

Race de clarinis

^C
47

•

•

288

174-18

COLLECTIO

LATINORVM SCRIPTORVM

CVM NOTIS.

TAVRINI

MDCCLXX

PER VIDVAM POMBA ET FILIOS.

BIBL. NAZ
Vitt. Emanuele III
Racc.
de Maximis
C
47
NAPOLI

Russ. de Marinis C. 47

C. VALERII

CATVLLI

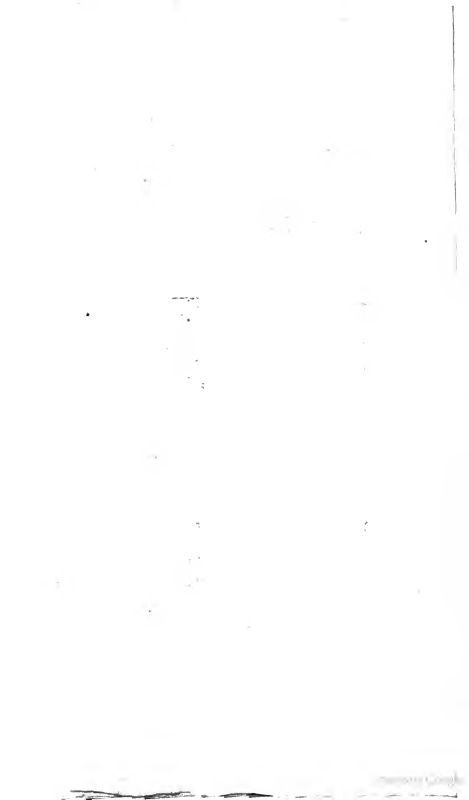
CARMINA QVAE EXSTANT OMNIA

EX RECENSIONE

F. GVILL. DOERING.

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS VIDVAE POMBA ET FILIORVM

ANNO MDCCCX.

TYPOGRAPHVS TAVRINENSIS

L. S.

Locupletem aureae latinitatis auctorem ac poëtam longe venustissimum, C. Valerium Catullum, promissi memor, tibi exhibeo, candide Lector. Enarratorem probe doctum et diser-

tum, poëtae quasi comitem adiunxi, quo uberiores in legendo fructum et voluptatem perciperes. Guillelmus Doeringius is est, qui post multos alios, praestantissimam operam Catullo navavit. Nam, quum duae omnino virtutes optimi Editoris sint, quarum altera in constituenda lectione, altera in obscurioribus locis dilucide verissimeque declarandis versatur, utramque sic praestitit, ut acumen criticum ostenderet, et in ubere materia, ipso animadversionum delectu se praecipue commendaret. Hoc nomine Doeringium laudabat, eximius nuper in his artibus, Calusius, eiusque similes interpretes multis scriptoribus optabat.

Multo ante Doeringium, ut caeteros omittam, Antonius Vulpinus, expositissimae facundiae vir, Catullianam

editionem adornaverat, quae rarior iam, ab eruditis curiose conquiritur. Huius industria pulchre usus noster est, multa ex ea tamquam silva ad rem suam hauriendo, quae in arctum contraheret. Latius enim se se Vulpus effuderat, sive naturam secutus, sive, quod criticam artem professus, quo tempore apud nos remissius excoli coeperat, diligentiam et copiam ostentando, harum literarum laudem Italiae vellet conciliare. Verum, quum saeculum ferme iam a Vulpio praeterierit, nonnulla rectius nunc, meliusque dici nemo mirabitur, praesertim quum ille Vossianae sententiae plus aequo addictus, non semper liberum iudicium in emendatione textus habuerit.

Haec de Doeringio. Quae vero ipse perfecero, paucis habe. Exemplar

Lipsiense, quod primum prodiit anno superioris saeculi LXXXVIII, duobus indicibus locupletatum, sublatis scripturae mendis, nitide ac diligenter expressi. Formarum elegantiam, quoad potui, comparavi; puduisset enim mollissima carmina, nullo adhibito artis lenocinio, in lucem emittere. Liberiori latini scriptoris ingenium, dubium diu fecit, utrum integer edendus esset nec ne. Verum, quum tanta sit ubique antiquorum auctoritas, ut, quae minus verecunda ipsis exciderint, omnem illecebram propter aetatem et studium artis videantur amittere, totum dedi sine fraude, eo magis quod non adolescentum, sed doctorum causa hic labor fuerat susceptus. Eo accessit, quod obscoena quae essent, tanta stili severitate Doeringius pertractavit, ut scripto-

rem castigasse potius quam declarasse dicendus sit.

Catullum in praesens, alios deinceps poëtas et oratores habebis. Ad didit enim animum egregia meorum civium humanitas, et Brixiani typographi consilium, qui, edito iam a nobis priore Caesaris volumine, Salustium, Cl. Nardinii cura illustratum, vulgavit, confirmavitque per epistolam, se eandem, quam nos provinciam, naviter et cum virtute obiturum. Nam quod ille, inceptis nostris minime deterritus, tantum opus in se receperit, quid aliud ostendit, quam non deesse in Italia qui liberalissimis hisce studiis faveant? Durius illud videbatur, quod nostrum propositum de edendis Germanorum commentariis, palam aspernaretur, ac veluti Italiae maxime in-

iuriosum parum lenibus verbis conaretur traducere. Sed dicti mox eum poenituit, et Heynianum Virgilium, semel iam atque iterum excusum, typis mandare non dubitavit. Nos certe consilium haud ita facile deseremus, ne videlicet indigni olim videamur, qui tantum aemulum et imitatore[m] laborum nostrorum haberemus. Vale. Dabam Idibus Februariis, Aⁿ. MDCCCXX.

PRAEFATIO

FRID. GVIL. DOERING.

Prodeunti mihi ante decem annos ex disciplina, qua in schola Portensi usus fueram, cum variae nec eae inhonestae, quibus ad specimen aliquod collectae mihi suppellectilis litterariae edendum impellerer, causae occurrerent; animus meus, quem Praeceptorum aeternum mihi venerando Cl. *Barthio*, Rectori nunc scholae Portensis meritissimo, patefeceram, eiusdem suasu et nutu inductus et inclinatus est eo, ut *Catulli*, quocum iam tum arctam familiaritatem contraxeram, *Epithalamium Pelei et Thetidos*, notulis meis instructum, publici iuris facerem, et captum simul novam aliquando totius *Catulli* adornandi editionem consilium proponerem. In quo quidem exsequendo consilio non confirmabar solum iam tum, cum iuvenilem istum laborem aequis et idoneis harum rerum arbitris haud displicuisse intelligerem, sed accedebat quoque deinde auctoritas viri, cuius plurimum in his rebus valet iudicium,

CATUL. Carm.

b

Summi Heynii, qui cognita ac probata, quam secuturus eram, interpretandi ratione, ad inchoatam Catulli editionem strenue absolvendam humanissime instigavit et mira quadam alacritate implevit animum. Nec retundere conatus meos vel animum infringere potuit vociferatio eorum, qui lectione Catulli animos iuvenum corrumpi et bonos eorum mores depravari crepant et clamitant; cum vel ea ad susceptum laborem excusandum sufficere videantur, quae tam *Heynius* in praefat. ad Tibull. edit. prima, quam *Barthius* in praefatione ad Propertium egregie his obiectionibus responderunt, et iuvenes Venerum poëticarum studiosos ad eos quoque poëtas, qui in rebus levioribus et amatoriis ingenium exercuerunt, animi et delectationis causa post studia graviora et severiora lectitandos, quovis incitamento allexerunt et incitarunt. Quorum virorum argumenta nisi satisfaciant superciliosis quibusdam et superstitiosis morum censoribus, per me licet Catullum et ceteros poëtas, quos vocant lubricos, ceu pestem detestandos et Vulcano potius quam iuvenum manibus tradendos pro ingenio et sensu suo censeant; quos tamen,

quicquid isti garriant, salva honestate et morum integritate, quamdiu honor suis Musis stabit, et nostra et futura aetate magno cum fructu et voluptate lecturos et commendaturos esse omnes antiquae elegantiae et venustatis spectatores, nullus dubito. Versatus autem sum in recensendo et explicando Catullo ita, ut primum, quantum fieri posset, textum darem emendatissimum, deinde sensum locorum obscurorum breviter explanarem, et tam exquisitiores vel insolentiores loquendi formas notarem, quam ad notandas singulas poëtae virtutes et elegantias animum adverterem. Quod igitur ad primum attinet, non unam alteramve editionem, ad quam textum excudi curarem, secutus sum, (animum enim, ex quo textum ad editionem Bipontinam conformaturus eram, et fere ab initio conformavi, ineptis passim et parum probabilibus in illa deprehensis lectionibus, mutavi deinde) sed ex antiquis et potioribus editionibus in Variet. Lect. indicatis, eas delegi et in textum recepi lectiones, quae vel proxime ad antiquae lectionis formam accedere, vel rei sensuique accommodatissimae esse viderentur. Ubi in locos incidi, e quibus,

excussis et in partes vocatis lectionibus omnibus, nullo modo elici et extorqueri posset sensus commodus, ibi vel in notis vel in Var. Lect. quod ad locum sanandum suppeditabat ingenium, modeste proposui, longissime ab hac temeritate remotus, ut coniecturam, vel maxime probabilitate se commendantem, in textum importarem. Neque ego tamen, quamquam in larga coniecturarum segete spectari vulgo solet ingenii ubertas et fertilitas, a recepto mihi veteres interpretandi more recessi aut in posterum recedam, ad quem, si ulla ratione expediri et interpretatione iuvare potest locus difficilior et paulo impedior, haud temere illum nova forma induere audeo, quicquid alii de ingenii mei tarditate iudicent. Speraveram quidem, cum ad enarrationem Catulli accingerer, me forte, concesso mihi usu Codicis Catulliani, qui in Bibliotheca Guelferbytana servatur, ad textum emendatiorem reddendum aliquid conferre posse; sed cum Cl. *Wernsdorf*, Professor Helmstadiensis, diligenter hoc codice examinato, nihil plane bonae frugis inde capere posse futurum Catulli editorem humanissime mihi significasset, spem illam abiici,

Illud autem doleo et mecum dolebunt omnes, qui Catullum amant, quod duorum nobilissimorum Criticorum, *Duckeri* et *Brouckhusii*, in Catullum anecdotata, nunquam e tenebris in lucem prolata sunt; *Duckeri* quidem animadversionum in Catullum exiguam partem ad Carm. XVIII, XIX, XX, in *Priapum* delibavit et publicavit *Burmannus Sec.* ad Anthol. Tom. II, p. 574. sed de *Brouckhusii* in Catullum commentariis nil scimus, nisi quod eorum aliquoties mentionem iniicit *Burmannus Sec.* ad Propert. et *Dorville* ad Chariton. *Bernardus* autem de iis scribit (in vita *Reiskii* p. 420.) *Catullum* prelo subiiciet *Westenius bibliopola*, cui editioni accedent *Commentarii inediti Brouckhusii ex Bibliotheca Dorvillii*.— Quod ad interpretationem attinet, qua Catullum illustrare studui, quilibet, vel me non fatente, facile sentiet, me ad eam rationem, qua novam lucem Tibullo et Virgilio affundere et eorum lectoribus facem splendidissimam accendere sustinuit *Heynius*, imitandi studium direxisse; sed nemo, opinor, adeo me mihi Sufsenum esse arbitrabitur, ut quod solus fere *Heynius* in poetarum interpretatione praestitit, et pro insigni ingenii et do-

etrinae copia facile praestare potuit, id in Catullo me praestitisse, vel unquam pro ingenii et doctrinae tenuitate praestare posse, stulte mihi persuadam; immo gratissimo animo publice profiteor, me ne hanc quidem qualemcumque Catullo navare potuisse operam, nisi praecepta ab *Heynio* in *Tibullo* et praecipue *Virgilio* ad omne poëtarum studium proposita mature imbibissem, et ad eius normam virtutes poëticas et dictiones exigere didicissem. Ne quid ostentationis causa facerem, et ambitiose ad vanam doctrinae gloriolam aucupandam undique omnia corraderem, non solum diligenter mihi cavi, sed etiam plurimam partem eorum, quae olim magno cum studio ex commentariis aliorum ad Catullum congesseram, cum parum utilitatis inde ad poëtae explicationem redundare videretur, resecuri vel plane delevi. Quod autem ad instituendam cum Graecis, e quibus totus *Noster* pendet, comparisonem spectat, animus est, si *Deus* vitam concesserit, alio tempore ad exemplum studii, quod *Virgilio* cum Graecis comparato olim impendit *Vrsinus*, in libello peculiari, institutam *Catulli* cum Graecis comparisonem proponere.

INDEX

EDITIONVM CATVLLI

IN SEX AETATES DIGESTVS

QVEM FERÈ TOTVM EX EDITIONE RIFONTINA DESCRIPSIMVS.

AETAS I. NATALIS.

- 1472 *Editio princeps.* Valerii Catulli Veronensis, poëtae clarissimi, carmina. Albii Tibulli Equitis Romani poëtae elegiae. Aurelii Propertii Urbri Mevani carmina. P. Papinii Statii Surculi Sylvarum liber ad Stellam. fol. Haec editio, Brouckhusio nondum visa, Vulpio primum cognita, exstat in Bibliotheca Laurentiana Florentiae. v. Montefalc. Bibl. MSS. T. I, p. 309. et in Museo Britann. e Biblioth. Askew. Memoratur a Maittaire Tom. I, P. I. (sive T. IV.) p. 320. Nondum editionem hanc critico acumine exploratam esse aegre fert Cl. Heyne. Ex iis tamen, quae Vulpus commemorat, tum aliis argumentis probabile fit, alteram anni 1481. ex ea esse descriptam, adeoque lectionem nos eius iam enotatam habere, dum huius varietatem Brouckhusius dederit.
- 1473 Catullus per Steph. *Corallum* editus Parmae, fol.
- 1475 Catulli, Tibulli, Propertii Aurelii nautae poëtae et Statii Papinii Sylvarum liber. Impressus opera et impensa Io. de Colonia et Io. Manthen

de Gherezen, qui una vivunt feliciter. Venetiis, fol. Vid. Maittaire l. a. p. 350. Est haec editio, quam Brouckhusius principem esse putabat, et ex qua lectionem adposuit sub lit. D.

1481 Catull. Regii, fol.

— Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, *Regii lepidi*, accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazali Regiensibus, anno salutis 1481 19 Kal. Octobr. fol. Paulo frequentior haec est editio quam superiores. Adservabatur etiam in Bibliotheca Brühlhiana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Heinsius habuerat, et Brouckhusius quoque in Variantium adparatu adposuit.

— Catulli, Tibulli, Propert. opera et Statii Sylvae. Actum Vincentiae per magistrum Io. Renensem et Dionysium Berthochum. Tum in trinis foliis subiicitur Carmen Io. Calphurnii, poetae clarissimi, ad Io. Inderbachium Pontificem Tridentinum de laudibus eius, et de interitu beati Simonis infantis a Iudaeis mactati. fol. Confugit Cl. Heynio versare eam manibus, cum Bibliothecae Georgiae Augustae ea illata sit. Praefatur breviter Io. Calphurnius ad Hermolaum Ictum, et memorat se, ab adolescentibus studiosis rogatum, ut Propertium aut Statii Sylvas iis interpretaretur, editionem Venetam percurrere coepisse; tot autem mendis refertam eam deprehendisse, ut longe plura essent vitiosa et depravata, quam quae emendata; convenisse itaque se nonnullos impressores et tradidisse iis exemplar correctum; nec

tamen eos partibus suis salis omnino fecisse conqueritur. Manifestum adeo cum ex his, tum ex ipsa exemplaris tractatione fit, esse illud ex Veneta pr. descriptum, sed paulo emendatius. Cum impressionis nota non sub extremam calcem, sed Statii Sylvis subiecta sit, memoratur aliquoties haec editio sub titulo veteris editionis sine anno: v. c. in Catal. Bibl. Reg. Paris. n. 778.

- 1485 Catullus, Tibullus, Propertius, cum commentant. Venetiis, fol. Memoratur a Maittario T. I, P. I. p. 469, sed perperam, cum de editione 1475 excusa agere vellet.

— Val. Catulli poemata cum scholiis Ant. *Parthenii* Lacisii, Brixiae, fol. Quae editio anno seq. iuncta videtur Tibullo et Propertio.

- 1486 Catullus cum commentariis *Parthenii* (XI Kal. Maii) Tibullus cum commentariis (XVIII Kal. Febr.) Propertius cum brevibus elucubrationibus (XVII Kal. April.) Brixiae per *Bonium de Boninis de Ragusia*, fol. Laudatur vulgo: Cat. Tib. Prop. cum elucubratt. *Domitii Calderini* et aliorum (v. Bibl. Reg. Paris. p. 287. n. 779). Sed *Domitii Calderini* notae tantum sunt in Prop. Vidit exemplaria Cl. *Heyne*, in quibus diverso ordine se exciperent particulae; in aliis, quod et in ceteris antiquis edd. saepe factum, Propertius deerat. Haec editio iam excussa fuit a *Bronckhusio*. Convenit eius lectio fere cum Romana, ut tantum non ex ea descripta videri possit.

- 1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis, per *Audream de Palthaschichis* Catanensem, fol. De hac editione, quae ex superiori

Brixienti repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, Editor Cantabr. *Tibullus*, inquit, anno 1487 in quo autem anno *Catullus sit impressus, nulla fit mentio*. Sed Maittarius id definiuit l. c. p. 484 et ipsa res docere poterat: *Ex signaturis (f. g.) quarum haec illum sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem expressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem adponatur*. In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maittario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: *Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis (ita vitiose appellat, in indice vero de Paltaschiscis) XVIII Kal. Ian. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis*. Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. *Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi* huius anni memoratur: nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus.

- 1491 *Tibullus, Catullus, Propertius cum comment. (Bernardini Veronensis in Tibullum, Antonii Parthenii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium) Venetiis, fol.* Mera est repetitio editionis Venetae.
- 1493 *Tibullus, Catullus, Propertius cum comment. Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilaqua Papiensem. Venet., fol.* Nova est repetitio Venetae. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II, app. p. 135 separatim refertur.
- 1494 *Catull. cum comm. Palladii Fasci, Venet., fol*

1496 Cat. Tib. Prop. repet. ed. 1491.

1500 Tib. cum comm. Cyllaenii Veronensis. Catullus cum Parthenii Veron. et Palladii Patavini. Emendationes Catullianae per Hieron. Avantium Veronensem, et eiusdem in Priapeias Castigationes. Prop. cum comm. Phil. Berroaldi. Annot. in Prop. tum per Domitium Calderinum, tum per Io. Cottan Veronensem. Haec omnia sunt ex exemplaribus emendatis Hier. Avantii (Haec in ipsa libri fronte praescripta sunt.). Sub finem: « Impressum Venetiis per Io. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, c1515 die vero XIX Maii. Regnante inclyto principe Augustino Barbadico. » fol. Non infrequens est haec editio. Etiam ex superioribus Venetiis repetita est, exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, antequam operis librariis excudendum traderetur.

AETAS II. ALDINA.

1502 *Aldina I.* Catullus, Tibull., Prop., in aedibus Aldi, Venetiis, 8. Haec eadem editio, ut in aliis Aldinis factum, sine anni et loci nota prostat. Est autem haec inter classicas editiones habenda, quandoquidem illa multarum seqq. quasi parens, atque earum quoque, quae emendatiores prodire, fundus fuit. Expressam eam esse ex superiore Veneta 1500 liquido constat, pluribus lectionibus comparatis; correctiones tamen viri docti seu Avantii

seu Aldi experta est, in Catullo utique Avantii, id quod in praefatione ipse Aldus testatur. Idem ait nonnulla asterisco notata *in fine operis aliter atque aliter legi excudenda curasse*: quod tamen praestitum ab Aldo non videtur. Nam quae sub Catulli calcem subiectae sunt emendationes Avantii, Lucretium respiciunt. Exierant prelo Aldi ad tria millia exemplaria huius libri, ut mirandum sit, eum non frequentius reperiri.

- 1503 Cat. Tib. Prop. impressi opera et impensa Philippi bibliopolae Giuntae T. Florentini anno MDIII Nonis August. Petro Sotenno Vexilifero felicissimo 8. Etiam haec Aldinae repetitio est, ut tot alia exempla Aldina a Junta repetita sunt.
- 1515 *Aldina II.* Cat. Tib. Prop. in aedibus Aldi et Andreae soceri, Venet. 8. Primo intuitu nihil habet haec editio, quo a priore magnopere discrepet. Sed pro nova prorsus recensione habenda est; adeo correctae et emendatae illa est (in Tibullo utique) a viro docto, etsi eius nomen non proditum est. Secutus ille videtur in primis rationem criticam, tum vero editiones veteres alterius sectae passim inspexisse, Italicos quoque codices aut excerpta ex iis ante oculos habuisse. Merito itaque illa facta est plerarumque, quae secutae sunt, editionum fons et fondus, in primis autem Muretinae 1558.
- 1518 Cat. Tib. Prop. Lugd. sumtu Barthol. Trof. an. millesimo quingentesimo XVIII, die XXII Sept. 8.
- 1520 Alb. Tib. elegg. libri IV una cum Val. Cat. epi-

gramm., nec non Sext. Prop. libri IV elegiaci cum suis comm., videlicet Cyllaenii Veron. in Tib., Parthenii et Palladii in Cat. Beroaldi in Prop. Habes insuper emendatt. in ipsum Cat. per Hier. Avantium Veron. Nec non et castigatissimam tabulam omnium rerum, quae in margine sunt positae, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in aedibus Guilielmi de Fondaneto Montisferati. an. Domini MDXX die XII Iulii. Inclyto Leonardi Lauretano Principe, fol.

- 1529 Cat. Tib. Prop. apud Sim. Colinaeum, Paris. 8. Novo characteris litterarum genere, quod ad calligraphiae elegantiam propius accedit, exarata est haec editio, ex I. Aldina expressa.
- 1530 C. Val. Cat. Veron. lib. I Alb. Tib. Equitis Rom. libri IV Sex. Aur. Prop. Umbri lib. IV Cn. Corn. Galli fragmenta. *Basil.* excudebat *Henr. Petrus* mense Martio, 8. Repetita est ex Aldina I ad II passim correctae, sed parum diligenter.
- 1531 Cat. Tib. Prop. per Melch. *Sessam*, MDXXXI, XX Sept. Venet. 8.
- 1533 Repet. ed. Paris. 1529 8 emendatis nonnullis gravioribus vitiis. Alii hanc ed. ad an. 1534 referunt.
- 1534 *Gryphiana I.* Cat. Tib. Prop. cum Gallo. ap. Seb. Gryphium, Lugd. 8. Editionum genus Gryphianum non contemnendam, totum ex Aldina I, seu ex Basileensi, quae inde descripta erat, ductum est, etsi passim ex secunda, in sequioribus etiam ex Muretina interpolatum.
- 1537 *Gryphiana.* Cat. Tib. Prop. Accedentt. Corn.

Galli fragmm., *quam editionem a nemine indicatam ipse possideo.*

1539 8 repet. ed. Basil. 1530.

1542 *Gryph. II.* 8.

1543 Paris. 8. repet. ed. 1529 in qua graviora quaedam vitia emendata sunt.

1544 *Gryph. III* 8.

1546 *Gryph. IV* 8.

1549 Cat. Tib. Prop. His accesserunt Corn. Galli fragmm. Post omnes omnium editiones summa denuo vigilantia recogniti. Venet. ap. Hier. Scotum, 8. Splendida sed vana professio. Ex *Gryph.* repetita est, ad Ald. II correcta.

1551 *Gryph. V* 8.

1554 Cat. Tib. Prop. multis in locis restituti. Paris. 8.

AETAS III. MVRETINA.

1554 Catullus et in eum commentarius M. Ant. *Mureti*. Venet. Paulus Manutius Aldi fil. 8. (Isque solus, sine ceteris duobus, Tibullo et Propertio, nam hos poetas iam tum coniunctos exiisse verum non est.) Haec recensio *Mureti* doctissime facta est, sed Aldina II profundo substrata. Multa a viro hoc sagaciter partim e critica ratione, partim ex veteribus scriptis et editis emendata.

1558 Catullus et in eum comm. M. Ant. *Mureti*. Ab eodem correcti et scholiis illustrati Tibullus et Prop. Venet. ap. Paul. Manutium 8.

1559 Repet. ed. Venet. 1558 Lugd. ap. Guil. Rouillium, 8.

- 1560 E recensione G. *Canteri*, Antverp. 8.
- 1561 *Gryph. VI* Lugd. 12.
- 1562 Venet. c. comm. Mureti sub signo Aldi, 8 repet. ed. 1558.
- 1566 Cat. c. commentariis Achillis Statii Lusitani, Venet. in aedibus Manut. 1566 8. Memorabilis sed valde infrequens est haec editio. Aldinam II secutus est Statius, Muretina correctione posthabita, scriptorum autem librorum varietate adposita et erudita adnotatione magnam laudem meruit. Recusus est eius Comm. in edit. Morell. 1604.
- 1569 Repet. ed. Basil. 1530 8 sed vitiosissima, cum Horat. *Tuscanella*, qui eam curavit, ineptus homo, ad rethorices praecepta poetarum hos exegit, et indice singulorum verborum ad Erythraei exemplum in Virgilio stulte instruxit.
- Cat. Tib. Prop. Antverpiae, ex offic. Christoph. *Plant.* 12. Non ex infimo censu haec est editio, imo vero inter praestantiores superiorum temporum referenda. E *Canteri* recensione eam esse profectam narrat *Fabricius*, quod verum non est; nam Prop. tantum *Canteri* scholiis est illustratus. At Cat. et Tib. a *Victore Gisselio* et *Theod. Pulmanno* varia lectione instructi sunt, quae potissimum e *Statio* descripta est, ex quo etiam, adeoque ex *Aldina* II, quam *Statianae* lectionis fundum esse ignorabant viri docti, saepe correxerunt, saltem mutarunt lectionem Mureti, quam in ceteris sequuntur. Subiecta *Tibullo* sunt Galli fragm. cum praef. *Pulmanni*.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opp. c. indice *Horatii Tuscanellae* Basil. ex offic. *Henricopetri-*

na, an. Salutis MDLXIX, mense Martio. 8.

1571 *Gryph. VII* 8.

1573 *Gryph. VIII* 12.

AETAS IV. SCALIGERIANA.

- 1577 *Cat. Tib. Prop. ex recensione Scaligeri.* Accedit eiusdem castigationum liber. Lutetiae, ap. Mam. Patisson, 8. Speraverat ille, Mureti obtrectatione adductus, lectionem ab hoc emendatam, et una cum illa Aldinam II, rediitque ad Aldinam I, ex qua reduxit magnum numerum vitiosarum et importunarum lectionum, quas partim suo more correxit, partim in contextu reliquit, cum dudum sublatae essent in Ald. II, et Muretina. Secutus tamen eum est cum aliis Brouckhusius. Habuit etiam praeter Aldinam I vel Gryphianam inde expressam, edd. Statii, et Plantin.
- 1579 *Catulli Phaselos c. adnotatt. doctorum virorum et parodiis per Sixtum Octavianum, Eboraci,* 8.
- 1582 *Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. Scaliger recensuit.* Accedit eiusdem in eosdem castigationum liber. Antv. ap. Aegidium Radaeum, 8. Mera est librarii repetitio, nisi quod ad calcem adiectus est Mureti commentarius in *Catull. c. eiusdem scholiis in Tib. et Prop.*
- 1587 *Cat. Epithalamium graeca metaphrasi poetica donatum a Q. Septimio Florente Christiano,* Paris. 4 ap. Morell.
- *Cat. Tib. Prop. serio castigati.* Antv. ex offic. Chph. Plantini, 12.

- 1588 Cat. Tib. Prop. Lugd. Bat. 12. ed. Iano *Dousa* fil. cum Perivigilio Veneris et suis in Cat. Tib. Prop. coniectaneis.
- 1592 Repet. Basil. 1530 8. Quamvis ex Scaligerianis hinc illinc correctæ, tamen vel sic nullo loco habenda.
- Cat. Tib. Prop. denuo recogniti ac variis lectionibus et notis illustrati a Iano *Dousa* filio. Accessere Pervigilium Veneris et carmina graeca, quae aut e latino Catulli expressa sunt, aut a Catullo ipso latine translata. Item. Ios. *Scaligeri* et Henr. *Stephani* e Tib. et Prop. versiones graecae. Iani *Dousae* filii in Cat. Tib. Prop. coniectanea et notae. Lugd. Bat. ex offic. Plant. Fr. Raphelengius, 12. Hanc omnium emendatissimam editionem adpellat Nic. Heinsius ad Virg. Aen. VII, 10. Fundus est ed. 1569.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opera, Horat. *Tuscanellae* scholiis et indice illustrata per Seb. *Henricopetrum*, Basil. 8.
- 1593 Cat. Phaselos, Lugd. 12.
- 1594 Cat. Tib. Prop. Lugd. 12. Non videtur aliud, quam Gryphianarum repetitio.
- 1600 Repet. auctior ed. Antv. 1582 8.
- Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. *Scaliger* Iul. Caes. fil. recensuit. eiusdem in eosd. castigationum liber auctus et recognitus ab ipso auctore. Heidelbergae, in bibliopolio Commeliniano, 8.
- 1603 Repet. ed. 1592.
- Cat. Tib. Prop. Lugd. 8.
- Cat. Tib. Prop. serio-castigati. Antv. Raphelengius, 24.
- CATUL. *Carm.* d

- 1604 Cat. Tib. Prop. c. variorum doctorum commentt., notis et observatt. in unum congestis per Cl. *Morellum*, Lutet. 3 Vol. fol. Singulis elegiis praemisso contextu subiiciuntur notae Cylle-
nii, Ach. Statii, Mureti, Iani Dousae, Scali-
geri.
- 1606 Catulli casta carmina selecta a Raph. *Egolino* Iconio, c. eiusdem vindiciis *Ciris* Catullianae adversus Ios. Scaligerum. Accesserunt Casp. *Scioppii* epitheta et synonyma poëtica, c. n. eiusdem in Claudii Verderii censionem. Fran-
cof. 12. Numerus castorum Catull. carminum valde augeri potuit: nam editor vix viginti carmin. adposuit.
- 1607 Cat. Tib. Prop. nova edit. Ios. *Scaliger* recensuit: eiusdem in eosdem castigationum lib. auctus et recognitus ab ipso auctore. Excudebat Iac. Stoër. Lugd. 24. Mera est repetitio edit. 1600.
- Cat. Tib. Prop. Opp. quae exstant omnia, ad vetustiss. cod. Biblioth. Iac. *Grasseri* fideliter edita. Quibus accedunt C. Galli fragmn. Lugd. 12.
- 1608 Io. *Passeratii* Commentt. in Cat. Tib. Prop. Paris. ap. Cl. *Morellum*, fol. Praemittuntur ipsa poëtarum verba ex Scalig. recens. Sequuntur *Passeratii* praelectiones seu notae.
- Opp. Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli, sive *Maximiani* potius. Cum indice *Horat. Tuscanellae*. Editio auctior insuper poëmatibus aliquot, quae vere Corn. Galli. Hanoviae, typis *Wechel*. ap. Cl. *Marnium* et her. Io. *Aubrii*, 8. Est repetitio pessimae Basil. 1530 c. *Hor. Tuscanellae* indice.
- 1610 Ex Tib. et Prop. Elegiae, ex Catullo, Martiale,

Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Non magis in censum venit, quam quae sequitur, impressionis tantum loco notabilis :

- 1611 Cat. Tib. et Prop. nova edit. ad Ios. Scaligeri emendationem accurate conformata : nisi quod qui in Scaligeriana ed. desiderabantur Epigrammatum ut elegiarum tituli hic aliunde diligenter sunt suppleti. Add. Elegiarum libellus, qui Corn. Gallo vulgo adscribitur. Brazeraci, 8.
- 1618 Iani Gebhardi in Cat. Tib. et Prop. animadverss. c. I. Meleagri in Val. Cat. Spicilegio, Hanov. 8.
- 1619 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. Ianson. 24.
- 1621 Cat. Tib. Prop. cum I. Livineii notis antehac ineditis, — nec non uberioribus Iani Gebhardi animadverss. cum I. Meleagri Spicilegio. It. poëmata Galli et index Ilor. Tuscanellae. Francof. ex offic. Wechel. 8. Librarii industriae debetur haec ed., non viri docti curae, etsi Gebhardus praefatus est. Poëtarum verba ex pessima Basil. 1530 aut ex Wechel. superiore 1608 expressa sunt. Io. Livineii notas eod. anno, et Iani Gebhardi animadverss. quarto ante anno seorsum editas nunc in unum volumen redegit librarius redemptor.
- 1622 Typis Iacobi Stoër., 12. Basis est Scaligeriana recensio.
- 1630 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmentis, Amstel. 24.
- 1640 Cat. Tib. Prop. Aureliae Allobr. 4 in Corp. poët. lat. ed. II ap. Sam. Crispinum.

- 1642 Cat. Phaselos cum Andr. *Senftlebi* comm. et par-
v. rodiis amplius quinquaginta, et graeca Ios.
Scaligeri metaphrasi, e Bibl. Nic. Henelii,
Lips. 8.
- 1648 Antv. 12 omissis obscœnis.
- 1651 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. 12.
- 1659 Cat. Tib. Prop. et quae sub Galli nomine cir-
cumferuntur, cum selectis variorum commen-
tariis, accurante Simone *Abbes Gabbema*, Trai.
ad Rhen. 8. Vitiis typographicis scatet, et
farraginem notarum adponit, quibus verba et
phrases illustrantur, non sententiae.
- 1664 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amst. 24.
- 1670 Eadem repetita.
- 1675 Poëmata selecta e Cat. Tib. et Prop. c. notis
Vorstii. Lips. 8.
- 1680 Cat. Tib. Prop. e recens. I. G. *Graevii*, c. notis
integris Ios. Scaligeri, M. Ant. Mureti, Ach.
Statii, Rob. Titii, Hier. Avantii, Iani Dousae
patris et filii, Theod. Marcilii, nec non sele-
ctis aliorum. Trai. ad Rh., ex offic. Rudolphi
a Zyll, 8. Adiectum est Pervigilium Veneris.
Graevii nomên mutuasse tantum videtur astu-
tus librarius ad fraudem faciendam, quam-
quam eius praefatio in capite legitur. Omnia
indiligenter disposita et parum concinna; nec
cum cura expressa.

AETAS V. VOSSIO-BROVCKHOVSIANA.

- 1684 Cat. cum eruditissimo Is. *Fossii* commentario,
Lond. 4, quae editio reliquis hactenus quidem
praestat. Usus est praeter alios codices om-

nium vetustissimo Mediolanensi, quem laudat passim, et reliquis uti antiquiorem ita emendatiorem quoque esse praedicat p. 215. Utinam vero politissimi vir ingenii, Ianus Brovckhusius, cui Propertium debemus et Tibullum, similiter etiam Catullum potuisset absolvere, quem expoliendum, ingenioque et doctrina sua illustrandum sibi sumserat: ita nihil esset amplius, quod ad vetustissimi poetæ lucem studiosi possent desiderare.

1685 Cat. Tib. Prop. opera, interpretatione et notis illustrata a Phil. Silvio in usum Delphini, Paris. 4. In hac edit., ut in aliis ad usum Delphini editis scriptoribus omnibus, obscœna et lasciva rescissa et ommissa locis sunt, consilio non improbando, nisi hac ratione, quod loca eadem congesta et ad calcem voluminis deinde iunctim exhibent, plures igitur ad ea legenda allicerentur, quorum forte oculos eadem scriptoris corpori suo loco inserta cilius latuissent. Nam πλείστοι κακοί, πλείστοι ἀργοί, pauci solidam eruditionem consecrati integros legunt auctores: multi contra, qui eos obiter evolvunt, missis utilibus, ut κένταυροι irruunt in εἰς τὴν κοπρίαν, cuius gustu tenentur, quamque gaudent et gratulantur sibi ab editoribus congestam veluti in cumulum. Angli quidem, quoties edd. in us. Delph. curarunt recudi, loca illa suis quaeque locis restituerunt, etsi vicissim indices omnium vocabulorum minus plenos passim ab illis exhiberi dolet Thom. Crenius part. III, animadvers. p. 6.

1686 Cat. Tib. Prop. c. Galli fragmm. Amst. 24.

1691 Catull. e rec. Is. Vossii, Ultrai. sumtibz Socie-

- tatis, 4 et mutato tantum primo folio, Lugd. ap. Pet. van der Aa.
- 1697 Catull. ex edit. Vossii, per Hadr. *Beverlandum* curatus, Lugd. Bat. 4.
- 1707 Cat. Tib. et Prop. opera ad optimorum exemplarium fidem recensita. Acc. variantes lectiones e MSS. Cantabrigiae, 4. Splendida et inter ceteras conspicua editio ipsos poëtas emendatissimos exhibet. Editor var. lect. adiecit cum ex aliorum annotat. excerptas, tum ex Cod. Laudensi, collationibus in margine Aldinae adscriptis, aliis collationibus Octav. Ferrarii, item ex antiquis edit. Reg. Lep. Brix. Venet. Ald. Colin.
- 1710 Cat. Tib. Prop. ex recens. Io. Ant. *Vulpii* Bergomensis, cum eiusdem observatt., Patavii ap. Ios. Corona, 4. Et adolescens, et nondum visa Brouckhusiana, hanc emiserat vir doctissimus. Multa retractavit in ed. posteriore.
- 1713 In corpore poëtarum, Lond., fol. (cura *Maittarii*).
- 1715 Cat. Tib. Prop. opera. Accedunt quaedam eorumdem Poëtarum carmina graece versa, cum oda Sapphus a Cat. latine reddita, et cum indice copioso. Lond. Iac. Tonson, 12. Mich. Maittarii cura prodiit. Ex Cantabrigiensi repetita est, una cum Var. Lect. Adiecta tabula, qua Scaligerianae transpositiones comparatae sunt, item graeca versio nonnullorum carminum a Scaligero et Florente Christiano facta.
- 1723 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum exemplarium recensiti, cum MSS. var. lect. margini adpositis ad celsissimum Aureliansem Ducem (stu-

dio et opera Mich. *Brochard*). Paris. Coustelier, 4. Nil aliud egit editor, quam ut edit. Scaligerianam recudendam traderet.

- 1733 Cat. interpretatio odae Sapphicae ad Lesbiam, in Wolfii edit. *Sapphus fragmentorum*, Hamb.

AETAS VI. VVLPIANA. °

1737. Cat. cum copioso *Vulpii* commentario, Pat. 4. Notae non tam in emendando et interpretando versantur, quamquam in hoc quoque, quam in conferendis locis veterum et recentiorum poetarum, in quibus eadem sententia simili aliove modo expressa est, etiam per imitationem ut lectores haberent exercitationem ingenii aptam ad imitationem, itemque ut copia verborum et sententiarum comparari possit.
- 1738 C. Val. Catullus in integrum restitutus. Ex MS. nuper Romae reperto et ex Gallicano, Putavino, Mediol. Rom. Zanchi, Maffei, Scaligeri, Achillis, Vossii et aliorum. Critice Io. Franc. *Corradini de Allio* in interpretes veteres, recensioresque, grammaticos, chronologos, etymologos, lexicographos, cum vita poetae nondum edita. Venet., fol. De *Corradini* impudentia vid. Cl. Harles. introd. in not. lit. Rom. Vol. I, p. 326. seqq.
- C. Val. Cat. Opp. ex castigationibus observationibusque Graevii, Vossii et Vulpii emendata. s. a. et l. 12 accedit *Pervigilium Veneris* ex castigat. obssque *Sanadoni* emendatum.
- 1742 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum librorum accurate recensiti, quibus adiectum est Per-

- vigilium Veneris. Goettingae ex offic. Acad. A. van den Hoeck, 12.
- 1743 Cat. Tib. Prop. pristino nitore restituti et ad optima exemplaria emendati. Acc. fragmm. C. Gallo inscripta. Lugd. Batav. (Paris. Coustelier) 12. Ad Scaligerianam rec. excusa est.
- 1754 Paris. ap. *Barbou*. 12.
- 1762 Cat. Tib. Prop. Goettingae, 12 quibus adiectum est pervig. Vener. repet. ed. 1742.
- 1772 Cat. Tib. Prop. Birmingham. typis elegantissimis Io. Baskerville, 4 et 12.
- 1773 Cat. Tib. Prop. Lond. per Harwood, 12.
- 1778 C. Val. Cat. Epithal. de nuptiis Pelei et Thetidos, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustratum a Frid. Guil. *Doeringio*, Numburgi, 8.
- 1783 *Editio Bipontina*. Cat. Tib. Prop. cum C. Galli fragmm. et Pervigilio Veneris; praemittitur notitia litteraria. mai. 8.
- 1787 C. Val. Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidis cum versione Germanica Christiani Frederici Eisenschmid in usum Tironum illustravit Carl Gotthold *Lenz*. Altenburgi.

Nic. *Heinsii* notulae in Catullum editae sunt a Pet. *Burmanno* ad calcem *Advers. Heinsianorum*.

In Catulli *Attin* emendationes sunt in *Miscell. Obs. Dorvill.* Vol. II, p. 323 seqq. item in *Carmen X. Varus me meus*, Vol. V, p. 1 seqq.

Codex carminum Catulli eleganter scriptus in membrana, qui olim fuit Marquardi Gudii, una cum aliis eiusdem MSS. optimae notae pervenit in Bibliothecam Guelferbytanam Serenissimi Ducis Brunsvicensis. Aldina editio Catulli, Tibulli et Propertii vulgata anno 1502 8 exstabat castigata passim et emendata manu

viri docti in Bibl. Ernest. — Codicem Cat. Tib. et Propertii, silvarumque Statii ab Ant. Sinibaldo Florentiae anno 1484 descriptum Neapoli in Bibl. Olivetanorum vidit Bernhardus de Montfaucon, ut refert ipse in Diario Italico, p. 305. — Exemplar Catulli MS. quod Mediolani servat Bibl. Ambrosiana, mirifice praedicat Ios. Ripamontius in Card. Borromaei vita. Lucas Holsteinus in Epist. Tom. V. Sylloges Burmannianae p. 435 Iani *Brouckhusii* schedas MStas in Catüllum nactus David *Hoogstratanus* novam eius poëtae editionem notis illustratam meditabatur, sed morte praereptus est 21 Nov. a. 1724.

Bernardini *Realini* Carpensis, S. I. commentarius a iuvene vix viginti annorum, antequam societatem ingrederetur, in nuptias *Petei et Thetidis*: cum adnotationibus eius in varia scriptorum loca, recensis in Tomo secundo Facis Criticae Gruterianae p. 335—371 vidit lucem Bononiae 1551 4.

Rob. *Titii* praelectiones ad Catulli Galliambum sive carmen LXIV, Bonon. 1599 4. cum aliis quibusdam eius viri scriptis prodierunt, et in Graevii editione Catulli leguntur, atque in Parisiana a. 1604, fol. p. 216. Illa Parisina in quibusdam exemplis praefert etiam annum 1608 vel 1615.

F. A. C. *Werthes* über den *Alys* des Catull, München, 1774 8. Interpretationem excipiunt observationes.

Emendationes in Catulli Epithal. auctore Ch. Guil. *Mitscherlichio*, sunt adiectae eiusdem epistolae criticae in Apollodorum, p. 43—51. Goettingae 1786.

VERSIONES ET METAPHRASES.

Catulli Epithalamium graeca metaphrasi donatum a *Q. Septimo Florente Christiano*. Paris. 4 1587 apud Morell. Haec metaphrasis recusa est in edit. Lond. 1715.

Carmina quaedam e latino Catulli graece expressa leguntur in edit. Iani *Dousae*, Lugd. 1592.

Poëmata quaedam Catulli, Tib. et Prop. selecta graece reddita per Ios. *Scaligerum* 1615 8. Repetita est haec metaphrasis in edit. Lond. 1715, et illa phaselii in editione *Senslebiana*, Lips. 8 1642.

Amores Catulli ex poëmatibus ipsius petito argumento Gallica prosa ingeniose descripsit coniecturisque suis explicuit Ioannes *Capellanus* (de la Chapelle, qui et an. 1712 amores Tibulli descripsit) Paris. 1680 et Amstel. 1699 12 duobus voluminibus, atque inter eius opera Paris. 1700 12. Gallum secutus Germanus est in libro, cui titulus: *Ioachim Meyers von Perlenberg Durchlauchtigste Römerin Lesbia*, etc. Lips. 1690 8.

Catulli casta carmina, selecta a Raph. *Egolino* Iconio cum eiusdem vindiciis *Ciris* Catullianae, adversus Ios. *Scaligerum*, Francof. 1606 12 additis Scioppii epithetis et synonymis poëticis et notis eiusdem ad *Claudii Verdierii* censionem. Qui sub *Imperialis* nomine complures fabulas Romanenses sermone vernaculo Germanico (ut Io. *Capellanus* sive *de la Chapelle* Gallico) edidit, testatur etiam praelo se paratam habere *Deliam*, *Cynthiam* et *Lycoridem*, sive *Catulli*, *Tibulli* ac *Propertii* poëmata versibus Germanicis expressa sic, ut fabulae eroticae illa intexuerit, et rerum Augusti Imperio Romae gestarum non inamoenam narrationem fuerit persecutus.

Epithalamium Thetidos et Pelei redditum carmine Italico a Ludovico Alamanno (1), qui primus in heroicis usus fuit genere versuum liberiori, quod Italis *versi sciolti* (2) appellatur: uti post Alamannum deinde fecere Ludovicus Martelli in Metaphrasi libri quarti Aeneidos, Hippolytus de Medicis in Metaphrasi libri secundi, Trissinus in Claudiano de raptu Proserpinae, et alii deinde in aliis.

Petrus Taissand Quaestor Burgundiae a. 1715 aet. 72 defunctus, inter alia, quae in eius vita memorantur, reliquit versionem Gallicam Officiorum Ciceronis et Metaphrasin Catulli. Vide Journal des Savans 1716 Sept. p. 300.

Epitalamio nelle nozze di Peleo e Teti di C. Val. Catullo, tradotto in versi Toscani (ab Octav. Nerucci). Siena 1751 8.

Traduction en Prose de Catulle, Tib. et Gallus. Par l'Auteur des Soirées Helvétiques (M. Pezay) Tomes 2. Amst. 1771 8, avec un discours préliminaire. Tom. I complectitur Catulli textum cum versione et notis. Nonnullorum carminum obscoenorum solus textus exhibetur. Sed versio levior habetur.

Poematto di Catullo intorno alle nozze di Peleo e di Teti ed un epitalamio dello stesso, tradotti in versi Italiani (a Ioseph. Torelli). Verona 1781 mai. 8.

Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus, metrisch übersetzt und mit einigen Anmerkungen begleitet von I. Gurlitt. Leipz. 1787 8.

Versio *Eisenschmidiana* Germanica excusa est in edit. Lenzii, Altenb. 1787.

(1) Giornale de' letterati d'Italia. T. XXXIII, p. 324.

(2) Quasi *versus solutos* dix-

ris et nomocotelenorum lege liberos.

[Faint, illegible handwritten text at the bottom of the page]

C. VALERII CATULLI

VITA

EX EDITIONE VULPIANA.

Valerio Catullo *Quincti* prae-nomen tribuit Iosephus Scaliger, corruptissimi loci auctoritate fretus, ex Elegia ad Ianuam v. 12, testatus praeterea, se in antiquo libro Iacobi Cuiacii I. C. ita scriptum manifesto comperisse. Huic Scaligeri persuasioni pondus addit Ioannes Harduinus, qui ad librum XXXVII nat. historiae C. Plinii Secundi cap. 6 affirmat, in omnibus codicibus manu exaratis *Catullum Quintum* appellari. Consensus tamen eruditorum, atque editiones paene omnes refragantur; quibus olim praeiverat L. Apuleius Madaurensis, cum in Apologia priore carminum quorundam suorum lasciviam *Caii Catulli* nobilissimo exemplo defendit. Et certe librarii veteres, nominum similitudine decepti, Catulum Poëtam cum *Catullo* saepe confundunt: idcirco factum existimo, ut cum illi *Quintus* prae-nomen fuerit, huic etiam idem affingerent (1).

(1) Alius certe *Quintus Catullus* fuit, cuius integrum nomen *Quintus Lucatius Catullus*, urbanus sive urbicarius, hoc est, mimographus, de quo videndus Scholiastes ad Iuvenal. VIII, 85. ad verba. *Clamosum aegeres ut Phasma Catulli*, et ad XIII, 109. Q. Catulli Epigramma e Callimachi Epigr. XLIII suaviter expressum refert Gellius

XIX, 9 quod incipit: *Anfugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotinum*. Omitto Cinam Catulum Stoicum, quem audivit M. Antoninus imperator, teste Capitolino in Marci vita c. 3. Nam et huius verum nomen *Catullus* erat, ut constat ex M. Antonini lib. I. Sect. 13. Accedit ille, ad quem Martialis XII, 74. *Heredem tibi me, Catulle,*

Veronensem porro fuisse nostrum poetam, liquido constat, cum ex Ovidio, Plinio maiore, Martiale, Ausonio, ceterisque, tum ex ipsius testimonio, qui carm. 31 ubi e Bithynia reversus Sirmionem lacus Benaci paeniulam adloquitur, ad Larem domesticum saluum se advenisse gaudet. Natus est (si Hieronymus rationem recte subduxit, neque numeri in eius Chronico depravati sunt) Olympiadis 173 anno 2, ab urbe vero condita 667. Lucio Corn. Cinna, Cn. Octavio Coss. Quamobrem non iniuria Lilius Gregorius Gyraldus Petrum Crintum reprehendit, quod scribere non dubitaverit; *pro comperto haberi, carmen de Passere Lesbiae ad Virgilium missum fuisse, ob illud Martialis (1): Sic forsitan tener ausus est Catullus Magno mittere Passerem Maroni.* Nam verisimile non est, Catullum septemdecim annis Marone grandiolem (natus est enim Maro, teste Hieronymo ac Donato, Olympiadis 177 anno 3, ab urbe vero condita 684, Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso primum Coss.) eidem adhuc puero tantum detulisse, ut nonnisi fronte perfricta, animoque obfirmato, ad eius tribunal accedere posset. Praeterea τὸ *forsan*, quod est apud Martialem, argumenti vim omnino infringit (2).

Parentem habuit Valerium, ex honesta familia municipalis, cuius nimirum hospitio, si Tranquillum

dicis: Non credam, nisi legero, Catulle (Ex edit. Bipont. p. XIII.).

(1) lib. 4. epigr. 14.

(2) Quod Martialis scripsit, *Sic forsitan* etc. hoc non ita potest intelligi, ac si revera ad Virgilium carmina sua, vel carmen de Passere, miscrit Catul-

lus; nam alioqui non dixisset Martialis, *sic forsitan*: sed quod Martialis sua voluerit Epigrammata cum Catullianis, et Silium, ad quem scribit, comparare cum Marone; licet accurate loquendo non iam ita claruerit Virgilius, cum Catullus scriberet, ut ad eum misisse carmina sua credi possit. Sed

audimus (1), C. Julius Caesar uti solitus fuerit. Non amplissimam quidem pecuniam possedit, utpote qui *sacculum suum aranearum plenum* (2) ingenue fateatur, Furiumque et Aurelium inter principes amicorum observaverit: quorum alteri *nec servus, nec arca, nec cimeæ erat* (3): alterum *esuritionum patrem* (4) ipse festive appellat. Cumque divitum Romanorum familia maxima esset, neminem habuit *Catullus, Fractum qui veteris pedem grabati In collo sibi collocare posset* (5). Patrimonio tamen satis lauto fuisse videtur, quod hominem eo loco natum deceret. Nam et Romæ, in urbe sumtuosa, diutius commoratus est, ibique amoribus operam dedit, ac fundum in agro Tiburtino possedit: navi sua in Pontum navigavit, ac se *Sirmionis herum* (6) appellare non veretur; quæ omnia profecto sunt hominis locupletis, et cui familiares copiae non desint. Quod tamén genio indulgeret, convivia pararet, puellas a leone redimeret (7), nobilium amicitias floreret, propterea in difficultate numaria saepius erat, villasque suas pignori opponebat. Hanc vero potissimum causam fuisse crediderim, quare cum Iuriconsultis et Oratoribus, puta cum Alpheno Varo, Licinio Calvo, Tullio Cicerone assidue versaretur: homo scilicet aere alieno obstrictus, et forensibus negotiis distentus. Lucellum itaque alicunde corrasurus, Memnium praetorem in Bithyniam simul cum germano

quantacumque etiam deinde fuit Virgilii fama, non dubitasset forte Catullus, si tum vixisset, passerem suum illi iocosque mittere. Ita Martialis quoque Epigrammata sua ait se offerre Silio. Io. Isaaci Pontani autem et Boxhornii c. 35. quaest. Rom. hallucinatio tribuenda calami festinationi, Catullum Martiali

uniorem facientium. (Ex edit. Bipont. p. XIV.)

(1) in Julio c. 73.

(2) carm. 13.

(3) carm. 23.

(4) carm. 21.

(5) carm. 10.

(6) carm. 31.

(7) carm. 103.

fratre secutus est, nullo tamen successu; idque ob praetoris eiusdem nimiam cupiditatem, vel certe negligentiam. Imo vero cum in provinciam Troadem venisset, fratrem suum, quem aequae ac se ipsum diligebat, immatura morte praereptum amisit. Huius postea cineribus, ex Asia in Italiam revertens, maximo moerore parentavit: eiusdem memoriam, ubicumque se obtulit occasio, mira pietate semper coluit. Navigatione demum absoluta, phaselum, quo mare transmiserat, Castori et Polluci, habitis eo tempore navium servatoribus, illustri carmine dedicavit.

Postquam ex ephebis excessit, in castris amoris coepit stipendia facere: in primis autem Clodiam, praestanti mulierem forma, quas mutato nomine Lesbiam vocare consuevit; Hypsithillam quamdam, Aufilenam Veronensem, et Iuventium puerum deperit. Amores quoque suos mollissimis versibus complexus, eo scribendi genere haud minorem consecutus est gloriam, quam sublimi vereque divino Aeneidos poemate vates Mantuanus. Amici eius plurimi enumerantur: Cornelius Nepos, cui libellum suum muneri misit; Verannius et Fabullus; Furius et Aurelius; Licinius Calvus Orator vehemens, et nobilis poeta, quem prisca scriptores fere semper *Catullo* adiungunt: Alphenus Varus IC.; Caecilius, qui de matre Deorum poema conscripserat; Manlius Torquatus, e gente patricia Romana, cuius nuptias elegantissima ode celebravit, et ad quem est illa epistola, quam tanti Muretus fecit; Cinna Smyrnae auctor, Cornificius fortasse ille, cuius esse Rhetoricorum ad Herennium libros quatuor nonnulli putaverunt; Hortalus poeta mediocris; Cato, non ille Uticensis, morum severitate insignis, at litterator quidam, cuius mentionem facit Suetonius in libro de illustribus Grammaticis c. 11; denique Coelius

Veronensis. M. Tullium Ciceronem in causa forensi (quaenam illa fuerit, ignoratur) videtur patronum adhibuisse, cui profecto ob acceptum beneficium venuste epigrammate gratias agit. Quamquam igitur Asinium Pollionem diligeret, hominem Ciceroni tantopere infestum, a Tullio colendo non abstinuit; sed videlicet Asinius mortuo demum *Catullo* et *Cicerone* ipso adversus eximii oratoris manes inimicitias exercuit: nam *Catullo* florente, ac hendecasyllabos scribente *puer* (1) adhuc erat. Iambicis et Phalaeciis versibus in pessimos quosque homines, nullo discrimine invecus est: neque ipsi *Caesari*, quantumvis rerum polito, pepercit, quin calami aciem in *sinistram* eius *liberalitatem* (2), atque alia vitia dstringeret. *Mamurram*, *Gellium*, *Vatinium*, *Vettium*, *Cominium*, quos vehementer oderat, propriis nominibus per ora hominum traduxit, ac styli acerbitate confixit. Lusit praeterea in *Volusium* ineptum, ut ipse quidem existimabat, annalium scriptorem: in rivalem *Egnatium* malum poetam: in *Suffenum*, quem *Caesii* et *Aquiniis* litterarum venenis adnumerat: postremo in *Sextium* Oratorem, cuius frigidissima oratione molestam gravedinem se contraxisse per iocum affirmat.

Graecis litteris non leviter imbutum fuisse, ex eo colligi potest, quod suavissimam oden poetriae *Sapphus* et *Callimachi* elegiam de coma *Berenices* mundissimis carminibus latine reddiderit: ob id etiam fortasse a *Tibullo*, *Ovidio*, *Martiale* *doctus* appellatus. Et idcirco mirum videri debet, *Iulium Scaligerum*, ea virum eruditione, quodque non minimum est, *Veronensem*, ideoque municipi suo saltem hoc nomine de-

(1) *carm.* 12.(2) *corrupt.* 23.

vinctum, haec de *Catullo* monumentis mandavisse: *Catullo docti nomen quare sit ab antiquis attributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi; nihil enim non vulgare est in eius libris* (1). Quamquam postea mutato consilio, qui mos est homini, *καθημερινά* canere cogatur, *Galliambicum* eius carmen *divinum* autumans, et poëma de nuptiis Pelei ac Thetidos, verum aditum et gradum ad *Aeneidos* divinitatem esse pronuntians. Nonne probabilis de *nugis* poëtae nostri Cornelius Nepos, vir gravissimus, iudicium tulerat, cum eas *esse aliquid* putabat? Nonne benignius, et iustius cum ipso egere Pompeius Saturnius, ac Sentius Augurinus, quorum uterque, teste Plinio in epistolis (2), Catulliani carminis imitationem sibi gloriae fore augurabantur. Sed haec alias: nunc id, quod coepimus, agamus. Quintilianus et Diomedes inter poëtas Iambicos *Catullum* reponunt. Ante Horatium profecto iambicis versibus gloriam *Catullus* adeptus fuerat, ut falso scripserit Horatius epist. 19 lib. 1. — — *Parios ego primus iambos Ostendi Latio* — — Hieronymus Lyricis adnumerat: reliqui Epigrammatographis. Ego vero, si modo fas est meam sententiam aperire, variis potius adiungerem; nam certe in eius poëmatis nonnulla excedunt Epigrammatis modum. Ambigitur iure a nonnullis, utrum haec soluta paucula, quae hodie exstant, ab illo scripta fuerint, an vero longe plura, quae vetustas nobis inviderit (3). Ausam ad dubitandum dat Plinius, qui de Incauta-

(1) In Hypereritico, sen lib. 6 poëtices, c. 6.

(2) Lib. 1, epist. 16. lib. 4, epist. 27.

(3) Dubitandum minime est,

opus Catulli ad nos lacerum pervenisse. Longe enim plura scripsisse testes sunt veteres Grammatici, qui de eius poëmaticis ea producunt, quae hodie

mentis aliquid a *Catullo* exaratum innuit (1), cuius ne vestigium quidem superest. Et *Catullus* ipse affirmat, *Carm.* 68, v. 17, *se satis multa lusisse. Iucundum quum aetas florida per ageret.* Nisi Raphaëli Eglino Iconio Tigurino auscultare velimus (2), qui Ceirin, poëma elegantissimum, Virgilio abiudicans, *Catullo* attribuit propter styli similitudinem (3): *Catulli* profecto esse videntur tria carmina in Priapum, quae doctis viris nonnullis post carmen 17 collocare placuit; non ita dissimili sunt oratione ac stylo. Quod e puris iambis confectum est, Phaseli nitorem proxime attingit: et quaedam in iis continentur, quorum imitatio in Eclogis Virgilianis apparet; Virgilius enim a *Catullo*

non exstant. Itaque apud Virgilium lib. V, 609 *per mille coloribus arcum*, ibi Servius: *De iride arcum in genere masculino dixit; Virgilius, Catullus et alii in feminino, referentes ad originem.* Atqui tale nihil hodie in Catullianis. Praeterea eius opus videtur in genera carminum distincta fuisse, *Hendecasyllabos, Heroica, Lyrica, Elegiaca.* Itaque Charisius citat Catullum in *Hendecasyllabis*, quod sane non fecisset, nisi ita tributum fuisset volumen. Rursus apud Virgilium legimus - *Et quo te dicam carmine?* - Ibi Servius refert, Virgilium, cum sciret Rhaeticum vinum, summo opere laudari a Catone, contra autem vituperari a Catullo, ne se in eam dissensionem interponet, hoc modo locutum. atqui in hodiernis Catullianis nulla nota eius rei exstat. Denique Nonius ex Priapeo Catulli adducit: *de meo li-*

gurire libido est. Quare admodum mutilum opus Catullianum ad nos pervenisse minime dubium est. Quid praeterea dicam, quae citat ex Catullo Maurus Terentianus, quae nusquam comparent. Haec de carminibus Catulli deperditis Ios. Scaliger, quibus incepte quidam *Phasma* et *Laureolum* e Iuvenale ac Tertulliano adiungunt. Vid. Sam. Petitem ad *Leges Atticas* p. 245 seqq. et *Pamelium* ad Tertullian, c. XIV contra Valentinianos. *Phasma* Q. Lutatii Catulli, et *Laureolum* Naevii vel Laberii, neutrum vero Catulli esse, eruditus iam notatum. - Carmen Catulli *de incantamenti* citat Plin. XXVIII, 2. Ithyphallica memorat Terentianus Maurus (Ex *Fabric. Bibl. Lat.* Tom. I, c. 5.).

(1) Lib. 28 nat. Hist. 2.

(2) In vindiciis Ceiris Catullianae adversus Ios. Scaligerum.

(3) Praeter rem omnino Ci-

plura sumsit : tum comparativus *ostreosior*, carm. 18, auctorem suum satis clamat; huiusmodi enim comparativis longioribus *Catullus* mirifice delectatur. Neque Terentiano Mauro, vetusto atque emunctae naris Grammatico, repugnare ausim, qui testatur, *Catullum* plures versus eo Priapeio sive Antispastico metri genere composuisse. Decessit poeta noster annos aliquot natus ultra quadraginta, ut adversus Eusebii Chronicon ostendo ad eius carm. LIII. et CXI. (1).

rin Catullo tribuit *Eglinus*, quem Catulli non raro imitatore docet Leonhardus Friso libro tertio de poemate. Neque verius alii *carmen de Vere*, sive *Pervigilium Veneris* ad Catullum auctorem retulerunt, quorum sententiam confutat Lipsius libro I Electorum c. V (Ex Fabric. Biblioth. Lat. Tom. I, c. 5.).

(1) Catullum quoque Caesari

superstitem fuisse contendit Ios. Scaliger ad Eusebii num. MDCCCCLX. assentiente Is. Casaubono ad Suetonii Caesarem c. 73 et Franc. Carpentarius in Carpentarianis p. 432. seqq. ita ut per *Valerium* in Epistola Ciceronis ad Trebatium VII, 11. Catullus possit intelligi. (edit. Bipont. p. XIV) cf. nos in argumento ad Caru. XXXIV.

NONNULLA
VETERVM SCRIPTORVM
DE
C. VALERIO CATVLLO
TESTIMONIA

A VVLFIO COLLECTA.

Cornelius Nepos in T. Pomp. Attico cap. 12.

Idem L. Iulium Calidium, quem post Lucretii *Catullique* mortem, multo elegantissimum poetam nostram tulisse aetatem, vere videor posse contendere — — — expedivit.

Horatius Satyra 10 lib. 1 v. 19.

Nil praeter Calvum et doctus cantare *Catullum*.

Tibullus lib. 3 eleg. 6 v. 41.

Sic cecinit pro te *doctus*, Minoi, *Catullus*.

Propertius lib. 2 eleg. 19 v. 39 Edit. Bipont.

Ista meis fiet notissima forma libellis:

Calve, tua venia; pace, Catulle, tua.

Idem lib. eod. eleg. 25 v. 87.

Haec quoque lascivi cantarunt scripta *Catulli*,
Lesbia, quae ipsa notior est Helena.

Ovidius lib. 3 Amorum Elegia 9 v. 61.

Obvius huic venias, hedera iuvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, *docte Catulle*, tuo.

Idem libro eod. eleg. 15 v. 7.

Mantua Virgilio gaudet, Verona *Catullo*.

Idem lib. 2 Tristium, v. 427.

Sic sua lascivo cantata est saepe *Catullo*,
Femina, cui falsum *Lesbia* nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.

Velleius Paterculus Historiae Rom. lib. 2 cap. 36.

Quis enim ignorat, direntos gradibus aetatis flo-
ruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium — — —
— auctoresque carminum Varronem ac Lucretium,
neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem
Catullum?

M. Seneca Rhetor Controversia 19.

Erat enim (*Calvus*) parvulus statura; propter quod
etiam *Catullus* in Hendecasyllabis vocat illum *salipu-*
tium disertum.

(*vid. carmen Catulli 53.*)

*L. Seneca Philosophus in Apocolocyntosi
Claudii Caesaris.*

Nec mora, Cyllenius illum collo obtorto trahit ad inferos:

*Illuc unde negant redire quemquam.
(versus est Catulli e Carmine 3.)*

Plinius maior Praefatione Hist. Nat.

Namque tu solebas meas esse aliquid putare nugas, ut obicere moliar *Catullum* conterraneum meum: (Agnoscis et hoc castrense verbum) ille enim, ut scis, permutatis prioribus saetabis, duriusculum se fecit, quoniam volebat aestimari ea a Veraniolis suis et Fabullis.

(vid. carm. 1 et 12 poëtae nostri.)

Idem lib. 28 cap. 2.

Hinc Theocriti apud Graecos, *Catulli* apud nos, proximeque Virgilii, incantamentorum amatoria imitatio.

Idem lib. 36 c. 6.

Hic namque est Mamurra *Catulli Veronensis* carminibus proscissus, quem et res, et domus ipsius clarius, quam *Catullus*, dixit habere, quidquid habuisset comata Gallia.

(vide carmen 29 nostri poëtae.)

Idem lib. eodem cap. 21.

Sed et ii pumices, qui sunt in usu corporum laevi-

gaudorum feminis, iam quidem et viris, atque, ut ait *Catullus*, libris.

(*vid. carm. 1 et 22.*)

Idem lib. 37 cap. 6.

Nonius Senator, filius Sturmae Nonii eius, quem *Q. Catullus* poeta in sella curuli visum indigne tulit.

(*vid. carmen 52.*)

*Plinius iunior Epistola 16 lib. 1.

Facit versus (*Pompeius Saturninus*), quales *Catullus* meus, aut Calvus. Quantum illis leporis, dulcedinis, amaritudinis inserit! Sane, sed data opera, molliusculos, leuiusculosque, duriusculos quosdam: et hoc quasi *Catullus* meus, aut Calvus.

Idem Epistola 14 lib. 4 loquens de Hendecasyllabis.

Scimus alioqui, huius opusculi illam esse verissimam legem, quam *Catullus* expressit: *Nam castum esse decet pium poetam Ipsum etc.*

(*vid. carmen 16.*)

Sentius Augurinus ap. eumd. epist. 27 lib. 4.

Canto carmina versibus minutis,
His olim quibus et meus *Catullus*,
Et Calvus veteresque — — —

*Corn. Tacitus lib. 4 c. 34 annalium, in Oratione
Crematii Cordi.*

Carmina Bibaculi et *Catulli* referta contumeliis
Caesarum leguntur.

Juvenalis Satyra 6 v. 7.

— — — — Haud similis tibi, Cynthia; nec tibi, cuius
Turbavit nitidos extinctus *Passer* ocellos.

Suetonius in Julio cap. 73.

Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de Mammurra perpetua stigmata imposita, non dissimulaverat, satisfacientem eadem die adhibuit coenae: hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveravit.

Quintilianus lib. 1 Instit. Oratoriae cap. 5.

Sicut *Catullus ploxemum* circa Padum invenit,
(*vid. carm. 96.*)

Idem lib. eod. cap. 10 ubi de aspirationibus.

Eripuit brevi tempore nimius usus, ut *choronae*, *chenturiones*, *praeachones* adhuc quibusdam inscriptionibus maneant; qua de re *Catulli* nobile epigramma est.
(*vid. carm. 83.*)

*Idem lib. 6 cap. 3.**Et Catullus cum dicit:*

Nulla in tam magno est corpore mica salis,
non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum.
(*vid. carm. 85.*)

Idem lib. 10 cap. 1.

Iambus non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*.

(*Meminit praeterea de Catullo Quintilianus lib. 9 cap. 3 et 4; item lib. 11 cap. 1 et 3.*)

Martialis lib. 1 Epigr. Epistola ad Lectorem.

Lasciviam verborum veritatem, id est Epigrammaton linguam excusarem, si meum esset exemplum; sic scribit *Catullus*; sic Marsus, sic Pedo, sic Getulicus, sic quicumque perlegitur.

Idem lib. 1 epigr. 62.

Verono *docti* syllabas amat *vatis*.

Idem lib. 2 epigr. 71.

Protinus aut Marsi recitas, aut scripta *Catulli*.

Idem lib. 4 epigr. 14.

Sic forsán tener ausus est *Catullus*
Magno mittere *Passerem* Maroni.

Idem lib. 5 epigr. 5.

Sit locus et nostris aliqua tibi parte libellis,
Qua Pedo, qua Marsus, quaque *Catullus* erit.

Idem lib. 7 epigr. 14.

Accidit infandum nostrae scelus, Aule, puellae:
Amisit lusus, deliciasque suas.
Non quales teneri ploravit amica *Catulli*
Lesbia, nequitiis *Passeris* orba sui.

Idem lib. 8 epigr. 73.

Lesbia dictavit, *docte Catulle*, tibi.

Idem lib. 10 epigr. 78.

Nec multos mihi praeferas priores,
Uno sed tibi sim minor *Catullo*.

Idem lib. eod. epigr. 103.

Nec sua plus debet tenui Verona *Catullo*.

Idem lib. 12 epigr. 44.

Lesbia cum tenero te posset amare *Catullo*.

Idem lib. 14 epigr. 77 quod inscribitur Cavea Erobea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta *Catullo*

Lesbia plorabat, hic habitare potest.

Idem lib. eodem epigr. 195.

Tantum magna suo debet Verona *Catullo*,

Quantum parva suo Mantua Virgilio.

(*vide et epigr. 152 eiusdem libri.*)

A Gellius Noct. Attic. lib. 7 cap. 20.

Catullus quoque elegantissimus poetarum.

(*et infra eod. capite.*)

Idem lib. 19 cap. 9.

Ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum

delicias fecisset? nisi *Catullus*, inquit, forte pauca,

et Calvus itidem pauca.

(*vid. eundem lib. 6 cap. 16.*)

Ausonius Drepanio Pacato Latino.

Cui dono lepidum novum libellum

Veronensis ait poeta quondam,

Inventoque dedit statim Nepoti.

Macrobius lib. 2 Saturnal. cap. 1.

Saturnalibus, optimo dierum, ut ait *Veronensis*

poeta.

(*vid. carmen 14.*)

L. Apuleius in Apologia.

Eadem igitur opera accusent *C. Catullum*, quod Lesbiam pro Clodia nominarit.

Sidonius Apollinaris epistola 10 l. 2 ad Hesperium.

Reminiscere quod saepe versum complevit *Lesbia* cum *Catullo*.

*Severinus Boëthius de Consolat. Philosophiae l. 3
Prosa 4.*

Num vis ea est magistratibus, ut utentium mentibus virtutes inserant, vitia depellant? Atqui non fugare, sed illustrare potius nequitiam solent; quo fit, ut indignemur, eos saepe nequissimis hominibus contigisse. unde *Catullus* licet in *curuli Nonium sedentem, struam* appellat.

(*vid. carmen 52.*)

Diomedes Grammaticus lib. 3 c. 6 de Iambico.

Cuius carminis praecipui scriptores apud Graecos Archilochus, Hipponax, apud Romanos Lucilius, et *Catullus*, et Horatius, et Bibaculus.

Terentianus Maurus in Tractatu de Iitteris, Syllabis, Pedibus, et Metris. v. 838 ubi de Phalaecio hendecasyllabo.

Exemplis tribus hoc statim probatis,
Docti carmine quae legis *Catulli* etc.

Idem tractatu eodem v. 1031.

Hunc hucum tibi dedico consecroque, Priape, etc.
Et similes plures sic conscripsisse *Catullum*
Scimus -----

(*vid. carmen 18.*)

V V L P I I

DIATRIBE

DE METRIS CATVLLI.

Versuum genera, quibus in epigrammatibus ceterisque poematis utitur Catullus, numero quatuordecim occurrunt. Principem locum obtinet Phalaecius hendecasyllabus, qui constat e spondaeo, dactylo ac tribus trochaeis, hoc pacto:

Quoi dō | nō lepī | dūm nō | vūm lī | bellūm

In prima tamen sede apud antiquiores poetas trochaeum vel iambum loco spondae nonnunquam recepit, ut in sequentibus:

Arī | dā mōdō | pūmī | ce expō | litūm
Mēas | esse ālī | quīd pū | tāre | nūgās

In altera poeta noster carmine 57, v. 7. creticum sive amphimacrum semel usurpavit:

Uno in | lectūlō | erū | ditū | li āmbō

Versus autem ille initio carminis 40.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide.

hypermeter est, sive una syllaba redundans, quem hac ratione metimur, ut postrema syllaba per synaloephen elidatur a prima subsequenti, quae incipit a vocali:

Quaenām | tē mālā | mēns mī | sellē | Rāvī | de Agīt.

CATVL. Carm.

g 3

Hoc primo genere versus utitur *Catullus* trecies novies, videlicet carmine 1. 2. 3. 5. 6. 7. 9. 10. 12. 13. 14. 15. 16. 21. 23. 24. 26. 27. 28. 32. 33. 35. 36. 38. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 53. 54. 56. 57. 58.

II. Sequitur secundo loco Iambicus trimeter, seu senarius, acatalectus. Hic sex pedibus constat, qui omnes possunt esse iambi, ut:

*Ait | fuis | sé nã | viũm | cëlër | rĩmũs

Interdum vero in locis disparibus, puta in primo, tertio, quinto spondaeus admittitur, pes iambo *ισοσύλλαβος*, etsi non *ισόχρονος*: nonnunquam etiam imparisyllabus, ut anapaestus $\nu\nu-$, dactylus, tribrachys $\nu\nu\nu$. At in locis paribus, nempe secundo, quarto, ultimo, extra comoediam et fabulas Phaedri Aesopias, comico fere stilo scriptas, praeter iambum vel tribrachyn ceteri pedes vix recipiuntur. Exempla mixti Iambici:

Sella in | cürũ | li strũ | mã Nõ | nĩus | sedët
Per con | sula | tum pe | ie rat | Vati | nius

Hoc genere *Catullus* utitur quater, nimirum carmine

4. Phaselus ille, quem videtis, hospites.
20. Ego haec, ego arte fabricata rustica.
29. Quis hoc potest videre, quis potest pati.

haec porro tria carmina constant e Iambicis puris.

52. Quid est, Catulle, quod moraris emori?

E mixtis hoc Iambicis est,

III. Succedit superioribus Choliambus, sive Scanzon, in omnibus praecedenti conveniens, si duos ultimos pedes excipias; etenim ordine praepostero quintus pes semper est iambus, ultimus semper spondaeus, ut:

Fūlsē | rē quōn | dām cām | dīdī | tībī | sōlēs

Hoc genus a Catullo septies adhibetur:

Carm. 8. Miser Catulle, desinas ineptire.

22. Suffenus iste, Vare, quem probe nosti.

31. Paeninsularum, Sirmio, insularumque.

37. Salax taberna, vosque contubernales.

39. Egnatius, quod candidos habet dentes.

44. O funde noster, seu Sabine, seu Tiburs.

59. Bononienses Rufa Rufulum fellat.

IV. Quarti generis est Sapphicus hendecasyllabus, qui constat e trochaeo, spondaeo, dactylo, et rursum duobus trochaeis, ut:

Sive in | extrē | mōs pēnē | trārīt | Indōs

quamquam interdum poeta noster altera in sede trochaeum collocaverit. Exempla sunt:

Seū Sā | cās sā | gittifē | rōsqūe | Pārthōs

Pauca | nunti | ate me | ae pu | ellae

Oti | um, Ca | tulle, tī | bi mo | lestum est

Illi autem versus abundant semipede, qui absorbetur a prima vocali subsequēntis:

Nullum amans vere, sed idēntidem omnium.

Qui illius culpa cecidit, velut prati.

In eo autem non servatur synaloephe, sed hiatus relinquitur quarto loco :

Gállí | cūm Rhē | num hōrribí | lēsquē | ūltí

Hoc genere versus utitur *Catullus* bis, nimirum in duabus odis, quarum utraque est dīcolos tetrastrophos; constant enim ex duplici genere versuum, Sapphico et Adonio, singulaeque earum strophiae quaternis versibus concluduntur :

Carm. 11. Furi, et Aureli, comites Catulli.

51. Ille mī par esse dco videtur.

V. Quinti generis est Adonius, versiculus exiguus, qui constat dactylo et spondaeo, ut :

Thiā | rūmpēns

Utitur eo *Catullus* bis, ut paulo ante diximus.

VI. Ad sextum genus pertinet Trochaicus Stesichorius, quem Antispasticum etiam vocant, Priapeium, et Angelicum: qui versus constat sex pedibus: choreo vel spondaeo, dactylo, cretico —υ—, rarius dactylo, iterum choreo vel spondaeo, iterum dactylo, postremum choreo, ut :

Et sã | lirē pã | rãtum hãbēs | sēd vē | rērīs in | ēptã
 Quēmdãm | mūnicí | pēm mcūm | dē tú | ō voló | pōntē
 Nutrí | ō, mágis | ēt mágis | ūt bó | atã quot | ānnis.
 Pró quēis | ōnnia hó | nōribús | hãc nec | ēssē Pri | āpō
 In fos | sã Lígũ | rí licēt | sūbpēr | nãtã sē | cūrí
 Tantum | dem omnia | sentiens | quam si | nulla sit | usquam
 Quercus | arida | rustica | confor | mata se | curi
 Alter | parva fe | reus manu | semper | munera | larga

utilur eo versu *Catullus* ter, nimirum:

- Carm. 17. O Colonia, quae cupis ponte ludere ligneo.
 18. Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape:
 19. Hunc ego, iuvenes, locum villulamque palustrem.

VII. Septimi generis est Iambicus tetrameter catalectus, qui constat septem pedibus, et caesura in fine. Ad eum porro faciendum servantur omnia, quae ad Iambicum trimetrum pertinent. Exemplum sit:

Rémīt | té pāl | liūm | mīhī | mēūm | quōd in | vōlā | stī

In illo versu est amphibrachys $\nu - \nu$ secundo loco, anapaestus tertio:

Qūm dē | viā mū | liér ā | litēs | ōstēn | dīt ō | scītān | tēs

in illo autem spondaeus loco septimo:

Invi | sã tūr | pītēr | tibi | flágēl | lá cōn | scribīl | lēnt

Catullus hunc adhibet semel, carmine 25.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo.

VIII. Octavi generis est Choriambus, qui constat quinque pedibus, nimirum spondaeo, tribus choriambis $-\nu \nu -$ et pyrrhichio, ut:

Vēntōs | irrītā fer | ēt nēbūlās | āerīās | sīnīs

Hoc versus genere conscripta est Horatii ode 18. lib. 1.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem.

Utitur eo *Catullus* semel carmine 30.

Alphene immemor, atque unanimis false sodalibus.

IX. Noni generis est Pseudo-phalaecius δακτυλόλαβος, qui fit ex duobus spondaeis ac tribus choreis, ut:

Fēmēl | lās ō | mnēs ā | micē | prēndī
 Quas vul | tu vi | di ta | men se | reno

interdum spondaeo, et quatuor choreis; cuiusmodi

Te in cir | cō te in | ōmnī | būs lí | bēllis

Tibrachys autem loco spondaeī prima in sede positus, occurrit illo versu:

Cāmērī | ūm mīhī | pēssī | māc pū | ēllae

Utitur eo *Catullus* semel, quamvis intermisceat legitimos hendecasyllabos, carmine 55.

Oramus, si forte non molestum est.

X. Decimi generis est Glyconius, qui fere constat spondaeo et duobus dactylis, ut:

Iām sēr | virē Thā | lāsōō

At Veronensis poeta saepenumero trochaeum usurpat in prima sede; cuiusmodi sunt illi:

Cingē | tēmpōrā | flōrībūs
 Suave o | lentis a | maraci
 Flamme | um cape | lactus huc
 Huc ve | ni nive | o gerens

aliquando iambum, ut in hoc

Pūel | lae ēt pūē | ri intēgrī

Utitur eo *Catullus* bis, nempe in duabus odis, quarum prima est dicolos tetrastrophos; constat enim e Glyconio versu et Pherecratio: singulae porro eius strophae quaternis versibus finiuntur: altera est dicolos penta-

strophos, quae iisdem versuum generibus conscripta est, sed strophas habet e quinis versibus.

Carm. 34. Dianae sumus in fide.

60. Collis o Heliconii

XI. Undecimi generis est Pherecratius, qui fere constat spondaeo, dactylo, atque iterum spondaeo, ut :

Exēr | cētē iū | vēntām

Catullus tamen in prima sede frequentius trochaicum collocat ; cuiusmodi sunt

Lūtē | ūm pēdē | sōcūm

Frige | rans Aga | nippe

Semper | ingen: | rari

Sospī | tes ope | gentem

nonnumquam et iambum ; ut in illis :

Pūel | laēquē cā | nāmūs

Hymen | o Hyme | naee

semel secundo loco spondaicum adhibuit :

Nūtrī | ūnt hū | mōrē

Hoc genere versus bis utitur, nempe carmine 34 et 60. cum Glyconio.

XII. Duodecimi generis est Hexameter, cuius notissima structura. *Catullus* non raro adhibet spondaicum pro dactylo in quinta sede, veluti :

Tempe | quae syl | vae cin | gunt super | ĩmpēn | dentes

Non prius | ex il | lo fla | grantia | decli | navit

Eruit | illa pro | culta | dicibus | extur | bota

Hoc genere versus utitur poëta noster bis perpetua serie,

Carm. 61. Vesper adest, iuvenes, consurgite! Vesper Olympo.

63. Peliaco quondam prognatae vertice pinus.

alternis vero cum Pentametro, a carmine 64 usque ad finem libri. Nonnulli apud nostrum occurrunt hypermetri, cuiusmodi sunt exempli causa :

Inde pater divam sancta cum coniuge, natisque.

Et qui principio nobis terram dedit, auctore.

XIII. Decimi tertii generis est Pentameter Elegiacus, aequè notus. Est autem Catullus, more antiquiorum poëtarum, in hoc genere nonnunquam duriusculus, qualia enim sunt illa !

Troia virum et virtutem omnium acerba cinis.

Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.

Divum ad fallendos numine abusum homines

Nec desistere amare, omnia si facias.

Et si qua sunt alia similia.

XIV. Decimi quarti generis est Galliambicus, de quo vid. in Argumento ad Carm. LXIII.

C. VALERII
CATULLI
VERONENSIS

AD
CORNELIVM NEPOTEM
LIBER.

CATUL. *Carm.*

A

C. VALERII CATULLI

LIBER.

CARMEN I.

Modeste dedicat poeta libellum suum Cornelio Nepoti, tamquam benevolo ingenii sui aestimatori, et simul ipsius Cornelii doctos labores multis extollit laudibus.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: namque tu solebas

VARIETAS LECTONIS.

Cui. Scaliger legit *Quinti*. Refutatus iam a Passeratius et Vossio. 2. Nonnulli *arido* perperam. Nam cum in utroque genere occurrat *pumex* sicut *cinis* apud nostrum et *finis* apud alios (de nostra voce vide exempla apud Barmann. Sec. Anthol. T. II. p. 507.) *supra* causa h. l. cum

V. 1. Sensus est: cui dono offeram iocosa carmina, novo modo et a nostri temporis more recedente a me iam decantata et confecta? *quoi* pro cui ex veteri scribendi modo vid. Broukhus. ad Tibull. I. 9. 64. et Observatt. Miscell. T. I. pag. 134. Adiecta *lepidum* et *novum* nullo modo ad externum libri ornatum referenda sunt, quod putabat Doctiss. Harlessius in Chrest. Poët. Lat. et I. M. Heintzius in Chrest. Poët. Nam *lepidum* h. l. est iocosum, festivum, facetum, leporis plenum. Ipse poeta mox c. VI. v. 16. *volo te ad coelum* lepido *vocare* versu. *Novus* vero libellus dicitur, quod Catullus primus eiusmodi iocosa

carmina publici iuris faciebat. Pari modo *carmina nova* vocantur apud Virgil. Eclog. III. v. 86. et *novae fides* apud Horatium I. Od. 26. 10.

V. 2. *Arida m. p. expol.* h. e. modo absolutum, et ad umbilicum perductum. Nam veteres solebant membranas publicandas pumice expolire, laevigare, et aequare, conf. infra c. XXII. v. 8. et Tibull. III. 1. v. 9.

V. 3-8. Sensus est: Tibi Corneli, libellus meus offerendus est; nam, quanti me facias, satis declarasti iam olim in chronicis tuis. Scripsit enim Cornelius Nepos praeter vitas imperatorum multa alia temporis iniuria nobis crepta. In

Meas esse aliquid putare nugas,
 Iam tum, cum ausus es unus Italorum
 Omne aevum tribus explicare chartis,
 Doctis, Iuppiter! et laboriosis.
 Quare habe tibi, quidquid hoc libelli est,
 Quaecumque: quod, o patrona Virgo,
 Plus uno maneat perenne seculo.

5

10

plurimis editionibus legendum est *arida*. 9. Nostram lectionem tuerentur Stat. MSS. et edd. optimae. *patrima* Scal. *patroa* Voss. et Vulp. *quod ora per viros* tentabat Iovianus Pontanus probante Barthio ad Stat. Il. Thab. v. 651. *quod o perenna virgo* volebat Mueckerus ad Antonin. Liberal. c. 16. *quod o Patrona gyro Plus uno maneat perenne secli* coniecit Nic. Heinsius in Notis ad Catullum, quae adiectae sunt eius Adversarius a Burmanno editis a pag. 633—654. nimis audacter! car enim non bene latina Minerva dici possit *patrona*, quod negat Heinsius, equidem non video.

his numerantur Chronicorum libri tres, qui h. l. vocantur tres chartae: nam chartae, sicut Graecorum *χάρται*, passim vocantur ipsi libri vel volumina. Horat. Epist. II. 1. 161. Serus enim *Graecis* admovit acumina *chartis*. cf. Horat. IV. 8. 21. Ovid. Trist. III. 1. 4. et infra LXVIII. 45. Complexus autem fuerat Cornelius in his tribus libris *unus Italorum* (quod nullus Romanorum adhuc tentaverat) omnis aetatis res memorabiles (*omne aevum*) et id quidem multa cum doctrina et diligentia. *Iuppiter* est exclamatio admirationi inserviens.

Sic saepe Graecis *ὦ Ζεῦ*; nos: *hey Gott!* in his igitur libris Cornelius *solebat putare* (putavit) *esse aliquid (sive vi)* pretium aliquid habere *nugas* Catulli, carmina lepida. Eleganter et modeste!

V. 8. Accipe igitur hunc quaecumque libellum, qui sub tutela Minervae aeternitate gaudent. Nam *patrona virgo* haud dubie est Minerva, quae perpetuo epitheto dicitur *casta* h. l. *virgo*. Nec minus ingeniorum et artium celebratur *patrix*. Horat. A. P. 385. *Tu nihil invita dices faciesque Minerva*.

CARMEN II.

AD PASSEREM LESBIAE.

Primum statim carmen post dedicationem est lepidissimum. Laudat poeta in illo passerem, quem Lesbia in deliciis habebat,

non alio profecto consilio, quam ut aures Lesbiae pernilceat decantatis passeris eius laudibus, et sic mercedem carminis aucupetur dulcissimam. — Quamvis igitur argumentum huius carminis est simplicissimum, cuius generis multa alia tam veteres, quam recentiores poëtae tractaverint; non defuerunt tamen allegoriarum captatores, qui et hic nescio quid obscoeni sub passeris nomine latitare subodorarentur. Corradinus de *Allio* censet adeo, poëtam hoc carmine alloqui passerem Lesbiae aegrotantem, sed ipse aegrotasse videtur, cum haec scriberet. Constat denique, in more positum fuisse apud veteres, ut pueri aequae ac puellae aves ad lulum et oblectationem exquirerent. Vid. Bochartus *Hicrozoic.* p. 16. cf. *Martial.* lib. I. epigr. 8.

Passer, deliciae meae puellae,
 Quicum ludere, quem in sinu tenere,
 Quoi primum digitum dare adpetenti,
 Et acris solet incitare morsus:
 Quum desiderio meo nitenti

5

v. 3. *Ac patentes* Vossius, quam lectionem ex librorum veterum auctoritate reposuisse ait. Sed nostra lectio multo est accommodatior. 5. *cum desiderio mei intuentis* Parum nescio quid lubet iocari Heinsius in notis

V. 3. *Quoi pr. dig. dar. adp.* primus digitus est extrema digiti pars (die Fingerspitze) *ἀκρον τοῦ δακτύλου*. Sic *prima aqua* apud Ovid. *Her.* XVIII. v. 100. dicitur aqua extrema, quae litus alluit. Pari modo *ultimus* dicitur infra c. XI. 22. *pratium ultimum* est prati extrema pars. *Adpetenti* h. e. apprehendere et mordere cupienti.

V. 5-9. Locus corruptissimus, (vid. *Var. Lect.*) quem levi medela sanari posse puto, si particulam ut v. 7. in *in* vel *ad* mutaveris et locum sic interpunxeris: Quum desiderio meo nitenti *Carum* nescio quid lubet iocari; *In* solatiolum sui

doloris Credo, ut tum gravis acquiescat ardor. *Desiderio meo nitenti*, h. e. puellae meae formosae. *Desiderium* vocatur puella, cuius desiderio amator flagrat. Sic *ἠδὴ* apud Bion. *Idyll.* I. v. 83. *nitere* autem, *nitidus* et *nitor* passim de pulchra foeminarum forma. Ovid. *Met.* 12. v. 405. *Hylonome, qua nulla nitentior foemina.* Horat. I. *Od.* 5. v. 13. quibus intentata *nites*. Lib. II. *Od.* 12. 19. *nitidae virgines*. Lib. I. *Od.* 19. 5. urit me *Glyceræ nitor*. 6. *Carum nescio quid* dulce quid, suaviter. Iam sensus erit: puella mea lacessere solet passerculum suum adeiusmodimor-

Carum nescio quid lubet iocari,
 (Ut solatiolum sui doloris:
 Credo, ut tum gravis acquiescat ardor)
 Tecum ludere, sicut ipsa, possem,
 Et tristis animi levare curas;
 Tam gratum mihi, quam ferunt puellae

10

ad Catallum libro citato ex coniectura parum probabili. 6. piget ferè omnes coniecturas, quas V. V. D. D. ad hunc locum attulerunt, chartae illinere. *Et solatiolum sui doloris credo*, Voss. ut *solatiolum* Vulp. Pro *credo* ut v. seq. tentabat Scaliger *credant*. difficultatem nimirum huius loci peperit ingrata repetitio particulae *ut* et diversa eius significatio. Hinc diversae sententiae, coniecturae, et explicationes. Heinsius in notis ad Cat. pro *ut* legendum esse suspicatus est *Tu*, et, cum ne sic quidem difficultates remotas videret, versus ita constituendos et transponendos esse putavit: *Corde cum gravis acquiescit ardor, Ut solatiolo sui doloris Tecum ludere, sicut ipsa possim*. Denique totum versum excidisse putat, quo donatum sibi a puella passerem poeta ait testatus. — Audacissimus omnium in hoc loco emendando fuit Corradinus de Allio, qui, ut mollior dicam, non emendavit, sed misere saepe corrupt et mutilavit poetam. Nam quamvis libros Manuscriptos iacet, non minus tamen assis aestimandae sunt plurimae, quas affert, lectiones. Has igitur non recensebo, quodcumque autem in eius editione reperitur frugi, bona fide laudabo et proferam. quid mihi de hoc loco emendando et explicando videntur, dixi in notis. V. 9. *posse* Vossius, Vulpus et alii. V. 11. *tam gratum id mihi* Muret. *tam gratum est* Vossius et Vulpus.

sinsculas imprimis tum, quando *illi* (pro quo eleganter: *desiderio meo nitenti*) lubet suaviter iocari et animi caussa ludere, hand dubie (*credo*) in doloris sui levamen, ut *tum* (inter *iocandum*) aestus animi et fluctus componantur. Ergo Lesbiae fuit passer id, quod nobis fere male affectis instrumentum aliquod musicum. V. 9. ad *possem* subintellige *si*, quae particula nonnunquam omitti solet. Vid. Burmann. ad Ovid. Amor. III. 3. v. 9. si *possem*, inquit poeta, eodem modo, ac puella mea, passere illo uti ad levandas animi curas, tam gratum id mihi

foret, quam quod gratissimum.

V. 11. Post *gratum* suppleendum est: foret. *Pernici puellae* Atalantae, Schoenei filiae, quae cursu certavit cum procis suis et vieta tandem obiecto malo anreo nupsit Hippomeni. Ovid. Metamor. X. v. 609. Fuerunt autem duae Atalantae, quae saepe confunduntur. Vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 216. et Perizon. ad Aelian. Lib. X. c. 1.

V. 13. *Quod zonam sol. d. ligat.* h. e. quod malum aureum effecit, ut viro traderetur, qui tandem zonam solveret. Solvebatur autem zona, qua virgines

Pernici aureolum fuisse malum,
Quod zonam soluit diu ligatam.

contra vim libidinosorum prae-
cinctae fuerunt, a sponso pri-
mo concubitu. Diligenter et
fusse hunc morem exsecutus
est Schraderus ad Musaeum

p. 343-349. cf. Ernesti ad Cal-
limach. Hymn. in Dian. v. 16. et
Burmann. ad Ovid. Heroid. ep.
II. v. 116.

CARMEN III.

LVCTVS IN MORTE PASSERIS.

Deflet poëta in hoc carmine mortem passeris Lesbiae, quem vocat mellitum, sed melle dulcius est ipsum carmen flebilibus modis deductum et plane ad doloris sensum compositum. Si verum est, quod verissimum puto, maximam veterum carminibus dignitatem conciliari gravitate sententiarum, quibus repente saepe lectorem in rebus ludicris occupatum ad seria abripiunt, nominatim Horatius, Tibullus, Propertius et Anacreon; profecto hoc Catullianum carmen iure sibi hanc laudem vindicat. Nam quem non horrore quodam perfundat Orci descriptio? — Non poenitebit cum nostro contulisse Ovidii epicedium in mortem psittaci Amor. II. el. 6. Eiusdem argumenti carmen apud Statium II. Silv. IV. et Lotichii, poëtae suavissimi, carmen in funus Delphini Lib. II. Eleg. 7. Eleganter carmen nostrum transtulit in vernaculam Ramlerus in Oden aus dem Horatz, Berolini 1769.

Lugete, o Veneres Cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.

V. 2. *quantum est hom. venust. h. e. quotquot sunt homines elegantes et delicati. nam venustus non semper ad formam, sed ad motum saepe suavitatem et elegantiam refertur, et idem est, quod nobis: artig, galant, infra carm. XXII. v. 2. homo est venustus, et di-*

cax, et urbanus. XIII. 6. ad Fabullum venuste noster. Cicero de Orat. II. c. 56. Sed cum omnium sis venustissimus et urbanissimus. Idem Pro Domo c. 34. de facilitate iocandi Sermo venustus et urbanus. Contra invenustus, quicquid elegantiae et honestati repugnat, unartig,

Passer mortuus est meae puellae,
 Passer, deliciae meae puellae,
 Quem plus illa oculis suis amabat: 5
 Nam mellitus erat, suamque norat
 Ipsam tam bene, quam puella matrem:
 Nec sese a gremio illius movebat;
 Sed circumsiliens modo huc, modo illuc,
 Ad solam dominam usque pipilabat. 10
 Qui nunc it per iter tenebricosum;

V. 4. Hic versus abest in Stat. MSS. et aliis editionibus, sed Scaliger eum in suo MSS. invenit. Toetor eandem Cantabrigiensis edit. ex fide MSS. Auget certe hic versus vim doloris, nec displicet eiusdem versus ex superiori carmine iteratio. V. 6. *ipsa* Vossius et MSS. Stat. V. 10. *pipilabat* Vossius et Cantabrigiensis. alii *pipilabat*, *pipulabat*, *pipilabat*, *pip-*

unamanierlich. Infra carm. XII. v. 5. de furto sudarii *res est sordida et invenusta*. Nec huc traxerim felicitatem amoris, quam notionem interpretationi suae immiscet Cl. Harlesius in Chrestom. Poët. Lat. 155. quamvis *venustus* eleganter alias dicitur, cui *Venus in amore favet*, *invenustus* (*ἀνευπέτρως*) cui non favet. vid. Hemsterhus. ad Lucian. T. I. p. 242. Sed haec notio huc non quadrat. Citantur enim Veneres, Cupidines et elegantissimi quique homines ad lugubres passeris exsequias non aliam ob causam, quam quod ipse passer fuerat dulcissimus mellitissimusque.

V. 5. *Quem plus oculis suis amabat*, h. e. quo nihil ipsi fuit carius. Ab oculis enim, pretiosissima corporis nostri parte, variae summi declarandi amoris formae petitae sunt. cf. Mosch. Idyll. III. v. 9. et quae ibi observat elegantissimus

Manso. Plura vid. apud Rittershus. ad Oppian. Halieu. I. v. 703. et Spanh. ad Callimach. H. in Dim. v. 211. Plautus saepius: *oculitis amare*. cf. infra carm. XIV. v. 1.

V. 6. *suamque norat ipsam tam bene suam ipsam* h. e. suam dominam. Nam *ipsa* substantive pro domina dicitur more Graecorum, qui saepe dominum *ἐπίτι* et dominam *ἐπίτι* vocant. Sic Plautus Casina, Act. IV. 2. 10. Ego eo, quo me *Ipsa* (domina) misit. vid. quos laudat Doctiss. Harlesius ad Chrestomath. Graec. p. 51.

V. 10. *ad dominam*. h. e. versus vel adversus dominam.

V. 11-14. *iter tenebricosum* nos: die finstre Todesbahn. Sallust. Catil. LII. §. 14. *inferorum loca sunt tetra, inculta, foeda atque formidolosa*. ubi vid. similia exempla a Cortio collecta. V. 12. *unde neg. red. qu.* Similiter Orcus apud Oppianum Halieu. IV. v. 394.

Illuc, unde negant redire quemquam:
 At vobis male sit, malae tenebrae
 Orci, quae omnia bella devoratis:
 Tam bellum mihi passerem abstulistis. 15
 O factum male! O miselle passer,
 Tua nunc opera meae puellae
 Flendo turgiduli rubent ocelli.

piebat Muret. V. 12. *illud* MSS. Stat. V. 16. *bellas ille passer* Ald. et Col. o *malae tenebrae* Muret. o *factum male*, vae *pusille passer* Meleager, qui in antiquis libris invenerat, *bonum factum male bellas ille passer*. V. 17. *Festiva nunc opera* Aldus. *cuius nunc opera* Vossius. nostram lectionem tuentur Cantabrig. Vulp. et omnes fere libri scripti.

ἀνίσταται ἄνδρα τὸν ἐνὶ οὐρανῷ
 quem locum alia exempla fati
 necessitatem describentia dabit
 Rittershusius. cf. Antipatri Epi-
 gr. in Analect. Vet. Poët.
 Graec. 90. T. II. p. 37. edit.
 Brunck. — ἡ γὰρ ἀνάστατον, ἔστι
 τὸν ἀνίστατον χάρην ἴσθις ἰσθίου.
 V. 14. *quae omnia bella devo-*
ratis. Simillima plane de Orco
 est querela Veneris mortem
 Adonidis lugentis apud Bion.
 Idyll. I. v. 55. τὸν κείν ἄλλοις ἢ ἐν
 ἑστῆσσι. cf. Ovid. Amor. II. 6. v. 39.

V. 16. seqq. o *factum male!*
 Exclamatio in rebus adversis.
 Sic Cicero de morte Alexionis
 ad Attic. lib. XV. Epist. I.
 o *factum male de Alexione!* cf.
 Vulp. 17. *Tua opera* h. e.
 tua causa, propter te. 18. *tur-*
giduli ocelli. Saepe genae *tur-*
midae et oculi *tumidi* ex fletu
 dicuntur. Tibull. I. 8. 68. *Et*
tua iam fletu lumina fessa
tument. ubi vid. Illustrissimus
 Heyne in Observat. p. 77. edit.
 nova.

CARMEN IV.

DEDICATIO PHASELLI.

Phaselum suum concelebrat poeta ob insignem sibi olim praestitum
 unum, nunc vero emeritum et recondita quiete senescentem.
 Summa eius laus ponitur partim in celeritate, partim in roboris
 firmitate, qua tot et tanta emensus fuerat itinera. Suavissime
 autem ipsum Phaselum inducit depraedicantem merita sua et
 denique solenni modo Castori et Polluci se consecrantem. Ce-
 terum vix dubitari potest, quin totum hoc carmen ad Gracii
 cuiusdam poetae exemplum compositum et adumbratum sit;

CATULLI. Carm.

B

*aleo spirat Graecorum indolem, leporem et in usu metapho-
rum audaciam. Nec desunt exempla, ubi ipsae naves vel merita
sua extollentes inducuntur, vel Deo cuidam dedicantur. cf. An-
tiphili Epigr. 26. in Analect. V. P. G. Tom. II. p. 176. et Mac-
cedon. 22. 23. Tom. III. p. 117. edit. Brunck. Est autem hoc
carmen, quod meris Iambis constat, numeris suis absolutissi-
mum tantaque arte et facilitate compositum, ut, artemne ma-
gis in illo admireris, an leporis et ingenii venustatem, ipse
nescias. Hinc recte iudicat Vulpus, vel ex hoc uno carmine
perspici posse, cur veteres docti nomine nostrum insignierint.
Expressit autem hos iambos totidem iambis graecis puris Ios.
Sealiger, qui leguntur in eius notis ad h. l. cf. Parodiae ad Pha-
selum Catulli a diversis auctoribus scriptae cum notis philol.
Andr. Senftlebi Lips. 1642. 8.*

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus,
Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse praeterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo. 5
Et hoc negat minacis Adriatici

V. 1. *Phaselus*. Aldus et Statii MSS. V. 6. Voss. quia in nonnullis
MSS. legerat *negant*, reponit *neq* aut male! nam sic perit quaesita poe-
tae elegantia.

V. 1. *Phaselus* est navicula
longior et simul angustior, mi-
ra imprimis velocitate nota,
quam praestabat prora longe et
oblique supra aquam porrecta.
Fuse de hac voce et eius ety-
mologia disputat Vossius ad
hunc locum.

V. 2. *ait fuisse nav. celerrimus*
ex noto graecismo, casus
primus pro casu quarto. Virg.
Aea. II. v. 377. *sensit delapsus*
in hostes. vid. Bentleius ad flo-
rat. Epist. I. 7. 22.

V. 3-6. Sensus: et potuisse
cuiuslibet navigii velocitatem

superare, sive remorum, sive
velorum usu certandum fuisset.
trabs pro navi ex primo navium
nom. *cava trabs* apud Virgil.
Aeneid. III. v. 191. *palmula*
proprie remi pars extrema, in
modum palmae protenta. *superare*
in primis, praeterire cursu superare.
επιπλεων, υπερπλεων. volare ve-
lociter navi currere. Virgil.
Aeneid. III. v. 124. sic *επιπλεων*
apud Graecos. vid. Interpret.
ad Hygin. p. 122. edit. Stav-
hinc ipsa navis vocatur *επιπλε-
ων αυγμων επιπλεων* apud Mace-
don. in Analect. Vet. Poet.

Negare litus, insulasve Cycladas,
 Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
 Propontida, trucemve Ponticum sinum,
 Ubi iste, post Phaselus, antea fuit
 Comata silva: nam Cytorio in iugo
 Loquente saepe sibilum edidit coma.
 Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
 Tibi haec fuisse et esse cognitissima

10

Græc. Tom. III. Epigramm. 23. p. 117. edit. Brunck. contra eleganti metaphora id, quod de navigio proprie dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius dixit *remigium alarum*. Aeneid. I. v. 301 et VI. v. 19. Ceterum observandum est, tres diversas metaphoras hic coniungi, *natare*, *ire*, *volare* ut mox v. 12. ubi pro fronde *coma*, quae *loqui* et *sibilum* edere dicitur. Quam quidem poetæ ab una metaphora ad aliam transilientis audaciam graviter reprehendit Muræus. Sed recte observat Ernesti in Initii Rhetor. §. 319. non nimis huic legi adstrigendos esse poetas, quibus, præ ingenii aestu non semper licet omnia severe ad præcepta expendere, et id modo tenendum esse, ne subiecto metaphorice expresso, tribuamus, quæ isti metaphoræ non conveniant. cf. Klotz. Lect. Ven. p. 417 seq. et Tollius ad Longin. 32, 2. p. 173.

V. 6-10. *Et hoc negat negare hoc affirmare aut litus minacis Adriatici*. Adriaticum mare est sinus maris Mediterranei inter Italiam et Illyricum. *minax* procellosum, impetuo-

sum. *Cyclades* Insulae maris Aegæi. *Rhodus* insula Ciliciei vel Carpathii maris, colosso, mercatura, artibus et philosophia nobilis. *clara* vocatur apud Horat. Od. I. 7. 1. *Thracia*, regio ultra Macedoniam, Septentrionem versus. *horrida* vel ad feros et barbaros mores trahendum est, quo sensu *Germania horrida* dicitur apud Horat. Od. IV. 8. 2. vel ad asperam et gelidam regionem. *Propontis*, pars maris inter Hellespontum et Bosphorum Thracicum. *Ponticus sinus* mare Euxinum. Animadvertant autem tirones in hoc carmine elegantem metaphoram ab affectu iræ de mare translata in adiectis *traxi*, *minax*, *impotens*. cf. Doctiss. Harles, ad hunc locum in Chrest. Lat. Poët. contra *ira fervere*, *aestuarè*, *fluctuarè* dicitur.

V. 10-19. *ubi* in regione Ponti, quæ largissimo arborum navibus struendis aptarum proventus nota est. Hinc naves ibi exstructæ nobilitatem suam iactabant. Horat. Od. I. 14. 11. *Quamvis Pontica pinus, Silvae filia nobilis, Iactes et genus et nomen inutile*. Mira autem suavitate recordatur Phaselus usi

Ait Phaselus: ultima ex origine 13
 Tuo stetisse dicit in cacumine,
 Tuo imbuisse palmulas in aequore,
 Et inde tot per impotentia freta
 Herum tulisse; laeva, sive dextera
 Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter 20
 Simul secundus incidisset in pedem.
 Neque ulla vota litoralibus Diis

V. 23. a mari Stat. in Maffei lib. in aliis amaret. Sed nostram lectionem a mare defendunt grammatici, cf. Sancti Minerva Lib. VII. p. 195.

et aetate nunc exens, se olim inter arbores frondosas floruisse in iugo Cytorio et foliorum agitatione dulcissimos surros edidisse, quod dicitur v. 12. *Loquente coma edidit sibilum*. Eleganter enim arboribus vox et cantus tribuitur a poetis, Petronius Car. 120. *Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur*. ubi similia exempla larga manu dabunt interpretes p. 567. edit. Burman. et ad Virgil. Eclog. V. v. 28. Sed satis notum vel ex primo versu Theocriti: *Ἄν τι τὸ φιδίονον καὶ ἀέθρον*. Simili modo pristinae suae conditionis memor navis inducitur in Epigr. incerti cuiusdam poetae graeci in Analect. Vet. Poët. Graec. T. III. Ep. 385. p. 232. edit. Brunck. *Ὀμίον ἐν δέλτασι βλαστήειν αἴθρον ἑστίαιμι Πηλῆλαρον γάλα ἰσχυρῶτα Νέρος. Ἐστίαι υἱὸς γαστρῶν, ἀέθρον ἐστίαι ἔργα μάχων. Ἀδύρατον εἶμας αἰεὶ κερὶ φιδίονον.* *Amastris* urbs Paphlagoniae Sesamum olim nuncupata, proxima monti Cytoro, qui *buxifer* dicitur propter abundantiam buxorum. Virgil. Georg. II. v. 437. Et

invat undantem buxo spectare Cytorum. V. 15 *ultima ex origine*, non, uti omnes interpretantur, *ab antiquissimis inde temporibus*, sed potius *ex antiquissima et nobilissima arborum stirpe*. nam arbores ducunt quasi familias quamdam, ideoque apud poetas matrum filiarumque nomine appellantur. Ex multitudine exemplorum, quae interpretes afferunt, unum huc facit a Statio laudatum ex Cornelio Nepote in Attico Cap. I. *Pomponius Atticus, ab origine ultima stirpis Romanae generatus*.

V. 19 — 22. *laeva sive dextera v. au. sive utr.* cet. Sensus: explevi boni navigii partes sive ab una tantum parte (*a dextera vel a sinistra*), sive ab utraque parte ventus secundus ita adspiraret, ut plenis velis currere liceret. *Pedes* dicuntur nautis funes, quibus inferiores veli anguli (die äussersten Spitzen des Segeltuchs, *poggia ed orza italice*) puppim versus adducuntur. Quodsi igitur ab utraque parte ventus secundus adflat, ab utraque etiam parte

Sibi esse facta, cum veniret a mare
 Novissimo hunc ad usque limpida lacum.
 Sed haec prius fuere: nunc recondita
 Senet quiete, seque dedicat tibi,
 Gemelle Castor et gemelle Castoris.

25

novissime in MSS. Scalig. et Statii. V. 27. *gemelle Castorum et gemelle Castoris* invenit Vossius in libris MSS.

pansis pedum ope velis ille excipitur, et hoc est: *incidit ventus in utrumque pedem sive utroque pede curritur*, sin vero ventus obliquus spirat, et *vel a dextera vel a sinistra vocat*, tunc *uno tantum pede* inferior veli angulus ad excipiendum ventum attrahitur. Acriter de hac dictione disputarunt Scaliger et Vossius ad hunc locum, Salmasius ad Solin. p. 400. Potter ad Lycophron v. 1015. Graevius ad Cic. lib. XVI. ad Attic. ep. 6. Burmannus ad Ovid. Fast. III. 565. et plures alii. Sed nemo accuratius rem excussit quam Illust. Heyne ad Virg. Aen. V. v. 830. — *Iuppiter* pro vento est res nota. Hinc vocatur *stipites*, cuius celebre fanum fuit in ora Ponti Euxini, de quo erudite Wesseling, ad Diodor. Si-

cul. et Petit. Commentar. L. L. Attic. lib. 5. 4. p. 503.

V. 22. seqq. ornate pro: *se nunquam expertum fuisse tempestatem*. Nam saeviente tempestate nautis suscipiebantur vota in littore diis solvenda, quod nunquam opus habuit Phaselus. *Dii litorales* sunt dii quavis marini in littore expiandi. cf. Virgil. Georg. I. v. 436. *a mare novissimo*, remotissimo, Pontum Euxinum puta. *limpidus lacus* est Benacus, ad quem sita fuit Sirmio peninsula. v. 25 *Sed haec prius fuere: Haec fuerunt olim* Tibul. Eleg. 5. lib. 2. vid. de hac formula Gatacker in Dissertat. de n. instrum. stylo p. 115. V. 27. *Gemelle Cast. et gem. Cast.* Castor et Pollux, navigantibus propitii. cf. Horat. Od. I. 3. 1. et ibi Doctiss. Iani.

CARMEN V.

AD LESBIAM.

Hilari animo assurgit poeta et puellam suam ad delicias faciendas evocat mortis admonitu. — Eodem argumento, ad mutui amoris cohortationem abusi sunt alii nequitiae magistri. Propert. I. 19. 25. II. 15. 24. Tibullus I. 1. 70. Plura exempla collegerunt

Muretus ad hoc carmen et Burmannus ad Lotich. Lib. II. Eleg. 8. v. 65. Ceterum compara cum nostro Martialis. VI. 34.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
 Rumoresque senum severiorum
 Omnes unius aestimemus assis.
 Soles occidere et redire possunt:
 Nobis, cum semel occidit brevis lux,
 Nox est perpetua una dormienda,
 Da mi basia mille, deinde centum,
 Dein mille altera, dein secunda centum,
 Dein usque altera mille, deinde centum:

5

V. 6. *Dein mi altera da secunda centum* Voss. in suis exempl. et sic est in libro manuscripto et edit. R. nisi quod in priora verba transponuntur *altera mi da secunda centum — dein mille altera deinde secunda* Stat. MSS. *Dein mille altera, da secunda centum.* Cantabrig. V. 9. *Deinde*

V. 1. *Vivamus*: genio indulgeamus et amorem exerceamus. Horat. Epist. 1. 6. 65. — *sine amore iocisque Nil est iucundum, vivas in amore iocisque.* Petronius cap. 34. p. 164. *Ergo vivamus, dum licet esse bene.* ubi vide Burmannum. Sic τῆν apud Graecos.

V. 2. *Rumores sen. sev.* quidquid de amore nostro spargant et crepent senes morosi.

V. 4. — 7. *Soles occidere et red. poss.* Accommodate Horat. Od. IV. 7. 13. *Damna tamen celeres reparant coelestia lunae; Colorem inde dedit Lotich. lib. III. Eleg. 7. 23. Ergo ubi permensus coelum Sol occidit, idem Purpureo vestit lumine rursus humum; Nos, ubi decidimus, defuncti munere vitae, Urget perpetua lumina nocte sopor.* vid. quae ibi notavit Burmann. Sec. V. 5.

Cum semel occidit lux, nox una perpet. est dor. Certatim haec sententiam exornarunt poetae, cuius exempla ubivis obvia. Unum posuimus ex Moscho Idyll. II. v. 108. Ὀσέρεν κρήνη δάκρυα ἀλάσει το χθονὶ νύκτι, Ἐσθίους ἢ μάλα μαρμαίον ἀελφάρων νύκτατος ἑσπέρ. *nox pro somno* vid. Drackenboreh. ad Sil. Ital. III. v. 216.

V. 9. *usque sine intermissione, uno tenore.* v. 10. *millia fecerimus* h. e. millium basiorum summam fecerimus. Quod cum non intelligeret Heinsius, induisit corrigendi libidini. vid. Var. Lect. *Millia facere* est summam facere vel conficere millium. Eadem summa vel numerus versu sequenti dicitur *conturbari*, computo seu rationibus turbatis; proprie enim *conturbare* dicitur de decoctoribus et cere alieno oppressa.

Dein, cum millia multa fecerimus,
 Conturbabimus illa, ne sciamus,
 Aut ne quis malus invidere possit,
 Cum tantum sciat esse basiorum.

10

usque altera mille omnes Statii MSS. et Catabrigiensis. V. 10. pro fecerimus movult Heinsius in notis ad Catullum fixerimus male! vid. not.

quorum rationes sunt conturbatae, quae sibi non constant, nec paria faciunt. cf. Burmann. ad Petron. c. 39, p. 169. et quos ibi laudat.

V. 12. *ne quis malus*, invidus et hinc maleficus, veneficus. malus enim ut graecorum *μαλός*, saepe de rebus magicis et veneficis usurpatur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VIII. v. 500. et Burmannus ad Pe-

tron. Carm. LXIII. p. 318. *invidere* invidia nocere. Homines invidi autem aliorum bonis nocere tentabant nimia laude tanquam fascinationis genere. cf. Virgil. Eclog. VII. 27-28. et ibi Cerdannus. *invidere* igitur hoc loco est, quod in patria lingua superstitiosis dicitur: beschreyen, quod mox Carm. VII. v. 12. *mala lingua fascinare* dicitur.

CARMEN VI.

AD FLAVIUM.

Frustra a Flavio petierat Catullus, ut sibi indicaret amoris suae delicias et, quo beatus vulnere, qua pereat sagitta, secum communicaret. Ex hac igitur Flavii tergiversatione suspicatur, illum laborare in vili aliqua morbosaque meretrice, quae salva honestate indicari non possit, quam quidem suspicionem alia quaedam signa externa confirmabant. Iterum nunc rogat Flavium, ut, cuicumque tandem amori vacet, diutius ipsum ne celet, addita promissione, se celebraturum esse eius amores lepidae carminibus.

Flavi, delicias tuas Catullo,
 Ni sint illepidae atque inelegantes,

V. 1. *Catullo* eleganter pro mihi, summae familiaritatis de-

clarandae causa.

V. 2. *ni sint illepid.* atque

Velles dicere, nec tacere posses.

Verum nescio quid febriculosi

Scorti diligis: hoc pudet fateri;

5

Nam, te non viduas iacere noctes

Nequidquam tacitum cubile clamat,

Sertis ac Syrio fragrans olivo.

Pulvinusque peraeque et hic et illic

Attritus, tremulique quassa lecti

10

Argutatio inambulatioque.

Nam mi praevalet ista nil tacere.

V. 3. *velis at possis coniectat* Heinsius in not. ad Catullum parum recte. Cogita, Catullum iam antea explorare voluisse Flavianum de eius amore, sed illum semper tergiversatum esse, vid. infra argumentum. V. 7. *nequaquam* volt Heinsius in notis ad Catullum praeter necessitatem! vid. not. V. 8. vetus lectio *Sertis Assyrio* et *sertisque Assyrio*. pro *fragrans* alii *fragrans*. male. vid. Drakeborch. ad Silium Ital. XV. v. 117. et Bentleius ad Horat. Od. II. 12. 25. V. 9. *hic et ille* Stat., qui priorens et interiorum lectum intelligit. V. 12. prisca lectio, testante Scaligero,

incl. ni sit quod mox v. 4 vocatur *scortum febriculosum*.

V. 7. *Nequidq. tacit. cubil. clamat*: quamvis tu taces, frustra tamen tacet cubile, imo clamat et ad claram solis lucem profert nequitiam tuam. Quilibet autem, vel me non monente, facile sentiet, quam venuste *cubilis clamor* opponatur silentio, quo amorem suum tegebat Flavius. *Tacitus* et *clamare* eleganter ad res inanitates transferuntur etiam apud alios. Sic *tacita vestis* apud Propertium I. 4. 14. ubi de utroque exempla collegit Passeratius.

V. 8. *Sertis ac Syr. frag. olivo*. Non capillos tantum unguentis saturare solebant homines delicati et beatiores, sed

lectulos etiam inungere rebus odoriferis. sic infra LXIV. v. 87. *suaves odores expirare lectulus* dicitur. cf. Muretus.

V. 11. *lecti argutatio* non de crepitu lecti cum Statio intelligenda, sed eodem fere sensu, quo *inambulatio*. Sic *fullones* apud Nonium in fragm. veteris scriptoris IV. 34. dicuntur *argutari pedibus* (*argutari*) cf. Ernesti ad Tacit. Annal. XI. 28.

V. 12. In hoc loco tam emendando quam explicando mirum in modum se torserunt interpretes. vid. Var. Lect. Sed nondum remotae sunt difficultates, quibus tam verba quam ipse sensus laborat. Quam nos dedimus lectionem in textu, contra loquendi rationem et

Cur nunc tam latera exfututa pandas
Ni tu quid facias ineptiarum?

fuit: nam ni ista praevallet nihil tacere. Cur non latera exfututa pandam, Nec tu quid facias ineptiarum? unde locit; nam ni stupra, valet nihil tacere, [Cur? non tam latera exfututa pandant?] Nec tu quid facias ineptiarum. Antiquitatem lectionis Scilig. confirmant Stat. MSS. et Vossii exempl. nisi quod ille pro pandam legit panda et hic pandas habet tamen Commelini liber in margine - - panda. Vossius hunc locum corruptum ita restituere conatus est: Nam ni istapte, valet nihil tacere, Cui non iam latera exfututa pandant Noctu quid facias ineptiarum? Quam lectionem recepit Grævius et Vulpus. Nec multum discedit edit. Cantabrigiensis: quae pro cui non exhibet cui nunc. Heinsius in n. ad Catullum tentat, Quam nil praevallet ista mi tacere, Cur nunc iam latera exfututa pandas. Bondanus in Var. Lect. p. 130. ex Excerpt. MSS. a Rhukenjo acceptis, offert: Nam ni te pudeat, nihil taceres. Idem Vir doctus testatur in margine Aldinae editionis legi Ni te pigeat quod fortasse ex eodem fonte fluxit. Totum locum autem sic reliquit Bondanus: Nam ni te pudeat, nihil taceres, Cui nunc iam latera exfututa pandant, Noctu quid facias ineptiarum. Quae quidem lectio commodum sane et orationis seriei valde accommodatum sensum praebet, sed nimis videtur vis facta esse antiquae lectioni. Pari modo se habent plurimae emendationes Corradini de Allio, in quibus saepe nec volo nec vestigium antiquae lectionis apparet. Ripontina editio, ad quam textus editionis nostrae conformatus est, se-

orationis nexum explicant: Nam mihi prodest ista nil tacere. Quid? si duabus voculis transpositis hunc in modum legatur versiculus: Nam nil praevallet ista mi tacere hoc sensu: nam nil praevallet, nulla causa tantum apud te valere debet, ut ista, quae amorem tuum spectant, mi, tibi amicissimo, taceas, reticcas. Tacere aliquid, pro reticere passim dicitur. Terent. Eunuch. I. 23. Cornel. N. X. 2. 5. Aut valde fallor, aut egregie sic omnia cohaerent sibi que respondent. Nec quemquam offendere debet particula nam, quam, quia praecesserat. v. 6. mutavit Nic. Heinsius (vid. V. L.) in quam. Sed non vidit utramque particulam ha-

bere, quo referatur. Primo loco nam referendum est ad verba, nescio quid febriculosi scorti diligis; nam id testatur cubile. Altero loco ad verba: nec tacere posses; nam tibi sum amicissimus, cui nil reticere debet.

V. 13. Cur nunc iam latera exfututa pandas cet. Cur latera Venere adeo exhausta et viribus defecta ostendas, prae te feras, explices, nisi noctu illa lassentur Veneris palaestra? vel: cur incurvas latera infirma, (nam pandare et pandari, dicuntur arbores quae flectuntur et oneri cedunt) nisi Veneris usu noctu exerceantur? Ovid. Amor. III. 11. 13. Vidi, cum foribus lassus prodiret

Quare quidquid habes boni malique,
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad coelum lepido vocare versu.

15

quitar Gottigensem. vid. not. V. 15. *boni malive* vult Clariss. Imi ad Horat. Od. I. 27. v. 17.

*amator, Invalidum referens
emeritumque latus.*

V. 15. *Quidquid habes. Imi-*

tatus est Horat. Od. I. 27. v. 17.
— *quidquid habes, age, De-*
pone tutis auribus.

CARMEN VII.

AD LESBIAM.

Ingentem basiorum copiam petit a Lesbia. cf. Carm. V.

Quaeris, quot mihi basiationes
Tuae, Lesbia, sint satis superque?
Quam magnus numerus Libyssae arenae
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraclum Iovis inter aestuosi,
Et Batti veteris sacrum sepulcrum:

5

V. 4. *Laserpicif. Cyrenis.*

Cyrenae, una e quinque urbibus regionis Cyrenaicae in Africa prope Aegyptum, laserpicio (*σίσιγγα*) nobilis. vid. de hac nobilissima apud veteres planta Salmasius ad Solin. p. 249. Cyrenatis fuisse propriam et conspici eorum nummis impressam egregie docet Hemsterhusius ad Pollucem IX. S. 60. p. 1026 - 1028. cf. Trillerus ad Grot. Christ. patient. p. 257.

V. 5. *Oracl. Iovis int. aest.* innuit Iovem Hammonem, cuius templum et oraculum fama celeberrimum fuit in Libya. Describit illud Curtius IV. 7.

- 5. ubi multa de hoc templo collegit diligentia Freinshemii. De imagine Iovis Hammonis in numismatibus et statutis expressa agit Spanhem. de Usu et Praest. num. diss. VII. p. 389. adde Ant. van Dalen. de oracul. gentil. c. 9. p. 209. *aestuosi* cuius in Libya templum esset, ubi arena aestuabat, aestu fervebat, vel maris instar flante Euro agitabatur.

V. 6. *Et Batti veteris sacrum sepulcrum.* sacro honore, colebatur sepulcrum Batti, quia primus Cyrenarum conditor fuit. de quo vid. Spanhem. ad Callimach. Hym. in Apoll. v. 76.

Aut quam sidera multa, cum tacet nox,
 Furtivos hominum vident amores:
 Tam te basia multa basiare,
 Vesano satis et super Catullo est, 10
 Quae nec pernumerare curiosi
 Possint, nec mala fascinare lingua.

V. 11. *curiosi invidi*, vid. ad tur. Eclog. VII. v. 28. — *bac-*
carm. V. v. 12. — mala lingua care *frontem* *Clangite, ne vati*
 in simili re apud Virgil. dici- *noceat mala lingua futuro.*

CARMEN VIII.

AD SE IPSVM.

Frigere coeperat amor Lesbiae, eiusque animus a Catullo abalienari. Quod quum animadvertisset, pari modo ad illam contemnendam animum induxit et obfirmavit. Sed cogita, Catullum post multas variasque animi commotiones acquiescere demum in hoc consilio, et tandem aliquando quam ineptus ille amor sit intelligere. In hac igitur seriori cogitatione repente fit philosophus et secum instituit colloquium. cf. Ovid. Amor. III. 11.

Miser Catulle, desinas ineptire,
 Et, quod vides perisse, perditum ducas,
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 Cum ventitabas, quo puella ducebat

V. 1. Heinsio in n. ad Catullum placebat: *Miser Catulle, desine ab ineptire, Et, quod vides perisse, perditum duce.* V. 4. Heinsius legere

V. 1. *Miser* cui tantos cruciatus parat amor, tantum amaritudinis propinat, *ineptire*, pro inepte amare, amori, cuius aliquando nos poeniteat, indulgere. Sic *ineptus amor* apud Tibull. I. 4. 24.

V. 3. *candidi soles* nulla nu-

be obscurati, felices. cf. Salvagnium ad Ovid. Ibin v. 219 et Cort. ad Sallust. Catil. 5. 7. Sic apud Graecos *δραμὴ φάος*. vid. Spanhem. ad Callimach. II. in Cer. v. 123.

V. 4. *quo puella ducebat* vocabat, me venire iubebat. con-

Amata nobis, quantum amabitur nulla. 5
 Ibi illa multa tam iocosa fiebant,
 Quae tu volebas, nec puella nolebat.
 Fulsero vere candidi tibi soles.
 Nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli;
 Nec, quae fugit, sectare; nec miser vive: 10
 Sed obstinata mente perfer, obdura.
 Vale, puella: iam Catullus obdurat:

iabet quo puella dicebat pro condicebat. Idem iam in mentem venerat Brouckusio ad Propert. lib. III. Eleg. 22. et Jan. Dousae filio in not. ad Catull. citra necessitatem. Saepe autem in his vocibus inter se commutandis peccarunt librarii. vid. quos laudat Drakenborch ad Sil. Ital. XII. 221. V. 6. alii tam iocosa. V. 9. Voss. in Commelini codice invenit tuque inepte et impote in aliis impotens et sic est in Edit. R. et L. MS.; in omnibus vero deerat pes extremus. Scaliger restituit impotens ne sis. Vossius ex vestigiis veteris lectionis: tu quoque ipse te refer. Statius tu quoque impotens esto hinc vult tu quoque impotens, noli quae postrema lectio reperitur etiam in margine lib. Heinsii, ubi tamquam mentissa additur haec lectio: Iam nunc et illa non vult, tu quoque et noli. Cantabrigiensis Vossianam lectionem amplectendam putat, modo pro refer

sulto fortasse posuit verbum ducere, quia fallaciae notionem simul complectitur; eleganter enim dicitur de puellis, quae falsa spe amatores lactant. Propert. II. 17. 1. Mentiri noctem, promissis ducere amantem.

V. 6. Ibi illa multa tam iocosa fiebant. Ea novam poetae verecundiam, verecunde nunc circumscribentis amoris nequitas, quibus olim cum Lesbia indulserat! facere et fieri passim de re Venerea. vid. Burman. ad Petron. 39.

V. 9. tu quoque, impotens, noli. Sensus: nunc illa te contemnit, vicissim illam contemno contemptus. Haeserunt in hoc loco et ad coniecturas confugerunt, interpretes (vid. Var. Lect.) sed non intellexisse vi-

dentur impotentem iam dici hominem invenustum, qui nihil in amore valet et pollet, qui reicitur et repulsam fert. Potens contra est, qui felix et fortunatus est in amore. infra Car. C. v. 8. Sis felix, Coeli, sis in amore potens.

V. 11. Sed obstinata mente perfer, obdura imitatus est Ovid. Amor. III. 11. Perfer, et obdura; dolor hic tibi proderit olim. obdurare est animum contra aliquid munire, durum facere, lirino et parato animo aliquid ferre, tenacem esse propositi. idem dicitur infra c. 76. animo se affirmare et apud alios durare animum.

V. 12. Vale, puella abi in malam rem. Sic ^{χαιρει} apud Graecos. cf. Davis. ad Cic. de

Nec te requiret, nec rogabit invitam.
 At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
 Scelestā, nocte. Quae tibi manet vita? 15
 Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
 Quem nunc amabis? quouis esse diceris?
 Quem basiabis? quoi labella mordebis?
 At tu, Catulle; destinatus obdura.

legitur obdura. Servavit tamen in textu nostram lectionem. Heinsius, cuius celebrata in emendandis poetarum carminibus, nescio quo fato, tam parum ingenio meo probatur sagacitas, emendat in not. ad Cat. tu quoque impotem mentis, Nec, quae fugit, sectare. V. 14. cum rogaberis nullam, Scelestā, noctem Vossius et Cantabrigiensis. vetus lectio fuit nulla scelestā nocte vel nete. Scaliger in suo MS. rere, quae tibi manet vita, h. e. cogita, tecum reputa. Muretus ex libro quodam veteri affert: scelestā, quae nunc quae tibi manet vita? vulgata lectio scelestā tene? Heinsius pro liberalitate sua: cum rogaberis nulla, Scelestā, nulla. quae tibi manet vita? vel, cum rogaberis nulli, Scelestā, noctem. V. 19. obstinatus Vossius cum plurimis. nostram lectionem defendit Scaliger et Ger. Ioan. Vossius in Art. gram. lib. II. c. 14.

Nat. Deor. libr. I. 1. sub finem.

V. 14 — 15. At tu dolebis. Similiter Horat. Epod. XV. 11. O dolitura mea multum virtute Neaera; Nam, si quid in Flacco viri est, Non feret assiduas potiori te dare noctes, Et quaeret iratus parem. quum rogaberis nulla, Scelestā, nocte h. e. de nulla nocte. Scelestā perfida. Quae tibi manet vita? quae sperata in posterum vives? observa manere admittere etiam casum tertium. exempla vid. in Sauctii Minerv. II. 4. cf. Ernesti in Clav. Cic. s. v. manere.

V. 18. quoi labella mordebis.

frequentes sunt poetae in commemorandis amantium morsuanculis, tanquam ferventissimi amoris signis. vid. Passerat. ad Propert. III. 8. p. 451. Brouckhus. ad Tibull. I. 6. 14. et Sciop. ad Lus. c. 87. p. 92. destinatus recte dicitur, qui alicui rei devotus et addictus est, cui certa et fixa sedet sententia. nam destinare saepe est constituere, decernere, ut certum sit. ut Graecorum *ἰσχυρὸν* constitutum est. Malim tamen obstinatus propter vers. 11. v. V. L.

CARMEN IX.

AD VERANNIVM.

Verannio, arcissimo familiaritatis vinculo secum coniuncto, gratulatur felicem reditum ex Hispania, eique, quam gratus hic nuntius ad aures suas acciderit, declarat, mox magis declaraturus laetitiam suam mutuis amplexibus et mutuo de eius itinere instituendo colloquio. Dulcissimum est hoc carmen et mollissimos amicitiae sensus spirat. Comparent poëtae studiosi Horat. I. od. 36. et Lucret. Sat. XII. in reditum Catulli, miramque in simili argumento varietatem et copiam agnoscant.

Veranni, omnibus e meis amicis
 Antistans mihi millibus trecentis,
 Venistine domum ad tuos Penates,
 Fratresque unanimos anumque matrem?
 Venisti. O mihi nuntii beati!
 Visam te incolumem audiamque Hiberam
 Narrantem loca, facta, nationes,

5

V. 2. alii *antistas* vel *antistes* sed nostris lectio omnium antiquorum Librorum auctoritate munitur teste Vossio. V. 4. Ms. Stat: uno animo sanamque et uno animo suamque. Comel. lib. *senemque*, quam lectionem dare etiam Codices Vaticanos testatur Brouckhus. ad Tibull. I. 7. 88. Scal. lib. *unanimos suamque* L. MS. *suamque* Edit. R. *unanimos suamque*. nostra lectio debetur Faëro, quem secutus est Vossius et hunc Cantabrigiensi. Ceterum solemnis est lectionis diversitas in *unanimos* et *unanimis*, *exanimis* et *exanimis*, *inermis* et *isermis* aliisque similibus. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 584.

V. 3. *Antistans* praefertendus mihi ingenti amicorum turbae, *antistare alicui* est antecellere alicui. Gell. I. 7. c. 5. *qui caeteris antistabat*.

V. 4. *anumque matrem*. *anus* adiective sumendum ut infra LXVIII. 47. *charta anus* et LXXVIII. 10. *fansa anus* apud Ovid. Art. Am. I. 766. *cerva*

anus. Martial. 6. 27. *amphora anus*.

V. 6. *Hiberam loca* intellige non vicos tantum et oppida, sed etiam situs et regiones; nam late patet vox *loca* sicuti Graecorum *χῆρας, χωρία*. vid. Salmas. ad Solin. p. 690. *Hiberi* sive Iberi sunt Hispani ab Hiberno fluvio sic dicti.

Ut mos est tuus; applicansque collum,
 Iucundum os oculosque suaviabor,
 O quantum est hominum beatiorum, 10
 Quid me laetius est beatiusve!

V. 9. *iucundum os oculosque suav.* intimi amoris signum apud veteres fuit oculorum osculatio. Sic Eumaeus apud Homerum Telemachum excipiens Odys. XVI. 16. *Κύων δὲ μὲν κερῶν τε, καὶ ὄφρα γὰρ καὶ τοῦ* Cic. Epist. ad

Fam. XVI. 27. *tuosque oculos dissuaviabor.* ubi plura in hanc rem attulit Curtius cf. infra Carm. XLVIII.

V. 10. *O quantum est hom.* eleganter pro vulgari: nemo me est felicior et beatior.

CARMEN X.

DE VARRI SCORTO.

Catullus, dum redux factus esset ex Bithynia, ubi commoratus fuerat inter comites praetoris Memmii, forte fortuna a Varro deducebatur ad eius amicam, in cuius ore, primo statim obtutu, expressa videbat nequitiae et vitae meretriciae indicia. Mox inter ipsos exoritur colloquium, in quo egregie adumbrata est meretricularum viris emungendi calliditas, sed elusa a Catullo ridiculo modo. Nam cum meretrix inhiaret iam iam captando praemiolo vel certe lecticarios ex Bithynia adductos Catullum sibi concessurum esse speraret, repente derisa et multis convitiis cumolata relinquitur. Multum suavitatis et leporis habet hic dialogus propter nativam rei ex vita communi petita descriptionem.

Varrus me meus ad suos amores
 Visum duxerat e foro otiosum:

V. 1. *Varrus:* haud dubie intelligendus Alphenus Varus, qui ex tonsore vel sutore factus est iuriconsultus. Addictus fuit sectae Epicureae et multa scripta reliquit. Scripsit eius vitam Henric. Brenekmannus Amste-

lodami 1709. meminit eius sodalitates infra Car. XXX. — *visum ad suos amores* h. e. ad amicam suam. *amores* pro amica passim. Sic infr. XXI. 4. *paedicare cupis meos amores.* et XLV. 1. *suos amores teneas*

Scortillum, ut mihi tum repente visum est,
 Non sane illepidum, nec invenustum.
 Huc ut venimus, incidere nobis
 Sermones varii: in quibus, quid esset
 Iam Bithynia, quomodo se haberet,
 Et quonam mihi profuisset aere?
 Respondi, id quod erat: nihil neque ipsis,

5

V. 7. Stat. MSS. *quomodo posse haberet et ita libri veteres teste Vossio, qui inde proculdit quomodo ops se haberet. Vossium refutat Vir doctus in Miscellaneis Observatt., quae cura Dorvillii prodierunt Vol. V. p. 2. Sed magis displicet ipsius prolata coniectura: quomodo os se haberet? Fingit sibi vixim V. D. scortillum rogasse poetam, an ex irrationatione quaestum fecisset? et quantum sibi os impurum profuisset? — cui explanationi profecto omnis orationis series reclamat, nec cetera, quae Viro docto ad totum hoc carmen, vel disputata, vel observata sunt, tanti pondere mihi videntur, ut iis commemorandis immerer. nostram lectionem tuerentur libri veteres fere omnes. V. 8. *quantum mihi profuisset aere* Veteres libri Scaligeri et Vossii, quod, cum parum latine dictum esse censeret Scaliger, mutavit in: *Quantum mihi profuisset: e re Respondi* improbante Gronovio lib. III. de Pecun. Vet. c. 17. ubi plura egregie carmen nostrum illustrantia invenies. Ipse eleganter conicit *Eqquonam*. nam simili modo loquitur poeta car. XXVIII. 6. *Eqquidnam in tabulis patet lucelli Expensum?* Heinsius in not. ad Catull. offert: *Et quanto mihi profuisset aere.* V. 9. Statii MSS. *omnes neque in ipsis.* Sed modus metri facile vincit, 22 10*

in gremio. cf. XXVIII. 6. XL. 7. et alibi. *visere ad aliquem* est notus loquendi modus, Terentio, Lucretio, Plauto aliisque familiaris exempla contulit Heins. ad Ovid. Amor. II. 2. 21.

V. 3. *scortillum*, referendum ad amores, qui, quales fuerint, nunc describuntur. *ut mihi t. repente v. e.* quemadmodum statim primo aspectu iudicabam.

V. 6. *quid esset iam Bithynia*, in quo stata iam esset haec provincia, *quomodo se haberet* quam lucrosa et quaestuosa proventus esset. Et *quant. mihi profu. ae.*, et quantum ego inde reportassem lucelli. Vana

sunt quae contra hunc locum disputat Vir doctus in Observ. Miscell. Vol. V. p. 2. 3. de importuna eius emendatione vid. Var. I. lect.

V. 9. *nihil neque ipsis.* Bithynis puta; neminem enim offendere debet, quod praecesserit Bithynia, cum frequens sit hoc loquendi genus, Syllepsin vocant Grammatici, optimis quibusque scriptoribus frequentata. vid. Gronov. de Pec. Vet. II. 4. et Sanctii Miner. IV. c. 10. ibique Perizonium. *nec praetoribus* in univ. quibus administratio huius provinciae contigit; *nec cohorti praetoris* comitibus, qui fuerunt praefecti.

Nec praetoribus esse, nec cohorti, 10
 Cur quisquam caput unctius referret:
 Praesertim quibus esset inrumator
 Praetor, nec faceret pili cohortem.
 At certe tamen, inquit, quod illic
 Natum dicitur esse, comparasti 15

delendum esse. Vossius ex vetusto lib. Commelini recepit *nihilmet ipsi* quem more suo sequitur Vulpinus. Editiones tres antiquissimae *mihî neque ipsi* unde Scal. et Stat. *mihî neque ipsi* quod resicit Gronovius l. c. p. 550. Editiones nonnullae *nihil neque ipsi*, fortasse quis non concoquere poterant pluralem. V. 10. pro *praetoribus* Muretos *quaestoribus* refragante Gronov. l. c. *praecoribus* Heinsius in not. ad Catul. emendandi libidine abreptus. V. 13. libri scripti Scal. *non facerent*. Vossius *non faceret*. Gronovius in l. c. *num facerent? vel non faciens*. quarum postrema lectio egregie favet orationi ceterum *nostram* lectionem tam L. MS. quam edit. Cantabrigiensis confirmant. V. 14. Coniecturam Turuehi *inquit, id quod illic* et Scaligeri *inquit* pro *inquit* damnavit iam Gronovius. V. 15. pro *natum*, malebat Meltzer *notum* probante Viro docto in Observatt. Miscell.

medici, scribae, praecones et alii [la suite] *cur quisquam caput unctius referret* h. e. cur quisquam propter lucrum ibi collectum lautius vivere posset, lautior et ditior rediret; *unctus* enim iude, quod ditiores et elegantiores homines se ungere solebant pretiosis unguentis, eleganter transfertur ad omnia quae sunt lauta et splendida et quidquid beatorum conditione gaudet. Sic infra Carm. XXIX. 23. *uncta* patrimonium. cf. v. 4. apud Martial. V. 46. *coena uncta* i. e. lauta et opipara.

V. 12. *inrumator praetor* C. Memmius Gemellus, qui fuit homo nequam, non nisi pravis animi sui libidinibus indulgens et devorandis aliorum bonis avide inhians, nulla co-

mitum ratione habitus; non enim significationis proprietates urgenda est in voce *inrumator*, sed in universum turpioris vitae notio subiicienda, quod apparet ex carmine XXVIII. v. 10. ubi eadem obscenitate eisdem Memmii sordida notatur avaritia: *O Memmi, bene me, ac diu supinum Tota ista trabe lentus inrumasti*. cf. Carm. XXXVII. 8. et Scaliger ad hunc locum. *nec faceret pili coh.* post *nec* subiutellige qui.

V. 14. *quod illic natum dicitur esse* ex eo, quod ibi *Incratus esse diceris natum*, sicut Graecorum τὸ γερτρικὸν ἀγρίον, eleganter dicitur, quod quacumque de causa provenit, et rei familiari quasi subnascitur. vid. Gronov. de Pec. Vet. p. 525. V. 16. alii explicant: *cuius*

Ad lecticam homines, Ego, ut puellae
 Unum me facerem beatiorum,
 Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
 Ut, provincia quod mala incidisset,
 Non possem octo homines parare rectos. 20
 At mi nullus erat neque hic neque illic,
 Fractum qui veteris pedem grabati
 In collo sibi collocare posset.
 Hic illa, ut decuit cinaediorem,
 Quaeso, inquit, mihi, mi Catulle, paulum, 25

l. c. male. pro *esse* alii *aere* vel *asse*. V. 17. *beatiorum* Avantius contra nitente Scaligero. V. 19. tres antiquissime Editt. *quae mala*. V. 20. ex corruptis lectionibus *octo literas*, *octo litas*, *octo minus* reposuit Vossius *octo Mulas* i. e. mancipia Phrygica vel Bithynica. admodum dure! salva

rei proprius usus est in Bithynia. ad lecticam homines h. e. lecticarios, [*lecticarios*] de lectica veterum post Lipsium Elector. lib. I. c. 19. copiose et accurate disputat Schefferus de Re Vehiculari lib. II. c. 5. p. 85. *ut me facerem* h. e. ut me fingerem, isctarem, simularem. sic *facere se ferocem* apud Plant. Curcul. 4. 3. 7: ad quem locum plura exempla collegit Gronov. in Lect. Plautin. p. 92.

V. 18. *non mihi tam fuit maligne* non adeo maligna fortuna usus sum, non adeo pressus fui angustiis.

V. 20. *parare* [*επιτιθεμι*] *octo homines rectos* h. e. erectos et proceros. Sic *recta servitia* apud Sveton. Caesar. c. 47. sunt apta forma et statura, ut recte ibi explicat Ernesti; lectica autem vel a quatuor vel a sex vel ab octo servis por-

tabatur, et hinc vocatur octophorus vel octophorum, cuius usu nobilis imprimis fuit Bithynia. Cic. Verr. V. 11. nam, ut mos fuit Bithyniae regibus *lectica octophoro* ferebatur.

V. 21. Sensus: at ego nulum plane habebam servum, neque hic neque in provincia, in cuius collo vel vetus et fractus grabatus suspendi et gestari posset. *grabatus* est lecticarum genus vile et exiguum. Multus est in hac explicanda voce Vossius. *pedes* autem dicuntur asses, vel furculae, quibus innitentem lecticam humeris subibant lecticarii.

V. 24. *ut decuit cinaediorem* pro indole et more procaecis et perfrictae frontis scortilli. Eadem voce impudentiam hominis turpi libidine diffuentis notat Martialis lib. VI. 39. 12. *Quartus cinaeda fronte*.

V. 25. *paulum istos commoda* vid. Var. Lect. affectabat

Istos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri. Mane, inquit, puellae:

res est, vulgata lectione servata. V. 26. Bipontina editio, quam typis describendam curavimus, exhibet lectionem Scalig. paulum Istos: commoda nam volo ad Serapin Deferri, quam ut in textum reciperem, a me impetrare non potui. Licebit mihi et in nonnullis aliis locis discessionem facere ab edit. Bipont. ubi meliores lectiones idouis ex causis praeferendae videntur. antiquissima lectio, in quam conspirant omnes MSS. Statii est nostra: Paulum istos commoda; unus tamen habet paululum sequenti syllaba ultimam absorbente. Iam vero cum produeatur ultima in commoda, metri rationi succurrere studuit Scaliger coniectura, mutato commoda in commodo. parum feliciter! nam primum huius ipsius vocis ultima correpta caret auctoritate et exemplo, cuius, quantum scio, nullum apud veteres exstat, deinde, licet cum Scaligero commoda explices in tempore, tamen uestigio, quid frigoris habet. Melius consultum fuit tam numerorum modulo quam ipsi sensui in Edit. Aldin. I. ubi legitur: Istos commoda volo ad Serapin deferri. Sed melius libri MS. consensu firmatur. Pari modo haud inepte legi possit cum Viro docto in Observatt. Miscell. l. c. Istos commoda, enim volo ad Serapin, modo eiusmodi lapsus librorum in permutandis particulis res nam et enim veritatis quandam haberet speciem. Itaque vel dicendum est, Catullum corripuisse ultimam in commoda [quod putat Vossius, quamvis non satis hanc insolentiam adstruere videantur allata exempla, puta et tempera, quorum prius dahium adhuc est apud Pers. IV. 9. vel adverbialiter exponitur a grammaticis; alterum non nisi in veteri inscriptione occurrit] vel lenior incunda est emendandi ratio. Lenissimum autem puto, si quis pro commoda reponat commode, ut sit vocativus. Eleganter autem dicitur commodus, vel qui est facilis, benignus, liberalis, obsequiosus. gütig, gefällig. Horat. IV. Od. 8. v. 1. 2. Donarem pateras, gratoque commodas, Censorine, meis aera sodalibus, vel qui commodo et opportuno tempore nos convenit. Terent. Andr. V. 2. 3. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi. Sensus igitur erit: quaeso, mi Catulle, paulum istos mihi [eleganter retinet verbum cede vel mutua] commode, note mihi liberalitate tua, vel: tu qui commodo et opportuno tempore iam me convenis, nam volo ad Serapin deferri. Cui contorta videtur mea explicatio, meliora afferat. V. 27. mane me,

autem meretrix non sine causa octophorum, utpote quod muneris mitti solebat puellis. Martial. I. 3. 11. Octo Syris suffulta datur lectica puellae nam volo ad Serapin deferri h. e. ad templum Serapidis. haud raro enim ipsi dii pro templis poni solent. Sic apud Chariton. lib. 4. c. 4. *καρπίδιος ἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἑρμῆος*

ubi vid. Dorvillius et Albertus in Observatt. in nov. Test. p. 254 - 256. Erat autem hoc templum eo tempore extra urbem pomoerium [quapropter speciosam lecticae postulandae causam habebat meretrix] quod adibant mulierculae vel procurandae valetudinis vel exercendae libidinis causa. vid. Vossius

Istud, quod modo dixeram me habere,
 Fugit me ratio. Meus sodalis
 Cinna est Caius: is sibi paravit.
 Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?
 Utor tam bene, quam mihi pararim.
 Sed tu insulsa male, et molesta vivis,
 Per quam non licet esse negligentem.

30

inquii, puellas plerique libri veteres. nam me capere, uti saepe apud Plautum et Terentium. Itaque non extrahi debebat me in editi Bipont. quamvis alias eiusmodi hiatus amet Catullus, alii mane tum vel manserunt ultima in mane corripitur, uti in cave, vale, iube, vide, responde, vid. Voss. de Analog. lib. III. c. 25. ex veteri scriptura inquit recte fecit Scaliger inquit. Heinsius in not. ad Cat. totum versum audacter, ut solet, sic refingit: Deforri. itane? inquit puellae. V. 31. Vossius: Ferrumne illius an mei. Idem vers. seq. legit: quae mihi paravit. Statius ex veteri lectione parassim fecit paratis. V. 33. nonnullae antiquiores editt. insulsa, mala et molesta, vel male et nimis molesta est, vel mala et nimis molesta er. Vossius: Sed tu invisae, male et molesta vivis. Heins. in not. ad Cat. conicit: Sed tu insulsa vale et molesta ubiis vel cuvis in vers. ult. idem malit negligenti pro negligentem, quod iam in mentem venit Doussae.

ad h. 1. et Jablonskii in Pantheo Aegypt. lib. II. cap. 5. 6.

V. 28. *Istud, quod m. d. n. h. fugit me ratio pro istud rationes grammaticae postulabant istius. Sed consulto et eleganter iam neglexit poeta constructionem, ut hominis temere errantis et repente ad se redeuntis confusam loquendi rationem imitaretur. Sensus est: in eo, quod me possidere dixeram, erravi et deceptus fui, alibi animum habui, cum id dicerem, status rei me fefellit.*

V. 30. *Cinna. poeta nobilis,*

qui scripsit carmen Smyrnam, quod decem annis elimavit. Laudatur infra carm. XCV. cf. Virgil. Eclog. IX. 35. et Martialis. X. 21.

V. 32. *Utor tam bene, quam mihi pararim. post quam subaudi si. in animo habuit poeta tritum illud: amicorum omnia esse communia.*

V. 33. *molesta vivis eleganter pro es.*

V. 34. *per quam non licet esse negligentem, cuius rapacitas caute vitanda est.*

CARMEN XL

AD FURIUM ET AVRELIVM.

Sublimiori spiritu exsurgit poeta et ipso, quo nunc utitur, graviore carminis genere, in altum eniti et paulo serioris argumenti rem moliri et promittere videtur. In qua quidem opinione tenet lectores usque ad vers. 15 ubi inopinata conversione suaviter eludit lectoris expectationem. Nam postquam satis laudaverat spectatam sibi Furii et Aurelii amicitiam, ad officia gravissima quaeque amici causa suscipienda paratam, expetit sibi novum ab ipsis amicitiae officium; quod quale quantumque fuerit, ipse lector cognoscat. Exsplendescit hoc carmen eximiiis magni poetae virtutibus, sive verborum delectum et ornatum plane lyricum respicias, sive inexpectatam conversionem et ingeniosam inventionem admireris, qua summam gravitatem repente excipit lasciva levitas.

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,

V. 2. alii penetravit. perperam: nam sequitur versu nono graditur.

V. 1. *Furi et Aureli.* Innui putant interpretes Furium Bibaculum, elegantis ingenii poetam, passim veteribus laudatum, et L. Aurelium Cottam praetorem, qui legem promulgavit de iudiciis equestri ordini restituendis. Sed recte iudicat Vulpius; vix quidquam certi de illis pronuciari posse, cum plures omnino fuerint iis temporibus tam Furii, quam Aurelii. Nec eosdem fuisse puto, quos infra acerbis versibus insectatur, Aurelinum quidem in Carm. XXI. Furium in Carm. XXIII. *comites Catulli me comitaturi, necum adituri remotissimas terrae partes.* Idem tan-

quam certissimum verae amicitiae argumentum exspectat Horatius a Septimio Od. lib. II. 6. v. 1. *Septimi, Gades aditure meum, et Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et Barbaras Syrtis ubi Maura semper Aestuatur unda:* ubi plura huius generis exempla excitavit Cl. Iani, nostri loci non immemor.

V. 2. *Sive in extremos pen. Ind.* extremi vocantur Indi ut mox vers. 11. *ultimi* Britanni tanquam remotissimi populi. Eodem sensu apud Ciceronem India vocatur *extrema* Verr. V. c. 65. et sic passim extremae orae dicuntur vel pro India vel pro alia quacumque re-

Litus ut longe resonante Eoa

Tunditur unda;

Sive in Hircanos Arabasque molles,

Seu Sacas sagittiferosque Parthos,

Sive qua septemgeminus colorat

Aequora Nilus;

Sive trans altas gradietur Alpes,

Caesaris visens monumenta magni,

5

10

V. 3. nonnulli *longe ubi litus*. V. 6. Passeratius in vet. quodam libro *cotiriferosque*, collato Virgilio Aeneid. X. v. 169. in margine H. lib. *pharetripherosve*. Sed posteam lectionem confirmant libri fere omnes; iuverit autem observare Catullum, more Graecorum spondaei loco alibi posuisse trochaeum, ut vers. 15. *pasca nunciate meas puellae*. V. 7. *Sive qui* in edit. R. et in quibusdam Stat. MSS. in Maffei lib. *que*, unde legendum putat Stat. *quae*. Vossius ex lib. vet. ad quos saepe pro-

motiori regione in ultimo quasi orbis termino ex opinione veterum sita. cf. Burmannum Sec. ad Anthol. Tom. I. p. 264 *ἠἰοῦ* *ἠἰοῦ* Homero sunt Aethiopes Odys. I. 23.

V. 3. *Litus ut longe res. ut* quemadmodum Graecorum *ἠἰοῦ* est *ubi*. sic infr. Carm. XVII. v. 10. cf. Cerd. ad Virg. Aeneid. V. 329. *Eoa unda* est mare orientem versus, Oceanus, unde surgere putabatur Aurora [*ἠἰοῦ*] *longe sonans* exprimit illud Homericum *ἠἰοῦ*.

V. 5. *Sive in Hircan. Arab. moll. Hircani* Asiae populi. Arabes dicuntur *molles*, quod clementia coeli emolliti et enervati. *tener Arabs* apud Tibull. II. 2. 4. nbi vid. Broukhnsius. *Sacas* populi proximi Scythia. *Parthi sagittiferi* populi orientis mira dexteritate sagittas tractandi et in fuga retrorsum

iaciendi satis noti. cf. Burmannus Sec. ad Propert. III. 7 54. et quos ibi laudat *Septemgeminus Nilus* h. e. septenus, per septena ostia in mare se exonerans Ovid. Amor. III. 6. 39. *Ille fluens dives septena per ostia Nilus*. hinc vocatur *ἠἰοῦ* apud Dionys., Perig. v. 264. cf. Eustath. ad Dionys. Perig. v. 226. vel *ἠἰοῦ* vid. Salmas. ad Solin. cap. 32. p. 295. cf. Maillet. descript. Aegypti p. 49. *colorat aequora* h. e. aqua lutosa, qualcum fere velut Nilus ex agris inundatis relabens, colorem inducit mari ab aqua marina diversum.

V. 10. *monumenta Caesaris* intellige tropaea et quidquid ad eius factorum conservandam memoriam publice exstabat. Britanni *horribiles* refer ad externum cultum. Vulpius in hanc rem laudat Caesar. de bell. G. d. lib. V. c. 14.

Gallicum Rhenum horribilesque ultimi-
 mosque Britannos:
 Omnia haec, quaecunque feret voluntas
 Coelitum, tentare simul parati,
 Pauca nunciate meae puellae 15
 Non bona dicta:
 Cum suis vivat valeatque mœchis,
 Quos simul complexa tenet trecentos,
 Nullum amans vere, sed identidem omnium
 Ilia rumpens. 20
 Nec meum respectet, ut ante, amorem,

vocat. profert quis pro quibus. V. 21. hiatus vitandus causa dederunt alii *Horribilesque et ultimosque* contra linguae iudicem: ne quid mutes, cogita, et alibi Catullum non repudiasse eiusmodi hiatus, ut saepe Virgil. et alii, quorum exempla collegit Cl. Barthius ad Propert. II. 9. 45, fortasse ipsam horrorem aspero duarum vocalium concursu exprimere voluisse.

V. 12 - 17. Sensus: vos igitur, qui ad omnia, quaecumque fata ferent mecum subeunda pericula parati estis, iam quaeso probate mihi vestram fidem et puellae meae haec pauca, sed haud iucunda verba nunciate. *tentare* exquisite dicitur de explorandis rebus cum periculo et audacia coniunctis. *non bona verba* proprie male ominata vix *ἄγαθα* vid. Brissonius de Formul. p. 11. seq. Edit. Paris. deinde de quolibet ingrato nuncio, qui animum turbat, pungit et urit.

V. 17 seqq. Sensus: Res suas sibi habeat et procul a me discedat cum infinita copia mœchorum, quorum nullum vero amore complectitur, sed frequenti libidinis usu enervat, conficit et frangit. *Ilia rumpi*

dicuntur in re venera. Propert. II. 16. 14. *Rumpat ut assiduis membra libidinibus.* cf. Scippius ad Lus. cœrm. XXII. *complexa tenet* eleganter: amore suo irrelitos detinet.

V. 21. Nec amplius amœrena mecum curet, qui plane ex animo meo propter ipsius inconstantiam et levitatem deletus et eradicatus est. Quod expressit elegantissima comparatione florris, qui vomere aratri succisus in perpetuum florere desinit. Non neglexit hanc suavissimam comparationem in rem suam vertere Virgil. Aen. IX. 435. Nec minus feliciter Lotichius Lib. IV. 5. 97. *Sic iacet, in culto flos qui nitidissimus agro Vomere succisus praetereunte fuit.* cf. infra Carm. LXII. 39 seqq. *pratium ultimum* est prati

Qui illius culpa cecidit; velut prati

Ultimi flos, praetereunte postquam

Tactus aratro est.

V. 22. nonnullae antiquiores edit. *spectet velut ante*. in margina St. lib. *speret velut*. Sed sic offendet higrata repetitio particulae *velut* in vers. seq. V. 23. pro *ultimi* in quibusdam legitur *ultimus*. male: pro *tactus* exhibet Vossius ex vatustissimo exempl. Thuan. *fractus*, quod tam flori plane succiso quam ipsi comparationi amoris plane finiti magis favere videtur. proponit etiam Vossius *stratus*, quod fecit ex antiqua lectione *tractus*, sed haec corrupta lectio magis confirmat *et fractus*, una tantum mutata litera. Ceterum turpiter in hoc loco emendando se dedit Heinsius is not. ad Cat. pro *prati* legi iubens, *parati*, metro, ut ait, sic exigente. imo iam est versus hypermeter, cuius ultima in *prati* a prima vocali sequentis versus absorbetur, ut vers. 19. *omnium illa rumpens*. en festinationem Magni Heinsii †

extremitas, viae vicina cf. ad Carm. II. v. 3. pari modo explicari fortasse possunt *externis* apud Theocrit. Idyll. XIII. 25. ut agrorum extremitas signifi-

cetur, licet aliter sentiat ad h. l. Casaubonus et Hemsterhasius ad Lucian. T. I. p. 143. Pascuntur enim oves in agrorum margine et extremitate.

CARMEN XII.

AD ASINIVM.

Asinius dexteritatis suae ostentandae causa, quam haberet in surripiendis aliorum bonis, sudarium Catullo clam abstulerat inter pocula. Quod cum aegre ferret Catullus, exprobrat Asinio hoc furtum tamquam rem parum honestam et neutiquam homine ingenuo dignam, eumque monet, ut mox remittat sudarium, eo nomine inprimis sibi carum, quod pignus amicitiae sit; si cessaverit, graviter hanc iniuriam se ulturum esse hendecasyllabis minatur.

Marrucine Asini, manu sinistra

V. 1 pro *Marrucine* Avantius legebat *Inter coenam*, refutatus a Moreto et Scaligero.

V. 1. 4. *Marrucine Asini*. Vestinos et Pelignos propter *Marrucini*, populi Italiae inter fidem erga Romanos inprimis

Non belle uteris in ioco atque vino:
 Tollis lintea negligentiorum.
 Hoc salsum esse putas? fugit te, inepte;
 Quamvis sordida res et invenusta est.
 Non credis mihi? Crede Pollioni
 Fratri, qui tuæ furta vel talento
 Mutari velit: est enim leporum
 Disertus puer, ac facetiarum.

5

V. 8. Vossius e lib. Vatic. *mutari*, quam lectionem tamquam meliorem et elegantiorum vulgatæ præfert. De errore quidem librariorum in commixtis his duobus verbis non dubium est, vid. Burn. ad Anthol. T. II. p. 528. sed vulgata vel hanc ob causam videtur præferenda, quia vel maxime decet fratrem, quovis pretio fratris culpam redimere velle; illud vero rotum, ut *frater talento mulctetur*, parum honestum sit. V. 9. Pas-

spectati. cf. Vossius. *Manu sinistra non belle uteris.* parum honeste in conviviis incuriosorum et hilaritati genioque indulgentium convivarum lintea surripere studebunt sinistrae manus agilitate. Usus *sinistrae* in suffurandis aliorum bonis passim notatur a veteribus. *Furtifica* vocatur Plauto in *Pers.* II, 2, 44 *nata ad furta* Ovid. *Met.* XIII, III. De more illo convivarum linteis vel mappis insidiandi vid. Martiul. XII, 29; ubi eodem furti genere male audit Hermogenes. cf. eundem VIII, 59. *Lintea* sunt *sudaria*, ut ex v. 14 apparet, ex lino confecta, quibus, vel ad sudorem faciei detergendum, vel ad nares expurgandas utebantur.

V. 4 seq. *Hoc salsum e. p.* Hoc lepidum et factum esse putas? erras, homo insulse et honestatis sensu destitute; res est vel maxime contumeliosa et indecora. *Quamvis pro valde*, admodum passim dicitur:

CATUL. Carm.

quamvis diu dicere pro valde diu apud Cic. *Rosc. Amerin.* 32. cf. Burn. ad Phædr. I, 28, 1. et Drackenb. ad Liv. I, 4. p. 31. *Crede Pollioni.* est hic *Asinius Pollio*, tam gratia apud Augustum et amicicia, quæ cum Horatio et Virgilio illi intercedebat, quam ingenio et grandioris spiritus carminibus utissimus. cf. Virg. *Ecl.* III, 84., et Hor. *Od.* II, 1.

V. 8. *mutari velit*: si facta infecta fieri possent, furta tua lubenter frater tuus vel talento redimeret et permutaret. *Mutare rem re, vel cum re* pro *permutare* ex antiquo emendi vendendique more sæpiuscule occurrit. Sic *Medea* apud Ovid. *Met.* VII, 59. 60. *Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis, Aesonidem mutasse velim.* vide quos laudat de usu huius verbi Drackenborck. ad Liv. Tom. II. p. 130.

V. 9. *Disertus*: nove iam

E

Quare aut hendecasyllabos trecentos 10
 Exspecta, aut mihi linteum remitte,
 Quod me non movet aestimatione,
 Verum est inmemosynon mei sodalis.
 Nam sudaria Saetaba ex Hiberis
 Miserunt mihi muneri Fabullus 15
 Et Verannius. Haec amem necesse est
 Ut Veranniolum meum et Fabullum.

seratius et Vossius legi volunt *disertus* pro *differtus*; sed primum haec locutio aequè exemplo caret, ac nostra *disertus leporum*; deinde vix dici posse puto in bonam partem *differtus leporum*. Nounulli *pater* pro *puer*, male! iudicante Vossio. V. 14. Ex corrupta lectione *Setaba exhibere* fecit Vossius *Setabe ex Hibera*, ut sit ipsum urbis nomen. Sed cum plurimae editiones et libri scripti offerant *Setaba*, et plane eodem modo *Sudarium Setabum* dicitur carm. XXV. 7. tenenda est nostra lectio. Rectius autem per Diphthongum exhibetur *Saetaba*, quod ex nummo antiquo ab Antonio Augustino memorato Dial. VII. in quo SAETABIS scribitur, probavit *Drackenb.* ad Sil. Ital. III, 374. V. 16. alii, quos secuta est Bipontina edit. pro haec legunt *hoc*, ut referatur ad linteum; sed illud magis favet orationi. Male etiam in nonnullis edit. et pro ut legitur.

dictum videtur de eo, qui alicuius rei, ubi facundia inprimis opus sit, bene peritus invenitur. Pollio igitur, elegans et urbanus iuvenis, sexcenties enim apud veteres tam iuvenes, quam ipsi viri blande vocantur pueri, non ferre poterat illepidos et inficetos fratris sui iocos.

V. 12. *Quod me n. m. aest.* quod non pretii, sed amicorum causa aestimo, in quorum memoriam illud accepi.

V. 14. *Sudaria Saetaba* ex lino Saetabo ab urbe et fluvio Saetabi in Hispania sic dicto, ubi optimus lini proventus fuit. De *Hiberis*, Hispanorum populo vid. ad carm. IX, 6.

V. 16. *Haec amem necesse est.* Nam veruna est, quod ait Ovid. Her. XVII, 71. *Utque ea non sperno, sic acceptissima semper Munera sunt, auctor quae pretiosa facit.* cf. Martial. IX, 99.

CARMEN XIII.

AD FABVLLVM.

Fabullum ad coenam invitat poeta satis lepide et familiariter. Nam cum ipse rebus, ut ait, angustis laborans, bonam et lautam coenam parare non posset, rogat Fabullum, ut afferat secum quidquid ad bonam et laetam coenam pertineat. Ipse autem spondet, se quolibet modo Fabullo amorem suum probaturum et unguentum suavissimum oblaturum esse. Eleganter expressit hoc carmen Goetz in Carminibus Teutonicis. T. II. p. 232.

Coenabis bene, mi Fabulle, apud me
 Paucis, si tibi Dii favent, diebus,
 Si tecum attuleris bonam atque magnam
 Coenam, non sine candida puella,
 Et vino, et sale, et omnibus cachinnis. 5
 Haec si, inquam, attuleris, venuste noster,
 Coenabis bene: nam tui Catulli
 Plenus saccus est aranearum.
 Sed contra accipies meros amores,

V. 2. *favint* dedit Vossius pro *faverint* ex antiqua, ut ait, lectione, *faxint* male! nam sic penultima contra leges hendecasyllabi longa est.
 V. 6. *Fabulle noster* Venet. Gryph. et aliae edit. antiq. V. 9. *meros*

V. 1. *Coenabis bene*. Similiter exorditur Martial. XI, 52. *Coenabis belle, Iuli Cerealis apud me*.

V. 4. *candida puella* h. c. pulchra. cf. Brouckh. ad Tib. IV, 4. 17.

V. 8. *Plenus saccus aranearum*: eleganter et facete ita dicitur sacculus, qui pecunia vacuus non usu teritur. Res enim, quae sine usu aut vacuae iacent, vel situ vel aranearum textura obduci solent. Hinc Hesiodus arancas e vasis, quae diu non

usui fuerant, eiicendas suadet rusticis felici messe gaudentibus, in E. 71. 475. *Ἐκ δ' κρητῶν ἀλάτιος ἀράχων* — Cf. Plaut. Aulul. I, 2. v. 5. 6.

V. 9. *accipies meros amores*, quidquid amorem meum probet spiretque, luculentia voluntatis meae et placeudi studii signa. Sic frugali illi coenae apud Ovid. qua Iupiter et Mercurius a Baucide et Philacmone excepti sunt: — *Super omnia vultus Accessere boni, nec iners pauperque voluntas* Met. VIII. 677, 78. Idem

Seu quid suavius elegantiusve est:
 Nam unguentum dabo, quod meae puellae
 Donarunt Veneres Cupidinesque;
 Quod tu cum olfacies, Deos rogabis,
 Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

10

amores quosdam a vetustis. V. 10. *Seu quod rectius ex mea sententia.*
 De aberratione librariorum in *quid* et *quod* vid. *Droelenb.* ad Liv. T. V.
 p. 161.

placendi studium promittit Chytraco ad se invitato Lotichius VI, 14. 7. *Ante tamen ponas vacui ieiunia ventris; Frigidus extincto stat meus igne focus, Signa voluntatis rectae sincera dabuntur.*

V. 10. *Seu q. su. et. e.* quod magis tibi arrideat et elegantiam meam declaret; nam unguentum tibi dabo suavissimum fragrantissimumque ex ipso Veneris myrothecio profectum. De unguento Veneris, quod *astiv* vocat Homerus; vid. Vossius ad hunc locum. Auctores nimium eximiae praestantiae et pulchritudinis a poetis vel Venus, vel Amores, vel Cupidines per-

hibentur. Similis locus est apud Prop. II. 29, 17. *Adflabunt tibi non Arabum de gramine odores, Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.* Usus unguentorum apud veteres in conviviis, quibus ora et capita perficere solebant delicatiores, satis notus est. Promittit igitur Catullus non nisi externam elegantiam, ipsam autem coenae curam relinquit Fabullo. *Meros amores* explicant interpretes vel de unguento, vel de puella, quem Fabullus secum ad coenam adducturus erat. Sed illi explicationi repugnat particula *seu*, quae statim sequitur.

CARMEN XIV.

AD CALVVM LICINIYM.

C. Licinius Calvus, poeta et orator clarissimus, (de quo vid. Cic. ad Div. XVII, 24., XV, 21., et Val. Max. IX, 12. 7.) ioci miserat Catullo, intima familiaritate secum coniuncto, pessimorum poetarum carmina, et quidem, ut eo importunius illi obstreperent poetae importunissimi, ipsis lactitiae destinatis, Saturnalibus. Altos igitur clannores tollit Catullus ob creatam hoc ioco sibi molestiam et interceptam laetissimo die lactitiam, et

hanc amici protervitatem mittendis undique collectis et corrasis poetarum quisquillis se remuneraturum esse praedicit.

Ni te plus oculis meis amarem,
Iucundissime Calve, munere isto
Odissem te odio Vatiniario.
Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis? 5
Isti Dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla literator:

V. 6. *mala multa dant.* tanquam meliorem lectionem obtrudit Vossius, sine idonea ratione. V. 8. *hoc novum hoc repertum* parva eleganter coiecit Fossius. V. 9. *Sylla* Muret. et alii *Sillo* vel *Silo* in antiq.

V. 2. *Munere isto* h. e. propter istud munus. Sensus: *Nisi mihi esses in deliciis, gravissimo propter missum mihi munus te odissem odio, vel: tanto odio, quanto te odit Vatinius, acerrimum criminum tuorum accusatorem.* Posteriori explicationi favet locus infra LIII, 3. 4. De communi, quo omnes boni Vatiniū, omnium hominum nequissimum, prosequerentur odio, est locus insignis apud Macrobi. Saturn. II. 6.

V. 5. *male perderes* h. e. male mulctares, cruciaries, enecares. 6. *clienti.* Calvus enim haec scripta malorum Poëtarum a cliente acceperat, quae postea iocis causa, ad Catulum misit.

V. 7. *tantum impiorum,* h. e. tantam pessimorum poetarum farragine[m]. *poetae impii* sunt, qui iratis Musis ad secreta

poësin accedunt - vulgus profanum; at qui Musarum sacris rite ini.isti sunt, vocantur *sacri, sancti, pii.* Ipse noster se *pium* vocat carm. XVI, 5. cf. Virg. Aen. VI. 662-8.

V. 8. *novum ac repert. mun.* novo more composita et ingeniose excogitata carmina. *disparis!* de voce *novus* cf. ad Carm. I, 1. *reperire* pro *excogitare* saepe apud Plautum et Terentium. *carmina labore reperta* apud Lucret. III, 420. *Sulla* Cornelius Epicadus, Lucii Corneliū Sullae libertus, ut putant interpretes. vid. Svet. de Illustr. Gramm. c. 12. *literator,* grammaticus, h. e. poetarum interpres. vid. Svet. lib. laud. c. 4. *Non est mi male* - non doleo et indignor, sed mirifice gaudeo, operam tuam forensem non frustra commodari clientibus. *Sacrum libellum esse-*

Non est mi male, sed bene ac beate, 10
 Quod non dispereunt tui labores.
 Dii magni, horribilem et sacrum libellum!
 Quem tu scilicet ad tuum Catullum
 Misti, continuo ut die periret,
 Saturnalibus, optimo dierum. 15
 Non, non hoc tibi, salse, sic abibit.

quibusdam editt. V. 16. non modo hoc tibi male tentat Fossius.

crandum, detestabilem, *zēthron*. Sic *morbus*, *ignis*, *serpens* et alia *sacra*, (*εἰς*) dicuntur. vid. *Drackenb.* ad Sil. VIII, 100., et ad Liv. I. 1. p. 268.

V. 14. *contin. ut d. per.* — Sensus: ut toto illo die, ipsis Saturnalibus, qui dies in optimis et laetissimis diebus festis habetur, *periret*, h. e. magno toedio afficeretur Catullus tuus. *Saturnalia* apud Romanos in memoriam aureae aetatis, per Saturnum in regni societatem a Iano receptum, Italiae populi praestitae, summa hilaritate mense Decembri celebrata et ab initio quidem uno tantum die peracta et finita sunt; sed postea inde a C. Caesaris temporibus plures dies illis celebrandis additos esse notum est vel ex Macrobo. Saturn. I, 20; ubi de hac re est locus classicus. Hinc *Saturnalia prima* de primo Saturnalium die, dicuntur apud Liv. XXX, 36; ubi vide, quae observat Gronovius. *Secunda* et *tertia* vocantur a Cic. ad Attic. XIII, 52. Apparet igitur, vel unum tum adhuc diem, cum haec scriberet Catullus, sacrum fuisse Saturnalibus, vel unum certe

diem, qui proprie vocaretur *Saturnalia*, praeter ceteris festum solemnemque habitum esse. Nec quemquam offendere debet loquendi genus paulo insolentius — *continuo die*, *Saturnalibus*, cum ipse Liv. dicat II, 21. *Saturnalia institutus festus dies*. cf. Gron. ad Liv. I, 9. Constat denique ad munera, quibus invicem se excipiebant Saturnalibus, etiam libros pertinuisse, quos pauperes divitibus vel clientes patronis obtulisse tradit *Lucian.* in *Chronosolon* s. *Legislator Saturnalium* c. 16. p. 378. T. III. edit. Reitz. cf. Martial. V. 18. 4. Plura de *Saturnalibus* praeter Macrobo. l. c. vid. apud Liv. XXII. I. *Stat. Silv.* I, 6. et *Lipsium* in *Saturn.* I, 2. seq.

V. 16. *Non, non*, magnam vim habet repetitio particulae *non*, de qua elegantia vid. *Bentley* ad Hor. Od. III. 24. 25., et *Drackenb.* ad Sil. II, 25. *Salse* ad fraudem aliis faciendam ingeniose. — *Sic abibit*: tam impune feretur. *Si luxerit* h. e. simulac illuxerit dies, primo mane. Fortasse etiam dedit poeta *illuxerit*, quod est usitatus, eum facile licri po-

Nam, si luxerit, ad librariorum
 Curram scrinia: Caesios, Aquinios,
 Suffenum, omnia colligam venena,
 Ac te his suppliciis remunerabor.
 Vos hinc interea valete, abite
 Illuc, unde malum pedem tulistis,
 Secli incommoda, pessimi poëtae.

20

V. 18. *Aquinios* perperam in vetustioribus. Nam in voce *Aquinios* duae syllabae in unam coalescunt. V. 22. *attulistis* reperit et idem refutavit Scaliger.

tuerit, ut prima syllaba *il* ab antecedente particula *si* absorberetur.

V. 18. Malum poëtam *Aquinium* notat etiam Cicero Tuscul. V. 22. de *Suffeno* cf. infr. carm. XXII *venena* carmina mala, abominanda et execranda, quibus inest multum veneni et pestilentiae, ut loquitur Noster infr. XLIV. 12. — *his suppliciis*:

poëtis malis, quorum lectione tamquam poena gravissima afficimur et paene enecamur. *remunerabor* ulciscar, *ἀποδοξίσματα*, parem gratiam tibi referam. Simili modo enim *gratiam referre* passim in malam partem dicitur Terentio Eunuch. II, 3, 9. 3. et IV, 4. 52. — *Secli incommoda* terrae pondera *ἀχθῆς ἀπίπτει*.

* * * * *

Si qui forte mearum ineptiarum
 Lectores eritis, manusque vostras
 Non horrebitis admovere nobis:
 Paedicabo ego vos, et inrumabo.

Contra MSS. et libr. vett. fidam in nonnullis edit. attexuntur hi quatuor versiculi Carm. XVI ad *Aurelium* et *Furium*, ubi apparent etiam in Edit. Bipont. Versus quartus *Paedicabo ego vos, et inrumabo*, qui abest in lib. vett., debetur liberalitati et ingenio Vossii. Videntur omnino hi versus *ἀεσισημαρτία* longioris carminis, temporis iniuria nobis erepti, quos frustra ceteris poëtae carminibus assuas vel infercias. Incommode certe adiecti sunt Carm. XVI. Nos in assignando his versibus loco secuti sumus auctoritatem MSS. ad quam Statius et editor Cantabrigiensus provocant. In versu primo male legitur in Bipont. *qua*, et cui vitiose in edit. I. Muræti.

CARMEN XV.

AD AVRELIVM.

Aurelio ea lege commendat puerum suum, ut castè hunc florem custodiat, nec solita libidinis suae explendae cupiditate illum contaminare audeat. Quod si fecerit et usque eo audaciae progressus fuerit, ut illum corrumpat, gravissima, tamquam moechum, affectum iri poena minatur. - Factum autem hoc esse ab Aurelio ex Carm. XXI. apparet, unde acerbae inter eum et Catullum inimicitiae exortae sunt. - Qui non omni honestatis sensu destitutus est, argumentum huius carminis abominabitur, sed orationis elegantiam admirabitur.

Commendo tibi me ac meos amores,
 Aureli. Veniam peto pudentem,
 Ut, si quidquam animo tuo cupisti,
 Quod castum expeteres, et integellum,
 Conserves puerum mihi pudice: 5
 Non dico a populo; nihil veremur
 Istos, qui in platea modo huc, modo illuc
 In re praetereunt sua occupati:
 Verum a te metuo, tuoque pene,
 Infesto pueris bonis malisque. 10

V. 1. *meos amores*: amoris mei delicias, puerum meum. cf. ad Carm. X. 1. - *veniam peto pudentem*, dimando una *grazia*, un *favore*. fortasse excidit particula *at post veniam*.

V. 3. *Si quid. anim. t. cup. quod* - eleganter et ornate pro: si ullus puer fuit, quem castum velles et indelibatum.

V. 7. *istos* ex populo. Nomen collectivum *populus* saepissime excipit pluralis. *Clamior concursusque populi*, mi-

rantium quid rei esset Liv. I. 41. cf. Drackenborch. ad Liv. XXXV. c. 26. §. 9. T. IV. p. 945, et quos laudat Cortius ad Sallust. Iugurth. XXVIII. p. 540.

V. 8. *In re pract. s. occup. negotiis suis exsequendis intenti modo huc, modo illuc discurrunt*, nec quidquam a negotiis suis alienum curant.

V. 10. *bonis malisque formosis et deformibus*. cf. Vulp. - *ubi erit foris paratum sustuli*

Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
 Quantum vis, ubi erit foris paratum.
 Hunc unum excipio, ut puto pudenter.
 Quod si te mala mens furorque vecors
 In tantam impulerit, sceleste, culpam, 15
 Ut nostrum insidiis caput lacessas:
 Ah! tum te miserum malique fati,
 Quem attractis pedibus, patente porta,
 Percurrent raphanique mugilesque.

V. 11. Statius in MS. invenerat *Quem tu qualibet se moveto* unde tentat. *Quem tu, qualibet; ut velis moveto* parum recte ob sequens *Quantum vis*. V. 17. *miseri* exhibet Graeviana edit., quam lectionem more suo tuetur m. scriptorum iactator Corradinus de Allio. V. 18. *atratris pedibus* Vossius et MS. Commel. in aliis edit. *adstrictis* vel *artatis*.

interpunctionem post *foris* et explico: ubi erit tibi foris, (in angiporta) scortum aliquod ad exercendam libidinem paratum; nam *puella parata* dicitur, quae facile copiam sui facit. Propert. I, 9. 25. cf. *Burm.* ad Ovid. Met. V, 603. qui *paratum* malit referre ad *quem*, conserat illud de Priapo apud Ovid. Fast. I, 437. *quantum vis* quantum lubet.

V. 14. *Quod si te mala mens* — Quod si ab immodica et insana animi tui libidine hoc impetrare non poteris, ut ab hoc puero abstineas, tum — expende verborum ornatum et compara infr. Carm. XL, 1. *nostrum caput* eleganter pro *me*. Male trahunt interpretes ad

puerum. *insidiis* furtivo amore, cf. XXI, 7.

V. 17. *malique fati* sc. hominem. *homo mali fati* est infelix.

V. 18. In describenda ignominiosa illa adulterorum deprehensorum poena *παρὰ δὲ τῆς* et *καταδύσθαι* otium nobis fecerunt interpretes et ad hunc locum et ad *Aristoph.* Nub. 1079. cf. *Kusterus* ad Suid. s. v. *παρὰ δὲ τῆς*. Alias moechorum poenas commemorat *Schefferus* ad *Aelian.* V. H. XII, 12. *attractis pedibus* diductis et divaricatis, ut recte explicat *Muretus*. *patente porta* τῆς ἐπιπέρας, cui immittebantur raphani et mugiles. — *mugiles* sunt genus piscium, de quibus vid. *Plin.* IX, 17. et ad *Iuvenal.* X, 317.

CARMEN XVI.

AD AVRELIVM ET FVRIVM.

Castitatem suam bonus et castus, si Diis placet, Catullus probare vult Aurelio et Furio, quibus illa ex mollioribus eius versiculis suspecta reddita fuerat. Quam quidem male de se susceptam opinionem evellere ex eorum animis studet partim eo, quod sacri poetæ, in quos vel maxime cadat morum integritas, non ex carminibus suis diiudicandi sint, partim edendo, en castitatis specimen! ubi marem se praestiturus sit, specimine. Compara cum nostro Martial. I, 36.

Paedicabo ego vos et inrumabo,
 Aureli pathice et cinaede Furi;
 Qui me ex versiculis meis putatis,
 Quod sint molliculi, parum pudicum.
 Nam castum esse decet pium poetam 5
 Ipsum: versiculos nihil necesse est;
 Qui tum denique habent salem ac leporem,
 Si sunt molliculi ac parum pudici,
 Et, quod pruriat, incitare possunt;
 Non dico pueris, sed his pilosis 10
 Qui duros nequeunt movere lumbos.

V. 3. *putatis* Contabrig. et sic etiam infra V. 13. — V. 8 *si sint* lib. Comel. et Pal. papyr. V. 9. *possint*. Comel. V. 10. *his pilosis* legitur in

V. 2 *pathici et cinaedi* dicuntur, qui muliebria patiuntur.

V. 4. *pium poetam* rite Musarum sacris operantem vid. ad Carm. XIV, 7. *versicul. nih. nec. e. sc. castos* esse. Eandem castitatis speciem et alii prae se ferunt nequitiarum magistri. Ovid. Trist. II, 354. *Crede mihi, distant mores a carmine nostri,*

Vita verecunda est, Musa iocosa mihi. cf. Martial. I, 6. 8. et plura ibi vide apud Raderum.

V. 9. *quod pruriat*, eleganter pro libidine. cf. Martial. I, 36, 10. 11. *his pilosis hispidis*, vietis et enervatis.

V. 11. *Qui duros nequ.* h. e. qui exfututa pandunt latera, ut supra loquitur Noster VI, 13. cf. Sciopp. ad Lus. XVIII, 4.

Vos, quod millia multa basiorum
Legistis, male me marem putatis:
Paedicabo ego vos et inrumabo.

paucis. *hispidosis* in margine lib. Comel. cum quibusdam impressis.
V. 12. *Vos, qui* Cantabrig. *Vosque* vitiose in lib. Comel.

V. 12. Quod legistis de multis *male marem me put.* cinaedum,
meis basiationibus versiculis ce- *mollem.* vid. *Nic. Heins.* ad
lebratis. cf. Carm. V, et VII. *Ovid. Art. Am. I, 524.*

CARMEN XVII.

AD COLONIAM.

Acciderat aetate Catulli, quod saepe accidere solet, ut homo insulsus et veterinosus coniuge uteretur elegantissima formosissimaque. Quam quidem indignam rem cum vix ferre possit puellarum patronus et elegans harum deliciarum spectator Catullus, in gratiam puellae, Coloniam quamdam, quae loca lutosa et palustria ponte sublicio iunxerat, precibus adit, ut stupidum illum hominem de ponte illo in lividissimum paludis locum deturbet, si forte hoc modo fieri possit, ut stolidus eius veterinus repente excoitetur, et supinus animus in gravi coeno derelinquatur. — Est hoc carmen elegantissimum, sive verborum ornatum, sive lepidam stulti et tardi hominis descriptionem spectes. — Versus sunt Ithyphallici ex heroicis effecti, sed molles enervatique. — Quis locus fuerit Colonia, non certo affirmari potest. Muretus suspicatur fuisse oppidulum prope Veronam, quod hodieque nomen servet. At Scaliger et Vossius malunt intelligere Novum Comum, coloniam paulo ante a Caesare deductam.

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,

V. 1. *quem cupis ponte ludere longo* in plurimis edit. vet. Ald. Gryph. Muret. pro *longo* dedit Vossius *ligno*, non male, quis idem pons mox

V. 1. Sensus est: *O Colonia, in ponte longo, ubi in promptu quae lubenter velis ludos facere tibi est salendi facultas, sed*

Et salire paratum habes: sed vereris inepta
 Crura ponticuli adsulitantis, inredivivus
 Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
 Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,

5

ponticulus dicitur. V. 3. ac *sulcis tantis* antiquissima lectio, in quam conspirant omnes Statii et Scalig. MSS. et Edit. R. ex *sulcis tantis* in L. MS. teste editore, Cantabrigieusi, unde fecit Vossius admodum ingeniose *ponticuli asulcis stantis* h. e. parvis tigillis seu perticis inanitentis. Nostra lectio *adsulitantis*, quae rei maxime consentanea videtur, ingenio Scaligeri debetur, sed improbatur Vossio, quia sic dactylus in sede tertia ponitur, ubi debebat esse Creticus, quo sublato rhythmus adeoque tota vis carminis ex sententia Vossii perit. Mureti edit. prima ab anno 1554, quae cum *Ald. II.* et *Gryph.* in plurimis fere consentit, habet

(inepta) *frustra et nimis anxia times fulcra lignea ponticuli tremantis et adsulitantis, ne praeceps ille cadat et in lutoso palude corruat, unde in pristinum statum revocari nequeat, ede, quaeso, Colonia, in meam gratiam iucundissimum et maximo risu dignissimum spectaculum, (Sic) quod si feceris, opto, ut pons tuus plane ex animi sententia tam firmus fiat, ut vel Martis sacerdotes in illo saltare et sacra suscipere possint. Multum pulveris in hoc loco explicando ab interpretibus commotum est, neque tamen ullus rem satis assecutus videtur. Ludere, luserunt enim olim et ludicra spectacula ediderunt in pontibus, quod et adhuc fieri in Italia, Pisis atque Venetiis, testatur Vulpus et Corradinus de Allio. — salire paratum habes, in promptu tibi est salire h. e. saliendi facultas. Vulpus et quos ille sequitur arguantur. inepta tam ad *Coloniam*, quam ad *crura* trahi potest. qui ad *crura* referre malit, cogitet ligueas columelias ad pontem*

fulciendum infirmas nec satis aptas. *assulitantis* vid. Var. Lect. *inredivivus* eleganter de rebus inanimentis, quae irreparabiles sunt, denuo excitari et restitui nequeunt.

V. 4. *ne supinus eat* retro labatur in paludem, unde erectus fuerat. Suaviter et venuste! Sic apud Liv. XXX, 10. *supinus telorum iactus* h. e. tela, quae non evolant sed in terram decidunt. *cavaque in palude*, profunda et alta. Sic infra *undae cavae* XCV, 5. *flumina cava* apud Virg. Georg. I, 326. et ipsa *palus cava* apud Ovid. Met. VI, 371. cf. *Burmann.* ad Ovid. Ib. 228. et ad Lucan. I, 396. *ex tua libidine* plane ex voto tuo. De voce *libido* in bonam partem vid. *Drackenb.* ad Sil. XI, 312. *Salisubuli* haud dubie intelligendi sunt Sallii, Martis sacerdotes, qui sacra celebrabant tripudiis et saltationibus, de quibus vid. *Cuper observat.* IV, 2. Finxit autem, opinor, hanc vocem poeta ad rei imaginem magis exprimendam. vid. Var. Lect.

In quo vel Salisubsulis sacra suscipiantur:
 Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
 Quemdam municipem meum de tuo volo ponte
 Ire praecipitem in lutum, per caputque pedesque:
 Verum totius ut lacus putidaeque paludis 10
 Lividissima, maximeque est profunda vorago.
 Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar
 Birnuli, tremula patris dormientis in ulna.

sub his totus. Quod ad antiquam illam lectionem ex *sulis* tantis attinet. modo metri ratio constet, non adeo inepta, sed explicatioe fortasse emollienda videtur, ut *pontiaulus ex sulcis tantis irredivivus* dicatur, qui numquam restitui et revocari queat *ex tantis sulcis h. a. fossis.* *Sulcus* aquae occurrit apud Ovid. in Nuce v. 66. certe tale quid, quo referatur, postulare videtur vox *irredivivus* pro *irredivivus*, quod agnoscent omnes Stat. L. MS. et cunctae edit. est in Malegri MSS. *irredivivis*. in antiquissima R. in *reclivis* corrupte. Nic. Heinaeus tentabat in Not. ad Cat. p. 638: *irredivivus*. Sed nihil Ineratur hac permutatione. V. 6. *Salisubsulis sacra suscipiunt* vel *Salisubsulis sacra suscipiant* in MSS. Statii, opt. edit. et Membr. Voss. unde admodum probabilis, quam in textum recepimus, ab ingenio Statii profecta est lectio. vid. not. Vossius proposuit *Salii ipsulis sacra suscipiunt*, quam coniecturam ambitiose, ut solet, arripuit Vulpinus. *Ipsulae* autem vel *ipsules*, docente Festo, erant lamellae necessariae sacris, quae ad rem divinam conferre dicebantur maxime, specie virorum et mulierum. — *Saliaribus sacra suscipiantur* Avantium. *Salisubsulis sacra suscipiuntur* Muretus, qui ob fraudem ex Paenivii laudato loco, cuius nec vola nec vestigium exstat, ubi *Salisubsulis* Mars dicatur, graviter iam reprehensus est a Vossio. in antiquis quibusdam edit. corrupte legitur *Salii* vel *Subsalii sacra suscipiant*. Corradinus de Allio, cuius plurimae emendationes dignae sunt, quae cum municipe Catolli in lividissimam paludem migrent, lapide obtrudit: *in quo vel salis subtilis, sarta suscipiantur*. V. 13. *matris in ulna* habet margo H. I.

V. 7. *munus h. m. munus* de ludis et spectaculis et proprie quidem gladiatorii saepe obvium apud Ciceronem. vid. Clav. Cic. Ernest. Ceterum simili obtestatione cum obtestandi particula *sic* et alii poetae graviter exordiri solent carmina. Tibull. I, 4. Hor. Od. I, 3.

V. 9. *per caputque pedesque* ut, quantus quantus sit, a vertice usque ad talos immergatur,

V. 10. *ut pro ubi* vid. supra ad Carm. XI, 3.

V. 13. *tremula ulna*, quae leni motu concutitur. Dignus est, quem in hanc rem adscribam locum ex Colpurn. Eclog. X, 27. seqq., ubi Silenus parvulum Bacchum, quem in ulnis gestat, tremulo brachiorum et crepitaculorum concussu ad somnum invitat. *Quin et Silenus parvum veneratus alumnum*

Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella,
 Et puella tenellulo delicatior haedo,
 Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
 Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
 Nec se subleuat ex sua parte, sed velut alnus

15

V. 15. *ut puella* L. MS. et antiquissimae tres editiones. *Sit puella* ob elegantem repetitionem, (quam equidem non sentio) *vel sed puella* coniecit Nic. Heins. in N. ad Cat. l. c. Si coniectura opus sit, mihi videtur particula *ah*, quae passim eximise rei admirationi inseruit, admodum loco nostro accommodata esse. Infra Carm. LXI, 46. *Quis deus magis ah magis appetendus amantibus*. V. 18. *Liguris* in nonnullis. *Ligeris* in paucis. *tas*

Aut gremio fovet, aut resupinis sustinet ulnis, Et vocat ad risum digito, motuque quietem Allicit aut tremulis quassat crepitacula palmis.

V. 14. *viridiss. flore puell.* in flore aetatis constituta, *flos* de iuvenili aetate sicut Graecorum ἴσθις, ἄσπις, sexcenties apud poetas. Exemplorum nubem vid. apud Klotzium ad Tyrtaeum p. 23 - 25.

V. 15. *Et puella* si vera est lectio, ex antecedenti versu supplendum est *sit*, sed vid. Var. Lect. *tenellulo delicat. haedo*, Imitatus est Ovid. *Metamorph. XIII*, 791. de Galatea tenero lascivior haedo. Referenda autem est haec comparatio partim ad teneritatem, partim ad protervitatem et lasciviam. Una igitur imagine expressit Noster, quod duabus in similis Galatene descriptione Theocritus *Idyll. XI*, 20, ἀκατάστρα δ' ἄρσις Μοεχα γυνεστρα.

V. 16. *Asserv. nig. dil. uv.* cautius tractanda, quam uva matura, unde levi motu acina defluunt. Nimirum virgo *inma-*

tura est aspera, sed matura, ad amoris lusus facilis et proclivis. Ceterum et alii poetae hac comparatione ab uvis petita et ad puellas translata delectati sunt. Theocritus I, c. γυναικίη ἴσθις ἄσπις. Horatius *Od. II*, 5. 10. *Tolle cupidinem immitis uvae*. - *Uvae nigerrimae* sunt matura. Rem unice illustrat locus Columellae, qui ab interpretibus laudari debebat, lib. XI, c. 2. 69. p. 758. edit. Gesneri: *naturalis autem maturitas est, si cum expresseris vinea, quae acinis celantur, iam infuscata et nonnulla propemodum nigra fuerint*. Atque huc pertinet Epigramma XV *Philodemi* in *Analect. Vet. Poet. Graec.* Brunckii T. II, p. 86.

Ὅπου ἐστὶ καλῶς γυνὴν δίπυς εἰδὲ μιλῶσι βίτρυς ἢ κερθινίους κρυτοβόλιον χάρτας.

V. 17. *Ludere* καίγει in re *Venera*. Propert. II, 25, 21. - *uni* antique pro unius. - *Nec se subleuat ex sua parte*, scilicet ubi stipes ille semel iacet. Interpretes subodorati sunt nescio quam obscocnitatem.

In fossa Liguri iacet supernata securi, 19
 Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit usquam:
 Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.
 Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
 Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
 Si pote stolidum repente excitare veternum,
 Et supinum animum in gravi derelinquere coeno, 25
 Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

separata Moret. *superata* vel *seu parata* in quibusdam. V. 19. *quasi pro quam* vult Statius, reclamante editore Cantabrigiensis. V. 21. *merus stupor* Passeratius ex coniectura. male! V. 22. *qui sit* MSS. Stat. et Meleagri omnes, *Is se quis sit* vel *Is se qui sit* offert ingenium N. Heinssii. V. 23. *Hunc eum volo* Pal. Papy. *Hunc ego eum* Comel.

V. 19. *fossa Liguri* ita appellata a possessore, cui nomen fuit Ligurius, ut iam suspicatus est Vossius. *supernata* h. e. succisa, ut ducta metaphora sit ab iis, quibus in modum pernarum suillarum, femina excisa sunt.

V. 21. *Talis iste stupor meus*; proprie debebat esse *qualis alnus* - *talis iste meus stupor*, sed poëtae ad hanc diligentiam grammaticam non exigendi sunt. *meus stupor* eleganter latini, quem deridendum propinare volunt, suum vocant Phædr. V. 7. 32. *homo meus se in pulpito totum prosternit*, ubi vid. Sciopium. - *stupor* suaviter pro *stupidus*.

V. 24. *Si pote*, si fieri potest ut etc. *gravi coeno tenaci*. Accommodate Tacit. Annal. I, 63. *cetera limosa, tenacia gravi coeno*.

V. 26. *Ferream ut soleam* nondum olim, uti nunc, equorum unguis contra aspera et scruposa loca clavis suppingebantur soleae ferreae, sed nonnumquam tantum subligabantur *ἰσθίματα* quaedam; id quod multis probare et contra Vossium, qui frustra nostrae aetatis soleas ferreas, quae equis affigi solent, ex Xenophontis eruere atque hinc *χαλκίδες* Homeri equos illustrare conatus est, idoneis argumentis evincere studuit Gesnerus in Lexic. Rust. Rei rusticae Scriptoribus apposito, cuius sententiae subscribit Wesseling. ad Diod. Sicul. T. II, p. 236. qui huc potius referendos putat *ἰσθίαι χαλκίδες* ἢ *ἰσθηταί* [ὄν τῶν ἰσθῆ pro ἢ ἰσθηταί mavult Schweighaeuserus ex Appiani Mithridat p. 371.]

CARMEN XVIII.

AD HORTORVM DEVM.

Priapo consecratur lucus in hoc haud dubie olim longioris carminis exordio, quod ab interitu vindicavit, et Catullo tribuendum olim iam existimavit Terentianus Maurus in docto libello de Litteris, Syllabis et Metris inter Gram. vet. p. 2444. cuius sententiam et alii deinde amplexi sunt, ut Marius Victorinus in arte Gramm. p. 2598-99. et Atilius Fortunatianus in Arte p. 2676. At Victorinus in Var. Lect. XII, 3. Muretus ad h.l. et Scaliger ad Catalect. vet. Poët. non hoc tantum longioris carminis fragmentum, sed duo sequentia etiam in Priapum carmina, quasi postliminio Catullo restituere conati sunt, quibus accedit Vossius, qui haec ad calcem editionis suae reiecit. Quod quidem viri docti, partim ludicro carminis genere Ithyphalico, quo duo priora carmina composita sunt, ex quibus tertium constat puris iambis Catullianis, partim ipsa horum carminum suavitate et orationis elegantia, Catullo dignissima, facile tibi persuaserunt. Nec incommode haec tria poëmatia, [quae sive a Catullo sive ab alio magno poëta profecta sint, neminem certo legisse poënitabit] statim post carmen AD COLONIAM, cum ob metri, tum ob argumenti similitudinem, coniunctim ab iis, quos sequimur, posita videntur. Leguntur autem haec carmina inter Priapeia in Catal. vet. Poët. Scalig. c. 85, in Priap. Sciopp. c. 86. et in Anthol. Vet. Lat. Poët. Burmanni Secundi lib. VI, 85. T. II, pag. 567., ubi praeter ea, quae iam Mureto et Vossio in Commentariis ad Catullum observata sunt, plura tam de incerto eorum auctore quam ipso carminis genere Ithyphalico erudite disputantur, praecipue a Car. Andr. Duckero, cuius ineditas, quae huc spectant, observationes subiiciendas curavit Burmannus Secund. in Anthol. T. II, p. 574., qui, si ceteras huius doctissimi interpretis in Catullum notas, quas in seriniis suis a Guilielmo Roellio acceptas servabat, publici iuris fecisset, magnam apud Catulli lectores gratiam initurus fuisset. - Ceterum vix dubium est, quin auctor horum carminum, quicumque demum fuerit, ex graeco quodam fonte hortulos suos rigaverit.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,

Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva, Priape.
 Nam te praecipue in suis urbibus colit ora
 Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

V. 2. *Quae domus — quaque silva* in edit. Bipont. nescio qua auctoritate. Apud Terentianum Maurum olim una voce mutilus versus legabatur *Qua domus tua Lampsaci est, quaque Priape*, ut et Mureti et Achilli. Stat. adnotatt. intelligi potest.

V. 2. Si vera est lectio, de cuius integritate mihi nondum persuadere possum, sensus erit: *ubi propria nunc sedes et silva tibi dicata est, quemadmodum Lampsaci*. Sed hoc durum et contra loquendi rationem videtur. Itaque pro *qua* et *quaque* legendum puto *quoi* et *quoique* ex antiquo scribendi more, de quo vid. Carn. I, v. 1. iu. *Var. Lect.* et sic *tua* pro *tibi* positum est ut saepe. *domus* deorum est locus, quo maxime illi delectantur, et in eo sedem quasi suam figunt. *Nimphaeum domus* de antro apud Virgil. Aen. I, v. 1. 168. *Lampsacum* est urbs Hellesponti teste Cicerone in Verr. I, 24., ubi Priapus, vel natus, vel nutritus credebatur. vid. Schol. ad Apollon. Rhod. I, v. 937. *ostreosior oris*, ostreis enim omnis Hellesponti ora abundabat; praecipue tamen a veteribus laudantur *ostrea Aby-*

dna Virg. Georg. I, 207. cf. *Vinet* ad Ausou. p. 603. edit. Toll. *Priapus* autem *Hellespontiacus* [ut vocatur a Virg. Georg. I, 207.] fortasse navigationis causa, cui praesse credebatur, cultus fuit in Hellesponti littoribus. Exstant enim manifesta apud Graecos vestigia, ubi Priapus navigationis praeses apparet. Sic ille apud *Leonidam Tarentinum* in Anal. Poët. Graec. Brunckii Epigr. LVII, T. I, p. 235. navigationem vernali tempore instituendam indicens addit. v. 7. 8. *Ταῦτ' ἔστιν ἵππας ἑκατόδραμος, ἡ ἐπιείκεια, ἡ ἀνάγκη ἄς ἀνάσσει κρητικῆς ἡμετέρας.* conf. Antipat. Sidon. Epigr. XXXVII. in Anal. V. P. Gr. Brunckii T. II, p. 16. Colebatur etiam Priapus *Ἀργυράδες* a piscatoribus. cf. Maccii Epigramm. VII et VIII. in Anal. P. G. T. II, p. 238.

CARMEN XIX.

HORTORVM DEVS.

Priapus foecunditatis in agris auctor, fidum se profitetur custodem pauperis villulae, a cuius dominis, patre et filio, summa pietate colebatur. Enarratis igitur; quibus quotannis ab illis

CATUL. Carm.

G

augeatur, muneribus, monet sub sine pueros, ne quid furtiva manu ex eo agro auferant, sed ad vicinam potius ditioris domini agrum pergant, ubi Priapus eiusmodi furunculos non adeo curet.

Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,
Tectam vimine iunceo caricisque manipulis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutrivi, magis et magis ut beata quotannis.
Huius nam Domini colunt me, Deumque salutant, 5
Pauperis tugurii Pater filiusque *
Alter, assidua colens diligentia, ut herba

V. 3. *conformata* vult Solmos. ad Solin. p. 181. repugnante Vossio, cuius lectio *fornicata*, ex antiqua *fornudata* confecta, non minus displicet. V. 4. *nunc tuor magis* Scaliger. *nutrio* pro *nutrivi* tacite recepit Vulpius. V. 5. *filiasque* * Sic in plerisque editionibus, deficiente ultima voce, hic versus exhibetur. Quam quidem lacunam ex ingenio supplere studuerunt Scaliger et Vossius, quorum ille tentabat *filiasque coloni* hic *filiasque tenellas*. Mihi succurrebat *Patronum*, quod non incommode referri potest ad *pauperis tugurii*. Sic de Priapo apud Virgil. Eclog. VII, 34. *custos et pauperis horti*. Sed rectius fortasse iunctas plane eiusmodi in poetis reliquimus lacunas.

V. 2. *Tectam vim. iunc. eet.* Casas cuius vel tuguria varii generis frondibus contegere solebat rudis antiquitas. Tibull. II, 1. v. 39. 40. *Illi (ruris Dei) compositis primum docuere tigillis Exiguam viridi fronde operire domum. carex commune iuneci genus videtur; acuta vocatur apud Virgil. Georg. III, 231. cum genista iungitur apud Pallad. de Re Rust. I, 22. p. 876. edit. Gesneri.*

V. 3. *Quercus arid. rust. con. sec. suaviter et eleganter: Ego, qui ex quercu arida ita effectus et configuratus sum securi rustica.*

V. 4. *nutrivi auxi et beavi fecunditate. Eodem plane sensu nutriri de Cerere dicitur*

apud Hor. Od. IV, 5. 18. *Nutrūt rura Ceret*, ubi, cum elegantem huius verbi significacionem non conoquere posset *Bentleius*, more suo turbes dedit, ad quem referendum hic ipse Nostri locus a Clariss. Iani laudari debebat — *ut beata quotannis* scil. esset h. e. quolibet anno meliori conditione gauderet.

V. 6. *Paup. tuguri*, inde colorem duxisse videtur Virg. Eclog. I, 61. *Pauperis et tuguri congestum cespitem culmen.*

V. 7. Sensus est: alter me veneratur, dum assidua diligentia ita colit curatque meum sacellum, ut illud ab omni dumosa asperaque herba remotum et purgatum sit. suspecta mihi

Dumosa asperaque a meo sit remota sacello:
 Alter, parva ferens manu semper munera larga.
 Florido mihi ponitur picta vere corolla 10
 Primitu', et tenera virens spica mollis arista:
 Luteae violae mihi luteumque papaver,
 Pallentesque cucurbitae et suave olentia mala;
 Uva pampinea rubens educata sub umbra.
 Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram 15

V. 9. *Alter parva manu ferens usque munera larga*, ex emendatione Dorrillii, quem laudat *Burmansius Secundus* in Anthol. ad h. l., sed magis arrikt *Schradleri* et *semper* metri causa in saepe mutantis correctio in *Observ. Lib. II, c. I, p. 12.* — v. 11. *luteumque papaver* apud *Vict. et Aldum.* Sed *luteum papaver* et infra dicitur LXI, v. 195. Eadem harum vocum permutatio apud *Martial. III, 58. 22,* ubi alii pro *lactei vernae* mutant *lutei.* V. 15, pro *hanc aram*, quod eleganter coniecerat *Muretus*,

olim videbatur lectio *colens* ob ingratam repetitionem eiusdem verbi ex versu 5, et hinc pro *colens* legendum esse putabam. *cauens*, sed nunc vix opus esse videtur hac mutatione.

V. 9. nobilissima huius versus sententia: munera parva, quae quis pio animo offert, suo se ments modulo, sunt magna et diis gratissima. Hinc *Tibull. I, 1. 21. Tunc vitula innumeros lustrabat caecae iuvenos: Nunc agna exigui est hostia magna soli.*

V. 10. *picta corolla*, variis floribus distincta ut *pictae volucres.*

V. 11. *Primitu'* et primum florum copia fit. vid. de hac antiqua voce *Nonium Marcel. p. 154.*

V. 14. *uva pamp. sub umbr. educ.* maturitatem naeta. eleganter enim herbae vel fruges educari dicuntur, quae tam aëris temperie foventur commoda, quam cura, cultu et

eteris, quibus ad maturitatem perveniunt, alimentis et subsidiis fruuntur. Sic infra LXII, 41, et 50. in *Lusibus LII, 15. Tibull. I, 1. 13. Uvae* autem vel maxime ad maturitatem opus habent umbra pampinea. Hinc *Virgil. Eclog. VII, v. 58. o'le vitibus nimio aestu exsiccatis: Liber pampineas invidit collibus umbras - rubens uva* *Horatio*, ubi de iisdem *Priapo* offerendis muneribus sermo est, dicitur *certans purpurae* *Epod. II, v. 20.*

V. 15. *sed tacebitis, favebitis* *linguis.* Silentium igitur *Priapus* imponit pueris de sacris suis, tamquam de magni cuiusdam Dei mysteriis. *Vulpinus* trahit ad impura flagitia, quae in sacris *Priapeis* committi solebant, nec evulgari debebant. Sed de his nihil iam viderant pueri. *Muretus* refert ad leg. XII, secundum quas sacra licere peregrinis deis, nisi qui publice adsciti essent, non li-

Barbatus linit hirculus, cornipesque capella,
 Pro queis omnia honoribus haec necesse Priapo
 Praestare, et domini hortulum vineamque lueri.
 Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
 Vicinus prope dives est, negligensque Priapus. 20
 Inde sumite; semita haec deinde vos feret ipsa.

corruptam lectionem haec arma revocavit Vossius, haud dubie obloquendi studio abreptus; nostram lectionem defendit *Burmans Sec.* in Anthol. ad h. l. *inabitis pro tacebitis* vitiose in Sciopp. edit. et Bipont. legitur. V. 16. *Barbarus hirculus* male in aliis edit. V. 17. *hoc necesse* perperam in quibusdam. V. 19. *malis abstinete rapinis* citra necessitatem correxerat *Eggelingius* teste *Burmanso Sec.* in Anth. ad h. l. V. 20. *negligensque Priapi* coniecit N. Heins. in not. ad Catull. p. 638. Quidam *negligensque Priapum?*

nerit. Sed fortasse hoc silentium ad immolatas hostias, tantummodo spectat, quod eum honorem soli maiores Dii sibi vindicabant — *linit sanguine aram* imbut Theocrit. Epigr. I, 5. Βομπίρ δ' ἀρπάζει κίονας τρέφει. cf. Carmen Petron. in Priapum cap. 133.

V. 20. *negligens Priapus*, indulgens, minus severus erga fures. *Inde sumite*, Vulpius comode laudat Tibull. I, 1. 34. *ipsa haec semita deinceps deinde* h. e. dehinc, ahinde, ut apud Sallust. Iugurth. XIII, 4. ubi vid. *Cortius*.

CARMEN XX.

HORTORVM DEVS.

Argumentum huius carminis a superiore non nisi carminis genere iambico differt, adeo ut Catullus, si auctor horum carminum sit, ingenium suum in simili re diverso modo exercuisse videatur. Purissimum castigatissimumque iure hoc carmen vocat Brouckusius apud Burmann. Secund. T. II, p. 67, nec indignum illud habuit, quod multo studio, quale tum fervebat inter Viros doctos, totidem iambis puris graece redderet Iosephus Scaliger ad h. carm. in Catal. Vet. Poët.

Ego haec, ego arte fabricata rustica,

V. 1. *Ego ecce coniecit* Heinsius in not. ad Catull.

Ego arida, o viator, ecce populus.
 Agellum hunc sinistra, tute quem vides,
 Herique villulam hortulumque pauperis
 Tuor, malasque furis arceo manus. 5
 Mihi corolla picta Vere ponitur:
 Mihi rubens arista sole fervido:
 Mihi virente dulcis uva pampino:
 Mihilique glauca duro oliva frigore.
 Meis capella delicata pascuis 10

V. 3. Ut nunc legitur locus, *sinistra* ob metri rationem nullo modo potest esse casus sextus. Sed sive cum Mureto *sinistra* ad *populus* referas, sive cum Livineio accusativ. pluralem pro adverbio positum esse statuas, durissima semper manet haec lectio: Scaliger ad Attin Catulli v. 13. pro *sinistra tute* volebat *sinistera ante*. Certe vix ulla paulo leniori ratione sanari posse videtur hic versiculus, quem tamquam in re desperata audacter ita diffingere et in ordinem redigere tentabam, *Agellum, ad sinistram abunde quem vides*. V. 5. *tuor* Aldus et Victorius. V. 9. in aliis: *Mihi glauca dura cocta oliva frigore*. In Aldinis: *Mihi glauca duro cocta oliva frigore*. In quibusdam veteribus: *Mihi glauca duro oliva frigore*. Fortasse cocta fuit glossa r̄ glauca et sic in textum irrepsit. Quamquam enim *oliva*

V. 3. *sinistra*, e regione agelli ad sinistram sita, exponit Muretus. Quod quam durum sit, cum ob alterum epitheton *arida*, quod iam appositum est r̄ *populus*, tum ob vere sinistram huius epitheti locationem post *Agellum hunc* quilibet, opinor, sentiet. vid. Var. Lect.

V. 5. *tuor* pro *tuor* verbum Lucretianum. *malasque manus*, h. e. nocivas, perniciosas. cf. Tibull. III, 5, 20. et Virg. Eclog. III, 11. Ipse fur simpliciter dicitur *malus* apud Martial. VI, 49. 7.

V. 7. *rubens arista* elegans epitheton, quod adumbrat colorem, quem referunt aristae solis radiis percussae. *sole fervido*, aestate.

V. 8. *virente pampino*, autumnus.

V. 9. *duro frigore*, hyeme. *oliva glauca*, color glaucus est color viridi affinis et albore quodam permixtus. Idem epitheton et alii poetae addere solent olivis ut Claud. in Eutrop. II, 271., et Stat. Thebaid. II, 99. Ceterum confer Carmen LXXXIV. in Lus. apud Burm. Secund. in Anthol. p. 567., ubi pari modo Priapus recenset munuscula singulis anni tempestatibus sibi oblata.

V. 10-11. Versus ornatissimi pro vulgari: capella lasciva in pascuis, quibus praesens, adulta inde in urbem ducitur. *adulte lacte ubera* distenta, tumida et plena lacte.

In urbem adulta lacte portat ubera:
 Meisque pinguis agnus ex ovilibus
 Gravem domum remittit aere dexteram:
 Tenerque, matre mugiente, vaccula
 Deum profundit ante templa sanguinem. 15
 Proin' viator hunc Deum vereberis,
 Manumque sorsum habebis. Hoc tibi expedit:
 Parata namque crux, sine arte mentula.
 Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
 Venit: valente cui revulsa brachio 20
 Fit ista mentula, apta clava dexterae.

duro frigore cocta de maturitate, quam hyeme contrahunt olivae, non inepte explicari possit, tamen, cum haec ipsa lectio puros iampos, e quibus hoc carmen constat, turbet, non admittenda videtur: nihilominus legi iubet Vossius: Mihi glauca duro oliva cocta frigore. V. 14. In aliis tenerque, quod servavit Vossius. Sed Muretus, ut metri rationibus consuleret, dedit et propugnavit nostram lectionem tenerque foemina significatione, quod admodum durum, nec confirmari posse videtur exemplis in hanc rem ab illo allatis; carent enim illa terminatione foemina. De pauper autem, quod addit, non multum cum iuvat locus Terentii IV, 6. 3, ubi lectio paupera in disceptationem adhuc vocatur. Magis igitur aridet elegans coniectura Dorvillii, quam profert Butmann. Sec. in Anthol. Tenella, matre.

V. 13. *Grav. dom. rem. acre dext.* aperta est imitatio Virgilii Eclog. I, 36. *Non unquam gravis acre domum mihi dextra redibat.* Ex eodem fonte hausit auctor Moreti vers. 81. Plura exempla vid. apud Burn. in Anthol. ad h. l.

V. 14. *tenerque* vid. Var. Lect.

V. 15. *profundit sanguinem*, cadit, mactatur hostia, eadem elegantia dictum, qua in carm. sup. v. 15. *aram linat.*

V. 17. *Manumque sorsum habebis*, h. e. contincbis, non ad furtum extends. Nam in promptu est mentula *sine arte*,

non affabre, sed temere ex ligno excisa, *crux* tamquam instrumentum supplicii, a furibus sumendi. Nam servi furaces apud dominos severiores poenam in cruce luebant, quae poena iam respicitur. cf. *Lipsius de Cruce.*

V. 19 seq. *Sensus:* Profecto non ingrata haec mihi poena erit, inquis: at erit hercle; nam secus, ac putaveris, illa in te exercebitur — ecce iam venit villicus, qui mentula ista, valente brachio evulsa, commode utetur clavae loco, qua bene te mulctatum det.

CARMEN XXI.

AD AVRELIVM.

Venerem non semper sine Cerere frigere, exemplo suo probavit Aurelius. Quamquam enim ille cum summa rerum inopia et esuritione consuetus dicitur, tantum tamen absuit, ut fame victus alia omnia quam libidinis explendae nutrimenta quateret, ut potius quovis modo Catulli puerum ad amorem pellicere machinaretur. Salse igitur poeta perfricat hominem famelicum, a quo praecipue ne puer esurire et sitire discat, veretur, eumque prius quam puerum, cui frustra nectat insidias, atrectaverit, a se ipso tactum iri irumatione, monet. — Comparetur inprimis cum nostro imitatio Martialis ad Mamurianum I, Ep. 93.

Aureli, pater esuritionum,
 Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut sunt, aut aliis erunt in annis,
 Paedicare cupis meos amores;
 Nec clam: nam simul es, iocaris una, 5
 Haeres ad latus, omnia experiris.
 Frustra: nam insidias mihi instruentem

V. 5. *Nam simul es iocaris una Haerens ad latus in libr. MSS. Nam simul, et iocaris Muret. et Stat. V. 6. omnia experiris Frustra; male interpungit Muretus. experiris in antiquis codicibus testante et probante*

V. 1. *pater esuritionum*: proprie convivii, vel coenae dominus venerabili nomine *patris* insigniri solebat, ut apud Horat. Satyr. II, 8. 7. Sed ridicule vocatur Aurelius *pater esuritionum*, ubi, quod Terentius ait, ex hesterno iure panis ater voratur.

V. 2. *Non harum modo*, similiter infra XXIV, v. 2. 3.

V. 5. *nam simul es*, consuecis et conversaris cum illo.

V. 6. *Haeres ad latus*, nota locutio in amoribus. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 6. 26.

V. 7. *Frustra*: irrito plane studio; nam dum puerum meum libidine polluere cogitas, prior ego ipse te polluam libidine. *tangere* est verbum nequitiae. Propert. II, 34, 9. *Lyncen, tunc meam potuisti tangere curam.* cf. Hor. Sat. I, 2. 45. Mart. I, 93. v. 2. hinc *puella intacta casta et indelibata.*

Tangam te prior inrumatione.
 Atqui, si id faceres satur, tacerem.
 Nunc ipsum id doleo, quod esurire
 Ah! meus puer, et sitire discet.
 Quare desine, dum licet pudico:
 Ne finem facias, sed inrumatus.

10

Mureto. V. 8. *prius* L. MS. eadem lectionis varietas exerceat V. V. D. D. ad Tibull. I, 4. v. 32., ubi vid. *Illustrissimus Heyne* in *Observ.* p. 39. edit. nov. V. 9. *atque id si effuixit* Stat. ex corrupta lectione in MSS. *atqui ipsi faceres.* V. 11. Mira et putida in hoc versu est lectionis discrepantia. *Nas meus puer* Muret. *me me puer* in MSS. Stat., unde legendum putat *Me meus* — *Ah me me puer* Scaliger, quam lectionem recepit etiam Bipont. *meus me puer* Commel. menabr. quod assensu suo comprobavit Vossius. Sed sic contra omnem loquendi consuetudinem *discet* pro *docebit* positum est. *meus mi Meleager, ne* — *meus* Passeratius ad formam *ne* — *funera* infra LXIV, 83. *Meus iam puer* Cantabrig. *Ah meus puer* Vulpis, quam quidem lectionem, dum melior deerat, in textum recepit, licet et illa metro laboret, et trochaem. pro spondeo ab initio habeat. *Menamet puer* Gotting. haud dubie ex edit. Corradini de Albio. *Una meus puer* inapte contra omnes metri legas tentat Heinsius in not. ad Catull. Quantum aequidem sensu meo assequi possum, istae fere omnes, quas recensui, lectiones, vel sensum turbare, vel metri rationibus adversari videntur. Si legere mecum ex coniectura liceat: *A te mox puer,* vel *Mox tecum puer,* omnis difficultas remota, et tam sensui quam metri rationibus consultum videtur. Sed non nusim ita corrigere potestas. V. 13. Statius legi iubet: *Quare desine, dum licet pudicus, Ne finem facias, sed inrumatus,* vel: *Quare desine, dum licet pudico, Ne finem facias, sat inrumatus.* Heins. in not. ad Catullum vult: et *inrumatus,* male!

V. 8. *Atqui tacerem, si id faceres satur,* stimulat enim *Κυριος ἐν εὐρησι* infr. XXXII, 10. *Nam pransus iaceo, et satur supinus Pertundo tunicamque palliumque.* Mart. l. c. v. 14. *Denique paedica, Mamuriane, satur.*

V. 11. *Ah! meus puer,* vid. Var. Lect.

V. 12. *Ne finem facias* sc. non amplius pudicus et castus *sed irrumatus* corruptus.

CARMEN XXII.

AD VARRVM.

*Suffenum, hominem vanum et ineptum ridet, qui, cum bellus et urbanus videri vellet, non solum in verbosa quadam garrulitate et aliis frivolis ac ventosis artibus elegantiae gloriolam aucupabatur, sed, ut esse solet eiusmodi hominum furor, ex sacris quoque Musarum campis calamistratae et unguentis disfluenti fronti olivam decerpere quaerebat. Hoc igitur furore abreptus facili negotio et, ut Venusinus habet, stans pede in uno, innumeros fundebat versus, et hos lepidos ingenii partus, sicuti boni parentes tenellos filiolos, tanto amore deosculabatur, et tam sollicite paterna quasi cura fovebat, ut nulli suntui parcens, quovis ornamento externum splendorem illis conciliare studeret. — Sed in iisdem egregie stultissimi auctoris imago expressa fuit, adeo rus et agrestes mores redolebant versus ab omni venustate et urbanitate alienissimi. — Dum igitur Catullus in hac ridicula Suffeni *versus* describenda occupatur, repente in versu 18. ab aliorum vitiorum contemplatione ad se redit, et, suo ipsius animo diligentius excusso, neminem vitiorum expertem, immo quemlibet, in quocumque demum *versus* genere sit, Suffeno quodam modo similem esse pronunciat. Qua quidem nobilissima et honestissima conversione quantum dignitatis accedat huic carmini, suus quemque sensus docebit.*

Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,
Homo est venustus et dicax et urbanus,

V. 1. *Suffenus* mavult Muretus. pari modo apud Livium I, 23. *Mettus Suffetius* non *Suffetius* legendum esse contendit Draakenborch., quem vide et quos ibi de hac scribendi ratione laudat T. I, p. 98. *Vare* in plurimis edit.

V. 2. *Homo venustus* legi-
giadro, garbato — Galant cf. ad
Carm. III, 2. *Dicax*, qui ad
salsa dicta facilis ac promptus
est, acute mordax in dicen-
do. — motteggivole. *urbanus*.
qui comitate, suavitate, sale et
diceris auram populi captat,

et cultioris vitae concinnitatem
prae se ferre studet. Passim
autem apud veteres *urbanus*
cum *scurra* consociari solet,
quia ambitiosa *urbanitatis* af-
fectatio plerumque cum *scurrili*
quadam dicacitate coniuncta
est. Plaut. Mostell. I, 1, 15.

CATUL. Carm.

H

Idemque longe plurimos facit versus.
 Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
 Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto
 Relata; chartae regiae, novi libri,

5

V. 6. pro *relata* eleganter rescribendum esse suspicatur *releta* (a *leo levi*)
Heins. in not. ad Cat., nam, si vulgatam teneamus, dicendum potius erat

Tu urbanus vero scurra, deliciae populi, Rus mihi tu obiectas? cf. Hor. Epist. I, 15. 27. 28. et Gronov. ad Plaut. Trium. I, 2. 165.

V. 3. *Id. long. plur. fac. vers.* ut solent pessimi quique poetae, quemlibet cum Crispino apud Horat. Sat. I, 4. 16. ad certamen provocantes: *videamus uter plus scribere possit.* cf. Hor. Sat. I, 9. 23 seqq.

V. 5. *nec sic, ut fit, in palimps. rel.* nec apparent eius versus, ut quemadmodum apud alios poetas, in palimpsesto, sed in chartis regis etc. palimpsestus fuit charta pergamentina, in qua, quod scriptum est, deleri et eradi poterat. vid. Schwartz. de Ornament. libr. p. 25. edit. Leuschneri. magis autem aridet Heinsii lectio *releta* [vid. Var. lect.] hoc sensu: nec delere et emendare solet versus in palimpsesto, ut alii poetae. Sapienter enim praecipit Horatius Sat. I, 10. 72. *saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sunt Scripturus. chart. reg.* charta regiae est macrocolon, membrana longior, nos: Royal-papier. vid. Graevius ad Cic. Att. XIII, 25. XVI, 3. cf. Schwartz. libr. I, p. 24. *novi libri* intellige involucria et tegumenta librorum. De modo compingendorum apud veteres

librorum fuse ad hunc locum disputat Vossius. *novi umbilici*, umbilicus fuit bacillus teres, extremae voluminis orae eo consilio impactus, ut volumen illi circumvolveretur, cuius eminentes nrimque partes, auro, argento, vel alio metallo praemuni solitae vocabantur *cornua*. Ovid. Trist. I, 1. 8. cf. III. Heyne ad Tibull. III, 1. 13. *lora rubra* corrigiae, quibus veteres in colligandis constringendisque voluminibus usi sunt. vid. Schwartz. l. I, p. 88 - 89. *membrana directa plumbo*, h. e. versus in membrana diligenter ad lineas parallelas plumbo ductas directi et exarati sunt. vid. de hac re praeter Vossium ad h. l. Salmasius ad Solin. p. 917. Schwartz. l. I, p. 33. et *Funciis de scriptura veterum* p. 136. Graecis vocabatur hic stilus plumbeus vel tenuis illa, ut vult Salmasius, e plumbo lamina *καρφόρατος* et Latinis recentioribus *praeductal*. Paul. Silentiarinus Epigr. L. in Anal. Vet. P. Gr. T. III, p. 87. edit. Brunk ita describit hoc instrumentum plumbeum: *Γράβην καυσίαν μάλιστον ἐκράνταρον γομφόθεν* et *Italian. Egypt. Epigr. X, T. II, p. 495.* hoc modo: *Διελείας γομφόθεν ἀκτιβύοντα κερμίνας. Τὸν μάλιστον* cet. *pumice omni.* aeq. vid. ad Carm. I, v. 2.

Novi umbilici, lora rubra, membrana
 Directa plumbo, et pumice omnia aequata.
 Haec cum legas, tum bellus ille et urbanus
 Suffenus unus caprimulgus, aut fossor 10
 Rursus videtur: tantum abhorret ac mutat.
 Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
 Aut si quid hac re tritius videbatur,
 Idem inficeto est inficetior rure
 Simul poëmata attingit: neque idem unquam 15
 Aequae est beatus, ac poëma cum scribit:
 Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.
 Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam,
 Quem non in aliqua re videre Suffenum

relata in palimpsestis. V. 8. detecta plumbo Stat. MSC. detecta plumbo Exempl. Mediol. et antiquiss. tres edit. directa pro directa nonnulli. V. 11. ac mutat Murët. V. 13. si quid hac re tristius perperam in antiq. quibus-

V. 9. *tum bellus. lepide et graphice depingit bellum hominem Mart. III, 63. in Cotilum: Cotile, bellus homo es: dicunt hoc, Cotile, multi. Audio: sed quid sit, dic mihi bellus homo. Bellus homo est, fletus qui digerit ordine crines: Balsama qui semper, cinnama semper olet: Cantica qui Nili, qui Geditana susurrat, Qui movet in varios brachia volsa modos. cetera, si lubet, apud ipsam vide. ille cum emphasi quaedam notat aliquem iam per se satis notum: vid. Brouchus. ad Tibull. I, 4. 19.*

V. 10. *unus Caprimulgus, h. e. et quantum quantum est. caprimulgus proprie, qui capris mulget. abhorret scilicet ab illa, quam prae se ferebat, urbanitate. mutat, h. e. mutatur: Saepiuscule enim hoc verbum *videlicet* usurpatur. praeter*

ter Vulpium ad h. l. vid. Curt. ad Sallust. Bell. Iugurth. XXXVIII, 10, et quos laudat Drakenb. ad Liv. III, 10. T. I, p. 577. — qui modo scurra facetus et dicax, aut si quid hac re tritius eleganter: aut si quis magis adhuc scurra urbanus tritus et subactus quasi est in loquacitate; scurra autem honestiore illo sensu, quem primum habebat interpretandus videtur.

V. 15. *simul, simulac, ut sexcenties.*

V. 17. *Tam gaudet in se. commode laudant Hor. Epist. II, 2, 107. Gaudet scribentes, et se venerantur et ultro. Si taceas, laudant; quidquid scripsere beati.*

V. 18. *idem fallimur, h. e. eadem vel simili re.*

V. 20. *suis quivique attributus error. Similiter Propert.*

Possis. Suus quoque attributus est error: 20
Sed non videmus manticae quod in tergo est.

dom editt. V. 21. *manticae quid in nonnullis.*

II, 22. 17. *Unicuique dedit vitium natura creato.* cf. Hor. Sat. I, 3, 68.

V. 21. *Sed non vid. mant. qu. in tergo est.* respicitur notissima illa fabula Aesopi de dua-

bus peris, quam tractavit etiam Phaedr. IV, 9. cf. Pers. IV, 23. Hor. Sat. II, 3. 299. et, quem laudat Vulpius, Seneca de Ira II, 28.

CARMEN XXIII.

AD FURIUM.

Furius, cum summis rerum angustiis laborans, et durissima quaeque paupertatis incommoda perpetuens, centum sestertia ad melioris vitae fructum sibi optasset, enumeratis variis paupertatis commodis, salse, ut luderet hominem famelicum poeta, ab hoc temerario voto revocatur. Comparandus omnino cum nostro est Martial. XI, 32.

Furi, quoi neque servus est, neque arca,
Nec cimex, neque araneus, neque ignis;
Verum est et pater et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente, 5
Et cum coniuge lignea parentis.

V. 1. *arca*, ubi pecunia servatur. cf. Ramirez de Prado ad Martial. I, 77, 5. *nec cimex* de lectulo, quod plenius dixit Martial. l. c. v. 1. *nec tritus cimice lectus. neque ignis* de foco Martial. l. c. *Nec toga nec focus est.*

V. 5. *Est pulchre tibi cum*

tuo par. Felicem et beatam vitam in hac rerum tuarum conditione vivis cum par. etc. *coniux lignea*, h. e. arida, exsucca. cf. Lucret. IV, v. 1155. eodem sensu senem illum apud Terent. *aridum* dici puto Heartout. III, 2. 15.

Nec mirum: bene nam valetis omnes,
 Pulchre concoquitis, nihil timetis:
 Non incendia, non graves ruinas,
 Non facta impia, non dolos veneni, 10
 Non casus alios periculorum.
 Atqui corpora sicciora cornu,
 Aut, si quid magis aridum est, habetis,
 Sole et frigore et esuritione.
 Quare non tibi sit bene ac beate? 15
 A te sudor abest, abest saliva
 Mucusque et mala pituita nasi.
 Hanc ad munditiem adde mundiozem,
 Quod culus tibi purior salillo est;

V. 12. *Aut qui* Stat. in suo et duobus libris Massici repererat, unde ipse legendum putabat *Ut qui*, reclamante Vossio.

V. 7. *bene n. val. omnia*. Laudant Hor. Sat. II, 2. v. 70.

V. 10. *Non facta imp. facta* vel caedes hominum improborum.

V. 11. *casus alios periculorum*, sed haec epithetorum permutatio, (hypallagen vocant Grammatici) poëtis latinis est frequentissima. *casus subitorum periculorum* dicit Cicero in Epist. ad Famil. VI, 4. ubi vide, quae ad hoc carmen observat Victorius.

V. 12. *Atqui*. referenda haec particula videtur in primis ad v. 9. ut sit: non incendia timetis, cum tamen corpora cornu sicciora habeatis, quae facillime flammam concipere posse videntur. Aliter vix nexus orationis apparet. Vossius *atqui* explicat et *certe*; sed neque hoc

quadrare videtur, nisi mavis *atqui* explicare: porro, *huc accedit quod*, sed in hac significatione nusquam hanc particulam me legere memini. *Corpora sicca* plerumque gaudent salubritate, quia siccitas oritur e continentia, laboribus et exercitationibus. cf. Cicero Tuscul. V, 34. et Xenoph. Cyropæd. I, 2. -

V. 17. *Mucusque et mala pit.* mucus et pituita ita inter se differunt, ut ille de crassiori, haec de liquidiori nasi excremento dicatur.

V. 19. *purior salillo*. mira quadam puritate salem tractare solebant veteres, et prae ceteris vasis praecipue salinis nitorem et splendorem conciliare. Vide, quae in hanc rem collegit Meursius ad Lycophr. v. 135., ubi sal ἀπίρις κήνη vocatur.

Nec toto decies cacas in anno: 20
 Atque id durius est faba et lapillis:
 Quod tu si manibus teras fricesque,
 Non unquam digitum inquinare possis.
 Haec tu commoda tam beata, Furi,
 Noli spernere, nec putare parvi: 25
 Et sestertia, quae soles, precari
 Centum desine; nam sat es beatus.

V. 21. *lapillis praeter necessitatem legendum esse senserant Guilielmus et Hottmannus.*

V. 20. *Nec toto decies. Imitatus est Martial. lib. XII, 56. 1. cari. desine precari voto tibi exposcere, optare.*

V. 26. *quae soles scil. pre-*

CARMEN XXIV.

AD IUVENTIVM PVERVM.

Cum Iuventio, egregio gentis suae ornamento, expostulat, quod homini misero et inopi (haud dubie Furio) florem aetatis suae attrahendum dederit, cuius egenitati, utut illam excusare tentet, consulere potius debebat stipe et pecunia. Cum superiore hoc carmen coniungendum esse parum probabiliter statuit Heinsius in notis ad Catull. p. 639.

O qui flosculus es Iuventiorum,
 Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut posthac aliis erunt in annis,

V. 1. *O qui flosculus es. egregie in gente tua exsplendescis et praemines. Flosculus et florem saepe de cuiuslibet rei praestantia, praecipue de iuvenili aetate dici, in vulgus no-*

tum. Exempla vide apud Murret. ad h. l. et nos ad Carm. XVII, 14. de nobilitate autem gentis Iuventiae consule Vulp.

V. 2. *Non horum modo, cet. cf. Carm. XLIX, 2.*

CARMEN XXV.

AD THALLVM.

Thallum, hominem mollissimum, eundemque rapacissimum, qui pallium et quaedam alia furaci manu Catullo surrepta tamquam sua palam habere non erubesceret, graviter monet, ut mox illa sibi remittat, nisi poenas contumeliosas in molli corpore flagellis exigendas dare velit. cf. supra Carm. XII. Versus sunt septenarii.

Cinaede Thallè, mollior cuniculi capillo,
 Vel anseris medullula, vel imula oricilla,
 Vel pene languido senis, situque araneoso:
 Idemque Thalle, turbidâ rapacior procella,
 Cum de via mulier aves ostendit oscitantes: 5

V. 2. *imula moricilla* vel *moricala* vel *molicella* corrupte in lib. MSS. unde fluxit satis lepida coniectura Statii *imula amaricilla*. In edit. prima Mureti et aliis vetustioribus legitur *hinuala tenella*. Alia lectionis monstra piget addere. V. 5. mirum in modum turbant in hoc versu lib. vet. in plurimis est: *Cum diva mulier aves* (pro quo in quibusdam *alites* vel *alios*) *ostendit*

V. 1. *Thalle* est fortasse nomen fictum adolescentiae indicandae causa a graeca voce *θάλλος* de germine oleae et quavis fronde viridi dictus. *moll. cunic. capillo*, ad omne genus pilorum transferri *capillum* exemplis probavit Drackenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 597.

V. 2. *anseris medullula*. Eadem comparatione ad summam hominis cuiusdam impudici molliem describendam usus est auctor in Lus. LXV, 1. vel *imula oricilla*, imitatus est Cicero ad Quint. fratrem II, 15. ubi est *auricula infima mollior*.

V. 3. *situque araneoso*; intelligitur suspensa in locis desertis

araneorum textura, natura sua mollissima, quae etiam in Lus. LXXXIII, v. 29. *situs araneosus* dicitur, ubi vid. Burnmannus Secund.

V. 4 - 5. Locus valde impeditus et vario modo tentatus (vid. Var. Lect.) cuius integritatem ne sic quidem, ut nunc ex emendatione Scaligeri omnibus fere probata legitur, praestare velim. Quantum fieri poterit, rem interpretatione emolliere studeamus. Comparatur Thalli rapacitas *turbidae* et omnia secum abripienti *procellae*, qualis fere instat, *cum de via mulier* (quaevis saga ἢ τρυφή) *ostendit* (se observasse ait)

Remitte pallium mihi meum, quod involasti,
Sudariumque Saetabum, catagraphosque Thynos,
Inepte, quae palam soles habere, tamquam avita.

oscitantes. In Muret. edit. I. *Cum diva mater alites ostendit occinentes.* pro *occinentes* offert Stat. *ascinentes.* notata digna et nemini observata est lectio, quam reperi in edit. Gryph. ab anno 1537. *Cum diva maris hyems aves ostendit oscitantes;* quas quidem lectio, modo metrum constet, seu-
aum admodum commodum fundit hunc: Quando mare saeviens in con-
spectum veiare sinit aves oscitantes, h. e. diducto ore clamitantes. Intelligi
inprimis debent halcyones vel fulicae. Vossius ex optimo exemplari, quod
olim fuit Palatinae Bibliothecae, profert: *Cum diva Malia naves ostendit
oscitantes,* unde effingit *Quum clivias Malea aves ostendit oscitantes.* Hein-
sius campum hic nactus, ubi exsultaret ingenium suum, legendum esse
pronunciat in Not. ad Catal. *Cum Clivias Malea aves ostendit arce nentes,*
vel: *Cum devias mare alites ostendit obnatantes.* Nostra lectio *Cum de via
mulier* debetur ingenio Scaligeri. V. 7. *catagraphosque linum* Muret. *catog-
raphosque linon* in edit. Brix. et Venet. *cyrographosque Thynos* inven-
nerat Scaliger in suo MS. unde ipse coniecit *chirographosque*, quod et
Salmasio primum arrisit, postea vero maluit *cirographosque*, i. e. *cerogra-
phosque* et explicat de annulis signatoriis sculpturae Bithynicae. *catagra-
phosque Thynos* exhibet Vossius et exposuit de pugillaribus membranaceis

alites oscitantes, magno clamore
(hianti ore) tempestatem prae-
sagientes, vel: cum monet de
alibus oscitantibus. *ostendere*
est verbum augurale. ad *aves
oscitantes* fortasse referri pos-
sunt fulices, de quibus Cicero
de Div. I, c. 8. 14. ex veteri
poeta: *Cana fulix itidem fu-
gens e gurgite ponti, Nunciat
horribiles clamans instare pro-
cellas, Haud modicos tremulo
fundens e gutture cantus.* pro
oscitantes mihi in mentem ve-
niebat *ominantes*, scil. turbidam
procellam. Sed nescio quid duri
et frigidi in toto hoc versu
remanet, qui fortasse pannus
assutus scioli cuiusdam est.

V. 6. *Remitte pallium*, quod
fortasse in balneis Catullo clam
subdlexerat Thallus. Utebantur
etiam Romani pallio in coenis.

CATUL. Carm.

vid. Fulv. Ursin. in Appendice
ad Petrum Ciacconium de Tri-
clinio p. 238. *quod involasti.
involari* eleganter dicuntur res,
quibus summo cum impetu et
celeritate manus iniicimus.

V. 7. *Sudariumque Saetabum.*
vid. supr. ad carm. XII, 14.
catagraphosque Thynos. vix
certe affirmari potest, quid per
catagraphos Thynos intelligen-
dum sit. Achilles Statius non
inepte explicat de hominibus
Thynis seu Bithynis, in vestibis
aut sulcis *isocis* acu pictis.
Aliorum explicationes vid. in
Var. Lect. Quidquid autem
fuerit, variis certe coloribus et
imaginibus distinctum et e Bi-
thynia, cui finitima est regio
Thynia, reportatum videtur.

V. 8. *tamquam avita*, haere-
ditatis iure accepta.

I

Quae nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte,
 Ne laneum latusculum natisque mollicellas, 10
 Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
 Et insolenter aestues, velut minuta magno
 Deprensa navis in mari, vesaniente vento.

at buxeis, quorum quatuor pagellae diversis coloribus, purpureo, croceo, viridi et coccineo pictae et exornatae fuerint; Bithyniam autem omnibus his, quibus eiusmodi pugillares conficerentur, vel maxima instructam fuisse confirmat. V. 10. *manusque mollicellas* Muret. et aliae antiquiores. V. 11. etiam luic versus varias et ridiculas formas induit criticorum sedulitas. alius mavult *inlusa flagella*, alius *insecta*, alius *invisa*, alius *insuta*, alius (facile agnosces Corradinum de Allio) vere insulse *insulsa*. pro *conscribillent* in aliis est vel *conscribillent*, vel *constrigillent*, vel *consigillent*, vel *conserillent*, vel (ohae! iam satis est!) *contribillent*.

V. 9. *reglutina*, h. e. resolve. eleganter de furibus, quorum manus glutine quasi, et visco illitae omnibus rebus adhaerent, easque tenaciter retinent. Sic iuxta Carm. XXXIII, 3. *dextra inquinatio* dicitur. *Laneum latusculum*, h. e. molle.

V. 11. *Inusta flagella*. uruntur enim fere homines flagellis inclementius caesi. Sic *loris uri* apud Hor. Epist. I, 16. 47. *loris non ureris*, aio. *conscribillent* h. e. dilacerent, dilanient. Plaut. Pseudol. I, 5. 131. 132. *Quasi in libro cum scribuntur calamo literae, Sâlis me totum usque*

ulmeis conscribito. Sic *λεγόμενα χροία* apud Hom. Iliad. IV, 139. et *λεγόμενα κροία κροία* XI, 388.

V. 12. *insolenter aestues*, praeter modum subagiteris et iacteris. *velut deprensa navis*, tempestate abrepta. *deprendere* est verbum proprium in re nautica. vid. Bentleyium ad Hor. Od. I, 14. 10. Burmann. ad Phaedr. Fab. V, 4. 10. *minuta* respondet τῷ *magno*, quo perpetuo fere epitheto *mare* a poetis insigniri solet. Sic Graecis ἀγρυπνία, ἰσχυρὰ. adi. Burmannum ad Val. Flacc. I, 50. et quos ibi laudat.

CARMEN XXVI.

AD FURIUM.

Argumentum huius carminis pendet a dubia lectione versus primi, ubi pro nostra in nonnullis exstat vestra. Si vestra vera sit lectio, ut nobis videtur, omnis lusus ad Furii inopiam deridendam pertinebit, cuius villula horribili vento opposita,

h. e. creditoribus oppignorata dicitur. Responderi quidem potest, et a Vulpio iam responsum est, Furium ne cimicem quidem et araneum (ut noster de illo canit Carm. XXIII.) nedum villulam possedisse; sed primum quis nescit verba poëtae non ad vivum resecanda esse, deinde verissime etiam hoc dici poterat de homine, cuius rem familiarem aes alienum superaret. Quod si vero cui altera lectio nostra verior videatur, is animo sibi fingat, Furium a Catullo pecuniam, et fortasse centum illa sestertia (de quibus vid. Carmen XXIII, 23) petiisse, Catullum, autem, iocose indicato, quo ipse prematur, acris alieni pondere, has preces a se removisse. Sed mihi persuadere non possum, tam ingenue Catullum angustiae rei suae statum patefecisse Furio, in cuius egestate carpenda ingenium suum exercere solebat.

Furi, villula nostra non ad Austri
 Flatus opposita est, nec ad Favonî,
 Nec saevi Boreae, aut Apeliotae,
 Verum ad millia quindecim et ducentos.
O ventum horribilem atque pestilentem!

5

V. 1. *vestra* in L. MSS. et tribus edit. antiquissimis, teste editore Cantabrigiensis. Eandem lectionem in quibusdam libris scriptam invenit Vossius.
 V. 4. *ducenta* in quibusdam. vid. Gronov. de Pec. Vet. in notis laudatus.

V. 2. *opposita est.* Iudit poëta in ambigua huius verbi significatione, qua villula primum ventis, deinde pignori, ob millia quindecim et ducentos sestertium tamquam hypotheca, ut Icti loquuntur, opposita dicitur. *opponere* pro *oppignerare* est apud Senec. de Benef. VII, 14. *Rebus meis ad securitatem creditoris oppositis.* alia exempla collegit Vulpius. *Apeliotae,*

de hoc vento vid. Plin. II, 47. et Gell. Noct. Attic. II, 22. — *ad millia quind. et ducentos* sc. sestertios vel sestertium. Faciunt autem *sestertium quindecim millia et ducenti* ex ratione Gronovii de Pecun. Vet. III, 17. p. 549. denarium tria millia septingentos quinquaginta, coronatos CCCLXXV. —

V. 5. *ventum horribilem*
villulae pignora.

CARMEN XXVII.

AD POCILLATOREM PVERVM.

Pincernam evocat poeta ad administranda pocula mero vetustiore plena, aquam autem, vini perniciem, ad severiores migrare iubet. Est hoc carmen vere Anacreonticum, qualia complura cecinit etiam Flaccus. cf. Epod. IX, 13.

Minister vetuli puer, Falerni,
Inger mi calices amariore,
Ut lex Posthumiae iubet magistrae,
Ebriosa acina ebriosioris.

V. 2. *Ingere* Muret. contra metri rationem, pro quo ipse in notis *inger* legendum esse existimat. *Ingere* et *ingue* reperit in lib. vet. Vossius. *ingue* affert Heins. in not. ad Catullum e codice Britannico Archiepiscopi Cantuariensis. *miscere* invenit Doussa Fil., quod glossam sapit. V. 4. *acina* Stat. male! vid. Gell. VII. 22.

V. 1. *Minister* proprie de eo, qui pocula et epulas ministrat. vid. Barth. Advers. p. 83.

V. 2. *inger* h. e. infunde. nihil amplius. Plaut. Pseudol. I, 2, 24. *Tu, qui urnam habes, aquam ingere, inger* antique pro *ingere*, ut *biber* pro *bibere* — *calices amariore*, h. e. vino amariore impletos. *vinum amarum* est vinum vetus; *delectat* enim *amaritudo in vino nimis veteri*, ut ait Seueca Ep. LXIV. Eodem modo *vinum Falernum* apud Hor. Od. I, 27. 9. dicitur *severum*.

V. 3. *Ut lex Posthum. iub. mag.* creabantur enim in convivio apud veteres plerumque talorum iactu (Hor. Od. I, 4. 27. *Nec regna vini sortiere talis*) magistri convivii, quorum quidam munus, vel *magisterium*,

ut vocat Cic. Cat. Mai. II, 4., praecipue in ferendis bibendi legibus versabatur. Iidem dicti sunt vel *modimperatores*, vel *reges*, vel *domini convivii*, vel *cornae patres*, vel *strategi*, vel *dictatores*, vel *arbitri bibendi*. Graecis *εμπροσθετοι, συνεδρις του εμπροσθου* etc. Praeter Fulv. Ursin. in Appendice ad Petr. Ciaccon. p. 359. seqq. adi interpretes ad Cic. l. c. et ad Petronium cap. 55. et Potter. Archaeol. IV, 20. p. 323. *Posthumia* autem, mulier bibula et vinolenta, quae *acina ebriosa ebriosior* dicitur, admodum liberalis *magistra* in moderanda potatione fuisse videtur. *Ebriosus* est, qui saepe fit ebrius, vinolentiae deditus, at *ebriosa acina* (usitatus *acinus* et *acinum*) est nucleus uvae (vinaceum vocat Columella), in

At vos, quo lubet, hinc abite lymphæ,
 Vini perniciis, et ad severos
 Migrate: hic merus est Thyonianus.

succo et musto natans, vel succo turgens. cf. Gronov. Diatribe in Statii Libr. c. 13. p. 75.

V. 6. *Vini perniciis.* contra Propertius II, 24. 27. *Ah peccat, quicumque meracas reperit uvæ, Corruptique bonas neclare primus aquas. ad severos, sobrios, tristes et morosos, cum quibus nihil negotii Bacchus habet.* cf. Tibull. III, 6. 21. *hic merus est Thyonianus, h. e. a nobis nil nisi merum*

bibitur; finge tibi poetam in manu iam tenentem poculum. *Thyonianus* vel *Thyoncus* (Hor. Od. I, 17. 23.) Bacchus ab eius matre Thyone, quæ et Semele vocatur, ita dictus cf. Rittershus. ad Oppian. Cyne. I, 27. De Bacchi matre, Thyone, quam ex inferis in coelum duxisse perhibetur filius, narrat Diod. Sicul. III. 62. et IV, 21. ubi cf. Wesseling.

CARMEN XXVIII.

AD VERANNIVM ET FABVLLVM.

Verannius et Fabullus, cum sordidam Pisonis, quem in Hispaniam secuti fuerant, adeo experti essent avaritiam et illiberalitatem, ut plus expensi quam accepti in tabulis, adeoque nihil plane in provincia illis paratum esset in loculis, iocose iam post reditum de rerum suarum conditione examinantur a poeta, qui, quam illi in Pisonis, eandem ipse olim in Memmii comitatu avaritiæ experientiam fecerat. Addita igitur admonitione, quam parum tuta spes sit in patrocinio nobilium posita, eiusmodi detestandis praetoribus, Romanae gentis decoribus, mala quaelibet indignabundus improcatur.

Pisonis comites, cohors inanis,

V. 1. *Pisonis comites.* inquitur ex sententia Parthenii, quem sequitur Vulpus, Cn. Calpurn. Piso, qui teste Sallust. Catilin. c. 18. in citeriorem Hispaniam quaestor pro praetore, h. e. cum imperio et

dignitate praetoria, missus est. Sed praetor etiam in Hispania fuit L. Calpurnius Piso, Pisonis, qui primus Frugi dictus est, filius, de quo vid. Cic. Verrin. IV, 25. et Liv. LXX, 20. In Hispaniam certe praetorem se-

Aptis sarcinulis et expeditis,
 Veranni optime, tuque, mi Fabulle,
 Quid rerum geritis? satisne cum isto
 Vappa, frigoraque et famem tulistis? 5
 Ecquidnam in tabulis patet lucelli
 Expensum? ut mihi, qui meum secutus
 Praetorem, refero datum lucello:
 O Memmi, bene me, ac diu supinum

V. 8. *ratum in lucello vel datum in lucello* tentat Heins. in notis ad Catull. V. 9. in edit. Muret. et aliis hic novum carmen exorditor, sed

cutos esse Verannium et Fabulum, colligere possumus ex Carm. IX et XII. *cohors inanis* nihil ex provincia reportans. *de cohorte* vid. supr. ad Carm. X, 11.

V. 2. *Aptis sarc. et exp. sarcinae aptae* sunt, quae commode gestari possunt, ad gestandum bene aptae et accommodatae, parvae et habiles. *expeditae* parum oneratae, concinnae.

V. 5. *cum isto Vappa*. haec vox translata a vino corrupto notat hominem nequam et nullius pretii, quemadmodum apud Aristophanem *ἔθνος*.

V. 6. *Ecquidnam in tabulis patet* etc. Sensus est: Num expensum in tabulis vestris tamquam lucrum et acceptum apparet? ut mihi olim accidit, cum praetorem meum in Bithyniam secutus datum h. e. expensum lucrum et accepti loco in tabulis scribere cogerer. Faciebat igitur in tabulis, ubi lucrum vel acceptum apparere debebat, utramque paginam *expensum*. cf. Gronov. de Pec. Vet. III, 17. p. 557. *patet* eleganter et proprie in ratione

tabularum pro *est, exstat, apparet*.

V. 9. Graviter ipsum Memmium iam alloquitur, cuius in simili amicorum casu recordatio antiquum ex sordida eius avaritia et illiberalitate sibi infictum dolore refricuerat. Quae quidem inopinata ad hominem absentem nequam *ἐπεστυγῆ* quantum vim habeat ad vehementiorem animi commotionem exprimendam, non sensisse videntur, qui novum carmen hic incipere statuerent, et ab antecedente sciungerent. vid. Var. Lect. de Memmio vid. supr. ad Carm. X, 12. *bene me ac diu sup.* etc. h. e. turpiter et inhoneste me tractasti, sordide et illiberaliter mecum egisti. Verbis obscenis et impudica imagine rem non obscenam, sed turpem et inhonestam expressit. vid. ad Carm. X. 12. Si verborum proprietatem spectes, *supinus* adumbrat *εὐπίπτος* hominis muliebria patientis, *trabs* est *τὸ ἐπιπέδον ἐπιπίπτον*. cf. Barth. Advers. LXI, 12. quemadmodum *columna* apud Martial. XI, 51. *lentus* Veneris usu lassus, Inguidus,

Tota ista trabe lentus inrumasli. 10
 Sed, quantum video, pari fuistis
 Casu: nam nihilo minore verpa
 Farti estis. Pete nobiles amicos.
 At vobis mala multa Dii Deaque
 Dent, opprobria Romuli Remique. 15

contra fidem MSS. et antiquissimarum editionum, ut testantur Vossius, Statius et editor Cantabrigiensis. Certe, quae sequuntur, optime respondent antecedentibus. Qui hoc carmen divellunt, *fuisti* pro *fuistis* in v. 11. et *es fartus* pro *farti estis* in v. 13. in vitis codicibus legunt. Heinsius in not. ad Cat. misere in hoc carmine emendando fluctuat. modo pro *es fartus* vult *Is fartus*, modo probat, quod Achill. Stat. scripti codices habent: *pari fuistis casu* et *Farti estis*, modo recte codicem Oxoniensem ex uno duo epigrammata facere iudicat. pro *lentus* in v. 10. *Vossius* ex veteribus libris reposuit *tentus*.

confectus. Propert. II, 15. 8.

V. 12. *nam nihilo min. verp.*
farti est. ab aequo turpi homine male mulctati estis, aequo sordidi et impuri hominis avaritiam experti estis. *pete nobiles amicos*, cum indignatione quemlibet ab aditu ad viros nobiles revocat; i nunc, quisquis es,

inquit, et a nobiliorum patronorum liberalitate exspecta comoda! hoc est petere et adire amicos potentes! tanta ab iis redundare solet utilitas!

V. 15. *opprobria Rom. Rem.* Romanae gentis dedecora, *διγχαρῶν λαβῶν*, cf. Bentlii. ad Hor. Od. I, 37. 9.

CARMEN XXIX.

IN CAESAREM.

Contumeliosis proscindit Caesarem convitiis, quod Mamurram, quocum turpiter ille consuasse videtur (cf. Carm. LVII.) ad summas importuna sua liberalitate evectum divitias profuso iam omnia perdere, et deglutire, et ad explendam libidinem strenue consumere tam aequo animo videat et patiatur. Similimum igitur Mamurrae censet ipsum Caesarem, qui eiusmodi hominem ferre et fovere possit, eumque ignominiosis illis dictis, quae proprie in Mamurram cadebant, maligno dente lacerat et perstringit. Graviter inprimis et salse ab illo quaerit, an eo nomine et consilio ad orientis populos debellandos profectus

sit, ut ingentes divitiarum copias Mamurrae dissipandas devorandasque pararet. — Quamquam igitur hoc contumelioso in Caesarem carmine vix quidquam cogitari potest audacius et poetae periculosius, illum tamen tam leni fuisse ingenio tradit Sveton. (Caes. LXXIII.) ut, quod vix credas, Catullum, a quo sibi versiculis, de Mamurra, perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satisficientem, h. e. dementiam facti excusantem, eadem die adhibuerit coenae, hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveraverit, h. e. patri Catulli hospitium, olim institutum, propter iniuriam a filio acceptam, non renunciarit, ut recte ibi interpretatur et egregie tam ad Scaligeri subtilitates ad Euseb. Chronic. MDCCCLX propositas quam ad Vossii argutias ad h. l. respondet Ernesti. — Ceterum Mamurra fuit praefectus fabricam Caesaris in Gallia, de cuius insano luxu est locus classicus apud Plin. XXXVI, 6, cf. Bayle Diction. Historique et Critique s. v. Mamurra T. II, p. 2020.

Quis hoc potest videre, quis potest pati,
Nisi impudicus et vorax et aleo,
Mamurram habere, quod Comata Gallia
Habebat uncti, et ultima Britannia?
Cinaede Romule, haec videbis et feres? 5

V. 2. belluo Voss. quem sequitur Bipont. non plane inepte puto ob vers. 17. ubi est belluatus est. Sed nostram lectionem aleo mordaciter tenent antiquissimae edit. fere omnes. Eadem vox restituenda videtur Sallustio Catil. XIV, 2., ubi pro ganeo rectius in quibusdam legitur aleo ob sequentem vocem manu. V. 4. Habebat omnis Muret. aucta Scaliger, unde ipse restituit unctum. In MSS. Statii erat cum te, unde Foërnus acutissime revocavit uncti. V. 5. Hoc videbis Heins. in not. ad Catull.

V. 3. habere, h. e. possidere, in manu et potestate sua habere, ut *ἔχειν* apud Graecos. vid. si tanti est, Drackenborch. ad Sil. Ital. V, 264, et Graev. Cic. ad Ep. ad Div. VII, 29. quod uncti habebat, quibuscumque bonis et lautioribus rebus gaudebat. cf. supr. ad Carm. X, 11. Comata Gallia intelligitur Gallia omnis Transalpina praeter Narbonen-

sem provinciam, ut in vulgus notum. *ultima Britannia* cf. ad Carm. XI, 11.

V. 5. *Cinaede Romule*. Romulus vocatur Iulius Caesar vel iu universum pro Romano, ut *gens Romula, tellus Romula*, vel quia virtute bellica aeque ac Romulus de patria meruerat; nihil enim de virtute bellica detrahit Caesari poeta, imò eum

Es impudicus et vorax et aleo.
 Et ille nunc superbus et superfluens
 Perambulabit omnium cubilia,
 Ut albulus columbus, aut Adoneus?
 Cinaede Romule, haec videbis et feres?
 Es impudicus et vorax et aleo.

10

V. 6. Expanxit hunc versiculum Vossius, quem in libris MSS. abesse praeter Vossium testantur Scaliger et editor Cantabrigiensis. Exstat tamen in edit. Gryph. Muret. Graev. et aliis, nec turbare, imo egregie rem et orationem, meo quidem sensu, iurare videtur. *circumfluens* Barth. ad Claud. in IV. Consul. Honor. v. 139. V. 9. Maffei, Scalig. et Stat. MSS. offerunt *ant idoneus* praeter unum; in quo est *aut ydoneus*, unde recte a Statio et Scaligero haud dubie genuina nostro vindicata est lectio *aut Adoneus*, pro quo nimis ingeniose vult Vossius *Aidoneus*. In vetustioribus quibusdam contra metri rationem legitur *aut Dioneus*. Heins. in not. ad Catell. vult *Ut albulus columbalus Dioneus*, sed sic legerat iam Muretus. V. 11. Ex corrupta lectione et si *impudicus* male fecit Vossius est *impudicus*.

vocat *imperatorem unicum*; eo gravius additur *cinaedus* ob suspectam consuetudinem cum Mamurra, quamquam iam Nicomedis contubernio aeterna fere pudicitiae eius macula iniusta fuerat; unde notissima illa cantilena: *Gallias Caesar subegit, Nicomedes Caesarem*. vid. Svet. Caes. XLIX, Muretus et Jan. Doua in Praec. c. 3. in contemptum potius *Romulos* dictos fuisse volunt eos, qui *Romulo* essent dissimilimi; in quorum sententiam cf. Cortius ad Sallust. in Lepid. Fragm. p. 937. 6. *Es impudicus*. Si hoc potes ferre et videre, tu ipse es impudicus, etc.

V. 7. *superfluens* non libidine, ut arguantur interpretes, sed divitiis et omni rerum copia ad quaelibet pro animi libidine impetranda abundans et instructus, ut apparet ex instituta

comparatione in vers. 9. hinc *arrogans insolens impudicus perambulabit* graphica pro condescendet, polluet.

V. 9. *ut albul. col. aut Adon.* utraque comparatio non ad libidinem, quam in laude potius sit columbarum castitas, sed ad externum splendorem et superbiam referenda videtur, quatenus Mamurra quolibet ornamentorum et pigmentorum genere condecoratus, muliercularum oculos praestringere, et auro, quod, ut Venusius de Danaë canit, *medios ire amat per satellites*, facilem accessum sibi parare solebat. *Albulus columbus* est pulcher, qui placet ob colorem, ut *Adonis* ob externam formae speciem placebat. *Adoneus* pro *Adonis*, ut apud Plaut. Mensechm. I, 2. 35. Sic *Achilleus* pro *Achilles*, *Ulixes* pro *Ulixes*. non video

Eone nomine, Imperator unice,
 Fuisti in ultima Occidentis insula,
 Ut ista vostra diffusuta mentula
 Ducenties comesset, aut trecenties? 15
 Quid est? ait sinistra liberalitas,
 Parum expatravit; an parum helluatus est?
 Paterna prima lancinata sunt bona:
 Secunda praeda Pontica: inde tertia
 Hibera, quam scit amnis aurifer Tagus. 20

V. 15. verissima mihi visa est nostra in textum recepta lectio, in quam conspirant libri veteres Vossii et Scaligeri, vid. not. in MS. Statii *Quid est. alit sinistra liberalitas*. Hinc Fœrenus: *Quid abstulit. Quid est alit, vel alid pro aliud. Stat. an haec sinistra liberalitas Parum expatravit? ex coniectura Avanti probata Mureto et aliis, repetita nunc in edit. Bipont. Vulpini ad Statii coniecturam textum conformavit. V. 18. primum male in vet. quibusdam. V. 20. quam auxit perperam nonnulli. quas et aurifer. Tagus sc. praedas attulit, parum ingeniose tentabat et interpretabatur*

igitur, cur in hoc loco tam interpretando quam corrigendo adeo se torserint interpretes.

V. 12. *Imperator unice*. unicus latinis dicitur, qui parem sui non habet, qui in genere suo praestantissimus est. vid. Heins. operose huius vocis usum adstrucentem ad Ovid. Met. III, 454. *ultim. Occid. ins. Britannia. ista vestra diffut. ment. lepida Mamurrae pathici descriptio. ducent. aut trecent.*, h. e. ducenties aut trecenties centena millia sestertiâ. *comesset*, dilapidaret, decoqueret. Sic *comedere nummos* apud Cic. ad Attic. II, 2. *bona comedere* ad Div. IX, 20. cf. Interpret. ad Horat. Epist. I, 15. 40. et Victor. Var. Lect. IV, c. 6.

V. 16. *Quid est? ait sin. lib.* Quid tum? ait importuna tua liberalitas, ais male et importune

iam liberalis. *parum expatravit*, non adeo multum absumsit libidine. Eodem sensu apud Sveton. Caes. c. LI, dicitur *aurum effutuere* - Sed quaeso, pergat poeta, *an parum helluatus est?* num dici hoc potest *parum?* mox recenset ipse perditam et consumptam bona. *lancinata*, h. e. lacerata, dissipata. vid. Curtius ad Sallust. Cat. XIV, 2.

V. 19. *Secund. praed. Pontic.* Vossius accipit de Inero Caesari olim ex contubernio M. Themi practoris et familiaritate Nicomedis Bithyniae regis facti, alii intelligunt spolia, quae, superato Ponti rege Pharnace, Caesar retulerat. *tertia Hibera* recte interpretatur Vossius de praeda belli Lusitanici. *quam scit*, de qua facta praeda testis est Tagus, Lusitaniae fluvius notissimus; saepe enim fluvii rerum praed-

Hunc, Galliae, timetis, et Britanniae?
 Quid hunc, malum, fovetis? aut quid hic potest,
 Nisi uncta devorare patrimonia?
 Eone nomine, Imperator unice,
 Socer generque perdidistis omnia?

25

Scaliger. V. 21. *Hunc Galliae timent, timent Britanniae* ex ingenio Avantii, quem optimas edit. secutae sunt. *Hunc Galliae timent, et Britanniae* Stat. MS.; sic tamen, ut inter verbum *timent* et id quod sequitur *malum* quid desit, quod eleganter supplevit Faërnus, pro *timent* una syllaba is adlita *timentis* legens. *Hanc Galliae timent et Britanniae* in edit. Reg. I. *Timentque Galliae hunc, timent Britanniae* Turnebus; at Scaliger, qui in libro suo invenerat *Hunc Galliae timent tellus et Britannia totum versum*, ex quo ne elici quidem possit sana sententia, spurium esse indicat. V. 22. *Quid hoc malum fovetis* tanquam concinnius commendat Vossius. V. 24. *urbis opulentissimae* editiones fere omnes ante Scaligerum, admodum durae et frigide!

clare gestarum testes advocantur a poetis. cf. infr. LXIV, 358. Tibull. I, 7. 11. Virg. Eclog. V, 21. Hor. Od I, 4. 38.

V. 21. Sensus est: hunc igitur hominem nequam, Mamurram, vos, o Galli et Britanni, timetis, ne omnia vestra bona deglutiat! *Quid hunc, malum, fovetis?* Sed cur per deos immortales istum fertis et patimini? *malum*, elegans particula de irascentibus et subito cum indignatione in

verba erumpentibus. Terent. Heauton. III, 7. 38. *Quid, malum, me actatem censes velle id adsimularier?* cf. Eunuch. IV, 7. 10. Adolph. IV, 3. 4. Plaut. Casin. I, 1. 3. et saepe alibi. *uncta patrimonia*, optima et opulenta.

V. 24. *Eone nomine*, sc. ut Mamurra, quod profunderet, haberet. *Socer generque Caesar et Pompeius. perdidistis omnia?* sc. bello.

CARMEN XXX.

AD ALPHENVM.

Flebiliter queritur de perfidia Alpheni, a quo cum summam in arcissima eius secum contracta amicitia et sanctissima sibi data fide poneret fiduciam, turpiter deceptus, et in re, ubi probare ille debebat promissam fidem, praeter omnem opinionem derelictus est; cuius quidem violatae fidei deos ultores et vindices fore sibi persuasum habet. Qua in re

Catullo defuerit Alphenus, non certo affirmari potest. Fortasse fraudem ei fecit in re amatoria, in quam ab ipso antea irretitus fuerat, cui quidem opinioni favere praecipue videntur v. 7 et 8. Ceterum mollissimus in hoc carmine sensus regnat, qui facile tangat et ad commiserationem moveat animum. Cf. Carm. LXXIII.

Alphene immemor atque unanimis false sodalibus,
 Iam te nil miseret, dure, tui dulcis amicali:
 Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide.
 Nec facta impia fallacum hominum coeliculis placent:
 Quae tu negligis, ac me miserum deseris in malis. 5
 Eheu! quid faciant dehinc homines, quoive habeant fidem?
 Certe tute iubebas animam tradere, inique, me
 Inducens in amorem, quasi tuta omnia mihi forent.
 Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaque
 Ventos inrita ferre, et nebulas aërias sinis. 10

V. 6. MSS. et veteres editiones dico, unde bene Statius fecit dehinc, quem sequitur Vossius. Pontanus volebat dic, quem sequuntur plurimi libri excusi. V. 10. ad nebulas male Muretus. ac nebulas Statius. dogma! ob ingratam repetitionem particulae ac ex versu antecedenti, ubi erat ac

V. 1. *Alphene*, vid. ad Carm. X, 1. *immemor* sc. datae fidei. *unan. false sodalibus*, h. e. qui fallere soles sodales unanimos, ut *falsus amicus* apud Claud. Cons. Honor. IV, 278.

V. 3. *me prodere*, h. e. me deserere, destituere. Sic infra Carm. LXIV, 190. Ariadne se vocat *proditam* a Theseo desertum. vid. Gronov. Observat. III, 20. et Graev. ad Cicer. pro L. Flacc. c. 41.

V. 4. *Nec facta impia*, nec pro non vid. Drackenborch. ad Liv. I, 3. 27. T. I, p. 629-630. Eodem gravitate de Deorum invidia Homer. Odyss. XIV, 83. 84. Οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων ἵππη θεῶν μάκαρος

γίλοιαι: Ἄλλ' ἄθρον ῥέουσι, καὶ ἴσταν ἵππ' ἀνθρώπων, cf. Tibull. I, 9. 24. et quae congesserunt in hanc sententiam Catackerus in Advers. Miscell. I, 7. p. 214. et Rittersh. ad Oppian. Halieut. II, 687. p. 257.

V. 5. *Quae tu neglig.* quae tu tamquam levia parum curas et parvi pendis. *animam tradere* dicuntur illi, qui plane alicui se devotent et committunt, vitam et omnia sua alicui credunt.

V. 8. *Inducens in amorem*. inducere est fallacia et dolo malo pellicere, ut decipias. exempla dabit Brouckh. ad Tib. I, 7. 1.

V. 10. *Ventos inrita ferre*. cf. infra ad Carm. LXIV, 58. 59.

Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit Fides:
Quae, te ut poenileat postmodo facti, faciet, tui.

tua dicta. V. 11. at Di meminere, at meminit Fides liber Muzeti.

V. 11. *Fides.* Divinis apud Romanos *Fidem* cultam esse honoribus, res est satis nota; memorabile autem est solemne illud, quod Numam Pompilium huic Deae instituisse tradit Liv. I, 21. ubi miror, *Strothium* ex loco satis perspicuo se expedire non potuisse; verba ibi sunt: *Et soli Fidei solemne instituit, h. e. Fidei soli* prae ceteris diis deabusque omnibus *solemne, singulari* quodam more et ritu

celebranda sacra instituit et sacra-
cravit, nimirum, *ad id sacrarium,* pergit Livius, *flamines bigis, curru arcuato, vehi iussit, manique ad digitos usque involuta rem divinam facere, significantes fidem tutandam, sedemque eius etiam in dextris sacratam esse.* Hic locus igitur minime sollicitandus, aut verbis, quae excidisse videbantur *Strothio,* supplendus videtur.

CARMEN XXXI.

AD SIRMIONEM PENINSVLAM.

Exultat prae laetitia poeta, cum ex Bithynia reversus, villulam suam ante oculos videat, in cuius sinu, curis abiectis omnibus, suaviter et tranquille nunc delitescere, et animum onere et laboribus ex itinere fessum recreare possit. — Dulcissimos sane hoc carmen ex vitae rusticae felicitate concipiendos sensus propinat et excitat, et liquidissimam illam exprimit voluptatem, quam quispiam experitur, quam domum post longam peregrinationem reversus, omnia ibi quieta ac bene composita praeter spem offendit.

Peninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,

V. 1. *Sirmio* mirae amoenitatis peninsula in agro Veronensi ad lacum Benaci, qui nunc *Lago di Garda* vocatur, sita, ubi praedium habuit Ca-

tullus. vid. Cellar. in Not. Antiq. Orb. T. I, lib. 2. c. 9. p. 639, *ocelle* optima et praestantissima, eleganter enim, *oculis,* praestantissima corporis nostri par-

Marique vasto fert uterque Neptunus:
 Quam te libenter, quamque laetus invisio!
 Vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos 5
 Liquisse campos, et videre te in tuto.
 O quid solutis est beatius curis?
 Cum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi venimus larem ad nostrum,
 Desideratoque acquiescimus lecto. 10
 Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.

te, res optimae et nobis carissimae denotantur. Similiter Cicero villulas suas ocellos vocat ad Att. XVI. 6. et sic saepe apud Graecos *ἔργα* et *ἰσθμῶν* de rebus praestantioribus dicitur. Adrastus apud Pindarum Amphiarum ob praecipuas eius virtutes vocat *ἰσθμῶν* ἔργα *ἠρωτικῶν* Olymp. VI, v. 27. et *ἰσθμῶν* ἰσθμῶν est rosa apud Achill. Stat. II, 1. vid. quae praeter Victorium Var. Lect. IX, 9. in hanc rem notarunt Barthius in Advers. p. 516. et Burmannus ad Quinctil. 6. Proem. p. 494. et supr. ad Carm. III, 5.

V. 3. *uterque Neptunus*, *ἑξοδωτικῶν* καὶ *ἰσθμῶν*, stagnorum aequae ac maris vasti praeses, ut recte interpretatur Vulpius. cf. Aristoph. Plut. v. 396, 397. et ibi Spanhem. Nam qui factum sit, ut in loco tam perspicuo, cuius interpretationem sponte offerunt addita verba *in stagnis marique*, adeo hallucinarentur Scaliger, Vossius et alii, vix assequi possum. Neptunus *in-sulas fert*, h. e. sustinet quasi humeris inpositas, in potestate sua habet ac dirigit. Sic *ἴσθμῶν* apud Graecos, et Interpr. ad

Nov. Testam. in Epist. ad Hebraeos I, 3., ubi Christus dicitur *ἴσθμῶν τὰ πάντα τῶ ἴσθμῶν ἔργα*, h. e. omnipotentia sua omnia quasi sibi imposita regens et gubernans.

V. 4. *Quam te libenter*. Sic Ulysses, cum post multos exantillatos labores, in patriam rediret Ithacam. *Χρῆσ' ἰθάκην, μὲν ἄδην, μὲν ἄδην, καὶ ἐκὼν ἀδάρει* Aeneasius *vidu vidu* *ἰσθμῶν* apud incertum auctorem in Anal. Vet. P. Gr. Brunkii T. III, carm. XVIII. p. 146.

V. 5. *Thyniam* vid. supr. ad Carm. XXV, 7.

V. 6. *in tuto in ἰσθμῶν*.

V. 7. *O quid sol. b. c. exquisitius ipsae curae vocantur solutae*, cum proprie *animus curis solutus* dicatur. Ipse Livius III, 8. *eo solutiore cura in Lucretium incidunt consulem*, h. e. eo liberiore et omni timore vacuo animo. cf. Burmannum Secund. ad Lotich. III, 11, 13.

V. 8. *peregrino labore molestissima peregrinatione*.

V. 11. *hoc est, quod unum est pro laborib. tant. haec una ex multa variaque in itinere et*

Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
Gaudete, vosque Lydiae lacus undae:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

V. 13. *Gaudete vos quoque* Stat. *Lydiae lacus* ab antiqua voce *Ludias*, h. e. saltatore, quasi unda saltet, nimis ingeniose Scaliger. *Lariae locus* ex optimo exempl. Commelini praefert Vossius, quod Catullus etiam ad lacum *Larium* in Comensi Colonia villulam habuerit. *Limpidae lacus* audacter Avantius.

comitatu Memmii nobis devorata molestia in nos redundat utilitas, ut multo magis iam, quam praebet villula nostra, sentiamus et percipiamus voluptatem. *labor* est vox latissimae significationis, et complectitur omnia, quae nobis molestiam erant, nos premunt et conficiunt. *Saepe* hac voce de misera Aeneae in eius erroribus sorte usus est Virgilius. Quam male se habuerit Catullus in Bithynia, et quam illiberaliter a Memmio tractatus sit, ab ipso disce in Carm. X, XXVIII.

V. 13. *Lydiae lacus undae*

intellige lacum Benacum in agro Veronensi, cuius aquae ideo iam vocantur *Lydiae*, quia Rhaeti, ad quos pertinebat Verona, originem suam ab Etruscis, et hi a Lydis ex vulgari veterum opinione repetebant. cf. Illustr. Heynii ad Virgil. Aeneid. XI, Excurs. III.

V. 14. *Ridet. quidquid est domi. cach. rideat et gaudet*, quidquid in villula ridere et gaudere potest. *Vulpus inepte explicat cachinnum ridere* de aquarum plangore et murmure; aperte enim repugnat *vox domi*.

CARMEN XXXII.

AD IPSITHILLAM.

Tam cibus, quam libidine post prandium plenus, meridiari et ineptire vult apud Ipsithillam, quam, ut copiam sibi faciat, satis libidinose sollicitat.

Amabo mea dulcis Ipsithilla,

V. 1. *Hypitilla* praefert Vossius ex libro veteri, *Hypithilla* Vulp.

V. 1. *Amabo - iube*, h. e. inbequaeso, magnam gratiam apud me inibis, si iusseris. *Saepe*

haec blandientis particula obvia est apud Comicos.

Meae deliciae, mei lepores,
 Iube ad te veniam meridiatum.
 Quod si iusseris, illud adiuvato,
 Ne quis liminis obseret tabellam, 5
 Neu tibi lubeat foras abire:
 Sed domi maneat paresque nobis
 Novem continuas fututiones.
 Verum, si quid ages, statim iubeto,
 Nam pransus iaceo et satur supinus 10
 Pertundo tunicamque palliumque.

V. 4. *adiubeto* vult Gifanius in Indice Lucret. s. v. *adversare*. V. 9. *si quid ago* tentat Vulpius, et explicat: si quid precibus proficio. V. 10. pro *satur* Statius mavult *Sathe* a graeca voce *σάθη* (membrum virile) quam non *sagecem* sed rectius obscenam coniecturam dixerit.

V. 3. *meridiatum*. meridian-
 tes amori indulsisse apud ve-
 teres, vel sine exemplis facile
 tibi persuadeas; nec iudicio meo
 fortasse egebit lasciva illa meri-
 diatio Ovidii Amor. I, Eleg. V.

V. 5. *liminis obs. tabellam*.
liminis tabella ornate pro ipsa
 ianua, quam, ut bene observat
 Vossius, etiam Graeci *σπίθη* vel
σπίθη vocarunt, quia ex tabulis
 sectilibus constructae et compo-
 sitae sunt ianuae; has tabulas

vocat Homerus *σπίθη* in *Ἰλιάδῃ*
 Odyss. XXII, v. 128. de verbo
obserare vid. Sagittar. de Ianuis
 Veterum cap. X, §. 6, p. 68. 69.

V. 7. cf. Ovid. Amor. III,
 7. 25. 26.

V. 11. *Pertund. tun. pall.*
 plenius id expressit Martial.
 XI, 16. 5. *pallium* recte expli-
 cat Vulpius de veste stragula.
 vid. Burmann. ad Ovid. Amor.
 I, 2, 2; profecto enim non pallio
 indutas inuisisse videtur supinus.

CARMEN XXXIII.

IN VIBENNIOS.

*Petulanter stringit calamum in Vibennios, patrem et filium,
quorum alter furto, alter impuro amore innotuerat, eosque
in malam rem abire iubet.*

O Furum optime balneariorum,
Vibenni pater et cinaede fili:
Nam dextra pater inquinatiore,
Culo filius est voraciore:
Cur non exilium malasque in oras 5
Ilis? quandoquidem patris rapinae
Notae sunt populo, et nates pilosas,
Fili, non potes asse venditare.

V. 3. *inquinatiore* Guyetus ex coniectura.

V. 1. *Optime*. nimirum in genere suo et arte erat optimus, h. e. callidissimus et artis furandi peritissimus. Sic *bonus* saepe in malam partem usurpatur apud Comicos. vid. Drakenborch. ad Sil. Ital. II, 240. *de furibus balneariis* *peducularii*, qui vestimentis in balneis lavantium insidiabantur, praeter Vulp. consule Interpretes ad Petron. c. 30, et quos ibi laudat Burmannus.

V. 3. *inquinatiore*, h. e. fu-

raciore, multis furtis polluta et contaminata: inquinatur enim quasi manus illicito rerum alienarum tactu, et rapaci unguium tenacitate. Ceterum et *dextrae* iam tribuitur furandi agilitas, qua alias *sinistra* tantum infamis erat. cf. supr. ad Carm. XII, 1.

V. 5. *malasque in oras*, loca inculta, remota et abominanda, non nisi malis hominibus scelerum expiandorum causa ad-eunda. cf. Terent. Phorm. V, 9, 86. edit. Bipont.

CARMEN XXXIV.

AD DIANAM.

De tempore et consilio, quo hoc carmen a poeta nostro compositum sit, magna inter viros doctos agitata est controversia. Iosephus Scaliger, haud dubie ab aliena manu huic carmini praefixa inscriptione Seculare carmen ad Dianam illusus et praecoccupatus, in Eusebianis animadversionibus ad annum MDCCCCLX ipsis Ludis Secularibus anno V. C. 737 celebratis hoc carmen scriptum fuisse operose adstruere conatus est; cuius quidem ab omni veritatis specie alienam sententiam recte iam impugnavit Vossius, dum longe ante hoc tempus diem supremum obiisse poetam ostendit; sed idem non magis probabilem in constituenda aetate Catulli rationem sequitur, dum nimis severa manu decurtat et resecat eius vitae filum, quod nimis benigna ille produxerat et extenderat. Hanc utriusque viri nimiam in definiendo vitae Catulli termino aberrationem egregie examinavit et vindicavit Bayle in Diet. historique et critique T. I, p. 864 - 866., qui medium tenens inter utrumque, concedit quidem, non amplius in vita fuisse Catullum, cum Ludis Seculares Augusti celebrarentur, sed eundem ad proveciorem aetatem pervenisse quam Vossius putabat, idoneis argumentis evincit. Quod autem ad nostrum carmen attinet, id forte consilio ante Ludos Seculares a poeta nostro scriptum fuisse Vir doctus aumat, ut, vel paratum iam ederet ipsis Ludis Secularibus instantibus, vel pueros puellasque ad illos rite celebrandos hoc carmine evocaret et praepararet. Sed quis tam angustis magni poetae ingenium circumscribat finibus, ut, tanquam praesens praeteritumque tempus graviora argumenta non suppeditet, cum res futuras in usum futurum carmine describendum esse existimet? Profecto hoc est poetas veteres comparare cum poetis aetatis nostrae mercenariis, qui pro parata pecunia quovis tempore in quaevis futura tam tristia quam laeta hominum fata, in promptu habent, et parata iam sua carmina emtori offerunt. Rectius igitur hoc carmen (nisi hymnum vocare malis) vel cum Bentleio, qui pessime illud a viris doctis Seculare inscriptum esse

iudicat in Sententia de temporibus libror. Horat. ad festum Dianae, quod singulis annis mense Augusto celebrabatur, vel ad quemcumque sacrum et peculiarem in Dianae honorem usum, referendum videtur, praecipue cum eiusmodi hymni amoebaei saepius a choro puerorum puellarumque nobilium in Dianam et Apollinem decantati fuerint, qualis e. c. est hymnus Horatii in Dianam et Apollinem Od. I, 22, qui omnino cum nostro comparandus est. In nostro quidem hymno uterque puerorum puellarumque chorus solius Dianae laudes celebrat, eiusque praesidio totius populi Romani salutem committit; sed apud Horatium pueri seiunctim Apollinis, et puellae Dianae laudes alternis canunt. — Denique ex multis locis veterum constat, non solum Dianae et Apollinis, sed etiam aliorum Deorum laudes a nobilium puerorum puellarumque choris decantatas fuisse. cf. Hor. Od. IV, I, 25. seqq. et quae ibi notavit Cl. Jani.

Dianae sumus in fide
Puellae et pueri integri:
Dianam pueri integri
Puellaeque canamus.

O Latonia, maximi
Magna progenies Iovis,
Quam mater prope Deliam
Deposivit olivam;

V. 3. *Dianam pueri integri*, cum hic versus deesset in MSS. et edit. vet. felicissime a viris doctis revocatus et primum ab Aldo impressus est.

V. 1. *in fide*, h. e. clientela et patrocinio, ut sexcenties alibi. *integri* casti et indelibati. Diana enim et ipsa servabat castitatem et a castis coli volebat. cf. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Dian. v. 5. hinc ipsa quoque ab Horatio vocatur *integra* III, Od. 4. v. 70. Ceterum hanc et ultimam huius carminis stropham uterque chorus coniunctis vocibus cecinisse videtur.

V. 7. 8. *prope Deliam*. de dissensu veterum in Dianae natalitiis vid. Spanh. ad Callim. Hymn. in Del. v. 255. et ad v. 262. *deposivit* antiquae pro *deposuit*. *deponere* autem sicut Graccorum ~~deponere~~ proprie dicitur de partu, qui tanquam onus depouitur. vid. Ernesti ad Callim. Hymn. in Iovem v. 15. et Burmann. ad Placdr. Fab. I, 18, 5.

Montium domina ut fores,	
Silvarumque virentium,	10
Saltuumque reconditorum,	
Anniuumque sonantum.	
Tu Lucina dolentibus	
Iuno dicta puerperis:	
Tu potens Trivia, et notho es	15
Dicta lumine Luna.	
Tu cursu, Dea, menstruo	
Meliens iter annuum,	
Rustica agricolae bonis	
Tecta frugibus explēs.	20

V. 9. *Mont. dom. ut fores* etc. Accommode Hor. III, Od. 22. v. 1. *Montium custos nemorumque, Virgo*, cf. eundem I, Od. 21. 5. precata enim fuerat Diana a Iove patre *Δίε δὲ πατὴρ ἑώρακέναι* apud Callim. H. in Dian. v. 18. ubi vid. Spanhem. hinc Graecis dicta *ἑώρακα, ἑσπέρια*.

V. 12. *sonantum pro sonantium*, ut *fallacum pro fallacium* in Carm. XXX, 4.

V. 13-16. *Tu Lucina dol.* cf. Callim. Hymn. in Dian. v. 20 sqq. Horat. III, Od. 22. v. 2. Eaedem enim saepe sunt, et eodem obstetricis munere apud poetas funguntur *Iuno Lucina, Diana Lucifera et Ilithyia*. cf. Cl. Iani ad Horat. cui adde Hemsterhus. ad Lucian. Dial. D. XXVI. T. I, p. 287. et Jablonski Pant. Aegypt lib. III, c. 3. Pars II, p. 62. *Trivia τριμετής* ita vocatur, quis in trivis colebatur Diana triformis *τρίμορφη*, *τριμετέωσ* vid. Spanhem. ad Callim. Hym. in Dian. v. 38! praecipue nota sunt *Ἐσπέρια*, vel *ἑσπέρια* *Ἐσπέρια* in τῇ τριμέ-

τῇ, qua de re disputat erudite et copiose Hemsterhus. ad Lucian. Dial. Mort. T. I, p. 330. *notho lumine Luna*; ex communi enim iam antiquissimis temporibus veterum opinione, Luna non propria, sed spuria quasi et a sole mutuata luce fulget. Ponam in hanc rem luculentum locum ex Luciano de Astrolog. c. 3. T. II, p. 361. *Ἄθλιος — ἰθύντις πρώτη τὴν αἰωνίαν οὐκ ἐκ κήρυκος ἡμετέρας φαεινότερον, ἀλλὰ καλοῦσθαι τε γεραιότερον, καὶ ἐν ἔλλοσι ἄλλο μὲν ἔχει κρημενόν, ἰθύντις ἀνείσται ἐκ χεῖμα θωάμενος καὶ ἄσπριος ἔχει. ἰσθὺν δὲ ζετιέντις, ἄσπριος τούτων τὴν αἰτίαν, ὅτι οὐκ ἴδιον τῇ αἰωνίῳ τὸ φέγγος, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ἡλίου ἔρχεται*, et sic Plinius II, 9. *Luna in totum mutuata a sole luce fulget*. Hinc suaviter Lotichius ad Lunam I, Eleg. 5. v. 77. *Hoc quoque quod tecum rutilos communicat ignes Sol oculus mundi, gloria magna tua est*. ubi cf. Burmann. See. et ad nostrum locum Vulp. et Ian. Dousa.

V. 17. *Tu cursu, Dea, menstr.*

Sis quocumque placet tibi
 Sancta nomine, Romulique
 Antiquam, ut solita es, bona
 Sospites ope gentem.

V. 22. *Romulique Antiquae*, haec lectio plurimas editiones invasit post Scaligerum, quam ille finxerat ex lectione MS. *antiquae*. Sed haec emendationem ipse loquendi mos respicere videtur, cum usquam fere *Romulus* cum *Anco* ita coniungi solet. Aliud est *Romuli Romulique* in carm. XXVIII, 15. Huc accedit, quod in nostram lectionem, quae multo magis orationi accommodata et vere poetica est, ceteri MSS. et libri veteres omnes, teste editore Cantabrigiensi, amice conspirant. *antiqui* unus MS. Stat.

Non solum enim ad maturitatem perveniunt fruges descriptis Lunae cursu mensibus, sed ipsi Dianae quoque tribuitur quod alius Cereri convenit. cf. Callim. Hym. in Dian. v. 130, ubi vid. Spanhem. et quod ad Vossii argutias, *qui more Graeco et praesertim Asiatico Cererem et Dianam eandem esse putat*, in notis ibi respondet Ernesti.

V. 21. *Sis quocumque* - nomine. multis enim nominibus gaudet Diana *καλιόνομος*, quae ipsa a Iove rogaverat *καλινομήτην* vid.

Callim. Hym. in Dian. v. 7. et quae solita sua diligentia in hanc rem conguessit Spanhem. *Sancta* *εὐνοια*, veneranda. *Sancta mater* dicta Diana in veteri lapide Thesauri Gruter. XLI, 5. *bona ope sospites*, h. e. favore tuo et patrocinio serves. Hinc etiam Diana *ΣΩΤΗΡΙΑ* vel *καλιόνομος* a variis olim urbibus culta, et tanquam tutelarum dea in variis urbium et populorum nummis expressa est. Spanh. ad Callimach. Hym. in Dian. ad v. 18. - 86 et 129.

CARMEN XXXV.

CAECILIVM INVITAT.

Amicum suum Caecilium, cui res quasdam de communi quodam amico patefacturus est, quam primum Novo Como ad se Verulam venire iubet, cumque lepide monet, ne pulchrae puellae blanditiis, a qua ex eo tempore, quo eius poema de Cybele illi lectum sit, multo vehementius cum amari audiverit, se revocari patiatur ab hoc itinere. Suaviter autem

*ipsam chartam, quae mandata referat, tamquam nuntium
abiturum, ut saepe Ovidius, alloquitur.*

Poëtae tenero, meo sodali,
Velim Caecilio, papyre, dicas,
Veronam veniat, Novi relinquens
Comi moenia Lariumque litus:
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat sui meique.
Quare, si sapiet, viam vorabit,
Quamvis candida millies puella
Euntem revocet, manusque collo
Ambas iniiciens, roget morari:

5

10

V. 1. Quis fuerit Caecilius, non certe constat, quem tamen ex eo, quod *poëta tener* vocatur, res amatorias praecipue tractasse teneris et mollibus versibus facile colligas. Locum Ovidii, ubi Callimachus, Sappho Tibullus et Gallus *poëtae teneri* vocatur, iam iudicavit Vulp. Remed. Amor. v. 757. et sic *versus teneri* Ovid. Art. II, v. 273. et *carmen tenerum* apud eandem Amor. III, 8. 2. — *papyre* pro charta, quae ex papyro Aegyptiaca conficiebatur. vid. Schwarz. de ornamentis Libr. Oct. c. 2. p. 22. 23. edit. Leuschn.

V. 3. *Novi Comi moenia.* Novum Comum fuit oppidum in Insubria ad Lacum Larium. vid. Vulp. et Cellar. Not. Orbis Antiq. T. I, Lib. 2. c. 9. p. 680.

V. 5. *Nam quasdam volo cogit.* etc. eleganter pro vulgari: nam communicabo cum illo communis nostri amici sententias quasdam.

V. 7. *viam vorabit*, h. e. summa celeritate et festinatione viam emetietur, velis remisque huc advolabit. *vorare* habet notionem incitatoris impetus et festinationis, quemadmodum illi, qui cibos avidius et festinantius deglutunt, *vorare* dicuntur. Pari modo dicitur *viam rapere* *esse* *via* *illa* *vid.* Dorville ad Charit. I, 9. p. 263. edit. Lips.

V. 8. *candida puella* pulchra. vid. ad Carm. XIII, 4.

V. 9. *euntem*, h. e. ire et proficisci volentem, ut apud Virg. Aen. II, 111. *terruit Auster cuntes.*

V. 10. *iniiciens man. amb. coll.* iniicere alicui manus proprie in malam partem dicitur de violento impetu, sed apte transfertur ad amantes summo amoris impetu alterius amplexus petentes. Sic *brachia collo iniicere* apud Ovid. Met. III, 389.

Quae nunc, si mihi vera nuntiantur,
 Illum deperit impotente amore.
 Nam, quo tempore legit inchoatam
 Dindymi dominam, ex eo misellae
 Ignes interiorem edunt medullam.
 Ignosco tibi Sapphica, puella,
 Musa doctior: est enim venuste
 Magna Caecilio inchoata mater.

15

V. 13. *legit entheakum Dindymi dominam* edit. Brix. et Venet. male! *inchoatam* scribit Muret. de qua scribendi forma vid. Drackenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 353.

V. 12. *Illum deperit, h. e.* perditte amat: percunt enim quasi homines prudentes scientes, vivi videntesque, quos agendi libertate amor privat, et, quidquid ille demum suadet, agere cogit. Sic *Lydia* apud Hor. Od. I, 8. 3. *amando perdere* dicitur *Sybarim* cuius amore ille ita emancipatus tenebatur, ut rebus suis non amplius vacare et libere operam dare posset. Hinc facile apparet, quid sit *amor impotens*, h. e. sui non compos, sibi temperare nesciens. Nam ut vere Propertius canit El. II, 15. 3. *Verus amor nullum novit habere modum.*

V. 13. *quo tempore pro vulgari ex eo tempore, quo inchoatam Dindymi dominam; intellige autem carmen in Cybelem, quod scribere adgressus fuerat Caecilius, needum absolverat.* Fortasse priamam tantum huius carminis partem cum lectoribus tum communicaverat. Vossius *inchoare* explicat perficere et consummare, ut in haec rem

laudat Virg. Aen. VI, 252. *sed nec ibi inchoare est perficere rem et finire; immo semper apud Ciceronem inchoatum opponitur perfecto.* Egregie in rem nostram facit locus quidam in Brut. c. 20. *meos libros, quos exspectas, inchoavi, sed conficere non possum his diebus. Dindymi domina, vel Dindymene vocatur Cybele a monte Dindymo Phrygiae maioris, ubi illa colebatur, ut notum. misellae ornate pro illi. misella autem iam non est infelix, sed misere amans; saepissime enim apud poetas amantes dicuntur miseri, quorum animus totus est in amore.* Sic *misellus Acucui* infra Carm. XLV, v. 21. *expletus et peditis* Theocrit. XIII, 66. *ignes edunt medullam*, cf. Muret. ad h. l. et Cerda ad Virg. Aen. IV, 66. *macerrari lentis ignibus* de vehementiore amore dicit Hor. Od. I, 13. 8.

V. 16. *Sapphica musa, pro Sappho ipsa, quae Graecis Musa decima dieta est.*

CARMEN XXXVI

IN ANNALES VOLVSII.

Iocose ac lepide Catulli puella hoc votum Veneri et Cupidini nuncupaverat, si cum amatore in gratiam rediisset, se pessimi alicuius poetae carmina igni tradituram. Cum igitur iam voti esset damnata, Catullus Volusii annales, tamquam opus ali-quod ineptissimum, comburendos esse ait, quo se puella a religione exsolvat.

Annales Volusii, cacata charta,
 Votum solvite pro mea puella:
 Nam sanctae Veneri Cupidinique
 Vovit, si sibi restitutus essem,
 Desissemque truces vibrare iambos.

5

V. 3. *sancte* Livin. male!

V. 1. *Annal. Volusii*. Volusius, quicumque tandem ille fuerit aetate Catulli male feriatu poeta, ad exemplum Ennii carmine composuerat annales, sed tam infelici studio et irato Apolline, ut turpiter se deridendum propinaret omnibus Annalium suorum lectoribus. Praeter Catullum nemo, quantum scio, veterum huius Volusii poetae et eius Annalium mentionem iniicit, de quibus verissime occinisse videtur Noster infr. XCV, 6. 7. At *Volusii annales* *** *Et la.ras scombris saepe dabunt tunicas.* - *cacata charta*, h. e. conspurcata et

contaminata malis versibus, parum honeste! nec magis honeste mala carmina describit Martial. XII, 61, 10.

V. 3. *Sanctae Veneri*, sic infra vocatur *Venus sancta* Carm. LXVIII, 5. et ipse *Cupido sanctus* Carm. LXIV, 95. cf. Brouckhns. ad Tibull. IV, 13, 23. *restitutus*, h. e. reconciliatus, redditus. cf. infr. CVII, 4.

V. 5. *truc. vibr. iamb.* eleganter *iambi* dicuntur *truces*, h. e. terribiles et minaces ob timendam inde contumeliam. *Contumeliosos* vocat Hor. Od. I, 16. 2. de quorum inventore,

Flectissima pessimi poëtae
 Scripta tardipedi Deo daturam
 Infelicibus ustulanda lignis:
 Et haec pessima se puella vidit
 Iocose et lepide vovere Divis.
 Nunc, o caeruleo creata ponto,
 Quae sanctum Idalium Syrosque apertos,

10

V. 9. *Et hoc Venet. Gryph. Muret.* V. 10. *Iocose; lepide Scalig. L. MS.* et omnes Statil. ioco se Vossius, quem sequuntur edit. recentiores Goetting. Bipont., sed sic otiosum plane est se in versu antecedenti. Libenter igitur acquiescimus in vulgata, quam dedimus, ex edit. Gryph. Muret. et aliis antiquioribus. Heins. in not. ad Catull. mavult *Ioco sed lepido* parum concinne! V. 12. *Urosque* in omnibus editionibus veltioribus; intelligi autem voluit incolae *Uriae*, quae fuit urbs Apuliae in via Appia non longe a Venasio distans, ubi Venus solemniter modo in celebri templo culta sit. Hinc *Venus Appias* apud Ovid. *Remed. Amor.* v. 659. cf. Heins. ad Art. Am. III

Archilocho, eundem vid. Art. Poët. V, 79. iambis autem plerumque deinceps scriptores ad satyras conscribendas uti sunt; hinc *ἰαμβοίτης* apud Graecos nihil aliud est nisi satyras conscribere. *vibrare iambos* tamquam tela venenata, exquisite pro vulgari *scribere*.

V. 7. *tardipedi deo* Vulcano pro igni. cf. Tibull. I, 9, 49. et Horat. Od. I, 16, 3. — *infelicibus lignis*. ligna infelicia sunt abominanda, ut *lapis infelix* apud Tibull. I, 4, 60., ubi cf. Illustr. Heyne. *arbor infelix* de cruce apud Liv. I, 16. locus classicus de *arboribus infelicibus* exstat apud Macrob. Saturnal II, 16. cf. Coelius Rhodigin. Antiqu. Leet. X, c. 7. Interpr. ad Grat. Cyueg. v. 242. Turneb. Advers. XVIII, 2. ad portenta autem expianda usurpata fuisse *ligna infelicia* apparet ex Lycophr. v. 1157. ubi vid. Mears.

V. 9. *haec pessima puella,*

CATULL. Carm.

h. e. callidissima. est autem h. l. vox blanditiarum, non contumeliae. italice diceret *la scaltra fanciulla*. ut infr. Carm. sic *homo minime malus* Cicroni est homo simplex, qui parum sibi cavet. *vidit*, h. e. intellexit, probe cognovit, quasi diceret callida puella vidit Volusii annales esse poematum omnium ineptissimum, ideoque igni tradendos.

V. 11. Solemni invocatione ad Venerem se convertit, et more poëtarum nomina locorum, quibus praesens illa credebatur, congerit, ut saepe Horatius et alii. Cum nostro loco compara Horat. Od. I, 30, 1 seqq. et vid. Burmannus Scund. ad Lotich. lib. I, Carm. 26. 15: edit. Kretschm. nam quo maior urbium erat numerus, quas Dii singuli praesidio suo fovebant, eo maior inde illis conciliabatur honor et dignitas; hinc saepe ipsi dii iu-

M

Quaeque Ancona Cnidumque arundinosam
 Colis, quaeque Amathunta, quaeque Golgos,
 Quaeque Durrachium Adriae tabernam:

15

452., sed aliae etiam urbes *Uriae* fuerunt. cf. Cellar. not. Orb. Antiq. T. I, lib. II, c. 9. p. 902. — *Eriosque* Ald. *Uriosque* Scalig. *Ariosque* Stat. *Erycosque* Corrad. de All. *Uriosque* portus Heins. in not. ad Catull. cf. not. V. 14. *Colehos* in libris quibusdam Vossii. V. 15. alii *Durrachium* vel *Dyrrachium*.

ctanter fere, quas tuebantur, urbes enumerant; ut *Venus* apud Virg. Aen. X, 51 *Est Amathus, est celsa mihi Paphos atque Cythera, Idaliaeque domus. caeruleo creata pont.* Sic Graecis *Venus* dicitur *Ἐριόγυις, Ἄμιατος, Ἰδαίη*. cf. Rittershus. ad Oppian. Cyneg. I, 33. *Idalium* Cypri nemus, *Veneri* sacrum, in quo oppidulum. cf. Theocrit. Idyll. XV, 100. et ibi Valckenar. qui plura in hanc rem dabit. *Syrosque apertos*, haec lectio, quam Vossius ex vestigiis antiquorum codicum eruit, haud dubie ceteris [vid. Var. Lect.] praeferenda videtur, ad quam stabiliendam egregie facere videtur vetus epigramma Posidippi in Anak. Vet. Poet. Graec. Brunckii. T. II, p. 46. ep. 3. Ἄ Κορυθ, ἢ ἢ Κόρυθ, καὶ ἢ Μίδατος ἰσχυρῆς καὶ ἢ ἰσχυρῆς ἰσχυρῆς ἰσχυρῆς per *Syros* Vossius intelligit *Syros* superiores, h. e. *Assyrios*, qui iam propter planas et apertas, quas incolebant, regiones, ipsi quoque a nostro ex more poetarum licentius in epithetorum usu sibi indulgentium vocantur *aperti*, ut supr. Carm. VII, 5. *Iupiter* a *Lybia* arena aestuante, ubi ille colebatur, dictus est *aestuans*. De apertis *Assyriae* regionibus locum Cice-

ronis de *Divination*. I, 1. commode iam laudavit Vossius, quem adscribam. *Assyrii* — propter planitiam magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectis motusque stellarum observant.

V. 13. *Ancon* vel *Ancona* urbs maritima in agro Piceno. *Ancon* autem est usitatus veteribus. vid. Oudendorp. ad Caes. Bell. Civ. I, 11. cf. Wesseling. ad Anton. Aug. Itiner. p. 101. *Cnidus* urbs Doridis in Caria, quae *Veneri* sacra eiusque signo a *Praxitele* sculpto adeo nobilitata fuit, ut multi ad illud visendum *Cnidum* navigarent. vid. Plin. XXXVI, 5. cf. Pausan. Attic. c. I. *arundinosa*, arundine vel calamis scriptoriis, ut tradit Plin. XVI, 36. abundans.

V. 14. *Amathus*, oppidum Cypri, *Golgos*, *Golgum* vel *Golgi* urbs Cypri unde *Venus Golgia*. cf. Valckenar. ad locum. Theocr. paulo ante laudatum.

V. 15. *Durrachium*; urbs Macedoniae, mercatura in primis olim celebris, ubi *Illyrii* et omnes *Hadriaticum* mare accolentes negotiabantur; hinc *Hadriae taberna* vocatur. Multis descripsit hanc urbem cele-

Acceptum face redditumque votum,
 Si non inlepidum, neque invenustum est.
 At vos interea venite in ignem,
 Pleni ruris et inficetiarum,
 Annales Volusî, cacata charta.

20

V. 19. *Pleni ruris* male in quibusdam vetustioribus. cf. supr. XXII, 14.

berrimam Palmerius Vet. Graec. lib. I, c. 19.

V. 16. *Accept. face, redditumque vot.* accipe hoc votum tanquam rite peractum et so-

lutum; verba accipere et reddere proprie dicuntur de aere alieno, quod a debitore redditum et solutum accipit creditor.

CARMEN XXXVII.

AD CONTUBERNALES.

Cum puella relicto, a quo perditae amabatur, Catullo, in tabernam quamdam libidinis usu infamem secedens, turpiter ibi corporis sui copiam faceret omnibus haec Veneris palaestram aduentibus, graviter huic tabernae et abiectis istis hominibus, qui libidinis causa in illa commorabantur, indignatur poeta, a quorum multitudine ut ut numerosa se non deterritum iri ait, quo minus illos omnes contumeliose tractet, et, vulgatis eorum flagitiis, turpes notas illorum famae inurat.

Salax taberna vosque contubernales,

V. 1. *Salax taberna*, taberna iam est caupona vel locus publicus, quo compotandi confabulandiue causa confluebant homines; et quia in eiusmodi locis libidini plerumque fenestrae quasi aperiri solent, non raro in istis tabernis cauponariis, tanquam lupanaribus, delitescere solebant meretriculae, quas frequentes adibant homines solaces; cuiusmodi taberna haud dubie fuit nostra, quae inde vocatur *salax*, quo sensu etiam taberna illa apud *Aucto-*

rem Copae v. 3. *famosa* dicta videtur; alteram enim lectionem *fumosa* equidem non praetulerim cum Cl. Heynio, cum omnino crotalistris lasciva et infamis in *famosa* potius quam *fumosa* taberna saltasse videri debeat. *contubernales* scortatores, qui in eadem taberna nna erant et eidem nequitiae sub eodem tecto operam dabant. Pari modo *contubernium* in malam partem de scortatione dictum est apud Cic. Verr. V, 40., ubi illud *contubernium muliebris militiae in*

A pileatis nona fratribus pila,
 Solis putatis esse mentulas vobis?
 Solis licere quidquid est puellarum
 Confutuere, et putare ceteros hircos? 5
 An, continenter quod sedetis insulsi
 Centum, aut ducenti, non putatis ausurum
 Me una ducentos inrumare sessores?
 Atque putate; namque totius vobis

illo delicatissimo litore. - Eleganter autem summae indignationis exprimendae causa, ipsum locum simul poeta acerbè alloquitur, ubi homines, in quos odium et iram suam effusus erat, debebant.

V. 2. *A pileatis nona fratr. pila*, h. e. nona inde a Castoris et Pollucis templo taberna; cui libet enim tabernae, ut facilius a praetereuntibus animadvertentur, pila sive columella apposita fuit. *Pileati fratres* sunt Castor et Pollux, pileos gestantes, quorum figura, ab eorum fabulosis natalibus, dissectum pro medium ovi putamen, τὸ οὖν τὸ ἰππίον, refert. vid. Lucian. Deor. Dial. XXVI. ad quem locum crudita et copiosa de Dioscurorum insignibus et ministeriis disputatio adiecta et Vossii ad Nostri locum de Dioscurorum pileis prolata sententia, recte refutata est a Viro incomparabili Hemsterhysio T. I, p. 281 - 287. - Situm autem fuit templum Castoris et Pollucis in foro Romano ad lucum Iuturnae, vid. Cl. Adlers ausführliche Beschreibung der Stadt Rom, p. 246.

V. 4. *Quidquid est p.* eleganter: omnes puellas sine discrimine.

V. 5. *hircos*, h. e. qui viros se praestare nequeant, hircis castratis similes. Interpretes explicant *hircos* homines foedos, hircum olentes, h. e. tetro axillarum odore laborantes, et hinc puellis detestandos, de qua re vid. ad Carm. LXIX, v. 6., sed prior explicatio aptius respondet versui 3.

V. 6 - 10. *An, continenter quod sedetis insulsi etc. sedere* proprie dicitur de iis, qui desides in aliquo loco commorantur et ignavo otio delinunt; id quod vel maxime valet de hominibus libidinis causa in tabernis sedentibus, qui ipsi suaviter inde v. 8. vocantur *sessores*. Sic apud Graecos ἴσθης et καθίσθης vid. quae ambitiosè in hanc rem congressit Klotzius ad Tyrtaem p. 143. - *continenter*, uno quasi ordine et tenore. Sic Graeci συνεχῶς δευροῦν, ἴσθης. *centum aut ducenti* numerus rotundus pro multis. *inrumare* flocci pendere, non curare, iniuria lacerare. cf. ad Carm. XXIX, v. 10. et X, 12. Dilucide autem ex hoc loco apparet *inrumare* non propria significatione accipiendum esse, cum statim additur *namque totius vobis frontem tabernae sci-*

Frontem tabernae scipionibus scribam. 10
 Puella nam mea, quae meo sinu fugit,
 Amata tantum, quantum amabitur nulla,
 Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,
 Consedit istic. Hanc boni beatique
 Omnes amatis: et quidem, quod indignum est, 15
 Omnes pusilli et semitarii moechi;
 Tu praeter omnes une de capillatis

V. 10. *Scipionibus* tentat Vossius, cui *sopiones* extincti aut *sopiti* carbones sunt, *Σόπιον*. aliis placet *titionibus* vel *scriptionibus*. V. 11. *puella namque quae meo sinu fugit* in quibusdam vetustioribus. Sed Mureto et Vossio magis aridet *vetus lectio*, quam praeferrunt libri veteres Ald. Venet. *Puella nam modo quae meo sinu fugit*; nostram lectionem debemus Statio, qui omnibus in MSS. invenerat *puella nam me quae meo*, in uno autem *quae meo e sinu fugit*. Edit. R. *quae e meo sinu*, sed praepositiones saepe apud poetas negliguntur. V. 13. *bella patrata* Scaliger, probante N. Heinsio in Not. ad Catull. V. 15. Versus sequentes male in editionibus quibusdam

pionibus scribam, h. e. totius tabernae fronti, extremae parti, flagitia vestra inscribam, ut palam fiant et ab omnibus praetereuntibus cognoscantur. Non raro cuim, carbonibus praecipue, in aedium foribus ab inimicis notari vulgarique solebant hominum vitia. Plaut. Merc. II, 3, 74. *Implcantur meae fores elogiorum carbonibus*, ubi vid. Interpret. hinc *carbone notare* est perstringere. Hor. Sat. II, 3, 246. *Scipio* igitur hoc loco bacillum semina- alium notare videtur, quo fortasse eo consilio iam carbonis loco usus erat, ut eo altiori loco, ubi non facile deleri posset, criminiosam inscriptionem appingeret - *vobis* in vestram contumeliam.

V. 12. *Amata tant. quant. amab.* Sic supr. Carm. VIII, v. 5.

V. 13. *Pro qua mihi sunt magna b. pugn.*, h. e. de qua magnae mihi cum rivalibus excitatae sunt lites. *bellum pugnare* dictum est ut *pugnare pugnare, bellum bellare* etc.

V. 14 - 16. *consedit istic*, sedem propriam quasi ibi fixit. *hanc boni beatique*; qualis nimirum bonitas et beatitudo cadit in homines, qui v. 16. vocantur *pusilli* h. e. abiecti, impuri *μαρτυροί*, apud Martial. II, 10, 2. *pusillus* opponitur bello, et *semitarii moechi* meretricum diobolarium sectatores.

V. 17, seqq. *une*, ad usum huius vocativi probandum hunc ipsum Nostri locum laudant Grammatici. *de capillatis*, capillos enim alere et promittere solebant Celtiberi et Hispani. *Cuniculosae* vid. Var. Lect. *opaca gycm bonum facit barba et deus* etc., h. e. qui praeter

Cuniculosae Celtiberiae fili,
Egnati, opaca quem bonum facit barba,
Et dens Hibera defricatus urina.

20

antiquis sede sua moti trahuntur ad carmen proximum, quocum plane non cohaerent. V. 18. *Celtiberosae* MS. Prisciani, unde Vossius iam ad Melsm. p. 233. coniecerat *Celtis verosae*, sed nostram lectionem *cuniculosas* ex nummo, ubi sedens cum oleae ramo mulier et adstant cuniculus, peculiare Hispaniae symbolum; exhibetur, defendit Spanhem. de V. et Pr. Num. Diss. IV, p. 179.

barbam opacam et dentium candorem, multa urinae frictione quaesitum, nihil habet, quo se commendet, cuius omnis bonitas in barba et dentibus spectatur. *barba opaca* eleganter dicitur prima lanugo, quae genas quasi inumbret. Claudian. in Prob. et Olyb. Cons. v. 68. *Ante genas dulces quam flos iuvenilis inumbret, Oraque ri-*

denti lanugine vestiat aetas, ubi vid. Barth. Sic Graecis *τὴν ἐπιπύκνωσιν τοῦ ἰούδατος ἀρτασιμύθηδι* dicitur. cf. Virg. Aen. VIII, 160, ubi plura in hanc rem ex Graecis scriptoribus congescit Cerda. Fundus est in Homeri Odys. XI, 318, 319. — de *dente Hiberna urina defricato*. cf. ad Carm. XL, 19.

CARMEN XXXVIII.

AD CORNIFICIVM.

Catullus, cum gravi quodam casu afflictus, frustra aliquod doloris sui levamentum a Cornificio amico suo expectasset, de eo iam hoc carmine conqueritur.

Male est, Cornifici, tuo Catullo:
Male est, mehercule, et laboriose,
Et magis magis in dies et horas:

V. 2. *Heroule me* Muret. *mercule* Corrad. d. All. V. 3. *Magisque et magis* Gryph. Muret. Vulp. Voss., sed *magis magis* sine copula dicitur

V. 1. de *Cornificio* vid. Burmannum ad Ovid. Trist. II, 436.

V. 2. *laboriose mihi est*, h. e. multo dolore mihi laborandum est, misera mihi sors est.

Quem tu, quod minimum facillimumque est

Qua solatus es adlocutione?

5

Irascor tibi. Sic meos amores?

Paulum quid lubet adlocutionis,

Moestius lacrimis Simonideis.

quoque infra LXIV, 275. V. 4. *Quam inepte tentat* Corrad. V. 6. *dic meos amores male vult* Heins. in not. ad Catull. — Totum hanc versum, cum nexum non posset assequi, sandocter ut solet, statim post tertium posuit Scaliger. V. 7. *Paulum quid vel quod* in quibusdam vet. *Paulum quidlibet* Gryph. Muret. et alii, quod fortasse sic explicari potest, ut subintelligatur *satis fuisse* vel sic: *paulum quidlibet adlocutionis a te profectum Moestius fuisse lacrimis Simonideis.* — *Paulum quod invet* Vossius approbante Heins. in not. ad Cat.

V. 5. *adlocutione* h. e. consolatione, ut *alloguium* apud Ovid. ex Ponto I, 6, 18. Trist. IV, 5, 3. vid. Bentleius ad Hor. Epod. XIII, 18. et Drackenborch. ad Liv. Lib. IX, 6. Tom. II, p. 682. et sic saepe *allogui* est consolari. vid. Vulp. cui adde illustre exemplum ex Seneca. Proad. v. 622. *Alios parentes allogui in luctu decet.* — *Tibi gratulandum est*, intelligo autem per *adlocutionem* carmen consolatorium ob versum ultimum.

V. 6. *Sic meos amores?* scil. curare soles. Tam parum curas id, quod animam meum graviter afficit? eleganter autem ad vim doloris exprimendam verbum omittitur. *amores* accipio de amore a puella perfida interrupto, adeoque infelici. Vulpus interpretatur de praematura morte fratris, de quo vid. Carm. LXVIII.

V. 7. *Paulum quid lubet adlocut.* interpretor locum paulo

obscurum et implicitum sic: *lubet* opto et *desidero paulum quid adlocution.* brevem tantummodo consolationem, breve carmen consolatorium; quod *moestius* sit *lacrimis Simonideis*, miserabiles et flebiles elegos Simonidis superet. cf. Var. Lect. *lacrimae* paulo sublimius de carminibus, quae lacrimas movent. Simonidem autem scribendis carminibus operam dedisse vel ex Phaedri fabulis notum est. multum praecipue valuisse videtur in tractandis rebus lugubribus, et molliori sensu excitando ut hic ipse Nostri locus docet. Hinc laudatur *Simonides in Sappho* apud Scholiast. Theocrit. ad Idyll. XVI, v. 36. vid. de Simonide Munckerus ad Hygin. Fab. CCLXXVII, Baylius Dictionnaire Historique et Critique s. h. v. et quos laudat de *Simonide*, quae Simonidi tribuntur Wesseling. ad Diod. Sic. T. I, p. 412.

CARMEN XXXIX.

AD EGNATIVUM.

Egnatium, hominem stultum et ineptum exagitat, qui, quum ex more patrio, Celtiberis proprio, dentibus urina quotidie lotis et perpolitis candorem conciliare studuisset, usquequaque ut dentes candidos ostentaret, nec loci nec temporis ratione habita, in re gravi aeque ac tristi, ridere solebat. Ab hoc igitur inepto et importuno risu avocare studet hominem, ex ea praecipue ratione, quod, quo candidiores et expolitiore eius dentes sint, eo plus urinae cum bibisse indicent. — Catulli rivalem fuisse Egnatium apparet ex carmine XXXVII., ubi iam notavit eius stuporem v. 17. seq. — Compara cum Nostro iam a Mureto allatum locum Alexidis Comici apud Athenaeum lib. XIII, ubi inter alias meretricum artes refert: Ἐρμῆς ἰδιώτης λέγει, ἕξ ἀνέκαυε διὰ γάλακτος, ἡ δὲ διαπέσει ἐν κερπίσσι τὸ στίψιν, ὡς κίρπος γαστρί etc. cui adde Ovid. Art. Am. III, v. 279. seqq.

Egnatius, quod candidos habet dentes,
 Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
 Subsellium, cum orator excitat fletum,
 Renidet ille: seu pū ad rogum filii
 Lugetur, orba cum flet unicum mater, 5
 Renidet ille: quidquid est, ubicumque est,

V. 2. pro seu ad vitandam diphthongi elisionem in hoc et quarto versu

V. 2. *renidet*, *remidere* iam est: os ridendo ita diducere, ut dentes, quos Graeci inde γάλακτος vocant. Pollux II, c. 4. Sect. 91., *renideant* et *effulgeant. usquequaque*, h. e. quovis tempore et loco, quavis occasione; *eleganter* mox ipse hanc particulam circumscribit.

V. 5. *unicus filius* iam est *μνηστῆρ*, ut acerbior luctus ex-

primatur, alias fere *unicus* est *ἄγονός* dilectus.

V. 6. *quidquid est, ubicumque est, quodcumque agit* — seu *ad rei ventum est sub.* etc., h. e. seu ad causam reo ex subselliis dicendam ventum est, ubi causae patronus orationis gravitate saepe ita percellit animos adstantium, ut sibi a lacrimis temperare nequeant. *Subsellia*

Quodcumque agit, renidet. Hunc habet morbum,
 Neque elegantem, ut arbitrator, neque urbanum.
 Quare monendus es mihi, bone Egnati:
 Si urbanus esses, aut Sabinus, aut Tiburs, 10
 Aut pastus Umber, aut obesus Etruscus,
 Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
 Aut Transpadanus, ut meos quoque attingam,
 Aut quilibet, qui puriter lavit dentes;
 Tamen renidere usquequaque te nollem: 15
 Nam risu inepto res ineptior nulla est.

Vossius legit *si*. V. 9. *Quare monendus est mihi. Bone Egnati pauci.* Vossius legit quidem *es*, sed interpungit post *michi*. V. 11. *parvus Umber* in plerisque vet. unde fecit Scalig. *porcus Umber*, quem sequitur Bipont. parum recte! noluit enim Catullus Umbros ridere, sed potius laudare succulenta Umbrorum corpora. pro *Parthus*, quod invenerat Melesger, legit *farthus* — *pinguis Umber* quidam. V. 12. *Lanuvinus ater* in quibus-

in iudiciis sunt sedes iudicum et patronorum utriusque partis. vid. Ernesti Clav. Cic. ad h. v. sed hoc loco reis quoque *subsellia* assignantur, *stetum excitare* de miserabili dicendi genere explicat Vulpius.

V. 7. *Hunc habet morbum*: morbus passim de vitio animi vel insania. Ter. Eunuch. II, 1, 19. alia exempla dabit Cort. ad Sallust. Catil. XXXVI, p. 223. sic *visus* apud Graecos. cf. Victor. V. L. I, 14. et Triller Obs. Critic. p. 377.

V. 10. *Si etiamsi*, licet. vid. Graev. ad Cicer. Epist. ad Famil. XII, 11. Drackenborch. ad Liv. XXXIII, 49. T. IV, p. 758. *urbanus*, h. e. *Romanus*. Sic *urbanus* pro *Romano* dicitur Cic. Brut. 46. ut *urbs* saepissime pro *Roma*. vid. Cort. ad Sallust. in Catil. LII, p. 333. — Recenset iam poeta nobiles quosdam Ita-

liae populos, a bona corporis habitudine et puritate laudandos.

V. 11. *pastus Umber* [ex emendatione Vossii, vid. Variet. Lect.], h. e. *pinguis*, bene saginatus, bene curata cute *epulis*. cf. Vossius. *obesus Etruscus* e copiosis, inquit Muretus, frequentibusque sacrificiorum epulis, quibus ea genâ plurimum dedita fuisse dicitur.

V. 12. *Lanuvinus ater*. Lanuvium fuit oppidum Latii et municipium, cultu Iunonis Sospitae celebre.

V. 13. *ut meos quoq. atting.* nam Verona pertinet ad Italiae transpadanam.

V. 14. *lavit a lavere*, quod apud Virgilium, Horatium et alios occurrit.

V. 16. *Nam risu inepto res ineptior nulla est.* Antiquum et verum dictum. Sic in Gnomiis

Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra,
 Quod quisque minxit, hoc solet sibi inane
 Dentem atque russam defricare gingivam;
 Ut quo iste vester expolitor deus est,
 Hoc te amplius bibisse praedicet loti.

20

dam vet. V. 17. *Nunc Celtiberus, Celtiberia in terra* vel *nunc Celtiber, Celtiberia in terra* in plerisque vet. edit. et MSS. teste Statio. Scaliger in MSS. et vet. edit. se invenisse ait: *Celtiber ex Celtiberia in terra*, unde ille legit *Celtiber in Celtiberia terra*. egiptor Cantabrigiensis bene tentat *Nunc Celtiber et Celtiberia in terra*, sed male explicat: *Nunc cum sis Celtiber*, et Heins. in Not. ad Catull. vult: *Nunc Celtiber e Celtiberia terra*; fortasse, ut meam quoque interponam sententiam, *Nunc Celtiber, at Celtiberia in terra*. Quam in textum recepimus lectionem, *Nunc Celtiber es*, exstat in edit. Gotting. et Bipont. haud dubie ex edit. Corrad. de Alio. V. 19. *punucare gingivam* legit Apuleius in Apologia hunc versum proferens.

v. 83. 84. p. 224. edit. Brunck.

Γένος Ἰσπανίας ἐν Ἰβηρίᾳ ἐκείνη καλεῖται.
 Γένος δ' ἐ μύκτος, ὅτι τε μὴ γέλοιον ἔ.

V. 17. *Nunc Celtiber*, populus Hispaniae Tarraconensis. *Celtiberia terra* dictum ut *terra Africa, terra Hispania, terra Campania* vid. Vulp. ad Tibull. I, 9, 33. et V. V. D. D. quos bene multos in hanc rem laudavit Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, v. 180. cf. eundem

ad Liv. XXV, 7. Tom. III, p. 956.

V. 18. *Quod quisque minx.* etc. Idem de Celtiberis tradit Diodor. Sicul. Lib. V, et egiptor *δοῦναι οὐρα καὶ τοὺς ὀδόντας*, ubi vid. Wesseling. T. I, p. 357. qui in eandem rem indicat locum Strabon. Lib. III, p. 249, ubi cf. Casaubonus.

V. 21. *praedicet declare!*, patefaciat. *Loti urinae.*

CARMEN XL.

AD RAVIDVM.

Eurorem Ravidı increpat, qui aeterna a Iambis Catulli timenda contumelia se deterreri non passus sit, quo minus eius puellam, vel puerum ad amorem sollicitaret.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide,
 Agit praecipitem in meos iambos?
 Quis Deus tibi non bene advocatus
 Vecordem parat excitare rixam?
 Anne ut pervenias in ora volgi?
 Quid vis? qua lubet esse notus optas?
 Eris: quandoquidem meos amores
 Cum longa voluisti amare poena.

5

V. 6. In uno MS. Statii legebatur *Quia vis hinc fecit Quo vis qualubet esse notus optas. Cuius qualubet esse optas* Vossius.

V. 1. *Quaenam te mala mens* etc. *mala mens* mentis perversitas, dementia.

V. 3. *Quis deus non bene advocatus* mala consilia aequae ac bona a diis immissa dicebantur. Vulpius laudat Hom. Iliad. XVII, 469. *Ἀρχιμήδης, τίς τοι νόσφις θεῶν ἐπέειπεν ἰδμεν, αὐτὸς ἰδμεν ἥλυος ἐσθλῆς.*

V. 4. *rixa vecors*, cum quis alterum, cui impar est, temere ad rixam lacessit.

V. 5. *ut pervenias in ora volgi*, ut per iambos meos vulgo innotescas et ore omnium feraris et differaris.

V. 6. *Quid vis? Quid quaeris et tibi vis? qualubet sc. ratione, quocumque modo, notus esse optas?*

V. 8. *amare meos amores puellam meam tangere*. cf. ad Carm. X, v. 1. *cum longa poena*, ut semper duret inde tibi contracta ignominia ad posteros per iambos propaganda.

CARMEN XLI.

IN AMICAM FORMIANI.

Metricem quamdam turpem et Æformem, quae a se rogata, ingens pro nocte pretium poposcerat, delirare et medicorum propinquorumque curae tradendam ait.

Anne sana illa puella defututa
Tota? millia me decem poposcit;
Ista turpiculo puella naso,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus est puella curae,
Amicos medicosque convocate:
Non est sana puella; nec rogare

5

V. 1. *Aene illa, illa puella defututa Tota.* in plerisque edit. vet. quod tenuit etiam edit. Bipont. In libris MSS. fuit *ameanu* vel *amean*, unde fecit Stat. *Aene una puella* et Vossius *Ain' sana puella* — Vulpus ex edit. Vossii servavit *Ah me, an illa puella defututa* — nos dedimus lectionem prae ceteris nobis probatam ex edit. Gotting. cui egregie respondere videtur vers. 7. V. 7—8. *Nec rogare Qualis sit solet haec imago sum.* L. MSS. et omnes fere impressi. *Nec rogare Qualis sit solet haec imago sum.* Muret. qui *imago sum* explicat de speculo, ut sit: speculum de sua forma

V. 1. *Defututa tota*, h. e. assiduo seortationis usu plane confecta et detrita. Infra Carm. CX, v. 8. *Quae sese toto corpore prostituit — millia decem sc. seortitum.*

V. 4. *Formiani Mamurrae Formis nati.* vid. Argum. ad Carm. XXIX, v. 5. *Propinqui*, furiosorum enim eorumque pecuniae curam ex lege suscipere debebant agnati et gentiles. Auctor. ad Herenn. l. c. 13. Hinc Horat. Epist. II, 2, 136. *Hinc ubi cognatorum opibus curisque reffectus Expulit helle-*

boro morbum. cf. eundem Sat. II, 3, 218.

V. 7—8. *nec rogare Qualis sit solet* etc. Non parum hic locus ingenia Virorum Doctorum exercuit. (vid. Var. Lect.) Plerique sequuntur Scaligerum, qui legit *nec rogare, qualis sit. Solet haec imago sum*, et supplet ad vocem *imago sum* morbum aegrotare. per *morbum imago sum* autem intelligit *recepta*, quae animo occurrunt, in cuius sententiam vide quae disputat Burmann. Sec. in Antholog. T. I, p. 463. Scaligeri

Qualis sit solet haec imagosum.

non consulare solet. Salmas. ad Solin. p. 1037. legit: *dolet haec imagosum*, quod explicat: *μείραται, μερetricῆς imagosibus laborat*. Vossius, ut novam inferret obscenitatem, exculpit *de μωροῖς ὄρεν*, quod quid sit apud ipsum vident harum deliciarum cupidi. *Haec imago nasum* inepte Turnebus, ineptius tamen Corrad. de All. *en imago nasum!* cui adhaeret edit. Gotting. vid. not. — In edit. antiquis Venet. Gryph. et aliis cum sequenti carmine hoc coniungitur, a quo quidem illud disiungendum esse recte iam movuit Victor. Var. Lect. II, c. 15.

explicandi rationem, quod mireris, amplectitur etiam Nic. Heins. in Not. ad Catull. qui per *imagosum* morbum, quo laborasse meretricem volunt, intelligit *cum concentus carminum audimus, et patentibus oculis somniamus*, ut sensus sit: *sana non est, nam tota nocte nil nisi aeris tinnitum meditatur*. — Equidem lubenter fateor, me nondum a sensu meo impetrare potuisse, at in ulla a V. V. D. D. ad hunc locum allata vel explicatione vel emendatione acquiescerem. Imo totum locum vel plane mutilum, vel alia certe medela sanandum puto. Cardio rei vertitur in voce *imagosum*, quae vel damnanda (si vox damnanda sit, quae semel tantum apud veteres occurrit) vel explicatione iuvanda videtur. Iam vero cum *imaginari* recte apud bo-

nos scriptores dicitur de iis, qui imaginem quamdam sibi fingunt et animo concipiunt, non video cur non eodem iure a Catullo *imagosum* dici potuerit ea, cuius tanquam febris correptae phantasia in fingenda, qua sibi placeret, imagine, multum valuerit. Quod si verum est, locus fortasse ita constitui possit; — *nec rogare qualis sit, solet; en imagosum!* h. e. nec in se descendere et quaerere solet, quam vilis et deformis sit; en quantum eius phantasia valet in fingenda sibi de se formaeque sua imagine! In eandem sententiam legi quoque possit: — *nec rogare, qualis sit, solet haec imagosum*. Sed illud *en imagosum!* non solum gravius finit epigramma, sed etiam ad antiquam lectionem in MS. Achillis Statii *et imagosum* propius accedit.

CARMEN XLII.

IN QUAMDAM.

Surreptis sibi a meretrice pugillaribus, hendecasyllabos advocat, ut eadem a furaci foemina efflagitent. Sed, quum nihil proficiant, mox, ut blandius id faciant, hortatur.

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
 Omnes undique, quotquot estis omnes,
 Iocum me putat esse moecha turpis,
 Et negat mihi vostra reddituram
 Pugillaria, si pati potestis. 5
 Persequamur eam, et reflagitemus.
 Quae sit, quaeritis? illa, quam videtis

V. 1. - *hendecasyllabi*, iacientis enim conviciis acque apti ac iambi visi sunt hendecasyllabi, ut apparet vel ex hoc carmine.

V. 3. *iocum me put.* dignum quem lndat et parvi pendat. hic passim *iocus* de iis, qui sunt lubibrio. Phaedr. Fab. I, 21, 2. Petron. c. 57. vid. ad utrumque locum Interpretes.

V. 4. *negat reddituram*, sc. se, quod saepe apud poetas negligitur. *vostra*, nam sedem quasi propriam habent versus in poetarum tabellis. *pugillaria* vel *pugillares* erant codicilli parvi, quorum tabellae, ut nunc quoque concinnari solent, fuerunt a fronte dissectae, a tergo

consutae compactaeque; al plerumque in utraque planitie ceratae, vid. Schwarz. de Ornamentis Libr. Vet. p. 173 et 128. edit. Leuschn., et quae de usu et forma codicillorum disputat Burmannus in praefatione ad Petronium non longe ab initio. *si pati potestis*, si per vos fieri potest, ut inulta cum ista sua protervitate elabatur meretrix, sed certe id fieri per vos non potest; agendum igitur, *persequamur eam et reflagitemus pugillaria*. - Ita saepe apud poetas nexus quaerendus est. Istam enim interpunctionem a plerisque editionibus receptam *Pugillaria: si pati potestis, Persequamur eam et refl.* vix verba admittere videntur.

Turpe incedere, mimice ac moleste

Ridentem catuli ore Gallicani.

Circumsistite eam et reflagitate:

10

Moecha putida, redde codicillos,

Redde, putida moecha, codicillos.

Non assis facis? O lutum, lupanar,

Aut si perditius potest quid esse.

Sed non est tamen hoc satis putandum:

15

Quod si non aliud pote est ruborem

V. 8. *myrmice* male in vet. edd. pro *mimice*, quod recte revocavit Stat. *myrice* Corrad. de All. *ritmice* Ethardus ad Petron. c. 126. V. 13. o *lutum*, o *lupanar* vel o *lutum lupanum* vult Stat. o *lutum lupanare* Vossius. — *oblutum* o *lupanar* tentat Heins. in not. ad Catull. quis, teste Vossio, olim lectum sit *oblutum lupanar*. V. 16. *non aliud potest*: in MS. Stat.

V. 8. *Turpe incedere*, quod fit ab iis, quorum incessus, ut Petronius ait, ita arte compositus est, ut ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrant. Eiusmodi autem gressum delicatum meretrices imprimis placendi causa fingeant. Hinc Ovid. *Art. Am.* III, v. 299 seq. *Est et in incessu pars non temnenda decoris, Adlicit ignotos ille, fugatque viros. Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras.* confer in hanc rem Interpretes ad Petronium c. CXXVI, et Burmannum ad Phaedrum *Fabul.* V, 1, 13. *incedere* autem proprie de iis, qui gravitatem quamdam et dignitatem incessu offectant. *Prop.* II, 2, 6. cf. *Serv.* ad *Virg. Aen.* I, 46. — *mimice et moleste ridere* est more mimorum et iugrato more ridere, *catuli ore Gallicani ore* patulo et late diducto, quali

fere instructi sunt canes venatici Gallicani.

V. 11. *putida* ridicula ob nimium et multa arte quaesitum placendi studium, ineptis moribus displicens.

V. 13. o *lutum* pro *lutulenta*, sordida, ut saepe loqui solent Comici. Sic *stupor* supra *Carm.* XVII, v. 21. pro homine stupido. Sic *coenum* apud Cicero ad *Attic.* II, 21. pro *Pub. Sext.* c. 11, cf. *Turneb.* *Advers.* XXIX, 17. *lupanar* pro *lupa*. Sic *carcer* apud *Terent.* *Phorm.* III, 2, 25. pro homine carcere digno.

V. 14. *aut si quid perditius*, h. e. vilius et abiectius.

V. 16. *Quod si non aliud pote est* etc. Quod si non alia ratione ad extorquenda pugillaria nobis uti licet, *exprimamus*, exprimere certe tentabimus pudorem *Ferreo canis ore*, duro et impudenti ore. *canis* enim ista ab

Ferreo canis exprimamus ore.
 Conclamate iterum altiore voce :
 Moecha putida, redde codicillos,
 Redde, putida moecha, codicillos.
 Sed nil proficimus, nihil movetur.
 Mutanda est ratio modusque vobis,
 Si quid proficere amplius potestis.
 Pudica et proba, redde codicillos.

20

antiquissimis temporibus fuit impudentiae imago. In vulgus notum est Homericum *αυσιετι-vid.* Spanhem. ad Callion. H. in Cererem v. 64. et Interpretes ad Petron. c. 74. Sic apud Terent. Euzuch. IV, 7, 33. *Ain' vero canis?* — et mox eodem sensu v. 35. *os durum*, ubi in edit. Bipont. satis lepida, quales non raro in illa vendi solent,

adiecta est explicatio: *durius quam quod molliatur et concoquatur* [ab *os, ossis*] imo *duri oris* [non *ossis*] homo apud Ciceronem et Livium dicitur, cuius os nulla re facile mutatur aut pudore suffunditur, qui omnem pudorem exiit.

V. 23. *amplius* alia ratione plus.

CARMEN XLIII.

IN AMICAM FORMIANI.

Descripta Formiani amicae deformitate, non satis mirari potest poeta insipidum eorum ingenium, quibus ista bella et digna, quae cum Lesbia comparetur, videri possit. — In eandem scriptum est Epigram. XLI, quod confer.

Salve, nec minimo puella naso,
 Nec bello pede, nec nigris ocellis,

V. 1. *nec nimio naso* Scalig. probante Heins. in not. ad Catull.

V. 1. *Salve leprosis*, nam profecto illam non *salvere*, sed abire potius in malam rem iubet. Pari modo passim usu venire

solet *Vale*, cf. ad Carm. XI, 17. Graviter autem hac solempni quasi allocutione exordiri alius solent poetae carmina, Deorum

Nec longis digitis, nec ore sicco,
 Nec sane nimis elegante lingua,
 Decoctoris amica Formiani.
 Ten' provincia narrat esse bellam?
 Tecum Lesbia nostra comparatur?
 O seclum insipiens et inficetum!

5

Dearumve vel Heroum laudes celebraturi. — *nec minimo naso*. Fuit iste nasus, quem prae se tulit meretrix, *turpiculus*, ut vocatur Carm. XLI. v. 3. sive fuerit *nec minimus*, h. e. praeter modum grandis et expansus, sive *nec nimis* [vid. Var. Lect.] praeter modum parvus et depressus. Vossius *nec minimo naso* ridiculo interpretatur, quasi nihil plane nasi habuerit puella. — *Nec bello pede*, haud dubie nimis largo et spatioso, nam in laude fuit *pes exiguus*, Ovid. Art. Am. I, 623. et Amor. III, 3, 7. — *nec nigris ocellis*, apud veteres quoque pars pulchritudinis ponebatur in nigris oculis, Propert. II, 12, 23. cf. Faber ad Anseront. Od.

XXVIII, 7. et Lambin. ad Horat. Od. I, 32, 11. — *Nec longis digitis* cf. Propert. II, 2, 5. et ibi Passeratium. — *nec ore sicco*, ex quo salivae quasi rivulus perpetuo rorat.

V. 4. *nec sane nim. eleg. ling.* innuitur fortasse meretricis infantia vel loquendi rusticitas, vel ingratae vocis asperitas.

V. 5. cf. ad Carm. XLI, v. 4.

V. 6. *Ten' provincia*. Scaliger intelligit Galliam, cuius pars esset Transpadana, ubi amica Mamurrae et ipse Catullus, cum haec scriberet, commoratus fuerit.

V. 8. *O seclum insipiens et inficetum!* o aetatis nostrae homines ab omni sensu pulchri destitutos!

CARMEN XLIV.

AD FVNDVM.

Ad coenam cum invitatus esset Catullus a Sestio quodam pessimo oratore, praelecta ab eo ineptiarum et stuporis plena oratione adeo affectus fuit, ut illico quassaretur tussi et gravedine. Ut igitur, quod in coena devorasset, acerbitalis virus evomeret, et male affectum corpus recrearet, adiit villulam suam, in cuius sinu mox convalescit otio et medicaminibus. — Laudat propterea in hoc carmine villulae suae praestantiam et egregium ab illa sibi praestitum beneficium, Sestiique nefaria scripta in

CATUL. Carm.

O

posterum se nunquam manu tritutum esse sancte pollicetur. — Eandem fere sortem, quam Catullus a Sestio, Philoxenus olim expertus est a Dyonisio, cuius praelectis carminibus adeo cruciatus et paene confectus fuit, ut redire mallet in latonias. vid. Diodor. Sicul. lib. XV, c. 6.

O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
 Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
 Cordi Catullum laedere: at quibus cordi est,
 Quovis Sabinum pignore esse contendunt.
 Sed seu Sabine, sive verius Tiburs, 5
 Fui libenter in tua suburbana
 Villa, malamque pectore expuli tussim,
 Non immerenti quam mihi meus venter,

V. 7. *pro expuli tussim* Sciliger et Vossius malunt *expui*, quod apud Terentium Eunuch. III, 1, 16. dicitur: *miseriam ex animo expuere*. Sed haec levis causa ad proscribendam lectionem satis honam, quae egregie stabiliri potest Horatii exemplo Epist. II, 2, 137. ubi est *expulsi helleboro morbum*. Ceterum hic locus a Viris Doctis felicissime sanatus est ex corrupta et foeda MS. lectione *aliamque pectore* [vel *petere*] *expulsus sum, non immerenti quam mihi meus vertitur, vel mens veretur, vel mens vertur, ut in Stat. MS., vel meus vertet, uti in Muret. MS. Lambini liber*

V. 1. *O Funde nost. s. Sob. s. Tib.* Situs nimirum fuit Catulli ager in Sabinorum et Latino- rum finibus ita, ut commode ad utramque regionem referri posset. Fuit autem ager circa Tibur, oppidum Latii ad Anienem amnem, amoenissimus, cuius suavissimam descriptionem lege apud Horat. Od. I, 7, 11. seqq. *Tiburtem* igitur Catullus, cum ob celebratam eius regionis amoenitatem, tum ob majorem villulae conciliandam dignitatem, fundum suum vocari maluit, quam *Sabinum*. Eadem de causa optat Horatius Od. II, 6, 5. seqq. *Tibur — Argo positum colono Sit neae sedes uti-*

nam senectae, Sit modus lasso maris et viarum Militiaeque. de Tiburte qui egerint, videlicet quos laudat Cl. Heyne ad Virgilium Aen. VII, Excurs. VIII, Tom. III, p. 134. v. 3. *laedere urere et pungere. — Quovis pignore esse contend.* satis nota haec loquendi ratio vel ex Phaedr. IV, 20. 5. *Sacramento contendere eodem sensu dixit Cic. in Epist. ad Div. VII, 32. ubi cf. de hoc dicendi genere Manutius.*

V. 8 — 9. *Non immer. quam mihi meus vent. Dum etc.* h. e. dum lautas et opiparas sector coenas, iure meritoque mihi dedit, contraxit venter, ventris mei voracitas.

Dum sumtuosas appeto, dedit, coenas.
 Nam, Sextianus dum volo esse conviva, 10
 Orationem in Antium petitozem
 Plenam veneni et pestilentiae legit.
 Hic me gravedo frigida et frequens tussis
 Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
 Et me recuravi otioque et urtica. 15
 Quare relectus maximas tibi grates
 Ago, meum quod non es ulta peccatum.

porae venter. V. 11. *Actium* vel *Attium* in plurimis, sed verior lectio videtur nostra, quam Stat. e lectione MSS. *minantium* bene restituit. *munacii* in quibusdam vetustioribus. V. 15. *procuravi* Scalig. *Et me curavi* in uno MS. Stat. qui coniecit: *Et me ne curavi*, ut ne pro quidem dictum sit. *ocymoque* Muret. V. 17. *Quae non es ulta peccatum* in MSS.

V. 10. *Sextianus conviva*. haud dubie ad *Sextium* vel potius *Sestium* nostrum pertinent *dicta Sestiana* pro insulis et ineptis apud Ciceron. ad Div. VII, 32. ad quem locum iam Victorius ostendit eundem ibi *Sestium* a Cicerone innui, quem *Catulus* in hoc carmine perstrinxit. Fortasse de eodem haec habet Cicer. ad Attic. VII, 17. *in quo accusavi mecum ipsum Pompeium, qui cum scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas quae in omnium manus venturae essent, Sestio nostro scribendas dederit; itaque nihil unquam legi scriptum esse magis Sestianum, h. e. magis insulsum et frigidum.*

V. 11. *Orat. in Ant.* de Antio nihil certi pronunciari potest. Vossius intelligit *C. Antium Restionem*, qui legem tulit sumtuariam et proscripuit a triumviris anno V. C. 711. mi-

ra servi fidelitate erasit, testibus Macrobio et Appiano Alexandrino. — *petitozem* perperam Vulpus, et quos ille sequitur, de eo explicant, *qui in veste candida magistratum a populo petierit*. imo *petitor* iam est actor causae, qui petit et litem intendit, cui opponitur *unde petitor* h. e. reus, quo sensu *petitor* passim apud Ciceronem dicitur. ut in *Orat. pro Roscio* c. 14. edit. Graev. cf. Terent. *Eunuch. Prolog.* v. 11, 12. Pro reo igitur quodam in oratione ista pestifera contra actorem *Antium* causam dicere ausus fuerat *Sestius*. — *Plen. ven. et pestil.* cf. supr. Car. XIV, v. 19.

V. 13. *gravedo frigida* morbus, qui, ut Celsus docet IV, 2. *nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet.* — *in sinum tuum* elegantior summæ familiaritatis et consuetudinis indicandae causa pro *ad te*.

V. 17. *meum peccatum*, quod

Nec deprecor iam, si nefaria scripta
 Sexti recepto, quin gravedinem et tussim
 Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
 Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

Patav. Statii. *quod non es ulto peccatum* emendat Gabriel Faërnus, ut ad fundum referatur, quem sequitur Vulpinus. *non es ulto peccatum* Muret. V. 19. *Sesti* et vers. seq. *Sestio* scribunt alii, quod rectum puto ob locum Ciceronis in notis laudatum, ubi est *εὐχρηδίστην*. cf. in hanc rem ad locum Cic. Leonard. Malesp.

temere me adduci passus sim, ut lautioris coenae causa hominem stultum adirem, qui paene me perderet et enecaret stultissimae orationis praelectione.

V. 18. *Nec deprecor, nec recuso* et a me amior, *recepto* antiquae pro *recepto*.

V. 20. *Non mi, sed ipsi Sest.* explico: non mihi solum, sed ipsi quoque Sestio; quam quidem explicationem orationis nexus fere flagitat; huc accedit, quod particulae, *non, sed* haud raro apud optimos scriptores poni solent pro: *non modo, sed etiam*. vid. Cort. ad Sallust. Jugurth. XIV, 23. p. 484. et Drackenb. ad Liv. X, 6. T. III, p. 25. XXVIII, 26.

T. IV, p. 226. et adXXXVIII, p. 22. Tom. V, p. 199.

V. 21. *Qui tunc voc. me, cum mal. leg. libr.* mos erat apud veteres, ut convocatis ad coenam amicis doctos labores praelegerent, et, priusquam illos publici iuris facerent, eorum iudicio subiicerent; sed non raro huic mori male indulgebant homines stulti, ex insulsis scriptis laudem captantes. Huc pertinet Lucil. Epigr. LXXII. in Analogia Veterum Poët. Graec. Brunk. Tom. II, p. 331. Πικρὴς κωμικὸς ἀλάδης ἴσεν ἰατρὸν Ὅστις διακίση τοῦ ἀποκαυμένου ἢ τοῦ ἀπορροισίου, καὶ νέστης δακρυρροῦντος, Εἰς ἕντις κριτοῦ τῆν ἰδίην μολέον. De verbo *vocare* pro *invitare* vid. ad Carm. XLVII, 7.

CARMEN XLV.

DE ACME ET SEPTIMIO.

Versatur hoc carmen in ferventissimo Septimii et Acmes amore describendo, modoque declarando, quo mollissimos amoris sensus invicem sibi patefecerint. Septimius Acmen suam in gremio tenens, suum, quo erga illam flagrat semperque

flagraturus sit, amoris ardorem, perpetuae fidei obstestatione exponit primum; quem blande deinde excipit Acme dulci osculo, et multo vehementiorem, quo accenditur, erga illum amorem libere fassa, propriam se illi per totam vitam dicat. — Sed huic amori, cui nunc demum Amor dexter adspirasse dicitur, v. 8-9. et 17. 18. non respondisse antea videtur optatus successus, sive aspera primum fuerit Acme, sive alia impedimenta amori obiecta fuerint. — Ceterum miram in mutuo invicem sibi aperiendo amore simplicitatem et venustatem quilibet, opinor, in hoc dulcissimo mellitissimoque carmine mirabitur. Expressit hoc carmen Kretschmar. in Carni. Teuton. p. T. II, 206.

Acmem Septimius, suos amores,
 Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,
 Ni te perdit amo, atque amare porro
 Omnes sum assidue paratus annos,
 Quantum qui pote plurimum perire: 5
 Solus in Lybia, Indiave tosta,
 Caesio veniam obvius Leoni.

V. 5, *qui pote* in marg. libr. Bibl. Bodleian. Oxon.

V. 1. *suos amores* amicam suam. vid. ad Carm. X, 2, 5. *Quant. qui pot. pl. per.* h. e. quantum ullus amator amicam suam perdit amare potest. *perire* pro deperire cf. ad Carm. XXXV, v. 12.

V. 6. *Solus in Lybia* pro sola in Lybia, h. e. deserta. *India tosta* arida, torrida. Non bene autem a Nostro Africam cum India componi observat Barthius ad Stat. Silv. IV, 3. v. 137. quod equidem non video. Vult et potuit poeta iam quamlibet regionem remotiorem appellare, leones alentem, quod quidem de India aequae Ly-

bia valere non dubium est, quamquam Lybia leonum frequentia nobilior sit, et *Gaetuli* inprimis *leones* saepe apud poetas commemorantur.

V. 7. *caesio leon.* *vi caesius* male vulgo explicant de glauco leonis colore. imo *caesius* leo plane est, qui Homero Iliad. XX, v. 172. dicitur *πλαστεύς*, h. e. torvum intuens, quia oculi caesii truculentum quiddam et terribile habent. In quam sententiam recte etiam explicatur *Minerva πλαστεύς*. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 226., et Heins. ad Ovid. Art. Am. II, 659. Ter-

Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 At Acme leviter caput reflectens,
 Et dulcis pueri ebrios ocellos
 Illo purpureo ore suaviata,

10

V. 8. *Sinistra ut ante Dextra sternuit approbatione* MSS. fere omnes et editi. vett., nec video, cur non ita loqui potuerit Catullus: nostram lectionem produxit Statius ex MS. Patavino altero. — *Hoc ut dixit Amor sinister ante, Dextram sternuit adprobationem* Vossius, qui in quibusdam libris invenerat *sinistrante ante*. Ceteris lectionis monstris fatilibusque recensendis coniecturis chartam perdere nolo. V. 12. *Suaviata* Meleager.

ribilis autem leonis vultus multo gravius quam eius color ab Homero et aliis poetis in adiunctis exprimi solet. Hinc *επιθελιος* Iliad. XVIII, 579. *χρυσεος* Odys. XI, 610. *obvius veniam* sc. ut me sceleratum et perfidum discerpit. Sceleratos enim praecipue a feris peti, vulgaris ferebat veterum opinio. Hinc Horat. *integrum vitae scelerisque purum se praedicans, sponte se inermem lupum in silva Sabina fugisse* canit Od. I, 22, 9, sqq.

V. 8. *Hoc ut dixit, Am. sin. ut etc.* Sensus est: ab hoc tempore et hoc amoris declarandi modo favere coepit Amor Septimio et Acme, quibus antea minus favere visus est. *Sternuere dextr. approb.* est omen faustum, *sinistr. appr.* omen infaustum sternuendo praedicere. Sternutamenta enim antiquitus ad bona auspicia pertinuisse apparet ex Homero, ubi faustum eventum ex Telemachi sternutatione auguratur Penelope Odys. XVII, 545. Sic de Menelao apud Theocrit. Idyll. XVIII, v. 16. *ὄρνις γὰρ ἀμύδις τις ἰκίετο καὶ ἰχθυίον*

τις, ἔς Ἰθάκην. — Hinc vulgaris illa, qua sternuentes apud veteres excipiebantur, cantilena *ἔσσι εὖσσιν*. Translatum igitur est *sternuere* inde ab hominibus vel ad Deos, qui coeptis propitii adessent, praecipue ad Amorem, amantium votis obsecundantem. Theocr. Idyll. VII, v. 96. *Ἰσχυίῳ μὲ ἔσσοις ἰκίετο*. Propert. II, 3, 24. *Num tibi nascenti primis, mea vita, diebus Aureus argutum sternuit omen Amor* vel ad alias boni ominis res, verbi causa ad crepitantem lucernae stridorem apud Ovidium Heroid. XIX, v. 151. vide in hanc rem interpretes ad locos laudatos, praecipue Burmann. Sec. ad locum Propert. et quos laudat Pet. Burmann. ad Ovid. l. c. Memorabile autem est in nostro loco, quod Amor *sinistram* quoque *approbationem* sternuisse dicitur; unde non ad bona solum, sed etiam ad mala omnia relata fuisse sternutamenta recte colligi potest, quod egypticis confirmat locus Frontin. Stratag. I, c. 12. §. 11.

V. 10 - 13. *levit. cap. refl.* nota est simillima illa Licym-

Sic, inquit, mea vita, Septimille,
 Huic uno domino usque serviamus.
 Ut multo mihi maior acriorque 15
 Ignis mollibus ardet in medullis.
 Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 Nunc ab auspicio bono profecti,
 Mutuis animis amant, amantur. 20
 Unam Septimius misellus Acme
 Mavolt, quam Syrias Britanniasque:
 Uno in Septimio fidelis Acme

V. 14. *huic uni* perperam in quibusdam, nam amat Catullus formam huius vocis antiquam, ut *supr.* Carm. XXII, v. 17.

niae osculationis descriptio apud Horat. Od. II, 12, 25. *Dum flagrantia detorquet ad oscula Cervicem - ebrios ocellos*, ebrii oculi sunt, quos vocat Quintilianus lib. XI, c. 3. *Lascivos et mobiles aut natantes et quadam voluptate suffusos* etc. Eodem plane sensu oculi vocantur apud Graecos *εἴρησι*, vid. Fischer. ad Anacr. Od. XXVII, v. 21. in primis Bergler. ad Alciphr. p. 117. et quae de oculorum petulantia copiose notarunt Interpret. ad Petron. cap. CXXVI, v. 12. *illo purpureo ore*, h. e. pulchro. nihil superius, ut recte Bentl. ad Hor. Od. III, 3, 12. sed observa vim in pronomine *illo*, h. e. cum nullo alio comparando.

V. 13. *Sic, inquit, mea vita* etc. particula *sic* respondet *vō* ut v. 15. Sensus est: Quam certe ego te multo ardentius amo, tam certe semper ego meam tibi uni probabo fidem.

est igitur iurisiurandi genus: expeade verborum ornatum. *Huic uno domino* *divitiis* et eleganter pro: tibi. *Serviamus* eleganter hoc verbum ad amorem transfertur. Terent. Eun. V, 8, 3. Ovid. Amor. II, 17, 1. ut *divitiis* apud Graecos. vid. Dorvill. ad Chariton. II, c. 17. p. 319. edit. Lips. Suaviter autem et molliter iam Acme Septimium suum *dominum* vocat, cum alias solae puellae apud poetas appellentur *dominae*, quibus proprie *servire* dicunt amatores. Nisi quis forte verba: *Huic uno domino* suavissima imagine *divitiis* ad Amorem tanquam praesentem referre velit. et sic similiter infra Carm. LXI, v. 134. dicitur: *servire Thalassio*.

V. 19. *Nunc ad auspicio bono prof.* h. e. laetis ominibus amorem exorsi.

V. 21. *misellus* cf. ad Carm. XXXV, 14.

Facit delicias libidinesque.

Quis ullos homines beatiores

25

Vidit? quis Venerem auspiciorem?

CARMEN XLVI.

AD SE IPSVM DE ADVENTV VERIS.

Quam ex Bithynia provincia, ubi male se habuerat in comitatu Memmii, in Asiam esset profecturus sub veris adventum, nificam, quam inde percipit voluptatem hoc carmine describit. Laeto igitur animo comitibus valedicit.

Iam ver egelidos refert tepores,
 Iam coeli furor aequinoctialis
 Iucundis Zephyri silescit auris.
 Linquntur Phrygii, Catulle, campi,
 Nicaeaeque ager uber aestuosae.
 Ad claras Asiae volumus urbes.

5

V. 1. *egelidos tepores.* egelidus est gelu expers, et dicitur de mollioribus aeris primo vere spirantibus. Hinc *ver egelidum* apud Columell. X, v. 282., ubi vid. de hac voce Beroaldus. *furor caeli aequinoctialis*, sublimius et exquisitius de ventis sub aequinoctium inprimis furere et haechari solitis; videtur igitur scriptum hoc carmen post aequinoctium. Statius et alii parum commode *aequinoctialis* ad Zephyri trahunt, at Vossius et Vulpus *aequinoctialis* referunt ad coeli. ego iango *aequinoctialis furor*.

V. 4. *Phrygii campi*, Bithynia enim antiquitus fuit pars Phrygiae minoris,

V. 5. *Nicaeaeq. ag. ub. aest.* vide de hac urbe Strabon. lib. XII. p. 389. [edit. Casaub.] ubi Nicaeam, *μαρτινέου τῆς Βιθυνίας* vocat et eius *αἰθέρη πύλη καὶ ἰθάκη* laudat. *aestuosae* ex explicatione Vossii dicitur Nicaea, quod, quo vehementius ibi, teste Galeno, ob crassiorem aërem hyemali tempore saeviret frigus, eo gravior deinde, ut docet Aristoteles, ibidem ferret calor.

V. 6. *ad clar. Asiae urb.* huc refer Pergamum, Zmyrnam, Ephesum, Miletum et alias. cf. omnino Ducker ad Liv. XXVI, 24. §. 9. Tom. III, p. 1104. edit. Drackenb.

Iam mens praetrepidans avert vagari;
 Iam laeti studio pedes vigescunt.
 O dulces comitum valet coetus,
 Longe quos simul a domo profectos
 Diverse variae viae reportant.

10

V. 11. *Diverse variae* liber Heinssii. *Diversas variae* in MSS. teste editore Cantabrig. quam lectionem servavit Vulpus. *diversae variae* vel *diversae et variae* in quibusdam.

V. 7. *mens praetrepidans*. praetrepidare eleganter de iis, qui morae sunt impatientes et praeter laetitia, vel cupidine alicuius rei, quam mox suscepturi sunt, sicut equi generosi, ut hoc exemplo utar, frenum mordentes trepidant.

V. 8. *Iam laet. stud. ped. vig.* versus ornatissimus pro vulgari:

iam pedes prompti et parati sunt ad ingrediendum iter. *studio* sc. ambulandi. Vulpus, qui *pedes* de navium pedibus explicat, egregie, ut passim ineptit.

V. 9. *O dulc. comit.* haud dubie intelligit ceteros ex cohorte Memmii.

V. 11. *Diverse* in diversas terrae regiones.

CARMEN XLVII.

AD PORCIVM ET SOCRATIONEM.

Catullus cum homines nequissimos, Porcium et Socrationem a Pisonis bene et laute haberi videret, Veranniolum vero et Fabullum prorsus negligi, animi sui indignationem hoc carmine declarat.

Porci et Socratio, duae sinistrae
 Pisonis, scabies famesque Memmii;

V. 2. in plerisque edit. praeter Vulp. recepta est lectio *famesque mundi*, quam quidem omnes libros MSS. nisi quod in nonnullis pro *mundi* sit

V. 1. *duae sinistr. Pisonis*, h. e. quorum opera egregie uti poterat Piso in surripiendis aliorum bonis; de *manu sinistra*,

furto infami, vid. supr. ad Carm. XII, v. 1. erant igitur Porcius et Socratio ministri et quasi instrumenta Pisonis nequitiae;

CATULL. Carm.

P

Vos Veranniolo meo et Fabullo
 Verpus praeposuit Priapus ille?
 Vos convivia laeta sumtuose
 De die facitis; mei sodales
 Quaerunt in trivis vocationes?

5

mondi vel mandi, prae se ferre testantur Achill. Stat. et Ianus Mekeger. Sed ex mea sententia totus locus friget, nisi viri cuiusdam nomen innogatur substantivis *scabies famaeque*. Iam vero cum Scaliger in libro suo inveniret: *scabiesque Memmi*, eandemque lectionem offerat edit. Venet. anni 1493, et Gryph. anni 1537, servandam et revocandam illam putavi, praecipue cum Catullus eosdem bonos viros Pisonem et Memmiam iam secum composuerit eorumque impuritatem perstrinxerit supra Carm. XXVIII.

iidem paulo audacius mox vocantur *scabies et famae Memmi* ideo, quod Memmii avaritiae ita inservire studebant, ut istius *scabiam et famam* in semetipsis referrent, et eadem, qua ipse, aliorum bonis rapacitate inharent. *Scabies* de nimio et prurienti quasi lucrando studio dicitur ab Horat. Epist. I, 12, 14. *Cum tu inter scabiam tantam et contagia lucri Nil parvum sapias*, et *auri sacra famae* de insana habendi cupiditate ex Virgilio satis nota est. Videant de hac mea explicatione doctiores. cf. Var. Lect. Ceterum de *Memmi* avaritia et illiberalitate vid. ad Carm. X, de *Pisonis* ad Carm. XXVIII.

V. 4. *Verpus Priapus illo*, proprie salacissimus iste homo *Piso*, quasi totus penis. Sed puto hac obscena imagine nil nisi sordidissimam *Pisonis* avaritiam et turpitudinem notari, ut supra Carm. XXVIII, v. 12. *nam nihil minore verpa Fartiestis*. idem adnotavimus de voce *rumator*, vid. nos ad Carm. X,

v. 12. et verbo *irrumare* Carm. XXXVII, v. 8.

V. 6. *de die*, h. e. statim a meridie sive multa adhuc die; eodem modo passim apud Ciceroem dicitur *de nocte* pro: statim a media nocte, sive multa adhuc nocte. *convivia* igitur de die sunt *tempestiva*. vid. Interpretes ad Curt. V, 7, 2., ubi est *de die convivia inire*: cf. Burmann. ad Phaedr. III, 10, 20. Sic Graeci *ἐπ' ἄλπευ κίνου*, vid. Toup. Emend. in Suid. P. III, p. 221.

V. 7. *mei sodales Quaerunt in triv. vocat.* at sodales mei in trivis exspectare debent invitationes ad coenam? *vocationes* sunt *invitationes* quemadmodum *vocare*, *καλεῖν* apud Graecos, simpliciter pro invitare dicitur, ut supr. Carm. XLIV, v. 21. cf. Curt. ad Plin. Epist. X, 117. Hinc servi ad coenam invitantes dicti sunt *vocatores*, Graecis *καλεῖται*. vid. Ritthershus. ad Oppian. Halieu. III, v. 232. p. 270. qui pluscula in hanc rem dabit. *in trivis*, respexit

fortasse poeta cocnam Hecatae, in cuius honorem sub initium cuiusque mensis apud Athenienses, praecipue a ditioribus

coena instructa et in trivis proposita fuit, ut diriperetur a pauperibus, de qua re vid. Heunsterhus. ad Lucian T. I, p. 330.

CARMEN XLVIII.

AD IUVENTIVM.

Iuventium, puerum formosum, a quopiam sibi deosculandum dari optat, cuius ne numerosissima quidem osculorum copia se expletum iri ait. conf. in eundem Iuventium Carm. XXIV.

Mellitos oculos tuos, Iuventi,
Si quis me sinat usque basiare,
Usque ad millia basiam trecenta,
Nec unquam saturum inde cor futurum est:
Non si densior aridis aristis
Sit nostrae seges osculationis,

5

V. 4. *Nec unquam videar satur futurus* edit. Gryph. *inde cor satur futurus* invenit Stat. in MSS. unde tentat *Nec mi unquam videor satur futurus*. Vossius defendit librorum veterum scripturam *Nec unquam inde ero satur futurus*, quam se invenisse etiam in L. MS. et Edit. R. affirmat editor Cantabrigiensis, qui transposita voce *satur* versus sic concinnandum putat: *Nec unquam satur inde ero futurus*. Quam nos dedimus lectionem satis bonam, iam est in edit. Venet. ab an. 1493.

V. 1. *Mellit. ocul.* de more osculandi oculos vid. ad Carm. IX, 9. et cf. Carm. XLV, 11.

V. 4. *Nec unquam satur. inde cor futur.* Nam ut Theocrit. canit Idyll. III, v. 20. *Ἐστὶν οὐκ ἐν νεότητι γὰρ ἀπαρτὶ ἀδῖα τρέφεται.*

V. 5. *Non si dens. arid. ar. sit. cog.* etc. versus suavissimi

et ornatissimi! *aristarum* comparatione ad ingentem alicuius rei significandum numerum et alii poetae passim usi sunt. Ovid. Epist. ex Ponto II, 7, 25. *Cinyphiae segetis citius numerabis aristas.* cum arena *Libyssa* infimilam osculorum copiam comparat Noster supr. Carm. VII, 2.

CARMEN XLIX.

AD M. T. CICERONEM.

M. T. Ciceroni, cui obstrictus pro re quapiam tenebatur Catullus, gratias in hoc carmine agit, quas potest maximas, et quanto ipse se omnibus poetis inferiorem fatetur, tanto illum omnes oratores eloquentia superare ait.

Disertissime Romuli nepotum
 Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
 Quotque post aliis erunt in annis;
 Gratias tibi maximas Catullus
 Agit, pessimus omnium poeta: 5
 Tanto pessimus omnium poeta,
 Quanto tu optimus omnium patronus.

V. 6. Hunc versum abesse in melioribus libris affirmat Vossius, quo quidem sublato nec sensum turbari idem existimat, cum *quantus, qualis* et similia pronomina sine relativis poni soleant; quod quamvis in nonnullis locis verum est, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 36. §. 2. Tom. II, p. 985. id tamen parum commode hinc loco aptari posse videtur. Librariorum fortasse incuria ob verborum repetitionem, ut saepe factum est, hic versus excidit.

V. 2. *quot sunt, quotque fuere*, nota loquendi forma de rebus vel hominibus incomparabilibus. Sic supr. Carm. XXIV, 1-4. *O qui flosculus es Iuven-*

tiorum, Non horum modo, sed quot aut fuerunt, Aut posthao aliis erunt in annis. cf. supr. Carm. XXI, v. 2 et 3.

CARMEN L.

AD LICINIVM.

Convenerat die quodam inter Catullum et Calvum Licinium, otio, quo fruebantur, ita uti, ut versibus invicem se lacerarent, et alter ad alterius in Catulli tabellis scriptos versus responderet. In quo quidem certamine poetico Calvi sale et leporibus ita abreptus fuit Catulli animus, ut domum reversus, cum totus esset in repetendis et admirandis Calvi facetiis atque leporibus, nec cibo nec somno iuaretur. Cum igitur ita esset animatus, poemation hoc conscripuit, quo suos erga Licinium sensus testaretur. De Calvo Licinio vid. supr. ad Carm. XIV.

Hesterno, Licini, die otiosi
 Multum lusimus in meis tabellis,
 Ut convenerat esse; delicatos
 Scribens versiculos^o uterque nostrum,
 Ludebat numero modo hoc, modo illoc,

5

V. 3. *Ut convenerat esse, delicatos* in Patavin. altero, male!

V. 2. *Multum lusim. in meis* tab. versibus enim *duces* in pugillaribus exaratis boni etiam nonnunquam poetæ animi causa ludere solebant, frequentius tamen poetæ deterioris notæ. Horat. Sat. I, 4, 13. seqq. — *Ecce Crispinus minimo me provocat: Accipe si vis, Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora, Custodes: videamus, uter plus scribere possit.*

V. 3. *ut convenerat esse*, supple *otiosos* et explica: ut conventum inter nos fuerit hoc die esse otiosos; sic omnis, puto, qua impediti tenentur interpretes, remota erit difficultas. Male in editione Bipont. et aliis interpungitur post *delicatos*, quod ad versiculos referendum est; *delicati versiculi* sunt iocosi.

Reddens mutua per iocum atque vinum.
 Atque illinc abii, tuo lepore
 Incensus, Licini, facetiisque,
 Ut nec me miserum cibus iuaret,
 Nec somnus tegetet quiete ocellos, 10
 Sed toto indomitus furore lecto
 Versarer, cupiens videre lucem,
 Ut tecum loquerer, simulque ut essem,
 At defessa labore membra postquam
 Semimortua lectulo iacebant, 15
 Hoc, iucunde, tibi poëma feci,
 Ex quo perspiceres meum dolorem.
 Nunc audax, cave, sis; precesque nostras,

V. 6. *Reddens mutua* sc. carmina, quod saepe omitti solet. Sic apud Virgil. Eclog. VII, 22. — *proxima Phoebi Versibus ille facit*: ubi si ad *proxima* supplet carmina, non opus est cum Heynio, statuere *si proxima* tamquam neutrum absolute positum esse pro *proximos*. cf. Virg. Eclog. IX, 36., et Aen. II, 239. *reddere mutua* igitur est quasi *alternis canere*. — *per iocum atque vinum*. insolentius dictum videtur *per vinum*, sed vid. exempla apud Drackenborch. ad Liv. XL, 7, 9. Tom. V, p. 439. supra dicebatur Carm. XII, 2. *in ioco atque vino*.

V. 7. *illinc abii* ex hoc certamine.

V. 8. *incensus*. non ira ob praereptam sibi in hoc certamine a Calvo palmam, sed in bono sensu: facietiarum admiratione inflammatus, plane iis abreptus et in una harum fa-

cietiarum cogitatione defixus.

V. 9. *me miserum* vehementiori animi affectione impeditum.

V. 10. *Nec somnus tegetet quiete ocellos*. ornate additum est *si quiete* — *indomitus* sc. somno, *furore*: ob furorem vincere igitur et domare furentem et nimium sibi indulgentem animum somnus nequibat.

V. 14-15. versus ornatissimi! *defessa labore* versando et circumagitando *membra semimortua* elanguida, inertia et adeo viribus exhausta, ut vix amplius versari et promoveri in lectulo possent, qualia fere sunt, quae morte appropinquante delicere incipiunt.

V. 17. *meum dolorem*, quem tui desiderio capio.

V. 18. *precesque nostras* refer ad vers. 13. optat nimirum et precatur, ut quamprimum Calvus una secum esse velit.

Oramus, cave despuas, ocelle,
 Ne poenas Nemesis reposita a te: 20
 Est vehemens Dea; laedere hanc caveto.

V. 19. *cave despuas ocello* vitiose in quibusdam cum veti. tum recentioribus; nam quis unquam dixerit: *ocello aliquem despuere*? V. 20. *Ne poenas Nemesis reponat: Ate est vehemens Dea* Meleag. Voss. et editor Cantabrig. sed quilibet, opinor, vulgatum sine haesitatione praefereat.

V. 19. *despuas*, respuas et a te amoliaris; ductum inde, quod, qui rem mali ominis vel etiam homines sibi invisos averarentur, tor in sinum despuere solebant. Tibull. I, 2, 96. Theocrit. Idyll. VI, 39. et XX, 11. *ocelle carissime*, quem iam supra Carm. XIV, 1. *plus oculis ac se amari* dixit.

V. 20. *Nemesis superbiae ultrix*. Macrob. Saturn. I, c. 21. *Nemesis quae contra superbiam colitur*. cf. Vulp. et Herderum in *zerstreute Blätter* T. II, p. 230. seqq.

V. 21. *Est vehemens dea* quae graviter superbos ulcisci solet. *βρῦς* 214.

CARMEN LL

AD LESBIAM.

Beatissimum esse ait, cui Lesbiam suam alloqui et coram videre liceat, quod quam sibi contingit, privari sensibus et furore quodam se corripit fatetur. — Quam studiose Graecorum vestigia presserit Catullus, vel ex hoc carmine dilucide apparet, quod ad singula verba paene, ut infra Carm. LXVI. de coma Berenices ex Callimacho, expressum et translatum dedit ex Sapphus quodam carmine, a Longino servato de Sublimitate cap. X. ubi si quis acutissimi harum elegantiarum arbitri de sublimitate huius carminis legerit iudicium, nec meam nec me peritiorum, opinor, commendationem desiderabit. — In gratiam iuvenum, ut, perfectissimo verae simplicitatis et naturalis pulchritudinis exemplo ante oculos posito, summam, nisi omni sensu pulchri destituti sint, ex instituta utriusque carminis comparatione percipiant voluptatem, subiiciendum curabo venustissimum Sapphus odarion, posteaquam de nexu ul-

timae strophae, quam sensu suo ductus, Sapphicæ imitationi Catullus addidit, quaedam praemisero. — Profecto enim in hoc carmine explicando multi graviter errarunt. Sic Vossius, qui Catullum in vertendo Sapphus carmine, otio in adeo tenui re abuti nolentem, abrupto filo, ultimam stropham censet addidisse; sic alii, qui hoc fragmentum esse alius carminis, cuius initium deperditum sit, existimaverunt. Haud raro nimirum factum est, ut in locis poetarum pulcherrimis, ac praecipue in amatoriiis, in quibus vehementes ac varii omnino animi motus expressi sunt, valde allucinarentur eorum interpretes, nexumque sententiarum frustra quaerentes, eos locos vel falso reprehenderent, vel misere turbarent. Qua quidem in re ingenio suo nimis indulisse magnum Scaligerum, vel ex eius traiectionibus in Tibullo et Propertio audacter tentatis, satis constat. Sed enim in poetarum interpretatione, non tam doctrinae copiam (quam quis ausit derogare Scaligero, Vossio aliisque?) quaerendam esse puto, quam id nitendum, ut in eorum animum et cogitationem penitus intueamur. Quo circa vide quae praeclare disputat Cl. Heyne ad Tibull. de codic. et edit. p. XVI. edit. novae. — Idem dicendum de ultima strophâ ^{καὶ ἐπιπέδιον} carmini nostro addita, qua, ex meo quidem sensu; magna eidem dignitas et pulchritudo conciliatur. Si enim animo finxeris Catullum hae Sapphica imitatione; quam ad Lesbiam transtulerat, paene absoluta, seriore mox cogitatione instituta, atque in se reversum; in haec verba erupisse: Otium, Catulle, tibi molestum est; pulchrum sane locum habebis, quo nescio an alius sit praestantior. In eodem animi statu, quo haec verba scripta sunt, scriptum etiam videtur Carm. VIII. Miser Catulle, desinas ineplire; et sic saepe apud amantes, repugnantes plane invicem se excipiunt animi motus. Sic Tibullus I, 4, 75–81. qui modo iacenter se professus fuerat magistrum spreto amatoribus; et euilibet se adituro Veneris praecepta promiserat, eodem momento v. 82. infr. furit, nec ulla arte indomito amoris furor resistere potest. Sic apud Terentium in Eunuchis, Phaedria, in cuius mira arte adumbrato characteris absolutissimum veri amatoris habes exemplum; modo aestuat, nodo animi molliem eicere tentat, modo ad pristinam insaniam redit. — Nec tamen in amore tantum eiusmodi conversiones apud magnos et lyricos praecipue poetas locum habent, sed etiam in tractandis aliis rerum argumentis, cum gravioribus, tunc

ludicris. Sic Noster supra Carm. XXII, postquam salse praestrinxerat Suffeni ζῶντιος, repente ad se redit vers. 18., ubi cf. argumentum. — Sed, ut in gratiam redeam cum iis, quibus levia forte, quae in hanc rem attexere sustinui, videantur, apponam nunc Sapphus odarion ut legitur illud apud Longin. ex recessione Mori p. 62 — 66. Φύσσει μοι κῆνος ἴσως διότιον ἔρρειν ὠχῆρ, ἔστις ἰσοκτίς ται ἴσῆσι, καὶ κλαίειν ἄνθ' ἠωνίδους ἰσοκτίου. Καὶ γὰρ ἴσως ἰσρησιῶς τί μοι τῶν Κυρθίον ἐς γῆδου ἰσῆσιον? Ἦς γὰρ αἶδη εἰς, βραχίους μοι φωνῆς Οἶδῶ ἐτ' ἴσως? Ἀλλὰ κερμαὶ γλῶσση ἰσγ' ἰσῆσι δ' ἄδῆσι χερῶν κῆρ ἰσοκτίσῆσιον? Ὀπῆσιον δ' οἶδῶ ἔρρειν, ἰσῆσιον δ' ἰσῆσιον.

Ille mihi par esse Deo videtur,
Ille, si fas est, superare Divos,
Qui sedens adversus identidem te

Spectat et audit

Dulce ridentem, misero quod omnes

5

Eripit sensus mihi: nam simul te,

Lesbia, adspexi, nihil est super mi

* * *

V. 7. *Suprema* in nonnullis apud Stat. *** hanc lacunam olim explevit Parthenius ita: *Quod loquar amcas*, et Corradinus de Allio: *voce loquendum*; certe tale quid postulant verba graeca βραχίους μοι φωνῆς οἶδῶ ἐτ' ἴσως. Sed quis ausit in antiquorum textum recipere quas a recentiore manu proficiscuntur? Is profecto qui Statii aut Ian. Doussae imitationem cum Catulliana audeat comparare. V. 9. *Tenuis* in quibusdam male! usm

V. 3. *sedens adversus* e regione, *laxius*. in contra, *vis-à-vis*.

V. 5. *dulce ridentem*. notissimus ille locus Hor. Od. I, 1, 22, 23. *Dulce ridentem Lalagen amabo, Dulce loquentem — quod intellige ut spectare et audire Lesbiam. — misero mihi misere mihi amanti.*

V. 6. *simul* pro simulac, ut sexcentis etiam in pedestris orationis scriptoribus.

V. 9. *Lingua sed torpet*, si-

CATUL. Carm.

gnum ferventissimi amoris. Sic in veteris carminis fragmento Aeditui, quod servavit Gellius Noct Attic. c. 9. *verba labris abire* in amore dicuntur. Hor. Epod XI, v. 9. *languor et silentium amantem arguit*. cf. eundem Od. IV, 1, 35, 36., et Lessingii *Schriften dritter Theil* p. 50. *tenuis flamma* subtilis et mollis. *dimanare* permeat, *dimanare* autem, quod proprie de rebus fluidis dicitur, elegantius iam transfertur ad

Q

Lingua sed torpet: tenuis sub artus
 Flamma dimanat: sonitu suopte 10
 Tintuant aures: gemina teguntur
 Lumina nocte.
 Otium, Catulle, tibi molestum est;
 Otio exultas, nimiumque gestis:
 Otium et reges prius, et beatas 15
 Perdidit urbes.

est in Sapphus carmine *λεέρης κῆρ*. V. 10. *suopte* pro *sponde* absolute positum vult Vossius, in quam rem laudat Lucret. VI, v. 755, sed ibi in optimis libris legitur *sua vi*. V. 11. *tintuant* Muret. Gryph.

ignem tacite et celeriter serpenteum. Sic manare et permanere apud Lucret. et alios de igne dicitur.

V. 13. *Otium, Catulle, tibi molest.* Comparandus omnino cum Nostro locus suavissimus Ovidii Remed. Amor. dignus ille profecto, qui totus legatur. Quaedam saltem ex illo delibare liceat. vers. 139, seqq. *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus; Contemtaeque iacent, et sine luce, faces. Quam platanus vino gaudet, quam po-*

pulus unda, Et quam limosa canna palustris humo, Tam Venus otia amat. qui finem quaeris amoris; [Cedit amor rebus] res age; tutus eris. et paulo post v. 149. Desidia puer ille [Amor] sequi solet. odit agentes Da vacuae menti, quo teneatur, opus. cf. Terent. Heautont. I, 1, 57.

V. 15. *otium et reges etc.* vid. quae ad hanc sententiam illustrandam attulerunt Statius et Vulpus.

CARMEN LII.

AD SE IPSVM DE STRUMA ET VATINIO.

Catullus, quum Nonium Strumam et Vatinium, improbos homines, ad summos honores, hunc quidem ad consulatum, illum ad aedilitatem praeturamve evectos videat, ob vix ferendam rei indignitatem, non amplius in terra sibi morandum putat. — Sic Horat. Epod. IV. invehitur in Maenam, Pompeii libertum, qui levitate et perfidia usque eo pervenerat, ut non solum divitiis, sed equestri dignitate superbiret.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
Sella in curuli Struma Nonius sedet:
Per consulatum peierat Vatinius.
Quid est, Catulle, quid moraris emori?

V. 1. quod moraris Moret. cuius lectionis patrocinium in se suscepit Vulpinus, usus auctoritate Ciceronis, qui semper dicere solet: quid, quod, sed in omnibus, quae produxit, exemplis r̄ quod coniunctivus iungitur; et sic debebat etiam esse: moreris; at omnes codices et libri veteres conspirant in lectionem quid, quae multo magis animi concitationem exprimit.

V. 2. *Struma Nonius*. meminit eius Plin. Hist. Natur. XXXVII, 21. cuius distinguendi causa addit: quem Q. Catullus poeta in Sella curuli visum indigne tulit — *Struma* est cognomen a struma, cervicis quodam tumore; cuiusmodi multi apud veteres a naevis corporis traxerunt cognomina; ad locum Plinii de hac gente agit *Harduinus*. Ceterum eum aliunde, quos honores gesserit Nonius, non constat, ex sella curuli, magistratum maiorum insigni,

in qua sedisse dicitur, Censorem vel Praetorem Aedilemve illum fuisse certe colligere possumus. Sedet cum contentu de homine ignavo et stulto, cf. ad Carmen XXXVII, v. 6.

V. 3. *Vatinius*, qui fuit consul cum Q. Fusio Caleno anno V. C. DCCVII. cf. supr. ad Carm. XIV, v. 3. *peierat per consulatum*; iurare enim per carissima quaeque ac praecipue sacrosancta solebant; eo gravius igitur commissum per ea fuit periurium.

CARMEN LIII.

DE QVODAM ET CALVO.

Ridendi causam dederat Catullo quidam ex populo, qui Calvum, audita eius multa vi et arte in Vatini crimina habita oratione, disertum Salaputium vocarat.

Risi nescio quem modo in corona,
 Qui, cum mirifice Vatiniana
 Meus crimina Calvus explicasset,
 Admirans ait haec, manusque tollens:
 Dii magni, salaputium disertum!

5

V. 1. *e corona* affert Meleager e libro Comelini, quam confirmat Pappyr. Pal. et libri editoris Contabrig., cui favet etiam Edit. R. antiquiss., ubi est: et *corona*. V. 5. alii *salaputium*, vel *saliputium*, vel *salapusium*, vel *sapientium*, vel *salapichium*, vel *sotopugium*, vel *solicippium*, vel *sallicippium*, vel *salopantium*, vel *holopachium*, vel *ascalopation*, vel *colabotio* — sed nolo iam nimis esse.

V. 1. *corona* est circulus hominum, qui iudicium in foro, audiendi causa, ab omnibus partibus cingunt.

V. 3. *Calvus*. de Calvo et Vatinio cf. ad Carm. XIV.

V. 4. *manusque tollens*, *χίτων ἀνερχόμενος*. morem veterum, summam sublatis manibus admirationem exprimentium notarunt et multis exemplis illustrarunt, Nic. Heins. et Burmannus ad Petron. c. XL.

V. 5. *Dii magni*. cf. ad Carm. XIV, v. 12. *salaputium disertum*. in constituenda significatione vocis insolitae, quae hic tantummodo occurrit, multi fuerunt interpretes, quorum dissidentes sententias hic referre haud animus est. Omnis

autem lis componi poterat loco Senecae Controv. III, 19, ubi de eodem Calvo: *Erat enim parvulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum salaputium disertum*; sed et ibi libri turbant, et eadem fere in Senecae loco conspicitur lectionis varietas. Acquiesco igitur in lectione *salaputium*, quam optimorum tsm Senecae, quam Catulli, quibus se usum esse affirmat, codicum auctoritate defendit, erudite de hoc loco disputans Scaliger ad Catal. Poët. III, Epigr. 248. in Antholog. Burman. Secund. Tom. I, p. 676. Putat autem Scaliger, *salaputium* esse nutricum *ισχυροποιον* tractum a *putus* vel *pusus*,

ἐπίκουρος, unde praeputium est, a qua parte snos alumnos per lasciviam non modo *putos*, sed etiam *salaputia*, quasi tu *salaces caudas* dicas, appellarent. — Quodcumque demum sit, vel ex quocumque tandem fonte hanc appellationem haustam putaveris, videntur certe

Romani voce *salaputium* vel huic simillima, cuius optio tibi datur in Var. Lect. *in vita communi* vel conviciandi, vel blandiendi et iocandi eausa *hominem pusillum* denotasse. Sensus igitur est: Dii magui, quanta eloquentia latet in hoc pusillo corpusculo!

CARMEN LIV.

AD CAESAREM.

Urbanitatis et honesti sensum abiudicat Caesari, quem una cum sene Fuffitio homines quosdam deformes, sordidos et obscenos in deliciis habere intellexerat.

Othonis caput oppido pusillum,
Vetti, rustice, semilauta crura,

Tres primi versus male in quibusdam editionibus antecedenti carmini annexi sunt. V. 1. post *oppido* in quibusdam vett. edit. additur *est*: quod haud dubie intrusum est ab illis, qui nexum carminis non caperent. V. 2. hic versus in quibusdam edit. post sequentem demum ponitur, quod etiam salva sententia fieri potest. Ceterum hic quoque versus, ut totum carmen varias formas in vett. edit. induit; in vetustioribus sine sensu legitur: *At en rustice vel rusticae — Heri rustice* Gryph. Muret. *Etri rustica semiplota crura* Sculig. Voss. ut in libr. MS. teste Vossio legitur *Etri* vel *Veteri*, unde Vossius fluxit nostram lectionem *Vetti!* in aliis est *Peti* vel

V. 1. Ex versibus huius poemati non nisi Sibyllae interpretatione sensum aliquem elici posse putabant Muretus, Vossius et alii, sed profecto, ut nunc illi leguntur, sine Sibyllae afflatu

in eorum mysteria penetrare possumus; sensus totius epigrammatis redit fere eo: O Caesar, [rustice] agrestes plane mores, sectaris et ab urbanitate et sensu pulchri alienissimus es

Subtile et leve peditum Libonis;
 Si non omnia displicere vellem
 Tibi, et Foffitio seni recocto.
 Irascere iterum meis iambis
 Immerentibus, unice Imperator.

5

Perl. V. 4. Sed non Muret. V. 5. Suffocio Venet. Gryph. Muret. plane sic variant libri apud Liv. in hoc nomine I, 23 ubi vide Drackenborch. p. 98. Sic supra Carm. XXII, v. 11. pro Suffocio in nannallis legitur Fuffeno.

- nam quamvis non omnia et quacubet, certe tamen admodum pusillum caput Othonis, Vetti squalorem et spurcitiam, caninam Libonis impudentiam tibi et Fuffitio displicere vellem; sentio quidem, te, unice Caesar, iterum iambis meis indignaturum esse, sed non merentur veritatis interpretes hanc tuam indignationem.

V. 3. *Subtil. et lev. ped. Lib.* crepitem ventris. «1, 1/2». Solebat autem iste spurcus homo æsquequeque eiusmodi nasorum pestem clamcalum emittere.

V. 5. *seni recocto.* senex recoctus dictus videtur is, qui longo rerum usu, in quibus diu multumque versatus fuit, haud vulgarem peritiam sibi contraxit. cf. Horat. Sat. II, 5, v. 55., ubi scriba in eam-

dem, puto, sententiam *recoctus* dicitur. ubi cf. *Torrent. et Lambin. add. Nic. Heins.* ad Val. Flacc. VI, v. 344. Simili modo apud Phaedr. IV, 1. *mus retorridus, qui sæpe laqueos et muscipula effugerat et procul insidias hostis callidi cernebat*, mihi explicandus videtur. Nisi forte *senex recoctus* dicatur is, qui senectutem viridem et crudam agit, qui iuventutem recuperasse videtur. Sic certe *anus vino recocta* dicta videtur apud Petron. *Fragm. p. 865.* in Burmanni edit. *secunda.* Respicitur enim fortasse in hac locutione fabulla Aesonis, Iasonis patris, a Medea cocti et iuventuti restituti.

V. 7. *unice Caesar* vid. ad *Carm. XXIX, v. 12.*

CARMEN LV.

AD CAMERIVM.

Quærit ex Camerio, quem frustra ubique locorum exquirere et ad summam usque defatigationem huc illuc discurrendo indagare studuerat, quo tandem locorum lateat, quæve puella detineatur, eumque audacter sibi committere et palam facere iubet amorem, qui utique amico sermonis gaudeat commercio, nisi tacendo et occultando sibi ipse eius fructus interciperere velit. — Contra leges hendecasyllabi sæpius in secunda sede huius carminis pro dactylo ponitur spondaeus, quo quidem versus genere et numeris tardigradis, ipsam Catulli, quam circumcursando sibi contraxerat, lassitudinem expressam esse non inepte putat Vossius. Sed eum alii nimis offenderentur hoc in secunda sede posito spondaeo, alii, ut Vossius, in illo servando et exsculpendo nimis sibi indulgerent, adeo Criticorum manus in lectiones huius carminis sæviit, et pro suo quisque arbitrio et aures demulcente numerorum modulo illas diffinxit (vid. Var. Lect.) ut antiqua et genuina huius carminis forma vix nunc restitui et ab adsperis maculis purgari posse videatur.

Oramus, si forte non molestum est,
Demonstres ubi sint tuæ tenebrae.

V. 1. Oro, si forte Stat. Oramus, tibi forte nō molestum est Gronov. ad Liv. VII, 13. V. 2. tuæ latebrae Gryph. Muret. Eodem modo variant libri apud Stat. Achill. II, 243. ubi pro tenebris Cod. Voss. latebris offert. cf. Burman. Sec. ad Anthol. T. I, p. 70. tuæ tabernæ ex antiqua, ut ait, scriptura reponit Scalig., quam lectionem probat Vulpis — at nostra multo aptior est, at vititur auctoritate L. MSS. et omnium au-

V. 1. si forte non mol. est. urbana et venusta per preces aliquid impetrandi formula cf. Mart. I, 97, 1. Sic Græci: *ή ελ πύ λωσι*.

V. 2. Demonstres ubi sint tuæ tenebrae, h. e. quo obscuro et latebroso loco lateas; per tenebras, ut ex sequentibus

apparet, haud dubie innuitur lupanar aliquod; in locis abditis enim, et a luce publica quasi remotis, operam suam addicere solebant quaestum corpore facientes meretriculae; hinc homines libidinosi dicuntur apud Plantam Bach. III, 3, 20 in locis latebrosis versari.

Te quaesivinus in minore campo,
 Te in circo, te in omnibus libellis,
 Te in templo superi Iovis sacrato,
 In Magni simul ambulatione:

5

tiquissimarum et optimar. editionum. V. 3. *Te campo quaesivinus minore* Scalig. ex suo libro, quem sequitur Vossius. V. 4. *in omnibus tabernis* Gryph. Muret. *in omnibus locellis* coniecit olim Parthenius. V. 5. *Summi*

V. 3. *in minor. campo* scil. Martio, qui vocatus quoque fuit *Campus Tiberinus*. nunc *Campo di Fiore*. Eundem campum *Coelimontanum* et subsequenti tempore *Lateranum* appellatum esse ideam Vir doct. observat libro laudato p. 157.

V. 4. *in circo*, haud dubie Circo Maximo, inter Palatium et Aventinum sito, in oblongam et ab altera quidem parte rotundam formam, ab altera vero rectam extracto, in quo ludi equestres, quo inde Circeuses dicti, habebantur, cf. Liv. I, 35. et ibi B. Stroth. ceterum de circis Romanis post *Donat. Rom. Vett et Nov. III, 14. Salmas. ad Solin. p. 635.* et alios sedulo exposuit Cl. Adler libr. laud. p. 325 - 329 - *in omnibus libellis* h. e. tabernis librariis. res enim venales ex attico loquendi more pro ipsis locis vel tabernis, ubi venales habentur, ponuntur. Commode ad locum nostrum illustrandum laudat Vossius Pollucem IX, 5. cuius verba, ut a Vossio et in libro MS. Iungermannii leguntur, iuvat apponere: *Ἐν δὲ τῶν κτηνῶν βιβλιοθήκῃσιν, ἃ ἄς ἐκαστοῦ γένους, εἰς τὰ βιβλία ἑοικε, ἐν ἑκάστῳ ἀνδ' ἑκάστου βιβλίου ἑλθόντων ἐν ἄκρῳσι, ἑοικὸς καὶ*

ἑοικὸς ἑλθόντων ἐκαστοῦ ἀνδ' ἑκάστου κτηνοποιήσεως. ὡς ἐν παλαιῶν ἀρχαίων, ἐν τούτοις, καὶ ἐν τοῦ ὄψου, καὶ ἐν τοῦ κτηνίου, καὶ ἐν τοῦ χύματος.

V. 5. *in templo sup. Iov. sacrato* in Capitolio, ubi Iovi supremo templum a Tarquinio Prisco sacratum fuit. Liv. I, 38.

V. 6. *In Magni sim. ambul. h. e. porticu Pompeiana* prope theatrum Pompeii, ab utraque parte multis arboribus consita, unde poëtis dicitur *umbra Pompeia*, Propert. IV, 8, 75. Ovid. Art. Amand. I, 67. de qua ad utrumque locum plura notarunt interpretes. Adde imprimis Vitruv. V, c. 9. et *Adleri* ausführliche Beschreibung d. Stadt Rom. p. 310. Pompeius autem honoris causa, passim vocatur simpliciter *Magnus*. Mart. XI, 5, 11. *Et te privato cum Caesare Magnus amabit*; de quo cognomine quando illi datum Scalig. ad Enseb. p. 154. 6. Ceterum egregie ad rem cum Nostro Vulpus comparat Plaut. Amphitruo. IV, 1, 3. ubi Amphitruo: *Nam omnes plateas perreptavi, gymnasia et nyropolia: Apud emporium atque in macello, in palaestra atque foro. In medicinis, in tonstrinis, apud omnes aedes sacras Sum de-*

Femellas omnes, amice, prendi,
 Quas vultu vidi tamen sereno;
 Has vel te sic ipse flagitabam:
 Camerium mihi, pessimae puellae. 10
 Quaedam inquit, nudum sinum reducens:
 En hic in roseis latet papillis.

Iovis Vossius ex suo libro praefert. V. 7. praebendi vitiose in Venet. V. 8. Quas vultu magis vidimus sereno Gryph. Quas vultu vidi tamen serenae. Muret. V. 9. Avellite vel aulite sic ipse in libr. MSS. teste Melengro, qui inde sine sensu proponit: Ah vult in, sic ipse flagitabam Camerium mihi, pessimae puellae — Avelli sinite Avant. has te sic tamen Gryph. has te sic tantum Muret. Ah vel te sic Scelig. unde ille fecit nostram lectionem Has vel te sic. at Vossius mavult Ah avellite ipse flagitabam — in margine libri Heins. egregie ad sensum adscriptum fuit: iam iam reddite soepe flagitanti. V. 11. nitidum anum Stat.

fessus quaeritando, nusquam invenio Naucratem. quo in loco observa, in medicinis eodem modo ut v. 4. in libellis dictum esse de tabernis, ubi medicina venditur.

V. 7. prendi h. e. rogavi. prendere aliquem eleganter dicitur, qui aliquem prehensa manu rogat, vel in via sibi occurrentem colloqui causa seducit. Tereut. Phorm. IV, 3, 15. Prendo hominem solum. Cic. ad Div. VIII, 11. prendinus eum, h. e. rogavimus.

V. 8. Quas vultu vidi tamen sereno, h. e. illas tamen praecipue, quas vultum sereneum prae se ferre videbam vel his verbis, ut te mihi redderent, impensius rogabam, has te flagitabam pro vulgari ab his te flagit. vel has de te flagitabam, quamquam et huius formae, ubi duobus accusativis flagitare iungitur, usus non adeo infrequens est.

V. 10. Camerium mihi ele-
 CATUL. Carm.

ganter ad exprimendum loquendi sinum ex vita communi petitum, reticetur eiusmodi iocre verbum: reddite, indicate, ubi sit. Spondaeii loco in prima sede huius versus est tribrachys. pessimae puellae blande, cf. supra Carm. XXXVI, v. 9.

V. 11. nudum sinum reducens h. e. reducta veste sinum vel mammam nudans; expressum est illud Homericum, ubi Hecuba, Hectoris ferocem animum, ut intra moenia potius pugnare et Achillis congressum vitare velit, exserta et monstrata mamma, qua infans a se innutritus sit, flectere et frangere studens, dicitur: κίερον κούριον, κίερον δὲ μαστὸν ἀνέχετο. sinum reducere igitur dictum est ut pectus diducere pro nudare apud Senec. Hercul. Oetae. v. 1669. — Mater in luctum furens Diduxit avidum pectus atque utero tenus Exserta vastos ubera in planctus ferit.

V. 12. in roseis papillis. Sic

R

Sed te iam ferre Herculei labos est;
 Tanto te in fastu negas, amice.
 Dic nobis, ubi sis futurus: ede,
 Audacter committe, crede luci.
 Num te lacteolae tenent puellae?

15

V. 13. *Sed ne quaerere Heraculis labos sit* Gryph. *Sed te quaerere iam Herculis labos est.* Veuët. Muret. *Sed nae iam ferre* Meleag. At nostra lectio est in libris MSS. Scallig. et Voss. edit. Cantabrig. et edit. R. V. 14. *Tanto ten' fastu* in quibusdam vet. non male. vid. not. V. 16. *comiti hoc libenter vel licenter ede* Venet. Gryph. Muret. *Audacter committe, crede, licet* Vossius; at nostram lectionem confirmant omnes libri MSS. Statii, nisi quod in illis pro *luci* vitiose exaratum est *lucet*, pro quo substituendum esse suspicatur Statius *Luci*; sed primum non demonstrari potest, *Lucium* praenomen fuisse *Camerii*, deinde multo magis respondet *crede luci* versui 2. ubi *sint tuae tenebrae*; eandem lectionem probat Scalliger. V. 15. Totum hunc versum glossema putat editor Cantabrig., ex cuius sententia locus ita distingui et legi debet: *Dic nobis ubi sis futurus, ede hoc, Num te lacteolae tenent puellae?* Sed non sensit Vir Doctus, eiusmodi locos, ubi eodem sententia ter et quater aliis verbis iteratur, egregie exprimere valentiora, quo quid petitur, animi impetum. V. 17. *lacteolae tenent*

apud Sospitat. in *Anal. Vet. Poët.* Graec. Brunckii T. I, p. 504. Epigr. III, v. 6. *μῆτι — εὐδαιμονία*, et eodem modo apud Rufin. in *Anal. Vet. P. G.* Brunck. T. II, p. 394. Epigr. XIX, 1. *puella dicitur impijudo.*

V. 13. *Sed te iam ferre Herculei labos est* h. e. quaeritando iam te ferre et tui exquirendi causa omnes latebras perreptare velle, res est immensi et vix ferendi laboris. *Ferre aliquem* non possumus, cum ille nimiam molestiam nobis creat. Male Vossius *ferre* pro *adducere* explicat, nec dubitat in rem suam Ciceronis, Virgilii et aliorum auctoritate abuti. *Herculei pro Herculis*, ut supra XXIX, 9. *Adoneus pro Adonis*, ubi cf. not.

V. 14. *Tanto te in fastu negas*, h. e. eu insignem tuam, amice,

superbiam, qua amicorum adeo conventum vitas! et sic est epiphonema. Magis tamen placet, si hic versus per interrogacionem effertur hoc sensu: *adeone iam superbis, ut te convenire non liceat? se negare iam est: alterius conventum, vitare aliquem latere velle.* Praepositio *in rō fastu* addita *εὐδαιμονία*, ut saepe. exempla collegit. *Drackenh* ad Liv. Lib. I, 52. T. I, p. 207. praecipue ad I, 56. T. I, p. 220. et quos ibi laudat. *-fastum*, quem ei exprobrat, refer ad amorem, quo nunc beatum illum frui, et insolentius efferrī putat.

V. 16. *crede luci*, ex occulto in lucem profer. cf. Var. Lect.

V. 17. *lacteolae puellae* candidae, pulchrae. aptior tamen videtur lectio in Var. Lect. *proposita papillae.*

Si linguam clauso tenes in ore,
 Fructus proiciēs amoris omnes:
 Verbosa gaudet Venus loquela.
 Vel, si vis, licet obseres palatum,
 Dum vestri sim particeps amoris:
 Non custos si fingar ille Cretum,
 Non si Pegaseo ferar volatu,

20

papillae in cod. Rom. teste Lipsio. V. 21. *vel signis licet obseres palatum* vult Vossius. V. 22. *Dum vestri sim egit particeps amoris* Gryph. Muret. Ceterae corruptae lectiones, quas editt. vet. et MSS. in hoc versu exhibent, vix commemorato dignae sunt. V. 23. Sequentes decem versiculi adduntur in tribus antiquissimis editt. et in MSS. L. teste editore Cantabrigiensis, Carm. LVIII. *ad Coelium de Lesbia*, et ita esse in plerisque MSS. affirmat quoque Vossius. Quem nunc in multis edit. occupant locum, assignavit his versiculis Iosephus Scaliger, quos tamen Vossius nec in hoc loco commode se habere, sed ad praecedens Epigramma pertinere et haud dubie deesse aliquid putat. Edit. Gryph. Muret. et alii constituent eos post versum 12. *En hic in roseis latet papilla*. Interim ex meo sensu aptissime hoc ipsum carmen claudere videntur. V. 24. *penisferve* tres antiquissim. edit. ceterum egregie ad rem in editt.

V. 18. *Si ling. claus.* etc. conferatur in hanc sententiam Tibull. IV, 7. 1. et ibi *Brouckhus.* — *linguam clauso in ore tenere*, ut mox v. 21. *palatum obserare*, ornate pro *reticere*, *occultare*.

V. 19. *fructus proiciēs*, abiciēs, perdes.

V. 21 — 22. *vel si vis, licet obser. palat.* etc. sensus: vel per me licet, si tibi hoc magis placet, nihil plane de amoris tui lusibus mecum communices, modo in partem quamdam amoris tui veniens non plane a te seiungar. aut sic: vel si placet, alios omnes amorem tuum diligenter celes, modo ego unus illius sim conscius.

V. 23. *Non custos si fing.* etc. cum gravitate denuo sub sine carminis repetit, se nullo modo, licet insigni currendi

volandive facultate instructus sit, Camerium exquirere posse. *si pro quamvis*, cf. supra ad XXXIX, v. 11. *fingar* eleganter pro *sim*. — *custos Cretum* h. e. Talus, aerei corporis gigas, Europae a Iove datus, ut custos esset Cretae, quam singulis diebus totam circumiisse dicitur. Locus classicus de illo est apud Apollon. Rhod. IV, 1637. — 88. cum aliis eiusdem nominis passim confunditur, de quo vide omnino sagacissimum veterum mythorum Interpretem *Clar. Heyne* ad Apollodor. in not. 220. seqq.

V. 24. *Non si Pegas. fer. volatu*. Pegasus, equus ille alatus, Neptuni e Medusa progenies, quo per aërem vectus est Chimaerae interfector, Bellerophon, vel pueris nondum aere lotis notus est. Apollodor. II, c. 3.

Non Ladas si ego, pennipesve Perseus, 25
 Non Rhesi niveae citaetaeque bigae:
 Adde huc plumipedes volatilesque,
 Ventorumque simul require cursum,
 Quos iunctos, Cameri, mihi dicares:
 Defessus tamen omnibus medullis, 30
 Et multis languoribus peresus
 Essem, te, mi amice, quaeritando.

Muret. hic versus antecedenti praepositur, ita ut hoc ordine et hac permutatione legantur et intelligantur versus: *Non si ludos pennipesve Perseus, Non si Pegaseo ferar volata, Non Rhesi niveis citaeque bigis.* V. 26. *Citaeque bigae* invenit Vossius in exemplar. Mediolan. quod de curru Medesae, ulpote natae in oppido Cyta, intelligi posse autumat. V. 29. *Mihi dicaris* Gryph. Muret. V. 31. *Esse in te* vitiose in edit. Vossii. *mihî amice* Venet. Gryph. Muret.

V. 25. *Non Ladas si ego* sc. sim. *Ladas* nomen celeberrimi cursoris in Olympicis. vid. Muret. et Vulpium *pennipesve Perseus*. profecturus ille ad necandam Medusam accepit a Nymphis *alata talaria* *εταυρηθίλια* Apollodor. II, c. 4. Pausan. III, 17. p. 251. edit. Kühn. mythum more suo explicat Cl. Heyne in not. ad Apollodor. p. 295.

V. 26. *Non Rhesi niv. cit. big.* sc. si mihi sint. Erant autem Rhesi, regis Thracum, equi ex descriptione Homer. Iliad. X, 436. *Δικαιέριος χίτωνος θήλυος δ' ἀνίπυκτος ἰππίος*. Fabulam horum equorum, Troianis fatalium, ad locum Homeri memorat Eustath. et Schol.

V. 27. *Adde huc plumipedes volatil.* intelligo omnes, quicumque vel *alatis talaribus*

(plumipedes) vel omnino *alīs* (volatiles) instructi fuerunt; pluribus enim in veterum fabulis *alata talaria* affinguntur. vid. nos in *Comment. de alatis imaginibus apud veteres*, Goth. 1786. p. 21. Muretus *plumipedes* non male explicat de Zethe et Calai, Boreae filii; alati certe eorum pedes finguntur apud Apollon. Rh. I, 219.

V. 29. *Quos iunctos* h. e. omnes; durius alii ad *iunctos* supplent *currui*. — *dicares* ad usum meum concederes.

V. 30. *defessus tamen.* *ἐξ-αδωσθῆναι* hoc loco animadvertit Vulpium, sed non sensit particulam *si* v. 23, 24, 25. pro *quamvis* positam esse.

V. 31. *peresus* viribus exhaustus et confectus.

CARMEN LVI.

AD CATONEM.

Catonem secum ridere iubet ob rem, ut vocat, ridiculam et nimis iocosam, si unquam res turpis et nimis obscœna, quam refert, ridicula et honestis auribus digna vocari potest. Immo vehementer dolendum est, Catullum in tractandis eiusmodi argumentis tam turpiter abusum esse ingenio.

O rem ridiculam, Cato, et iocosam,
 Dignamque auribus, et tuo cachinno.
 Ride, quidquid amas, Cato, Catullum:
 Res est ridicula et nimis iocosa.
 Deprendi modo pupulum puellae
 Trusantem. Hunc ego, si placet Dionae,
 Pro telo rigida mea cecidi.

5

V. 2. *dignam naribus legendum esse censet Scaliger.* V. 3. *si quid amas* in margine edition. Gryph. V. 5. *pupulum puellae crissantem* vult Vossius et explicat *αὐτὴν ἴσως*. At nolumus cum illo de obscœnitate pugnare. V. 6. *si placet Dionae* eleganter coniecit Stat. V. 7. *Protelo* pro adverbio accipit Vossius, ut sit iugiter, eodem tractu et tenore *εὐκρίως*, cui subscribit Valp. cf. Gesneri Thesaur. s. v. *protelum*.

V. 1. *Cato.* vulgo intelligunt Valerium Catonem Grammaticum; sed quis Catullum familiariter cum hoc Catone vixisse praestet?

V. 5. *Deprendi* verbum proprium de iis, qui inopinati ab interveniente quopiam in furtivo amore opprimuntur. Sic *αὐτὸμαθῆσιν* apud Graecos. Theocrit. Idyll. IV, v. 60. — *κρίων γὰρ πρὶν αὐτῆς ἰατῆρας, καὶ περὶ τὰς μάλιστα περιλαβόντων ἄρτι ἰατρῆν* *pupulum* admodum puerum, pusionem. *trusantem, trusare* frequentativum a *trudere*, obscœne dicitur de iis, qui frustra Venerem tractant.

V. 6. *si placet Dionae.* pro formula illa solemnī, *si Diis*

placet, accomodatius iam dicit: si placet Dionae. Eleganter autem formula illa solemnī *si diis placet* cum sole quodam uti solemus in describendis rebus ineptis et ridiculis. vide *Brisson.* de Formul. p. 66. et 68. — Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet coniectura Statii, pro *si* rescribendum esse suspicantis *sic*, unde hic fere sensus exit: sic enim puniendos vult Venus, qui nondum eius sacris initiati temere illa contaminant. *Dione, mater Veneris,* non raro pro ipsa Venere ponitur.

V. 7. *pro telo.* teli loco *rigida* sc. mentula. *ceccidi* verbum obscœnum de maribus, de quo

CARMEN LVII.

AD MAMVRAM ET CAESAREM.

Singularem Caesaris et Mamurrae morum similitudinem et mirificam inde inter illos enatam unanimitatem familiarissimamque consuetudinem salse describit et exagitat. cf. omnino Carm. XXIX.

Pulchre convenit improbis cinaedis
Mamurrae pathicoque Caesarique.
Nec mirum: maculae pares utrisque,
Urbana altera, et illa Formiana,
Impressae resident, nec eluentur.

5

vide *Scioppium* ad *Lus. Carm.* XII, v. 1.

V. 1. *Pulchre conven. improb. cinaed. Mam.* etc. h. e. arctissima inter Mamurram et Caesarem ob unum idemque vitae studium intercedit necessitudo — amicissima Caesar et Mamurra in unum idemque conspirant.

V. 2. *Mamurrae pathicoq. Caesariq.* h. e. tam Mamurrae quam Caesari pathico. Haud raro enim ita sibi respondent copulae *que que*, nisi copulam *que* primo loco *pathico* additam pro *nimirum scilicet*, explicare malis, *pathicus* ut *cinaedus* designat hominem mollem, qui muliebria patitur, et foedissima libidine polluitur.

V. 3. *maculae pares utrisque* etc. sensus: utrique enim eodem plane flagitiorum genere impressae sunt maculae, quae nunquam deleri et obliterari possunt; alteri quidem *Caesari* ob commissa flagitia et nequissime dispersita bona in urbe *Romae*, alteri Mamurrae For-

miis veteri Campaniae oppido, ubi ille natus fuit, observa autem *et illa* in versu 4. pro altera positum esse. *alter-ille* pro *alter-alter* passim apud bonae notae scriptores iungi solent. vid. *Ducker.* ad *Flor.* IV, 7, 10. et *Ioh. Frider. Gronov.* ad *Liv.* XXXV, p. 40. — Ceterum loquendi genus: *maculae impressae resident nec eluentur*, haud dubie ductum est ex placito illo philosophiae Socraticae a Platone imprimis in *Phaedone* aliisque dialogis exposito et exornato, ubi maculae ille et abes, quas animus, nimium in vita indulgendo cupiditatibus, sibi contraxerit, post mortem etiam apud inferos conspici nec ulla ratione elui posse dicuntur. Locus classicus apud *Platonem* est in fine *Gorgiae* p. 356 — 60. et in *Phaedone* p. 61. A. B. edit. Ffr. *Dignus* est qui in hanc rem consulatur, *Meinersius*, qui praecclare veterum Philosophorum et in primis *Platonis* placita exposuit cum

Morbosi pariter, gemelli utrique:
 Uno in lectulo, erudituli ambo:
 Non hic, quam ille, magis vorax adulter,
 Rivales socii puellularum.
 Pulchre convenit improbis cinaedis.

10

V. 7. Vulgatam distinctionem post *lectulo* tollit *Melesger* et respici putat proverbium *uno in lectulo edocti*: ita ut ambo in omnibus sibi simillimi et in eodem quasi *lectulo improbitatis* nequiter instructi intelligantur → *Unilectuli* coniectat *Statius*. V. 8. *magis vorax et adulter* *Venet.* *Non hic quam ille magis vorax adulter Rivales socii puellularum* tentat *Stat.* → *puellarum* *Vossius*. In editionibus potioribus constanter legitur: *rivales socii et puellularum*; at in edit. *Bipont.* quam sequimur, copula et post *socii* omisa est, quae profecto incommode post *socii* ponitur. Legendum fortasse *rivales et socii puellarum*, vel *rivales sociique puellarum*.

in tribus illis, quae variarum dissertationum nomine inscripsit, voluminibus, (*Vermischte Christen*) tam in suavissimo et lectu dignissimo libro, *Geschichte der Wissenschaften in Griechenland und Rom*, T. II, p. 404. seqq. et 770. seqq. Ad hunc mythum suavissimum, seu involutum fabulosa narratione philosophema Platonieum, respexit etiam *Virgilius* in nobilissimo illo loco *Aeneid.* VI, v. 730 - 41. de quo tres tantum versus describam: *Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes Corporcae excedunt pestes: penitusque necesse est Multa diu concreta modis inolescere miris.* ubi cf. *Heyne* in not. et uberiosem eiusdem disputationem in *Excurs.* XIII, ad *Libr.* VI, p. 664-669. - maeulae illae flagitorum impressae apud Graecos vocantur modo *σιματα*

modo *εὐνάι*, modo *μύλωνες*, modo *καλίδες* vel plerumque *κατάματα εὐνάι* - Alia loca in hanc rem congescit *Vulpius*.

V. 6. *Morbosi pariter* turpi amore laborantes. vid. *Bentleius* ad *Horat.* Od. I, 37. 9. *gemelli* honestiore nomine *cinaedi* vocantur *fratres* cf. *Burmans.* *Sec. ad Anthol.* T. I, p. 641.

V. 7. *uno in lectulo* *εὐδοκία*, summae et turpissimae simul consuetudinis iudiciae causae. *erudituli* eruditionis gloriae cleवादae gratia.

V. 8. *vorax adulter*, qui bona sua in adulterio perdit et exprobrat. cf. supra *Carm.* XXIX, v. 6. Nolim huc trahere, obscenam significationem, quam infra habet verbum *vorare* *Carm.* LXXX, v. 6.

V. 9. *Rivales socii puellularum*. h. e. socii et una rivales puellularum. cf. *Var. Lect.*

CARMEN LVIII.

AD COELIVM DE LESBIA.

Lesbiam prae ceteris omnibus olim sibi amatam, adco a pristinis moribus recessisse scribit Coelio, ut Romae in angiportis metreticium quaeatum faciat.

Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,
 Illa Lesbia, quam Catullus unam
 Plus quam se, atque suos amavit omnes,
 Nunc in quadriuis et angiportis
 Glubit magnanimos Remi nepotes.

5

V. 5. *Magnanimi Remi* vult Vossius.

V. 1. *Coeli*. Fortasse cum Pet. Victor. Var. Lect. Libr. XVI, c. I. M. Coelium Rufum intelligere possumus, in quem exstat oratio Ciceronis; fuit certe is, qui pro indole sua facile rebus amatoris aures praeberet. Accuratus de eius vita, moribus et fatis exposuit Manutius ad Epist. Cicer. ad Div. I, VIII, in praefat. ad Comment. in Epistolas Coelianas; ad eundem Coelium pertinet infra Carm. C. — Sed nimis argute Victorius et alii sub Lesbiae nomine Clodiam latere putant, quam una cum Coelio amoris causa Catullum adiisse et hinc *nostram* iam vocasse frustra contendunt.

V. 2. *Illa Lesbia* *lapereus*, additur et repetitur *illa*, h. e. olim tam amabilis et honestis moribus conspicua. Sic Virgil. *Aeneid.* II, 274. *quantum mutatus ab illo Hectore*. cf. Hor. Od. IV, 13, 18.

V. 3. *plus quam se* etc. sic

infra de Lesbia Carm. LXXV, p. 1. *Nulla potest mulier tantum se dicere amatam, Vere, quantum a me Lesbiam, amata mea es.* similis orationis color est supra Carm. XXXVII, v. 12 et VIII, v. 5.

V. 4. *angiportis*. in vicis enim angustis prostabant scortilla abiectissima. Hor. Od. I, 25. 10. *Flebis in solo levis angiportu*.

V. 5. *glubit*. verbum obscoenum. *deglubere* occurrit apud Auson. Epigr. LXX, v. 7. — *glubere* vel *deglubere* propriam sedem habet in re rustica et significat vel *coricem detrahere* vel *granum tunica sua nudare*, quod, ut multa alia ex re rustica petita, ad turpem sensum translatum est ut Graecorum *ωιδόριος* et *ἀνοιδόριος* vid. Casaubon. ad Athenaeum III, 34. vel *τίγλις τίγλιος*, quod Vulpus ex Glossis Philoxeni adducit, quem confer. — *magnanimos Remi*

nepotes, h. e. Romanos, quos *disputatio* iam vocat *magnanimos*, qui potius ob turpissimum libidinis genus, ut supra

Carm. XXVIII, v. 15. Piso et Memmius, vocari debebant *opprobria Remi*.

CARMEN LIX.

DE RVFA ET RVFVLO.

Rufae cuiusdam ex Bononia infimae conditionis mulierculae et famelicae, nequissimo modo abominandae Rufuli cuiusdam libidini morigerantis, infamiam notat et vulgat - Rufuli nomen accepit fortasse impurus iste homo, ab ipsa libidinis suae ministra Rufa. - Ruforum gentem amplam et honestam olim floruisse Bononiae observat Vulpus ex Martial. VI, 85., sed hoc Catullianam Rufae nostrae descriptionem vix potest suspectam reddere.

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Uxor Meneni, saepe quam in sepulcretis
Vidistis ipso rapere de rogo coenam,

V. 1. *Rufa Rufum fellat* Venet. margini edit. Gryph. adscriptum est *me rursum fallit - Rufa Rufulum fallat* ab antiquo verbo *fallare* pro *fellare* scriber defendit Scaliger. V. 2. *uxorae Meni?* quod fecit ex veteri, ut sit, scriptura. *uxor nementi* Scaliger, quem perperam sequitur edit. Bipont., nam praeter Scaligerum, veterem illam scripturam verno reperit, immo omnes libri MSS. quibus ceteri interpretes usi sunt, constanter servant *uxor Meneni*, signom interrogandi post *Meneni* et in fine apparet in edit. Cantabrig. — in *sepulchris* Venet.

V. 1. *fellat. fellare* proprie est *lac sugere*, quod verbum ut multa alia, improprie hic accipitur.

V. 2. *sepulcretis* de locis sepulturae destinatis.

V. 3. *rapere de rogo coenam*, intellige coenam feralem, quae cum corpore simul in rogam ingesta, cremari et ab infimae conditionis hominibus et famelicis, vel certe rapacioribus et

impudentioribus, ex ipso igne peti solebat. Hinc factum est, ut loquendi genus *coenam e rogo rapere* commode transferrent vel ad sumnam paupertatem voracitatemque describendam, vel ad eam aliis exprobrandam imprecandamve. Sic apud Terent. Eunuch. III, 2. 36. Parmeno ad Thrasonem: *Tace tu: quem ego esse infra infimos omnes puto Homines: nam qui*

CATUL. Carm.

S

Cum devolutum ex igne prosequens panem
Ab semiraso tunderetur ustore.

5

V. 5. *tunderetur* Vossius ex auctoritate plurimorum librorum vet. et sic est in edit. Gryph. et Vcuet. accipit autem Vossius *tondere* pro *vellicare*, *rodere*, *lacerare* et *carpitim ferire*, et addit ante penultimam more antiquo in *tunderetur* corripit.

huic animum assentari induxeris, E flamma petere te cibum posse arbitror. hinc apud Plautum eiusmodi homines rapaces et voraces *bustirapi* vocantur. Pseudol. I, 3, 127. cf. Kirchmann de *Funeribus Romanis* Libr. IV, c. 5. inprimis *Hemisterhus*. ad Lucian. T. I, p. 519. Atque huc pertinere etiam puto locum Tibulli, ubi poeta paupertatem imprecatur aniculae hoc modo I, 5. 53. *Ipsa, fame stimulante furens, escasque sepulcris, Quaerat, et a saevis ossa relicta lupis.* Non enim cum Heynio in versu maiori *herbasque sepulcris*, sed cum Mureto potius *escasque sepulcris* legendum esse puto. Ex meo enim sensu proverbialis illa extremam mendicitatem describendi vel imprecandi locutio *escas sepulcris quaerere*, h. e. de rogo deripere, ut gravior et imprecationi accommodator, longe praeferenda videtur insolenti et novae plane paupertatis descriptioni: *herbas sepulcris quaerere*. Nec causae, ex quibus Mureti lectionem *escasque* reiiciendam censet Heyne in *Observat.* ad Tibull. p. 50.

satis idoneae videntur: nam primum non de *silicernio*, quod ab *escis feratibus rogo impositis* distinguendum esse docet *Hemisterhus*. I. l. cum Mureto cogitandum est; deinde, quod addit Vir summus, *hoc (silicernium) dabatur ad rogam, non ad sepulcrum*, minime enervare potest loci explicationem, cum *sepulcrum* ex usu loquendi vel de ipso rogo, vel de loco certe, ubi rogos exstructus fuit, recte omnino accipi posse videatur. Sic Terent. *Andria* I, 1, 100. *Funus interim procedit: Sequimur: ad sepulcrum venimus: In ignem imposita est.* et sic passim *sepelire* ut Graecorum *συνταφίσαι*, pro *cremare*, vel de *combustione mortui* dicitur. vid. *Cuper. Observat.* I, 7. *Dorvill. ad Charit.* p. 244. edit. Lips. et quos ibi laudat.

V. 5. *ab semiraso ustore* — *ustor*, *υστρῶς* vel *υστρῶς* servus bustuarius a comburendo cadavere, quod curabat, ita dictus. *semirasus*, quia eiusmodi mancipiorum genus admodum sordidum et *semiraso* plerumque capillo fuit.

CARMEN LX.

Duri cuiusdam amici perfidiam accusat, cuius in re tristi auxilium vel solatium frustra imploraverat. — At quem scriptum sit hoc carmen, nisi longioris carminis fragmentum potius habendum sit, vel qua in re Catullo defuerit amicus, frustra quaeras. — Pessime certe in edit. Venet. ab an 1500 et Grifi. cum superiori coniungitur, nec probabiliter in edit. Parthenii Venet. 1493 ad Camerium inscribitur. Mihi quidem egregie respondere videtur argumentum huius carminis illi ad Cornificium supra carm. XXXVIII.

Num te leaena montibus Libyssinis,
 Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
 Tam mente dura procreavit ac tetra,
 Ut supplicis vocem in novissimo casu
 Contentam haberes? O nimis fero corde? **5**

V. 1. *Libyssinis* mavult Scaliger, cui accedit Vossius.

V. 1. *Num te leaena.* cf. in hanc sententiam infr. Carn. LXIV, v. 154. et ibi not.

V. 2. *Aut Scylla latrans infima ing. parte,* in simili re Tibull. III, 4, 89. *Scyllave virgineam canibus succincta figuram.* Fabulam Scyllae lege apud Ovid. Metam. XIV, 59. seqq. et Hygin. Fab. CLI. Est autem haec Scylla Phorci filia, quae passim a poetis cum altera Scylla, Nisi Megarensium regis filia, confunditur, ut apud Virgil. Eclog. VI, 74. 75. *Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est Candida suc-*

cinctam latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates. de qua utriusque Scyllae apud poetas confusione erudite egit Nic. Heins. ad Auli Sabinii Epistol. tres, tribus Ovid. Epistol. respond. I, v. 33. in Ovid. edit. Burmann. T. I, p. 846. in eandem rem ad Virgilio locum laudat Heyne Perizon. Animadv. histor. c. 9. — *Monstrosam Scyllae formam illustrant nummi gemmae in Dactyl. Lippert. Mill. I, 1. 127. 128.*

V. 4. *in novissimo casu,* h. e. extremo et tristissimo.

CARMEN LXI.

IN NVPTIAS IVLIAE ET MANLIJ.

Nuptias Iuliae et Manlii solemniter carmine celebrat poeta, ac mira simul arte et suavitate ritus nuptiales describit et persequitur - In primo carminis lumine a versu 1 usque ad 15 rite appellat et salutat nuptiarum praesidem Hymenaeum, eunque ad concinenda carmina nuptialia nuptiali ornatu adesse iubet. - A versu 16 - 26. sequitur brevis sed ipsa hac brevitate absolutissima exquisitissimaque insignis, qua Iulia enitebat, formae descriptio. V. 26-36. Iterum Hymenaeum ad virginem in domum novi coniugis evocandam et sponsorum animos arctissimo amoris vinculo coniugandos, ab Helicone invitat. V. 36-46. solemniter invocationi Hymenaei, ut eo libentius dux ille Veneris his celebrandis nuptiis dexter adesse velit et propitius, accinere iubet indelibatatas virgines. - Locus sequens a V. 46 - 76. versatur in decantanda Hymenaei laude. A versu 76 sigillatim enarrantur ritus nuptiales, quibus solemniter pompa ad novi mariti aedes virgo deduci, ibique excipi solebat. V. 100-115 summa amoris constantia maritum semper inhacurum esse solis eius amplexibus pollicetur. V. 121-126. puerorum chorus, ad ianuam sponsi venientem sponsam excepturus, iubetur faces extollere et hymenaeum in modum concinere. V. 126-128. cantus lascivorum carminum Fescenninorum mox instituendus indicitur. V. 128-141. concubinus a furtiva sponsi consuetudine excluditur. V. 141-151. ipse sponsus, ut in posterum a molli puero abstinere, rogatur; at sponsa V. 151 seqq. ut votis mariti, tanti nobilitate quam divitiarum copia praestantis, morigeretur et satisfaciat, monetur. V. 166 seqq. ipse sponsae adventus ad sponsi ianuam poetae nunc observatur animo. iubetur igitur nova nupta intrare domum, et ferventissimum mariti amorem coram cognoscere V. 171 seqq. mox e manu ductoris dimissa V. 181 seqq. a spectatae fidei feminis collocatur in lecto, V. 186., ad quem vocatur maritus, V. 191 seqq., qui sine mora adest, V. 201., hic bonos coniuges ludere sinit poeta pro lubitu et voto, ut prognato puero, vivis coloribus expressam patris imaginem et matris pudicitiam

ore referente, felices parentes fiant, carmen nuptiale finit. — Aulus Manlius Torquatus, in cuius nuptias composuit hoc carmen Catullus, idem esse videtur, cuius singularem in se amorem et amicitiam magnifice extollit infra in Elegia eius nomini inscripta, LXVIII. Nobilissima autem eo tempore fuit gens Manliorum, ex quibus Titus Manlius primus dictus est Torquatus teste Cicrone *Offic. III, 31.* vir consularis vocatur Aulus Manlius Torquatus apud Plin. *Nat. Histor. VII, 53. Tom. I, p. 409. edit. Harduin.* At Iuliani non nisi ex eo, quod v. 87. Aurunculeia vocatur, e gente Cottarum, quorum cognomen Aurunculeius fuit [vid. Liv. in *Suppl. Freinshem. Lib. CIV. c. 57. Caesar de B. G. II, 11.*] ortam esse, colligere possumus — Vetus huius carminis scriptio, Epithalamium, quam editiones antiquissimae prae se ferunt, saepius ab interpretibus impugnata et repudiata fuit. Iam Murctus ad h. c. scribit: Est hoc carmen quidem nuptiale, neque tamen proprie epithalamium, nam epithalamia canebantur a virginibus quum iam nova nupta in lecto viri collocata esset, etc. Sed Muretus et qui eius vestigiis insistent, vocis proprietatem urgentes, notionem Epithalamii nimis arctis circumscribunt finibus. Quod si enim multa alia carmina communi passim assensu ad genus quoddam carminum referri solent, quorum propriae indoli et naturae vel primae origini minime respondent, non video cur non eodem iure latiori significatione omne carmen vocari possit Epithalamium, quod, ad quascumque celebrandas nuptias, res et ritus nuptiales tractat, sive illud a virginum puerorumque choro ad ianuam sponsi sub adventum sponsae decantatum fuerit, [ut carmen sequens LXII.] sive illo ad vota sponsis canenda ipse poeta [ut Noster hoc carmine] chorum evocarit, et quasi chori praecentor verbis praeciverit. vide quae erudite in hanc rem disputat Cl. Wernsdorf ad *Poët. Min. in Praefat. ad Epithall.* Auspicium et Aellae et Laurentii et Mariae, ubi de veterum epithalamiorum auctoribus et diversa ratione accurate exposuit. *Tom. IV, p. 462 - 475.* Interim nolimus pugnare cum iis, qui carmen nostrum Hymenaei potius nomine insigniendum esse contendunt: de Epithalamio Pelei et Thetidos vid. nos in argumento. — De variis ritibus in nuptiis veterum observatis, quos poeta in hoc carmine tangit, nulli multa scribere; legi autem poterit Alberti Fabricii *Bibliog. Cap. XX, §. V, 898.* — 99 edit. Schaffsh. adde Montfaucon. *L'Antiquité*

expliquée T. III, p. 216 - 24. et Potteri Archaeol. Graec. lib. IV, c. 9. T. II, p. 232-41. - Ceterum, cum hoc carmen, quod Veneris et Grotiarum manibus scriptum esse iudicat Barth. ad Claudian. p. 789. pulcherrimis antiquitatis monumentis iure accensendum videatur, passim exstiteret, qui illi vel illustrando vel in vernaculam vertendo peculiarem operam addicerent. Denique vix dubium est, quin Catullus in hoc carmine scribendo exemplum quoddam Graecum, fortasse Sapphonem, cuius odas quasdam epithalamii inscriptionem habuisse testatur Dionys. Halicarn. ἐν τῆς γ c. 4. κείνῃ μετρίῳ ἐκθαλαμίου. ante oculos habuerit. De metro observa pro dactylo nonnumquam trochaeum et in versu quarto pro trochaeo in prima sede spondaeum positum esse. Eodem autem versus genere, quo cuiuslibet strophae tres versus primi in epithalamio nostro constant, praecinit quoque epithalamium Iasonis et Creusae nuptiis chorus et mulieribus Corinthiis apud Senec. Med. v. 75 et seqq.

Collis o Heliconei
 Cultor, Uraniae genus,
 Qui rapis teneram ad virum
 Virginem, o Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae:

5

V. 1. alii *Heliconii*.

V. 2. *Uraniae genus*. hinc *Musa genitus* vocatur Hymenaeus apud Claudian. XXXI, Epithal. Pallad. et Celer. v. 31. ubi cf. *Gesner*. alii ut Proclus in Chrestomathia apud Photium p. 425. Hymenaei matrem faciunt Terpsichorem. Quantumvis enim in veterum mythis Musarum celebretur castitas, et ipse Cupido Musas a se vulnerari posse neget apud Lucian. Dialog. Deor. XIX, 2. vix ulla tamen in numero novenario reperitur, ex qua non aliquis furtivo concubitu susceptus di-

catur. vid. *Hemsterhus*. ad Lucian. l. c. Facile autem ex fabulosa Hymenaei origine apparet cur sedes illi fere propria in monte Helicone assignata fuerit. *genus* pro stirpe vel filio dicitur passim. Senec. Med. v. 845. Virgil. Aeneid. XII, v. 198. vid. *Burmans* ad Ovidium Metam. II, 743. Sic *γένος* apud Graecos. vid. *Ernesti* ad Callimach. H. in Apoll. v. 74. de veterum inconstantia in variis, qui perhibentur Hymenaei parentibus vid. *de la Cerda* ad Virg. Aen. IV, v. 99.

Cinge tempora floribus
 Suaveolentis amaraci.
 Flammeum cape: laetus hue
 Huc veni, niveo gerens
 Luteum pede soccum:

10

V. 3. *qui rapis* etc. virgines enim ad maritum deducendae e gremio matris vel cognatorum se rapi simulabant, [cf. v. 56 - 59.] non quidem, ut Festus putat, quod raptus virginum feliciter ceserit Romulo, sed potius, opinor, pudoris, qui deceat virgines, declarandi causa. Hinc apud Claud. XXXI, Epithal. Pall. et Celer. v. 124. *Aggreditur Cytherca nurum, stentemque pudico Detrahit matris gremio.* - o *Hymenaeae Hym.* II. o *Hy.* fuit haec solemnis fere in nuptiis decantata formula. vid. Aristoph. Av. v. 1740. et quae in hanc rem ibi notat doctissimus huius fabulae Interpres *Beckius*.

V. 6. - 10. *Cinge temp. flor.* Sic Bion. Idyll. I, v. 88. *Hymenaeo*, qui eodem fere, quo novae nuptiae, apud poetas ornatu induci solet, *εἰς τὴν γαμήλιον* tribuit. Cingebantur autem novae nuptiae corollis floreis, vid. *Paschal.* de Coron. II, c. 16. et singularis, qui *de coronis nuptialibus* exstat, libellus *Maderi* qui prodit Helmstadii 1688. *suav. amarac.* amaracus suaveolens *idessis* est Maiorana nostra sive *Sampsuchum in Cypro* teste Plinio XXI, 22, s. 93. *laudatissimum* et *odoratissimum*. Venuste suaveolentem amaracum describit Lotich. Carum. I, 19, 25. seqq. edit.

Kretschm. p. p. 403. - *Flammeum* fuit genus velaminis lutei vel crocei et flammæ coloris, quo die nuptiarum, pudoris causa, cooperiri solebant virgines. Ovid Heroid. XXI, v. 162. ubi cultum Hymenaei describit, *flammeum*, quo ille utitur, vocat *pallam croco splendidam*. cf. *Interpretes* ad Petron. c. 26. p. 121. *Burm.* edit. sec. et *Dempster* ad *Claudiam*. Rapt. Proserp. II, 325. p. 595. edit. *Burm.* Sec. - *luteum soccum*. *soccus* calcamenti genus graecum, cuius usus, mulieribus praecipue admatum, apud viros plerumque ad venustatem et ambitiose quaesitam elegantiam spectabat. Sic Hercules delicias ac libidines faciens apud *Omphalem socco luteo* indutus placere studet dominae. *Senec.* *Hippolyt.* v. 322. Ex multis aliis autem locis constat, a beatioribus ac mollioribus ingentem saepe in pretioso soccorum usu sumtum factum esse. *Plaut.* *Bacchid.* II, 3. 98. *Plin. Hist. Nat.* XXXVII, 2. 6. *Sveton.* *Caligul.* 52 et ibi *Torrent.* *Copiose* de omni soccorum usu egit *Baldwin. de calc. Antiq.* cap. XVI, *Color luteus* h. e. flavus, erat festi ornatus et laetitiae index, quo inprimis delectati sunt amantes. vid. *Cerda* ad *Virg. Eclog.* II, v. 50. et *Brouckhus.* ad *Tibull.* I, 7. 46.

Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate taedam.

15

Namque Iulia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:

20

V. 15. *pineam quate taedam* ex emendatione Parthenii in edit. Venet. Muret. et aliis. Eodem modo num *spinosa* an *pinosa taeda* in nuptiis rectius dicatur, dabunt interpretes in loco Ovid. *Fast.* II, v. 558. Apud Plinium quidem *Nat. Hist.* XVI, 18. *spina nuptiarum facibus auspiciatissima* dicitur, et apud *Festum* (s. v. *patrimus*) nuns ex patrimis *facem praefert ex spina alba*; sed cum lectio *pinosa* constanter servetur in omnibus MSS. Statii, Vossii; Vulpü et editionibus potioribus, *taeda pinosa* autem recte locum habeat in nuptiis, omnino haec *praeferenda* videtur — V. 16. *Iunia* in MS. Statii. *Mallio* Gryph. V. 20. *Nubit* in MS. Stat.

V. 11. *nuptial. concin. carmin. nuptialium concinens*, ut vocat Aristoph. *Av.* 1727. *voce tinnula clarisona*. Hinc Hymenaeus apud Callimach. vocatur *ἰνίχης* Hymn. in Del. v. 296. ubi cf. *Spanhem.* — *pelle humum pedib.* ornate pro vulgari *salta*; simili ornatu Horat. de saltantibus *Gratiis* *Od.* I, 4. 10. *Alterno terram quatiant pede* — innuitur autem saltatio, quae in pompa nuptiali institui solebat. Homerus in pompae nuptialis descriptione, *Iliad.* XVIII, 493. *εὐχόμεναι δ' ἑπιπύλαι Κόρινθον δ' ἄρχαρχόντες ἰδίους* — cf. Hesiod. *Scut. Hercul.* v. 277. *manu pineam quate taedam.* de praelatis in pompa nuptiali facibus res est notissima et in omnibus antiquitatum compendiis occupata. Ex pinu autem praecipue facès nuptiales

factas fuisse docet *Dempsterus* ad locum *Senec. Med.* v. 37. ubi *fax nuptialis pronuba pinus* dicitur.

V. 16. Splendidissima Iuliae cum divina Veneris forma, qua olim ad Paridem, formae iudicium subitura, venit, comparatio. Comparantur quidem et alias pulchrae puellae cum Veneri, vid. *Schrader.* [ad *Musaeum* p. 152. sed nequiquam cum insigni illa Veneris imagine, qua ad pulchritudinis palman Minervae et Iunoni praeripiendam quibuslibet lenociniis composita fuit. Imaginem Veneris, una cum Iunone et Minerva coram iudice Paride se sistentis ex duobus veteribus lapidibus expressum dedit *Lippert* *Dactyliotheec.* Mill. I, 291 — 292. Cum Thetide, qualis illa

Floridis velut enitens

Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades Deae
Ludicrum sibi roscido

Nutriunt humore.

25

Quare age, huc aditum ferens

Perge linquere Thespie
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super inrigat
Frigerans Aganippe:

30

V. 22. *Myrtus agia* Venet. et sic e Plin. Hist. Nat. XV, 29. legendum quoque censet Ramirez de Prado ad Luitprandi Chronicon an. DCXXIII. *haeia* est in margine edit. Gryph. V. 25. *rosido* — *Nutriunt in humore* contra metritationes in Ald. Venet. Gryph. semper enim producitur antepenultima in humore. Statim e MS. profert in honore, et margini edit. Gryph. adscriptum est in odore, quae quidem lectiones haud debite profectae sunt ab auctoribus, qui spondaicum pro dactylo positum ferre non possent. V. 29. in aliis *Nympha*, insinitis autem in locis voces *Nympha* et *Lympha* a libraribus pro lubita commutatae sunt. vid. quos laudat Drackenborch.

se obtulit Peleo, Deliam suam comparat Tibull. I, 5, 46. — *Idalium* vid. supra ad Carm. XVI.

V. 19. *bona cum bona, suavis* — *ὀδύρεῖς*, ut apud Ovid. Trist. IV, 2, 15. *Plebs pia cumque pia* — *bona lite* faustis omnibus.

V. 21. *Myrtus Asia* h. e. ad *Asiam paludem*. Est enim iam *Asia* angustus tractus pauper Lydiae ad Caystrum, non longe a Tmolus, vel ex Homero satis notus. Iliad. II, 461. vid. Voss. ad h. l. et Heyne ad Virg. Georg. I, 383. de universa terra Asiatica non cogitandum esse sponte apparet. Passim autem a poetis tenerae puellae *myrto* comparari solent. vid. Horat. Od. I, 25, 18, ubi alio loco excitavit *Iani*. cf. infr. LXIV,

CATUL. Carm.

89. — *ludicrum* ἔδωκεν, *enitere* ut habent quo se oblectarent. Serv. ad Virg. Eclog. X, 62. Ceterum ad h. l. conferatur doctissimus Mitscherlich, ad Hymnum in Cererem pag. 116, ubi pulchre loci nostri interpretationem ducit ex Aristophan. Av. v. 1099. Ἐστὶν ἡ βουβούλη κρηθίον ἀναίρητον πίπτον χρυσί — Τὸν τι κρηθίον.

V. 26. *huc aditum ferens*. — *aditum ferre* dictum est ut *pedem ferre*. — *perge linquere* h. e. linque sine mora. Eleganter enim *vi pergere* inservire solet periphrasi, cum sermo est de rebus, quae confestim et nulla interposita mora fieri debent. — *Thesp. rup. Aon. spec.* h. e. Heliconem, qui a *Thespiis* urbe Boeotiae, molliter assurgere incipit. vid. Voss. unde Musae

T

Ac domum dominam voca,
 Coniugis cupidam novi,
 Mentem amore revinciens,
 Ut tenax hedera huc et huc
 Arborem implicat errans.

35

Vos item simul integrae
 Virgines, quibus advenit
 Par dies, agite in modum
 Dicite: O Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae:

40

ad Sil. Italic. XI, 20. V. 31. *Ad domum* in quibusdam. Saepissime quidem vocatae *ad* et *ac* confusae sunt a librorum negligentia, quod multis exemplis Livianis docet Drackenborch. ad Liv. T. III, p. 420, sed nunc *ac domum* haud dubie genuina est lectio. V. 34. *haec* et *haec* in edit. vet. Venet. Gryph. Moret. at in omnibus MSS. Statii *huc* et *huc*. V. 36. *vos*

dictae sunt *Thespiades* - *Lympha*, quos *sup.* etc. h. e. quos desuper rorante aqua frigida humectat fons Aganippe.

V. 31. *Ac domum dominam voca.* suaviter iam nova nupta vocatur *domina*, quo quidem blando nomine tam puellae in re amatoria, quam uxores et matronae gaudebant. Hinc Epictet. Enchirid. cap. XL, p. 159. edit. Hein. *ἡ γυνὴ ἡ δὲ ἀγαθή* *καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἴσως, καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἀγαθὸν*. cf. Spanhem. de usu et Praest. Num. Dissert. XII, p. 487. *Cerda* ad Virgil. Aeneid. VI, v. 397. et *Rittershus.* ad Oppian. Cynege. I, v. 4 - *mentem amore revinc.* etc. h. e. animum eius cum mariti animo ita conuectens mutuo amore et vinciens, ut, quo tenaci amplexu hedera implicari solet arbore, eodem illa marito implicetur et cum eo coalescat. *revinciens*, elegantius *vinciendi*

notio transfertur ad amorem. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 36, 20. *tenax hedera* tenaciter adhaerens, nec facile se divelli patiens. *errans* h. e. *serpens multiplici lapsu et erratico* ut loquitur Cicero Cat. Maior. cap. 15. *κατὰ τὰς ἀλλοτρίους*. Suavissima autem haec comparatione usus est quoque Horatius Od. I, 36, 20. *nec Damalis novo Divellitur adultero, Lascivis hederis ambitiosior.* cf. eundem Epod. XV, v. 5, 6.

V. 36 - 41. *integrae castae et intactae.* cf. supra ad Curin. XXXIV, v. 2. - *in modum dicite* ad numeros et rhythmum caute, choro cum rhythmico et ad leges musicas accinite, idem mox v. 123. dicitur *in modum concinere.* - *dicere*, ut Graecorum *λέγειν* pro *canere*, tritum et pervulgatum est: col-legit tamen exempla *Brouckhus.* ad Tibull. II, 8, 11.

Ut lubentius, audiens
 Se citatier ad suum
 Munus, hue aditum ferat
 Dux bonae Veneris, boni
 Coniugator amoris. 45
 Quis Deus magis ah magis
 Est petendus amantibus?
 Quem colent homines magis
 Coelitum? O Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae. 50
 Te suis tremulus parens
 Invocat: tibi virgines
 Zonula solvant sinus:
 Te limens cupida novus
 Captat aure maritus, 55

iterum in edit. Venet. *vosque item* in MSS. Statii. V. 46. *magis amantibus* in edit. Venet. et omnibus MSS. Statii, unde ille legendum censet *magis a maeris* admodum ieiune! — *magis optimis* Gryph. Muret. *magis ac magis* Vossius. Fons depravatae lectionis haud dubie latet in veteri scribendi ratione a sine aspiratione pro *ab*, quod saepe reperitur in veteribus codicibus, vid. Brouckhus. ad Propert. I, 16, 13. Probabile autem est scriptum fuisse *magis a magis* praecipue cum Scalig. in optimo libro *magis a magis* se iuvenisse testetur, et litera *e* cum *g*, ut v. 68. *iunder*, pro *iungier* passim in libris MSS. permutetur, ita ut nostra lectio, *elegans* tunc et commoda, ex hac ratione defendi posse videntur. V. 54-55. *Te timent, cupida novus Captat aure maritus* Muret. *Te te Hymen cupida*

V. 43. seqq. *munus*, munus Hymenaei versatur in confirmandis nuptiis honestis et legitimis; hinc vocatur *dux bonae Veneris* h. e. honestae et *Coniugator boni amoris* h. e. legitimi.

V. 46. *magis ah magis, ah* iam est particula cum admiratione rem augentis.

V. 51. *Te suis trem. par. inv. suis* in gratiam filiarum suarum,

ut illas faustis nuptiis hec. Expressit hoc laudatissimus inter Nostrates poeta *Banlerus* in Carm. Lyr. XXVII, ad Hymenaeum. *tibi exquisite pro tuis auspiciis. + virgines zonula solvant sinus*, se tradunt marito et copiam sui illi faciunt: *zonam virginum* ipse maritus proprie solvere solebat. *de zona et zonae solutione* vid. quos laudavi supra ad Carm. II,

Tu fero iuveni in manus
 Floridam ipse puellulam
 Matris e gremio suae
 Dedis, o Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae,

60

novus etc. nulla allata ratione tacite in textum recepit Vossius, cuius vestigia more suo legit Vulp. novus maritus quod in omnibus MSS. reperit Statius, sine dubio ἀρξάνης pro casu recto novus maritus positum fuit, pro timemus alii tumens alii tenens malunt. vid. not.

v. 13. adde Iul. Carol. Schlaegerum in Commentatione de Diaua λυσιγένης - *Te timens cupida novus captat aure marit.* Sensus: tempus illud, quo solenni cantu nomen tuum, Hymenaeae, resonat, (Te) cupide expectat novus maritus et cupidis arctotisque auribus dulcissimos huius cantus sonos captat et excipit. *timens* ne quid forte mali, priusquam hic cantus audiatur, speratas nuptias turbet. Cl. Gurlitt in notis ad Rosenfeldi Vers. Metric. plane contra Latinae linguae indolem, vernacula fortasse deceptus, *si timens* veritit verehend. in hac enim significatione nunquam in bono sensu apud Latinos *timere* dicitur - Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet lectio *tumens* h. e. libidine turgens, *appius*. Tibull. I, 8, 36. *Dum tumet et teneros conservit usque sinus.* mihi certe haec lectio ex mea interpretatione multo poeta dignior et rei convocientior videtur.

V. 56. *Tu fero iuveni.* displicet juvenis *ferus* Burmanno

Sec. ad Lotich. Eleg. IV, 3, 55, *sed ferus ignis* de vehementiori amore apud Ovid. Remed. v. 265. dicitur. *Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis.* Est igitur juvenis *ferus* idem plane, qui in simplicissima animi affectione *ardens* vocatur Carm. LXII, v. 23, qui locus a v. 20. omnino cum nostro comparandus est. - *Floridam* h. e. pulchram, suavem et amabilem. vid. de hac voce Brouckhus. ad Tibull. I, 1, 16. - *dedis dedit* inquit Muretus ad hunc loc. *plus quiddam est, quam dare.* *Damus etiam recepturi, dedimus vero ea tantum, quae volumus accipienti propria ac perpetua fieri; et sane dedere se alicui ita dicitur ut sit: totum se alicui tradere et totum ad alicuius voluntatem se componere.* vid. *Graevius* ad Cicer. Orat. pro Cn. Plancio cap. 30, quae quidem notio vel maxime loco nostro convenit. Simillime *dedere* dicitur infra Carm. LXIV, v. 375. *Dedatur cupido iam dudum nupta marito.* Passim tamen *dedere* simpliciter pro *dare* dicitur. Tibull. I, 3, 7. ubi vid. Heyue.

Nil potest sine te Venus,
Fama quod bona comprobet,
Commodi capere: at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

65

Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe iungier: at potest
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

70

Quae tuis careat sacris,
Non queat dare praesides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

75

V. 68. *Stirpe vincier* in L. MS, et tribus antiquissimis edit. testante editor. Cantabrig. Eandem lectionem reperit quoque Scaliger, sed idem *iungier* vel ex ea causa reponendum esse censet, quod fugitivus oculus librarii *iuncier* pro *iungier* in veteri codice forte exaratum legeutis facillime in describenda voce aberrare potuerit. Sic *iunctus* et *visotus* passim

V. 61. *Nil potest sine te Ven.* etc. ornate et eleganter pro vulgari: Nullus amor, nisi per te confirmatus, honestus haberi et communi assensu probari potest, at est et habetur honestus per te et tuis auspiciis confirmatus. *aliquid commodi capere* iam est bono eventu in aliqua re gaudere, bene et feliciter aliquid perlicere. — Similiter de Hymenaeo Claudian. Epithal. Pall. et Celer. v. 31 — 34. *Hunc Musa genitum legit Cytherea ducemque Praefixit thalamis; nullum iunxisse cubile Hoc sine, nec primas fas est attolere taedas.* Pulelare nostrum expressit Lotich. Eleg. IV, 3,

55, 56. *Nil sine te Venus alma potest Iovis inclitus proles Comprobet assensu quod bona fama suo.*

V. 66 — 71. *Nulla quit sine te dom.* h. e. nulla familia edere et suscipere potest liberos legitimos, nisi qui ex coniugio legitime contracto et Hymenaei sacris initiato prognati sint — *parens stirpe iungier* parentis nomen legitima stirpe propagari.

V. 72. etc. *Non queat dare praesid. terra fin.* aditus enim summus in republica honores non patebat apud Romanos hominibus spuris. per *praesides* autem intelliguntur omnes, qui

Claustra pandite ianuae,
 Virgo adest. Viden' ut faces
 Splendidas quatiunt comas?
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

80

Tardat ingenuus pudor,
 Quae tamen magis audiens
 Flet, quod ire necesse sit,
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

65

a librariis permixtae sunt vid. Drackenborch. ad Lév. Tum. III, p. 95. pari modo in *vinxisse* et *iansisse* variant libri apud Claud. Epithal. Pallad. et Celer. v. 32. ubi vid. Interpp. *Stirpe dicior* Muret. *Stirpe nitior* Stat. V. 81—82. *Tardat ingenuus pudor* *Quem tamen magis audiens Flet* in cranihus MSS. Statii et vetustissimis, quas editor Cantabrigiensis inspicit edidit. *tardat* Scalig. et alii antiquae dictum esse putant pro *tardat*, ut *densat* pro *densat* et alia similia. *quem* referunt ad *audiens* et *audire pudorem* explicant *pudari obtemperare vel parere*; et *magis* pro *nimis* sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentiet. Si omnium *quem* legendum sit, malim certe duritiem huius versus ita fere mollire: *quem tamen* [pudorem] *magis* iam quam aliorum adhaerentiam *audiens flet*, *quod* etc. Equidem in textu pro *tardat* dedi *valgarius tardat* et sic est apud Ald. et in edit. Gryph. pro *quem* ex edit. Gryph. Voss. Graev. Vulp. recepi *quae*, ut olim iam ita rescribendum esse visum est Scaligero, qui inde errorem fluxisse putat, quod Gallicanum fortasse exemplum *que*

administrandae et tuendae reipublicae quocumque modo vel munere praesent et invigilant. cf. Scalig. et Voss.

V. 76. *Viden' ut*. vide de hac formula, qua repente animus ad rei cuiusdam contemplationem avocatur, *Burmann.* et *Heins.* ad Valer. Flacc. V, v. 595. et *Brouckhus.* ad Tibull. II, 1, 25, sic Graeci *ὄξ' ἰσι* — *ut faces splendidat. quat. com.* sublimius pro: scintillant. Paulo audacius enim rutilantes flammae radii a sublimioris spiritus poetis comparari solent *criatibus*. Loca

quaedam collegit Vulp. Sic *crines* tribuuntur astris. vid. quos laudat *Dorville* ad Charit. p. 656, edit. Lips. Sic *sol ignicomus* apud Auson. Epist. VII, 8. Ceterum cum nostro compara *Hesiod.* Scut. Hercul. v. 275. — *prodeas* verbum pompae muliebris. cf. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 10, 70.

V. 81. *Tardat ingenuus pudor* etc. sensus: tardat quidem ingenuus et virginalis pudor, quem lubenter illi concedimus; eadem tamen nunc audicus, quod ire necesse sit, multo ma-

Flere desine. Non tibi,
 Aurunculeia, periculum est,
 Ne qua femina pulchrior
 Clarum ab Oceano diem
 Viderit venientem.

90

Talis in vario solet
 Divitis domini hortulo
 Stare flos hyacinthinus.
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

95

Prodeas, nova nupta, sis:
 Iam videtur, et audias

sine diphthongo pro *quae* scriptum obtulerit. cf. not. V. 87. in MS. Statii *Aurunculeia*, nude forte legendum putat *Aurunculea*. *Herosleia* in edit. Abl. Venet. Gryph. Muret. V. 96. *Prodeas nova nupta si Iam videtur* in omnibus MSS. et editionibus antiquissimis, quae quidem lectio facilitate sua ita se commendat, ut iure mireris eius integritatem in disceptatione vocatam fuisse a Scaligero. Emendavit autem Scaliger hunc locum ita, ut in textu et plerisque post Scaligerum editionibus nunc legitur, quod nihil elegantius a poeta in toto hoc poemate scribi potuisse pronunciat. *Elegantissimus poeta*, ait ille *superioris imitatur festinationem votorum in vulgo*. Nam cum vulgus optat aliquid, tametsi id non evenit, tamen quasi *evenerit, sibi ipsum persuadere conatur*. Eleganter omnino sic scribere poetam et rem ad sensus vocare potuisse quis neget? Sed cum nullum plane in libr. MSS. et edit. vet. latentia in hoc loco vitii appareat ve-

gis flet et tardius procedit. — Meliorem rationem ex verbis paulo impeditioribus bonum et commodum sensum eliciendi equidem reperire non potui. Sensus autem, qui ex mea interpretatione, et recepta lectione exit vel propterea commodus et rei conveniens videri potest, quod, quo magis saepe homines in re tristi a lacrymis sibi temperare iubentur, eo magis in eas erumpere et dolori indulgere solent. Quod vel maxime de pudore virginali valet. vid. Var. Lect.

V. 86. *Flere desine etc.* a fletu iam ideo Aurunculeiam abstinere iubet, quod formae venustati, qua ab nulla omnino superetur femina, vel maxime fidere, et hinc felicissimum augurari possit coniugium. *Clarum ab Oceano diem vid. ven. ornatissime pro simplici: exstiterit.*

V. 91. *Talis in vario sol.* cf. omnino Carm. LXII, 33, seq. *horto vario h. e. floribus versicoloribus distincto. stare h. e. florere.* Sic saepe res *stare* dicuntur, quae in summo flore

Nostra verba. Viden' faces
Aureas quatiunt comas;
Prodeas, nova nupta.

100

Non tuus levis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia persequens,
A tuis teneris volet
Secubare papillis:

105

Lenta qui velut assitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum
Complexum. Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta.

110

stigmam, quis vere Catullum ita scripsisse praestet? Quod si enim verba si iam videtur frigent, friget quoque, quam substituit Scaliger, particula *sis*, quae eandem significationem habet. — Equidem ex lege, quam mihi in interpretandis veteribus scripsi, ab iis lectionibus, in quas omnes libri MSS. et edit. vet. amice conspirant, si nullo modo sensus ex iis erui potest idoneus, non facile discedendum poto. — Vossius, haud dubie exemplo Scaligeri inductus, pro *si* reposuit *st*, ut sit nota silentii, sed valde cum Vulpio veror, et haec particula sine vocalis adiumento syllabam explere possit. V. 98. *viden' ut faces* vitiose in Grapb. et quibusdam aliis invito metro. *vide ut faces* rectius vult Statius. V. 105. *papillulis* Venet. contra

sunt. V. 96. vid. Var. Lect.

V. 99. *fac. aur. com. q.* cf. ad v. 78. Sic *χαίρειν ἰδύμεν ἄσπερον*, de coruscante siderum splendore in Orph. Fragm. VI, v. 22, p. 366, edit. Gesner. *χαίρειν ἰδύμεν ἄσπερον* vocatur Hesperus apud Bion. Idyll. VIII, v. 1.

V. 107. *in mala adultera* h. e. lasciva et proterva: ut contra supra v. 19. *bona virgo* honesta et pudica. *deditus in aliqua* Lucretiana locutio, vid. *Gifan.* in Indie. Lucret. — *probra turpia* turpem amorem. *a tuis papillis* exquisite pro *a te*.

V. 106. *Lenta qui velut ass.*

Nobilissima a vite arbori implicita ad adumbrandam coniugalis amoris vinculum arctissimum translata comparatio, qua certatim usi sunt sequioris aetatis poetae. Sic Lotich. Eleg. IV, 3, :47. *Ergo velut patula vitis se tollit in ulmo, Vitis et impositum sustinet ulmus onus. Sic pius uxori vir adhaereat — lenta elegans epitheton, flexibilem vitis tenacitatem notans, qua arborem, cui annexa est, complectitur.* Adiungebantur autem vites praecipue *ulmis*. Columella de Re Rustic. XI, 2, 79. *Ulmi quoque recte vitibus maritantur,*

* * *
* * *
* * *

O cubile, quot, o nimis
Candido pede lecti, 115

Quae tuo veniunt hero,
Quanta gaudia, quae vaga
Nocte, quae media die,
Gaudeat! Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta. 120

metrum. V. 111. *** Hic tres versiculi ab omnibus MSS. atque editionibus antiquioribus sine ulla exceptione ut Scaliger affirmat, absunt, et hi duo, quos ad edit. Bipont. excudi curavimus, varie et corrupte leguntur. — Piget fere adscribere, quot modis lacunam huius strophæ explere studuerit virorum doctorum sagacitas. Apud Aldum integra strophæ legitur sic: *O cubile quot omina Candido lacteo pede Quae tibi veniunt bona, Gaudeas sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Gryph. hoc modo: *O cubile quod homine Candido pede lectulis Quae tibi veniunt bona, Gaudeas, sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Muret. ita: *O cubile quot omina Candido pede lectulis, Quae tibi veniunt bona? Gaudeas, sed abit dies. Prodeas nova nupta.* Scaliger duas versiculos, ut in libris MSS. leguntur, ad sensum inde extorquendum iungit et digerit cum sequenti strophæ ita: *O cubile [o nimis Candido pede lecti] Quae tuo veniunt hero, Quanta gaudia.* Vossius omisit tribus versiculis prioribus et asterisco notatis legit: *O cubile quot omnibus Candido pede lecti.* Heinsius in notis ad Catullum tentat: *O cubile quot omina*, alii aliter. Ego vero ad hunc locum tam interpretandum, quam emendandum ne verbulum quidem addo. Cui volupe est tu sive modis locis exercere ingenium, per se licet quilibet sensum ex hoc corrupto loco extundet, aut mutila et deperdita membra resarciat. Mihi quidem antiquitatis monumentum mutilum et detruncatum multo magis placet, quam additamentis a manu recentiori interpolatum et expolitur nitidissimis. V. 119. *Gaudeas* in quibusdam.

atque haec ipsa vitis cum ulmo coniunctio vocabatur *coniugium*, *ulmus mas*, *vitis femina*. vid. inprimis *Cerda*. ad Virgil. Georg. I, 2. et conf. Carm. LXII, v. 54. — *assitas* h. e. iuxta satas, nam recte et saepe *seri* dicuntur arbores. Multa exem-

pla collegit Heins. et Drackenborch. ad Sil. Ital. X, v. 533.

*** V. 111. vid. Var. Lect.

V. 116. *Gaudia* sextentiae in Veneris usu. *vaga nocte* — *vaga* poetæ appellant, quaecumque motu perpetuo feruntur. vid. *Brockhus.* ad Tibull. I,

Tollite, o pueri, faces:
 Flammeum video venire.
 Ite, concinite in modum:
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

125

Neu diu taceat procax
 Fescennina locutio;
 Neu nuces pueris neget
 Desertum domini audiens
 Concubinus amorein.

130

V. 122. *videor venire* dedit Scaliger et ex graeca loquendi ratione *ὄρα* *ἰδῆς* explicat. nonnulli legunt *videor videre*, sed nostra lectio *video venire* est in omnibus MSS. teste Statio. Nec in quibusdam. ne Voss. Vulp. V. 127. *Fescennina locutio* citra necessitatem emicetut Heinsius in not. ad Catull. V. 129. *Desertum Deum audiens* vel *desertum dominum audiens* ex MSS. affert Statius, qui corrigit: *defectam dominam audiens Concubinus*; in versu sequenti pro *amorem* alii legunt *amores*, et Vossius vult *amores*; nec dubitamus, quia recte aliquis *desertus amore* ut *desertus amicis* dici possit, sed sic dure supplendum est *se*; magis placet coniectura editoris Cantabrigiensis: *desertus domino audiens Concubinus amores*, vel *desertus*.

3. 39. Nocti autem a poetis non minus ac *Soli* equi et currus tribuntur. vid. Heyne Excurs. ad Virgil. Aeneid. II, v. 8. Tom. II, p. 236. — *media die* h. e. interdiu. *medius* saepe apud poetas est epitheton ornans, et latiori significatione accipiendum est.

V. 121. *Tollite* h. e. in altum tollite, extollite, ut saepe *flammeum*. vid. ad v. 8.

V. 126. *Neu diu taceat. Fescenn. loc. Fescennini versus*, qui in nuptiis canebantur, *dicti ita*, ut Festus ait, *quod ex urbe Fescennina*, (oppido Campaniae) *allati essent, sive quod fascinum arceve putantur*. Versabantur autem hi versus in iaciendis diceriis iocisque obscenis et opprobriis petulantibus.

Hinc *Fescennina licentia* apud Horat. Epist. II, 1, 145. vid. Interpretes ad locum Horat. et ad Claudiani Carmina XI — XIV, *Fescennina* inscripta et in primis *Menagius* in Origg. Gallicis s. v. *charivari* — *Neu nuces pueris neget*. Antiquus in nuptiis Romanorum nuces spargendi mos. Spargebantur autem nuces, nupta iam in domum et thalamum deducta, cum a novo marito (Virgil. Eclog. VIII, v. 30. *sparge marite nuces*) tum ab eius concubino, quo turpiter hactenus ille usus fuerat, haud dubie ut indicarent, se relictis, et pueris, qui sparsas nuces colligerent, traditis iam, quibus adhuc indulerant, ineptis, ad seria et viris digna transituros esse. Hinc *nuces relinquere* Per-

Da nuces pueris, iners
 Concubine. Satis diu
 Lusisti nucibus. Lubet
 Iam servire Thalassio.

Concubine, nuces da.

135

Sordebant tibi villuli
 Concubine, hodie atque heri:
 Nunc tuum cinerarius
 Tondet os. Miser, ah miser

Concubine, nuces da.

140

domino audiens Concubinus amorem. V. 136. Hic versus tam lectione quam interpretatione misere fluctans et impeditus non parum exercuit interpretum ingenia. in edit. Venet. ab an. 1493. et antiquissimis edit. legitur: *Sordebant tibi villicae*, et sic legunt quoque Muret. et Achill. Stat. ne 275 quidem de lectionis varietate addentes. Subiecta vero est a Mureto haec interpretatio: « Tu, inquit, nuper villicarum dissuaviari te cupientium vesuda, pro imitata formosis omnibus superbia, refugebas, et amore domini ferox et formae bonae: at nunc certe istos animos demittes, cum et dominus ad nuptias animum adiecerit et tondere te iusserit, quod iudicio est, te ei amplius in deliciis non fore ». et in ceteris editionibus fere omnibus Ald. Gryph. Scalig. Voss. Cantabrig. Vulp. Bipont. hic versus ita profertur: *Sordebam tibi villice Concubine*, cui Vossius subiungit hanc interpretationem: « *Sordebam tibi, inquit, o concubine villice, meque indignum tuis iudicabas amoribus, elatus nempe et superbus formae tuae praestantia, et simul quod villicus seu dispensator et omnia esses apud dominum; sed con-*

sus Sat. I, v. 10. dixit pro virilia negotia capessere; vid. ibi *Casaubon.* Alii alius huius ritus causam afferunt, vid. Interpretes ad h. l. et fuse de hac re disputantem *Cerclam* ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. — *desertum domini* doctius pro vulgari: a domino. vid. Var. Lect.

V. 131. *iners concubine.* eleganter iam vocatur *iners* ob cunctationem et consilii inopiam, praecipue cum cinaedi et pathici naturalibus ex causis sint inertes et ignavi. *servire Thalassio* Hymenaei sacris operari. *Thalassius* unde dictus Hymenaeus,

vid. apud Liv. I, c. 9. et ibi *Stroth.*

V. 136. *Sordebant tibi villuli.* (vid. de hac recepta lectione Var. Lect.) sensus est: *Sordere* tibi iam inde ab aliquo tempore. h. e. ingrata molestaque esse coepit succrescens tibi et genas inuambans lanugo, ecce nunc tempus adest, quo cinerarius nuptiae iussu os tuum tonsurus hanc tibi molestiam eximet. Egregie autem haec loci nostri explicatio confirmatur loco Martialis I, 33, v. 5. *Dum nulla teneri sordent lanugine vultus. — hodie atque heri, h. e. nuper*

Diceris male te a tuis
 Unguentate glabris marite
 Abstinerere: Sed abstine.
 Io Hymen Hymenaeae,
 Io Hymen Hymenaeae,

145

cidet tibi iste spiritus, et iam iam miser a nova nupta traderis cinerario, qui cum capillitio simul quoque auferet istam arrogantiam v. — *Sordebant tibi villiciae* in Libr. MS. edit. Reg. et Heins. vet. cod. teste edit. Cantabrig. — Mihi quidem in hoc versu semper suspecta fuit vox *villiciae* vel *villiae*; non video enim cur concubinus paulo iam adultior et cinerario mox tundendus *villicias* praecipue contemserit, ad quas animum potius illo nunc adiciasse videntur; nec mihi persuadere possum concubinum domini dispensatorem in eius domo fuisse [male enim fortasse huc traxeris locum Martialis II, 18, 24 seqq.] nec denique apparet cur Catullus, ex cuius persona dicta omnino videntur: *Sordebam tibi villiciae*, concubino sorduerit, vel ab illo despectus sit? Desiderabam igitur vocem aliquam, quae, ut magis responderet sequentibus, *primam lanuginem* notaret, et ecce variis a me frustra tentatis, opportunè *Corradinus de Allio*, cuius editionem, nescio quo aedio raro aliam consulere soleo, et libro MS. profert *villali*, quae lectio, sive vere in libr. MS. Corradini extiterit, sive ab eius ingenio profecta sit, unice vera et rei accommodatissima videtur. *Villalus* est diminutivum a *villus*, quod, eodem modo ut lanugo, ad primos et teneros in genis adolescentium propullantes pilos translatum est. Iam vero hospes plane et peregrinus in Catulli curminibus sit, qui, quantopere Noster diminutivorum usu delectatur, et quam multa alia diminutiva apud eum Catullum legantur, nesciat. Fortasse autem ab ignorantia librariorum, quibus ignota et inaudita esset vox *villali*, notius vocabulum substitutum est. Non dubitavi igitur lectionem Corradini *Sordebant tibi villali*, quam iam in editione Göttingensi 1762 exhibitam video, in textum recipere, quae si sorte aliis displicuerit, facile cum vulgatis, quas recensui, permutari poterit. vid. not. V. 141. dices Corradini.

vel brevi inde tempore. *χθις αυτ* *επιπρω*, *χθις αυτ* *επιπρω* vid. de hac proverbiali locutione Gatacker ad Antonin. X, 7, p. 292. *Wesseling*. ad Diodor. Sicul. lib. II, c. 5, et ad Herodot. II, 53, p. 129. — *cinerarius* vel *ciniflo* vocabatur servus, qui calamistris in cinere calefactis herae capillum crispabat. vid. Vossius, qui ex Martialis XI, 78, 4. docet concubinos non mariti, ut putabat Muretus, sed novae nuptae iussu

tonso fuisse. adde Vulp. — *miser ab miser* *deponit* iam eius vicem dolet.

V. 141. *Diceris male* etc. Aiunt quidem homines, haud facile te impetraturum esse a libidine tua, ut in posterum abstineas a mollibus et imberbibus pueris, sed abstine quæso. — *unguentate*, nam die nuptiali vel maxime novum maritum decebat unguentis delibutum caput.

Scimus haec tibi, quae licent,

Sola cognita: Sed marito

Ista non eadem licent.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

150

Nupta tu quoque, quae tuus

Vir petet, cave ne neges;

Ne petitum aliunde eat.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

155

V. 146-48. *quae licent* Scalig. *coelibi soli cognita* Passeratius in exemplaribus Memmianis, unde, si vetusti alicuius exemplaris auctoritate fulciri possit haec lectio, Catullum fortasse scripsisse putat Vossius: *Scimus haec tibi coelibi et soli cognita*, quod mihi quidem multo magis displicet pro *sola* Statius quoque rescribit *soli*. — Haud dubie vulgata lectio retinenda est, quae in omnibus scriptis et impressis apparet, et rectissime quoque servata est a Vossio.

V. 146. *Scimus haec tibi etc.* Sensus: probe quidem scimus, te iis tantum huc usque amoris indulgisse ineptiis, quae cadunt in iuvenes, liberius ante nuptias vivendi potestate gaudentes, (h. e. te non nisi pueris meritoriis ad explendam libidinem adhuc psum esse) iisdem tamen nuptiis tibi marito amplius indulgere non licet. In eandem fere sententiam apud Terentium Simo ad Davum de filio, cui uxorem daturus est, Andr. 1, 2, 17. — *nam, quod antehac fecit nihil ad me attinet. Dum tempus ad eam rem tulit, sivi, ut animum expleret suum: Nunc hic dies (sc. nuptialis) aliam vitam adfert, alios mores postulat. cognita. cognoscere in re Venera vid. Davisius ad Caesar. B. G. VI, 21. ubi est feminae notitiam*

habere et Heraldus in Animadvers. ad Iambl. c. V, p. 154. Sic apud Graecos γυναικας vid. Interpret. ad Nov. Test. Math. I, 28. et Gatacker de N. T. St. cap. XI, p. 47. — sed marito. hic versus est hypermeter, ut paulo ante v. 142. et v. 191 et 234. cuius syllaba abundans a prima vocali sequentis versiculi absorbetur. — eadem pro adverbio sinit Scaliger et spondaicum dactyli loco positum esse putat.

V. 151. *Quae tuus vir petet*, honeste pro vulgari: quando rem tecum habere vult. *cave*, ultima huius imperativi corripitur. vid. Var. Lect. supra ad Corm. X, v. 27. — *ne petitum aliunde eat*, ne alias mulieris exercendae libidinis causa adeat, alibi scortandi occasionem exquirat.

En tibi domus ut potens,
 Et beata viri tui,
 Quo tibicine serviat,
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

168

Usque dum tremulum movens
 Cana tempus anilitas
 Omnia omnibus annuit.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

165

V. 156. *domus ut patens* inepta coniecit Heins. in not. ad Catull. V. 157. *En beata* Heius. in not. ad Catull. V. 158. *Quae tibi sine fine erit* Ald. haud male, puto, ad sensum fere hunc: quae continuo et haud interrupto usa tam diu in potestate tua erit, usque dum etc. *Quae tibi sine serviat* Venet. Muret. Cantabrig. quae quidem lectio, ex Pontani coniectura, perquam elegans et quam proxime ad veteram scripturam accedere videtur editori Cantabrig. Afirmat autem Scaliger MSS. et antiquas Edit. habere: *sine fine serviat*, hinc in edit. Gryph. contra metram legitur: *Fine quae tibi sine serviat* — *sine fine servit* L. MS. et edit. R. teste editore Cantabrig. *sine servit* liber Maffei et sic in plerisque MSS. esse testatur Voss. ex his depravatis lectionibus fecit Scaliger: *quae tibi sene serviat*, ut *sene ἀρχαῖος* dictum sit pro *seni*, at Stadius tentat: *quae seni tibi serviat* probante Brouckhaus. ad Tibull. I, 7, 88 sed utraque lectio vix ullo modo ferri potest ob sequentia: *usque dum tremulum* etc. quis enim bene dicat *quae tibi serviat seni usque dum senex es?* excussis omnibus, quae a viris doctis in medium prolatae sunt, emendationibus, praeceteris elegans et orationi accommodata mihi visa est coniectura Vossii, ad veteris scripturae ductum *quae tibi sine servit* rescribentis *Quo tibicine serviat*, quam in tanta lectionis ambiguitate et inconstantia fidenter cum Vulpio in textum recepi; vid. not. — Mihi quidem saecurabat legendum fortasse esse: *Quae tibi*

V. 156. *domus potens*, h. e. nobilitate praepollens et insignis: *beata* opulenta, divitiarum copia abundans, *Quo tibicine serviat*. (vid. Var. Lect.) h. e. quo quasi fulcro domus nitens pareat tibi dominae et matrifamilias, usque (v. 161) dum etc. *tibicen* h. e. columna, cui domus incumbit, eodem modo ut *fulcrum* vel *columnen* translatum videri debet ad eos, in quibus summa rei

vertitur. Sic infra LXIV, v. 26. Peleus vocatur *Thessaliae columen*, ubi plura de hac locutione dabimus in notis — Egrege autem et vere maritus, in quo (ut verbis utar Virgilii Aeneid. XII, v. 59.) *omnis domus inclinata recumbit*, columen vel tibicen familiae vocatur.

V. 161. *Usque dum tremul. mov.* etc. versus ornatissimi splendidissimique pro vulgari:

Transfer omine cum bono

Limem aureolos pedes,

Rasilemque subi forem.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

170

Adspice, intus ut accubans

Vir tuus Tyrio in toro,

Totus iumineat tibi.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

175

bene serviat. V. 171. *unus ut accubans* constans lectio in omnibus MSS. et edit. vet. cuius integritas haud dubie impugnata est ab iis, qui in explanatione *res unus* haerent. Est autem *vir unus*, qui plane is est, qui esse debet, unice coniugi deditus et in explendis boni viri partibus unice occupatus. Eodem plene sensu supra dicebatur Carm. XXII, v. 10 *unus caprimulgus*, ubi cf. notas, et sic egregie *res unus* respondet in v. 173 *totus*. Mutata autem est vox *unus* ab interpretibus vel in *intus* ob solemnem fortasse harum duarum vocum in libris veteribus confusionem. vid. Drackenborch ad Sil. Italic. V, v. 112 et XV, v. 590 vel in *annotis. Berth. Adversar.* 1159—60. vel in *udu. Nic. Heins. Adversar. c. X, p. 102* et in not. ad Catull. vel denique in *intus*, quod in plerisque editionibus nunc apparet — *Salmasius* ad Solm. p. 1256. parum feliciter tentat: *Adspice*

usquedum in extrema aliquando senectute constituta et aetate fessa, omnia bonis omnibus, qui ea appetunt, lubenter concessura es. Amus autem annosa subinde tremulis capitis motu nutare et aliis fere annuere solet. *tempus* pro parte capitis, de qua pluraliter modo dici Grammatici praecipiant, apud ipsum Ciceroem in singulari occurrit A. ad Herenn. IV, 55. cf. *Gifan.* in Indic. Laeret.

V. 166. *Transfer omin. c. bon. lim. aur. pedes*, Plaut. Casin. IV, 4, 1. *Sensim super attolle limen pedes nova nupta*. Ominosum enim putabatur vel ingrediendo vel egrediendo limen tangere vid. *Burmam.* ad

Ovid. Amor. I, 12, 4. Tradunt autem, qui de Romanorum ritibus nuptialibus scripsere, novam nuptam, ut invita nubere et virginitatem deponere videretur, a paranympis trans limen portatam esse. *aureolos* pulchros. res nota. — *forem rasilem* eleganter politam et laevigatam, cf. Voss.

V. 171. *Adspice intus* vid. Var. Lect. *Tyrio in toro* lecto triclinari, purpura Tyria instrato. Sponsus nimirum geniali mensae cum aequalibus adsidens expectabat sponsam. cf. Caru. LXII, v. 3. Non enim de lecto cubiculari cogitandum esse docet vers. 191, 42 et 201. — *Totus iumineat tibi*. toto pectore et

Illi, non minus ac tibi,
 Pectore uritur intimo
 Flamma, sed penite magis.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

160

Mitte brachiolum teres,
 Praetextate, puellulae;
 Iam cubile adeant viri.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

185

Vos bonae senibus viris
 Cognitae bene feminae,

intus et accubans Vir tuus Tyrio ut toro totus immineat tibi. V. 176. Illi non minus atque tu Pectore uritur intimo Flamma, sed penitus magis Gryph. Murret. et alii; sed multo doctior haud dubie est lectio nostra, quam dedit Scaliger ex libro suo, quamque omnes MSS. Statii confirmant, nisi quod in his uritur legitur. Eandem suppeditant MSS. et tres antiquissimae edit. affirmante editore Cantabrig. V. 183. Iam cubile adeant. Gryph. Murret. Vulp. sed omnes libri MSS. et edit. vetustiores offerant adeant. recte! vid. not. V. 186. miram quantum in hoc versu libri veteres discrepant. Unis sedibus bonae Venet. Imis sedibus bonae laudat Parthenius in notis. Bonae in aedibus unis Cognitae bene feminae Gryph. Sed in omnibus MSS. Statius invenit: Vos bonae senibus unis, unde ille reposuit nostram, Scaligeri et aliorum auctoritate stabilitam, lectionem Vos bonae senibus viris. Vossius pro viris mavult bonis, cui emendationi egregie favet v. 19 et huius epitheti usus per totum hoc carmen suaviter repetitus. V. 187. Co-

oculis in te haereat, toto animo in te feratur et amplexus tuos cupide petat.

V. 176. *Illi non minus ac tibi*, h. e. in eius medullis non minor ac tibi ignis ardet, [ut supra loquitur Noster XLV, 16.] *flamma uritur* graece *εἰς δούρειν*, vid. Scalig. *sed penit. mag.* h. e. imo pen. mag.

V. 181. *Mitte brachiol. teres puellulae*, h. e. e manu dimitte teres pu. brach. *praetextate* intelligitur puer ingenuus, et *quidem patrimus et matrimus* *εἰς*

εἰς qui nuptiam ad domum mariti deducebat *εἰς δούρειν*. *Patrimus et matrimus*, auctore Festo. *praetextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem praefert, duo, qui nubentem ducunt. — adeant* nimirum virgo et pronuba, a quibus sponsa in lecto geniali collocabatur, ut docet stropha sequens.

V. 187. *Cognitae bene feminae* spectatae fidei et castitatis. Debebant etiam pronubae istae esse univirae.

Collocare puellulam.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

190

Iam licet venias, marite:
 Uxor in thalamo est tibi
 Ore floridulo nitens;
 Alba parthenice velut,
 Luteumve papaver.

195

At marite, ita me iuvent
 Coelites, nihilominus

gnitae breve Scalig. V. 196—200. Hanc locum inquinatissimum egregie purgavit atque ad formam mundiorcm, ad Catullianam venustatem compositam, revocavit Scaliger. Transposuit autem, et, ut nunc legitur,

V. 192. *tibi*, h. e. in tuam gratiam et voluptatem. Sic Tibull. IV, 6. 3. *Tota tibi est hodie, tibi se lactissima comisit* Virgil. Eclog VIII, v. 30. *tibi deserit Hesperus Octam* et sexcenties alibi.

V. 193. *nitens*, formosa. vid. supra ad Carm. II, v. 5.

V. 194. *Alba parthenice* herba quaedam, cuius nomen incertum est. vulgo vocant *Mut-torkraut*. — *luteumque papaver* — color luteus non semper eodem modo dicitur, nec uoum eundemque colorem notat, sed ut *caeruleus* fere *flavus rufus* et alii colores, latius patet. Hinc passim a viris doctis de coloribus veterum multam et acriter disceptatum est; de quorum diversitate et vaga notione nos ipsi, prima quaque pro muneris nostri partibus scribendi aliquid oblata occasione, in singulari commentatione uberius exponere in animum induximus. *colorem luteum* affinem esse colori

rufo et roseo vel ex nostro loco sponte apparet. Flagitat enim hunc colorem tam ipsa instituta comparatio, color albus enim in ore pulchrae puellae permixtos esse debet cum colore roseo et purpureo. cf. Aoaer. Od. XXVIII, v. 23. et quos ibi in hanc rem laudat Cl. Fischer, quam ipsum nomen, cui additur, *papaver*. Sunt autem, auctore Plinio, Hist. Nat. XIX, 8, 53. *Papaveris sativi tria genera: Prinum candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Alterum genus est papaveris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus, rhoeam vocant Graeci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis cum hordeo maximo nascitur, erucae simile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen a Graecis accepit. Aperte autem tertium papaveris genus a poeta inaudit: Multus iam fuit in*

CATUL. Carm.

X

Pulcher es, neque te Venus
Negligit. Sed abit dies;
Perge, ne remorare.

200

Non diu remoratus es.
Iam venis. Bona te Venus
Iuverit: quoniam palam
Quod cupis, capis, et bonum
Non abscondis amorem.

205

Ille pulvis Erythrei,

emendavit Vir magnus hanc stropham, quae olim sinistre post sequentem posita corrupte legebatur ita: *Ad maritum tamen iuvenum Coelites nihilominus Pulchre res.* Unde Parthenius fecerat: *At marita tuum tamen Celites nihilominus Pulchra res,* et Statius lepide ex coniectura proposuerat: *Admetum iuvenem tamen Celites nihilominus, Pulchra res.* (cuius lectionis explicationem vide sis apud ipsum) — Phasem iam tulit haec praecleara Scaligeri emendatio a Vossio et ceteris interpretibus. V. 202. *Iam Venus, bona te Venus Iuverit* profert e libro veteri Passeratius. venustior sane hic orationis color! V. 204. *Quod cupis cupis* Heins. in not. ad Catall. male! nam sic dulcissima perit paranomasia. V. 206. *Ille pulvis Erythraei* vitiose in MSS. edit. Venet. et aliis antiq. *pulvis Erythraei* Guarini. *Gryph. pulveris Erici* et *Erici* omnes libri MSS. Statii, unde, quod Avsantio iam in mentem venerat, Vossius legendum censet *pulvis* (pro *pulveris*) *Erythrii* ab *Erythros* vel *Erythron* parte regionis Cyrenicae, cuius mentionem facit in Geographia Ptolemaeus. Ab agro *Erythrio* autem, ut docet Vossius, eiusque oppidis Palaebisca et Hydras incipiebat Lybia siticulosa sive arenosa: ita ut *pulvis Erythrius* sit arena Cyrenica. Quam quidem Vossii explicationem, doctam sane et ingeniosam, cupide amplexus est Vulpius. — Nic. Heins. in not. ad Catall. legi iubet, quod proposuit iam Theodorus Martilius, *Ille pulvis aetheri* vel *aëri* pro *aetherii* et *aërii*. *Pec pulverem aetherium* autem innui putat stomos,

explicando colore *luteo* Salmas. ad Solin. T. I, p. 256 - 58. et Tom. II, p. 1154 - 58. Adde quos laudat, qui de hoc colore egerunt, *Titius* ad Nemes. Cyneg. 319.

V. 198. *negligit*, h. e. parum curat; dictum mihi videtur per *negligit* pro: et tu quoque singularem Veneris curam et benignitatem in concessa tibi fortunae

pulchritudine et dignitate expertus es.

V. 202. *Bona te Venus Iuverit*, propitia tibi aderit et nuptiarum tuarum eventum iubebit esse felicissimum. *palam* non furtive, sed publica auctoritate.

V. 206. *Ille pulvis Erythrii*. vid. Var. Lect. et omnino cum hoc loco compara supra Carin. VII, 2. seqq.

Siderumque micantium
 Subducatur numerum prius,
 Qui vestri numerare volt
 Multa millia ludi.

210

Ludite, ut lubet, et brevi
 Liberos date. Non decet
 Tam vetus sine liberis
 Nomen esse: sed indidem
 Semper ingenerari.

215

Torquatus, volo, parvulus

quae ex Epicuri et Democriti sententia numero infinitae sint. Sed haud facile poetae carminibus suis intexere solent philosophorum placita. Multo magis igitur mihi aridet altera eiusdem Heinsii coniectura in notis ad Catull. *pulveris Africi*, quam ceteris lectionibus partim ideo praeferebam puto, quod antiquus genitivus *pulvis* pro *pulveris* apud nullum alium scriptorem occurrit, partim quod in omnibus MSS. teste Statii et editionibus antiquissimis, constanter servatur *si pulveris*. Equidem olim tentabam: *pulveris aridi*, sed illud Heinsii est doctius et poeta dignius. — *Pulvis Erythraei*, quod in textu est, dictum voluit pro *pulveris Erythraei*, ita ut ex diphthongo in *Erythraei* metri causa una littera elisa sit. V. 209. *vestri* pro *aestri* et *volunt* pro *vult* vitiose in MSS. Statii. V. 210. *Lusum* contracte pro *lusu* et *lusus* in veteribus libris fuisse ait Avantius. Sed Statius in omnibus MSS. quos manu trivit, invenit *ludere*, unde haud dextro Apolline tentabat: *multa mollia ludi*. Scaliger in codice Gallicano exaratum deprehendebat *ludeti* pro *lude*, unde fluxit fortasse depravata lectio *ludere*. Vossius ex veteri lectione *ludi* vel *ludite*, quae in nonnullis libris se invenisse affirmat, reponit: *luctae*. Sed quis non praefert *ludi*, ob statim sequens et egregie respondens *Ludite*?

V. 211 - 16. *Ludite ut lubet* - *ludere* in re Venerea *ἐπιπορευόμενος*, cf. supra ad Carm. XVII, 17. adde Heins. ad Ovid. Heroid. XVII, 6. ad Amor. I, 8, 43. et Interpr. ad Petron. c. 132. sub lin. - *liberos date*, procreate ut v. 67. - *Non decet tam vetus etc.* genti tam nobili et antiquae non spes posteritatis deesse, sed eidem (*indidem*) ex

eadem semper stirpe nova et legitima vulnasci debet propago.

V. 216. Tanta est versuum sequentium dulcedo, ut nihil suavius possit excogitari. - *vollo*, h. e. opto, ut passim. *parvulus Torquat.* comparant illud Virgil. Aeneid. IV, v. 328. - *si quis mihi parvulus aula Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.* - *Dulce rideat ad*

Matris e gremio suae Porrigenis teneras manus, Dulce rideat ad patrem, Semihiante labello.	220
Sit suo similis patri Manlio, et facile inscius Noscitur ab omnibus, Et pudicitiam suae Matris indicet ore.	225
Talis illius a bona Matre laus genus approbet, Qualis unica ab optima Matre Telemacho manet Fama Penelopeo.	230
Claudite ostia, virgines :	

V. 220. hunc versum ex corruptis lectionibus sed micante vel sed mihi ante vel sed nitente felicissime restituit Scaliger. V. 222. pro facile vult Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 305. facie cur quoseso? V. 226. Tale Iulium a bona Matre sine causa Heins. in not. ad Catull.

patr. h. e. suaviter patri arrideat. Semihiante labello, semihulco, seminperto. Dum semihulco savio Meam puellam savior apud Gell. Noct. Attic. XIX, c. 11.

V. 221. Sit suo similis patri, ἴσους τῷ πατρί, nati enim cum patre similitudo probabat uxoris in maritum fidem et castitatem; hinc ἐστὴν σίωσι? ἴσους πατρί, apud Theocrit. Idyll. XVII, 44. sunt liberi furtivo amore suscepti cf. Hor. Od. IV, 5, 23. et quae in hanc rem congressit loca Cl. Jani. adde Graev. in Lect. Hesiod. c. 5. et Dorvill. ad Charit. p. 328, edit. Lips. — Et pudic. suae matris ind. ore, Volpius laudat Martial. VI, 27, 3, 4.

V. 226. Sensus: Qualis laus a

matre castissima Penelope parta olim est Telemacho, maxima omnino semperque duratura, talis ad stirpis veritatem probandam a matris castitate contingat Torquato parvulo. — unica fama, nimirum in genere suo unica, h. e. maxima. cf. supra Carm. XXIX, v. 12.

V. 231. seq. Claud. ost. virg. omnibus in his nuptiis nunc rite peractis thalami ianua claudere iubet virgines et simul carmini, quo lusit poeta, cum hono voto finem imponit. — munere assiduo, h. e. assiduo Veneris usu. manus in re Venerea. Sic munia comparis aequare Hor. Od. II, 5, 2. et sic passim officium Ovid. Amor. III, 7, 24.

Lusinus satis. At, boni
Coniuges, bene vivite, et
Munere assiduo valentem
Exercele iuventam.

235

et Propert. II, 22, 24. *exercele iuvent. exercere* eleganter dicitur de iis, quae otiosa, sterilia ac sine fructu esse non patimur. vid. *Ducker.* ad Flor. IV, c. 12,

p. 900, edit. nov. simili fere sententia Helenae epithalamium finit Theocrit. Idyll. XVIII, 54. *Εὐχὴ δὲ ἀλλόθιου γίγνεται γυμνασίου κτλ. καὶ κίθου.*

CARMEN LXII.

CARMEN NVPTIALE.

Differt hoc carmen nuptiale vel epithalamium a praecedenti ita, ut chorus iuvenum puellarumque, quem poeta ad solemnem cantum nuptialem superiori carmine tantum exhortatus fuerat, nunc vere et rite canendo certet et alternis invicem se excipiat — (v. 1–6.) Iuvenes, sponsi aequales (ἰσάμενοι) mensae gentili, una cum sponso in eius domo accumbentes et sponsam expectantes, surgente Hespero, ipsi a mensa surgunt, et, solo novo marito in triclinio relicto, (Carm. LXI. 171.) ad ianuam, ubi sponsam exsepturi sint, se proripientes Hymenaeum dicere parant (v. 6–11.). Interea virgines aequales (ἰσάμεναι) sponsam ad sponsi domum comitantes appropinquant, iuvenesque ad certamen prosilientes conspiciunt (v. 11–20.). Eisdem vident iuvenes et quidem toto animo in re praesenti et laudis honore ex certamine reportando defixas et occupatas, unde sibi paulo negligentioribus et alia omnia curantibus haud facilem praepositam intelligunt victoriam. Eo magis ad praesentis rei studium invicem se excitant. (v. 20–26.) Canere incipiunt puellae et Hespero crudelitatem, filiam ex amplexu matris avellentem, accusant (v. 26–32.) At iuvenes maximis laudibus extollunt Hesperum, cuius affulgente splendore laetissimo, pacta nuptialia confirmentur (v. 32–36.). Iterum puellae rapacitatem Hespero exprobrant adduntque, eius adventu et simul inductis tenebris diligenter sibi cavendum esse a furibus (v. 36–39.). Iuvenes

facete respondent, puellas aliud in ore, aliud in pectore habere, ideoque hunc ipsum, quem palam carpant, tacite optare (v. 39-43.). Comparant puellae virginem intactam cum flore in horto secreto nascente, qui, quamdiu in honore suo intactus et intemeratus superbiat, mirifice pueris puellisque placeat; — et puellam libidine contaminatam similem esse canunt flori decerpto et iam iam flaccescenti, quem nec pueri nec puellae curent (v. 49-59.). Vim elegantissimae comparationis infringunt iuvenes alia ex re agresti petita imagine. Puellarum nimirum conditionem respondere potius aiunt conditioni et naturae vitis, quae, si in nudo arvo nascatur inculta, nec in altum exurgens miles uvas demittat, nullius pretii haberi solet ab agricolis, eandem vero, si ulmo maritata foecunditatem promittat, ab iisdem maxima cura coli; et plane ita se habere cum puellis innuptis et nuptis, illas senescere steriles et incultas, has caras et iucundas esse viro et parentibus. (v. 5.) usq. ad fin.) Uterque nunc chorus, ut supra in ultima stropha Hymni in Dian. Carm. XXXIV. ubi vid. nos ad v. 1. (puellarum enim chorus, aequae ac nuptae marito, victus iam cessisse videtur puerorum choro,) se convertit ad nuptam, eamque, ut virginitatem, cuius partem aliis concedendam iure sibi vindicare possint parentes, in mariti amplexibus subens iam deponat, graviter horiatur. — Singulares et divinae huius carminis dotes percipi potius a lectoribus, quam vana declamatione a me describi et extolli debent, quas qui hebetioris ingenii percipere non possunt, ab omni veterum poetarum lectione arcendos puto. — Est autem hoc carmen nuptiale ex amoebei carminis genere, cuius lex, ut Heyne praecipit in Argum. ad Virgil. Eclog. III, haec est, ut is, qui respondet, eisdem versibus et numeris aut contrarium aut maius aut pulchrius aliquid dicat, aut ulla ratione simile quid subiiciat; nec dubito, quin idem latiore significatione recte quoque vocari possit epithalamium. vid. nos in Argum. ad Epith. Manl. et Iul. — In quas nuptias hoc carmen scriptum sit, vix ullo argumento satis firmo probari potest; multi ad eandem Iul. et Manl. nuptias cum superiore referunt; Cotradivus praeposuit adeo hoc carmen superiori et cum illo coniunxit, sed haud dubie, quod numquam certe sciri potest, nec illud scire multum refert, nescire velle praestat. — Ceterum hoc carmen studiose imitati sunt tam veteres quam recentiores, et a multis in patriam linguam translatum est.

IUVENES.

Vesper adest, Iuvenes, consurgite, vesper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas :

Iam veniet virgo, iam dicetur Hymenaeus.

Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenae. 5

PUELLAE.

Cernilis, innuptae, iuvenes? consurgite contra,
Nimirum Oeteos ostendit noctifer ignes.

Sic certe, viden' ut perniciouser exsiluere?

V. 7. *Nimirum Eos ostendit noctifer imbres Venet. Stat. Nimirum aethereos — ignes Græph. Muret. vetus lectio MSS. fuit nimirum hæc: (vel hoc) eos ostendit Noctifer imber, uide Stæsius ex ingenio proposuit:*

V. 1. *Vesper adest, Iuven. consurgite*, cogita unum ex iuvenibus præ aliis forte Hesperii ortum animadvertentem subito iam appellare ceteros et ad cantum nuptialem solemnem modo et certamine cum puellis mox instituendum evocare. — *vesper Olympo Expectat. d. vix tandem lum. tollit*, ornate et sublimè pro vulgari: tandem aliquando Hesperus oritur. *tollit lumin. extollit* et profert rutilantem splendorem. Simili modo *Vesper lumina accendere* dicitur apud Virgil. Georg. I, v. 251. aliam surgentis Hesperii descriptionem vid. apud Claudian. Carm. XIV, v. 1, 2. (p. 162, edit. Gesner.)

V. 3. *Surgere iam tempus*, voci *tempus* perundii loco subiungitur infinitivus, de quo loquendi genere multa exempla congestit Drackenborch. ad Liv. III, 4, 9. Tom. I, p. 545. — *mensas pingues*, in quibus epulae pingues et opimae appositae sunt.

V. 4. *dicetur Hymenaeus*, observa syllabam brevem ante sequentem vocem aspiratam, præcipue ante vocem *Hymenaeus*, passim a poetis produci. sic infra Carm. LXIV, v. 20. Virgil. Aeneid. X, v. 720. et sæpe alibi.

V. 5. *Hymen o Hymen. etc.* cf. ad Carm. LXI, 4.

V. 6. *consurgite contra. consurgere* est verbum militare, quod sæpe apud Livium de impetu hostili dicitur.

V. 7. *Nimirum Oeteos ostend. Noctif. ign.* h. e. scilicet ortus iam est Hesperus, cuius igneus splendor inde a monte Oeta in conspectum venit. — Noto enim poetarum more sidera montibus oriuntur et occidunt. cf. Virgil. Aeneid. II, v. 801. et alia, quae in hanc rem ibi collegit exempla *Cerda*. Factum autem est, ut veteres poetæ ex antiquiore aliquo carminis, quod in tractibus illis, qui sub Oeta sunt, scriptum erat, hanc formulam retinerent, et ortum Hesperii, qui a Locris iu

Non temere exsiluere: canent quod visere par est.
Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae. 10

IUVENES.

Non facilis nobis, aequales, palma parata est:
Adspicite, innuptae secum ut meditata requirunt.
Non frustra meditantur: habent memorabile quod sit.

Nimirum Oetaeas ostendit Noctifer umbras. Scaliger: *Nimirum Oceano se ostendit Noctifer imbre, Meleager: Nimirum choreas ostendit Noctifer ignea.* Sed nostra lectio, quam Vossius ex vetustissimo libro Thuaneco produxit, egregie confirmatur loco Virgil. Eclog. VIII, v. 30. V. 8. post certe excidisse putat Statius est, quod in uno MS. tres litteras hic erasas fuisse animadverterit. V. 9. *Covent quo visere parent*, vetus scriptura teste Scaligero, et sic est in libro Comelin. Papyr. Pal. et tribus antiquissimis edit. unde vario modo hic locus correctus et excusus fuit. *canent quos vincere par est* Gryph. Muret. *canent quod vespere par est* Meleager. *canent quod vincere par est* edit. Cantabrig. addita explanatione: *carmen victoris dignum canent quo vincere par est* receptum est ex quibusdam edit. vet. in edit. Gotting. et Bipont. — Vossiana lectio, quam dedimus, iam est in excerptis Thuanaeis. V. 12. *requirant omnes* edit. antiquiores. Statius autem ex corruptis lectionibus, quas in doctos MSS. invenerat, vario modo hunc versum restituere molitus est, vult enim vel: *Aspice quae innuptae secum ut meditata requirunt*, vel *Aspice innuptae quae ut meditata requirunt*, vel *Aspice quae innuptae secum ut meditata quaeerunt*, vel *Adspicite innuptae quae ut meditata quaeerunt*. perfecto haec sunt epulae dubiae!

praecipuo cultu habebatur, et in nummis Locrorum frequenter visitur, ab Oeta repeterent. *Oeta* sive *Oeteus* mons fuit Graeciae et limes Thessaliae ab austro, cuius iugum ab oriente versus occidentem porrigitur. vid. Strab. IX, p. 639 et 655, edit. Almeloven. Iis itaque, qui totum illum tractum habitabant, Veneris seu Hesperii stella, quoties post solis occasum in conspectum veniebat, ab Oetaeis montibus oriri videri debuit. Haec fere sunt, quae egregie ad locum nostrum illustrandum iam observavit Heyne ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. et ad Tibull. in Observat. p. 153, edit. nov. cf. Vossius.

V. 8. vid. de hac formula supra LXI, v. 77.

V. 9. *Non temere*, h. e. non sine praemeditatione. *quod visere par est*, quod visu et auditu dignum est. nam videndi verba ad omnes sensus referuntur; huic respondet mox sequens (v. 13.) *memorable quod sit*.

V. 12. *innuptae secum ut meditata requir.* h. e. quam curiose repetunt et progre student, quae diligenter antea puellae secum commentatae et meditatae sunt. *meditata* passive, ut *oratio meditata* Tacit. Annal. XIV, 55, 1. et *carmen meditatum* apud Plin. Panegy. c. 3. ubi vid. Schwarz p. 6.

Nec mirum: tota penitus quae mente laborent.
Nos alio mentes, alio divisimus aures. 15

Iure igitur vincemur. Amat victoria curam.
Quare nunc animos saltem committite vestros:
Dicere iam incipient, iam respondere decebit:
Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Hespere, qui coelo fertur crudelior ignis? 20
Qui natam possis complexu avellere matris,
Complexu matris retinentem avellere natam,
Et iuveni ardenti castam donare puellam?
Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae. 25

V. 17. *convertite vestros* Vossius. V. 20. *quis coelo perperam* in quibusdam, nam saepissime a bonis scriptoribus qui pro *quis* penitur. vid. Drackemborch. ad Liv. I, 7 ad verba: *rogitat qui vir esset.* adde Ducker. ad Florus I, c. 18 et Schwarz ad Plin. Panegy. c. 74. p. 366. pro *fertur* in nonnullis exstat *luet*, quod haud dubie ex v. 26. intrusum est. sed quemadmodum in hoc versu *luet* melius convenit *et inaudior*, ita in

V. 14. *Nec mirum*, h. e. nec mirum adeo videri debet, si memorabile quid profertur ab iis, quae toto animo et omnibus intentis viribus in eo laborant. Euripid. Phoeniss. v. 728. *τι σοῖς ἴσθ' αἰὲρ ἀβυσσίδα.*

V. 15. *Nos alio mentes, alio divis. aur.* nos aliis rebus, quibus simul aures et animum praebemus, districti et distenti tenemur.

V. 17. *committite* nimirum cum puellarum animis, h. e. componite; translata a gladiatoribus, qui *committi* vel *componi* cum adversariis dicebantur.

V. 20. *qui pro quis.* vid. Var. Lect. *fertur.* h. e. volvitur, circumfertur. V. 21. Ex instituta comparatione cum loco simillimo in Epithal. Iul. et Mant. v. 56. seqq. non sine voluptate animadvertentes, quam pulchre eandem sententiam poeta variaverit.

V. 22. *retinentem* sc. se. h. e. reluctantem, aegre se avelli patientem.

V. 16. *Amat victor. cur.* Sic

CATUL. Carm.,

Y

IUVENES.

Hesperè, qui coelo lucet iucundior ignis?
 Qui desponsa tua firmes connubia flamma,
 Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
 Nec iunxere prius quam se luns extulit ardor,
 Quid datur a Divis felici optatius hora? 30
 Hymen o Hymenaeè, Hymen ades o Hymenaeè.

PVELLAE.

Hesperus e nobis, aequales, abstulit unam.

* * * * *

Namque tuo adventu vigilat custodia semper.
 Nocte latent fures, quos idem saepe revertens,

nostro versu magis respondet fertur *εἰς* crudelior. V. 28. *Quae pepigere viri* liber Memmii teste Passeratio, Voss. et editor. Cantabrig., sed nostra lectio, quia est difficilior, ex lege critica praeferranda est. V. 32. *varieg et corrupte hic versus legitur in MSS. Statii, qui inde tentat: Hesperus e nostris aequalibus abstulit unam, vel Hesperus e nostris aequalem hanc abstulit unam.* in margine edit. Gryphi. adscriptum fuit *Hesperè, quis nobis aequalem hanc abstulit unam.* * * * hic quaedam excidissis iure iam suspicanti sunt Statius et Scaliger, quamquam Vossius omnia recte se habere putaverit; non habet enim, quo referatur sequentis versus particula *namque*; ego haec fere sententiam de-idero: *Hesperè, te iure rapacem vocamus et timemus, namque.* V. 33. Vossius pro *namque* corrigit *nempe* et post vocem *custodia*

V. 26. *Hesperè, qui coelo lucet.* Laudant Homer. Iliad. XXII, v. 318. Ἠσπερος δὲ πᾶσι τοῖς ἐν οὐρανῷ ἑστῶσι θεοῖς. et sic apud Bion. *Hesperus* vocatur *νοκτῖος* *πυρρὸς* *ἑσπῆρος* *ἡσπῆρος*.

V. 28 - 29. *Quod pepigere viri, pepig.* etc. pnetum *nempe*, quod a procis et parentibus ante nuptias contractum, nec prius quam tuis auspiciis et ortu confirmatum est. Disertius igitur hi duo additi versus antecessentem explicavit et declarant, ut saepe apud poetas, et sic *vi quod* non offendere videtur. - *ardor* exquise pro igneo splendore.

V. 33. *vigilat custodia h. e. custodes furum abigendorum causa vigilant.*

V. 34. *Nocte latent fures.* hinc *fur nocturnus* dicitur apud Calpurn. Eclog. III, v. 73 Vossius comparat Hom. Iliad III, v. 10 - 11. per *fures* intelligi simul possunt *adulteri*, ut sexcentis *furta* de adulteriis. v. c. infr. Carm. LXVIII, v. 136. et 140. Honestius de Hespero sentit, eiusque affulgentè luce ad pastorem commissatum itineri iuvari in via caput anans quidam apud Bion. Idyll. VIII, v. 6. 8. Ἠσπερος οἷα ἰεὶ φάρος Ἐσπερου, σὺ δὲ ἰνα νυκτὸς

Hesperè, mutato comprehendis nomine eosdem. 35

IUVENES.

* . * * *

At lubet inuuptis ficto te carpere questu.
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro, 40
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber:
Multi illum pueri, multae optavere puellae:

interpungit. V. 35. *Hesperè* edit. vett. *** hic quoque deesse quaedam vel inde colligo, quod versuum numerus, qui par esse debebat, non constat; tot enim versibus, quot puellae crederentur, ex lege carminis amœbœi respondendum fuit iuvenibus. V. 36. *Ut pro utrumque nexus causa coniecit Vossius.* V. 37. *Quod mente requir.* alii. V. 40. *contusus*

*ἐδωκερὲν ἰσχυρῶς. Ἄλλ' ἰσὺν ἀλλῶ
ἢ τ' ἰσοκταίῃσιν ἐπιμαρτυροῦσιν.*

V. 35. *mutato comprehendis nomine eosdem.* nam qui vespere Hesperus, idem mane vocatur Lucifer. vid. Vulp. et Cl. *Wernsdorf.* ad poet. minor. Tom. III, Excurs. V, p. 508, 9.

V. 36 - 37. versus suavissimi! at puellae simulanter pro indole sua queri et te carpere solent, quod quidem facile illis condonandum est, si, quem palam carpunt et accusant, tacite sibi animo expetant et suspirent. Confer omnino in hanc sententiam infra Carm. LXVI, v. 15 - 19.

V. 39. *Ut flos in septis* etc. Ad nobilissimum hunc locum imitandum certatim sequioris ætatis poetæ operum suam contulerunt. Sic suavissimis inde ductis

coloribus egregie Cantum primum distinxit et illuminavit Areostus, quem comparat Vulpius.

V. 40. *nullo contusus aratro.* Imitatus est Maro Aen. IX, v. 435. *Purpureus veluti cum flos, succisus aratro, Languescit moriens.*

V. 41. *educat,* cf. supra ad Carm. XIX, v. 14.

V. 42. *Multi illum pueri* etc. Hunc totum paene versum a Nostro mutuatus est Ovid. *Metamorphos.* v. 353. *Multi illum (Narcissum) pueri, multae cupiere puellae.* Hæusisse quoque inde videtur Virgil. *Aeneid.* IX, 581. ubi cf. *Heyne.* - *optavere* græce dictum pro optare solent, ut v. 53. *accolacre* pro accollere solent.

Hanc nulli agricolae, nulli accollere iuveni:
 At si forte eadem est ulmo coniuncta marito,
 Multi illam agricolae, multi accollere iuveni: 55
 Sic virgo, dum intacta manet, dum inculta senescit:
 Cum par connubium maturo tempore adepta est,
 Cara viro magis, et minus est inuisa parenti.

At tu ne pugna cum tali coniuge, virgo.
 Non aequum est pugnare, pater quoi tradidit ipse, 60
 Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est:
 Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:
 Tertia pars patri data, pars data tertia matri,

Vossius coniecit: *Amineam educat uvam*, quem vid. V. 53. et 55. *collere* duo MSS. teste Passerat. V. 54. *ulmo coniuncta maritae* vult Heins. in not. ad Catull. V. 59. et *tuq; nec pugna* MSS. omnes teste Stat. et edit. antiquissimae, accedente Vossio. V. 63. *Tertia pars patris est, pars est data tertia matri* Muret. Voss. in nonnullis edit. antiq. primo loco *matri* et secundo *patri* positum est.

contingit summo flagello, flagellum est vitis pars superior.

V. 53. *Hanc nulli agric. null. accol. iuveni*, hanc neque agricolae neque iuveni curare solent. Eiusmodi enim vitis sine omni cultu neglecta iacet in nudo agro, et vel pedibus ab agricolis et iuvenis conteritur.

V. 54. *ulmo coniuncta*. cf. ad Epithal. Iul. et Manl. v. 106. seq.

V. 55. *Multi illam agr. mult. accol. iuveni*. verba huius versus non subtiliter exigenda sunt. Iuveni enim vix diei possunt proprie colere vitem ulmo eonjunctam, sed, si quid illi ad eius cultum eonferunt, debet id fieri, antequam vitis seritur, dum terram aratro prosiciunt eamque illius sationi aptam reddunt.

V. 56. *Sic virgo* sc. ab omnibus negligitur. *dum* conditionaliter pro *si*, vel simpliciter pro relativo *quae*.

V. 57. *par connubium* h. e. conveniens, puellae conditioni aetatique respondens, *maturo tempore* cum puella (ut eum Virgil. loquitur Aeneid. VII, v. 53.) iam matura viro iam plenis nubilis annis.

V. 59. *cum tali coniuge*, tam praecellente et eximio: vid. Burmann. ad Petron. c. 16. et ad Phaedr. III, 9, 6. Schwarz ad Plin. Panegy. c. 11, p. 23 Heins. ad Ovid. Fast. V, 450. sic *reos* apud Graecos. vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. v. 146.

V. 60. *pugnare* sc. eum illo, cui ipse pater te tradidit.

Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
 Qui genero sua iura simul cum dote dederunt. 65
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

V. 64. *Tertia sola tua est, hanc tibi, primus ab illa: Sed contra Ovid. Heroid. XX, v. 157. propior certe, quam pater, ipsa Haec mihi se pepigit: pater sibi est.*

CARMEN LXIII.

DE ATYS.

Ore profundo ruit poëta, et miserrimam Attinis sortem numeris decantat concitatoribus. — Atys vel Attin, nave per mare ad- vectus, statim cum comitibus pergit ad nemus Phrygium Cybelae sacrum, ubi insano furore correptus, amputat sibi virilia. Quibus cum ille se privatum et sanguine suo terram maculatam videt, furibundus arripit instrumenta musica in sacris Cybeles, ab eius cultoribus furore percitis tractari solita, et comites, ad exem- plum ducis iam eviratos, montem, qui sacrorum tumultu et rauco musicorum instrumentorum clangore reboët, una secum adire et vagis erroribus animum exhilarare iubet. — His iussis exoritur ululatus, tympana et cymbala remugiunt, ad montem ruit chorus, dux Atys praëit, et sic tamdiu lymphata mente in monte tumultuantur, usquedum ad aedem Cybeles perve- niunt, ubi languore victi obdormiunt. Atys, sub primo solis ortu excitus molli somno, quo dormita fuerat vesana mentis rabies, ad se redire incipit, facta sua animo recolit, quibus nunc derelictus sit, sentit, ad mare recurrit, lacrimat, et ad patriam conversus plena affectu oratione, felicissimam, qua olim in patria usus sit, conditionem cum praesenti sorte mi- serrima comparat. Dum igitur has tristes querelas fundit, et iam iam facti sui illum poenitet, Cybele solum de iugo leo- nem, qui quovis terroris excitandi modo iuvenem de fuga cogitantem percillat et ad reditum compellat, immittit, quem cum impetum in se facientem videt Atys, ad nemora refugit, ubi omne reliquam vitae spatium exigit. — Est autem hoc carmen, sive altioris spiritus, quo scriptum est, sublimitatem,

sive solutiores, quibus devolvitur, numeros spectes, singulare plane romanae poëseos monumentum; quod quidem, cum omnino ab ingenio Catulli abhorrere, et vetustioris potius, dithyrambici fortasse, poëtae opus esse videatur, totum e graeco quodam scriptore translatum censuit iam insigne illud Angliae decus, Wartonus in Sammlung vermischter Schriften B. VI, p. 281, Berlin. 1763. Alii levisimo argumento inducti, quod supra Carmine XXXV, v. 17. dicitur — est enim venuste Magna Caecilio inchoata mater, Caecilio hoc carmen tribuendum esse arbitrati sunt. — Optime de hoc carmine diiudicando, et interpretando haud dubie meruit Cl. Werthesius, cuius interpretationi adiecta est erudita de obscura et mira narrationis varietate implicita Cybeles et Attinis fabula disquisitio, cuius summa fere haec est: TETRA, omnium mater inventa prae ceteris diis deabusque omnibus a prisca mortalium gente divino honore culta fuit et a diversis populis diversa nomina accepit. — a Phrygiis vocata est Cybele (de Terra, Cybeles nomine insignita, est locus classicus apud Lucret. II, 598. seqq.) Cultus eius in monte Ida est notissimus, ipsa ratio autem, qua magno musicorum instrumentorum sonitu et insanis tripudiis culta dicitur, manifesta praeae et iudis antiquitatis prae se fert vestigia. — Eiusdem antiquitatis videtur cultus Solis, cui aequae ac Terrae varia a variis populis indita sunt nomina. Sub Attinis nomine Phryges divino honore Solem persecutos esse testatur Macrob. Saturn. I, c. 21. Aptissime autem Terra Soli addita est coniux; et hinc quoque coniugium vel amor Cybeles et Attinis repetendus est. — (p. 48. auctorum in tradendo Attinis mytho exponitur discrepantia) Fuit Atis ex descriptione Catulli iuvenis formosissimus (v. 63. seqq.) quem si cum Apolline comparaveris, eundem sub illo latere facile tibi persuadearis. — Collectis omnibus, quae de Attinis mytho circumferuntur, praecipue si eius mortem ex communi fere narratione in silvis subsecutam respicimus, Adonidis morti in hac re simillimam, (unde fortasse, quod docet Proclus Diadochus in Ptolem. Tetrab. p. 79. Adonidis et Attinis sacra saepe proisdem per Phrygiam et Lydiam habita sunt) unus eorum Hegem ille fuisse videtur, qui totam vitam in silvis venando consumserit. Ex eadem causa neque coniugio neque prole gavisus est, unde vel in rursus vel parte, qua viri sumus, privatus fictus est. Post mortem autem nullius deae sacris aptius nobilitari potuit Attin, quam Cybeles, quae, cum Dianae

simul personam nunc temporis adhuc induerit, iam in vita illi fuit amatissima. — Solemnia Cybeles sacra ad Phryges migrasse videntur a Phoenicibus — Hinc Atys super alta vectus Phrygium nemus cum comitibus ingressus a Catullo inducitur. — Ipsa Cybele nomen suum fortasse traxit a Phoeniciae regionis parte Cabul et eius sacerdotes Galli ab orientalis linguae voce (devolvit et hinc circumcidit.) — Haec fere, quae paucis complexus sum, fusius ad carmen nostrum illustrandum exsecutus est Werthesius, quibus de totius carminis sublimitate et singulis eius virtutibus perpulchra sub finem addita est enarratio. — In constituendo huius carminis metro Galliambico, dicto ita, quod a Gallis caneretur, Magnae Matris sacerdotibus, cum eius ratio non satis perspecta esset, nec illud in genere suo, quod aetatem tulit, unicum, ad veteris exempli normam exigi posset, valde inter viros doctos disceptatum fuit, adeo ut ex opinionum varietate mira quoque in textu enata sit lectionis varietas et depravatio. Neque vero tamen, si carmen nostrum, ut videtur, ad genus referendum sit dithyrambicum, quod, ut habet Horatius, numeris lege solutus fertur, vel in universum a poeta entheo liberius scriptum sit, id nunquam certae legi adstringi posse arbitror. — Ex sententia Vulpii vero Galliambus constat sex pedibus, quorum primus frequentius est anapaestus, nonnunquam spondaeus vel tribrachys; secundus fere iambus, rarius anapaestus, tribrachys vel dactylus; tertius saepe iambus raro spondaeus; quartus dactylus vel spondaeus; quintus saepe dactylus, interdum tamen creticus aut spondaeus; ultimus anapaestus et nonnunquam iambus praecedente cretico. — Werthesius Galliambi Schema metricum exhibuit hoc:

vv-	v	-	v	-	-vv		-vv		vv-
- -		vvv			- -		- -		vvv
vvv		vv-							

Sed Cl. Reizius, peritissimus harum rerum magister, in sententiis, quas publicae examinationi subiecit in Programmate Prosodiae Graecae Accentus Inclinatio Epimetron Partis I, inscripto (Lipsiae 1782) contra Werthesii rationem proposuit hanc: Qui Catulli carmen de Attine vertit in Germanicum, et optimo interpretatus est Werthesius, in exponendo metro Galliambico vehementer a veritate aberravit, metri caesura tollenda, et eius tribus ultimis pedibus, anapaesto et duobus iambis in duos dactylos et anapaestum vertendis. Nam cogitavit, caesuram esse

duplicem: aliam podicam, ut hexametri, aliam vero metricam, ut pentametri. Podica in pede trisyllabo in alterutram e duabus prioribus syllabis cadere potest: metrica nihil variat, ut nec in Gallianibo, qui eam habet. Non debuit igitur Gallianibi caesuram, quae metrica est, podicam facere. — *Ceterum ad hoc Catullianum exemplum pro singulari, qua pollebat, Romanae elegantiae peritia, Gallianibico genere carmen in Bacchum composuit Muretus, notis eius insertum, et, quod ab omnibus iuvenibus delectationis et exercitationis causa legatur, dignissimum.*

Super alta vectus Alys celeri rate maria,
Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,
Adiitque opaca silvis redimita loca Deae:

V. 2. Particula *ut*, quae in libris antiquioribus post *Phrygium* legitur, deleta est a Scaligero, nec commode servari potest, nisi pro *ubi* in versu quarto legatur *ibi*, quod est in edit. Gotting.

V. 1. *Alys*, de varia huius nominis scriptura praeter Scalligerum videndus omnino *Hemsterhus*, ad *Lucian*. T. I, p. 235 et *Interpres* ad *Ovid. Metam.* X, v. 104. — Ex eo vero, quod *Alys super alta vectus* Catullo dicitur, colligit et statuit *Vossius*, *Attinem* nostrum non esse *Phrygem* illum pastorem a *Cybele* amatum, quoniam is non mari advenerit, sed in ipsa natus educatusque fuerit *Phrygia*: quapropter minime dubitandum putat, quin *Attinis* nomine significet poeta nobilem aliquem iuvenem, qui e *Graecia* in *Phrygia* migraverit, atque ibi semivirorum *Magnae Matris* cantu in furorem actus, virilia sibi ipse exciderit, comitibusque et famulis, ut idem facerent, persuaserit. — At *Cl.*

Werthesius, ad stabiliendam opinionem suam, *Attinis* sacra e *Phoenicia* in *Phrygia* invecta esse, inde argumentum ducit. vid. quae haec carmini praemisimus.

V. 2. *Phrygium nemus* intellige *Dindymum*, qui praecipue de *Cybeles* sacris notus est. *Virgil. Aeneid.* IX, v. 252. vel τῆ Κιββου, ἢ τῆς Πρυγίας. vid. *Hevych.* cf. *Hemsterhus*. ad *Lucian. Toon.* I, p. 90 et *Heins.* ad *Virgil. Aeneid.* III, v. 111 — citato pede h. e. celeri, summa celeritate agitato. Sic v. 18. citati errores et v. 26. citata tripudia.

V. 3. loca silvis redimita, exquisite pro vulgari: circumdata. Sic passim silva locum coronare dicitur. *Ovid. Metam.* V, v. 330 et XI, v. 335.

CATUL. Carm.

Z

Stimulatus ubi furenti rabie, vagus animi,
 Devolvit illa acuta sibi pondera silice. 5
 Itaque ut relicta sensit sibi membra sine viro:
 Et iam recente terrae sola sanguine maculans,
 Niveis citata cepit manibus leve tympanum,

V. 4. *Stimulatus ut fur.* edit. vet. V. 5. *devolvit* Stat. qui inde tentat *devolvit* — *devolvit* praefert Werthesius, sed nostra lectio *devolvit* non solum sabbimiori poeta dignior est, sed etiam multo magis convenit nomini *pondera*. — ex corruptis lectionibus in libr. MSS. *illectus, illetus, illetus, lactus*, rescribendum putat Statius *icta*; suspicatur nimirum glossensa fuisse ille, quod a librariis enim *icta* coninetum sit. — Paseratius vet. lib. lectionem *ipse lactes sibi pondere silices, silices in silicis tantum mutato*, probat, et *lactes* accipit pro *testes*. Vossius ex *illecto*, quod reperit in exemplar. Mediolanens. primum coniciebat *lecto acuto*, sed cum meliora eius exemplaria haberent fere *loeta* vel *leta*, sine haesitatione reponendum censuit *lenta acuto*; et sic secundum pedem fecit spondneum, qui iambs esse debebat. Nihilominus Vir doctus in Observat. Miscell. quae cura Dorvilli prodierunt, Tom. I, Voll. II, p. 325, ubi totum hoc carmen exhibitum et notis criticis instructum est, propius accedens Vossio, legendum putat: *devolvit lecta acuta*, ut legerit silicem acutam, quo opus hoc perageret. — *Devolvit ille acuto* Graev. cf. de hoc loco Victor. Var. Lect. XX, 10. Textus nostri lectio est ex emendatione Scaligeri, de qua vid. in not. V. 7. *Etiam* Gryph. Maret. Graev. V. 8. *breve* erotulum pro

V. 4. *Stimulatus ubi furenti rab.* cf. Anacreon. Od. XIII, v. 4. *vagus animi* *inypno*; similiter *amens animi* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 203.

V. 5. *Devolvit.* eleganter pro: demetit et abiicit; proprie enim devolvi dicuntur *pondera*, quibus, quasi viris molesti sint, a poetis denotantur testiculi; de quo loquendi genere vid. Interpretes ad Petron. c. 92. haec *pondera* autem ex Scaligeri interpretatione, pudoris causa iam vocantur *illa*. — *In rebus* enim, inquit, *quas nominare pudor non sinebat, semper hoc pronomine ille utebatur*, ut supra VIII, v. 6. et inprimis LXVII, v. 27. Equidem in contemptum potius *illa* dici pulo *pondera*,

hoc sensu: illa tam vilia membra, quae oneri visa sunt Attini. Et sic eodem modo exsecti testiculi apud Tibull. I, 4, 70. vocantur *vilia membra*, ubi plura exempla de hac locutione collegit Heyne. — *acuta silice* cultro lapideo. *saxum acutum* de eadem re et eodem nostro Attine dixit Ovid. Fast. IV, v. 237. cf. Vulp.

V. 6. *Itaq. ut relict. sens. sibi membra sine viro*, ornate pro: cum se eviratum censit. — *sine viro* siue ea parte, qua viri sumus.

V. 7. *terrae sola* exquisite pro: *terrani*, qua pleniori locutione saepe usus est Lucretius.

V. 8. *citata* impetu quodam abrepta, celeriter. vim vocis ci-

Tympanum, tubam, Cybelle, tua, mater, initia :
 Quatiensque terga tauri teneris cava digitis, 10

leve tympanum alios habere testatur Muret. V. 9. *leve tympanum* ex versu superiori reperit Muretus. — *Tympanum, tubam Cybelles*, Vossius.

tatus docet eisdem saepius in hoc carmine repetitus usus, cf. ad vers. 2. Facete autem nunc genus mutat poeta et de evirato Attine, tanquam de femina loqui incipit. — *niveis manibus* h. e. pulchris. *leve tympanum*. Formam tympani exhibet Sponius *Miscell. erud. antiq. Sect. I, art. 6.* Inprimis de *tympani* forma et eius in sacris usu, fuse et erudite disputat Perizonius ad Aclian. XI, c. 8. adde *Christ. Gottl. Schwarzii Miscell. polit. human.* p. 86 et 1:4. seqq. — Primum in voce *tympanum*, elisa littera *m*, ut numerorum ratio constet, a poeta corripit, praecipuum ad hunc locum interpretos.

V. 9. Vulpus, Werthesius et ceteri, qui Vossium sequuntur, legunt: *Tympanum tubam Cybelles* hoc sensu: «tympanum nimirum, quod tubae loco in Cybeles sacris usurpatum est;» quae quidem explicatio, quam frigida et indigna plane non sublimiori tantum, sed quocumque alio poeta sit, ut taceam quam parum accommodata additis verbis: *tua, mater, initia*, quemlibet ad virtutes poeticas paulo diligentius attendentem facile sensurum esse arbitror. — Iure quidem in hoc versu *tuba*, cuius nupiam in sacris Cybeles discrete mentio fit, in quibus tantummodo *tympanum, cymbalum, tibia, cornu crotalum* com-

memorari solent, dubitationem movere potest, sed profecto huius dubitationis eximendae causa, non ad ineptam explicandi rationem, quasi poeta nos docere voluerit, *tympanum* tubae vices in sacris Cybeles subiisse, confugere debemus. Notatu dignum potius hic locus videtur, quod *tubam* [de cuius in aliis sacris usu vid. *Lipsius* de Milit. Rom. IV, 10.] tibiae loco ad instrumenta in sacris Cybeles usurpata hic relatam cognoscimus. Quodsi autem hoc est, pro *tympanum*, partim ob eius ingratam ex versu superiori repetitionem, (quis enim in hoc loco *invidiosus* agnoscat?) partim ob vers. 21 et 29. *cymbalum* legi mallet; nisi totus hic versus, ut mihi videtur, ab homine indocto et male sedulo, qui cetera horum sacrorum instrumenta desideraret, interpolatus putandus sit. — *Cybelle* de varia huius vocis scribendi ratione, ex qua secunda modo brevis modo longa est, videndus omnino *Drackenborch.* ad Sil. Italic. XVII, v. 8. et quos ibi laodat. Adde *Heyne* ad Virgil. Aeneid. III, v. 111. in Var. Lect. — *initia*, sacra, mysteria, dicta fortasse ita, quod iis ad feliciter statum se initiari putabant homines.

V. 10. *cava terga tauri*, tympana, exempla huius locutionis vid. apud Vulp. *si quis* *conspicit* *avide*

Capere haec suis adorta est tremébunda comitibus:
 Agite, ite ad alta, Gallae, Cybeles nemora simul,
 Simul ite, Dindymenae dominae vaga pecora,
 Aliena quae petentes, velut exsules, loca,
 Sectam meam exsecutae, duce me, mihi comites 15
 Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi,

V. 13. *vaga pectora Venet.* V. 14. in MS. Statii hic versus legitur vel: *Alienaque petentes velut exules loca celeri*, vel: *Alienaque petens velut exules loca celeri*. Ipse Statius coniicit: *Alienaque petite pede exilio loca celeri*. In priorè Aldi editione est: *Aliena petentes velut exilio loca celeri*. Vossius pro *celeri* rescribit *celere*. Vir doctus in Observv. Miscell. t. I. vult: *Aliena quae petentes exules loca celeri*. Corradinus de Albio ingeniose: *Alienaque, exules, ite pede loca celeri*. Werthesius probat *Alienaque petentes exilio loca celeri*. Nostra lectio iam probata est a Guarino, et servata est in edit. Gryph. Muret. Graev. Vulp. V. 16. *pelage Scali-*

di tympani sonitum vocat Antipater Sidonius in Anal. Vet. Poetar. Graec. Brunckii XXVII, 22. Tom. II, p. 13. — *teneris digitis*; percutiebantur enim tympana manibus vel digitis cf. L. XIV, v. 262. Lucret. II, 618. Ovid. Fast. IV, 342. Met. IV, 29.

V. 11. *tremébunda*, toto corpore ob furorém tremens.

V. 12. *Gallae*. Galli enim, quod cum virilibus habitum quoque virilem deponereut, passim ut mulieres a veteribus inducuntur. vid. Voss. cui adde in prius *Heins.* ad Ovid. Heroid. IV, 48.

V. 13. *Dind. dom. vaga pecora*. cur paulo audacius vel inhonestius iam Galli a poeta vocatur *vaga pecora*, varias causas afferunt interpretes. Vossius quidem ita dictos censet Gallos, quod, si decesset asinus, magnae matris sellam gestare coacti fuerint; Muretus, quod neque viri amplius, neque verae

mulieres fuerint; Vulpius, quod homines ad servitutem nati *pecora* appellati sint; alii denique; quod pecoris ritu in montibus vagati sint; simplicissima haud dubie est posterior sententia, nisi forte arrideat *vaga pectora*, quod in editione Partheuii reperi — *Dindymenae dom.* Cybelea a Dindymo vel Dindymis, Phrygiae monte, *Dindymenen* vocatam esse in vulgus notum est.

V. 15. *sectam meam*, me vestrum horum sacrorum suscipendorum auctorem et magistrum; nimis argute Werthesius *sectam* a *scare* de viriliam exsecutione accipit.

V. 16. *Rapidum salum tulistis trucul. pelag.* h. e. pericula in mari tempestuoso una mecum subiistis, et pertulistis. Similis orationis color est in oratione Teueri ad socios apud Horat. Od. I, 7, 30. *truculenta pelagi* dictum est ut *angusta* vel *strata viarum*, *opaca locorum*, *aridua*

Et corpus evirastis Veneris nimio odio.

Hilarate herae citatis erroribus animum.

Mora tarda mente cedat: simul ite, sequimini 19

Phrygiam ad domum Cybelles, Phrygia ad nemora Deae,

Ubi cymbalûm sonat vox, ubi tympana reboant,

Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,

ger improbente Viro docto in Observ. Misc. V. 18. *Hilarate aere excitatis* edit. vet. *Hilarate exocitatis* invenit Stat. in libro suo, ubi ipsa *foeschat concitatis*. — *Hilarate hero citatis* Voss. Vulp. *Hilarate excitatis* Graev. Corrad. Gotting. Bipont. nostram lectionem proposuit Muretus, cui subscribit Werthesius. V. 21. *ubi cymbalum sonat* vox ex MS. profert Statius reclamante Vossio, cuius tamen lectionis patrocinium, reiecta vulgata, quam tuentur omnes libri MSS. edit. vet. et recent. non dubitavit in se suscipere Werthesius. Lapsus librariorum in vocibus vox et vox passim notatus est ab interpretibus. vid. inprimis *Drackenborch.* ad

montium vel terrarum et similia alia.

V. 18. *Hilarate herae cit. err. animum.* exhilarate animum vestrum indulgendo solutiore gratiam herae [*Cybelles*] erroribus. alii *herae* ad *animum* referunt, ut sit: exhilarate *Cybelles* animum erroribus, sed sic languet oratio. — *hera* pro *dea* ut infr. Carm. LXIII, v. 76 et 78. *heri* pro *diis*.

V. 20. *Phryg. ad dom.* ubi propria in posterum nobis sedes erit. Val. Flacc. Argonaut. IV, 26. *Hoc nemus, haec fatis mihi iam domus improba, quo me Nympha rapit.* cf. *Burmannus* ad eundem libr. II, 74. et quos ibi laudat.

V. 21. *Ubi cymbalûm son.* vox. cymbalorum formam. vid. apud Albert. *Rubonium* de Re Vestiar. Vet. c. 17. p. 187. peculiare libellos, qui *de cymbalis* exstant, indicavit *Ioh. Albert. Fabricius* in *Bibliograph. Au-*

tiqu. p. 527. vox de omni sono. de *buccina* apud Ovid. *Metam.* I, v. 338. *πυρί τῆς εὐδωρῆτος.* plura in hanc rem ad I. 1. Ovidii notavit *Burmannus*.

V. 22. *Tibicen ubi can.* *Phr. cur. gr. cal.* per *curvum calamus* intellige tibiā e calamo, quae tametsi recta et admodum tenuis esset, tamen propter cornu aut codonem curvum et acreum calamo adfixum gravem sonum *ἄρπις ἰσθῆτος* edebat. *curva tibia* dicitur *Tibullo* II, 1, 86. In sacris *Cybelles* haec tibia ubique fere *cymbalis* et *tympanis* iuncta reperitur. vid. *Perizon.* ad *Aelian.* XI, 8. Tom. II, p. 13. edit. Lips. Cantus autem tibiae vel *modus Phrygius* maxime furore excitulabat homines. *Tibull.* I, 4, 70. et ibi *Heyne.* Praeter *Vossium* et *Vulpium* de *tibia Phrygia* vid. inprimis quos laudat *Heyne* ad *excitatum* iam locum *Tibulli* II, 1, 86. p. 100. edit. nov. quibus adde *Spanhem.* ad

Ubi capita Maenades vi iaciunt hederigeræ,
 Ubi sacra sancta acutis ululatibus agitant,
 Ubi suevit illa Divæ volitare vaga cohors: 25
 Quo nos decet citatis celerare tripudiis.
 Simul haec comitibus Atys cecinit nothia mulier,
 Thiasus repente linguis trepidantibus ululat,
 Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.
 Viridem citus adit Idam properante pede chorus. 30
 Furibunda simul, anhelans, vaga vadit, animi egens,
 Comitata tympano Atys, per opaca nemora dux,
 Veluti iuvenca vitans onus indomita iugi.
 Rapidae ducem sequuntur Gallæ pede profero.

Liv. V, XLIV, §. 6. Tom. II, p. 193. et quos ibi laudat. V. 26. *celebrare tripudiis* profert ex libro suo et defendit Scaliger, accedente Burmanno ad Ovid. Met. IV, 304. V. 27. *nota pro nothia vitiose* in libris MSS. et edit. vet. nova, Scaligee quem sequitur Werthesius. V. 28. *strepitantibus* vel *crepitantibus* parum felicitate tentat Vossius. V. 29. *increpant* in nonnullis MSS. Statii. V. 30. *animo egens* vulgata lectio, sed doctior est nostra, quæ stabilitate depravata lectione in MSS. Statii *animi geris*. in edit. Parthenii et in margine edii. Gryphi. legitur *animo gemens*. V. 34. *properepedem* vel *properepeditum* Pal. Papyæ. et Comuelh. membe.

Callimach. Hymn. in Dian. v. 245. et Barthol. de tibiis p. 72.

V. 23. *Maenades*. hanc appellationem, qua proprie *dei vii mulierum* in sacris Bacchi designabantur, transtulit iam ad Gallos, quos æque ac bacchantes finxit quoque *hederigeros*. Sic infra Attis de se ipso v. 69. *Ego Maenas*. — *vi iaciunt capita*, quo possunt impetu rotant et quatunt in furore capita.

V. 24. *Sacra sancta agit* h. e. celebrant. Sic *Dionysia agitare* apud Terent. Heavtont. IV, 3, 11. — *ululatibus* lætitiæ vocibus, *εὐχῆς, ἠδὲ ἄσπαστος*; nam *ἠδὲ ἄσπαστος* et *ἠδὲ ἄσπαστος* de iubilantibus et tripu-

diantibus æque ac lamentantibus dicitur. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 7. et *Wesseling*. ad Diodor. Sicul. Tom. II, p. 90. *acutis clarisonis* *ἠδὲ ἄσπαστος*.

V. 25. *volitare*, huc illic discurrere, vagari. cf. LXIV, v. 252.

V. 27. *simul simulac. nothia mulier* nec femina, nec vir cf. Ovid. Ibis. v. 457. *ἠδὲ ἄσπαστος* Anacreon. Od. XIII, v. 2.

V. 28. *Thiasus cohors ipsa*, quæ Attinem secuta erat. — *linguis trepidantibus*, h. e. subinde clamando motis et vibratis.

V. 30. *viridem Idam* intellige montis Idæe partem, vel Diady-

Itaque, ut domum Cybelles tetigere, lassulae 35
 Nino e labore somnum capiunt sine Cerere.
 Piger his labantes languore oculos sopor operit.
 Abit in quiete molli ravidus furor animi.
 Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis
 Lustravit aethera album, sola dura, mare ferum, 40
 Populitque noctis umbras vegetis sonipedibus;
 Ibi Somnus exitum Atyn fugiens, citus abiit:

unde Meleager rescripsit *properipedem* receptum a Vossio, editore Cantabrig. Vulp. amat certe poeta in hoc carmine eiusmodi voces compositas, ut *hederigeras*, *nemorivagus*, *silvicultrix* etc. *propero pede* Gryph. V. 35. *Cybeles* Voss. *Cybele* Græv. utrumque falsum, debet esse vel *Cybeles* vel *Cybelles*. V. 37. *Piger his labante languore* in libro Patavino et Maffei, L. MS. et edit. R. teste Statio; quae quidem lectio, si numerorum rationi consulere volumus, omnino praeferenda videtur; nec video, cur *si labans* non neque *languori* atque *oculis* conveniat. *languor labans* est, cui diutius ferendo impares sumus, cui membra viribus exhausta succumbunt, amplius ei resistere nequeunt; *labare* enim est deficere, alterius vi cedere, titubare, lapsi proximum esse: vid. Gronov. ad Liv. Praefat. §. 9. et *Drachenborch.* ad Sil. Ital. II, 392. — in edit. antiquis vitiose *labentes* ex vulgari librorum errore. vid. *Drachenborch.* ad Liv. Tom. I, p. 12. Tom. II, p. 526. et Tom. III, p. 143. — *Piger his labori nantes* Avant. V. 38. *ravidus* Venet. *rabidi* Gryph. Stat. Græv. V. 39. *horis aureis* vel

num, vel τὰ Κῆλα. cf. ad vers. 2. Mons Ida enim vel a sacris ibi institutis vel a variis eius partibus et verticibus varia quoque accepit nomina. cf. *Hemsterhus.* ad Lucian. T. I, p. 252. — *frondosa* *Ida* Virgil. *Aeneid.* V, v. 253. ubi cf. *Cerda*.

V. 35. *Cybelles domum*, templum. Stat. *Sily.* IV, 3, 77. et saepe alibi ut Graecorum *ἱερόν*. — sustulit interpunctionem post *lassulae* et iungo *lassulae nimio e labore* h. e. viribus exhaustae nimis erroribus.

V. 36. *sine Cerere*, incoenatio.

V. 37. *piger*, quod pigros homines reddit, ut *pallida mors*. — *labantes lang. oculos*, fessos et victos paene languore; sed vid. *Var. Lect.*

V. 39. *Sed ubi oris aur.* etc. Splendidissima solis orientis imago! *aureus* de solis fulgore passim. *ἄγλας χρῶτον παύρε ἡριπύλας* Paul. Silentiar. in *Anal. Vet. Poët. Graec.* Brunckii XXII, 6. Tom. III, p. 78. — de *radiantibus solis oculis* disputat Spenc. *Polymet.* VIII, n. 10.

V. 40. *aethera album* serenum, sudum. exempla dabit *Barthius* ad *Claud. de Bell. Get.*

Trepidantem eum recepit Dea Pasithea sinu.
 Ita de quiete molli rabida sine rabie
 Simul ipsa pectore Atys sua facta recoluit, 45
 Liquidaque mente vidit sine quis, ubique foret;
 Animo aestuante rursum reditum ad vada tetulit,
 Ibi maria vasta visens lacrimantibus oculis

Aeris auris vitiose in L. MSS. et edit. antiquissimis V. 41. *Perpulitque* Greph. V. 43. *Fugientem eum recepit* Murel. Graev. quod haud dubie glossema fuit *res* *trepidantem*. Vir Doctus in *Observ. Miscell.* tentat *trepidante*, sinum autem *trepidantem* dictum putat ut cor vel pectus *trepidans*, vel *tepidante* pro *fovrute*, calefaciente. nimis ingeniose! *pasithea* in quibusdam vet. V. 44. *rapida sine rabie* V. 45. *revoluit* Stat. in *Patr.* V. 47. *rursum* *epexasis* pro *rursum* Voss. *retulit* in quibusdam.

v. 373 *sola dura* tellurem solidam. — *mare ferum* tempestuosum, vel immanibus monstris plenum, ut vers. 89. *nemora fera*.

V. 41. *Perpulitque noct.* etc. Vulpis comparat Virgil. *Aeneid.* XII, v. 115.

V. 43. *Trepidantem eum* scil. somnum. Somnum *trepidantem* nimis argute Werthesius explicat: terrore adhuc plenum ob miserum, in quo Attinem reliquerat, statum. Equidem *trepidantem somnum* explico vel simpliciter pro *festinantem* [in qua significatione *trepidare* passivum dicitur, cf. Horat. *Od.* II, 4, 23.] vel, quod magis arridet, *trepidantibus alis advolentem*; nam enim alae celeri motu agitatae recte et eleganter dicantur *trepidantes*, ipse somnus quoque, qui alatus fingitur, a poeta sublimiori dictus videri potest *trepidans* — apud Tibull. II, 2, 17. *alae trepidantes* tribuuntur *volanti Amori*, ubi de verbo *trepidare* conferatur Brouckhus. et Heyne *Observat.* p. 104. adde

Ovid. *Met.* VII, v. 382. — *Dea Pasithea* una de Gratiis et uxor Somni vid. nos in *Prolog. de Imagine Somni* Lips. 1783, p. 9.

V. 44. Sensus est: Simulac Atys igitur solutus per dulcedem somnum mentis rabie, facti sui temeritatem animo repetiit, et, in quo nunc esset, miserum statum agnovit, plenus curarum ad mare pedem retulit. *ita* scil. excitus.

V. 45. *ipsa* refer ad *facta* et explicat ipsam factorum suorum naturam et conditionem.

V. 46. *liquida mente*, aperte et clare. *sine quis* virilitate, patria, parentibus etc. *ubique* h. e. et ubi, in quo loco et statu vid. *Cort.* ad *Saust. Catil.* XXVII, 1, p. 173. et *Drackenborch.* ad *Liv.* III, 30, §. 7. *Tom.* I, p. 662.

V. 47. *animo aestuante*, sollicito et perturbato, graviori commotione incusso *tetulit* antiquae pro *tulit*, ut saepe apud Plautum et alios. *rursum reditum ferre* pro *redire*. sic. *aditum ferre* *Carm.* LXI, v. 26.

V. 48. *Ibi maria vasta* etc.

Patriam adlocuta voce est ita moesta miseriter:
 Patria o mea creatrix, patria o mea genetrix, 50
 Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugae
 Famuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem:
 Ut apud nivem et ferarum gelida stabula forem,
 Et earum omnia adirem furibunda latibula:
 Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear? 55
 Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
 Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
 Egone a mea remota haec ferar in nemora domo?
 Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
 Abero foro, palaestra, stadio et gymnasiis? 60
 Miser ah miser, querendum est etiam atque etiam, anime.

V. 49. *mira* in lib. vett. et aditt. lectionis huius versus reperitur discrepantia. *Patriam allocuta est voce moestula miseriter* Gryph. *Patriam allocuta moesta est ita voce miseriter* Mur. Voss. Causabrig. Vulp. alii aliter. V. 52. *retuli* Graev. V. 54. *Et femina earum adirem* profert Gualio. *Et earum ut omnia adirem* vult Stat. ut *omnia* disyllabum sit vid. Interpretes ad Virgil. Aeneid. VI, 33. *Et ut omnia earum adirem* Scalig. V. 57. *dum ad breve tempus* sino omni necessitate Heins. in not. ad Catullum. V. 60. *atque gymnasiis* metri causa Avantius. *stadioque gymnasiis* alii. prima in *gymnasiis*, extrusa littera *m*, corripitur ut in *tympanum* v. 8. Sic in *Progne*, *Cygnus*; *Clytemnestra* et aliis. vid. Meins.

littus maris iam Homero fundendis querelis aptus locus visus est. Iliad. I, v. 34. II, v. 349. — 50. et Odys. V, 151 seqq.

V. 49. *miseriter*, miserabiliter, lamentabili modo. — De singulari arte, qua sequens Attinis oratio ad excitandam commiserationem composita est, vix monendi videntur lectores.

V. 56. *ipsa* h. e. sponte. ipse ut *haris* apud Graecos saepe ita usurpatur. exempla ex Cicerone notavit *Ernesti* in Cluv. Cic. s. h. v. cf. *Cerda* ad Virgil. Eclog.

IV, 21. *Ernesti* ad Callimach. II. in Apoll. v. 5. et *Vir Doctus in Observ. Miscell.* V, III, p. 372. *sibi expulsi* cf. supra Carm. XXIV, v. 4.

V. 57. *carens est* pro caret cf. Carm. LXIV, v. 308 et 318. consule de hoc loquendi genere *Virum Doctum in Observ. Miscell.* Tom. III, p. 335. et *Davis*. ad Cic. de Nat. Deor. IV, 44.

V. 60. *foro*, ubi ingenui adulescentes cum aequalibus versari, ludis forensibus operam dare et alia animi causa facere solebant.

Quod enim genus figurae est, ego non quod habuerim?
 Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
 Ego gymnasii fui flos, ego eram decus olei.
 Mihi ianuae frequentes, mihi limina tepida, 65
 Mihi floridis corollis redimita domus erat,
 Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.

ad Ovid. Fast. V, 9. et Met. VI, 468. V. 62. ego non quod habuerim vel numquid abierim, vel ego non quid abierim MSS. Stat. unde ille vult: ego numquid abierim. In edit. Venet. Gryph. hic versus legitur sic: Quod enim genus? figura est? ego numquid abierim? quam lectionem servavit quoque Werthesius; quo iure, non dixerim. Quod enim genus figurae est? nisi quo vigor abiit? Muret. ego non quod abierim? Voss. ego quod non habuerim in edit. Graev. contra metrum! Quoniam mihi vetus figura, quo vigor abierit? ex codice quodam profert Vir Ductus in Observ. Miscell. et cum in alio codice secundo loco, ut testatur, deesset quo, forte legendum existimat: Quo mi vetus figura heu heu, quo vigor abiit? V. 63. Ego mulier in L. MSS. et plerisque editt. vel contra omnem orationis nexum, unde egregie Scaliger: Ego puber — ego inber legi iubet Dempsterus Paralipom. Antiqu. Rom. Rosin. lib. II, c. 1. V. 64. gymnasiū requirit versus, observante Statio. V. 66. floreis pro floridis vult Stat.

V. 62. Quod enim genus fig. est, ego non etc. Sensus: Quid enim ex omnibus, quaecumque pulchra, venusta et fortunata habentur, et a prima aetate invicem apud homines se excipiunt, mihi defuit? figura de pulchritudine passim; iam vero de ea pulchritudinis forma et conditionis felicitate, quae a puerilibus annis quolibet anno fere mutatur, et aliam quasi figuram induit.

V. 63. Ego puber etc. puber nihil, ut ait Vulpius, ab Ephebo differt; at ne opus quidem est differentiam quaerere, cum eiusdem notiois repetitio eleganter pingat conciliatorem animum, ut vers. 56.

V. 64. gymn. flos ornamentum. cf. infra Carm. C, v. 2. et supra Carm. XXIV, v. 1. — decus

olei oleum, quo, priusquam in arenam descendrent, inungebantur luctatores, paulo audacius iam de ipsa palaestra dictum est.

V. 65. ianuae frequentes multis amatoribus frequentatae. limina tepida tundendo et incubando tepidata. Propert. I, 17. 22 Nullane finis erit nostro concessa dolori? Tristis et in tepido limine somnus erit?

V. 66. Mihi florid. coroll. red. dom. e. mos corollas ianuis appendendi satis notus in amatoribus. Lucret. IV, 1171. At lacrimans exclusus amator limina saepe Floribus et sertis operit, postesque superbos, Ungit amaracino et foribus miser oscula figit. cf. Tibull. I, 2, 14. et ibi Heyne et ad Propert. I, 16, 7. Cl. Barth.

Egone Deum ministra, et Cybeles famula ferar?
 Ego Maenas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
 Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam? 70
 Ego vitam agam sub altis Phrygiae columinibus,
 Ubi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?
 Iam iam dolet quod egi, iam iamque poenitet.
 Roseis ut huic labellis palans sonitus abiit,
 Geminas Deorum ad aures nova nuntia referens, 75
 Ibi iuncta iuga resolvens Cybele leonibus,

V. 68. *Egone heu Deum metri causa* Vir Doct. in Observv. Miscell. V. 69. *Ego vis sterilis* lib. Passeratii, quod ille probat. V. 70. *Ego viridis*, ut metro consulatur, Vir Doct. in Observv. Miscell. V. 71. hic versus in edit. Gryph. antecedenti praepositus est. V. 74. *Roseis ut hic labellis abiit sonitus palam* Muret. *Roseis ut hinc palam labellis sonitus adiit* Voss. contra metrum. *palam et adiit* ex MSS. adduxit quoque Stat. V. 75. hic versus, qui omnino salvo sensu abesse potest, iam suspectus fuit Murto, nunc autem plane repudiatas et eiectus est a Werthesio. — Sede tantum sua motus et post sequentem versum positus est a Scaligero, *geminas eorum pro geminas Deorum* legente. — *geminas Dei* h. e. Cybeles tentat Vir Doctus in Observv. Miscell. V. 76. Werthesius, ut numeris succurreret,

V. 68. *ferar* furibanda huc illuc agiter, exquisitè pro vulgari: sim.

V. 70. *nive amicta* pro vulgari: operta, econtacta.

V. 71. *sub altis Phryg. columin. columen* pro *culmen* passim. vid. Delrius ad Senec. Hercul. Fur. v. 1000. et Gronov. ad Thyest. v. 55. *columina* male Turnebus et Vossius de arboribus accipiunt: nam quod Vossius ait, *sub columinibus* pro *ad vel in columinibus* h. e. montibus, non esse latine, id egregie contra Vossium docuit et multis exemplis probatum fuit Burmannus ad Ovid. Met. I, v. 689.

V. 73. *iam secundo loco* est dissyllabum, observante Viro Docto in Observv. Miscell. p. 34.

V. 74. *Roseis ut huic* etc. sensus: postquam hae iactatae voces et querelae a pulchro Attinis ore exierant, ac nuntium statim ad deos pervenit ibi etc. *sonitus palans* vagus per aërem dispersus.

V. 75. *Geminas Deorum ad aur.* vetus proverbium *εις δύο θεα* *διότι*, *geminas* est epitheton ornans. *Deorum* intellige Deos in universum et in his *Cybeles*. — *nova nuncia*. *et nova* pertinet ad ornatum, nam quaelibet *nuntia*, cum afferuntur, *nova* sunt — *nuntium* pro re nuntiata genere neutro dici docet Servius ad Virgil. Aeneid. XI, v. 836. et Vossius ad h. l. cf. de hoc vers. Var. Lect.

V. 76. *leonibus* qui currum Magnae Matris trahabant, hinc

Laevumque pecoris hostem stimulans, ita loquitur:
 Agedum, inquit, age ferox, i: face ut hinc furoribus,
 Face ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
 Mea libere nimis qui fugere imperia cupit. 80
 Age, caede terga cauda: tua verbera patere:
 Face cuncta mugienti fremitu loca retonent:
 Rutilam ferox torosa cervice quate hūbam.
 Ait haec minax Cybele, religatque iuga manu.

pro leonibus satis audacter rescripsit *Domina feris*, putat nimirum *ri leonibus* glossam fuisse *tot feris*, quae imperitiorum librariorum culpa genuinae lectionis locum occupaverit. Cui equidem non accesserim. V. 77. *sacrum pectoris hūatem Gryph.* V. 78. *Agedum, inquit, age ferox, hūic agedum aggredere furor Gryph. Muret. age ferox ut hūic furor* in duabus MSS. Statti. *ferox fac ut hūic furor* in uno Statti, testante quoque Vossio, qui ulcere insanabili hunc versum laborare autumat. *agitet* vel eiusmodi aliquid desiderat Cantabrig. Nostra lectio auctorem habet Scaligerum, qui in libro suo et praeis editit. se invenisse ait: *fac ut hūic furoribus.* Werthesius dedit: *Agedum, inquit, age ferox, hūic agedum aggredere*

biūgi leones apud Virgil. Aen. X, 253. ubi cf. *Cerda*.

V. 77. *Laevum pecor. host.* curru ad laevam iunctum. *hostis pecoris*, pecori enim insidiatur leo.

V. 79. *furoris ictu.* non graviter satis diotum videbatur *furoribus* in vers. anteced. addit igitur *furoris ictu* h. e. vehementissimo furoris impetu, summa furoris vi. Liv. V, c. 21. *velut repentino icti furore.* Sic passim ad summam vim exprimendam *mens icta dolore, metu, furore, malis* pro *pericula* dicitur. cf. *Burmānus* Sec. ad Anthol. Tum. II, p. 66. et *Heins.* ad Ovid. Fast. II, v. 818.

V. 80. *libere nimis* h. e. nimis

audacter. *imperia* ministerium, *sacra mea.*

V. 81. *Age, caede terga cauda* etc. in describendo saevientis leonis incessu praecipit iam Homerus Iliad. XX, 170. ὄμαξ ἢ κλυπέξ τε καὶ ἰχθὺν ἀπετίραδεν Μαρσίῳ, ἢ δ' αὖτις ἰατρῆον μαχίμεδον. et Hesiodus Scut. Hercul. 430. = κλυπέξ τε καὶ ὄμαξ ὄμαξ μαχίμεον, καὶ ἰχθύν. — Werthesius comparat Lucan. Phars. I, 205. seq.

V. 84. *religatque* solvit, ut *refigere, refodere.* vid. Stat. nisi quis forte *ri religat*, soluto iam iugo v. 74. ad alterum potius leonem, qui religandus esset, referre velit. exempla aerte, ubi religare *solvendi* notionem habeat, desunt.

Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum: 85
 Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.
 At ubi ultima albicantis loca littoris adiit,
 Tenerunque vidit Atyn prope marmora pelagi:
 Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera.
 Ibi semper omne vitae spatium famula fuit. 90
 Dea, magna Dea, Cybelle, Didymi Dea, domina,
 Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo:
 Alios age incitatos, alios age rabidos.

ferox. V. 85. *adortalis* MSS. Stat. et libri fere omnes Vossii. *adortatus* *lis* edit. R. unde bene emendarunt Viri Docti *sese adhortans*. At Vossius, cum exempl. Mediolanense haberet *ad ora talis*, et in uno, quod olim fuit Palat. Bibliothecae exaratum esset: *ipse adertalis* reposuit: *ardare talis* vel *arde talis* *ἀρδωτός* pro *ardore*, parum probabiliter! V. 86. *Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago* Muret. nostra lectio sine copula et, quae, si vel metrum spectes, male in edit. Voss. Volp. Gotting. Werthes. Bipont. ante *refringit* intrusa est, iam conspicitur in editione Parthenii. V. 87. *At ubi humida* Vossius et eius comites, antiquior et elegantior est nostra lectio. vid. not. V. 91. *Dea domina Didymi* Venet. *Dea Dindymi domina* Gryph. *Dea domina Dindymi* Muret. *Domina Dindymei* MSS. Stalii, quod, cum antiqui *E* longam per *et* scripserint, indubitatum Statio videtur veteris scripturae vestigium. nostra lectio, iam probata aliis, debetor Scaligero.

V. 85. *Ferus* pro *leone*. pro *cervo* apud Phaedr. Fab. I, 12. 9. ubi vid. Interpretes et ad Petron. c. 89. adde *Cerd.* ad Virgil. Aen. II, v. 51. — *ipse* sponte cf. ad vers. 56.

V. 87. *ultima loca littor.* extremam littoris partem, quam mare alluebat. cf. supra ad Carm. XI, 23. *albicantis* nimirum maris spuma.

V. 89. *demens* perterrefactus,

animi impos. *nemora fera* ferarum latibula. cf. v. 53. 54.

V. 91. seqq. *Dea, magna Dea, Cyb.* finit carmen poeta elegantissima conversione ad ipsam Deam Cybelen, qua omnem furorem a se suisque vehementer deprecari, eumque aliis potius imprecari studet. *Didymi* pro *Dindymi* metri causa.

V. 93. *incitatos* furore correptos.

CARMEN LXIV.

Cum hoc, quod sequitur, carmen omnium, quae a Catullo ad nos pervenerint, longissimum sit ac pulcherrimum, non abs re alienum esse putamus paulo liberius evagari, et de quibus lector monendus esse videtur, hic in unum locum, praefationis more, congerere. Dispicimus primum de ipso huius carminis argumento, in quo quidem enarrando ita nobis versari liceat, ut ea simul, quae ad pulchritudinem huius carminis rite aestimandam pertinere videntur, passim adspargamus, et ad observandam singularem plane artem, qua in diversis fabulis inter se connectendis usus sit poeta venustissimus, digitum intendamus.

Orditur earmen ab Argonautarum expeditione. Nereides ob insolentiam novi navigii, admiratione percussae, subito emergunt ex aequore, Thetisque et Peleus mutuo amore accenduntur, — Mox nuptiae apparantur, sternitur lectus genialis, et totius regionis incolae nuptialem, ut fit, apparatus spectaturi, undique conflant. Inprimis admiratione eos defixos tenet vestis lecto geniali vel pulvinari instrata, mira arte confecta et priscis hominum variata figuris. — Hic sponte accuratius hoc peristroma ^{quod} una cum adstantibus perlustrandi in animo lectoris suboritur cupiditas; cui quidem ut satisfaceret poeta, exemplum eorum, qui eiusmodi argumenta vestibus vel aliis rebus intexta fusius exponere et verbosis descriptionibus exornare solent, secutus est. (Sic Iasonis chlamydem, Palladis donum, magnifice describit Apollon. Rhod. I, 730 — 65. cf. Heyne ad Virgil. Aen. V, v. 250 — 57. Excurs. IV, p. 538.) — Iam finge tibi, adstare huic pulvinari ^{quendam} quemdam vel interpretem, qui populo, mira aviditate haec omnia oculis et animo quasi devoranti, non solum quas textura exhibet figuras et fabulas, sed singularum etiam causas et eventus declaret; et hinc explicandum censeo illud ferunt, perhibent, et id genus alia, quae passim in hac narratione occurrunt. — Conspicitur autem in illa veste stragula primum Ariadnes, e Naxi littore, ubi illa deserta erat, Theseum in fuga e longinquo oculis persequentis egregie adumbrata imago. Misera puella in illo ipso temporis articulo, quo primum somno exorta se relictam sentit, oculis in navem Thesei plenis velis avolantem coniectis saxa ut effligies bacchantis prospicit, haeret attonita, et ingenti curarum aestu fluctuat. — Iam, si observaveris, sermonem hic esse de pictura,

in qua, ut praeclare in Laocoonte docuit Lessingius, nobilissimum et *l'effrayante* actionis momentum exprimi debet ab artifice; quid, quaeso, efficacius ad spectatorum animos dolore et commiseratione permovendos cogitari potest, quam sic et in hoc potissimum statu descripta Ariadne, quae ab amatore derelicta in solitudine deserti littoris, oculis desiderio tabescentibus in mare vastum prospicit? Habet hoc ipsum horroris aliquid, fingere sibi hominem ad mugientis maris fluctus in littore querelas fundentem, unde iam Homero littus fundendis precibus et querelis locus aptissimus visus est, vid. quae notavimus ad Carm. LXIII, v. 48. Neque illud praetermittendum est, quod poeta summo dolore percussam Ariadnem, neque comas sibi evellentem, neque pectora tundentem, neque alia summi luctus signa edentem (cf. v. 223. et 351 seqq.) sed stupore tantum defixam, et cultum puellarem negligentem sapienter exhibuerit, quod quidem ipsum insigni eius, qua praedita fuit, formae pulchritudini (v. 89. 90.) novum addit lenocinium. Quod igitur recentioris aetatis Critici, et elegantiores verae pulchritudinis spectatores praecipiant, pictoribus fictoribusque imaginum in exprimendis animi perturbationibus vel maxime cavendum esse, ne oriatur turpitude et deformitas, sed venustatis et decoris diligenter habeatur ratio, id apprime a poeta nostro observatum esse, non sine voluptate animadvertimus. vide quae ad Laocoontem Lessingii observavit Herderus olim in *Silva Critica Vol. II, p. 244. adde Hagedornii Betrachtungen über die Malerey etc. IX, p. 108.* Nec multum intercedam, si quis poetae in hac Ariadnes adumbranda imagine veram aliquam picturam vel statuam certe ab oculos versatans esse contendat et sibi persuadeat. Placuisse enim hoc argumentum in antiquitate artificibus, vel ex iis monumentis, quorum memoria ad nos pervenit, abunde patet. Inprimis digna est quae conferatur pictura in picturis Herculanensibus T. II, tab. 14. cf. *Plin. Hist. Nat. XXXV, 11, S. 35.* et Junius in *Indice Artificiam s. v. Aristides.* — Proposita autem hac Ariadnes imagine, ipse poeta partes agit interpretis, et ad fabulam de amore Ariadnes et caede Minotauri latius explicandam pergit. — Hinc ad locum pulcherrimum de variis animi commotionibus, quibus misella illa agitur, progreditur, et post alia, quae summo dolori conveniunt, dirarum denique, quibus illa caput Thesei devovet, mentione iniecta, ad poenam, quam mox a Theseo repetierit Iupiter, transit, fabulaque de Aegeo, in mare se praecipitante, subor-

tam sensim ex *Thesi* perfidia in animis lectorum indignationem quodammodo abstergit. — Errant autem, qui haec omnia telae intexta esse arbitrantur, quod nullo modo nec e verbis poetae elici, nec, quomodo in peristromate illo commode exprimi poterint, cogitari potest, licet hanc sententiam nuperrime adornaverit doctissimus huius carminis interpret Mitscherlichius in *Lectionibus Catulli* p. 41. — His omnibus igitur, quae ad pleniorē *Thesi* historiam pertinere viderentur, expositis, ad explicationem alterius picturae, quae in veste illa stragula conspiciebatur, poeta conuertitur (v. 252.). Bacchus cum thiaso et pompa Bacchica insulam illam pererrans, ad perditam et animo desperantem puellam advolat, eiusque amore incenditur. Subit hic quoque mirari prudenter poetae institutans rationem, qui, cum inelytas illas *Ariadnes* cum *Baccho* nuptias, in quibus describendis ad nauscam usque luxuriat *Nonnus Dionys. XLVII.* uberius persequi, et quod sequioris aetatis poeta v. c. *Claudianus*, ambabus, quod aiunt, arrepturus fuisset, commode iam ad *Pelei* nuptias transferre posset, haec omnia consulto praetermisit silentio, et praeter ea, quae ad picturam declarandam facere viderentur, ne verbum quidem addidit. — Fortasse in hac quoque pictura ad certum aliquod, quod tum exstaret, artificis monumentum poeta se composuit. Nam cum in hoc argumento pompae Bacchicae parerga scitissime exprimi possent, et Bacchanalium imagines in universum frequentissime effingerentur; (quod ex infinita fere anaglyphorum, gemmarum et statuarum, quae hac de re adhuc supersunt, multitudine recte colligere possumus) lubentissime sane huic argumento tractando et exornando operam suam addixerunt veteres artifices. Iuvabit hic quoque contulisse tabulam *Herculanensem* in picturis *Herculanensibus* Tom. II, Tab. 16. cf. *Bellorii Admirand. Rom. Antiq. XLVIII.*, et quae e *Lipperti Dactyliotheca* laudavit iam *Gurlitt*. Nec poenitebit ad comparationis suavitatem legisse *Philostratum Icon. I.*, 15. p. 786. edit. *Olear.* unde, quantum nativa nostri poetae pulchritudo anxie quaesitis pigmentis et ornamentis antistet, optime discere poterunt tirones, harum elegantiarum studiosi. — Iam poeta a diverticulis in quibus summa cum voluptate lectorum liberius exspatiatus fuerat, redit ad nuptias *Pelei* et *Thetidos*. — Maior scena adornatur. — Cecidit diis adventantibus vilior spectatorum plebecula (ad eos enim pertinet *Homericum* (*Iliad. XX.*, v. 131.) *χάλιστος δὲ καὶ πάντοθεν ἰσχυρὸς*. — Succedunt thalamo primum heroës cum muneribus nuptia-

libus, deinde reliqui dii et mensis accumbunt. Et hic est consensus ille augustissimus, quem Pindarus celebravit Nem. II°. 107. Ἐὐδίο δ' (sc. Peleus) Ἰουλιόσδε θεῶν. Τῶς ἰσχυρῶς βασιδέης Πίετος τ' ἰσχυρίσσει, ἄσπερ καὶ ἀσπίος Ἰφίτακος ἐκ γένος ἰστέον.

At eas partes, quae in his nuptiis a Pindaro (Pyth. III, 158. seqq.) Musis et in veteris mythi vestigiis diis in universum tribuuntur apud Apollodor. III, c. 13. p. 25). (edit. Heyn.) εὐστεινόν γένος ἰσχυρίσσει καὶ ἰσχυρίσσει, egregio iuvento ad Parcas transtulit Catullus. Adsunt igitur genitales deae (cf. Spinnhem. ad Callimach. II. in Dian. 22, p. 185. edit. Ernesti.) his nuptiis et magnae soboli inde oriturae fatalia stamina deducentes hymenaeum canunt. - Fecerant hoc Parcae iam in Iovis nuptiis, ut patet ex loco satis diserto Aristoph. Avv. v. 1734. Nec vitio verti debet poetae, quod, quae de Achille vateinantur, nimis aperta sint, nec tortuosis pro more vaticiniorum aufractibus implicata, praecipue cum ipsis diis, futurarum rerum optime guaris, praesentibus haec canerent sorores fatidicae. - Finito Hymenaeo et carmen finire poterat poeta, sed egregie ad capiendos lectorum animos, suavissimum post tot mythorum enarrationem addere illi placuit epilogum, in quo quidem, si legimus, frequenter adhuc tunc temporis deos interfuisse mortalium coetibus, sceleribus eorum nondum alienatos, facilius omnino haec onunia evenire potuisse temporibus heroicis, quispiam sibi persuaserit. - Atque haec sunt quae de argumento praefari visum est.

Duplex in antiquioribus et recentioribus edit. huius carminis circumfertur inscriptio. Prior et antiquior illa Argonautica, haud dubie ab exordio carminis efficta, ab universo carminis arguenteo quam maxime abhorret, et iure meritoque a plerisque fere iam diu repudiata est. - Altera, et vulgo nunc fere recepta huius carminis inscriptio est: Epithalamium Pelei et Thetidos, quae tamen et ipsa ab iis, qui totum hoc carmen ad normam Epithalamiorum, quae ex antiquitate ad nos pervenerint, exigerent, saepius iam impugnata et in disceptationem vocata fuit. Sed priusquam tam ipsam huius carminis inscriptionem plane reiecerimus, quam totam carminis oeconomiam acriter cum aliis reprehendimus, de ipso, quo illud a poeta scriptum sit, consilio paulo diligentius quaerendum videtur. Iam vero Catullum non eo consilio ad hoc scribendum carmen accessisse, ut nihil nisi Pelei et Thetidos epithalamium caneret, cum ex aliis causis, tum ex toto car-

minis habitu et intextis longioribus digressionibus, quas respuit plane veri epithalamii ratio, satis certe colligere possumus. Quod si enim Catullus uni harum nuptiarum argumento operam dare voluisset, illi profecto non longius fabularum ornamenta petenda fuissent, sed eidem in hoc ipso pertractando argumento campus, ubi exsultaret eius ingenium, patuisset amplissimus (vide verbi causa complures ad has nuptias spectantes fabulas in farragine illa apud Tricem ad Lycoph. v. 178. cf. Heyne ad Apollodor. p. 794. seqq.). Sed si cogitamus nihil aliud spectasse in hoc carmine pangendo Catullum, nisi ut iuuitatus celebrandis Pelei et Thetidos nuptiis alias simul, quas aetas Graecorum heroica et mythica supeditaret, fabulas laxiore fictionis cuiusdam vinculo connexas et copulatas, versibus exponeret, et sic lectores per amoenissima Musarum diverticula ductos et aliorum, quae prae ceteris illi arriderent, mythorum expositione delinitos, varietatis sensu suaviter demulceret; facile apparet, ex ipso poetae consilio ipsum carmen quoque diiudicandum esse. Quod quidem si recte perpensum esset a Viris Doctis, magis forsitan a virgula illa censoria, qua digressiones huius carminis, vel ut nimium prolucas et copiosas, vel ut parum inter se aptas et copulatas notarunt, sibi temperassent. Sic Duschius in libro vernaculo Biefe zur Bildung des Geschmacks, Voll. III, p. 227. totum carmenuale inter se cohaerere et digressionibus longe petitis laborare, multis docere studuit, cuius vestigia deinde legit Degenius in versionum libello: Deutsche Anthologie der romischen Elegiker p. 378. Nec mollius ipse Magus Heyne de carmine nostro sentit ad Virgil. Tom. IV, p. 4. — Quamquam autem huic carmini, si a fatidico illo Parcarum cantu sub eius finem discesseris, nihil fere insit, quod commode ad Epithalamii proprie sic dicti genus referatur, et recte omnino parvum Epos cum Doctiss. Gurlitt nominari queat, idem tamen, cum praecipue in honorem nuptiarum Pelei et Thetidos compositum sit, haud inepte latiore sensu, epithalamii nomine insigniri posse videtur. cf. Argumentum ad Carm. in Nupt. Iul. et Manl. Missis igitur omnibus, quae ad pretium huius carminis elevandum in medium prolata sunt, fruamur nitidissimis flosculis, quos undique et c. c. dissitis quasi regionibus poetae decerpere volupe fuit, nec varietate colorum et odorum bene inter se permixtorum maiorem nobis conciliari suavitate inuigemur.

Restat alia quaestio, in qua constituentia multum laborarunt,

sed parum profecerunt interpretes. Cum enim Catullum, diligentissimum Graecorum poetarum imitatore, hic quoque fontes eorum in arcolas suas derivasse, e toto poematis colore dilucide appareat, diu multumque quaesitam est, quos potissimum imitatione sibi exprimendos sumserit. Fuit Hesiodi Ἰσθμίων ἰς Πηλίου καὶ Θύρων a Scaligero iam laudatum, cf. Heyne ad Apollodor. p. 764. fuit aliud Agamestoris Pharsalii, e quo nonnulla profert Tzetzes ad Lycoph. 178. Sed neutrum a nostro exprimi potuit, cum ipse, ut supra monitum est, noluerit concinnare epithalamium, vel, si quaedam inde in usum suum converterit, (quod ex instituta comparatione v. 25 - 27. cum fragmento Hesiodico probabile sit) in puvicis certe hoc factum et plurima in illa Ariadnes fabula ab illis potius mutuatus videtur. - Exstat apud Cicronem in epistolis ad Atticum VIII, 5. fragmentum veteris poetae - ἄλλοι εὐδὴ μᾶλλον κρησσοὶ τε ἰίον θυρήων, quod cum egregie respondeat versui illi de Minotauro v. 111. satis probabili coniectura suspicari possis, Catullum in fabula de Ariadne veterem illum, quem ignoramus, luvis fragmenti poetam expressisse. Omnino autem satis fidenter statuere possumus, Catullum non ad unum aut alterum tantum poetam imitandi studium attemperasse (quod fecit in carminibus quibusdam Ἰωνῶν καὶ ἰωνῶν e Sappho et Callimacho translatis) sed undique, apud Matinae more modoque per hortulos Graecorum circumvolitasse et suavissima quaeque delibasse, id quod ex apertis, quas in hoc carmine deprehendimus, Graecorum poetarum imitationibus plus satis apparere puto. Sic ex Homericis Hymno in Cererem nuperrime reperto, pluscula nostrum derivasse praeclare docuit Ruhnkenius in praef. ad H. in Cerer. p. XII, sq. Sic e Theocriti Idylliis et inprimis ex Adoniazosis loca plura imitatum esse nostrum passim observavit Valkenarius ad Adoniaz. 127. p. 406. Sic Apollonium Rhodium plus quam viginti locis a nostro non adumbratum, sed vere expressum esse diligenter docuit Mitscherlichius in Lect. ad Catull. Sic denique manifesta in v. 164. deprehenditur imitatio Lycophronis Cass. v. 1451. quem in aliis quoque locis ante oculos habuit. In universum autem visus sum mihi animadvertere, prae ceteris nostrum imitatum esse poetas Alexandrinos, quorum, ni sensu nostro fallimur, ingenium (cf. Heyne Opuscul. Vol. I, p. 92.) totum hoc carmen spirat. - Ipsum vero Catullum studiose deinde imitati sunt alii v. c. Virgil. in Cir. quem sedulo cum nostro comparavit Lenzius p. 82. - De Epistola Ariadnes

ad Thescum apud Ovid. Heroid. X lege quae disputat Gurlitt. p. 87. seqq.

Restat ut breviter indicemus, qui peculiarem inde ab aliquot annis huic illustrando carmini dicarunt operam. Nos ipsi, cum abhinc prope decem annos Scholae Portensi, cui Deus saveat! valediceremus, vires nostras in hoc edendo carmine periclitati sumus, nec improbatum plane fuit hic juvenilis labor humanissimo Virorum Doctorum iudicio; unde facile veniam me impetraturum spero, si ex istis meis specimenibus, nescio qua suavi animi recordatione vel vanitate, bonam partem servavero. - Non ita multo post Mitscherlichius V. Cl. cum et ipse Catulli edendi suscepisset consilium, primum in epistola Critica in Apollodorum (Gotting. 1782.) p. 43-51 emendationes in Catulli Epithalamium proposuit, deinde Lectiones in Catullum (Gotting. 1786.) edidit, in quibus quam egregie de hoc carmine meruerit passim indicabimus. - Eodem fere tempore praeclearum eruditionis specimen in hoc carmine edidit Lenzius, Vir Doctissimus mihiq; amicissimus, cui titulum praefixit: Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidos cum versione Germanica Chr. Fr. Eiseuschmidt, in usum tironum illustravit Carl Gotthold Leuz Alteuburg. 1787. quem quidem, quantum ab eius doctrinae copia, ingenii venustate et acumine expectare possit respublica litteraria, satis hoc libello declarasse puto. Eo iam editis litteris mecum communicavit exquisitas et perelegantes ad hoc carmen observationes, quas loco suo commemorabo. - Nec desuit qui manum eodem tempore huic carmini admoveret, tertius, elegans sane Venerum poetarum aestimator, Cl. Gurlitt. Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus und der Thetis, metrisch übersetzt, und mit einigen Anhängen begleitet von I. Gurlitt, Leipzig 1787. Exstat autem praeter ea, quae Duschius et Degenius locis supra laudatis ex hoc carmine transtulerunt, et praeter Eiseuschmidt versionem, Lenziano libello additam, sane illenidam et inficetam, alia Bodmeri, a Staëndlino post Venerabilis senis obitum in libello: Apollinarien inscripto, edita Tubingae 1783.

EPITHALAMIUM PELEI ET THETIDOS.

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
 Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
 Phasidos ad fluctus, et fines Aeetaeos:
 Cum lecti iuvenes, Argivae robora pubis,
 Auratam optantes Colchis avertere pellem,

5

V. 4. *lacti iuvenes* in MSS. quibusdam teste Statio, in aliis, quos trivit

V. 1. *Peliaco vert.* in summo Thessalicae montis iugo, ubi silva erat pinifera. *Dorville* ad Chariton. comparat Manetho. II, 104. Πελιδίου τὴν νῆσον, τὴν ἀσπιδόεσσαν (ex emendat. Dorv.) τριπέλας Πελίου ἐκ κεντρικῆς Πηλοῦς θύρῃ ἐκ ἀσπιδόεσσαν Ἄργου et Apollon. Rhod. II, 1191. — καὶ τὰς γὰρ ἀσπιδόεσσαν Πηλοῦς κεντρικῆς νῆσου. *prognatae* eleganter de arboribus, quae ut animantes stirpem suam propagare dicuntur; hinc passim apud poetas vel *matrum filiarumque* nomine insignantur (cf. Virgil. Georg. II, 19, ubi plura in hanc rem ex Graecis Latinisque scriptoribus diligenter collegit exempla *Cerda*, add. Aen. XII, v. 209.) vel genus et stirpis nobilitatem iactant Horat. Od. I, 14. 11. cf. supra ad Carm. IV, v. 10 et 15.

V. 2. *nasse* de celeri fere et secundo navium cursu. Tibull. I, 5. 76.

V. 3. *Phasidos ad fluct.* et *fin. Aet.* eleganti circumscriptione pro: *Colchidem*, ubi volebatur fluvius *Phasis* et imperium exercebat *Aetes*. — Quod *Lenzius* in notis ad h. v. putat, per *Aeetaeos fines* extremam terram fortasse

poëtam inuere voluisse, et ad hanc sententiam confirmandam in litteris ad me datis laudat Apollon. Rhod. II, 419. seqq. et 1264. id ex ea quidem opinione, qua veteres per Pontum Euxinum et Colebidem extremos terrarum mariumque sibi cogitarunt terminos, fieri potuisse verum est; sed profecto iam obliquam extremae terrae descriptionem poëta dare noluit.

V. 4. *Cum lecti iuvenes.* Theoc. Idyll. XIII, v. 16. 18. ἄλλ' ἔτι τὴν γρηῖοντο ἰσθμὸν μετὰ νῆσσι Ἴλιον Ἀσπιδόεσσαν, ἐκ δ' αὐτῆν ἀσπιδόεσσαν, ἐκαστὸντο Πηλοῦ ἐκ κεντρικῆς ἀσπιδόεσσαν ἢ ἰσθμὸν τοῦ. et paulo post vocatur Argonautae θῆτες ἄνθρωποι Ἰλιόων — ἰσθμὸν Πηλοῦ, ex Apollon. Rhod. IV, 831. laudat *Mitscherl.* — *Argiv. robora pub.* robustissimi fortissimique sic saepe apud Liv. *robora virorum.* exempla congegit *Drackenborch.* ad lib. XXII, 40. 5. Tom. III, p. 635.

V. 5. *Aurat. pell. avertere.* de aureo Phryxii arietis vellere in vulgus omnia nota. Unde ortum traxerit fabula, variis et ridiculis ad hunc locum causas afferunt interpretes. Tolan. hanc rem,

Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
 Caerula verrentes abiegnis aequora palmis:
 Diva quibus, retinens in summis urbibus arces,
 Ipsa levi fecit volitantem flamine currum;
 Pinea coniungens inflexae texta carinae.

10

N. Heins. *laesi*. — *puppis* pro *pubis* MSS. Stalii et Venet. V. 9. *Ipsa sui facie* Vossius e libro membranaceo, addita explicatione: ad morem et formam sui currus, quo in coelo utitur, quoque nubes atque aethera transit; inepte sane. — *currum* pro *currum* irato Apolline tentat Staver. ad Cornel. Nep. Milt. 1. 6. p. 23. V. 10. *inflexit* Vossius, ut referatur ad illud:

nobilitatem maxime instituto ordine equitum aurei velleris bene excussit *Rabenerus* in *Amoenitatib. Philologic.* p. 193. seq. *avertere* verbum proprium de rebus, quas ex aliena in nostram potestatem et ditionem dolo et malis artibus redigimus, respondet nostro: vid. *Gronov. Observ.* IV, 5. *Drackenborch.* ad *Silium Italic.* III, 7. 321. et ad *Liv.* VI, 14, 11, Tom. II. p. 319.

V. 7. *verrentes*. *verrere* ut Graecorum *περρέω* suaviter in re nautica, maris remis percussi et quasi flagellati adumbrat imaginem; si quis in re nota exempla desiderat, adeat *Heins.* ad *Ovid.* *Amor.* I, 9, 14. — *palmis*, remis cf. supra ad *Carm.* IV, v. 5.

V. 8. *Diva quibus, retinens* etc. *Minerva* (*retinens* *κραίχου*) tutela sua custodit *arces*, quibus illa praecerat. vid. *Interpret.* ad *Petron.* c. 5. hinc Graecis *κραίχου*, appellatur. vid. *Cuper Observ.* III, 16. et *Spanhem.* ad *Callimach. H.* in *Lav. Pallad.* v. 53.

V. 9. *Ipsa fecit*. hinc opere *Palladio fabricata* *Argo* dicitur apud *Phaedr.* IV, v. 9. ubi cf.

Burmans. observa vim pronominis *ipsa* h. e. ipsa artium praeses, quae alias adiuvere tantum artifices auxilio suo solet. *Leuzius* commode in litteris laudat *Apoll. Rhod.* I, 111. *ἄντι γὰρ καὶ αὐτὴ θεῶν κέρει* et *Orph. Argon.* v. 66. quem vide. — *levi volitant, flam. curr.* sic *Apoll. Rhod.* III, 345. de *Argo* *ἴσθ' ἵξ' ἀνέμων-θυσ* — *currum* eleganter pro *navi*, vid. *Muret.* Var. Lect. I, c. 11. et *Giffan.* Collect. ad *Lucret.* Sic *ἄρμα* et *ἵχνη* apud Graecos vid. *Gatacker Observ.* Misc. II, c. 18. *Kühn.* ad *Pollucem* I, s. 83. n. 8. et *Stanleius* ad *Aeschyl.* *Prometh.* v. 467. — *volitantem* cf. supra ad *Carm.* IV, 5.

V. 10. *Pinea coni. infl.* t. c. inserens et adaptans curvae carinae trabes et alia, quibus nares instruuntur, e ligno pineo contexta et contignata. *texere* ut Graecorum *ἀπένευε* proprie de aedificiorum et navium contignatione. de navibus v. c. apud *Propert.* III, 7, 29. cf. *Ovid. Met.* XIV, v. 531. et ubi *Interpret.*, hinc ipse locus, ubi nares fabricantur, vocatur *textrinum*. vid. *Serv.* ad *Virgil. Aeneid.* [XI, 7, 326.

Illa rudem cursu prima inbuit Amphitriten.
 Quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
 Tortaque remigio spumis incanduit unda;
 Emergere feri candenti e gurgite vultus
 Aequoreae monstrum Nereides admirantes; 13

ipsa sui facie. V. 11. *prora pro prima* Vossius ex libro Mediolanens. quod si omnino retinendum sit, verba saltem sic inter se concilianda putat Mitscherl. *Illam prora* (in primo casu) *rud Amphitr. inbuit*, quae est. aut scribendum: *cursu prorae.* — *primam* Stat. et Corrad. male! vix eget vulgata commendatione nostra. — *impulit* praeter necessitatem coniecit Titius ad Grat. Cyneg. v. 65. V. 13. *Tortaque* in libr. MSS. et edit. antiqq. ex solempni librorum errore. vid. Drachenborch. ad Sil. Ital. VII, v. 412. et quos ibi laudat. *incanduit* in MSS. Stat. et quibosdam edit. vet. quod tam ob statim sequens *candenti*, quam ob v. 18. ubi est casus *aequore*, non male defendi posse videtur. V. 14, 15. in interpretandis his duobus versibus valde fluctuantur interpretes, et sensus ambiguitatem coniecturis tollere studuerunt. Mitscherlichius quidem in Lect. in Catull. p. 14. vel rescribendum: *Emergere freti candenti e gurgite vultus Aequorei* vel copulam et post *aequoreae* excidisse putat, quae posterior ratio probata quoque fuit Heynio. At Lenzius in not. ad h. l. p. 95. ingeniosissime coniecit *Emergere feris candenti e gurgite fultae Aequoreae monstrum Nereides admirantes*, cui favere videbatur Mosch. Enrop. 114. sqq. Νηρηίδες ὁ ἄνδρες ἐν τῷ ἄλλῳ, ἐν τῷ ἄλλῳ κλέος κερταίε νεύοντες ἐρημίαι et Claud. X, 159. idem tamen paulo post de integritate loci non amplius dubitat, de qua

V. 11. *Illam prima*. quomodo *prima* navigationem tentasse dicatur *Argo*, praeter Vulpium docuerunt Muncker ad Hygin. Fab. XI, Burmannus ad Valer. Flacc. II, 287. et Schraderus ad Musaeum p. 372 - 75. — *rudem Amphitriten* mare nondum navigio tentatum — *cursu inbuit* *inbuitur* vid. Ruhnken. ad Callimach. Fragm. a Benth. collect. 19. p. 487. edit. Ernesti. *imbui* eleganter dicuntur res, quae primo usui accommodantur. notissimum est illud Horatii: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.* cf. Graev. Lect. Hesiod. c. 15. sub fin.

V. 12 *proscidit. proscindere*

ut multa alia, eleganter ab aratione ad navigationem translatum.

V. 13. *Tortaque remig. spum. inc. unda*, exquisite pro vulgari: *remigio agitata fuit. incanduit* *λοαίματα κίρτα.* Lenzius in litt. comparat. Qu. Smyrn. V, 86. seqq. et Avolk Rhod. I, 1327.

V. 14. *Emergere feri* etc. Sensus est: simulac navis iter suum in mari ingressa est, Nymphae marinae vultu torvo et ad stuporem ob rei novitatem et hominum audaciam composito, repente e fundo maris prospiciunt, et summa admiratione monstrum navis figuram animadvertunt.

Illaque haudque alia viderunt luce marinas
 Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
 Nutricum tenus exstantes e gurgite cano.
 Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
 Tum Thetis humanos non despexit hymenaeos, 20

nec nobis ampliandum videtur. vid. not. V. 16. *Illaque atque alia* in edit. vet. sed unice vera, quam dedimus, Vossiana lectio. V. 17. *mortales oculis* male in quibusdam. V. 18. *nutricum tenus* MSS. Statii, et sic est in edit. Venet. *crurum tenus* Scaliger ex libro vet. et sic est in edit. Gryph. *Umblicum tenus* Voss. quod adscriptum quoque est margini edit. Gryph. V. 19—20. male pro *tum* in quibusdam veteribus *cum* vel *quam* legitur, suaviter enim

tant. *feri vultus* est casus secundus et pendet, a *Nercides* h. e. *Nercides fero vultu iam praeditae vel indutae*. — *ferus* autem *vultus* recte et eleganter de vultu torvo, severitatem stuporemque praese ferente dicitur. Horatius Epist. I, 19, 12. *Quid? si quis vultu torvo ferus* etc. — Haeserunt in hoc loco et valde in eo emendando laborarunt *Mitscherl.* et *Lenz*. (vid. Var. Lect.) sed profecto quilibet correctione tota huius loci tollitur elegantia, qua *Nympharum*, audaciam primorum nautarum indigne ferentium, egregie plane adumbratur imago. Huc accedit, quod tetrica quaedam austeritas iam olim ab ipsis artificibus tributa est *Nereidum* vultibus. vid. *Lipperti Dactyloth.* Mill. I, 74. — Nihil temere in hoc loco mutandum esse sensit quoque *Vir Doctus*, qui recensuit *Lenzii* libellum in Act. Litter. Ieuens. (Seid. XX, 1787.) quem tamen, acutissime alias de carmine nostro iudicantem, *Vossianam* rationem, qua *feri vultus* ad *monstrum* trahitur, amplectum esse miror. Nam locus *Apollon.* Rhod. IV, v. 316. quem

egregie cum nostro comparat, ad hanc rationem defendendam nihil valet.

V. 16. *Illaque haudque alia*, hoc uno tantum die, non alio vicissim, *ἑσπέρτι κείνῳ* Apollon. Rhod. I, v. 547.

V. 18. *Nutricum tenus*, h. e. mammarum. Apulei. Met. II. ab init. *eandem nutricem simul bibimus*. — nimirum *nutrix* de quocumque re, quae nutrit et alit homines, dicitur. vid. *Wesseling.* Observ. II, 17.

V. 20. *non despexit hymenaeos*, non invita cessit nuptiis humanis. Varie omnino haec fabula a Graecis tractata fuisse videtur. Apud Homerum Iliad. XVIII, 434. Thetis *εὐδὴ μὲν ἐκείνη* *ἔβρασε*, Peleo nupsisse dicitur. Apud Ovid. Met. XI, 235. seqq. iuopinato illa in specu Aemoniae seu Thessalici litoris a Pelco opprimitur: sed apud Val. Flacc. I, 130. ubi Thetidos nuptiae in Argo pietae sunt, lubens illa, delphino vecta, ad Pelcum deducitur. cf. *Dorville* ad Chariton. p. 360. edit. Lips. et *Hyne* ad Tibull. I, 5, 46.

Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sensit.
 O nimis optato seclorum tempore nati
 Heroës, salvete, Deûm genus! o bona mater!
 Vos ego saepe meo vos carmine compellabo.
 Teque adeo, eximie tedis felicibus aucte 25
 Thessaliae columen Peleu, qui Juppiter ipse,
 Ipse suos Divùm genitor concessit amores.
 Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
 Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
 Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem? 30
 Quae simul optatae finito tempore luces

et cum vi ter repetitur haec particula; peccarunt autem saepe in his permutandis vocibus librarii. vid. *Drackenborch.* ad *Sil. Ital.* I, 40. et ad *Liv.* VI, 23. 3. Tom. II, p. 361. V. 21. *Sanzit* Muret. *Voss.* et alii male! pari modo haec duo verba confusa sunt apud *Ovid.* *Heroid.* VI, v. 154. V. 26. *Aemathiae columen* in quibusdam. *hous* dubie ex glossa. V. 30. *Oceanusque poter* MSS. *Statii.* Muret. *Gryph.* et alii. recte quidem ex loquendi more. cf. *Virgil.* *Georg.* IV, 382. et ibi *Ursin.* sed vulgatam bene defendit *Mitscherlichius.* V. 31. *Qui simul optatae finito tempore*

V. 21. *ipse pater*, non *Iupiter*, ut *Mitscherlichius* et alii volunt, sed ipse *Thetidos pater Tereus*, cui proprie convenit *iugare* (in matrimonium dare) filium marito. cf. *Virgil.* *Aeneid.* I, v. 345. aliud est concedere alteri puellam, quod de *love* valet in v. 27. — *sensit* censuit, iudicavit, consultum duxit, cuius verbi usus bene adstruitur in *Observ. Miscell.* Tom. IV, p. 121.

V. 23. *Heroës, Deûm genus.* cf. *Interpretes* ad *Val. Flacc.* p. 4. edit. *Burmanni* — *O bona mater*, o bonam et beatam matrem, quae vos tales et tam optato seclorum tempore peperit!

V. 26. *Thessaliae columen* in quo nititur omnis Thessaliae salus. Sic *ἡρώων*, *ἡρώων* apud *Graecos*, vid. *Gatacker.* in *Adversar.*

Miscell. c. 20. p. 83. *Rittershus.* ad *Oppian.* *Cyneg.* I, v. 1. *Cerda* ad *Virgil.* *Aeneid.* XII, 59. in primis *Hemsterhus.* ad *Lucian.* T. I, p. 163.

V. 27. *amores suos, amatam sibi Thetidem.* cf. supra ad *Carmen* X, 1, et XV, 1. Cessit autem *Iupiter* eo libentius *Peleo Thetidem*, quod filium *Thetidos* ex tali necessitate ipso patre fortio-rem existurum esse sciret. vid. *Hygin.* *Fab.* 54. et *Hemsterhus.* ad *Lucian.* T. I, p. 205.

V. 28. *tenuit* ut maritum complexa est. exempla de hoc verbo collegit *Gudius* ad *Phaedr.* *Fab.* II, 2, 4. — *Neptunine Thetis*, *Neptuui potestati subiecta.* *Mitscherl.* laudat *Perizon.* *Animadv.* *Hist.* c. IX, p. 400.

V. 31. *Quae simul optat. etc.*

Advenere, domum conventu tota frequentat
 Thessalia: oppletur laetanti regia coetu:
 Dona ferunt: prae se declarant gaudia vultu.
 Deseritur Scyros! linquunt Phthiotica Tempe, 35
 Cranonisque domos ac moenia Larissaea:
 Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta frequentant.

Lucis in margine Venet. male! ut recte indicat Mitscherl. V. 32. Ut venere Vulp. et alii male! nam simul in versu antecedenti est pro simulac. V. 34. Dona ferunt prae se: declarant gaudia vultus, proposuit Lenzius. magis tamen placet nostra lectionis ratio et interpunctio; suavis enim Thessaliae incolae gaudia prae se declarare et paudere vultu, quasi dona prae se ferre manibus dicuntur; aut si forte cui illa ratio, quam iam Muretus secutus est in edit. prima, ut post prae se interpungatur, melior videretur, certe non opus est vultu in vultus mutare. V. 35. Phthiotica templa tentat Lennep. ad Coluth. I, 7. quod Tempe non in Phthyotide sed in Pelasgide inter Olympum et Ossam sita fuerint. vid. not. V. 36. mira hic versus tam in scriptis quam impressis libris depravatus est. Cranonisque domos MSS. Stat. et vetust. exempl. Voss. Cranonisque domos Vatic. Graiugenasque domos L. MSS. et tres antiquissimae editt. teste edi-

eleganter pro vulgari: simulac destinatus his celebrandis nuptiis dies illuxit optatissimus.

V. 32. domum conventu frequentat ornate pro: frequenter in domo convenit.

V. 34. Dona ferunt, nimirum Thessaliae incolae, de quo loquendi genere cf. supra ad Carm. X, v. 9.

V. 35. Docte iam ex more poetarum, ut eo clarius totius rei secna lectoris obversetur animo, urbes et partes quasdam Thessaliae recenset. — Scyros. longius quidem haec insula remota est a Thessalia, sed culta olim fuit a Thessalorum gente, Dolopibus, praeter Vossium ad h. l. vid. Diod. Sicul. XI, 60. et ibi *Weseling.* consulto autem poeta, ut undique confluisse videantur remotissimi populi quique, remotioris regionis mentionem primo

loco iniicit. — Phthiotica Tempe communi quidem veterum consensu in Pelasgide inter Olympum et Ossam ubi Peneus habetur, Tempe sita fuerunt. (Plin. H. N. IV, 8. s. 16. Aelian. V, H. III, 1.) sed, quo iure Peneus propter vicinitatem *desires* vocatur apud Callimach. H. in Del. v. 112. eodem quoque iam Tempe Phthiotica dicta videri debent, nisi forte tractus Phthiotici ob regionis amoenitatem altera quasi Tempe appellati sint; sequiorem certe aetatem amoenissima quaeque loca Tempe nominasse satis constat.

V. 36. Cranon est oppidum Thessaliae, Plin. H. N. X, 12. s. 15. et ibi *Harduin.* — moen. Lariss. Larissa nobilissima Thessaliae urbs, unde Achilles *Larissaeus* apud Virgil. Aen. II, 197.

Rura colit nemo; mollescunt colla iuencis:
 Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
 Non glebam prono convellit vomere taurus: 40
 Non falx attenuat frondatorum arboris umbram:

tor. Cantabrig. nudo Scaliger. *Graügenümq; domos, depravata lectio hanc dubie orta est ex antiqua scriptura Cranaonis. vid. Mitscherl. et Drackenborch. ad Liv. XXXVI, 10. 1. p. 1017. — pro moenia Larissae monstrose legebatur in libr. MSS. ac nicens alacrissa, vel Larissae uti est in Voss. libro, vel ac nitens alacrissa vel ac nitentis alacrissa vel ac nitentis alacrissae vel ac Nicens alacrissa. V. 37. Pharsalia testatfreq. Venet. Pharsalon aut Pharsatum Pontan. et Scalig. nimirum alteram in voce Pharsalia alii brevem, nisi exemplo Calpura. IV, 101. alii longam fuissebant; et vere semper altera in hac voce producitur, sed ut trisyllaba pronuncianda est. V. 38—42. sine necessitate transposuit hos versus Ramirez de Prad. ad Mart. I, 44. hoc ordine: Non humilis etc. — Non falx etc. — Rura colit nemo. — Non glebam. — Squalida desertis. V. 40. Lenzep. ad Coluth. I, p. 33. sine ulla idonea causa hunc*

V. 37. Pharsaliam cōf. Pharsalia, ut observat Vossius, hoc loco antiquum regionis non oppidi nomen est. Sed Euripid. Audromach. v. 16. καὶ κείνην ἠφ' ἑαυτῆς — ἡ δὲ Πηλεΐδα Πηλεΐ θυγατρὶς — εἶπε.

V. 38. Rura colit nemo etc. feriae, quas agunt rustici instantibus Pelei nuptiis, egregie et suaviter, qui sequuntur, describuntur versibus. Sic fere Tihullus II, 1, 5. Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspensio vomere cesset opus. Solvite vincla iugis etc. mollescunt colla iuencis, intermisso his feriis labore mollitiem quamdam trahit ingo detrita et colloobducta iuencorum cervix. — iuencis exquisitius pro iuencorum. — Lenzius in spicilegio observationum, quas mecum per litteras communicavit, commode cum hoc loco comparat Fulgent. I, praef. p. 9. edit. Munk. tam largo fumo lurida parictibus

aratra pendebant, et laborifera boum colla iugales in vaccinam mollitiem deduxerant callos: squalibat viduus sulcis ager, et herbidis sentibus olivifero vertici minabatur.

V. 39. humilis vinea ubi vitis humilis nascitur, quae nisi rastris purgatur, palatur et alligatur, natura sua humi serpit et humilis manet. Cic. Tuscul. V, 37. Vitis et ea, quae sunt humiliora neque se tollere altius e terra possunt. Ipse noster supra Carm. LXII. 43. Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo, Nunquam se attollit etc. Vix igitur opus videtur probare velle, vites in Thessalia vel maxime humiles fuisse, quod docte probatum ivit Lenz. in not. ad h. l. ex Longi Pastoral. II. 1. ubi ἀπείδητος τειχέος in insula Lesbo describitur.

V. 40. prono vomere ad terram inclinato, presso.

V. 41. falx frondator. tria frondatorum genera fuisse ob-

Squalida desertis robigo infertur aratris.
 Ipsius at sedes, quacumque opulenta recessit
 Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
 Candet ebur solis; collucent pocula mensis: 45
 Tota domus gaudet regali splendida gaza,

versum emendavit sic: *Non falce attenuat frondator roboris umbram; profecto hoc est pro lubitu tractare poëtas!* V. 43-44. Heins. in not. ad Catull. satis audacter et parum probabiliter refingit hos duos versus sic: *Spissius at sedes quocumque opulenta recessu Regia fulgenti splendens auro atque argento, ut sensus sit: sedes regia in omni eius recessu spissius argento et auro splendet, splendens nimirum accipit pro splendens est et hoc pro splendet, ut v. 308.*

servat Serv. ad Virgil. Eclog. I, 57. *attenuat arbor. umbr.* nimis densa et inutiles arborum frondes exsecat, *arboris umbra* de frondibus sexcenties apud poëtas. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IV, 681:

V. 42. *infertur*, verbum gravius ad rubiginis vim, qua statim occupari solent aratra sine usu iacuita, indicandam - observa elegantem et artificiosam huius versus ex apta epithetorum et nominum collocatione structuram, quam saepe in hoc carmine animadvertere licet, ut v. 39. 40. 59. 123. et alibi.

V. 43. *Ipsius at sedes quacumque* etc. at aedes Pelei, in omni opulentiae regiae parte et recessu, splendent auro et argento. In errorem hoc loco ab Heins. (vid. Var. Lect.) se induci passus est *Mitscherl.* qui *splendent* propter adiecta *sedes regia* non ferri posse putat in Lect. in Catull. p. 35. Non cogitavit igitur Vir Cl. *si sedes*, unde pendet *splendent* in plurali ut v. 48. et *si regia* substantive positum esse. - Caeterum ex-pende ornatum in locutione qua-

cumque opulenta recessit regia pro vulgari: *ubique*, - ipse honoris causa saepe de eo, qui primas partes in aliqua re tenet, vel de quo praecipue sermo est. Sic saepe *iboris* de Achille apud Homerum de Iasone apud Orph. Argon. v. 864. vid. quos laudat *Burmamnus* ad Ovid. Fast. V. I, 45. - *splendent* verbum proprium de apparatu magnifico. vid. *Burmamn.* ad Phaedr. Fab. IV, 29, 20.

V. 45. *Candet ebur solis, colluc. pocula mens.* inversa constructio, poëtis familiarissima, pro; solia candent ebore, mensae collucent poculis. - Amicissimus *Lenzius* in spicilegio observation. ad l. c. scribit: *Quae de ebore dicuntur, non ad historicas rationes exigenda sunt. Poëta in his ut poëta versatus est. Eboris enim usus post Troianae expeditionis tempora demum in Graeciam importari coepit. Sed Catullus Homerum secutus esse videtur, in quo passim exempla frequentis eboris usus in variis utensilibus adhibiti prostant.* - Nimirum res antiquiores saepissime ad sua tam-

Pulvinar vero Divae geniale locatur
 Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
 Tincta legit roseo conchyli purpura fuco.
 Haec vestis, priscis hominum variata figuris, 50
 Heroum mira virtutes indicat arte.

aepleotens, cf. ad Carm. LXIII, v. 57. V. 48. *Sedibus in mediis*. Venet. Gryph. *aedes* et *sedes* saepissime a librariis permutatae sunt, vid. *Drackenborch*. ad Liv. I, 55. 4. T. I, p. 216. et ad IV, 20. 11. Tom. II, p. 942. adde *Burmman*, ad Ovid. Fast. VI, v. 258. V. 49. *conchyliis* Venet. Gryph. Muret. Cantabrig.

pora accommodarunt poetæ. Sic v. c. praeter temporum rationem *tubarum clangor* apud Virgil. Aen. II, v. 313. memoratur. Caeterum de veterum ebore et eburneis signis cf. *Heyne* in Nov. Comment. Soc. Sc. Gotting. T. I. n. 96. seqq.

V. 47. *Pulvinar geniale lectus genialis* vel nuptialis, *ἱερὸν γυναικῶν, νεῦρον*, vid. Lips. Elect. I, 16. aliam lecti genialis descriptionem in nuptiis Iasonis et Medaeae vid. apud Apoll. Rhod. IV, v. 1141. — *sedibus in mediis* in medio palatio. — *Indo quod dente polit.* etc. ornate pro vulgari: cui affabre ex ebore Indico facta instrata fuit vestis purpurea. *Indo dente*, nimirum alii osseam illam ex ore elephantis hinc inde prominentem partem *dentem*, alii *cornu* vocant vid. *Brouckhss.* ad Propert. II, 23, 12. et *Drackenborch.* ad Sil. Italic. XVI, 206. In summo pretio autem fuisse *ebur Indicum* operose docet *Cerda* ad Virg. Georg. I, v. 57. — *purpura vestis purpurea. tincta roseo fuco* exquisitius pro *succo*, unde saepe hae voces confusae sunt, vid. *N. Heins.* ad Claud. in Rufin. I, v. 207. et *Heyne* ad Tibull. VI, 2,

16. in Observ. p. 215. *conchyli.* diversum esse conchylium a purpura, licet id discrimen non semper servetur, probare studuit *Bochart.* Hierozoic IV, 2. — Accommodate ad nostrum Hor. Sat. II, 6. 102. *In locuplete domo — rubro ubi cocco Tincta super lectos canderet vestis eburnos.* cum Theocrit. Adoniazus. v. 125. seqq. hunc locum comparavit *Valkenar.* in Annotatt. in Adon. p. 406.

V. 50. *Haec vestis stragula* ut saepe, vid. *Ferrar.* de Re Vest. IV, 3. P. II. adde *Ernesti* in Clav. Cic. *priscis homin.* var. figur. variis priscorum hominum imaginibus vel picturis distincta.

V. 51. *Heroum virtutes indic.* res illustres et celebres ex aetate heroica repetitas. Ex pluribus autem, quae huic vesti intextae fuisse videntur priscac aetatis figurae et fabulae, unam tantum latius hoc carmine sibi exsequendum sumsit et delegit poeta. Colligere imprimis hoc possumus ex vers. 266. *Talibus amplifice vestis decorata figuris.* h. e. eiusmodi generis figuris; alias dixisset *his figuris.* — *mira arte* mira artificis dexteritate intextas,

Namque fluentisono prospectans litore Diae
 Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
 Indomitos in corde gerens Ariadna furores:

V. 55. mira in hoc versu miserrime depravatae lectionis tam in scriptis quam impressis libris deprehenditur varietas, in qua quidem recensenda, ne chartam perdam, ea tantum ponam, quae VV. DD. ingenio ducti inde exsculpere tentarunt. *Neodum etiam seseque sui tunc credidit esse Vicent.* accedentibus Venet. Akl. Gryph. Muret. et aliis. *Neodum etiam sese, quomodo sit, tum credidit esse Stat. Neodum etiam sese quae sit, vix et sibi credit Scalig. Neodum etiam sese, quae visit, visere credit Vossius, quam alii*

V. 52. *fluentisono* quod, (ut supra Carm. XI, 4. dicebatur) *longe resonante unda tunditur*, *ῥίς κελύφου βῆσι, κρηταχοίμινος τῆ κίρατι* - *Diae* intellige insulam Naxum, unam e Cycladibus. Diodor. Sicul. IV, 16. p. 308. edit. Wesseling. καὶ κρητὸν ἰσ Νῆσον τῆς κρητὸν μίθ ΔΙΑΝ, ἢ τῆς ΝΑΞΟΝ κρηταχοίμινος et sic constanter veteres. cf. *Heyne*. ad Apollodor. III, 5, 3. p. 578. Sed longe aliter, qui non raro fluctus in simpulo movere solet, sentit Vossius. Non enim *Naxum*, quod plerique statuunt, per *Diam* intelligendam esse contudit, sed *Diam Cretensem*, quae vulgo *Standia* appellatur. Ad hanc suam adornandam sententiam duobus in primis utitur argumentis; primum quidem, quod *Naxus* nimis a via Thesei remota sit, deinde, quod querelae, quas infra fundit Ariadnae v. 184. *Praeterea nullo littus, sola insula, tecto etc.* vix de insula Naxo intelligi queant. Quod ad primum attinet, consulto omnino Theseus in fuga rectam viam reliquisse videtur; ut tacem alia, quibus ille vel invitus in mari a recta via abripi potuit. Quod ad alterum attinet, cogitare debemus, Ariadneum ad littus maris in solo et remotiori insulae

loco a Theseo derelictam esse, ubi omnino in querelas, quas infra facit, erumpere poterat. Nec nimis subtiliter vehementiori animi commotione iam aestuantis et summo ob perfidiam Thesei dolore percussae Ariadnae querelae examinandae et ad vivum reseccandae sunt, praecipue si *Naxum* cum eius patria Creta, *centum urbibus* (ut canit Horat.) *nobili* comparamus. - *Naxus* denique sacra erat Baccho, et peculiare eius domicilium. vid. *Barth.* ad Stat. Theb. VII, v. 686. in qua ipse Bacchus ex India rediens triumphum bacchicum egit. Virg. Aen. III, v. 125. ubi cf. *Heyne*. Quod enim Vossius putat, Bacchum quaerendae Ariadnae causa accessisse illam desertam Cretensem insulam, ridiculum paene est. Vossii vestigia secure, ut solet, legit Vulpius - Copiosius de *Naxo* egit *Choiseul-Gouffier* Voyage pittoresque de la Grèce, Calicut I.

V. 54. *furores* de quibusque vehementioribus animi commotionibus, praecipue ex magno amore ortus. cf. v. 94. vid. *C. Barth.* ad Grat. Cyneg. v. 284. et *Vir Doctus* in *Observatt.* Miscell. T. II p. 234. *indomitos*, quorum vis et impetus nulla ra-

Necdum etiam sese, quae visit, visere credit; 55
 Utpote fallaci quae tum primum excita somno
 Desertam in sola miseram se cernit arena.
 Immemor at iuvenis fugiens pellit vada remis,
 Irrita ventosae linquens promissa procellae:
 Quem procul ex alga moestis Minois ocellis, 60
 Saxeae ut effigies bacchantis prospicit Evoc:
 Prospicit, et magnis curarum fluctuat undis,

iam probatam et receptam lectionem nos quoque servavimus. *Necdum etiam sese quo sit, visit, sibi credit* lepide, ut solet Corradin. *Necdum etiam sese oblivisci Thesea erudit* audacter, ut solet, Lennep. ad Coluth. I, 7. 34. *Necdum etiam sese ipsa suam tum credit esse* Nic. Heins. in not. ad Catull. V. 60. ex nota N. Heins. in not. ad Catull.

tione supprimi et coerceri potest; exempla suppeditat *Burmann.* ad Ovid. Art. Am. III, 511.

V. 55. *Necdum etiam sese* etc. vix fudit oculis Theseum in fuga animadvertentibus; somnium tere, quod videt, putat.

V. 56. *fallaci* qui fraudi ipsi fuerat, et fallaciam Thesei iaverat. — Caeterum *Ariadne dormiens* statuariis et pictoribus saepe, in qua artem suam ostentarent, materiam praebuit. vid. *Dorville* ad Chariton. p. 241. cedit. Lips.

V. 57 *in sola arena* littoris arenosi solitudine.

V. 58. *immemor* sc. promissorum, perfidus. de perfidia Thesei vid. quos laudat *Wesseling.* ad Diodor. Sicul. IV, 61. Tou. I. p. 305.

V. 59. *Irrita vent.* cf. ad v. 142.

V. 60. *alga algoso littore* ut arena v. 57.

V. 61. *Saxeae ut effig.* etc. Ut

furibunda et rabie percita mulier bacchans exprimi solet in saxo vel marmore; quae *Evoc* clamare videtur et vultum torvum in ea, quae e longinquo oculis subiciuntur, iacit; eiusmodi imaginem oculis iam Theseum persequens refert et exprimit *Ariadne*. — Summa huius exquisitissimae comparationis vis, bacchantis imagine, in qua tam corporis quam animi motus egregie ab artificis manu expressi sunt, animo nostro repraesentata, percipi magis a lectoribus debet quam declarari ab interprete. — *prospicere* procul spectare, ut saepe; exempla collegit *Burmannus* ad *Phaedr.* Fab. I, 17. 8.

V. 62. *curar. fluct. undis vis* et sic *vis* supra videtur. *Oppian.* Hal. 505. undarum sinctus eleganter et saepe ad alternantes et undantes quasi perturbati animi motus transferuntur. exempla vid. apud *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IX, v. 527.

Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
 Non contacta levi velatum pectus amictu,
 Non tereti strophio luctantes vincta papillas; 65
 Omnia quae toto delapsa e corpore passim
 Ipsius ante pedes fluctus salis alludebant.
 Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus
 Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
 Toto animo, tota pendebat perdita mente. 70

V. 65. In examinandis papillarum epithetis, an recte illae dici queant *vel lactantes*, quod est in tribus Venet. Ald. Colin. et Gryph. *vel lactantes* in MSS. Statii et Vicent. *vel lucentes*, quod vult Stat. multus est Mitscherl. in Lect. in Catull. p. 51—56. inre denique in nostra lectione *luctantes* acquiescit. V. 66. *tenere* pro *toto* coniecit Gurlit. minus bene! nam no-stra lectio ad rem augendam multo maiorem vim habet. V. 67. *allidebant* Gryph. et in quibusdam aliis, utrumque recte; sed *allidere* de aquarum appulsu plerumque a Viris Doctis male impugnatum est. vid. Gesner ad Columell. IV, 20. ubi pro *alludebant* in loco nostro mavult *alluduntur* citra necessitatem! V. 69—70. *toto te pectore Theseu, Toto animo, tota probebat*

V. 63. *flavo vert.* cf. ad vers. 98. *mitram*, mitra est fascia, qua caput redimitur. vid. Burmann. ad Ovid. Met. V, 53. Graev. in Lect. Hesiod. c. XXIII, et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Mitscherl. comparat Homer. Hymn. in Cerer. v. 41.

V. 65. *Non tereti stroph. luct. vinct. pap.* de strophio *tereti* quo papillas feminae coërcebant. vid. Heins. ad Ovid. Art. Am. III, v. 274. *Magius* Var. Lect. III, 3. et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Eodem sensu *fascia* apud Martial. XIV, 134, 1. *Fascia cre-scentes dominae compeste papillas. luctantes* cum vinculis nimirum, quibus colibentur turgentes, contra nitentes et enitentes papillae.

V. 67. *fluctus salis alludeb.*

Cic. de Nat. Deor. II, 39. *Mare terram appetens littoribus alludit.* sic *ἁλιόφιλος* apud Graecos.

V. 69. *Illam vicem cur.* Nulla mitrae et fluitantis ante pedes amictus ratione habita. *fluitantis* ob vers. antecedentem proprie accipio. *vicem* eleganter inservit periphraisi in rebus, quas dolemus. Sed Ariadne iam non dolebat vicem amictus in undis nantis.

V. 69—70. *toto ex te pectore pendeb.* *pendere* ex vel ab aliquo dicitur, qui toto animo alicui addictus est et vacat, toto animo in aliquo vel contemplando vel audiendo defixus est. — Caeterum observa, quam egregie eandem ter repetita notio et idem ter repetitum adiectum *toto amictus* vim declaret et exprimat.

Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
 Spinosa Erycina serens in pectore curas
 Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
 Egressus curvis e litoribus Piraei
 Attigit iniusti regis Gortynia tecta. 75
 Nam perhibent olim crudeli peste coactam
 Androgeoneae poenas exsolvere caedis,
 Electos iuvenes simul et decus innuptarum

perdita mente Ald. *toto te ex pectore male* vulgo. V. 71. *A pro Ah* antiquae Stat. cf. *Giojan. et Burnann.* ad Ovid. Met. II, 491. *miseram* in plerisque vet. *extenuavit* Stat. V. 73. *ferox et tempore liber* optimus Vossii. *feroque et tempore vitiose* MSS. Statil. *ferox quo et tempore* vulgata nunc *less* lectio, sed et sic me offendit particula *et*, quam sine haesitatione delevi, praecipue cum hoc iam factum sit in aliis bonae notae edit. Gryph. ab anno 1537. Muret. Cantabrig. V. 74. *Pyrronei* Ald. I, Gryph. I, *Pyrraei* in quibusdam. V. 75. *Invisi regis* Heins. in not. ad Catull. *Gortynia* *templa* MSS. Meleagri, Scaligeri et edit. R. non male, recte enim *templa* de amplis aedificiis dicuntur. Sic *templum* apud Cicero. pro Dom. 51. de *curia*

V. 71. *externavit*, adeo perturbavit et implevit eius animum, tu vix sui compos esset. vid. *Priscus* ad Apuleium p. 111.

V. 72. *Spinosa curas* spinosae curae *ardentes* *pericula* sunt, quae animum lacerant, pungunt et cruciant. *curae* de amore pervulgatum. *gravi cura saucia Dido* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 1. - deleta interpunctione post *curas* iunge: *serens illa tempestate spinos. cur. in pector.* (Ariadnes) *quo tempore* etc.

V. 73. *Illam tempestate*, quo tempore. hoc plenius loquendi genus illustrat Vossius exemplo Ciceronis eius temporis, quo die brevius idem dicit Noster infra Carm. LXVI, v. 11. *Qua rex tempestate, - vastatum fines iverat Assyrios.*

CATULL. Carm.

V. 75. *iniusti regis*. Minos, cuius celebratissima in antiquitate est iustitia. *iniustus* vocatur respectu Atheniensium, a quibus tam dirum quotannis tributum exigebat. - *Gortynia tecta* Cretae. *Gortyne*. Cretae metropolis.

V. 76 - 79. *Nam perhibent olim*. Sensus: nam tradunt, olim Athenienses crudeli pestilentia poenas propter caedem Androgei solvere coactos, iuvenes electos et virgines prae caeteris forma et aetatis flore eminentes (*dapem*) tanquam sacrum et religiosum epulum Minotauro dare solitos fuisse (h. e. ex pacto quotannis misisse) - *Androgeoneae caedis* - *Androgeus* Minois et Pasiphaës filius, vir fortissimus, et saepe in publicis Graeciae ludis victor, ex invidia occisus fuit

D d

Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro:
 Quis angusta malis cum moenia vexarentur,
 Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
 Proicere optavit potius, quam talia Cretam
 Funera Cecropiae ne - funera portarentur.

80

dicitur. *Cortynia* in nonnullis. V. 79. *Cecropidum solitum* esse et paulo ante v. 76. *coactos* pro *coactam* audacter Heins. in not. ad Cat. V. 80. *angusta* pro *angusta* male in quibusdam vet. legitur. vid. not. saepissime autem in his scribendis vocibus aberrarunt negligentiores librarii. vid. *Burmans*. Sec. ad Claud. in Rufin I, v. 204. imprimis *Drackenborch*. ad Liv. V, 41. Tom. II, p. 180. — pro *vexarentur* duo vetusti libri apud Stat. *versarentur*. sed has quoque voces non raro turbavit librorum ignorantia. vid. quos laudat *Drackenborch*. ad Liv. II, 34. Tom. I, p. 392. V. 83. *Funera-ne funera* Venet. Gryph. Muret. *funera, ne funera* Stat. *Munera Cecropiae seu funera*

ab Atheniensibus et Megarensibus. — *crudeli pest. coact.* tam bello, quo hanc ab Atheniensibus illatam iniuriam ulturus erat Minos, quam *fame et pestilentia*; responsum autem erat Atheniensibus oraculo, eos non prius, quam Minoi satisfactum sit, malorum finem inventuros esse. Minos autem tributum septem juvenum et puellarum quotannis postulavit. — *Electos iuvenes et dec.* alii eos missos esse tradunt facto delecto, alii ductis sortibus. Virgil. Aeneid. VI, v. 20. — *tum pendere poenas Cecropidae iussi (miserum) septena quotannis Corpora natorum; stat ductis sortibus urna.* Fabulam tirones legant apud Diodor. Sicul. IV, c. 60. 61. Apollodor. III, 15. Ovid. Met. VII, 456 et VIII, 153. — *Minotauro.* notissima est fabula Minotauri *οἷον λιχὶ τὰς τοὺς κριόωντας, τὸ δὲ λικὸν ἀνδρῶν.* secundum Apollodor. III, 1. 4. cf. *Heyne* in not. p. 537. capite bubulo, parte inferiore humana, Minotaurum

quoque describit Hygin. Fab. XL, sed nummi Gelensium et Tauromenitarum in Sicilia, Neapolitanorum et plurium aliorum per magnam Graeciam, eundem corpore taurino et corpore humano instructum exhibent, de quo inter nimmos et autores dissensu vid. Voss. ad v. 111. et *We-seling.* ad Diodor. Sicul. IV, 77. n. 32. Tom. I, p. 320. qui laudat *Spanhem.* de Us. et Pr. Num. Diss. 5.

V. 80. *angusta moenia*, Athenienses in rebus trepidis et angustis versantes, ob publicam calamitatem miseri atque afflicti.

V. 82. *proicere optav. potius* maluit contenta vita se obicere periculo, vitam suam devovere, *ἑστὴν ἀποβάλλει, ἀποβάλλει φυχὴν.* vid. quae egregie de hac locutione notavit *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X, v. 42.

V. 83. *Funera ne-funera*, ergo viva funera. *ne-funera*, pro *non funera*, ut *nevolt* pro *nonvult* apud Plaut. Trinum. II, 2, 85.

Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris
 Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas. 85
 Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
 Regia, quam suaves exspirans castus odores
 Lectulus in molli complexu matris alebat:
 Qualis Eurotae progignunt flumina myrtos,
 Aurave distinctos educit verna colores: 90
 Non prius ex illo flagrantia declinavit
 Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam

vel *œu funera* coniecit N. Heins. in not. ad Catull. at sic omnis huius versus perit elegantia, *ne* et *nao* saepe confunduntur in MSS. vid. *Drackendorck.* ad Liv. III, 47. 7. Tom. I, p. 737. et quos ibi laudat. V. 89. *myrtus* Voss. et alii; recte! veteres enim huiusmodi arbores per *ur* in plurali efferre solebant, ut docet *Cerda* ad Virgil. *Georg.* II, 71. V. 92. *cuncto* in nonnullis *totu*, quod si admittimus, ait Heins. in not. ad

Amarunt inprimis hoc loquendi genus suaviter et cum sale sibi repugnans Graeci, qui commodius ad hanc formam uti poterant *τῶν*, quod Grammatici vocant *privativum*. multa exempla conduxit Vulp. Sed plenissime et elegantissime de hac dictione loquitur *Hemsterhus.* ad *Lucian.* T. I, p. 638. et ibidem *Iensius.* *Rittershus.* ad *Oppian.* p. 29. - 32. et quos laudat *Alberti* ad *Hesych.* Tom. I, p. 275. n. 4.

V. 84. *nave levi nit. ac len. aur. niti* iam est proprie enim nautae nitantur remis. *lenibus auris* ope et adflatu secundi venti.

V. 85. *Magnanimum.* iavidiöse iam vocat *Minoem*, quem verso 75. *iniustum* vocaverat, *magnanimum* h. e. altos spiritus trahentem, insolentius contra Athenienses se offerentem.

V. 86. *Hunc simulac cupid.*

Theocr. Id. III, 42. *ὅς ἴδῃ ἅς ἰπάει, ἅς ἱε θεῶν ἄλλῃ ἴσῃα.*

V. 87. *quam suav. exspect.* etc. ornate et splendide pro vulgari: quae in sinu et domo matris adhuc delitescerebatur inuupta et indelibata. cf. supra *Carm.* LXI, v. 88 et LXII, v. 22. *Commode* laudat *Mitscherlich.* in *Lect.* in *Cat.* p. 78. *Hesiod.* *ἔργ.* v. 520. *ἢ τὴ δῖμυς ἰσπεῖσι γὰρ κατὰ ματίαι μίμυς, οὐκ ἔστ' ἠδῶν καλοῦσθῆναι ἄρ- μύτης. lect. exspir. odores. cf. supra ad *Carm.* VI, v. 8. *alebat* fovebat, educabat.*

V. 89. *myrtos.* cf. supra ad *Carm.* XI, v. 22.

V. 90. *educit.* educat. cf. supra ad *Carm.* XIX, v. 14. *educere* pro *educare* saepe apud *Cic.* *Or.* II, 28. *Terent.* *Adelph.* III, 5. 43. cf. *Burmans.* ad *Sambhonic.* v. 64. et *Drackend.* ad *Liv.* I, 4, 7. - *distinctos colores* varios flores.

Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
 Heu! misere exagitans immitti corde furores,
 Sancte puer, eurus hominum qui gaudia misces, 95
 Quaeque regis Golgos, quaeque Idalium frondosum,
 Qualibus incensam iactastis mente puellam.
 Fluctibus, in flavo saepe hospite suspirantem!
 Quantos illa tulit languenti corde timores!

Catull. versu subsequenti *tosta* pro *tota* legendum erit. V. 96. *Quisque* male in quibusdam vet. *frondosum* volebat Scalig. sed cur non supra corrigat Carm. XXXVI, 12. *sanctum Idalium*. V. 97. *Qualibet* MSS. Statii male!

V. 94. *Heu! misere exagit. immitti cord. furor.* trahebam olim hunc versum ad Ariadnen, et *immitti corde* explicabam: immaturo, amore nouum domito et subactio: multo enim vehementius amat, qui prima vice amoris vim experitur - Sed multo elegantior omnino et concinnior efficitur oratio, si hic versus, ut vult Gurlitt in Observatt. ad h. c. p. 117. 118. cum sequenti coniunctus ad Amorem referatur, qui *immitti corde* (h. e. saevo pectore) hominum animos furore exagitare dicitur; hunc tamen elegantioris orationis nexum vix verba iuvare et admittere videntur; vale enim dubito, an recte in latina lingua *exagitare furores*, quod putat Gurlitt. simpliciter pro *concitare*, *commovere furores* dici possit Quid? si legamus: *Heu! misere exagitans immitti corda furore*.

V. 95. *Sancte puer, ut sancta Venus* supra Carm. XXXVI, v. 3. ubi vid. *not. curis hominum qui gaudia misces*, similime infra de Venere Carm. LXVIII, v. 18. *Quae dulcem curis misceat*

amaritiam. suaviter in hanc rem Auscreon. Od. XLV, 5. *Αἰδώς δ' ἴσθ' ἔχει Κίερος μὲν τὴ γλαυκὰ λαβόντα ὄδ' ἔπος χολῆν ἰσχυρὰν* Hinc *ἔπος γλαυκώτα*. Posidippo in Anal. Vet. Poët. Græc. Brunk. Ep. XI, 4. Tom. II, p. 48. cf. Musæus v. 166. et plura in hanc rem collecta a C. Barth. ad Claud. de Nuptiis Honor. et Marise v. 70. adde *Dorville* ad Chariton. p. 426. edit. Lips.

V. 96. *Quaeque regis Golg.* cf. supra Carm. XXXVI, v. 11. 13.

V. 98. *Fluctibus* sc. curarum cf. ad v. 62. adde *Drackenb.* ad Sil. Ital. VIII, 32. - *in flavo saep. hosp. suspir.* Ovid. Fast. I, v. 417. *Hanc cupit, hanc optat; sola suspirat in illa.* *suspirare* de amantibus passim obvium. vid. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 7, 41. - *flavo* h. e. pulchro, *Flavos* enim orbes vel maxime adamabant veteres vid. *Salmas.* ad Tertull. de Pall. p. 352 *Brouckhus.* ad Tibull. I, 6, 8. et *Interpretres* ad Petron. c. CX, - sic τριβύσις apud Græcos, vid. *Perizon.* ad Aelian. IX, 9.

Quantum saepe magis fulgore expalluit aëri! 100
 Cum saevum cupiens contra contendere monstrum,
 Aut mortem oppeteret Theseus, aut præmia laudis
 Non ingrata, tamen frustra, munuscula Divis
 Promittens, tacito suspendit vota labello.
 Nam velut in summo quatientem brachia Tauro 105

V. 102. *oppeteret* et *expetere* in quibusdam libris Muret. V. 104. turbant et variant libri veteres, alii offerunt *succendit*, alii *succedit*, unde Stat. et Voss. fecerunt *suscipit*. nostram lectionem, quam ut longe elegantiores *vq̄* *suscipit*, quod defendit Mitscherl. præfero. (vid. not.) tuentur edit.

V. 100. *Quant. saepe mag. fulgore expall.* infra Carm. LXXXI, 4. *Hospes inaurata pallidior statua* ad exemplum Graecorum, qui auro colorem pallidum ὀψέρον, ψύπειν tribuunt. vid. *Hemsterhus.* ad Lucian. Tom I, p. 503. 4. et *Burmamn.* ad Ovid. Met. XI, v. 145.

V. 102. *mortem oppet. mortem.* - *oppetere* recte ex usu loquendi dicitur, non idem *praemia*; sed, ut constat, plura saepe verbis adduntur nomina, quamvis uni tantum accommodari possint.

V. 103 - 104. *Non ingrata, tamen frustra* etc. Sensus: tacite optavit caedem Minotauri promittens Diis munuscula, grata omnino illis et accepta. *Nam velut in summo* etc. (*frustra tamen*) ipsi tamen nihil profuerunt, immo eam reddiderunt miserissimam - *suspendit*, multo exquisitius et elegantius quam vulgare *suscipit* (vid. Var. Lect.) habet enim notionem timoris et frepidationis, qua dissimulare studebat fraternae caedis votum. *suspendit vota labello*, vix audeat verbulum, ne quis forte audiat, de hoc voto pronunciare, ne

labellum quidem hoc pronun-
 ciando voto movet. sic *pes sus-
 pendi* dicitur, quem caute et
 sollicito ponimus, ne eius stre-
 pitus audiat. *suspendere vota
 tacito labello* igitur elegantiar et
 exquisite dicitur pro vulgari:
 clam et tacite optare. - Caeterum
 in illustrando veterum tacite vota
 concipiendi more, copiosus est
 Vulp. adde *Brouckhus.* ad Ti-
 bull. IV, 3, 11. et *Burmamn.* ad
 Petron. c. LXXXV.

V. 105 - 111. *Nam velut in summo* etc. Nam quemadmodum indomitus venti turbo vel ramosam quercum, vel conigeram et resinosam pinum in alto quodam monte, vi sua eius truncum corripens, eruit: illa (quereus vel pinus) radicitus extirpata procul a loco, ubi steterat, præceps labitur, et omnia quaecumque latius propiusve obvia ei fiunt, confringit; ita Theseus vicit et prostravit Minotaurum, frustra in altum iactantem eornua. Sic omnia egregie cohaerere puto (vid. Var. Lect.) Praeivit in hac adumbranda imagine, quam saepe deinde sequioris aetatis poetæ studiosissime exornarunt, Ho-
 merus cf. Iliad. IV, 482. XIII,

Quercum, aut conigeram sudanti corpore pinum,
 Iudomitus turbo contorquens flamine robur
 Eruit: illa procul radicibus exturbata
 Prona cadit, lateque et cominus obvia frangens:
 Sic domito saevum prostravit corpore Theseus 110
 Nequidquam vanis iactantem cornua ventis.

Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. V. 106. *congestam sudanti corpore pinum* defendit Vossius ex libro Mediolanens. ut *congesta pinus* sit deusa, compacta, robusta, *urois*. Statius quoque in duobus MSS. *corpore* se invenisse affirmat, in uno tamen *corlice* et sic est in editis. Venet. Gryph. Muret. Graev. Vulp. Bipont. *nutanti vertice* Heins. volebat in not. ad Catull. et idem *fluitante vertice* ad Claudian. p. 932. Lenzius tentat: *crinifero nutantem in vertice pinum in vertice* sc. montis. Equidem habenter acquiesco in lectione nostra *conigeram sudanti corpore pinum*; egregie enim *si sudanti* convenit pinui, quae stillat vel sudat resinam, quemadmodum *memora thura et balsama sudare* dicuntur apud Tacit. de Morih. Germ. c. 45. epitheta physica autem vel maxime amat Catullus. V. 108. *extirpata* in quibusdam, haud dubie ex glossa. verba *illa procul radicibus exturbata Prona cadit* uncis includit et in parenthesi dicta accipit Lenzius, ita ut sequentia ad *turbinem* referantur; parum commode ex meo sententia, voluit enim ipprimis poetae hac instituta comparatione gravem casum vasti corporis Minutauri adumbrare. V. 109. Statius ex veteri scriptura, *lateque eius obvia*, quam ex uno L. MS. profert, reponit *late quae- amque sibi obvia*: at Vossius ex depravata lectione vet. exemplarium et doorum MS. Statii. *lateque et cum eius fecit late quae- amque obvia fr.* nostram dedit ex veteri libro, quem trivit, Scaliger. V. 110. *prosternit* Scalig. Lennep. ad Coluth. I, 7. eum *saevum* sine addito substantivo non posset conçoquere, audacter corrigebat: *Sic domitum taurum prostravit robore Theseus*. Ingeniose Lenzius: *Sic domito saevum prostravit corpore taurum Nequidquam ventis iactantem cornua Theseus*. sed nimis saeva manu,

389. XVI, 482. cf. Virg. Aen. II, 626. et plura ibi in hanc rem collecta loca a *Cerda*. adde in primis Horat. Od IV, 6, 10. ubi *cupressus Euro impulsa late procidere* dicitur, et quae ibi notavit *Cl. Fani*. — pro quovis monte celso ornate ponitur *Taurus*, mons celsissimus Asiam sepe totam mediam percurrens. — *brachia* de ramis grandioribus

saepe cf. *Barth.* ad Stat. Theb. I, 361. — *sudanti corpore pin.* vid. Var. Lect. — *saevum* Minotaurum, de quo cf. ad vers. 79. *saevus* absolute ut *ferus* de leone supra Carm. LXIII, v. 85. ubi cf. not. — *vanis ventis* doctius pro: ad vel contra ventos vanos, *venti vani* sunt inanes, vacui, quos frustra ictu inyadimus.

Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
 Errabunda regens tenui vestigia filo:
 Ne labyrinthis e flexibus egredientem
 Tecti frustraretur inobservabilis error.

115

Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
 Commemorem? ut linquens genitoris filia vultum,
 Ut consanguineae complexum, ut denique matris,
 Quae misera in gnata flevit deperdita, laeta

vid. not. V. 112. *victor* pro *sospes* Vossius addicentibus MSS. sed *Statius* idem testatur de *sospes*. eligit sibi quisque alterum de his duobus est *glussema*, et, ut mihi videtur, haud dubie *victor* ex margine irrepsit, et trusit genuinam lectionem *sospes*. V. 116. *sed quid ego primo* omissa praepositione in Venet. in primo in quibusdam. *Sed quom primo* Mediolanens. unde Vossius *quorum primo*. V. 118. *Ut consanguineas, complexum ut denique matris* Heins. in not. ad Catall. V. 119. varie hic versus in variis editt. legitur, et varia odhibita medelo, ut sit, corruptus magis quam sanatus est. In plurimis libris MSS. teste Statio et aliis hic versus legitur fere sic: *misera ignara* (vel *ignata, ingrata, agnata*) * *deperdita laeta* vel *laeta*, quae corruptae lectione proxime ad eam, quam dedimus, lectionem accedunt; nihil enim facilius et simplicius quam ex corrupta lectione *ignata* elicere *in nata*, et eiusmodi verbo lacunam explere, quod ipsa res flagitat; egregie enim quadrat *flevit* et sensus ex nostro lectione exit commodissimus. vid. not. sed plurimae editt. Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. exhibent hunc versus sic: *Quae misero gnatae flevit deperdita luctu*. liber Comelin. *Quae fuit ingratae misero deperdita laeta*. Melesger vult: *Quae misera agnata fuerit deperdita letho*. Scaliger proponit: *Quae misera ingrata visit deperdita tela*, h. e. quae solata est dolorem suum tela facienda. Vossius tentat: *Quae misera gnati misero deperdita letho*. edit. Graev. *Quae misera ab gnatae flevit deperdita luctu*. Heins. in not. ad Catall. *Vae miserae, ingrato flevit deperdita luctu*. Lennep. ad Coluth. *Quae misera ignatae tabebat perditu laeto*. Lenzius denique: *Quae moesto gnatae flevit deperdita luctu*. Ea variis epulas, quibus largiter se invi-

V. 113. *tenui filo*, cf. Hygin. Fab. III, et ibi Muncker.

V. 115. *Tecti frustraret. inobserv. err.* - *caeca tecta* labyrinthum vocat. Virg. Aen. VI, 27. cf. Heins. ad Val. Flacc. I, v. 601. - *ὄραρα, κρημαίς εὐδαιμόνιαις εὐδαιμόνιαις ἱερῶν* Apollodor. III, 2, 4. cf. Heyne in not. p. 538. seqq.

V. 116. *Sed quid ego a primo*

digress. Ipse poeta se revocat a digressionem, sed frustra cohibere tentat impetum, quo semel eius animus re praesenti inflammatum erat. - *Lenzius* in Spicilleg. Observatt. comparat Apoll. Rhod. I, 1220.

V. 117 - 120. *ut linquens genitoris etc.* Sensus: quomodo filia patrem, sororem, matrem

Omnibus his Thesei dulcem praeoptarit amorem? 120
 Aut ut vecta ratis spumosa ad littora Diae?
 Aut ut eam tristi devinctam lumina somno
 Liquerit immemori discedens pectore coniux?
 Saepe illam perhibent ardenti corde furentem
 Clarisonas imo fuisse e pectore voces, 125
 Ac tum praeruptos tristem conscendere montes,
 Unde aciem in pelagi vastos protenderet aestus:
 Tum tremuli salis adversas procurrere in undas
 Mollia nudatae tollentem tegmina surae:

tare possunt varietatis cupidi! V. 120. *praeferret* in edit. plurimis. V. 122. *dulci* pro *tristi* in Venet. Gryph. Muret. et aliis; sed primum ingrata est repetitio *tristi dulcis* ex versu praecedenti, deinde rectius etiam vocatur *somnus iam tristis*, qui versu 56 *fallax* appellabatur. — pro *devinctam* nonnulli *devictam* non male; *lumina* enim et *somno vincata* (*μαλακῆ δὲ δειπνῆσι ληνῶ*) et *vincta* recte dicuntur. vid. *Heyne* ad *Tibull.* I, 2. 2. *Observ.* p. 15. edit. nov. et ibidem *Brouckhus.* percarant autem in his duobus permutandis verbis librarii saepe vid. quos laudat *Drackenborch.* ad *Sil. Ital.* VI, 384. et ad *Liv.* V, 44. *Tom.* II, p. 194. et ad IX, 30.

(quae summo affectu abrepta multas ob miseram filiam fudit lacrimas) relinquens dulcem Thesei amorem his omnibus (patri, matri et sorori) (*laeta*) lucto et tranquillo animo praeferre non dubitaverit. — *genitoris vultum* eleganter pro: *patrem*; iucundissimus enim liberis esse debet patris aspectus — *Consanguin.* *amplex.* et *matris* molliter pro simplici: *sororem* et *matrem* — *Consanguinea* *ἱμερῆς* pro sorore, quae fuit *Phaedra* — verba *Quae miser. in gnat. flev. deperd.* commode, puto, in parenthesi posui *flore in nata* h. e. *flore* ob notam, ut vers. 98. *in aliquo suspirare* — iam confer Var. *Lect.* et ipse de lectionis et interpretationis nostrae simplicitate iudica.

V. 122. *somno tristi* cf. *Var. Lect.*

V. 126. *conscendere*, praeteritum excipit praesens; quae temporum mutatio admittitur optimis quibusque scriptoribus vid. *Cort* ad *Salust.* *Iugurth.* cap. 13. §. 6. in primis *Drackenborch.* ad *Liv.* III, 46. *Tom.* I, p. 731. et *Clark.* ad *Homer.* *Iliad.* I, v. 37.

V. 127. *Unde aciem in pel. vast. prof. aest.* omnem prospectum late pelago peteret; ut loquitur *Virg.* *Aen.* I, 181.

V. 129. *tegmina surae* recte de tunica, quae crura tegebat, accipit *Lenzius* et in hanc rem laudat *Homer.* *Hymn.* in *Cerer.* v. 176. — Reprehendit poetam *Duschius* in libro supra laudato, quod parum decore in hoc loco agentem *Ariadnen* induxerit, sed

Atque haec extremis moestam dixisse querelis, 130
 Frigidulos udo singultus ore cientem:
 Siccine me patriis auctam, perfide, ab oris,
 Perfide, deserto liquisti in littore, Theseu?
 Siccine discedens, neglecto numinae Divam,
 Immemor ah! devota domum periuria portas? 135
 Nullane res potuit crudelis flectere mentis
 Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,
 Immite ut nostri vellet mitescere pectus?
 At non haec quondam nobis promissa dedisti

Tom. II, p. 957. V. 125. *Clarificas* Scalig. reclamante Marcilio. V. 132. *patriis ab oris* Vossio et aliis magis aridet, accedente quoque *Burmanno* ad Ovid. *Metam.* XIV, v. 476. nec insolens est librariorum error in commiscendis his duabus vocibus. vid. *Drackenborch.* ad *Sil. Ital.* XIII, 81, magis tamen mihi placet *oris*. V. 134. *neglecto nomine* in aliis, male! gravior enim iam est *numine*. librariorum negligentiam in describendis his vocibus notavit *Heins.* ad Ovid. *Her.* II, 39. et *Drackenborch.* ad *Sil. Ital.* XVI, 655. V. 138. *mitescere* male quidam mutarunt in *miserescere*, eleganter enim respondet voci *immite*. — pro *nostri* finxit *Scaliger* monstri refutante *Vossio*. V. 139. *frigere* in versu sequenti voce videlatur *Mitscherlichio*, unde hunc et sequentem versum scribendum putat: *At non haec quondam blanda promissa dedisti Focce mihi, non hoc miseram spe-*

si cogitamus, Ariadnen iam agere viclam dolore et furoris aestu correptam, egregie potius affectum expressisse quam contra decorum peccasse videtur poeta.

V. 130 - 131. *Atque haec extrem.* etc. Huc respexit *Tibull.* III, 6, 89. *Gnosia*, *Theseae quondam periuria linguae Flevisi ignoto sola relicta mari.* Sic cecinit pro te *doctus*, *Minoi*, *Catullus*, *Ingrati referens impia facta viri.*

V. 134. *neglecto numine divam*, nihil curans perfidiae vindices deos, contempta deorum potestate et iustitia.

V. 135. *devota periur.* execranda, abominanda. suaviter autem *portare domum periuria* pro perfido animo redire.

V. 137. *praesto fuit* adfuit animo tuo, succurrit. *clementia* sensus humanitatis.

V. 138. *ut vellet mitescere* pro ut mitesceret. *si velle* abundat passim. vid. *Burmannus* ad *Petron.* cf. LXX, et ad *Phaedr.* I, 29, 6. Sic *istius* apud Graecos vid. *Gatacker.* ad *Antonin.* p. 293. et *Advers. Miscell.* I, 3, p. 43. — ad *nostri* supplet *Vossius ergo vel gratia*, malim: *immite pectus nostri* h. e. erga nos.

CATUL. Carm.

E e

Voce: mihi non hoc miserae sperare iubebas	140
Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos:	
Quae cuncta aërii discerpunt irrita venti.	
Iam iam nulla viro iuranti femina credat,	
Nulla viri speret sermones esse fideles:	144
Qui, dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,	
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:	
Sed simulac cupidae mentis satiata libido est,	
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.	
Certe ego te in medio versantem turbine leti	
Eripui, et potius germanum amittere crevi,	150

rare iubebas. et sic est in edit. Parthenii, Gryph. Muret. V. 143. iam iam Venet. nunc iam Muret. Gryph. V. 145. Qui dum male in quibus-

V. 140. *Voce* blaudiendo, cum adhuc in amplexibus meis esses, coram — *sperare* timere. Sic passim in malam partem occurrit *sperare*; vid. *Ernesti* in *Clav. Cic.* — eodem modo apud Graecos usu venire solet *δειξάνω* vid. in primis *Wesseling.* ad *Diodor. Sicul. XIII, 43. n. 43. Tom. I, p. 574.*

V. 141. *Sed connub. lact.* etc. Imitatus est *Virg. Aeneid. IV, v. 316.*

V. 142. *Quae cunct. aërii* etc. *Theocrit. Idyll. XXII, v. 167. — τὰ δ' ἅλα ἄπειρα ἄγρια ἄρπα κωνὴ ἴχθυος ἰσίοιο.* *Stat. Achill. II, v. 286. Irrita ventosae rupiebant verba procellae* multa in hanc sententiam collegit exempla *Cerda* ad *Virg. Aeneid. IX, v. 313.*

V. 143. *Iam iam nulla viro* etc. notae muliercularum querelae! *Terent. Andr. III, 1, 1, 2. Ita pol quidem res est, ut dixi, Lesbia: Fidelem haud ferme mulieri invenias virum. sed pa-*

riter a viris mulierum accusari solet levitas, cf. infra Carm. LXX, 3, 4. et Tibull. III, 4, 61. — Caeterum digna est, quae cum hoc loco comparetur melitissima Elegia Lotichii lib. V, 19. ubi miserationem movent mollissimae, quas fundit puella ab amatore derelicta, querelae.

V. 145. *Apisci* proba et antiqua vox, *Cic. Epist. ad Div. IV, 5. cf. Gifan. Collectan. ad Lucret. s. v. apisci*, et quos laudat *Cort. ad Plin. Epist. IV, 8.*

V. 146. *Nil metuunt iur. nihil promitt. parc.* leves in obtestationibus et faciles in promissionibus.

V. 148. *Dicta nihil metuere* graece pro metuere solent, ut supra *Carm. LXII, v. 42. optavere* et v. 53. *accoluere.*

V. 149. *in medio turbine leti* exquisite pro: in summo vitae periculo, ut v. 151. *supremo in tempore.*

V. 150. *germanum fratrem*

Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
 Purpureave tuum consternens veste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequidquam conqueror auris,
 Externata malo? quae nullis sensibus auctae 165
 Nec missas audire queunt, nec reddere voces.
 Ille autem prope iam mediis versatur in undis,
 Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore saeva
 Fors etiam nostris invidit questibus aures. 170

V. 164. *conqueror* in duobus MS. Statii. V. 165. *Externata malo* Venet. Stat. eadem varietas v. 71. V. 168. *in aeta* Nic. Heins. in not. ad Catull.

luptatem perceptura erat; sum-
 viter et molliter!

V. 162. *candida vestigia* pulchros pedes. *vestigia* pro pedibus passim infr. Carm. LXVI, v. 89. Horat. Sat. II, 6, 102. vide, si tanti sit, *Virum Doctum* in Observ. Miscell. Dorvill. Tom. I, p. 28. — *permulcens* exquisite pro abluens, perficans. Eodem verbo de abluendis pedibus usus est Pacuvius apud Gell. Noct. Att. II, 26. — Ritum, ex quo virorum pedes lavare solebant mulieres, tangit et illustrat Aristoph. Vesp. v. 607. cf. Schrader. ad Museum c. 8. p. 185.

V. 163. *consternens veste cubil. Lenzius* in Spicileg. Observv. scribit ad me: — "Potest Catullus videri expressisse Homerum Iliad. III, v. 411. Odys. III, 403 et VII, 347. ubi *επιπέσει δὲ ἄρα*, quod de maucipiis aequae atque uxoribus dicitur, est *lecti participium esse*, *επιπέσει* ita ut esta puella rem recte et paulo obscurius eloquatur, adeoque *cubile consternere veste* honesta ratione dictum sit *προμυχθῆναι* in

επιπέσει, valeatque idem h. l. quod de II, 1, 31. Eustathius dicit, poetam ibi *επιπέσει* locutum esse. — Sed, quominus a proprietate significationis recedamus, primum ipsa Ariadnes oratio prohibet, qua in vers. antecedent. lubenter servilia officia se obituram esse sit, modo in eadem cum Theseo domo versari sibi liceat; deinde, si notionem illam in nonnullis locis cum hac locutione apud Homerum coniunctam ad h. l. transferimus, omnis proleto loci nostri gravitas perit, et commiseratio, quam in animis lectorum Ariadne excitaverat, hac importuna libidinis cogitatione subiecta, paene abstergitur.

V. 164. *ignaris auris* sensu carentibus ut explicantur versu sequenti.

V. 165. *auctae praeditae* ut infra v. 324. *magnis virtutibus augens*. cf. D. Heins. ad Sil. Ital. XI, v. 333. ubi *si augere* cum Graccorum *ἀύξω* comparavit et totum locum in graecos versus transtulit.

V. 170. *Fors etiam nostr. in-*

Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
 Gnusia Cecropiae tetigissent littora puppes;
 Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset navita funem:
 Nec malus hic, celans dulci crudelia forma 175
 Consilia, in nostris requiesset sedibus hospes!
 Nam quo me referam? quali spe perditam nitar?
 Idomeniosne petam montes? at gurgite lato

ut v. 60. V. 176. *Consilium nostris quaesisset sedibus hospes* Venet. Stat. Corrad. V. 178. *Idomeniosne vel Idomeniosne* vetusta lectio in libr. MSS. Statii, Scalig. et Vossii, unde Statius *Immanesne* Scalig. *Isthmon, eosne*, Vossius *Idomeniosne*, cui quidem Vossianae lectioni, probatas fere omnibus, qui post Vossium in interpretando Catullo versati sunt, suffra-

vid. nihil enim tristius atque atrocius, quam neminem habere, cui animi dolorem aperias, cum unicum fere thieris in alloquio alterius restet solatium.

V. 172. *tetigiss. littora pupp.* Inventus est Maro Aen. IV, v. 657. 58. *Felix, heu nimium felix, si littora tantum Nunquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!*

V. 173. *stipendia* - stipendium saepe notat mercedem vel certum vectigal populorum bello victorum; quod pulchre inde translata h. l. dicitur de tributo puerorum et virginum Atheniensium, pro Androgeo interfecto quotannis Cretam mittendo.

V. 175. *dulci forma* blanda simulatione, callide et astute.

V. 176. *in nostris requiesset sedibus hospes!* pro vulgari: benigne in domo nostra acceptus fuisset hospitio *requiescere* de hospitibus ut Graecorum ἰδοίαι Hom. Odiss. XVIII, 223. quem

locum iam laudavit Lenzius in not. ad h. l.

V. 177. *Nam quo me referam.* Vossius commode laudat Eurip. Med. 502. *Νῦν καὶ εὐχόμεμαι, τίτις μοι κερταὶς θῆρως, ὅτι ἐστὶ κρηδύου, καὶ τίτις ἐπιείριμον;* Alias eiusmodi hominum in extremis malis desperantium exclamationes collegit Burmannus Sec. ad Lotich. Eleg. II, 4, 535, 36.

V. 178. *Idomeniosne pet. mont.* Vossius, qui egregie hunc locum restituit, *montes Idomenios* ab oppido *Idomene* ita vocari docet. Fuerunt autem *Idomenae* duae: una quidem Ambraciae proxima, sita in duobus excelsis collibus: altera prope fines Thraciae, posita in montibus Bottiaeis, condita ab Idomeneo, Cretensiam duce, quo tempore ille in Macedoniam classe profectus est. - Neque tamen opus est, eodem monente Vossio, ut eam montium seu collium in hoc loco partem intelligamus, ubi sita fuit

Discernens ponti truculentum dividit aequor.
 An patris auxilium sperem, quae ipse reliquit, 180
 Respersum iuvenem fraterna caede secuta?
 Coniugis an fido consoler memet amore,
 Quae fugit lentos incurvans gurgite remos?
 Praeterea litus, nullo sola insula tecto:
 Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis. 185
 Nulla fugae ratio, nulla spes: omnia muta,

gantur, ut testatur Vulpinus, duo scripti codices chartacei Salbantium Veronae, inspecti a Paulo Galeardo — alii *Idaeosae* vel *Isthmoncosae* vid. not. — *ah!* gurgite lato *Discernens ponti truculentum ubi dividit aequor.* Vulp. et alii. V. 179. *Pontum* Venet. Gryph. Stat. pro quo reposuit *ponti* Vossius ex vetusto libro Mediolanensi recte! *patriam* Muret. et alii. *Stadium* totum versus refingit sic: — *a gurgite vasto Discurrens p-nitus truculentum ubi clauditur aequor.* V. 184. Vossius legi iubet: *Praeterea nullo (littus solum) insula tecto* — *Praeterea nullo litus, sola insula, tecto* in plerisque. nos dedimus iam in edit. Gotting. receptam lectionem *Corradii*, egregie facilitate sua se commendantem. V. 186. *nulla est spes unus liber MS.* apud Statium, sed *metram sine est* bene constat vid.

Idomene, sed cum tota ora maritima Macedoniae una cum regione Chalcidica in ditione Idomeni et Cretensium esset cogitare possumus de excelsis litoris Macedonici iugis, praesertim de Atho, monte adeo vasto, ut non tantum toto mari Aegeo sed etiam ex litore Asiatico conspici posset. — In paucis contuli, quae docte et copiose ad hunc locum disputat Vossius. — Caeterum *si Idomenios* lege ut tetrasyllabum.

V. 179. *discernens dividit*, me discernit et intercludit, quominus illos adire queam. *ponti aequor* plenior dictio ut *solum terrae visum* videtur comparat *Valkenarius* ad Euripid. Phoeniss. 216. p. 81. *Aequor ponti* autem, ut observat Vossius, accipiendum de ea maris Aegaei parte,

quae interiacet Macedoniae et Diiam insulam, ubi versabatur Ariadne.

V. 180. *quae ipse reliquit* ne post *an* *reliquit* ut vers. 83.

V. 183. *lentos incurvans gurgitem. lenti remi* sunt flexibiles, qui facile in aqua lentantur i. e. curvantur. Sic natanti Leandro Ovid. tribuit Heroid. XVIII, 58. *brachia lenta*, cf. Senec. Hippolyt. v. 306.

V. 184. *Sola insula deserta* ut *sola rupis* v. 154. et *sola arena* v. 57. multa in re nota exempla coaccervavit Corte ad Sallust. Jugurth. 103. p. 885. *Burmansius* ad Ovid. Heroid. X, v. 129. *Draachenborek*. ad Sil. Ital. III, v. 423. et quos bene multos in haec rem ibi laudat.

Omnia sunt deserta: ostentant omnia letum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Néc prius a fesso secedent corpore sensus,
 Quam iustam a Divis exposcam prodita inultam, 190
 Coelestumque fidem postrema comprecser hora.
 Quare facta virúm multantes vindice poena,
 Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
 Frons expirantes praeportat pectoris iras,
 Huc huc adventate, meas audite querelas, 195
 Quas ego, vae miserae! extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
 Quae quoniam vere nascuntur pectore ab imo,

Vulp. V. 193. *anguineo non anguineo secundum libros meliores legendum esse praecipit Vossius.* V. 194. *postportat pro praeporlat ex libro Medicinensi producit et defendit Vossius.* « Ut enim, inquit ille, postponere postcedere et postputare, ita quoque postportare recte dici potest. Anguineum enim Furiarum capillitium a fronte quidem germinare incipit, sed tamen divinae istae credebantur capillos suos *extremis* seu posterigare. » nimis docte! V. 196. *Quas ego nunc misera* Venet. Gryph. Muret. *Quas ego vae! misera* in quibusdam *extremis* ut locutionem duriorum et insolentiorum damnat Vulpus, pro qua substituere tentat *ex imis*; sed hanc Vulpus lectionem ob ingratam eiusdem locutionis repetitionem v. 198. maiori fortasse iure damnet alius. V. 198. *verae* Vulp. et alii.

V. 187. *ostentant omnia letum* Virgil. Aeneid. I, 91. *Praesentemque viris intentant omnia mortem.*

V. 189. *a fesso viribus exhausto et confecto.*

V. 190. *prodita* ab amatore derelicta et destituta. cf. supra ad Carm. XXX, v. 3.

V. 192. *facta*, scelera, perfidiam; *facta* passim in peiorem partem. Ovid. Trist. II, v. 131.

V. 193. *Eumenides*. Sic fere Senec. Med. v. 13. *Adeste, adeste sceleris ultrices deae, Crinem solutis squallidac serpentibus etc.*

et Herc. Fur. v. 85. *Adsint ab imo tartari fundo excitac Eumenides: ignem flammac spargant comac. Fiperea sacvac verbera incutiant manus.*

V. 196. *extremis medullis* i. e. intimis. Ovid. Her. IV, 70. *Acer in extremis ossibus haesit amor.* Frustra igitur hanc lectionem sollicitat Vulp. vid. Var. Lect.

V. 197. *inops consilii cogens, aeger animi* cf. Burmann. ad Val. Flacc. III, 609. *ardens* nestuans et perturbata. cf. Cort. ad Sallust. Catilin. 5. §. 4. p. 32.

Vos nolite pati nostrum vanescere luctum:
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit, 200
 Tali mente, Deae, funestet seque suosque.
 Has postquam moesto profudit pectore voces,
 Supplicium saevis expōscens anxia factis:
 Annuit invicto coelestum numine rector,
 Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt 205
 Aquora, concussitque micantia sidera mundus,
 Ipse autem caeca mentem caligine Theseus
 Consitus, oblito dimisit pectore cuncta;

V. 204. *invicto numine* in duobus MSS. Statii et libris melioribus Vossii. Expressum autem putant illud Homericum: *ἴσχυρος ἄνθρωπος* sed nostro lectio *invicto*, cum egregiae designandae Iovis maiestati, quae in versibus sequentibus describitur, accommodata sit, longe alteri praeferenda videtur. vid. not. Saepius autem in scribendis vocibus *invitus* et *invictus* aherarunt librarii, ut observant *Burmannus* ad Rutil. Itin. v. 64. et *Drackendorch.* ad Liv. Tom. I, p. 330. et quos illa laudat ad Sil. Ital. IV, 679. V. 205. *Quomodo tunc* Voss. ex vet. libr. auctoritate. V. 206. *concussusque* Vossii libri veteres. V. 207. *mentis* Venet. Gryph. Muret. Stat. *mente* in MSS. Statii, qui recte iam *mentem* rescribendum censuit. V. 208. *dimisit* male in quibusdam,

V. 199. *vanescere luctum* irritum esse et impanitum manere.

V. 201. *tali* immemori et obli-
 viosa.

V. 204. *invicto* epitheton ad potestatem et summum Iovis imperium spectans. Sic Iupiter *invictus* vocatur apud Hor. Od. III, 27, 73. ubi etiam in nonnullis editt. perperam *invitus* legitur (vid. Var. Lect.) et Ovid. Fast. IV, 650. Dū in universum *ἴσχυρος*, vid. *Klotz* ad Tyrtaeum p. 34.

V. 205. *Quo tunc et tellus*. notissimus est locus Homericus *Iliad.* I, 528. seqq. ἢ *καὶ τὰ πᾶσι* *ἴσχυρος* *ἢ ἄνθρωπος* *ἢ ἄνθρωπος* *ἢ ἄνθρωπος*. — Quam sublimiorem Iovis imaginem cupide arripuerunt sequioris aetatis poetae Virg. Aen. IX, 106, X, 115. Ovid. Met. I, 179. fusius de su-

blimitate huius imaginis disputat *Klotz* in Epist. Hom. p. 87.

V. 206. *mundus*. pro coelo; exempla quaedam suppeditat Vulp. sed plena manu *Drackendorch.* ad Sil. Ital. XII, 336. *Castal.* ad Rutil. Itiner. I, 117. *Interpretes* ad Val. Flacc. I, 563. *Barth.* ad Claud. p. 1190. *Gronov.* Observatt. Lib. I, c. 9. — Eodem modo *ἴσχυρος* apud Graecos, vid. *Wesseling.* ad Diod. Sicul. Tom. I. p. 225.

V. 208. *Consitus pro obsitus* ut passim *confusus*, *contectus* pro *offusus*, *obtectus* et multa alia. *obsitus* autem pro obscuratus, obumbratus, ut apud Lucan. Phars. V, 627. *latet obsitus aër Infernae pallore domus* — *oblito dimisit pectore* eleganter pro vulgari: *oblitus* est.

Quae mandata prius constanti mente tenebat:
 Dulcia nec moesto sustollens signa parenti, 210
 Sospitem et ereptum se ostendit visere portum.
 Namque ferunt, olim classi cum moenia Divae
 Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
 Talia complexum iuveni mandata dedisse:
 Gnate, mihi longa iucundior unice vita, 215
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extremae nuper mihi fine senectae,
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
 Eripit invito mihi te, quoi languida nondum
 Lunina sunt gnati cara saturata figura: 220

quod servavit edit. Bipont. sexcenties autem *de et di* in verbis compositis permixta sunt, vid. inprimis *Drackenborch.* ad Liv. VII, 23. §. 6. Tom. II, p. 559. V. 211. In libris MSS. legebatur *sospitem erectum*, unde Vossius ingeniose refinxit *Sospitem Erechteum*; intelligit nempe per portum *Erechteum*, cum Thesi temporibus portus Piraeus nondum hoc nomina insignitus fuerit, litus Athenarum, ab antiquissimo rege *Erechto* sic appellatum; Heinsius in not. ad Catull. *Sospitem Erechtes se ostendit visere portus*. sed multo accomodatior est nostra lectio. V. 212. *olim castae cum moenia Divae* ex libro scripto legi iubet Heins. in not. ad Catull. sed idem iam Pontano in mentem venerat, vel: *Actaee olim*. V. 213. *Linquet et gnatum Gryph.* Stat. male!

V. 210. *dulcia signa* candida vela (v. 235.), quae ut anxie expectanti patri dulce statim e longinquo felix expeditionis signum praebent, expandere in navi debuerat Theseus ex composito.

V. 211. *ereptum* vitae periculo, turbine leti.

V. 212. *classi* pro navi ut v. 53.

V. 213. *ventis concrederet*, ventorum benignitati committeret. *ventis credere* saepe de navigatione. cf. Tibull. I, 7, 20. Horat. Od. I, 3, 2. et sic passim *credere* de rebus, quarum eventus ab arbitrio et benignitate eius,

cui res credimus, pendet. Hinc *credere, fides, debere* et alia ad arationem transferuntur, vid. Heyne ad Tibull. II, 6, 21.

V. 215. *unice* dilectissime, cf. de usu huius vocis supra ad Carm. XIX, v. 12. Nam praeter Theseum ex Aethra, Pithei filia, Aegeus ex Medea Medum susceperat.

V. 217. *Reddite in extrem.* etc. quem nuper demum senex recepi, educatum nimirum apud Pittheum, et iam multis editis praeclaris facinoribus nobilem. — Alii expressum putant Homericum *εὐχόμενος*, sed nostra explicatio confirmatur sequentibus:

Non ego te gaudens lactanti pectore mittam.
 Nec te ferre sinam Fortunae signa secundae:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra atque infuso pulvere foedans:
 Inde infecta vago suspendam lintea malo, 225
 Nostros ut luctus, nostraeque incendia mentis,
 Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

V. 221. *lactanti corpore* in uno Statii ex librarii culpa, nam in multis aliis locis *corpore* pro *pectus* substituit librario errorum ignorantia. vid. *Druckentwerf.* ad Liv. VI, 33. 7. Tom. II, p. 363. V. 223. *multas querelas* lepide tentat Heios. in not. ad Catull. V. 227. *dicat* in duobus MSS. et *decat* in uno MS. Statii, unde ille ex priori *faciebat dicat* et ex posteriori *decat*. Sed Vossius inde proculdit *obscurata dicet* pro *indicet*, ad quam significationem adstruendam laudat supra Carm. LV, 29. *Quos iunctos Cameri mihi dicares* sed ibi neutiquam hac notioe *dicare* positum est. cf. ibi notam. Vossium nec hic deserit eius fides Achates Vulpus.

cui languida nondum Lumina sunt gnati cara saturata figura.

V. 221. *gaudens lactanti animo* eandem notionem his exprimit, quod egregie verbosiosem loquendi morem tam senis in universum, quam patris ultima mandata discedenti filio dantis pingit.

V. 224. *Canitiem terra, atque infus. pul. vr. foed* pervulgatus in luctu ritus. Homer. *Iliad.* XVIII, 23 seqq. XXIV, 315. Virgil. *Aeneid.* X, 844 et XII, 611. vid. imprimis in hanc rem *Nicolai Tractatus de Graecorum luctu.* c. XI, p. 140.

V. 225. *infecta tineta, vago malo* huc illuc ventorum impetu se vertenti, nisi quis *vagum malum* ut *navem vagam* h. e. in mari circumerratam explicare velit.

V. 226. *nostraeque incendia*

ment. sublimius pro: gravissimis curis inceusum, cruciatum et perturbatum animum nostrum.

V. 227. male interpretes *ibera* iungunt cum *ferrugine* iunge potius *Carbasus hibera* h. e. Hispanica vel ex melioris notae lino confecta. Ex Hispania enim, ubi optimus lini proventus fuit, optimi funes vel vela afferebantur. Hinc supra *Sudaria Saetaba ex hiberis* et apud Hor. *Epod.* IV, 3. *funes hiberici.* cf. Plin. *Hist. Nat.* XIX, l. s. 2. T. III, p. 155. edit. Harduin. - *obscura ferrugine* colore nigricante. *obscuram ferruginem* dixit quoque Virgil. *Georg.* I, 467. *atram* Ovid. *Metamorph.* XV, 783. *piccam* Tibull. I, 4, 43. Copiose ad hunc locum *colorem ferrugineum* (Graecis *καίσινο, γαλο, λεγρον, αἰθρῶν, αἰθρῶν, αἰθρῶν* seu *αἰθρῶν*) exsequitur Vossius - *dicat* praedict et palam faciat.

Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
 Quae nostrum genus ac sedes defendere fretis
 Annuit, ut tauri respergas sanguine dextram: 230
 Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
 Haec vigeant mandata, nec ulla obliteret aetas:
 Ut, simulac nostros invisent lumina colles,
 Funestam antennae deponant undique vestem,
 Candidaque intortj sustollant vela rudentes,   235
 * Lucida qua splendent summi carchesia mali:

V. 228. *si tanti concesserit* in uno Stat. *concedens pro concesserit* in edit. Silvii et in margine edit. Gryph. — *Ithyni* vel *Ithoni* in MSS. Statii. V. 229. 30. *Quae nostrum genus has sedes defendere freti, Annuit ut tauri respergas sanguine dextram.* in duobus MSS. Statii. pro *freti* optime rescripserunt *fretis* Statius et Scaliger. Sed Vossius antiquius quid subodorans, ut vers. 211. fecit inde *Erechtea*; quod ambobus arripuit Vulpius. in editi. Venet. Gryph. Muret. et alius legitur: *defendere aucta vel aucta est*, unde Nic. Heins. in not. ad Catull. *defendere avitos*, pro *fretis* tentabat *Mitscherlich*. in Epist. Critic. in Apollodur. p. 47. 48. *creti* h. e. filii, sed valde dubito, an *cretus* sive regimine significare possit *filium*, mihi ipsi olim in neutrum veniebat *defendere adarsis* sed *fretis* doctus, gravius, et magis poeticum est. V. 233. *Simul haec* in uno et *simul* hio in duobus MSS. Statii, quod posterius ille probat. *nostros tua visent lutea colles* coniecit Heinsius in not. ad Catullum. V. * 236. exulat hic versus in omnibus libris MSS. et editi. vet. Citatur ille a Nonio, et cum Muretus in antiquis libris post antecedentem versum tantum in illis spatii superesse animadverteret, quantum satis esset uni versui scribendo, iure postliminii hunc versum revocandum et in hoc loco ponendum

V. 228 – 31. *Quod tibi si sancti*. etc. Sensus: Si sancti Itoni incola h. e. Minerva (quae favere et annuere solet fidenti animo gentem nostram et urbem defendere aggredientibus) hoc tibi concesserit, ut sanguine tauri dextram respergas (ornate pro vulgari: ut Minotaurum occidas) tum facito etc. — *Itonus* sive *Itone* oppidum Thessaliae, ubi nobilissimum Minervae templum constructum fuit, unde Minervae

cultum ad Athenienses transiisse tradunt. vid. Voss. — *Leontius* in Spicileg. Observv. similem huic loco orationis formam animadvertit apud Homer. Iliad. V, v. 259. seqq.

V. 231. *tibi condita vigeant memor. cord.* exquisito pro: *condas animo.*

V. 234. *funest. vest.* velum ferrugineum.

V. 236. *carchesia mali* pars mali extrema, sive forquina

Quamprimum cernens ut laeta gaudia mente
 Agnoscam, cum te reducem aetas prospera sistet.
 Haec mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea, ceu pulsae ventorum flamine nubes 240
 Aërium nivei montis, liquere, cacumen.
 At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
 Cum primum inflati conspexit lintea veli,
 Praecipitem sese scopulorum e vertice iecit, 245
 Amisum credens immiti Thesea fato.
 Sic funesta domus ingressus tecta paterna
 Morte ferox Theseus, qualem Minoidi luctum
 Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.

censuit. — Mihi videtur additamentum scioli cuiusdam, qui locum,
 ubi caudida vela suspensa fuerint, disertius describere vellet. V. 238. *sors*
prospera Gryph. Muret. Graev. V. 243. *contollens* in libris qui-
 busdam vet. unde antiquam lectionem *Mitscherl.* in Lect. in Catull.
 p. 109. suspicatur fuisse hanc: *Anxia in assiduos contollens lumina fletus*,
 sed sic pro *assiduos*, quod parum quadrat, mallem *adversos*: lubenter
 autem acquiesco in nostra lectione. V. 244. *infeci* placet Vulpio. V. 248. pro
Minoidi codex Dorvillii habet *Minoida*, unde malit: *quali Minoida luctu*

quae in mali extremitate funes
 recipiunt. τὰ ἄκρα τῶν ἰσθμῶν Hesych.
 vid. imprimis Schefferus de Milit.
 Naval. II, 5. p. 144. — dicuntur
lucida splendere haud dubie a
 ferro vel metallo, quibus obdu-
 cta et praemunita fuerunt.

V. 238. *cum te reducem aet.*
prosp. sist. cum felix ille dies,
 felix illud temporis punctum te
 reducem dabit.

V. 240. *Thesea* liquerunt ceu
 linquunt etc. mandata patris,
 ceu nubes venti flatu, ex animo
 Thesei abacta sunt, pro simplici:
 effluerunt.

V. 241. *nivei montis* h. e. alti
Idae nive amicta loca supra
 Carm. LXIII, 70.

V. 242. *ex arce* Athenarum
arce, ἀρκοῦσα Diodor. Sicul. IV,
 61. p. 306. edit. Wessel. cf. *Val-*
keuar. ad Euripid. Hippolyt. 31.
 p. 165.

V. 247. iunge: Sic ferox The-
 seus tecta domus, paterna morto
 funesta, (h. e. ubi ob patris mor-
 tem iam legebatur) ingressus,
 talem ipse luctum recepit, qua-
 lem etc.

Quae tum prospectans cedentem moesta carinam, 250
Multiplices animoolvebat saucia curas.

At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
Cum Thiaso Satyrorum et Nysigenis Silenis,
Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore:
Qui tum alacres passim lymphata mente furebant, 255

ad Chariton. p. 598. edit. Lips. V. 250. *Quae tamen adspectans* in libris quibusdam veteribus, quod tenuere pleraeque editt. recentiores; sed magis mihi placet: *Quae tum prospectans* in edit. Gryph. Muret. et aliis, quod revocandum putavi. vid. not. pro *moesta* Vossius ex libris vet. profert *caucta*, idem defendit lectionem *Quae tamen* addita explanatione: « Licet praecal abscisset Theseus, utpote iam ad suos reversus, illa nihilominus, in iram et rabiem verso amore tota in eo erat, ut maria prospectaret et diras imprecaretur Theseo. » V. 252. *At pater ex alia* Veneti. et Statii

V. 250 - 251. *Quae tum prospect.* Ariadne igitur eo statu depicta apparebat in veste stragula, quo moesta cedentem Thesei carinam oculis persequens graviter aestuabat et curis agitabatur. - *tum* h. e. eo tempore, quo Theseus aufugerat. - *saucia* percussa dolore, nisi quis animo tam ad *olvebat* quam ad *saucia* referre malit; exempla enim, ubi unum nomen ad plura trahendum est, haud rara sunt.

V. 252. *At parte ex alia*, nimirum in veste stragula *florens* ob sempiternam, quae Baccho tribuitur iuventutem, ut ex fubulis et veterum signis satis notum. cf. Tibull. I, 4, 37. et ibi *Brouckhus. Mitscherl. florens* explicat: *quatenus hedera et pampinis cinctus*, (nec dubitamus de re; nam eiusmodi corona redimita visuntur tempora Bacchi in nummo Wildiano apud *Brouckhus.* ad Tibull. III, 6, 2) *Lenzio* autem *florens* vestem

purpuream et florentia sarta significare videtur; sed primum addubito, an *florens* absolute pro: *floribus vel hedera cinctus* unquam in latina lingua dictum sit, vel bene dici queat, aliud cuius est *fidus indies* apud Philostrat. Icon. II, 15. quem in hanc rem laudavit *Lenzius*; deinde multo aptius profecto est, amori vacantem et huc illuc vagantem Bacchum, animo sibi iam fingere, iuvenili honore et vigore conspicuum. - *volitare* assidue vagari, huc illuc discurrere, cf. Carm. LXIII, v, 25. exempla, quae huc faciunt, e Cicerone notavit Ernesti in Clav. Cic. s. h. v.

V. 253. *Cum Thias. Satyr.* Thiasus propriis de choro et saltatione, quae Baccho instituebatur. cf. Virg. Eclog. V, 30. et ibi *Cerda*. - De choro Maenadum in sacris Cybeles supra Carm. LXIII, 28. - *Nysigen. Silen.* natis in urbe Indiae Nysa,

Evocae bacchantes, evocae, capita inflectentes.
 Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos;
 Pars e divulso raptabant membra iuvenco;
 Pars sese tortis serpentibus incingebant;
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis, 260

MSS. omnes, quod defendit Vossius sed nostrum recte vindicat Dorville ad Charit. p. 359. ubi locutionem ex alia parte multis exemplis confirmat.

V. 258. *iactabant Venet. Gryph. Muret. et plerique libri veteres, testante et probante Vossio. Spargebant enim, iuquit ille, et iactabant carnes istas Menades, in quam rem laudat Euripid. Bacch. 738. ἄλλοι δὲ δαρπύλας δι-
 γίοντες ἐκαστοῦ κρέατος. Ἐπίθε δ' ἔν τ' ἀλλοῖς ἢ θύγατρον ἰσχυροῦς. Περικλῆς δ' οὐκ ἐπὶ καὶ αἴερα.* Sed ex mea sententia raptabant eodem fore redit. V. 260. pro celebrabant cōiūciēbat Brouckhusius in anecdotis notulis colabant intercedente Dorvillio ad Charit. p. 359. ubi docte de hoc loco disputat.

ubi et Bacchus natus et educatus dicitur. A Sileno, Bacchi nutritore eiusque perpetuo comite, omnes deinde Bacchi comites Sileni vocati sunt. Inprimis autem per *Nysigenos Silenos* intelligi volunt mythi interpretes *Nysae optimates*, qui deleta patria Bacciam secuti sunt. — Caeterum plures in fabulis memorari montes urbesque *Nysae* nomine insignitas, et referri modo ad montem, modo ad urbem huius nominis, Bacchi res, satis notum est. vid. *Heyne* ad *Apollodor.* in not. p. 563.

V. 256. *capita inflectentes* more furoris correptorum. *Carm. LXIII, v. 23. Ut capita Maenades vi iaciunt hederigeras.*

V. 257. *thyrsos tecta cuspide* frondibus pampineis velatos et obductos. *thyrsos* describit *Virgil. Eclog. V, 31. Et foliis lentas intexere frondibus hastas*, ubi cf. *Cerda* — *hastas pampineas* idem *thyrsos* vocat *Aen. VII,*

396. *θύρσος κισσῶδες ἀλοήσαστος παρακρί-
 νουτος* apud *Anacr. Od. VI, 5.*

V. 258. *raptabant e divulso iuvenco.* bacchantium enim turba in montibus et agris discurrens iuvencos inprimis vel vitulos in furore dilaniandos et discerpēdos invadebat. notissima est fabula *Pentheï.* cf. *Var. Lect.*

V. 259. *tortis serpentibus* de usu serpentium, quibus tam corpus quam comam implicabant bacchantes, copiose ad h. l. disputat *Vossius*; adde *Muretum.*

V. 260. *orgia* de quibusque sacris apud Graecos, sed apud Latinos praecipue de sacris Bacchi, dicta haud dubie ita, quod eum aliqua *εργία* furoris et animi concitatione fierent. *celebrare orgia* est Graecorum *εργάζεσθαι.* vid. inprimis *Cerda* ad *Virgil. Georg. IV, 521. Bittershus.* ad *Oppian. Cyneg. IV, 247.* et *Barth.* ad *Siat. Theb. II, 662.* — *obscura mystica et occulta, quae in cista quadam vel arcula circumfere-*

Orgia, quae frustra cupiunt audire profani;
 Plangebant alii proceris tympana palinis,
 Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
 Multis raucisonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.

265

V. 264. *Multis raucisonos* reperit in omnibus MSS. Statius, qui recte iam *multi* in *multis* notandum esse vidit. *multaque raucisonos* Gryph. Maret. *Multis raucisonis efflabant cornua bombos* multas editt. habere testatur Scaliger, sed pro *multi* inuult *multas*, ut Bacchae intelligantur, vel scribendum potat *multis* — *efflebant cornua bombos* ex libro Mediolanensi Vossius, adiecta interpretatione = *cornua*, i. e. per cornua. *Efflere* vero rectum. Utitur hoc vocabulo etiam Quintilianus. Est autem inprimis tristis aut flebilis cornuum sonus, utpote qui non homines solum male afficiat, sed et brutarum animalium ululatum provocat. « satis ridicule!

bantur a *cistophoris*. (de *cistophoris* tam numerorum, in quibus orgiorum solemnia expressa fuerunt, quam hominum cistam mysticam portantium genere, exstat erudita dissertatio Alex. Xaver. Panclii Lugd. 1734. 4. adde Ernesti in Clav. Cic. s. h. v.) Inter alias res frivolas in cista illa mystica (de qua Clemens Alexandr. Protrept. p. 13 et 30.) reconditas, nemini nisi initiatis usurpandas oculos, praecepit fuit *phallus*, cui accinebant religiosi τὸ φάλλος (Aristoph. Acharnens. v. 259.) vid. Weseling. ad Diodor. Sicul. I, 22. n. 60.

V. 261. *profani* non initiati his sacris ἄγνοοι, ἀπίστοι, ἀσεβῆται, qui abigi solebant a sacerdotibus vel praeconeis acclamatione: *λεῖτε ἱερεῖς ἱεὶ βίβλην*.

V. 262. *Plangeb. alii procer. symp. palm.* de tympanis vid. ad Carm. LXIII. v. 8. 10. *proceris palmis* h. e. longe extensis, ut recte Vossius. Sic *procerius*

proiectum brachium apud Cic. Orat. III, 59. — totus, qui sequitur locus, ut observat Scaliger, adunbratus videtur ex Aeschyli *ἱθῶος* s. eius tragediae fragmentum a Strabone L. X, servatum est.

V. 263. *Aut teret. tenues tinnit. aere* etc. non crotala cum Vulpio, sed potius *cymbala* intellige, quae semper in his sacris iunguntur tympanis. Erant *convexa* (Ovid. Met. IV, 30.) et *rotunda* (Propert. IV, 7, 61.) atque inter se concussa *tinnitum tenuem* vel acutum edebant. cf. Gonsala ad Petron. c. 22. Recte igitur *cymbalum* vocatur *aes teres* h. e. rotundum et oblongum. de *cymbalis* vid. nos ad Carm. LXIII, 21.

V. 164. 265. *Multis raucison. efflab. corn. bomb. multis* est casus tertius et exquisitius dictura pro vulgari: *multi cornibus efflab. raucos bombos*; quam quidem explicationem, olim iam a

Talibus amplifice vestis decorata figuris
 Pulvinar complexa suo velabat amictu.
 Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
 Expleta est, sanctis coepit decedere. Divis.
 Hic qualis flatu placidum mare matutino
 Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,

270

V. 269. *coepit dein cedere divis* coniectat Statius. pro *divis* in veteri codice Heinsii *testis*. V. 270. *Nec qualis* vel *Aequalis* ex libris manu exarata profert Vossius, qui iude fecit *Ac qualis*. melior est nostra lectio.

nobis datam, non dubitavimus repetere. — Cacterum huc pertinet Lucian. D. D. XII, *ὁ δὲ, ἀλλὰ τῷ κίπρι, ὁ δὲ, ἀσθηθῆναι τῷ τυμασίῳ ἢ λαοκροῦναι τῷ κρηβέλλῳ*, ubi, ne quis, ut vulgo fit, diversum plane a tibia instrumentum habeat cornu, egregie observat *Hemsterhus*, *cornu aduncum et reflexum sicut ἰσχυρῶν* seu *codonem tibiae Phrygiae* ad gravem et raucum sonum ex illa elicendum appositum et agglutinatum fuisse. exempla ad hanc rem confirmandam prolata lege apud ipsum. cf. nos ad *Carm. LXIII*, v. 22. hinc *adunco tibia cornu* apud Ovid. *Met. III*, 533. ubi cf. *Burmannus* et *Gronov.* *Observatt. I*, 17. — *Barbara tibia* h. e. *Phrygia*, ut *aurum barbaricum* apud Virg. *Aen. II*, 504. ubi vid. *Cerda* et quos ibi laudat *Burmannus*. cf. *Hor. Epod. IX*, 6.

V. 266. *amplifice* h. e. multa arte, magno splendore, egregie.

V. 269. *decedere* pro simplici: *cedere* ut passim. *coepit* sensim sensimque.

V. 270. *Hic qualis* etc. egregie ad describendum ex discussa

spectatorum excitatam strepitum, primum quidem progredientibus pancioribus leniorem, deinde, vero succedentibus plurius et in diversas regiones abeuntibus, graviorem, latiore et sonantiorem; ab undis maris primum leniori, deinde vehementiori vento agitata, petita comparatio. Fundum huius saepius a poetis adornatae comparationis iam indicavit Ach. *Statius* *Hon. Iliad. IV*, 422. seqq. egregia imprimis arte imitatus est Virgil. *Aeneid. VII*, 528. et *Georg. III*, 237. — *Lenzius* in *Spicileg. Observv.* comparat *Apoll. Rhod. I*, 1159. seqq. et *Euripid. Phoeniss. 218* — 21. ubi vid. *Valckenar.* — hic hoc spectatorum discessu.

V. 271. *Horrificans Zephyrus* *εὐεὶ Ζηφύριον* horrere, horrescere, *εὐεὶσθαι*, et horror de mari ventorum impulsu exasperato passim *Zephyrus* autem ad exemplum *Homeri*, a quo dicitur *Ζηφύριος* *Iliad. II*, 148. *ὄστρεος* *Odys. V*, 295. de quocumque vento vehementiori. — *undas proclivas* delabentes, nihil amplius.

Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
 Quae tarde primum clementi flamine pulsae
 Procedunt, leni resonant plangore cachinni:
 Post, vento crescente, magis magis increbescunt. 275
 Purpureaque procul nantes a luce refulgent:

V. 272. pro *lumina* substituere tentat *limina* Burmannus Sec. ad Claud. in Elrg. de Phoenice p. 1041. et ad Antholog. Tom. II, p. 441. peccarunt omnino saepe in confundendis his duabus vocibus librarii. vid. Heins. ad Claud. in Mal. Theod. Cons. v. 205. et quos laudat Drackenborch. ad Sil. Ital. I, 66. adde Burmannum ad Sueton. Caligul. c. XLV, sed recte monet Burmannus 141 Virgil. Aeneid. VI, 255. *lumen solis* memorari, cum de loco ac regione agitur; unde sol oritur, de tempore vero ortus *lumen*. V. 274. pro *leni* vitiose in quibusdam *levi*, unde metri causa fecerunt *leviterque*. — pro *plangore* mavult I. Douss. *lumen solis*, et *Lenep.* ad Coluth. praeter omnem necessitatem scribi iubet: *lenique sonant*. V. 276. *purpureaque* (scil. undae) coniecit Lenzius. pro *nantes* in aliis,

V. 272. *vagi solis*, cf. supra ad Carm. LXI, 117.

V. 273. *clementi flamine*. clemens flamen et placidum et minus vehemens quam in procellis esse solet. cf. Burmann. ad Valer. Flacc. VI, 747.

V. 274. *leni reson. plangore cachin.* paulo audacius et sublimius pro vulgari: leniter perstreperunt et murmurant. — *cachinnus* audaci metaphorice ad undarum quemdam strepitum ab aliis quoque poetis translatus est. Laudarunt iam Interpretes Theocrit. Idyll. VI, 12. *κίρκα ἄτοξα κεχλιμένον*. Sic *γίρκα* apud Aeschyl. Prom. Vinc. 90. ubi vid. Stanleius. adde Oppian. Halieut. IV, 334. ubi *κίρκα* *γίρκα*. Et sic *γίρκα* de leni undarum murmurare vel molli earum agitatione passim. Huc pertinet Leonidas Alexandrin in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunck. Ep. XXVIII, Tom. II, p. 196. ubi simul *Zephyrus horrificans* in

v. 271. illustratur. ὄψ' ἔσ' ἡ μὴ γίρκα καταρσίσει Γαλάτῃ Κίρκα, καὶ μάλα κίρκα εἶσι Ζήφυρος. Suavo autem et iucundum cachinnantis aquae murmur auribus. Hinc *μυδῶν τῆς ὁμιλίας γαλακώδεις χυμώσεις*. apud Alciphron. III, Ep. I, ubi cf. Berglerus. sed vide quos laudat Abreschius ad Hesych. Tom. I, p. 1167.

V. 275. *magis magis* ad rem augendam sine copula. Sic supra Carm. XXXIII, 3. *Et magis magis in dies et horas*. sic *μᾶλλον μᾶλλον* apud Graecos. cf. Oudendorp. ad Apulei. Met. II, p. 170.

V. 276. *nantes undae* se agitant et provolventes. *refulgent a luce purpurea* repercussam purpurei solis splendorem reddunt — adumbrare autem et innuere videtur haec imago discedentes, et in variis viis et regionibus, unde e longinquo conspici possent, catervatim apparentes Thessaliae incolae.

CATUL. Carm.

G g

Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
 Ad se quisque vago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
 Advenit Chiron portans silvestria dona. 280
 Nam quotcumque ferunt campi, quos Thassala magnis
 Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
 Aura parit flores tepidi foecunda Favoni,
 Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quæis permulsa domus iucundo risit odore. 285
 Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
 Tempe, quæ silvæ cingunt superimpedentes,
 Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,

ut testatur Muret. *variantes luce, non male* V. 278. *A se* Stat. V. 281. *quotcumque* in quibusdam, pro quo multo Lenzius: *quoscumque*. V. 284. *Hos indistinctis* Heins. in not. ad Catull. in quam rem laudet Stat. Silv. III, 5. 50. V. 285. *Quot permulsa domus* Statius in duobus MSS. *quod permulsa* in uno. *Favonus* legendum putat quo, quod valde, addit Statius, probandum, nisi si quis malit *quot*, id est *quot florum*. V. 286. *ut inundantia Tempe* invenit Statius, unde legit *undantia Tempe*. V. 288—89. lo-

V. 277. *vestibuli regia tecta* exquisitor forma, pro: vestibulum regiorum tectorum.

V. 278. *Ad se h. e. domum* *intra*, ut sæpe apud Comicos. *passim* in variis et diversis viis; disertius hoc describit supra Carm. XLVI, 10. *Longe quos simul a domo profectos* *Diverse viae viae reportant*.

V. 279. *princeps* primus, e *vertice Pelii* ad pedem nempe montis Pelii, ubi habitabat Chiron, celebratae fuerunt istae nuptiae, observante Vossio.

V. 280. *Chiron* erat Chiron, dum in terris agebat, quippe Salarno patre prognatus, immortalis; *divi* *in* dicitur Luciano. Di. I. Mort. XXVI, ubi eruditam de Chirone lege notam *Hemste-*

rhusii p. 434. cf. Voss. ad h. l.

V. 283. *Aura parit* elegans verbum in hac re. Sic passim *creare, parturire, gignere, fundere, submittere* etc. de nostra voce exempla collegit Heins. ad Ovid. Met. XV, 92. *foecunda, Lucret. I, 11. genitalis aura Favoni*.

V. 285. *Quæis permulsa domus* etc. exquisite et ornate pro vulgari: quorum iucundo odore domus impleta fuit. *ridere* de rebus, quæ nobis arident, placeant, suaviter nos afficiunt. *ridet argento domus* apud Horat. Od. IV, 11, 6. sic *ῥιδῆ* apud Græcos vid. *Wesseling. Dissert. Herod. p. 153*.

V. 286 — 288. locus vexatissimus; vid. *Var. Lect. iuuge*:

Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas
 Fagos, ac recto proceras stipite laurus,
 Non sine nutanti platano, lentaque sorore

290

ens corruptissimus et variarum lectionum sorde inquinatissimus — *Minosia* (vel *Minoson* vel *Minosium* quin et *Minosinqs* vel *Ianosque*) *linquens Doris celebranda choreis Nunatius namque* etc. in libris scriptis, teste Vossio, qui inde reliquit: *Xyniasi et linquens Doris celebranda choreis Boobidos Namque ille tulit* etc. *Naisoidum linquens* Gryph. *Nereidum linquens* Muret. Cantabrig. *Naiadum linquens* in aliis, indicante Mureto. pro *Doris* in uno MS. *Stacii claris*, et sic est in edit. Gryph. Muret. Cantabrig., in aliis *Cloris* vel *Chloris*; Scaliger ex his corruptis lectionibus extricavit: *Minyasii linquens Doris celebranda choreis Cranona aërisnamque*. en recouditae doctrinae recessus! in quos qui penetrare cupit, adcat ipsum ad h. l. Scaligeram. — En *Corradium nostrum*: *Vinosus linquens Doris celebranda choreis Nonacrius nam, quae ille tulit* — Turnebus in *Advers.* I, 24. c. 9. *Aemonidum linquens latis celebranda choreis Non agros* etc. — *Haemouisin linquens Doris celebranda choreis*, ut iunguntur duo patronymica; ut *Inachis Aërisios*, vel *Phaëtas Aëtiæ*. Heins. in not. ad *Cat.* — *ius Non vacuus* corrupte legebatur in MSS. *Nonacrius* vel *non ucies* vel *non acuos*. Unde Lennep. ad *Coluth.* I, 7. cudit: *Dona suas namque ille* etc. — Nos excudi hunc locum curavimus, uti emendatus est a Slatio, nisi quod pro *Musarum* dedimus *Mnemonidum*, quae propius ad antiquam scripturam accedens lectio est quoque in edit. Gotting. et Bipont. — Sic certe ex hoc loco sensus exit satis commodus. vid. not. — Lennep. in vers. 289. admodum fluctat et pro *radicitus* vel *radicibus* vel *ille ruit radicibus* scribendum, vel totum versum ita retractandum putat: *Aethereas namque ille tulit radicibus altis*; quam tamen coniecturam nequaquam necessariam esse ipse sub fine in not. ad h. l. fatetur. — Ingeniose iam Heinsius in not. ad *Catull.* tentaverat *radicitus actus* cum *fagus* putula non alta sit. V. 291. pro *nutanti* in libris veteribus *lutanti*, *luctanti* aut *lactanti* legitur, affirmante Vossio,

Peneos (fluvius Thessaliae notissimus, qui, ut pervulgatum est de fluvio, dei personam iam induit.) *adest, linquens Tempe* (describit poeta *Tempe*) *Tempe, quae superimpedentes silvae cingunt, doctis Mnemonidum* (h. e. *Musarum*, vid. *Heins.* ad *Ovid. Met.* V, 268.) *choreis celebranda, non vacuus* (non sine numeribus.)

V. 289, *radicitus* una cum *radicibus*, *radicitus* extirpatas;

vid. *Var. Lect.* — Mosch. *Idyll.* VII, 1. seqq. commode cum *Nostro* iam comparavit *Statius*.

V. 291. *Non sine nutanti platano*. *platani* in deliciis veterum fuisse docet *Gronovius* (*Observat.* I, c. 5. *lentaq. sorore Phaethont.* alnus vel populus; satis nota fabula sororum *Phaethontis*, in arbores mutatarum vel ex *Ovid. Met.* II, 225. seqq. cf. *Lucian. D. D.* XXV, 3. et ibi *Heisterhus.* p. 208.

Flammati Phaëlonis, et aëria cupressu;
 Haec circum sedes late contexta locavit,
 Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
 Post hunc consequitur solerti corde Prometheus, 295
 Extenuata gerens veteris vestigia poenae;
 Quam quondam silici restrictus membra catena
 Persolvit, pendens e verticibus praeruptis.
 Inde pater Divùm, sancta cum coniuge, natisque

qui suspicatur Catullum dedisse *laetanti*; sed *nutare* quod de conigeris tantum arboribus dici posse autumat Vossius, recte de aliis quoque dicitur apud Virgil. Aeneid. II, 629. *ornus - concussa vertice nutat* et sic passim de arborum ramis — pro *lentaque* Scaliger fecit *fletaque* non male, si usus linguae ferret: sic *εὐδαιμονία ἄγρηστον* apud Orph. v. 951. sed magis placet antiqua lectio *lentaque* — pro *fleta* si omnino mutandum sit et

V. 293. *late contexta* ordine quodam circa totam domum inter se consociata; observa usum *neutrius*, nam proprie debebat esse *has contextas*.

V. 295. *solerti corde Prometh.* *ἐπιδοκίμως*. inter Deos apparet Prometheus, qui iam ab Aeschylō vocatur *εὐρηστικὸς θεός* ubi vid. *Stanleius*; cf. inprimis *Hemsterhusius* ad Lucian. Prometh. c. 14. T. I, p. 197.

V. 296 *vesti. poen.* cf. Aeschyl. Prometh. Vincit v. 55. quocum Nostrum ibi iam comparavit *Stanleius*. — *vestigia* notant *εἰς ἑστῶν*. quae catena impresserat. Sic *ἔχει τρεπρόθεν. περὶ τοῦ, κλεῖμα*, etc. cf. omnino *Hemsterhus.* ad Lucian. Tom. I, p. 280. *extenuata* parva, levia et paene iam obducta — *extenuata vestigia* interpretatur *Lenzius* de corona ex viminibus salicis, quam Prometheus vinculis solutus, ut aliqua ex parte Iovis satisfaceret, poenamque pendere videretur,

tamquam veteris poenae monumentum gestasse dicitur, ad quam stabiliendam sententiam laudat *Hrynium* ad Apollodor. II, 5, 11, p. 425. ita ut sint *extenuata vestigia* vincula innoxia, levia et paene nulla.

V. 297. *Quam quondam silici restr. membr. caten. pers.* quam petrae illigatus olim persolvit. *Lenzius* comparat in Specileg. Observatt. Apoll. Rhod. II, 1252. seqq.

V. 299. *Inde pater Divùm* etc. Adveniunt denique et praesentia sua has nuptias et nuptiale convivium condecorant ipse Iupiter, Iuno et ceteri dii superi (cf. Quint. Calab. V, 74 — 76. et Apollon. Rhod. IV, 807. 8.) relictis Phoebō et Diana, illo quidem, quod futurum erat, ut Achillem interficeret, haec, ut videtur, ob perpetuum castitatis studium. Sapientius autem Nostrer, remotis ab his nuptiis Diana et Apolline, rationem instituisse

Advenit coelo, te solum, Phoebæ, relinquens, 300
 Unigenamque simul cultricem montibus Idri:
 Peleæ nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis tædas voluit celebrare iugales.
 Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
 Large multiplici constructæ sunt dapæ mensæ; 305

lenta, mavult certe *stenda* vel *stebili* Gurlitt. in Obserrv. ad h. l. p. 122. satis festinanter! nam prima in *stebili* semper producitur; eiusmodi errores autem nascuntur ex nimia corrigendi et emendandi prurigine. V. 301. *montis Ithyni* Parthen. *Idæo* emendabat Palladius, quod in plerisque editt. servatum est; ut Gryph. Muret. Græv. Silv. Bipont. intelligunt autem montem Carinæ, ubi Diana præcipue colebatur. *montis Itonis* consiciebat Victorinus, reclamante Mureto. Achilles Staius, cum in libris MSS. omnibus reperisset *Idri* vel *Idri* volebat *Hydræ* quæ est civitas Lydiæ auctore Strabone; eo autem tractu fere toto maritimo Apollo colebatur ex eiusdem Strabonis testimonio, at Scaliger scribit *montibus hydri* h. e. serpentis Pythonis, *montes hydri* igitur interpretatur *montes Delphicos* propter Pythonem serpentem ab Apolline ibi telis confixum — sed nostram lectionem bene defendit Vossius. V. 302. *Pallada* pro *Peleæ* vitiose in edit. Parthen. V. 304. *nivris* Gryph. Muret. et editt. aliæ, quam lectionem defendit Mitscherlich. sed valde dubito, an *nivris*,

videtur, quam ceteri, ut Homerus, Aeschylus et alii, qui canentem adeo in his nuptiis Phœbum et fausta quaelibet Thetidi et Peleæ vaticinantiem inducunt.

V. 301. *Unigenamque simul*. *unigena* est Diana, uno eodemque partu cum Phœbo genita, *εὐγενὴς* *cultricem montibus Idri*, versantem et venationi operam dantem in montibus Idri. *montibus* pro in montibus, ommissa præpositione *in* ut sæpe. exquisitius autem hoc pro vulgari *cultricem montis Idri*. *Idrus*, ut Vossius docet, est mons Carinæ. In hoc monte complura erant oppida et loca Dianæ fratricque eius consecrata, ut Hecatesia, Chrysoëria, Euromus aliæque; *Idriades* propterea dictæ, quod

in monte Idro sitæ essent. — Ceterum de Diana montium cultrice *ἰσχυρὰ*, vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 18. cf. supra Carm. XXXIV, 9. seqq.

V. 304. *postq. niv. flexer. sedib. art. exquisite* pro vulgari *sederunt, sedes occuparunt*. Heroicis enim temporibus sedebant ad mensas, non recumbebant, ut notum, vid. Vulp. *niveos* divinos, divino quodam splendore vel candore conspicuos, vel simpliciter pulchros. *sedibus doctius* in casu tertio pro: ad sedes.

V. 305. *construct. s. dap. m.* similiter Cicero *extruere* Tuscul. v. 21. *mensæ exstruebantur epulis*.

Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.

His corpus tremulum complectens undique quercus,
Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:

quod ebur candet et niveum est, pro *eburneus* recte dici quest. V. 308. pro *quercus* in plerisque edit. Parthen. Gryph. Muret. Graev. Silv. Cantabrig. Bipont. et alius legitur *vestis*, sed cum Statius in MSS. inveniit *questus*, antiquior omnino et melior videtur nostra lectio, *vestis* haud dubie substitutum est ab illis, qui versus sequenti faciliorem explicationem parare vellent. — Ingeniose *Lenzius* in not. ad h. l. pro *corpus tremulum* rescribendum *tempus tremulum* et *quercus* de *corona quercua* accipit Idem edit. iam hoc carmine in Spicilg. Observv. ad me misso scribit: » Sin mecum *quercum* de corona capis, ecce occurrit Hecate $\epsilon\pi\alpha\mu\epsilon\tau\epsilon\pi\alpha\iota\tau\eta\varsigma \theta\epsilon\omega\iota$ in Fragm. Sophocl. quod laudet Valkenar. Diatr. in Euripid. Fragment. p. 167. » et sic Plato Republ. X, p. 329. Bip. *Parcas* fingit *εἰρηνη* *ἢ* *τὸν ἀφελῶν* *λεῖνους* — *ἰστέ*, sed, ut ego rem animo concipio, ingeniosae huius versus a *Lenzio* nostro propositae emendationi et doctae explicationi repugnat versus sequens; vid. not. V. 309. mira in hoc versu tam scripti quam im-

V. 306. *Cum interea* etc. Locus sequens, quem in pulcherrimis nobilissimis splendidissimisque totius antiquitatis habeo, versatur in adumbranda Parcarum figura et imagine earumque nentium et fata futura carmine amoebeo pandentium descriptione. Praecipue locus a v. 311. — 21. vix legi potest, quin vividissimis coloribus Parcarum fila deducentium oculis nostris obversetur imago, adeo totum nendi $\epsilon\chi\theta\mu\varsigma$ et levissimi nentium quique motus expressi et depicti sunt. — Insignis de Parcis locus est apud Homer. Hymn. in Mercur 549 sequ. ubi, quod traditur de domicilio Parcarum v. 552. $\text{Ὀνία μινάειον ἔει ἐν ἔξει Πηλοπονείῳ}$ egregie facit ad Catullum Nuptiae celebrabantur Pharsali in Thessalia. Parcae, quae in vicinia habitabant, adsunt, epithalamium cantaturae. Haec pulchre inter se congrunt. — In monumento vetere a *Beyero* edi-

to, in quo mortem Meleagri expressam esse pulant, una tantum Parca e tribus sororibus, quae ibi visuntur, fuscum sustinet, nec quicquam in illis ibi deprehenditur, quod anilem earum deformitatem et imbecillitatem referat. vid. *Beyeri Meleagrides* p. 12. — Cum Lycophrone v. 144. bene Nostrum iam comparavit *Mitscherlichius* — *infirm. quat. corp. motu* — *corpus motu quatere* dicitur de vaticinantibus, sacro furore correptis et toto corpore trementibus, ut olim iam observavimus: *infirmo* spectat ad Parcarum anilitatem, nisi forte *motus infirmus* de effectu accipiendum sit, qui nos infirmos et trementes reddit, eiusmodi tremore membra nostra invadit et solvit, cui, ut accidit vaticinantibus, non resisti potest. Sic fere *piger* *sopor* qui pigros reddit, supra LXIII, 37.

V. 308. — 309. *His corpus tremul.* etc. Mulia et varia in his

At roseo niveae residebant vertice vittae,

310

pressi libri turbant. *tuos intinxerat* in duobus MSS. Statii. in uno *Tyros intinxerat*, quam lectionem agnoscunt quoque Melesagri libri papyr. Palat. et Comel. unde Statius: *Tyros intertinxerat — purpureaque Tyros edit. B.* Sed Scaliger priscam lectionem fuisse testatur: *Candida purpurea Tyrios extinxerat*; in margine autem emendatum fuisse: *intexerat*, unde ille legit: *purpurea Tyrios intexerat orn — Candida purpureis ramis intinxerat* ora in edit. Partheu. *Candida purpurea talos incinxerat* ora Gryph. Murret. Graev. Silv. Cantabrig. *Candida purpurea quam Tyrios intinxerat* ora in Gotting. contra metri leges; fortasse operarum culpa pro: *Tyrios quam.* optima nobis visa est lectio Vossii, quam in textum recepimus. vid. not. V. 310. Nimis liberalis in coniecturis est Gurllitus. pro roseo primum tentat *rosso* vel *tonso*; sed cui non ridicula videatur sacerdotalis illa capite rasarum Parcarum figura? vel *cano*. at, o bone, quam dissimiles plane voces sunt *cano*, *tonso*, et *roseo* — vel *at roseae niveae* nec hoc opus. vid. not. vel denique *ambrosio*; posterius placuit Viro Ducto in Actis litterariis Gotting. (Scid. 148. 1788.) sed auctorem habet haec

duobus versibus emendandis et explicandis moliti sunt interpretes, (vid. Var. Lect.) quos quidem, re et verbis diligentius examinatis, ita nunc interpretandos puto: » Harnn corpus tremulum complectebatur vestis undique quercu vel ramis foliisve quernis distincta, cuius oram limbo purpureo cinxerat pulchra Tyro. » accipio igitur *quercum* de veste picta, cui species quercus intexta fuit; quercus enim, cum arbor sit fatidica, ut ex oraculo Iovis Dodonaco constat, apte iam vestem Dearum fatidicarum ornare videtur. — *complectens* scil. *erat* et hoc pro *complectebatur*, ut vers. 318. *exstantia erant* pro *exstabant* cf. supra ad Carm. LXIII, v. 57. — *Tyro* filia Salmonei Propert. III, 19, 3. quae, ut Parcae, apud inferos versatur. Propert. II, 28, 51. cf. Voss. et Cl. Barth. in Clav. Propert. p. 404. *candida* pulchra.

V. 310. *At ros. niv. resideb. vert. vitt.* Si Parcae cogitamus vetulas pro *At roseo*, quod minime illis convenit, vel legendum cum Vulpio *Ambrosio* vel dicendum est, Catullum ita ex more poetarum permutasse epitheta, ut vertendo *roseus* ad *vittas* et *niveus* ad *verticem* referendum sit. In proclivi quidem est corrigere *At roseae niveo*; sed innumera poetarum exempla hanc epithetorum permutationem evincunt. Sic Ovid. Heroid. XVIII, 144. *Aurea lanigero vellere ve.xit ovis.* dici enim proprie debebat *ovis lanigera* et vellus *aureum*. ne quis vero tam humiliter de poetis sentiat, ut in iis tantum locis hanc epithetorum ab illis admissam esse arbitretur permutationem, ubi metrum illam exigeret, unum saltem ex sexcentis ponam exemplum: Horat. Od. I, 28, 18. *Exitio est avidum mare nautis*, noluit igitur Horatius, quod poterat,

Aeternumque manus carpebant rite laborem.
 Laeva colum molli lana retinebat amictum:
 Dexterâ tum leviter deducens fila supinis
 Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
 Libratum tereti versabat turbine fusum: 315
 Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
 Quae prius in levi fuerant exstantia filo.
 Ante pedes autem candentis mollia lanæ
 Vellera virgati custodibant calathisci. 320

conjectura Vulpium. V. 312. *amictam* Gryph. Muret. V. 314. *prono in vertice* in nonnullis libris antiquis, teste Vossio, ut *vertex* idem sit quod *verticulum* aut *verticillum ἐπιθόλος*. V. 315. *vibratum* magis placet Vulpio. V. 318. *levi* in plerisque edit. sed aptius est *levi*, quod revocavi ex edit. Parthenii, Gryph. Muret. sæpissime enim has voces turbavit librariorum negligentia, vid. *Barmann.* ad Ovid. Heroid. XIV, 39. et

scribere *avidis*. Quam quidem poetarum rationem cum plerumque ferre non possunt eorum interpretes, ubique fere eiusmodi locos ab iis impugnatos videbis. — Iam vero si cogitaveris, in loco nostro *verticem* Parcarum *niveum* h. e. canum, nives capitis, *πρὸς κεφαλῆς κινεθαιμῆτος ἕλκυστα* *ἰνὴν*, ut describuntur Parcae in laudato loco Homeri, et *roseas vittas* de pulchro colore et splendore, qualis decebat deorum caput, acceperis, ex hac ratione defendi saltem hic locus posse videtur.

V. 311. *Aeternumque manus* etc. en quam ornate pro vulgari: *rebant*. Parcae, fati ministræ, aeternam tatorum seriem nendo deducentes aeternum laborem vel opus tractare dicuntur.

V. 314. *supinis digitis* sursum flexis — *prono pollice* deorsum

presso — vix pictor aliquid addere potest.

V. 315. *teret. vers. turb. fus.* non turbo sed fusus proprie est *teres*. Adumbravit Nostrum Ovid. Met. VI, 22. *Sive levi teretem versabat pollice fusum.* cf. Tibull. II, 1, 64. et ibi *Magnum Hecynium*, — turbo fusi agitatio et rotatio, fusus in turbinem actus.

V. 316. *ita* inter hunc nendi actum *decerp. aequab. semp. op. dens.* inutilem lanæ partem subinde decerpentes dentibus aequabant, formabant et laevigabant filum.

V. 317. *Lanæ morsa* lanæ villi dentium morsu decerpti.

V. 318. *levi filo* sequito nunc et laevigato: *fuerant exstantia* extiterant superflua; cf. ad v. 308.

V. 320. *virgati calathisci* e virgis contexti. vid. *Spanhem.* ad Callimach. II. in Cerer, v. 1.

Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
Levia substernens robusto brachia collo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nulla domus tales unquam contexit amores: 335

Nullus amor tali coniunxit foedere amantes:

Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nascetur vobis expers terroris Achilles,

Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus: 340

Qui, persaepe vago victor certamine cursus,

Flammea praevertet celeris vestigia cervae.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Non illi quisquam bello se conferet heros,

Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine rivi: 345

testatur Vossius *servos*, unde ille refugit *serves*, minus apte. V. 335. Hunc versum cum proximo sequentibus, cum illi abessent in codicibus, reiecit Scaliger: Eodem in nonnullis libris antiquis esseulare testatur Vossius, quos tamen, cum Mediolanensis et alii bonae notae libri exhibeant, retinendos illos quidem, sed, ne servandus cantantium Parcarum ardo, ex cuius ratione versus intercalaris *Currite* etc. non nisi duodecies occurrere debet, turbetur, uncis includendos censet. V. 345. *Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine tenen* profert Stadius ex libro Maffei, *tenen* ab eodem librario deinde mutatum in *Teucro*, quod probat Vossius. *cum Phrygii tenero manabunt sanguine Teucro* in duobus aliis MSS. Statii, unde ille ex coniectura: *cum Phrygii tenero manabunt sanguine campi* vel *cum Phrygiae Teucro — terrae* vel *Cum Phrygii Teucro — mari*. alii legunt

V. 333. *Levia brachia* quam graphice, suaviter et ornate puellae amplexus depictus est! *Levia* pulchra; cf. infr. LXVI, 10. — Opportune cum Nostro Apollon. Rh. I, 1236. seqq. comparat Lenzius in Spicileg. Observatt.

V. 339. *expers terroris* *ἀπειρος, μὴ φοβήσας*.

V. 341. *vag. victor. cert. curs.* locum classicum de certaminibus cursus ab Achille susceptis apud Eurip. Iph. Aul. 303. seqq. mihi

indicavit Lenzius; sed ne opus quidem est de propriis cursus certaminibus cogitare. Accipio in universum de insigni, qua alios currendo superavit *κίβητος* Achilles, velocitate.

V. 342. *Flammea vestig.* cursum rapidissimum, concitatissimum; metaphora a celeritate fulminis translata.

V. 345. *Quam Phrygii Teucr. manab.* de Xantho, ubi magnam stragem ediderat Achilles. Ho-

Troicaque obsidens longinquo moenia bello

Periuri Pelopis vastabit tertius heres.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Illius egregias virtutes, claraque facta

Saepe fatebuntur gnatorum in funere matres: 350

Quum in cinerem canos solvent a vertice crines,

Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Namque, velut densas prosternens cultor aristas,

Sole sub ardenti flaventia demetit arva, 355

truncis, ut est in L. MS. et Edit. R. nostram lectionem tenentur editi. Venet. Gryph. Muret. Graev. Silv. Vulp. *Quum Phrygio tepidi manabunt sanguine rivi* emendat Mitscherl. in Epist. Apollodor. p. 49. *Quum rigni — campi sen rivi conicit* Lenzius in not. ad h. v. V. 351. *cum in civium canos* in duobus MSS. Statii. *cum incurvum canos* in uno, unde ille: *cum incurvo incanos solvent a vertice crines*, sed Senliger ex veteri lectione *Quum cinerem canos* fecit *Quum cinere incanos*; in quibusdam *cum tremulo incanos*; sed nostram lectionem defendit enascens iude elegantis; vid. not. V. 352. *Patriaque* in quibusdam; vid. N. Heins. in not. ad Cat. V. 354. pro *prosternens* in quibusdam, teste Vossio, *praecernens*,

mer. Iliad. XXI, 21. *ἰποδύκων*
ἑ' ἄμπυτι βῆσθ.

V. 347. *Periuri. Pelopis her.* Agamemnon. Commentarii instar est Hygin. Fab. 84. et Hom. Iliad. II, 102. seqq.

V. 350. *saepe. fateb. gnator. in fun. matr.* ipsae matres caedem ab Achille occisorum filiorum lugentes laudabunt occisoris virtutem; quam graviter!

V. 351. *Quum in ciner. can. sol. a vert. crin.* h. e. capillos in nodum collectos solvent, ut cinere conspergantur. vid. *Dorville* ad Charit. p. 412. et quae ibi contra Vossium disputat. cf. Interpret. ad Petron. c. CXI, ad locum Senecae Troad. v. 98. scq. *Solvimus omnes Laccrum*

multo funere erinem. Coma demissa est libera nodo; Sparsitque cinis fervidus ora.

V. 352. *variab. pectora palm.* variis coloribus distinguunt tundendo, livida reddent. Familiaris haec locutio Plauto. Sic in Prolog. Paenul. 26. *Ne et hi varientur virgis et loris* et Mil. Glor. v. 61. *virgis varius.*

V. 354. *Namque velut dens.* Fundum huius comparisonis iam indicavit Vulpus Homer. Iliad. XI, 67. seqq.

V. 355. *Sole sub ardenti, saum* fecit Virgil. Eclog. III, 13. — *demetit hinc saepe deinde metere* et *demetere* a messe ad caedem hostium translatum est; exempla vide apud *Drachenborch.* ad Sil. Ital. X, 147.

Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quae passim rapido diffunditur Hellesponto:
Quoius iter caesis angustans corporum acervis, 360
Alta tepefaciet permixta flumina caede.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Denique testis erit morti quoque dedita praeda:
Cum teres excelso coacervatum aggere bustum

ac in Maffei libro *praeteriens*, unde legendum esse suspicatur Statius *praeorspens* — *praecernens* recepit et defendit ineptissimarum lectionum propugnator Corradinus. *messor* pro *cultor* Venet. Gryph. Graev. Maret. V. 358. *magni virtutibus unda Scamandri* perperam vult Heins, in not. ad Catull. gravius enim et aptius virtutes Achillis *magnae* vocantur. V. 359. *Quae passim rapido* olim tentabat Mitscherl. sed recte revocavit in Lect. in Cat. p. 151. *passim*, quod explicat ἐξήρως. V. 360. *angustans* pro *angustans* volebat Burnam. Sec. ad Lotichium I, 10. 25. sed recte nostram lectionem defendit Mitscherl. V. 363. *Marti* pro *morte* male in quibusdam. V. 364. pro *teres* in nonnullis scriptis teste N. Heins. *terras*,

V. 358. *Testis erit, magn. virtutibus unda Scamandri*. Saepe ad virtutes virorum fortium probandas fluvius in testimonium advocare solent poetae. vid. nos supra ad Carm. XXIX, 20.

V. 359. *passim* longe lateque.

V. 360. 361. *Quoius iter* etc. sensus: cuius decursus caesorum corporum acervis angustatus sanguine miscabit mare et illud tepefaciet. *iter angustans* b. e. angustum vel angustatum; *caesis* ex solemnibus epithetorum permutatione, proprie referendum ad corporum — tepefaciet contra aliorum exempla secundam in hoc verbo producit poeta ut infra Carm. XG, 6. in *liquefaciens*. — Ceterum conferendus omnino Homer. Iliad. XXI, 218. seqq.

ubi ipse Scamander. *ειώπων* *νείων* de hac re queritur.

V. 363. *praeda* Polyxena, *morti dedita* caesa, mactata, nihil amplius. Seneca. Med. 1005. *me dede morti, noxium macta caput*. et sic. *neci dedere* apud Virg. Georg. IV, 90. et passim alibi.

V. 364. *Cum teres excelso coacerv. aggere bust.* intellige genus tumulorum ex congesta in collis altitudinem humo antiquissimum. Loca Homeri Iliad. II, 604. VII, 86. seqq. XXIII, 245. indicavit Heyne ad Virgil. Aeneid. XI, 850. *teres* oblongum, nihil amplius. Vulpius innui putat cippum, aut columnam tumulo Achillis impositam, nec hoc male. Idem opportune laudat Eurip. Hecub. v. 220.

Excipiet niveos percussae virginis artus, 365.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nam simulac fessis dederit fors copiam Achivis
 Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla:
 Alta Polyxenia madefient caede sepulcra;
 Quae, velut ancipiti succumbens victima ferro, 370
 Proiciet truncum submisso poplite corpus.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Quare agite, optatos animi coniungite amores;
 Accipiat coniux felici foedere Divam:

nade ille ingeniose rescribendum putat: *Cum Teucro e caeso coacervatum agmine bustum*, multi enim mactati Troianorum ad Achillis tumulum. Q. Calaber III. 117. V. 367. in alijs *sors* ex perpetua harum vocum confusione, vid. quos magno numero in hanc rem laudat Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 104. et ad Liv. I, 4. p. 30. V. 369. in MSS. testante Statio, omnibus, *madescent* pro *madescent*, unde ille vult *madidescent*.

Ἐξίπ' ἀχαιῶν — Πόλιξινος Στάχης κρη
 ἔξισιν γὰρ (excelsum aggerem)
 ἔχολινο ῥάγην.

V. 365. *niveos* pulchros *percussae* ictae, occisae. expende autem, quam egregie in hoc et superiori versu exornata sit vulgaris oratio: Quam super excelso busto pulchra virgo mactabitur.

V. 367. *fessis Achivis* confectis et fractis belli longinquitate.

V. 368. *Urb. Dard. Neptun. solv. vincl. solvere* est destruere plane ut Homericum *λύω* Iliad. XVI. 100. ὄψ' εἰσι Τροίης ἕρπ' ἀσέθρον λύωμεν. *Neptunia vincula* Troiae moenia Neptuno et Apolline exstructa *Neptunia moeniavocal* Propert. III, 9. 41.

V. 369. *Alta Polyxen. madef. etc.* Polyxena, Priami filia, a Pyrrho ad Achillis tumulum iugulata, maximam argumenti par-

tem efficit apud Euripid. in Hecuba.

V. 370. 71. male hi duo versus hactenus interpuncti et intellecti sunt iunge: Quae victima ferro ancipiti succumbens corpus submisso poplite velut truncum proiciet. nam cum vera esset victima Polyxena, nullo modo *velut* trahi potest ad *victima. ferrum anceps* est instrumentum, quo victimam popae percutiebant, quod proprie *securis* vel *bipennis* dicitur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, 264. *submisso poplite flexo* et labante, Observent tirores horum versuum ornatum.

V. 373. *opt. anim. coniung. amor.* iungere et coniungere amores in re Venerea; vid. Heyne ad Tibull. I, 1. 69. et Heins. ad Ovid. Rem. Amor. 407.

- Dedatur cupido iamdudum nupta marito: 375
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Non illam nutrix orienti luce revisens,
 Hesterno collum poterit circumdare filo.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi
 Anxia nec mater discordis moesta puellae 380
 Secubitu, caros mittet sperare nepotes.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Talia profantes quondam, felicia Pelei
 Carmina divino cecinerunt omine Parcae.
 Praesentes namque ante domos invisere castas 385

V. 383. pro *praefantes*, quod vitiose in omnibus editt. legitur, repositi *profantes*, nam *profari* non *praefari* est praedicere, vaticinari, ut egregie docuerunt L. F. Gronov. et Drackenborch. ad Liv. XXII, 1, Tom. III, p. 520. et sic legit iam locum nostrum Tollius et Passerinius. *prae* et *pro* infinitis in locis turhata sunt a librariis, ut in *praegredi* et *progredi*, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 10. §. 6. Tom. II, p. 871. — pro *felicia* in quibusdam *fatalia*. V. 384. *cecinerunt pectore* in editt. omnibus paene vet. Venet. Gryph. Muret. sed Scaliger ex suo libro, ut ait, correxit *omine*. utramque eodem iure locum habere potest. Vossius, cum liber Vat. offerat *pectine*, tentat *diviso pectine*. eodem modo correxit supra v. 322. *diviso carmine*, ubi vid. Var. Lect. *Carmine divino cecinerunt omina Parcae* sine omni necessitate refingit Lennep. Sed Lenzius, cum nihil de diis proxime praecesserit, et quomodo haec superioribus apta et nexa sint, difficile dictu sit, hunc et antecedentem versum sic emendat in not. ad h. c. p. 187. *Talia praesentes quondam felicia Pelei Carmine apud Divos cecinerunt omina Parcae. Praesentes namque ante — immo*

V. 375. *dedatur*. cf. supra ad Carm. LXI, 59. *cupido* sc. *conversus* cf. Tibull. I, 8. 56. et ibi Heyne.

V. 378. *Hestern. coll. poter. circumd. fil.* cervix enim virginis post primam, qua cum novo marito concubuerat, noctenu tumentior signum erat *disruptivus*. de hac atque aliis, ridiculis hercle et inficetis, amissae virginitatis notis, omnia fere collegit Krunitz in Encyclopaed. T.

XXXI, p. 774. et quem ibi laudat, Lanzoni Advers. VI, 8.

V. 380. 81. sensus: Nec mater ob discordiam puellae cum marito spem proles et posteritatis abiicit.

V. 383. *profantes* vaticinantes, vid. Var. Lect.

V. 385. *Praesentes*. Parcae, quae coram in his nuptiis futura fata cecinisse linguntur, ansam praebent poetae excurrendi in aureae aetatis descriptionem;

Saepius et sese mortali ostendere coetu
 Coelicolae nondum spreta pietate solebant.
 Saepe pater Divum templo in fulgente revisens
 Annua cum festis venissent sacra diebus,
 Conspexit terra centum procurrere currus. 390
 Saepe vagus Liber Parnassi vertice summo
 Thyadas effusis evantes crinibus egit:
 Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
 Acciperent laeti Divum fumantibus aris.
 Saepe in letifero belli certamine Mavors, 395
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo

sine hac emendatione egregie omnis cohaerent. vid. not. V. 386. pro saepius, quod est in editt. vulgatt. in libr. MSS. legitur *Nereus* vel *Herens*, quod a quibusdam mutatum est in *Heroum*. — Meleager volebat *verius*. V. 389 pro *dum* quod est in vulgatt. editt. rescripsi *cum*, et sic est, ut testatur editor Cantabrig. in edit. R. et L. MSS. et *omnigine* Heinssii L. vid. not. sexcenties autem voces *dum* et *cum* permutatae sunt a librariis, vid. *Burman*. ad *Phaedr. Fab. I*, 10. 13. et *Drackenb.* ad *Liv. I*, 40. p. 167. V. 390. in duobus MSS. Statii *percurrere*; in Maffei libro *procumbere* male! vitiose quoque in quibusdam pro *currus* legitur *Cretum*. V. 394. *laeti spumantibus* profertur ex libris veteribus, quos se trivisse ait,

cohaeret autem oratio sic: Parcae haec coram in his nuptiis quondam profatae sunt, namque tunc temporis praesentes adhuc coelicolae etc.

V. 386. *coetu* antiquae pro *coetui*, ut centies apud Virgil.

V. 388. iunge: saepe pater Divum annua sacra, cum (*illa*) festis diebus venissent, revisens in templo fulgente (*splendido*) conspexit etc. per *annua sacra* autem intelliguntur ludi antiquissimi, cultui Iovis consecrati, in quibus Iuppiter ipse cum Saturno lucta certavit. Primum fortasse annui fuerunt apud Cretaenses, horum ludorum auctores, deinde ab Hercule in Elidem translati tertio quoque anno ce-

lebrari coeperunt, donec quinquennales fierent. vid. Voss.

V. 391. *Saepe vag. Lib. Parnas. vertic.* ergo et Baccho saepe fuit Parnassus.

V. 392. *egit* furore percussit, impulit, ut notum. vide sis *Heins.* ad Ovid. *Art. Am. I*, 436. et ad *Valer. Flacc. III*, 392.

V. 396. *Tritonis hera* Minerva, quae ad lacum Tritonis virginis primum habitu apparuisse dicitur. de Tritone lacu vid. quibus testimonium denunciat *Wesseling.* ad *Diodor. Sic. III*, 53. n. 61. Tom. I, 221. — *Rhamnusia virgo* Nemesis sive Adrastea a cultu in pago Rhamonnte sic dicta. vid. in primis *Spankers.* ad *Callimach. H. in Dian. v. 232.*

Armatas hominum est praesens hortata catervas.
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres: 400
 Destitit extinctos gnatus lugere parentes:
 Optavit genitor primaevi funera gnati,
 Liber ut innuptae potiretur flore novercae:
 Ignaro mater substernens se impia gnato,
 Impia non verita est divos scelerare penates: 405

et defendit Vossius. *Lacti*, addit, pro *lacte* more antiquo. "Notum enim veteres dixisse non tantum *lac* et *lacte* sed et *lactis* in casu recto." Vossio suo adhaeret Vulpinus. *Acciperent Laetonigenam* vel *Letoidem acciperent lacti* vel *Letoum acciperent* — *lacti* pro *Latoum* tentat. Heius. in not. ad Catull. eundem cf. in *Advers.* l. c. 17. nimis docte! *Acciperent taedis Divum fumantibus acres*, ut Bacchi cultui consentaneum sit, mavult Lenz. in not. ad h. c. p. 189. *acres* ut *saceres* accipit de furibundo Bacchi comitata. — neque haec emendatio mihi videtur necessaria. V. 402. *captavit* pro *optavit* ut gravius praefert Mitscherl. V. 404. *se obsternens* minus bene *Barth.* ad Stat. *Thib.* II, 663. V. 405. *divos scelerare parentes*, ut intelligantur *exprobrat* *divi* dii paterni, proponit ex suo libro et defendit Scaliger. Sed ego revocavi *penates*, quod est in omnibus edit. antiquioribus. vid. not. *penates* et *parentes* saepe confusi sunt, vid. *Burm.* ad *Valer. Flacc.*

- de Nemesis mytho eleganter et docte disputat *Herderus in zerstreute Blätter* Collect. II, n. 4.

V. 338. *imbuta* polluta.

V. 399. *Iustitiamque omnes*, omnes fere, qui Saturni aevum descripserunt, mentionem iniiciunt *Astreac*, ut *Hesiod.* et alii. — *cupid. de ment.* pravis cupidinibus indulgente — compara omnino cum hiis et sequentibus *Ovid. Met.* I, 145-50.

V. 403. *Lib. ut innupt.* etc. ut sine impedimento florentem aetate puellam in matrimonium ducere posset. *noverca* eleganter et

invidiose pro *puella*, quae noverca futura est. *invisi* autem sunt privigni novercis, et eorum causa saepe nuptias repudiant.

V. 404. *se substernens*, quam graphice de lasciva muliere, quae mari se obtrudit et libidinis fructum extorquet. *ignaro* inscio, se rem cum matre habere.

V. 405. *divos scelerare penates* sanctos Lares, sancta domus iura contaminare et polluere. cf. infra *Carm. LVIII*, 23. *Sed pater illius nati violasse cubile Dicitur, et miseram conscelerasse domum.*

Omnia fanda, nefanda, malo permixta furore
Iustificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur visere coetus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

VII, 50. V. 406. *permissa male in quibusdam.*

V. 408. *tales tam impios et nefandos.* *aliquem oculis dictum est ut contractare oculis apud Tacit. Annal. III, 12. ubi vii. Ernesti p. 235. forte etiam legi possit: Nec se contingi patiuntur lumine claros.*

V. 409. *Nec se conting. patiunt. lumin. clar. nec amplius coram apparent, et claris oculis se adspici patiuntur. contingere*

CARMEN LXV.

AD HORTALVM.

Rogatu Hortali provinciam susceperat Catullus vertendi e Callimacho de coma Berenices carminis; sed gravi dolore, ob mortem dulcissimi fratris suscepto, quo minus tum vacare posset huic labori, impeditus fuit. Exsolvit tamen post aliquod temporis intervallum hanc datam fidem Hortalo, missoque, quod subiectum est, e Callimacho de coma Berenices verso carmine, tam causam tarditatis, quam memorem promissorum animum mollissimis versibus declarat. Per Hortalum intelligit Vossius Q. Hortensii oratoris nepotem, quod nullo modo permittit temporum ratio: Imo ipse avus Q. Hortensius orator intelligendus est, quem aequae ac filium et nepotem dictum fuisse Hortalum vel e Cicerone constat; vid. ad Atticum II, 25. IV, 15. cf. Ernesti ad Sueton. Tiber. c. 47. p. 220. edit. nov. et in clav. s. v. Hortalus. - Vernaculae numeris hoc carmen adstrinxit Cl. Rode in carminibus e latina lingua versis p. 77.

Et si me assiduo confectum cura dolore

V. 1. *defectum in quibusdam, teste Vossio; sed quis de multo graviori*

V. 1. *Etsi me assiduo etc. Graviter et oratorum more ora-*

CATUL. Carm.,

I i

Sevocat a doctis; Hortale, virginibus:
Nec potis est dulces Musarum expromere foetus

Mens animi: tantis fluctuat ipsa malis:
Namque mei nuper Lethaeo gurgite fratris 5
Pallidulum manans alluit unda pedem;
Troia Rhoeteo quem subter littore tellus
Ereptum nostris obterit ex oculis.
* Alloquar? audierone inquam tua facta loquentem?

et aptiori nostra lectione dubitet? V. 2. *Ortale* sine adspiratione in multis. V. 3. *exponere* Vossius in not. De solamni utriusque apud librarios confusione vid. Nic. Heins. ad Ovid. Fast. III, 725. et Burmann. ad Quintil. Decl. II, 4. — *sensus vel fletus* in aliis, quod posterius retinendum censet Vossius: *dulces fletus* enim Catullum vocare putat elegos, praecipue elegiam sequentem, quae sit quasi fletus comae Berenices, quam loquentem inducit poeta. V. 4. *icta malis* eleganter conicit Heinsius in notis ad Cat. passim eum ad summam vim exprimendam *mens icta dolore, metu, malis* dicitur: vid. nos ad Carm. LXIII, 79. in not. V. 5. *Lethaei gurgite* in libr. MSS. Statii. V. 8. *obtegit* in quibusdam vett., teste Vossio. obruit tentabat Statius: sed vide not. V. 9. Hunc versum, tanquam spurium, nec in ullo libro MS. apparentem, denuciarunt Statius et Scaliger; sed reducendum eum putavit Vossius: idemque

tionis exordium poeta usque ad v. 15 producit; quem quidem orationis colorem imitatus est auctor Ciris: V. 1. *Etsi me vario iactatum laudis amore, etc.* V. 3. *Non tamen absistam coeptum detexere munus. cura luctus, sollicitudo.*

V. 2. *Sevocat a d. virg.* animum meum ita turbat, ut Musis operari nequeat.

V. 4. *Mens animi* antiqua loquendi ratio, Lucretio et Plauto familiaris. Homerus saepe *ψυχή* in 25. et. cf. Schrader. ad Musaeum c. 9. p. 192.

V. 5. *Namque mei* etc. lunge: *namque unda Leth. gurgite manans pallidulum fratris mei pedem nuper alluit*; expende ornatam, pro vulgari: *nam fr. ter*

meus ex vita nuper migravit ad inferos mortuus est. — *Manans unda gurgite Lethaeo* dicitur ut apud Ovid. Rem. Amor. 6:8. *De prope concurrenti flumine manat aqua.* Sic Theocritus XXV, 9. *Ἄλλ' ἢ μὲν γὰρ κέρως ἐν ἑρδῆσι ἕρπ' ἐρεϊσσοί.* *pallidus* solenne rerum infernarum epitheton.

V. 7. *Troia tellus* pro *Troia* dictum, ut Supra Carm. XXXIX, 17. *terra Celtiberia*, ubi vid. not. — *Rhoeteo littore* Troadis regionis promontorio, vel Aiacis sepulcro satis noto. — *Obterit* gravius et exquisitius pro vulgari *obtegit*; sic terra ingesta sepultus apud Lucretium III, 916. dicitur *obtritus pondere terrae.*

Numquam ego te, vita frater amabilior,   10
 Adspiciam posthac? At certe semper amabo,
 Semper moesta tua carmina morte canam:
 Qualia sub densis ramorum concinit umbris
 Daulias, absumti fata gemois Ityli.
 Sed tamen in tantis moeroribus, Hortale, mitto.   15
 Haec expressa tibi carmina Battidae;
 Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis

in edit. Venet. Gryph. Muret. et antiquis aliis legitur. Habet certe ille nihil absoni, nec facile ob orationis nexum d-siderari potest. — Pro facta in quibusdam fata, quae saepe confusa sunt: vid. *Drackenborch.* ad Liv. III. 40. p. 705. verba in edit. Venet. Gryph. Muret. V. 12. *tegans* in MSS. omnibus, indice Statii, quod defendit Theodorus Marcellus; inde factum est *legam*, quod in multis, ut Ald. Venet. et aliis excussum reperitur: sed vulgatam lectionem *canam* evincit v. sequens. V. 14. *assumpti* in quibusdam antiquioribus; male! nostram lectionem confirmat locus Propertii III, 10, 10. *Incepit absumtum nec sua mater Ity.* V. 16. *excerpta* Scaliger et alii. *experta* ad librorum plurimorum fidem reduxit, Vossius, quem more suo probat et defendit Vulpius, adiecta explanatione: *εξέρχεται. nempe quae ipse sum expertus; quae vetere de Callimacho tentavit;*

V. 11. *Amabo* sc. te. De particula, quae redundet, male accipit Vossius. — *Morte tua* h. e. ob vel in tuam mortem.

V. 13. Nobilissimae huius comparationis fundus est apud Homerum in descriptione suavi moeroris Penelopes Odys. XIX, 518–22. cf. Virgil. Georg. IV, 511 sqq. et quae ibi in hanc rem collegerant exempla *Cerda* et *Guetlius*. — *Daulias* Philomela, vel potius h. l. Progne in lusciniam mutata, sic dicta ab urbe Daulia in agro Phocensi, ubi (teste Thucydide II, 21) sedem habuit rex Tereus. Fabula Tereii vel ex Ovidio satis nota est. Met. VI, 412–576. Sequi autem Noster videtur eos, qui Progneam in lusciniam et Philomelam in hirundinem mutatam esse tra-

dunt Idem fecit Anacreon Od. XII, Virgil. Eclog. VI, 80. et multi alii; de quo huius fabulae dissensu vid. *Heyne* in notis ad Apollod. III, 14. 8. p. 842. et laudatus ibi *Meurs.* de Regg. Athen. II, 4, 5. — *ab umi* a patre devorati; vid. *Vur. Lect.* — *Ityli*, sic vocatur quoque filius Tereii ab Homero l. l. *εἰς Ἰτυλίαν* *ἵδουσι*: sed vulgo ille audit *Ityz*.

V. 15. *Battidae* Callimachi, vel a patria Cyrene, cuius conditor fuisse traditur Battus, vel ab eius stirpis auctore Battio ita appellati; propius tamen veritati accedere videtur prior explicatio: cf. *Burmannus* ad Ovid. Amor. I, 15. 13. et *Spanhem.* ad Callimach. H. in Apoll. v. 65.

V. 17. *Nequidquam* nulla co-

Effluxisse meo forte putes animo:
 Ut missum sponsi furtivo munere malum
 Procurrit casto virginis e gremio, 20
 Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
 Dum adventu matris prosilit, excutitur,
 Atque illud prono praecipit agitur decursu:
 Huic manat tristi conscius ore rubor.

sed nostra lectio accommodatissima videtur, quam tacentur omnes fere
 editi. antiquiores. V. 23. *atque illinc* in libris quibusdam Vossii. vid.
 not.

rum ratione habita; vel refer
nequidquam ad *putes*, hoc sensu:
 ne frustra et temere forte
 putes. - *Credita ventis* dissipa-
 tanda ventis tradita. Si quis
 malit iungere *nequidquam cre-
 dita*, sumendum est *nequidquam*
 pro: temere, *perennis*.

V. 19. sqq. Finit carmen poë-
 ta comparatione, qua ad excu-
 sandam rei cuiusdam carae ob-
 livionem nihil suavius, dulcius
 et ornatius cogitari potest. Sed
 parum huius comparationis sua-
 vitatem et elegantiam cepisse vi-
 dentur interpretes. Subiicit enim
 v. c. Muretus interpretationem
 hanc: *ne putes tua dicta ita ex
 meo animo effluxisse, ut malum
 e gremio virginis solet*: sic tota
 profecto friget comparatio. Imo
 Catullus exprimere voluit hoc:
 Oblitus quidem sum paululum,
 quod tibi promiseram, sed ita
 oblitus sum, ut virgo nonnon-
 quam id, quod in maximis habet
 deliciis, oblivisci, et huius ob-
 livionis causa, re subito oculis
 eius subiecta, pudibundo rubore
 suffundi solet. - en egregie adum-
 bratam levioris oblivionis cum
 pudore coniunctae imaginem!
malum, mala enim ab amatoribus

bus oblata grata inprimis fuerunt
 puellis munuscula; vid. quae in
 hanc rem congressit *Burmannus*
Sec. ad Propert. 1, 3, 24. - *mis-
 sum furtivo munere* pro vulgari:
 clam muneri missum. - *sponsi*,
 sponsus pro amatore vel proco
 quolibet, ut passim. - *miserae*
 amanti, cf. ad Carm. XXXV,
 14. - *oblitae molli s. veste loc.*
 iam non cogitanti, illud sub
 veste sibi locatum esse.

V. 23. *Atque* vulgo explicant
 pro *statim*; de qua quidem hu-
 ius vocis significatione non du-
 bito; vid. *Drackenborch.* ad Liv.
 XXVI, 39. §. 16. Tom. III, p.
 1137; sed sic desidero copulam,
 quae vix abesse potest in hoc
 loco. At si *atque* pro copula
 accipis, tum plane otiosum esse
 videtur *illud*, adest enim in ver-
 su 21. *quod*, quo referri debet
agitur. Itaque e mea sententia
 vel explicandum est *atque enim*
 pro *illud vero*, vel locus corri-
 gendus fortasse est sic: *Atque,
 illud prono praecipit dum agitur
 decursu*. Sic egregie omnia sibi
 respondere videntur.

V. 24. *Consciis* index furtivi
 amoris, cuius puella sibi conscia
 est. exquisitè!

CARMEN LXVI.

DE COMA BERENICES.

Cum carmen graecum Callimachi, quod precibus Hortali adductus latinis numeris exprimere studuit Catullus, ad nos non pervenerit, facultatem inde nobis et voluptatem, ex instituta cum carmine graeco comparatione tam constituendi huius carminis integritatem, quam percipiendi omnem eius elegantiam ereptam esse, valde dolendum est. — Loquens per totum hoc carmen inducitur Coma Berenices, quae, qua causa Veneri dicata, deinde inter deos relata, et a Conone primum inter sidera animadversa sit, fusius enarrat. Fuit autem Berenice, seu Beronice Ptolemaei Philadelphi ex Arsinoë maiore filia, a fratre Ptolemaeo Evergeta ex solemniori more Aegyptiorum (de quo vid. Diodor. Sic. I, 23. et ibi Wesselling. p. 30, 31.) in matrimonium ducta. Haec cum recens adhuc eius coniux ad suscipiendam contra Assyrios expeditionem profectus esset, crinem suum, si sibi vir suus sospes inde victorque rediret, Veneri vovisse dicitur. Cuius voti cum, re praecclare a Ptolemaeo gesta, damnata esset, exsolvit se religione, et detonsum crinem in templo Veneris Arsinoës Zepheritidis appendit. Sed crinis ille postero die non amplius ibi comparuit. Quod cum regis reginaeque perturbaret animum, exstitit Conon, insignis illius temporis astronomus, qui regis gratiam inire cupiens, crinem deum numine sublatum et in sidus conversum esse doceret. cf. in primis Hyginus Poët. Astronom. II, 24. — Hoc est, quod Callimacho tam ad Ptolemaei, numinis instar propter singulare bonarum artium studium a se culti, celebrandam gloriam, quam ad praecclaram Cononis in rebus coelestibus collaudandam peritiam, materiam, quam carmine persequeretur, suppeditavit exoptatissimam. Ludit autem poeta, ut poeta Alexandrinus, cui persona, quam induit in hoc carmine Comae, mirum in modum arrisisse videtur. Vid. de genio seculi Ptolemaeorum Heyne Opusc. Tom. I, p. 177. — Graecae linguae hoc carmen reddere tentavit Salvinius Florentinus, quod in tironum gratiam Catulli carminibus subiiciendum curabimus; at idem numeris vernaculis expressit Rode l. I, p. 65.

Omnia qui magni dispexit lumina mundi,
 Qui stellarum ortus comperit atque obitus:
 Flammeus ut rapidi solis nitor obscuretur:
 Ut cedant certis sidera temporibus,
 Ut Triviam furtim sub Latmia saxa relegans, 5
 Dulcis amor gyro devocet aërio:

V. 1. *dispexit vitiose* in MSS. Statii. *descripsit* male tentat Bentleyus; vid. not. *moenia mundi*, quod dedit Vossius, iam explosum est a Bentleyo. V. 2. *atque obitus* ex auctoritate veterum librorum defendit Meleager, qui usum loquendi, ex quo *obire* pro *obire* passim apud veteres dicitur, exemplis confirmat. Sic supra Carm. LXI, 84. *abit dies*. Parum certe ob hac lectione abluat, quam Statius ex MSS. profert, *atque habitus*. V. 5. *sublimia* et *sub Latmia* in libris vet. deprehendit Vossius, qui in posteriori acquiescens iuga Ontae montis intelligit, ad cuius radices urbs Latmia sita fuerit; sic saepe Vossium nostrum impeditit doctrinae copia. *Latmia* tuestur omnes libri vet. V. 6. pro *gyro* monstruosam lectionem *givodero* pene se ferunt MSS. Statii, nude fecit Vossius

V. 1. *Dispexit; dispicere* non est simpliciter videre, sed videndo animadvertere, et reperire, ut passim apud Cicero. *Mundi coeli* cf. ad Carm. LXIV, v. 206.

V. 2. *Comperit*, compertus habet, animadvertendo novit.

V. 3. *Qui comperit, (ut) qua de causa sol deficiat. Sol rapidus* ob rapidum eius cursum.

V. 4. *Cedant sidera*, occidant, evanescant; sic *cedere* simpliciter pro *abire*, *evanescere* est apud Cicero. *Cat. 19. horae quidem cedunt et dies et menses et anni.*

V. 5. 6. Sensus est: Qui comperit, quid sit, quod amor Lunae e coelo devocet, eamque ad furtivi amoris fructum in montem Latmum abire iubeat, pro vulgari: *cur luna in coelo deficiat*. Notissimus in fabulis est

Lunae amor in Endymionem, formosum illum seu pastorem seu venatorem, quem dormientem in Latmo, monte Cariae, Luna e coelo descendens furtim amplexa et deosculata esse fingitur, quam inde, si deficeret in coelo, delicias apud Endymionem facere dixisse vidontur; quod certe ex hoc loco manifestum est. Fabulam Endymionis variis modis post Hesiodum tractatam fuisse, vel ex Scholiast. ad Apollon. Rhod. IV, 57, 58 intelligi potest. Canonem autem Lunae defectum non ex fabula, sed ex causis physicis interpretatum esse, sponte apparet. *Triviam (Furtim)* Luna, ob cultum in trivis, quod fuit Dea *Ἐπιφροσύνη*. *Luna* in coelo, *Diana* in Sylvis, *Hecate* apud inferos cf. supra ad Carm. XXXIV, 15. - *furtim (deosculata)* ad furta amoris. *rela-*

Idem me ille Conon coelesti lumine vidit

E Bereniceo vertice caesariem

Fulgentem clare: quam multis illa Deorum,

Levia protendens brachia, pollicita est; 10

Qua rex tempestate, novo auctus Hymenaeo,

Vastatum fines iverat Assyrios,

divo. V. 7. *coelesti munere* Venet. divino beneficio inter stellas fulgentem. *numine* Gryph. Muret. Stat. fortasse ut sit pro *maiestate*. Statius legendum suspicatur nomine vel *coelesti lumine*, ut ad Cononem referatur, divina quaedam oculatorum acie praeditum. *coelesti in lumine* Vossius et Vulp. adiecta interpretatione: *in caelo tot sideribus reluente*. — Difficile sane est in nominibus tam saepe libroriorum negligentia confusis, veram a falsa lectione internoscere. Saepissime autem turbata et permixta sunt *numen* et *numen*; vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. VIII, 233. et quos ibi laudat. *numen* et *nomen*, vid. *N. Heins.* ad Ovid. Heroid. XII, 78. et *Trist.* II, 40. 62. *numen* et *lumen*, vid. *Burm.* ad Ovid. Heroid. XVIII, 255. *Trist.* II, 223. et *Fast.* II, 8, 67. interim commoda nobis visa est, quam dedimus, lectio vulgata. vid. not. V. 9. *dearum* Venet. Gryph. Muret. V. 11. *novis auctus hymenaeis* Gryph. Muret. pro *auctus* reponit

gans tanquam exulem abire iubens. *gyro aërio* coelo.

V. 7. *Ille* sc. tam clarus et excellens matheseos et astronomiae peritia; de qua buius pronomini vi cf. supr. ad Carm. LVIII, 2, 3. et *Vulp.* ad h. l. de *Cononis* autem celebritate, cuius magna cum laude aliquoties mentionem iniicit Archimedes, cf. *Virg. Ecl.* III, v. 40 et ibi *Heyne.* *coelesti lumine* iunge eum verbo *fulgentem* in v. 9. h. e. vidit me coelesti stellarum fulgore clare resplendentem; sic nihil difficultatis inesse video; sed in lectione mirum in modum variant editt. (vid. *Var. Lect.*) si quid mutandum sit, malim *coelesti in limite*, vel *limine*; in scribendis enim vocibus *lumen*, et *limen* saepissime aber-

rant librarii. vid. *Burm.* ad *Suet. Calig.* 45, et quos laudat *Drackenborch.* ad *Sil. Ital.* I, 66. cf. *infr.* v. 59 et sic magis expressus videtur versus Callimachi, quem servavit nobis Scholiastes Arati p. 21. ἡ δὲ Κίονος μὲν ἄστρον ἐν ἡμέρῃ τοῦ Βιγανίου ἐξέρχεται, ἐν αὐτῇ κλίμα ἴσχει θύρα.

V. 10 *levia* pulchra, cf. ad Carm. LXIV, 333. et si tanti est, *Casp. Barth.* *Advers.* p. 161. *protendens* χεῖρας ἡ ἀστρον. *pollicita est* devovit; de more veterum comas diis consecrandi, praeter Stat. et *Vulp.* ad h. l. cf. *Iunius de Coma* p. 503.

V. 11. *Qua tempestate* cf. supr. ad Carm. LXIV, 73. *nov. auct. Hymen.* novis nuptiis, nova coninge auctus; — *augeri aliqua re*, est aliquid accipere, quod

Dulcia nocturnae portans vestigia rixae,
 Quam de virgineis gesserat exuviis.
 Estne novis nuptis odio Venus? ane parentum 15
 Frustrantur falsis gaudia lacrimulis,
 Ubertiim thalami quas intra limina fundunt?
 Non, ita me Divi, vera gemunt, iuerint.
 Id mea me multis docuit regina querelis,
 Invisente novo proelia torva viro. 20
 At tu non orbum luxti deserta cubile,

mactus Anna Fabri in notis ad h. l. in Fraggm. Callimach. V. 15. atque parentum in MSS. Statii male! V. 17. intra limina in duobus MSS. Statii; inter lumina in uno, ex solemnibus vocum limen et lumen confusione; cf. adv. 7. V. 18. iuerint in vulg. edit. contra metri rationes. Totum versumatis auctor N. Heinsius in notis ad Catull. emendat sic: Nonita, ne Divi, ut vera gemant, fierint, a sino, sivi, sii. Nos dedimus antiquam lectionem iuerint ex edit. Venet. Muret. Siat. Cantabrig. cf. not. V. 21. Et tu non orbum

conditionem nostram amplio-rem et feliciorum reddit. - Hiatus, quo hic versus laborat, consulto fortasse poeta vitare noluit; de producta ultima in voce *auctus* cf. supra ad Carm. LXII, 4.

V. 13. *Dulcia vestigia*, intellige livorem ex morsionibus amatoris. Claud. in Fescenn. v. 126. *Tum victor madido prosilias toro, Nocturni referens vulnera proclii.*

V. 14. *De virgin. exuv.* de virginitatis spolio, de eripienda et spolianda virginitate.

V. 15. Ad declarandam amoris, quo novae nuptae maritos amplectuntur, vehementiam, lepide iam movet Coma Berenices dubium, utrum lacrimae, quas novae nuptae e domo parentum in thalamum novi mariti discedentes ubertim fundere solent, ex animo profectae, an potius falsae et vi expressae videri debeant. Posterius probat exemplo

Berenices, quae novi mariti in bellum proficiscentis discidio tanto percussa fuit dolore, ut palam esset, quanto Veneris teneretur desiderio.

V. 16. *Frustrantur gaudia parentum falsis lacrimulis*, parentes, qui gaudent, cum piam filiam tam invito animo a se discedere vident, falluntur falsis eius lacrimulis. Scaliger comparat Fragment. Callimachi, quod vide in Fragment. a Bentleio collectis CXVIII edit. Ernest. p. 486.

V. 18. *Vera gemant* vero et ex animo iuerint antiquae pro iuerint. Sic Ennius apud Cic. de Senect. ab initio: *O Tite, si quid ego adiuro curamve levasso.*

V. 20. *Invisente proelia - invisere proelia* est proficisci in bellum.

V. 21. Vitiosum hunc locum

Et fratris cari flebile discidium.

Quum penitus moestas exedit cura medullas:

Ut tibi nunc toto pectore sollicitae

Sensibus ereptis mens excidit! Atqui ego certe 25

Venet. Et tu vero orbem protulit Vossius, quem secuti sunt editor Cantabrig. Vulp. editt. Gotting. et alii. Sed ne sic quidem procedit oratio; ut tacam, substitutam particulam vero nimis dissimilem esse antiquae lectioni non vid. not. V. 22. sed fratris, peperit hanc lectionem vitiosa lectio versus maioris; recte igitur iam Vossius restituit et saepius quoque voculae sed, et commutatae sunt scribarum negligentia, vid. Drackenborch. ad Liv. XXI, 26, 6. Tom. III, p. 402. — disidium male in nonnullis editt. in disidio enim est discussio, in disidio autem seiunctio. Fusc et accurate de horum verborum discrimine et permutatione disputavit I. F. Gronovius ad Liv. XXV, 18, et post eum Brouchsius ad Propert. II, 19, 16. et ad Tibull. I, 5, 4. V. 23. Quam egregie emendavit Bentleius in not. ad h. l. Confusae sunt hae particulae et in aliis scriptoribus. cf. Drackenborch. ad Liv. XXVII, 28, 5. Tom. IV, p. 90. V. 24. tunc in aliis ex solemani confusione particularum tunc et nunc; vid. Drackenborch. ad Liv. III, 6, 1. Tom. I, p. 654. cf. not. ad vers. 21. V. 25. sensibus

esse, e quo, ut nunc legitur, nec sensum commodum elicias, nec nexum facile in eo cum antecedentibus et sequentibus deprehendas, sponte apparet; quem quidem levissima immutatione emendari posse puto sic, si ut pro at et nunc pro non rescripseris: Ut tu nunc orbem luxit deserta cubile. O quam luxisti tunc, inquit Coma, cum, viro novo in bellum profecto, deserta iaceres in lecto viduo! Sic beue sibi respondent omnia. Ut est particula admirantis, et nunc ut tunc saepissime de re gesta dici solet. vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XVIII, v. 95. Egregie autem hanc emendationem confirmat v. 24 ubi ut et nunc eodem modo dicitur; cui eo magis locus relinquendus videtur, quod particulae ut et at, nunc et non in vet. scriptis saepissime confusae sunt librariorum ne-

gligentia; de ut et at vid. N. Heins. ad Ovid. Heroid. XII, 1. de nunc et non Drackenborch. ad Liv. IX, 7. 5. Tom. 2. p. 856.

V. 22. Et fratris cf. Argum.

V. 23. Quum; lege potius, si vis orationi consulere, cum Bentleio Quam exedit cura med. cf. supr. Carm. XXXV, 15. Ignis interiorum edunt medullam. ubi cf. not. Sic. Horat. curas edaces, Hesiodus γαστήρας πιδίδωκεν dixit.

V. 25 - 26. mens excidit, Apollonius Rhod. III, 96; ἐκ τῆς ἄρας ἐκείνης ἐξήδησε κίετος, — Atqui ego certe — magnanimam, si sic legimus, supplendum est te vid. Var. Lect. certe tamen ego, inquit Coma, ad novam Berenices ob mariti discessum animi molitiam respondens, magnum et fortem animum a prima aetate in te animadverteram. Rem illustrat locus Hygini Poët. Astronom. II, 24. Hanc Berenicem

Cognoram a parva virgine magnanimam.
 Anne bonum oblita es facinus, quo regium adepta es
 Coniugium; quod non fortior ausit, alis?
 Sed tum moesta virum mittens, quae verba locuta es!
 Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu! 30
 Quis te mutavit tantus Deus? an quod amantes
 Non longe a caro corpore abesse volunt?

e rectis fecit Vossius ex lectione antiqua *sensibus erectis* — atque ego Veneti. *ast ego* Gryph. Muret. *at te ego* Voss. nostram lectionem proposuit Sint. quem secutus est editor Cant. Graevius. turbavit certe particulas *atque* et *atque* scxcenties scribarum negligentia; vid. *Druckensborch.* ad Liv. III, 52, 8. Tom. I, p. 760. sed recte movet Corte ad Sallust. Jugurth. IV, 3, *atque* interdum poni pro *atque*, et occupationi inserviens idem notare quod et *tamen*, quod hic quoque locum habere potest. V. 27. *quod regium Veneti.* Gryph. *quam regium* in MSS. Statii, unde *Gabriel Faernus* fecit *quam*; sed melior lectio est nostra, quae exstat in editionibus Mureti, Vossii, Cantabr. Graevii, Vulp. V. 28. *quod non fortior ausit avis* Veneti. Gryph. *quo non fortius ausit, alis* Muretus, commodissime sano, nisi ingrata repetitio *ris* quo offenderet. *quod non fortior haud sit alis* in omnibus MSS. Statii, et sic legit quoque Scaliger. sed recte pro *aut sit* repositus est *ausit*, quod nunc in plurimis edit. apparet. At *Nic. Heinsius* in notis ad Catull. vires ingenii periclitatus *legi* iussit vel: *quo non fortior* (pro *fortius*) *audit avis*, vel: *quo non fortior hausit Halyn*; neutrum, puto, lectorum plausum feret. V. 29. *Sed cum* Voss. *sed tu* in quibusdam. V. 30. *terti* in nonnullis. V. 32. *Atque*

nonnulli cum Callimacho dixerunt equos alere, et ad Olympia mittere consuetam fuisse. Alii dicunt hoc amplius, Ptolemaeum, Berenices patrem, multitudine hostium perterritum, fuga salutem petuisse, filiam autem saepe consuetam insiliisse in equum, et reliquam exercitus copiam constituisse et complures hostium interfecisse, reliquos in fugam coniecisse, pro quo etiam Callimachus eam magnanimam dicit. etc.

V. 27. *Bonum facinus* innuitur factum quoddam egregium, quo frater, ut sororem in matrimonium duceret, impulsus

fuisse videtur; intelligendum fortasse est illud ipsum, quod memorat Hyginus l. l.

V. 28. *Quod non fortior ausit alis*, quale nemo alius e fortioribus suscipere audeat, *alis* antiquae pro *alio*. — sic saepius *alid* pro *aliud* dixit Lucretius.

V. 29. *Mittens virum* cf. Tibull. I, 3, 9.

V. 30. *Iuppiter ut* (*Himmel wie*) cf. ad Carm. IV, 7.

V. 31. *Tantus Deus* tam potens, intellige Amorem. laudant in hanc rem Virgil. Aeneid. I, v. 718. — *Interdum gremio fovet, inscia Dido, Insidens quantum deus* —.

Atque ibi me cunctis pro dulci coniuge Divis
 Non sine taurino sanguine pollicita es,
 Si reatum tetulisset is haud in tempore longo, et 35
 Captam Asiam Aegypti finibus aduiceret?
 Quis ego pro factis coelesti reddita coetu,
 Pristina vota novo munere dissoluo.
 Invita, o regina, tuo de vertice cessi,
 Invita: adiuro teque tuumque caput: 40
 Digna ferat, quod si quis inaniter adiuravit.

ibi pro cunctis Venett. Gryph. At quae ibi, prae cunctis Muretus, qui sine causa aliquot versus, quos excidisse putat, desiderat. At quae ibi pro cunctis Statius, qui explicat pro cunctis de iis, qui regem comitabantur, vel pro: palam omnibus, ante omnes, cui lectioui et priori explicationi calculum adiecit Vossius. At quae ibi, proh, cunctis Senliger, adstipulante Vulpio. Nos secuti sumus editorem Cantabrig. qui versus, ut egyptio restitutus est a Bentleio in notis ad h. l., in textum recepit. V. 35. 36. Hi quoque duo versus varia et satis incompta forma in veteribus libris appaerunt: Si reatum tetulisset, is aut in tempore longo Captam Asiam Aegypti finibus addiderit Venett. Si reatum tetulisset is, haud — aduiceret

V. 33. Me comam, vid. *V. L.*

V. 35. 36. *Si reat. tetul.* etc. Sensus est: si brevi tempore victor ex Asia rediisset coniux; sic satis expeditus mihi videtur hic locus. vid. *Var. Lect. — reatum ferre* pro redire iam supra Carm. LXIII, 47. in redundat, ut saepe. *Captam Asiam* intellige Syriam, Asiae partem aduiceret pro adieciisset; sic enim plusquam perfectum et imperfectum nonnunquam iungi solent. vid. *Corte* ad Sallust. Iugurth. LIX, 3.

V. 37, 38. *Quis ego* etc. Verba huius distichi ita mihi inter se iungenda et explicanda videntur: pro quibus omnibus deorum benevolentia impetratis exsolvo nunc vota olim nuncupata (*novo munere*) novo hu-

neficio inter coelites relata. *reddita* tradita, *reddere* saepe est simpliciter *dare*, *concedere* sic infr. Carm. LXXVI, 26. *O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.* coetu casus tertius apud poetas, ut in vulgus notum. sic supr. Carm. LXIV, 386.

V. 40. *Adiuro teque tuumque caput.* Bentleius in Fr. Callimachi ed. Ernesti. p. 582 ex Etymol. Magno profert verba Callimachi sic: εἴμι ἐξέειπεν, ἀπὸ τοῦ εἶμι ἢ εἶπεν. *adiuro caput* h. e. per caput, per te; vid. de hoc loquendi genere *Drackenborch.* ad Sil. Ital. VIII, 105.

V. 41. *Iunge: quod* (sc. caput) *si quis* etc. h. e. si quis per te commiserit periculum, dignam hoc scelere luat poenam.

· Sed qui se ferro postulet esse parem?

Ille quoque eversus mons est; quem maximum in oris

Progenies Thiae clara supervelitur:

Cum Medi peperere novum mare, cumque iuventus 45

Per medium classi barbara navit Athon.

Quid facient crines, cum ferro talia cedant?

Iuppiter, ut Chalybōn omne genus pereat:

Gryph. Stat. Si rēditum tetulissat, is haud in tempore longo Captam Atram Aegypti finibus addiderat, ex veterum librorum scriptura restituit Vossius, quam lectionem MSS. et edit. Colinaei et Aldi auctoritate confirmari testatur editor Cantabr. — Vossio, ut solet, adhaeret Vulpius. Verissima nobis visa est lectio Mureti, quam, interpunctione tantum mutata, dedimus. V. 43. maxima in quibusdam, male. V. 44. Phthiae Veneti Gryph. Muret. Phitiae in MSS. Statii. Clytiae, et deinde, aucto, ut ait, iudicio, Thiae legendum esse censet Vossius, qui longis ambagibus Medos inde oriundos esse docere studet. V. 45. irrupere Gryph. Muretus. populere ingeniosa coniecit Statius, qui in omnibus MSS. invenerat properare. sic supra Carm. LXIV, 58. Theseus vada pellere remis dicitur. properare Scaliger, ut infinitivus pro tempore definitio sit. pro irrupere Nicolaus Heinaius in notis ad Catullum mavult rupere, quod ipsum in Codice optimo Commelini exaratum esse testatur Burmannus ad Valer. Flacc. 1, 3. rumpere mare est mare secare. nostram lectionem primam a Vossio propositam iam receperunt editor Cantabr. et Vulpius. V. 48. ex antiqua lectione celium fecit Scaliger sicilianum,

V. 43 - 46. Nihil, nodum comam mollem et teneram, tam firmum et validum esse, ut ferro resistere possit, probat exemplo montis Athonis, qui licet altissimus vastissimisque fuerit, tamen a Nerse in Graios tendente ferro transfossus transavigatusque sit. — Montem *Athonem* (nunc *Monte Santo*) in oris Macedoniae maximum a planitie in mare LXXV. mill. passuum excurrentem, post alios descripsit Solin, Polyhist. c. 17. cf. Plin. Hist. Nat. IV, 10, ubi plura veterum loca tam de monte, quam de r. quae Nerxi tribuitur, excitavit Harduinus. Inter fa-

bulas rem refert Iuvenalis Sat. X, 173. — creditur olim *Velificatus Athos, et quidquid Graecia mendax Audeat in historia* —

V. 44. *Progenies Thiae clara est Sol*, Thiae Hipperionis filius, ut recte docuit Bentleius in not. ad h. l.

V. 45. *Peperere* aperuerunt, fretum fecerunt excisio monte.

V. 48 Verba Callimachi, quae Noster expressit, citantur ad Apollon Rh. II, 375. in Scholis sic: — Χαλῦβον ὡς ἀπέδατο γῆρας Ἐπίδαρο ἑπείδασσα, καὶ τὸν Νέρξον, εἰ μὴ Νέρξον. Fuerunt autem Chalybes fortissimi Scythiae populi,

Et qui principio sub terra quaerere venas
 Institit, ac ferri fingere duritiem! 50
 Abiunctae paulo ante comae mea fata sorores
 Lugebant, cum se Memnonis Aethiopsis
 Unigena impellens nutantibus aëra pennis
 Obtulit Arsinoës Chloridos ales equus.

ex cuius mente *sicilices* vel *siciliens* cultra tonsoria notant. Sed Vossius inde exculpit *caelum*, cui *caelis* est sculptorum et lapicidarum instrumentum, idem *tere*, quod caelum; lege, quam docte uterque pro re sua pugnet! in nonnullis expressum est *Iupiter ut telorum*, quidni *castrorum*? Nos acquiescimos in lectione *Iupiter ut Xalibor*, quam ex Fragm. Callimachi (vid. not.) iam revocavit *Angelus Politianus*; et sic est in editionibus Mureti, Graev. Vulp. — V. 50. alii legunt *frangere*. V. 51. *abruptae* Scaliger. V. 53. *Unigena impellente nutantibus* Muretus. *nutantibus* coniecit Bentleius. *aëre* male tentat Statius. V. 54. *Arsinoës*

ferro praecipue endendo insignes. cf. Scol. ad Apoll. Rhod. I, 1323, et Muret. ad h. l. — *Chalybon* forma graeca, ut hiatus evitetur. *Iuppiter*, ut utinam; antiqua optantium et devotentium formula cf. Vulp.

V. 50. *Institit* studuit, tentavit. Sic passim hoc verbum inservit periphrasi; exempla collegit *Drachenborch.* ad Liv. XXX, 12. Tom. IV, p. 428.

V. 51 — 54. Sensus est: Flebant et dolebant, a quibus paulo ante disiuncta sum, relictæ in capite Berenices comae sortem meam, cum Zephyrus, qui me auferret, ex aëre apparuit. — Iam videamus de singulis: Relictæ in capite Berenices comae, (nam ex vertice tantum comas sibi absciderat Berenice) dicuntur *sorores*, ex eadem quasi stirpe enatae; *abiunctae*, quia arcto ante et sororio vinculo inter se coniunctae fuerant; agnosce dictionum poetæ Alexandrini,

personae, quae loquens inducta est, accommodatam. *Chloridos ales equus*. haud dubie intelligendus est Zephyrus, Chloridos vel Florae amasus, vid. Ovid. Fast. V, v. 195. seq. *ales*, venti enim a poetis finguntur alati; de ipso Zephyro Claudianus de Rapt. Proserp. II, 88. — — *ille novo madidantes nectare pennas Concutit.* — — fusius de alatis ventis nos egimus in Commentatione: *de alatis imaginibus apud veteres*, I, 23. *Gothae* 1786. — *equus*, nam venti ad eorum velocitatem adumbrandam, vel cum equis comparantur, vel equitantes inducuntur, Sic *Thracæ equi* venti dicuntur Valerio Flacco I, 612. et notus est *Zhyves ientios* ex Euripid. Phoeniss. 220. et *Eurus per Siculas undas equitans* ex Horat. Od. IV, 4, 43. Nec dixerim, quam recte *ventos equitantes* de curru invecitis interpretetur Heyne ad Virgil. Aen. II, 418, licet alias higs

Isque per aetherias me tollens advolat auras, 55
 Et Veneris casto conlocat in gremio.
 Ipsa suum Zephyritis eo famulum legarat,

Loeridos legi iubet Bentleyas, quod nemo veterum memoriae prodiderit, Arsinoëm seu Venerem Chloridos cognomine usam esse; at *Loeridem* Venerem seu Arsinoëm eodem modo a poeta dici potuisse Vir doctus autumat, quo illa versu 57 *Zephyritis* dicta est; nam, pergit ille, ut *Zephyritis a Zephyrio Africae promontorio, ita et Loeris dicitur a gente Loerorum, qui regionem eam tenebant.* Testatur certe Achilles Statius, in duobus MSS. pro *Chloridos* exaratum fuisse *Loeridionis*, et in uno *Loeritos*. — *ales eques* mavult Statius. V. 55. *Hisque Venett.* Gryph. *unbras* Statius, Scaliger, Vossius, Vulpianus: ideo, quod noctu Coma a Veneris

invecti apud poëtas et sculptores venti appareant. — Arsinoë autem, Ptolemaei Philadelphi soror et coniux, et Berenices nostrae mater adoptiva, non Veneris solum sed Chloridos quoque nomine ab Aegyptiis culta fuisse videtur, quod nisi aliunde colligi posset, ex hoc certe loco intelligitur. vid. ad v. 57. — *Zephyrus* dicitur *unigena*, h. e. frater (*εγγυός, ἀδελφεός*. conf. supra ad Carm. LXIV, 301.) Memnonis Aethiopsis, cuius mater aequae ac ventorum (Hesiod. Theog. v. 378.) Aurora fuisse traditur. — *impellens aëra nutantibus pennis*, dimovens et secans aëra pennis subinde se moventibus. — Fuerunt tamen praeter Catulli interpretes multi, qui *Chloridos alitem equum* de Pegaso interpretarentur; sic *Hilfershusius* ad Opp. Cyneg. I, 233. *Potterus* ad Lycophr. v. 17. *Rubenius* de Re Vest. p. 206. et alii; at de nostra explicatione ef. Voss. Vulp. ad h. l. *Spanhemius* de Usu et Praest. Numism. Diss. V, p. 274 et *Wernsdorf.* ad Poët. minor. Tom. I, p. 271,

V. 55. *advolat*, nimirum ad Venerem; nisi forte legendum sit *evolat*.

V. 56. *in gremio Veneris* nempe ut tactu Veneris immortales fierent. Taetu enim Veneris, ut narrant poëtae, omnia fiunt *insensibiles* vel *immortalia*. Illustris in hanc rem est locus Theocriti XVII, 37, qui de hac ipsa Berenice, de cuius coma hic sermo est, agit of. inprimis Idyll. XV, 108.

V. 57. *Zephyritis*, Arsinoë, quae pro Chloride ab Aegyptiis culta, et inde, quod illa uxor esset Zephyri, *Zephyritis* appellata videtur. Venus enim sub cuius nomine eandem Arsinoëm cultam fuisse constat, aperte a Zephyritide distinguitur a Stephano de Urbibus sub voce *Ζηφύριος, ἱεὺς καὶ ἄρχων τῆς Ἀρσινόης, ἀπ' ἧς ἡ Ἀρσινόη καὶ Ἀρσινόη Ζηφύριος, ὡς Κώδικος*. Puto autem deam non ab Aegypti promontorio Zephyrio, ubi templum illa habuisse dicitur, sed ab ipso deo, vel marito, qui promontorii nomen dedit, *Zephyritidem* vocatam esse. Cf. de *Arsinoë* et diversis

Grata Canopaeis in loca litoribus.
 Scilicet in vario ne solum limite coeli
 Ex Ariadneis aurea temporibus 6p
 Fixa corona foret; sed nos quoque fulgeremus
 Devotae flavi verticis exuviae.

aede sublata sit. Equidem praeferebam potavi vulgatam lectionem *aureas*, quam secuti sunt Aldus, Parthen. Muretus. *aureae* enim *aetheriae* ubi via apud poetas occurrunt, non *umbræ*. Sic pro *aura* male substituerunt *umbra* apud Horat. Od. I, 22, 18. ubi vid. Bentleius. V. 58. *grata Canopaeis incola* in plerisque vett. *grata* in nonnullis. Vitium subodoratus est Vossius, qui pro *incola* reposuit *in loca*. Pro *Canopaeis* Statius in MSS. invenerat *Canopica*, unde legendum suspicatur *Canopitis* seu *Canopitica*. — *Canopiis* scribit Vulp. V. 59. Corruptissime principium huius versiculi legitur in MSS. Statii et aliis, unde varia eiusdem pro cuiuslibet ingessio forma efficta est: *Dii bene fecerunt* Theodorus Marcellius, *Ludit ubi*, vario Scaliger; *Sidere ubi vario* Voss. eum fido Achate Valpio. Nos revocavimus vulgatam, quae exstat in edit. Ald. Venett. Gryph. Muret. Idem pro *lumine*, quod dedit Vossius, reposuimus lectionem omnium edit. antiquiorum *limite* cf. not. ad v. 57. V. 60. *Aut*

cuis nominibus Callimachi Epigr. V, ubi interpretes Arsinoën Chloridos quoque nomine usam esse observant. — Ceterum in Cypridem Arsinoën *Ἀρσινόης* in *Ἰσχυρίδης ἀρχῆς* exstat epigramma Posidippi in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii XXI, Tom. II. p. 51. — *famulum Zephyrum*, quem famuli partes apud Chloridem agere, non est, quod mireris.

V. 58. *Grata Canop. in loca lit.* in gratam et iucundam regionem ad littora Canopae. Est descriptio Aegypti, a Canopo, urbe eius celeberrima, ad ostium Nili, quod ipsum dictum est *Canopicum* vel ut h. l. *Canopacum*, sita: veterum loca de hac urbe et Nili ostio exponentia vid. apud Cellar. Not. Orb. Ant.

IV, 1. p. 15 et 21. *grata*, quia ibi fuit patria et sedes, ubi regnavit Arsinoë. *Canopaeis litoribus* est casus sextus.

V. 59. *In vario limite coeli*, in coeli regione variis sideribus distincta; *limes coeli* est certa quaedam coeli regio; Achilles Stat. laudat in hanc rem Gell. Noct. Attic. II, c. 22. confirmat autem huius loci lectio coniecturam nostram, quam ad v. 7. proposuimus.

V. 61. *Corona de Ariadne* Corona, ex eius capite a Baccho in sideribus collocata, vid. Hygin. Astron. II, v. 5.

V. 62. *Verticis exuviae commae*. Sic Senec. Hippolyt. v. 1181. *Placemus umbras, capitis exuvias cape, Laceraeque frontis accipe abscissam comam.*

Uvidulam a fletu, cedentem ad templa Deum, me
 Sidus in antiquis Diva novum posuit.
 Virginis et saevi contingens namque Leonis 65
 Lumina Callisto iuncta Lycaoniae
 Vertor in occasum, tardum dux ante Booten,
 Qui vix sero alto mergitur Oceano.
 Sed quamquam me nocte premunt vestigia Divum,

Ariadneis Scaliger. male! V. 63. *Uvidulo a fletu* Scaliger. *Uvidulum a fletu* operoso defendit Vossius; insui autem a poeta putat vulgares hominum opinionem, ex qua defunctorum, antequam ad campos Elysios nos sedes superas penetrarent, Oceanum transire credite sunt, et hinc *uvidulum fletu sidus esse* maris vel aëris marini humore roscidum atque imbutum. Vossium sequitur, et reconditam eius, qua hanc lectionem confirmavit, eruditionem magnifice collaudat Volpius. *Uvidulum ac fletus edentem* coniecit Nic. Heinsius in notis ad Catall. *Dione pro deum me* Parth. V. 66. *Callisto iuxta* (pro *iuxta*) *Lycaonida* Scal. Voss. Valp. Cantabr. contra metri rationes; nusquam enim exemplum exstat, ubi ultima *iuxta* correpta sit, nostram lectionem tuerentur omnes editi. antiquiores.

devotae diis promissae. flavi verticis, sic *flavus vertex* de flavis crinibus supra dicebatur Carm. LXIV, 53. de pretio flavorum crinium apud veteres vid. nos supra ad idem Carm. v. 98.

V. 63. *Uvidulam a fletu* quam invita enim Coma de vertice Berenices cesserit, testatur ipsa v. 39, 40. cf. v. 75. — *templa deum* antiquae pro coelo; sic *lucida templa coeli* de coeli regionibus sidereis Lucret. I, 1013. et sic idem saepius *templa* et *domus deum vel coeli*. — *diva Venus*.

V. 65. Locum, quem inter sidera occupaverit Coma, enumeratione vicinorum siderum luculenter describit. Habet nimirum illa, ut Scaliger iam ad hunc locum observavit, ab ortu Bootem sive Arctophylax, ab occasu dorsum Leonis, a se-

ptentrionibus posteriores pedes Ursae maioris, a meridie Virginem. — pro *namque*, cum id a sede sua, quam in versus limine obtinere debebat, nimis remotum sit, legendum puto *nenpe*, quod egregie quadrat.

V. 66. *Lumina sidus Callisto* *Καλλιόπης* casus tertius. Fabula Callistus, Lycaonis Arcadum regis filiae, a Iunone in ursam mutatae, in vulgus nota est.

V. 67. *Tardum Booten*. Arctophylax, quin sero occidit, et polo propior tarde procedere videtur, modo *tardus* Ovid. Met. II, 177. modo *piger* Fast. III, 405. Claud. Rapt. Pros. II, 190. modo *serus* Propert. III, 535. vocatur, nisi quis in persona Bootae de bubulcorum tarditate cogitare velit; de fabula Bootae vis. Hygin. II, 4.

V. 69. — 70. Sensus: quam-

Luce autem canae Tethyi restituo: 70
 (Pace tua fari haec liceat, Rhamnusia virgo:
 Namque ego non ullo vera timore tegam:
 Non, si me infestis discerpant sidera dictis,
 Condita quin veri pectoris evolūam:)
 Non his tam laetor rebus, quam me abfore semper, 75
 Abfore me a dominae vertice discrucior:
 Qui cum ego, dum virgo quondam fuit, omnibus expers

V. 70. *Lux autem canae Tethi restituem* in omnibus MSS. Stat. *restituam* in uno, unde ille legendum putat: *Lux autem canae Tethyi restituit*. V. 73. *discerpant sidera dextris* coniecit Bentleyus. V. 74. *vere* in aliis. V. 77. *Vox expers* aperte est vitiosa, et sensum totius distichi turbat. Nam quod Vossius demonstratum ivit, virgines honestiores olim unguentis abstinnisse, et simplici oleo capillum unxisse, id nec verum est, nec difficultatem tollit. Hinc iam Achilles Statius ex *expers* fecit *expressa*,

quam ea mihi contigit felicitas,
 ut pedibus deorum noctu tangar,
 interdiu autem in Tethyos gremio
 delitescam, etc. — *Vestigia divinum me premunt*, sic sidus Eridani *θεῖον ἄστρον ἐπιπύου* apud Aratum Phaenomen. 360. Vulpius in hanc rem laudavit Virgil. Ecl. V, 56. et Manil. Astronom. I, 799. *Tethys, yos*, est uxor Oceani, at *Thetis, tidos*, uxor Pelei; in hac penultima corripitur, in illa producitur; quod non monuisssem, nisi saepius in re tam levi aberrare iuvenes animadvertissem.

V. 71. *Rhamnusia virgo*, Nemesis, ultrix superbiae et insolentiae. vide supra ad Carmin. LXIV, 396.

V. 72. *Iunge: non tegam*, non celabo, occultabo, ullo timore ob ullius rei timorem. Male Vulpius iungit *non ullo timore*, et *tegam* contra latinitatem explicat: *in apertum proferam, retegam*, nec vidit, plane huic

explicationi repugnare verum sequentem.

V. 73. *infestis discerpant dictis. discerpere dictis* dictum est, ut proscindere, laerare dictis

V. 74. Similiter Theocritus Idyll. XXIX, 3: κ' ἴπ' ἴσ' ἐν τῇ ἑρῆνῃ ἴπ' ἴσ' ἐν τῇ ἑρῆνῃ. *quin evolūam*, imo aperiam et explicabo; *evolū* dicitur, quod involutum et complicatum fuit. Male Vulpius *evolvere* de linguae volubilitate, orationis copia, celeritate et loquendi libertate explicat. — *condita pectoris veri*, quae latent in animo sincero, intima sensa animi.

V. 75. *Non his tam laetor rebus*, tamen his rebus non tantum laetor, quantum etc. particula *tamen* postquamquam, etsi saepissime omittitur; si quis in re nota exempla desiderat, adeat Cortium ad Sallust. Iugurth. XXV, p. 577.

V. 77. 78. Ex his duobus versibus, nisi vitium, quod insidet,

Unguentis, una millia multa bibi.
 Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda,
 Non prius unaninis corpora coniugibus 80
 Tradite, nudantes reiecta veste papillas,
 Quam iucunda mihi munera libet onyx:

alii *experta* vel *aspera*; et N. Heinsius in notis ad *Cat. experta*; non qualemcumque corrigendi rationem proposuimus in not. V. 78. Ex *una*, quae est constans lectio omnium MSS. et edit. veterum, Vossius, ut labouli lectioni *expers* in versu maiori bonum tibicinem supponeret et locum simul doctrinae suae copias explicandi haberet, fecit *murrhae*. — Sane ex hac Vossiana veteres corrigendi norma quidvis pro quovis reponi liceret. Nihilominus haec a Vossio effectam lectionem *miryffium* et *quantivis preti* vocat et probat Vulpius. V. 79—82. Versus sequentes Iosephus Scaliger ex antiquis Codicibus restituit sic: *Nunc vos, optato quae iunxit lumine taeda Non post unaninis, corpora, coniugibus; Tradite*

tollitur, sensus exit absurdissimus. Qui quæso, enim coma in capite Virginis Berenices, omnibus unguentis abstinentis, multa millia simul unguenta bibere potuit? Vitium haud dubie latet in voce *expers*, quam varie iam tentarunt interpretes; vid. *Var. Lect.* pro qua mihi quidem rescribentium videtur *explens* passivè, se *explens*, *expleta*. Ex infinitis exemplis hunc verborum activorum usum probantibus defungi licent uno Catulli, qui supra Carm. LXXIV, 324: *O decus eximium, magnis virtutibus augens*, pro *aucte*, ubi vid. not. Et sic sensus est: in cuius vertice olim, cum virgo esset Berenice, et omnibus se expletet et saturaret unguentis, multa simul millia unguenta bibi.

V. 79 - 82. De lectione et mira versuum sequentium explicatione vid. *Var. Lect.* Ceteris lectionibus haud dubie præferenda est nostra, quam dedi-

mus ex edit. Mureti, Gryph. Cantabr. Græv., quæ sensum satis commodum fundit hunc: nunc vos, novae nuptæ, ne prius nudatæ vestibis, corporum vestrorum copiam unaninis maritis facite, quam ex onyce iucunda mihi munera libaveritis. — Sed et sic de loci integritate valde dubito. Nam primum editiones antiquissimæ et libri MSS. omnes, teste Achille Statio, pro *Non prius* in v. 80. offerunt *Non post*, quod a librariis cum *Non prius* commixtum esse vix credas: deinde ex norma loquendi debet esse *Ne prius - tradite*. Denique temporum consecutio in v. 82. pro *libet* postulabat *libaverit*. — Mihi quidem omnis huius loci corruptio manasse videtur ex mixta paricula *Nunc* cum *Non* in v. 80, quarum particularum confusione corruptus quoque est versus 21, ubi vid. not. Locus igitur mihi rescribendus videtur sic:

Vester onyx, casto petitis quae iura cubili.

Sed quae se impuro dedit adulterio,

Illius, ah! mala dona levis bibat irrita pulvis: 85

Namque ego ab indignis praeinia nulla peto.

Sic magis, o nuptae, semper concordia vestras

Semper amor sedes incolat assiduus.

Tu vero, regina, tuens quum sidera Divam

Placabis festis luminibus Venerem 90

Sanguinis expertem, non votis esse tuam me,

nudantes reiecta veste papillas, Quae (quod mutat Scaliger in *qua*, ut sit pro *ut*) *iucunda mihi munera libet onyx*: lungi autem debent verba sic: *nunc vos, corpora, quae taeda iunxit lumine optato coniugibus non post unanims, nudantes papillas reiecta veste, tradite mihi munera iucunda, quae onyx mihi libet*; hoc sensu: nunc puellae, quae nuptiis maritis haud in concordia permansuris, cum in eo estis, ut cum illis concumbatis, tradite mihi munera, nempe augmenta ex onyce deprecata.— Secuti autem sunt Scaligerum editores deinceps fere omnes. Equidem vero huius loci interpretatione nil vidi ineptius et absurdius: Puellas primo statim cum novis maritis concubitu muneribus placere debent futuram eorum perfidiam!!! De nostra lectione v. not. V. 83. *colius quae iura* Ald. Gryph. Muret. Ex *quaeritis*, quod in libris MSS. invenerat Achilles Statius, fecit ille *quatitis*, et Vossius *quoeris*; male! *petitis* exstat in edit. Parthen. descendente Scaligero. V. 85. *ab* deest in quibusdam. *Illius ara levis* Venet. Gryph. V. 86. *Namque indignatis* Vossius. V. 87. *Sed magis parum commode* in aliis. V. 91. In libris MSS. et

Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda, Nunc post (vel *vos*) *unanims corpora coniugibus Tradite, nudantes reiecta veste papillas, Sic iucunda mihi munera libet onyx: Nunc post* dominae meae exemplo in posterum: vel iunge *post unanims* in unanimitate postero tempore permansuris. Cui nimis nudacter a me repositum videtur *Sic pro Quam* in v. 82, ille servet antiquam lectionem *Quae*. Sed nullo aptior est particula *Sic*, (h. e. hac conditione) cui egregis respondet v. 87. *onyx vascu-*

lum unguearium ex onyce sive alabastrite.

V. 83. *casto petitis quae iura cubili*, per iura casto coniugio explenda intellige fidem, unanimitatem etc.

V. 8) *tuens sidera*, sublatis in coelum oculis; gestus ardentem precantium.

V. 91. *Sanguinis expertem*. Veneris enim aere nihil sanguinis olivadebatur: de ara Veneris Paphiae Tacit. Hist. II, 3. *sanguinem aerae effundere vetitum*. cf. Cerdanus ad Virg. Aen. I, 407. — *non votis esse tuam me*,

Sed potius largis effice muneribus.
Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam:
Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

editt. vett. legitur hic versus sic: *Sanguinis expertem non vestris esse tuam me*. Ex *vestris* iam Pontanus fecit *votis*, quem secuti sunt Parthen. Gryph. Muret. Graev. et alii. Magis tamen mihi arridet coniectura Statii, *et vestris in verbis mutantis. ne siveris esse refinxit Scaliger*; at Vossius fidens doctrina sua et auctoritate, hunc et sequentem versus hac forma incidere iubet: *Sanguinis expertem non verticis esse tuam me Si potis es, largis effice muneribus. de sensu sapienter nihil monet Vossius. Beutlicius denique pro sanguinis rescribit unguinis, et amplectitur emendationem Scalig. ne siveris. V. 92. affice male in quibusdam. V. 93. sidera cur iterem? vetus lectio, sed parum probabilis; explicant passive: cur iterentur? h. e. cur geminentur sidera? cur augeatur siderum numerus? Sidera cur inter? non male legit Theodorus Marcilius; nos acquievimus in lectione vulgata. V. 94. Proximus Arcturus fulgeat Erigonae contra omnem vett. librorum auctoritatem hunc versus ita exhibuerunt et defenderunt Marcilius, Muretus et alii, recte iam refutati a Scaligero et Voss. — fulgeat in quibusdam.*

sed potius etc. non promissis tantum, sed largis potius muneribus a Venere impetrare stude, ut in caput tuum redire et tuam rursus me esse patiatur.

V. 93. *retinent.* sc. me. vid. *Var. Lect.*

V. 94. *Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.* Sensus est:

Tum per me licet Orion vicinus Hydrochoo, (a quo vel maxime ille disiunctus est) fulgur et procellas comparet. — *fulgeret* ab antiquo *fulgerare* pro *fulgurare*. — *Hydrochoi* graece pro Hydrochoo. Est autem Hydrochous seu Ganymedes unum e duodecim signis Zodiaci.

CARMEN LXVII.

AD IANVAM MOECHAE CIVISDAM.

Poëta infamem quamdam mulierem notaturus inrepat eius ianuam, et tanquam nequitiae magistram obiurgat. Hinc interpositam et Ianuam exoritur colloquium, quo primum Ianua omnem in se translata culpam a se amoliri studet, deinde sceleratas incestae mulieris libidines, partim aperte, partim obscure, indicat. — Quae fuerit turpis illa mulier, quis Balbus,

quis pater, quis filius et ceteri boni sodales, id nec facile ex historiis cognosci potest, nec, si posset, ex eiusmodi hominum cognitione magna in nos redundaret utilitas. Recte igitur stultum esse, ad h. l. iudicat Muretus, si quis ea, quae ne tum quidem, nisi a paucis, intelligi possent, coniectura se assecuturum esse autemet. Ceterum simili modo Ianua loquens inducitur a Propertio lib. II, El. 16, quem cum Nostrò compara.

CATVLLVS.

O dulci iucunda viro, iucunda parenti,
 Salve, teque bona Iuppiter auctet ope,
 Ianua: quam Balbo dicunt servisse benigne
 Olim, quum sedes ipse senex tenuit:
 Quamque ferunt rursus voto servisse maligno, 5
 Postquam est porrecto facta marita sene.
 Dic agedum nobis, quare mulata feraris

V. 4. *Olim quum has aedes coniecit Iani Douzas filius. V. 6. porrecto, h. e. expulso vel dimisso; Venett. Gryph. Muret. porrecto in marq. ed. Gryph. Postquam est porrecto facta marita soror ex libro scripto Commelini profert Vossius. Postquam est porrecto facta marita sene tentat Stat. es et est promiscue in libris veteribus. V. 7. Dic age de nobis vel*

V. 1. *Iucunda obsequiosa et commoda ministra, viro, si diis placet, dulci, qui uxorem scortari sinit, parenti, qui filii adeo eubile polluit. cf. v. 20. seqq.*

V. 2. *Salve. iupercius salvere iubet Iannam, flagitiosis hominibus patentem. Sic supra Carn. XLIII, v. 1. Salve, nec minimo puella naso, Nec bello pede, nec nigris ocellis, etc. teque bona Iup. auctet ope. Imitatus est Ovid. Fastor. I, 612.*

V. 3. *benigne, bene et honeste.*

V. 5. *voto maligno, cupiditatibus inhonestis et turpibus, scortationi.*

V. 6. *Postquam est porrecto*

facta marita sene. Sensus est: postquam mortuo Balbo uxor in hanc domum deducta est porrecto a situ mortuorum. Collocabantur scil. apud veteres mortuorum corpora domi sic, ut ianuam versus porrecta incerent. vid. Kirchmannus de Funeribus Romanorum l. 1. c. 12. — facta marita est trahunt interpretes ad Ianuam, et marita pro maritalis explicant; sed id admodum durum mihi videtur; ego intelligo mulierem, quae ex meretrice est facta marita. Pro facta legendum olim suspicabar lecta vel ducta, sed salsius fortasse dixit poeta facta est, a patre nimirum et filio simul.

In dominum veterem deseruisse fidem.

IANVA.

Non, ita Caecilio placeam, quoi tradita nunc sum,
 Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea. 10
 Nec peccatum a me quisquam pote dicere quidquam:
 * Verum isti populo ianua quidque facit:
 Qui, quacumque aliquid reperitur non bene factum,
 Ad me omnes clamant: Ianua, culpa tua est.

CATULLVS.

Non istuc satis est uno te dicere verbo; 15
 Sed facere, ut quisvis sentiat et videat.

IANVA.

Qui possum? nemo quaerit, nec scire laborat.

CATULLVS.

Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

IANVA.

Primum igitur, virgo quod fertur tradita nobis,

de vobis in libr. vet. die age die nobis Stat. V. 9. plateam in libro Maffei, unde Statius legendum putat pateam. pro tradita exhibent Gryph. Murett. et editt. aliae: credita; saepissime autem credere et tradere permutatis sunt. vid. Burmann. ad Ovid. Metam. II, 378. et Drackenboch. ad Sil. Ital. XVI, 371. V. 12. Hic lacuna in antiquissimis codicibus fuisse videtur, quam pro suo quisque ingenio explere studuit: hinc alius: Verum isthaec potius ianitor ipse facit: alius: Verum istis me auctorem esse facit populus; alius: Verum isti populo di mala multa ferunt: alius: Verum isti populo ianua quid reficit. Statius coniiciebat: Verum istis probri ianua quidque facit. Scaliger: Verum istis populi naenia, Quinta, facit. Vossius: Verum isti populo Ianua quid faciat? En versus VV. DD. in eiusmodi veterum locis studium! nos dedimus lectionem Græv. V. 17. Quid possum MSS. Stat. Quid possit in libro Scalig. unde ille: Quid possis. V. 18. Nos volumus vobis dicere, ne dubita MSS. Stat. unde ille nec dubia reponit; pergit nimirum ex hac lectione Ianua loqui.

V. 9. *tradita.* Caecilium Balbi quam suaviter sibi respondent. haeredem fuisse, facile ex usu V. 12. Friget hic versus, verbi *tradere* colligas. quamcumque lectionem sequaris. vid. *Var. Lect.*

V. 11. *Nec peccat.* etc. nec V. 16. *facere* probare et de- quisquam quidquam mihi culpae vertere potest. *quisquam* et *quid-* clarare.

Falsum est. Non illam vir prior attigerat, 20
 Languidior tēra quoi pendens sicula beta,
 Nunquam se mediam sustulit ad tunicam:
 Sed pater illius nati violasse cubile
 Dicitur, et miseram conscelerasse domum;
 Sive quod impia mens caeco flagrabat amore, 25
 Seu quod iners sterili semine natus erat.
 Et quaerendum unde unde foret nervosius illud,
 Quod posset zonam solvere virgineam.

CATVLLVS.

Egregium narras mira pietate parentem,
 Qui ipse sui gnati mīxerit in gremium. 30

V. 20. *namque illam* — attigerat Stat. non qui illam vir prior attigerit Vossius, accedente Vulpio. *namque illam vir prior attigerat* Græv. v. uot.
 V. 22. *sustulit hanc tunicam* in omnibus MSS. Stat. unde ille coniectat: *Nunquam se media sustulit hinc tunica.* V. 23. *ipsius* in nonnullis. *ille sui* tentat Scaliger. V. 25. *teuto* — amore in quibusdam MSS. Stat. V. 27. *Quaerendumque nec unde foret* Parthen. Voss. Vulp. *Ne quaerendum aliunde foret* Gryph. Muretus. *Et quaerendum unde foret* in omnibus MSS. Stat. qui primum vidit, particulam *unde* geminandam esse. *Et quaerendum aliunde foret* editor Cantabr. Græv. V. 30. *inmīxerit* in

V. 20. *Non illam.* Suspectam hanc lectionem esse, apparet ex *Var. Lect.* Equidem legendum puto; *Nunquam illam*, quod facile ex corruptis lectionibus elici potest; et sic oratio multo fit concinnior et gravior ob repetitionem particulæ *nunquam* in versu 22.

V. 21. *sicula* gladiolus, diminutivum a *sica*. Similes locutiones, quibus pars, qua viri sumus, petulanter exprimitur, non gravatus est, e penu sua depromere Vulpius. cf. Stat.

V. 24. *conscelerasse domum*, cf. supra Carm. LXIV, 405.

V. 25. *caeco amore*, quo quis ad explendam libidinem, nulla

legum humanarum ratione, habita, caecus agitur.

V. 26. *Seu quod iners sterili semine natus erat*, quod virum se praestare non poterat.

V. 27 — 28. Sensus: Et alius quispiam, undecumque tandem foret, exquiri debebat, qui ad eripiendam virginitatem nervosior, h. e. vi mascula magis instructus esset. *nervosius* hinc Græcis νερός, τὸ vidίον — *zonam solvere* vid. quod laudavimus supra ad Carmen LXI, 53 et II, 13.

V. 30. *Qui ipse etc.* qui cum nuru sua adeo concubuerit. Si quis exempla rem obscenam illustrantia desiderat, adeat ad h. l. Interpretes et conferat Pers. Sat. VI, 73.

IANVA.

Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere
 Brixia, Cycnaeae supposita speculae,
 Flavus quam molli percurrit flumine Mela,
 Brixia, Veronae mater amata meae:
 Sed de Posthumio, et Corneli narrat amore, 35

uno Statii. V. 31. *Atqui non solum hunc (se impium et libidinosum patrem) Gryph. Muret. Graev. V. 32. Chinaca — specula Venett. Gryph. Cantabrig. Chinacae — speculae Muretus et alii: nostram lectionem defendit Vulpinus. vid. not. suppositum in specula vel supposita in specula in nonnullis, haud dubie versus solvendi causa, sed syllaba brevis, sequenti syllaba cum sp. incipiente, producitur. Exempla congestit Vulpinus ad Tibull. I, 5, 28. V. 33. 34. Hos duos versus spurios et mala manu importatos esse, quod non solum historicarum veritati, sed etiam linguae Latinae proprietati, atque omnino elegantiae Catulli repugnet, acriter contendit Scipio Maffei in libello Italico, quem edidit: *De antiqua Veronae conditione*, sed eosdem in fidem suam recepit et motas a Maffeo difficultates eleganter et docte expedire studuit Paulus Galeardus in Opusculo inscripto: *Parere intorno all'antico stato de' Cenomani ed ai loro confini*. Utriusque argumenta proposuit et diligenter examinavit ad h. l. Vulpinus, qui in sententiam Galeardi discedens dignos omnino hos versus Catullo esse magno eruditionis apparatu et idoneis argumentis ostendit. pro percurrit in v. 33 male legitur in nonnullis praecurrit, ut docet Wesselingius in notis laudatus. V. 35. Postumii in*

V. 31. seqq. Sensus: Atqui non huius nefandae libidinis tantum testem se profitetur Brixia, sed eadem quoque de adulterio cum Posthumio et Cornelio facti narrat — Brixia (nunc Brescia, ut notat Cellar. Geogr. Antiq. II, c. 9.) caput gentis Cenomanorum appellatur a Livio XXXII, 30. Describitur iam Brixia primum a situ, Cycnaeae supposita speculae h. e. arcis vel colli; ponamus in hanc rem verba, quae Vulpinus ex libello Ioannis Chrysostomi Zanchii de Origine Orobiorum sive Cenomanorum ad Petrum Bembum lib. II, protulit: Declarare, scribit ille, nobis voluit poeta lepidissimus, prin-

cipem illius arcis, summo in collis cacumine positae, fundatorem ac conditorem fuisse Cydnum, illum Liguris filium, quem Graeci Cycnum vocant, quae ad Caesaris usque tempora proprio nomine ab auctore Cycnea specula cognominaretur, non Cichonia aut Chinnea, ut in libris minus accurate scriptis reperiri solet. — Collem ipsum Brixiae imminuentem hodie vocari Cigno, ex Heliae Capreoli Monumentis Brixianis refert laudatus a Vulpio Paulus Galeardus in Observationibus ad priscam Inscriptionem, aliasque Brixianas antiquitates, editis in Volumine XXX. Epheme-

Cum quibus illa malum fecit adulterium.
 Dixit hic aliquis: Qui tu isthaec, ianua, nosti,
 Quoi nunquam domini limine abesse licet.
 Nec populum auscultare: sed huic suffixa tigillo
 Tantum operire soles, aut aperire domum? 40
 Saepe illam audiui furtiva voce loquentem
 Solam cum ancillis haec sua flagitia,
 Nomine dicentem, quos diximus: utpote quae mi
 Speraret nec linguam esse, nec auriculam.
 Praeterea addebat quemdam, quem dicere nolo 45
 Nomine, ne tollat rubra supercilia.

nonnullis. V. 37. *Quid? tu isthaec* in MSS. Statii, non male. V. 38. *di-
 vum limine* ex libris melioribus profert Vossius, et intelligit Penates vel
 Lares. V. 39. *haec suffixa tigillo* in MSS. Statii V. 42. *Solam consiliis*
vel conciliis in editt. antiquis, nudo Manutius legendum suspicatus est
consciolis, adstipulantibus Mureto et Scaligero; quos secuti sunt Cantabr.
 et Graev. et vere dimittuntorum usu maxime delectatur Catullus. At
 Vossius legi iubet *Caeciliis*, h. e. agnatis Caecilii, cuius mentio facta est
 versu 9, et sic legebat ism Parthenius; nec incommoda videtur nostra
 lectio, quam protulit Statius. V. 44. *Speret nec* in omnibus MSS. Statii
 et Codice Patavino, nudo ad verum fulciendum Statius verba transponit
 sic: *Nec linguam speret*: sed neque Vossium, neque Vulpium hiatus post
linguam offendit, nec adeo, puto, Catulli lectorem offendere debet; in-
 terim dedimus lectionem vulgatam. V. 45. *ardebat* in quibusdam.

ridum Literatorum Italorum, Articulo II. deinde, ut solent
 poëtae in describendis urbibus;
 a flumine *Mela*, qui olim Bri-
 xiam alluebat, nunc vero circi-
 ter millia passuum ab urbe abest.
 vid. *Wesseling*. ad *Antonini Iti-
 ner.* p. 552. — *flavus* ab arenarum
 flavo colore. vid. *Schrader*. ad
Museum p. 269. *mollis flumine*,
 vocatur flumen *molle*, quamvis
 erat torrens rapidus; sed hoc fit
 ex more poëtarum, sic *Ladon*
 ab Ovid. *Met.* I, 702. *placidus*
 vocatur, cum esset flumen rapi-
 dissimum; et *Hebrus* a Virg.
Acc. I, 321. *celer*, cum esset

per se tardissimus; dicitur deni-
 que *Brixia* Veronae, ubi res
 agitur, *mater*, vel quod esset,
 ut Statius observat, urbs Brixia
 vetustior, vel quod inde coloni
 multi commigrassent, vel quod
 esset Cenomanorum metropolis.
 Vulpius comparat cum nostro
 Epigramma Callimachi XXVII.
 Καλλιόχη κρησπέσοισι, τί δ' ἕσπερον εὐνοίη
 θίξαι, μήτηρ ἰσάκων παρτίδος ἱμερίστου
 et alia exempla, ubi *mater*, μήτηρ,
 de urbibus sic usurpatur, e graecis
 scriptoribus profert.

V. 42. vid. Var. Lect.

V. 46. *Ne tollat rubra sup.* ne
 exasperetur ira, quam sublata et

Longus homo est, magnas quoi lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.

attracta supercilia prae se ferunt.
cf. Douza Fil. ad h. l.

V. 47. *Longus*. longiori corporis figura notare simul videtur mimi stuporem. cf. infr. Carm. LXXXVI, 4.

V. 48. *Falsum mendaci ventre puerperium*, vel quod adoptare vellet prolem adulterinam et illegitimam, vel quod ipse adultério conceptus, homini locupletis suppositus esset.

CARMEN LXVIII.

AD MANLIUM.

Catullus Manlio, (de quo vid. supra Argumentum ad Carm. LXI.) respondens ad eius literas, in quibus ille de acerbo quodam, quem expertus fuerat, casu multum et misere questus fuerat, et doloris sui leniendi gratia munera Musarum et Veneris h. e. carmen quoddam consolatorium et amatorium a poeta nostro petierat, hoc carmine declarat, se, licet ex eo quod officium amicitiae in re tristi a se exigat, non sine magna voluptate, quam in amicitia sua ponat, cognoverit fiduciam, tamen, cum ipse gravissimo ob fratris dulcissimi mortem dolore nunc oppressus sit, qui omne Musarum studium et omnes animi delicias abstulerit et de tota mente fugaverit, nullo modo huic officio satisfacere posse. Ne vero hac excusatione ingrati animi suspicionem apud Manlium moveat, ipse praedicat, quot et quantis obstrictus illi teneatur beneficiis, et his nominibus Musis eum per omnes terras celebrandum commendat. Inprimis extollit insigne eius studium, quo olim puellae, quam perditae amabat, usum sibi conecserit; quam eodem amoris ardore in domo Manlii sibi apparuisse canit, quo olim Protesilao in domum eius deducta apparuisse dicitur Laodamia, cuius subulam fusius hac occasione sibi explicandam sunit; qua enarrata cum bonis votis pro salute Manlii et totius eius domus unucupatis, carmen finit. — Quod supra Carm. LXIV de longioribus poetae nostri digressionibus animadversum et reprehensum fuit a viris doctis idem valet de interta huic carmini fabula Laodamiae, quae, quo maiorem carminis partem occupat, eo

magis lectorum animos ab ipsa re ad quam scribendam poëta accesserat, avertit. Nemo certe in eo carmine, in quo poëta ob internum animi dolorem, nullum plane iam se cum Musis commercium habere fatetur, longiorem fabulae cuiusdam descriptionem expectat, sed, si cogitamus, fabulam Laodamiæ ita esse comparatam, ut docere possit alios, quam saepe amor ferventissimus interrumpi solcat; Catullus pro animi sui dolore in huius fabulae contemplatione et consideratione acquiescisse et uberiore eius expositione tam sibi, quam Manlio, interrupti anoris dolore laboranti, aliquid solutii petiisse, putari potest. — Ipsa fabula autem tam egregium in Catullo nostro nacta est interpretem, ut, sive opportuno, sive importuno loco ab eo tractata fuisse censeatur, digna certe, quæ ad omnem posteritatem propagetur, habenda sit. Muretus quidem, interponens suum de hoc carmine iudicium, pulcherrima omnino, inquit, hæc Elegia est, atque haud scio, an ulla pulchrior in omni Latina lingua reperiri queat. Nam et dictio purissima est, et mira quaedam affectuum varietate permixta oratio, et tot ubique aspersa verborum ac sententiarum lumina, ut ex hoc uno poemate perspicere liceat, quantum Catullus ceteris in hoc genere omnibus præstare potuerit, si vim ingenii sui ad illud excolendum contulisset. — Separatim hoc carmen edidit et tanquam specimen futuræ editionis Catulli proposuit, Celebre apud Batavos Nomen, Santenius (Lugd. Batavorum 1788. 4.) cuius cura in nova, quam adornaturus est, editione spectare potissimum videtur eo, ut librorum MSS. et editionum principum usu et collatione spurias lectiones investiget et tollat, genuinas autem revocet et constituat; quo quidem studio quam præclare Vir tam eruditionis quam librorum copia instructus de Catullo meritus sit, dicere nihil attinet. Non parum igitur in huius carminis recensione iuvat nos opera Santenii, cui, non nisi iis omissis lectionibus, ex quibus nihil sani extricari posse videbatur, omnis fere a nobis subiecta debetur lectionis varietas. Sed cum opus sit, si cum fiducia quadam de germana poetæ nostri lectione iudicare et originem corruptarum lectionum exquirere volumus, ut uuctoritas, vetustas et bonitas librorum tam scriptorum, quam expressorum diligenter examinetur, et eorum ordo pro sua cuiusque dote et virtute constituatur, non dubitamus, quin has critices in recensendo Catullo partes Santenius egregie expleturus sit.

Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,
 Conscriptum hoc lacrimis mittis epistolium,
 Naufragum ut eiectum spumantibus aequoris undis
 Sublevem, et a mortis limine restituam:
 Quem neque sancta Venus molli requiescere somno 5
 Desertum in lecto coelibae perpetitur;
 Nec veterum dulci scriptorum carmine Musae
 Oblectant, quum mens anxia pervigilat:
 Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum,
 Muneraque et Musarum hinc petis, et Veneris. 10

Ad Manlium. In scribendo hoc nomine libri MSS. et editi. veteres mirum in modum discrepant; scribitur enim modo *Malius*, modo *Malkius*, modo *Manlius*, modo *Allius*; eadem huius nominis confusio est in aliis scriptoribus. vid. quos laudat Santenius. V. 1. *Quid* in quatuor MSS. Saut. Quo ex uno profert Voss. utrumque male; evincit enim nostram lectionem v. 9. V. 2. *conscriptum* vult Schraderus; sed quis non sentit, multo gravius esse *conscriptum*? — hoc omissum est in edit. Muret. V. 3. *Naufragi* coniecit Heinsius, ut ad *aequoris* referatur. pro ut male in nonnullis et. V. 6. *thalamo* pro *lecto* in edit. Stat. haud dubie ex errore. V. 8. *pervigilet* male Scaliger. V. 9. *ducis* in triginta codicibus et editi. quatuor prioribus offendit Santenius. Magis quidem aridet et multo convenientior videtur nostra lectio *ducis*, quam primus Calpurnius vulgavit, sed haud inepte quoque explicari potest *me dicitis* pro: me delectas, me alloqueris ut tuum amicum in hac epistola; confusa autem sunt sexcenties a librariis *dicere* et *ducere*. cf. supra Var. Lect. ad Carm. VIII, 4. V. 10. et priori loco omissum est in Codice Hamb. et Charta

V. 1. *Casuque opp. acerb.* amoris, cui adhuc indulserat, fructibus privatum fuisse hoc acerbo casu Manlium, apparet ex v. 6. Multa autem suadent, ut cum Scaligero et Vulpio de inimicitia potius inter Manlium et eius amicam orta; quam cum Partheno de eius uxoris Iuliae morte cogitemus. Sic Manlius v. 3. dicitur *naufragus* haud dubie, quod in amore fecerat naufragium, h. e. expulsus fuerat a puella. Nec, ut alia taceam, Manlium de morte uxoris do-

lentem munera Veneris a Catullo petisse, facile tibi persuadeas.

V. 2. *Hoc*, huius argumenti, in qua hoc postulas.

V. 4. *Restituam*, imitatus est Nostrum, ut monuit iam Muretus, Virgilius in *Culice* v. 223. — cum te Restitui superis leti iam limine ab ipso.

V. 5. *Sancta Venus* cf. supr. ad Carm. XXXVI, 3.

V. 6. *Desertum in lecto coelibae* solum et derelictum in lecto viduo et vacuo; plenius pro: in

Sed tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
 Neu me odisse putes hospitis officium:
 Accipe, queis merser fortunae fluctibus ipse,
 Ne amplius a misero dona beata petas.
 Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est, 15
 Iucundum quum aetas florida ver ageret,
 Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
 Quae dulcem curis miscet amaritiam.
 Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 Abstulit. O misero frater adente mihi. 20
 Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater:

Reg. at in exemplari Bibl. Leid. totus versus legitur sic: *Munera Musarumque hinc petis hinc Veneris.* V. 12. *sospitis* tentabat Schraderus sed cf. v. 68. V. 13. *Apice* in quibusdam: saepe enim in *adipicere* et *accipere* peccarunt librarii, vid. *Nic. Heins.* ad Claudian. in Eutrop. I, v. 485. et *Brouekhausius* ad Propert. II, 13, 29. *qui* in uno Mediolanensi. quid Nanianus. *quam* laudat Crinitus in vita Catulli. *verser* in alio Mediolanensi et Bodleiano. V. 20. *Abscidit* dedit ex vetere, ut ait, scriptor Scaliger; sed nostram lectionem auctoritate et consensu MSS. octo et viginti et editt. ante Scaligerum excusarum confirmavit Sentenius.

lecto deserto. sic cubile desertum
 v. 29.

V. 12. *Hospitis officium*, quod hospes ab hospite ex hospitii iure exigere potest; ergo non amicitiae tantum, sed hospitii quoque vinculo Noster cum Manlio coniunctus fuit.

V. 13. *Queis m. fort. fl. ipse* nota et elegans fortunae adversae imago, maris impetuosi instar corripientis et voragine sua absorbentis miseros. *Stattius* comparat Horat. Epist. I, 2, 22.

V. 14. *dona beata*, qualia non nisi a beatis, h. e. secunda fortuna utentibus, peti debent.

V. 15 - 16. Expende ornatum vulgaris sententiae: cum adhuc essem adolescens. *Vestis pura*

est toga virilis, ita *vocala*, quia tota alba fuit, quam, deposita praetexta, sumere fere solebant adolescentes anno aetatis decimo sexto, ut in vulgus notum est. Ad vers. *minorem* illustrandum varia ex graecis scriptoribus exempla congegit *Stattius*.

V. 18. *Quae d. c. m. a. cf.* quae in hanc sententiam notavimus supra ad Carm. LXIV. v. 95.

V. 19. *Luctu fraterna mors abst.* exquisitiore forma pro: luctus fraterne mortis.

V. 21. *Nostrum* ante oculos habuit *Lotichius* Lib. III. Eleg. 6, v. 39, 40. *Tu studium lusuriae meos, tu gaudia vitae Omnia fregisti morte, Stibare, tua,*

Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quoius ego interitū tota de mente fugavi 25
 Haec studia, atque omnes delicias animi.
 Quare, quod scribis: *Veronae turpe Catullo*
Esse, quod hic quisquis de meliore nota
Frigida deserto tepescit membra cubili:
 Id, Manli, non est turpe; magis miserum est. 30

V. 27. *quae scribis* in uno Voss. V. 28. *quisque* in Cod. Leid. n. 13. *quisquam* dedit Muretus. In fine versus Excerpta Perrei addunt est. V. 30. *tepesiunt* in quibusdam. *tepesiant* in optimo libro Vossii, unde Schraderus faciebat *tepesiat*, nimirum quoad membra. *tepefectat* in

V. 22. Tecum omne simul, quo domus nostra nitebatur, sepultum est praesidium, omnis gentis nostrae honor extinctus, omnis a consanguinitate nobis parta felicitas sublata est; quam graviter ad miserationem invocandum!

V. 23. *Omnia - nostra*. Hunc versum uno tantum mutato verbo aenum fecit Lotichius Ecl. I, v. 32. *Omnia tecum una fugerunt gaudia nostra*.

V. 24. *Quae tuus in vita etc.* In hanc sententiam Eldichius comparat Euripid. Alcest. v. 345. *ὅς γὰρ πῦρ τίθειν ἴδεν φίλον*.

V. 27-30. Sensus est: Quare, quod scribis, turpitudini esse Catullo, Veronae iam commoranti, quod Romae (*hic*) quilibet nobilior vel beator frigida in cubili deserto membra fovere, b. e. cum puella a Catullo deserta consensere solet, id, Manli, non turpe magis, quam miserum est, (quia causa deserti et intermissi amoris fuit gravis dolor et

luctus.) - Ponit nimirum poeta ipsa verba, quibus Manlius in missa ad se de hac re epistola usus fuerat; unde facile intelligitur, cur in versu 28. *hic* et v. 29. *tepefecit* (h. e. tepeficere solet) scripserit. Quod quidem, ut statim in lectorum oculos incurreret, alia literarum forma hunc locum excudendum curavi. - *quisquis*, nisi in fine versus additur est, iam pro *quisque*, quilibet positum est. et sic *quisquis* pro *quisque* apud ipsum Ciceronem occurrit ad Div. VI, 1. *Nam etsi, quocumque in loco quisquis est, idem est ei sensus; eodem modo quidquid pro quilibet in Oracione pro Cluentio c. 19. ut quidquid ego apprehenderam. et Livius XXXVI, 27. §. 13. generosum in sua quidquid sede gignitur. Hinc quoque fortasse explicari potest conclamatus ille locus Virgilianus Ecl. III, 109. 110: *Et vitula tu dignus, et hic: et quisquis amores Aut metuet dulces, aut**

Ignoscas igitur, si, quae mihi luctus ademit,
 Haec tibi non tribuo munera, quam nequeo.
 Nam, quod scriptorum non magna est copia apud me,
 Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus;
 Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas: 35
 Huc una ex multis capsula me sequitur.
 Quod cum ita sit, nolim statuas, nos mente maligna
 Id facere, aut animo non satis ingenuo;
 Quod tibi non utriusque petiti copia facta est:

Excerptis Franc. Caeciae. placet haec lectio praee ceteris. V. 32. *Ex quam nequeo*, quod in Codice quodam et editione vetusta invenerat, fecit Heinsius quoniam *nequeo*, parum commode. V. 34. *quam Romae* in Collationibus et Excerptis quorundam. V. 35. *mihi*, quod pro *mea* in editionem Ald. 1502 invecum fuerat, iam ab aliis reiectam est. V. 36. *e* in nonnullis. V. 37. *me pro nos* in edit. Ald. 1502, unde ab aliis repetitum est; sed nos tuerentur omnes MSS. et redd. antiquissimae, quibus usus est Santenius. V. 39. *petiti* ex coniectura Partheuil, quem plures secuti sunt, nam eiusmodi aliquid flagitat fere utriusque. — *Quod tibi non prius usque petenti* parum feliciter tentat Heinsius. pro *facta est* legitur in quibusdam libris MSS. *posta est*, quod recepit Vossius. alias corruptas lectiones recensuit Santenius, ex quibus vix extrices lectionem nostrae

experietur amarus. Dubitat quidem adhuc de huius loci integritate Summus Heynius, nec unquam commodum et rationibus grammaticis consentaneum sensum inde elici posse existimat; et sane, ut nunc leguntur verba, inextricabili laborant difficultate. Sed omnis difficultas tolli posse mihi videtur mutata copula et ante *quisquis* in *sic*, et pro *metuet* et *experietur* recepta lectione, quae est in edit. Venet. *metuat* et *experiat*, hoc sensu: uterque dignus est, qui positum pretium, vitulam, accipiat; *sic* (vestro exemplo) *quisquis* (quisque, quilibet alius) aut metum in felici, aut amaritiam in infelici amore canendo

exprimat; utrumque autem ab utroque pastore alternis expressum est.

V. 34. *Hoc fit, quod Romae vivimus*, causa est ea, quod proprium mihi domicilium Romae est, ubi omnis nostra servatur suppellex libraria.

V. 36. *Huc*, Roma inde Veronam. — *capsula* librorum et scriptionum theca et receptaculum, unde, qui libros in capsula gestando pueros nobiliores in ludum litterarium cunctes sequebantur, dicti sunt *capsarii*. vid. Turneb. ad Sueton. Ner. 36.

V. 39. *utriusque petiti*, (vid. Var. Lect.) utriusque rei, quam a me petisti. cf. v. 10.

Ultro ego deferrem, copia si qua foret. 40
 Non possum reticere, Deae, qua Manlius in re
 Iuverit, aut quantis iuverit officiis;
 Ne fugiens seclis obliuiscens aetas
 Illius hoc caeca nocte tegat studium.
 Sed dicam vobis. Vos porro dicite multis 45
 Millibus et facile haec charta loquatur anus.

*

*

*

praefendam. V. 40. *deferrem* male in libris MSS. et edit. vet. V. 41. *quam* pro qua recepit Santenius, quod in plus quam triginta Codd. et multis edit. antiquissimis inueniat; sed ex meo sensu multo aptius et verius est *qua*, quod in duobus Codd. Saibantis et aliis reperitur, nam rem ipsam, in qua expertus sit Manlii auxilium, Catullus refert. Commentum Scaligeri *Quam me Allius iam ab aliis explosam* est. V. 43. *Nec* in duobus principibus Venet. et septemdecim Codd. Santenii; sed non raro in scribendis particulis *ne* et *neu* peccarunt librarii. VV. DD. quos laudat Drackenborch. ad Liv. I, 10, 3. Tom. I, p. 53. adde Bentlei. ad Horat. Sat. II, 3, 262. V. 46. et *facere hoc jama loquatur anus* volebat Fraterius. pro *charta* perperam in plurimis libris MSS. certa vel *corva*, unde Achilles Statius tentabat *cera*; sed *charta* est in optimo codice olim Ducis de la Valliere, nunc Santenii, et confirmatur imitatione Martialis. XII, 4. *** In plerisque Codd. antiquis hic est lacuna, quae

V. 40. *deferrem offerrem*, ut saepe apud Ciceronem. vide exempla in *Ernesti Clave Cic. s. v. deferre*.

V. 41. Eodem tempore, quo poeta Manlii precibus se satisfacere non posse declarat; opportune eius animo obversantur accepta ab eo beneficia. Convertit autem se ad eas deas, h. e. Musas, quibus, ut Theophrastus canit, (*Idyll. XVI, 1, 2.*) cura est, *ἐπιπέμπειν ἀλλήλοις ἐπιπέμπειν*, et eorum nomina aeternitati consecrare.

V. 42. *Iuverit se. me.*

V. 43. Ne ulla usquam haec eius de merita obliteret oblivio; expende, quam egregie poeta

hanc sententiam exornaverit.

V. 45. Novo exemplo poeta iam Musis eandem materiam suggerit, quam alias Musae poetis suggerere solent. Causam huius novitatis repete ab eius dolore, in quo, quas ipse sustinere nequit partes, lepide Musis delegat.

V. 46. *charta loquatur anus*, olim eum charta fuerit vetusta, intellige carmina ad posteritatem propaganda; sic *anus* passivi adiective ponitur; exempla vide apud Vulpium, cf. supra ad Carm. IX, 4. Expressum hoc esse ex Fragment. Aeschyli *ὡς δὲ γὰρ γέρον γέροντα* iudicavit *Falckenarius* ad Euripid. Phoeniss. v. 103. p. 38. *Santenius* in haec

Notescatque magis mortuus, atque magis:
 Ne tenuem texens sublimis aranea telam,
 Deserto in Manli nomine opus faciat. 50
 Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam,
 Scitis, et in quo me corruerit genere:

in Datiano et octodecim aliis Codd. apud Santenium expleta est sicut *Omnibus et trivis vulgetur fabula passim*, in octo aliis Codd. ceterisque editionibus omnibus: *Omnibus inque locis celebretur fama sepulti*. V. 49. *Neo* reposuit Santenius multorum librorum MSS. et edit. antiquarum auctoritate commotus; mihi oratio postulare videtur *ne*, cf. ad v. 43. V. 50. *In deserto Auli* ex coniectura Marcelli, quam amplexus est Vulp. in nomine *Manli* mirum in modum discrepant MSS. vid. Santenium. V. 51. *Amatutia* in Cod. Saibantia, Valliriano et secunda Veneta. *Amatuntia* in primo Mediceo et edit. antiquioribus. sed formam *Amathusia* praefert *Heinsius* vel Ovid. Amor. III, 15, 15. et sic est in omnibus fere edit. Santenii. V. 52. *corruerit* Palatium membranaceus et Commelinianus apud Santenium, quam lectionem probant Statius, Vulpinus et alii. Sed *corruerit* existat in sex et viginti Codicibus Santenii et omnibus editionibus antiquis, quod sumendum est active pro: prostraverit, pessumdederit; quod quamvis paulo insolentius a Catullo dictum videri possit, idem tamen vim amoris, cui quis succumbit, vel quo quis prosteruitur, graviter de-

rem laudat *Toupium* ad Theocritum Tom. II, p. 394.

V. 49 - 50. *Ne tenuem texens sublimis aranea* etc. Nota imago de rebus neglectis et in situ et squalore iacentibus. cf. *Brouckhus.* ad Propert. III, 4, 33. et supra ad Carm. XIII, 8. *aranea sublimis* telam suam in sublimioribus locis suspendens. *Dex. in Manli nom. opus faciat*, neglectum Manlii nomen, ubi illud scriptum est. *textura* obducit.

V. 51. *duplex Amathusia*. Multiplicem duplex Venus ab interpretibus ad hunc locum nacta est explicationem, quam ita a Catullo vocatam putant, vel, quod sit fallax et dolosa, ut dicitur *duplex Ulysses* apud Horat. Od. I, 6, 7. vel quod ama-

toribus modo propitiam modo iratam se praebet; vel quod Catullum ad duas puellas amandas pellexerit: vel quod Catullus utriusque sexus amore flagraverit: vel quod gemina sit Venus; *vulgaris* et *coelestis* *typhoea*: vel quod Veneris tam maris, quam feminae effigies barbata in Amathunte culta fuerit, ad quam poeta respexisse videri possit. — Mihi quidem ideo iam Amathusia dicta a Catullo videtur *duplex*, quod dea in puellae, quam deperibat Noster, amore, non ipsi uni tantum, sed alii simul favebat, h. e. quod eandem, quam amabat, cum alio coniunxerat; cf. v. 135 et 146. et sic *duplex* habet fere notionem fallaciae.

V. 52. *in quo genere*, in quam gravi amoris genere; quale est

Cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes,
 Lymphaque in Oetaeis Malia Thermopylis;
 Moesta neque assiduo tabescere lumina fletu 55
 Cessarent, tristique imbre madere genae.
 Qualis in aërii pellucens vertice montis
 Rivus muscoso prosilit e lapide:

scribit; huc pertinet locus Horatii Od. I, 19, 9. *In me tota ruens Venus*. quid? si ad hoc exemplum una transposita vocalis versus legatur sic: *Scitis et in me quo corruerit genere*. Quod si autem ex norma Criticorum lectio difficilius praeferi debet facilliori, iam ex hac ratione verior habenda est lectio *corruerit*; nec me movet, quod *torruerit* magis conveniat versui sequenti, ut observat Turnebus in *Advers.* XVI, cap. 1, cum et nostra lectione bene nexus constet. *corpuerit* pro *corripuerit* coalecit *Marklandus* in notis laeditis apud Santenium. *torruerit cinere* vult *Heinsius*. in qua *me torruerit Venere* ingeniose emendat *Schraderus*, modo in versu maiori *Amathusia* non praecederet. V. 54. Pro *Lympha* in uno Vaticano *Fuda* haud dubie ex interpretatione. pro *Oetaeis* varia in variis libris offeruntur lectionum monstra; vid. Santen. Eodem modo libri variant in *Malia*, quae lectio certe post *Parthenium* non impugnari debebat. vid. not. *Lamia* tentabat *Taurellus*. Sed *Vossius* importavit *Daulia*, merito hoc nomine iam reprehensus ab *Hemsterhusio* ad *Lucian.* T. I, p. 112. V. 55. nec in tribus libris Santenii. V. 58. a *lapide* in *Datii*

illud, ubi ab alio simul amatur puella — *me corruerit* vid. *Var. Lect.*

V. 53. *Trinacria rupes* Aetna in *Sicilia*, quam antiquis a tribus promontoriis, (quae Graecis ^{πελορον}) *Peloro*, *Pachyno* et *Lilybaeo* dictam esse *Trinacriam*, in vulgus notum est. *Trinacria Aetna* *Virgil.* *Aen.* III, 554. ceterum luxurians poetarum ingenium saepius flammam amoris cum ignibus Aetnaeis comparat. Sic *Ovid.* *Rem. Amor.* v. 491. *Quamvis infelix media torreberris Aetna, Frigidior glacie fac videre tuae*, alia exempla dant *Statius* et *Vulpianus*.

V. 54. *Sensus*: et quantum ardent thermac s. aquae calidae in *Thermopylis*. — Huius aquae

calidae fontes *Herculi* dicati fuerunt in ipsis *Thermopylarum*, inde sic dictarum, faucibus sive ingressu, quae a superimpendente illis monte *Oeta* vocantur *Oetaeae*; ipsa aqua aulem dicitur *Malia* ab adiacente regione *Maliensi*, quae *sinum Maliacum* ad Orientem habet. *Fase* et *erudite* hanc rem examinavit *Santenius*, quem vide.

V. 57. seqq. Hanc elegantissimam cum rivo comparisonem vale ad lacrymarum imbrem trahit *Muretus*, quem cum aliis secuti sunt *Vulpianus* et *Santenius*, qui loca plane huc non pertinentia in hanc rem ex *Homero* laudant; nexus institutae comparisonis aperte est hic: quale levamen aestatis tempore lasso et

Qui cum de prona praeceps est valle volutus,
 Per medium densi transit iter populi, 60
 Dulce viatori lasso in sudore levamen,
 Cum gravis exustos aestus hiulcat agros:
 Ac veluti nigro iactatis turbine nautis
 Lenius adspirans aura secunda venit,
 Iam prece Pollucis, iam Castoris implorata: 65
 Tale fuit nobis Manlius auxilium.

codice; sed nemo non praeferet *e lapide*. V. 59. *de prono colle suspi-*
cabatur olim Santenius. V. 61. *basso viatori*, quod vitiose in Codd.
 legitur, non dubitavit in fidem suam recipere Vossius. V. 63. *Hic*
 in omnibus fere MSS. Santenii: in tribus haec; sed res ipsa flagitat
Ac. V. 64. *Leniter* in Dattii Cod. m. pr. et Riccard. apud Sant.
 V. 65. In hoc emendando versu valde laborarunt interpretes, sed siue
 necessitate. vid. not. *Iam prece Pollucis, iam Castoris implorante* refu-
 nit Vossius. *Iam fac Pollucis, iam Castoris implorata* Anonymus apud

sudanti viatori est dulcis rivus,
 et quale solatium venti secundi
 afflatus nautis tempestate iactatis
 praebet, tale mihi in amore meo
 Maolii fuit auxilium. — *pellucens*
 limpidus. Vulpius in hac voce
 arguitur.

V. 60. *Per medium densi*
transit iter pop. per mediam
 viam, quam celebrat et frequen-
 tat populus.

V. 61. *Eldickius* bene cum
 Nostro comparat locum *Anytae*
 VII, 3. in *Analectis Vett. Poët.*
 Graec. Brunckii Tom. I, p. 198.
 Πίδωκε τ' ἰν' ἀγῶνι φύξαιον κεί δὲ γὰρ
 ἔδωκεν ἄκταυρ' ἐν θρησκῇ κείρατι τούτῳ
 φῶτι. Similiter quoque *Oppianus*
Cyneyg. II, 39: Ψυχρὸν δ' ἐξ ἄνεμου
 εὐρυχάρων ἔμμενον ἔδωκε ὄϊον κερκιδεῖ
 κείρατι, γλαυκῶν τε λουκρῶν. Inprimis
 huc pertinet Epigramma *Ascle-*
piadis XX, in *Analectis Vett.*
Poët. Graec. Brunckii Tom. I,
 p. 205.

V. 64. Praevit in hac com-

paratione, ut *Santenius* monuit,
 Hom. *Iliad. VII, v. 4-7*. Ως δὲ
 θεὸς κούρην ἰαδρμένον ἴδων ὄϊον,
 λαὸν κέρματιν ἰχθίγγ' ἄδραξι Πίοντι
 ἀκίοντι, κέρματι δ' ἰσὶ γὰρ ἰδύοντι,
 ὧς ἔκε τό (Hector et Paris)
 Τρώεσσι ἰαδρμένον κούρην.

V. 65. *Iam prece P. iam C.*
implor. — *implorata* sc. aura
 secunda, in casu primo. Tur-
 bae, quas in hoc loco excita-
 verunt interpretes, (vid. *Far.*
Lect.) natae sunt ex male intel-
 lecta voce *implorata*, quam pe-
 peram in casu sexto ad *prece*
 retulerunt. Nec vidit hanc frau-
 dem *Santenius*. — *prece Pollucis*,
 h. e. ad *Pollucem*. *Castor* et
Pollux navigantibus sunt dii eu-
 ρείου, ut notum. cf. supra ad
 Carm. IV, 27. — *iam* in summo
 periculi discrimine; quo sensu
 eleganter haec particula a poetis
 repeti solet.

V. 66. Similiter *Euripides*,
 quem laudat *Vulpius*, *Orest.*

Is clausum lato patefecit limite campum,
 Isque domum nobis, isque dedit dominam;
 Ad quam communes exercereimus amores,
 Quo mea se molli candida Diva pede
 Intulit, et trito fulgentem in limine plantam
 Innixa, arguta constitit in solea:
 Coniugis ut quondam flagrans advenit amore,
 Protesilaëam Laodamia domum

70

Santenius. *Iamque ope* Eldickius. V. 67. Quam turpiter librarii aberraverint in voce *clausum*, vid. apud Santenium. V. 72. *constitit solea* in Codicibus fere omnibus et edit. antiquis. Sed dignior Catullo est nostra lectio, ab Aldo iam revocata et auctoritate aliquot protestantissimorum Codd. apud Santenium probata. pro *arguta* Lipsius in Cod. aliquo deprehendit *angusta*. V. 73. *amorem* male in decem MSS. Sant.

v. 725. — *αἰεὶς ἐν ποσσὶ ἀνὴρ, κρῖσθαι γὰρ ἔστιν ἀσπίδων ἰερόν.*

V. 67. Sensus: Is viam, qua libere et sine impedimento percipere nunc possum amoris fructum hucusque mihi interceptum, patefecit. Elegans imago ab iis translata, qui ex locis angustiis et interseptis in apertam planitiem deferuntur.

V. 69. *Ad quam*, in cuius amplexibus, Santenius *quam ad domum* refert, sed tum haud dubie Catullus scripsisset *in qua*. — *communes* mutuos.

V. 70. *Quo* refert ad *domum*. — *molli pede* molliter et delicate posito. Sic *mollia brachia* apud Ovid. Arte Am. I, 595 in re saltatoria de iis, quae cum arte et gratia moventur. *molliter ire* est apud Propert. II, 12, 24, ubi Vulpio laudator Incertus poeta ex Anthol. I, c. 67. *Ασπίδου, ἀσπίς ποδῶν βίβησι ἰσχυρότερον*. Haud exigua autem apud veteres pulchritudinis laus in molliori incessu ponebatur. cf. Vulp.

V. 71. *fulgentem* ab externo ornatu; intelligere cum Vulpio possumus aures vincula.

V. 72. *Innixa*. Similis est, quem laudant, locus Propertii II, 22, 4: *Prosilit in laxa nixa pedem solea*. cf. Ovid. Amor. III, 1, 31. et ibi *Burmanningum*. — *arguta*, h. e. exigua et concinna. Commodè in hanc rem laudat Vulpus Virg. Georg. III, 80. *argutum equi caput*, h. e. exiguum et veunstum. — Alii *argutam soleam* explicant de stridula, crepitum et stridorem inter ambulandum edente, sed displicet iam haec subiecta notio, nec apud veteres solearum stridor ad deliciarum genus pertinuisse videtur. *Soleae* autem mulierum et hominum delicatarum sunt *calcei*, unde *soleae muliebres* apud Ciceronem Clodio et Verri obiciuntur. Har. Resp. 21. Plura de *soleis* vid. apud *Baldwinum de calceo antiquo* c. XI.

V. 74. *Laodamia*. « *Ea uxor*

Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro 75

Hostia coelestes pacificasset heros.

Nil mihi tam valde placeat, Rhamnusia virgo,

Quod temere invitis suscipiatur heris.

Quam ieiuna pium desideret ara cruorem,

V. 75. pro *Inceptam* Codd. apud Sant. offerunt vel *Incepta* et vel *Incepta* ut vel *Acepta* et, et unus Vossii *Inceptum*. Eldickius coniciebat *Inessam*. V. 76. *concliasset* in nonnullis Codd. et editt. sed in plurimis *pacificasset*. V. 77. iam pro *tam* in Excerptis Perrei ex solemnibus harum particularum confusione. vid. *Heins.* ad Ovid. Heroid. III, 67. et *Brouckhus.* ad Propert. II, 7, 1 et 37. *valide* pro *valde* in nonnullis Codd. V. 79. *de-*

Protesilai fuit, quae quum maritum suum primum ex omnibus Graecis in bello Troiano ab Hectore interfectum esse audisset, nimio illius desiderio contabuit. Sunt, qui dicant, viri umbram ei se in somnis obtulisse, inque illius complexibus ipsam emortuam. Alii, obtinuisse Protesilaum, ut ex inferis, ad visendam uxorem, reverteretur: cumque eam reperisset adiacentem inagumculae, qua viri mortui vultum exprimendum curaverat, petiisse, ut ne sibi amplius superstes esse vellet: tum ipsam, acta per pectus hasta, sibi mortem attulisse. Quod autem tam brevi tempore, marito suo frui, ipsi licuerit, Catullus deorum iram in causa fuisse dicit, quibus ante nuptias sacra rite perpetrata non forent. » Muret. cf. *Lucian.* DD. M. XXIII, *Ovid.* Epist. XIII, et *Hygin.* Fab. CIII et CIV.

V. 75. *Inceptam frustra*, inchoatam frustra, h. e. *imperfectam*, ut vocat Val. Flaccus VI, 659. ubi nimirum nova nupta mox post nuptias fit vidua. *ἄρνη* : *μαρτὴ* vocat Homerus de hac ipsa Protesilai Iuno loquens II,

v. 701. vid. inprimis *Hemsterhus.* ad *Lucian.* Tom. I, p. 410. adde *Potteri* *Archaeol.* Graec. T. II, lib. IV, c. 11. Huc pertinet *Diodori* Iun. Epigramma IX. in *Analectis* Vett. Poët. Graec. *Brunckii* Tom. II, p. 187. *ἡμεῖς δὲ θάνατον τι, καὶ ἔγγυς νομίζομεν λίσσασθαι Κρόνον, λικύον, ὄραμα δὲ πᾶσι ἔστιν ἄλθον.* Sic *incepti Hymenaei* de primo coniugii tempore dicuntur *Virg.* Aeu. IV, 316.

V. 76. *Hostia* intellige sacra, *προθύμια, γυμνάσια, κρητῖδια*, quae ante nuptias rite institui solebant; vid. *Potteri* *Archaeol.* Gr. T. II, lib. IV, c. 11. inprimis, quem laudat *Santenius*, *Ruhnkenium* ad *Timaeum* sub voce *κρητῖδια*.

V. 77 - 78. *Rhamnusia virgo.* cf. supra ad *Carm.* LXIV, 396. et ad *Carmen* L, 20. - *invitis heris* *ἀίκατι θεῶν. heri, dū*, paulo ante plenius dicuntur *coelestes*. Sententiae respondet notissimus ille locus *Virgil.* Aen. II, 402: *Heu nihil invitis fas quemquam fidere divi!* ubi cf. *Cerdaus.*

V. 79. *Quam iei. p. desid. ara cruorem*, pro vulgari: quam sitiens sit ara hostiarum sanguinis.

Docta est amisso Laodamia viro ; 80
 Coniugis ante coacta novi dimittere collum,
 Quam veniens una atque altera rursus hiems
 Noctibus in longis avidum saturasset amorem,
 Posset ut abrupto vivere coniugio:
 Quod scibant Parcae non longo tempore abesse, 85
 Si miles muros isset ad Iliacos.
 Nam tum Helenae raptu primores Argiuorum
 Coeperat ad sese Troia ciere viros:
 Troia nefas, commune sepulcrum Europae Asiaeque,

ficeret male in multis. desideret in uno Voss. et edit. Rheg. sic particulae Quod et Quam in hoc et superiori versu mirum in modum turbatae sunt. vid. Santen. V. 81. novum in tredecim Codd. apud Santenium. V. 84. Posset et in Cod. Datiano. Sic in quovis scriptore confusarum particularum ut et exempla exstant. Livianus collegit Draakenborck. ad Liv. Tom. III, p. 409. cf. VV. DD. quos laudat Idem ad Sil. Ital. V, 217. Posset ab innapto ex uno Cod. protulit et pro ingenio suo probavit Vossius. V. 85. abisse in sexdecim Codicibus et duabus primis Venett. apud Santenium. in aliis abesse, quod pleraeque editt. tenent; saepissime enim inter se confusa sunt a librariis abesse et abisse, ut multis exemplis docet Draakenborck. ad Liv. XXVII, 44. §. 3. Tom. IV, p. 130. cf. et alios ibi laudatos poetarum interpretes. adesso pro adfuturus aequo pacis iure legi posse putat Santenius. Quod scibant Parcae non longo tempus abesse coniecit Schraderus. V. 89. Asiae Europaeque praetulit Santenius, plurimorum Codd. auctoritate commotus; sed in novem MSS. apud eundem et omnibus fere editionibus antiquis est: Europae Asiaeque.

V. 81. *Coniugis novi collum* significanter atque ornate pro: *novum coniugem.*

V. 82. *veniens rursus* rediens.

V. 85, 86. Sensus est: Quod quidem triste fatum novi Laodamiae dirumpendi coniugii brevi tempore, cum Protesilaus ad bellum Troianum profectus esset impletum iri, Parcae non ignorabant.

V. 87. *primores Argivor.* cf. supra ad Carm. LXIV, 4.

V. 88. *Troia nefas.* Sustuli

parenthesin, qua vox *nefas*, quae cum *Troia* iungi debet, in plurimis editionibus exhiberi solet. *Troia nefas* est nefaria, nefanda. Plane ita *nefas Helena* pro *nefaria* dicitur a Virgilio Aen. II, 585. et sic *Cleopatra nefas* Aen. VIII, 688. *Europae Asiaeque* cf. Stat.

V. 89. *acerba cinis* genere feminino passim apud optimos scriptores. exempla vid. apud *Burmannum Sec.* ad Anthol. T. II, p. 32.

Troia virūm et virtutum omnium acerba cinis; 90
 Quae nempe et nostro letum miserabile fratri
 Attulit: hei misero frater adempte mihi!
 Hei misero fratri iucundum lumen ademptum:
 Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra, 95
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra,
 Nec prope cognatos compositum cineres,
 Sed Troia obscena, Troia infelice sepultum

V. 91. Mira est, quibus in variis libris hic versus incedit, formarum varietas, quae omnes ac singulae nec appingi sine molestia, nec lustrari sine taedio possunt; ex harum potiores: *Quae nuper nostro* Passeratius; *Quae nunc et nostro* Marcellius; *Quae, ve, ter nostro* Scaliger in prioro recensione: *Quae, (ve te) nostro* in posteriore; *Quae, vae, et nostra* commodissime Raphaelengius; *Quaemet et id nostro* Vossius, cui adhaeret Vulpius; *Vae mihi, quae et, vel: Quae etiam id* Heinsius, cuius posteriorum emendationem recepit Santenius. Varios libratorum errores, e quibus vix elici potest sana lectio, vide apud Santenium. Ego dedi vulgatam lectionem in plurimis editis, post Aldum repetitam, et facilitate sua se commendantem. V. 94. *Tecum una nostra est tota in* uno libro MS. Vossii, unde ille: *Tecum cum nostra est tota sepulta domus*. V. 97. pro *Quem* in plerisque Codd. *Que*, nude in nonnullis factum est *Quae*. V. 98. Non in uno Voss. V. 99. *sepulchrum* male in quibusdam

V. 91. Fraternalis mortis recordatione, quam refricabat Troiae cogitatio, iterum poeta abripitur. cf. supra ad Carm. LV, 5. seqq.

V. 93. Diligam in hoc versu animadvertit Passeratius, cum *iucundum lumen ademptum* tam ad mortuum quam ad superstitem fratrem referri liceat, nimis acute!

V. 97. *nota sepulcra patria, avita*, *εστέρη μνήμη*— vid. Santen.

V. 98. *compositum*. componi, *εὐτίθεσθαι*, proprie dicuntur cineres atque ossa, cum, vasculis suis inclusa, in monumentum coadebantur; deinde de toto fu-

nebris apparatu singulisque eius partibus hoc verbum usurpatur. vid. Heyne ad Tibull. III, 2, 26. et Kirchmannus de *Funeribus Romanorum* III, c. 8.

V. 99. *Troia obscena* abominanda, detestabilis. sic *fames obscena* apud Virg. Aen. III, 367. *omina obscena* apud Cic. Pro Domo c. 55. *ostentum obscenum* Sueton. Galba c. 4. *obscenae flammae* Ovid. Met. IX, 508. nimirum res dicuntur *obscenae*, quas non sine horrore quodam cogitare possumus. Qui *Troiam obscenam* de inauspicato condita interpretantur, paulo altius rem repetunt.

Detinet extremo terra aliena solo.	100
Ad quam tum properans fertur simul undique pubes Graeca penetrales deseruisse focos: Ne Paris abducta gavisus libera moecha Otia pacato degeret in thalamo.	
Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia,	105
Ereptum est vita dulcius atque anima Coniugium; tanto te absorbens vortice amoris Aestus in abruptum detulerat barathrum; Quale ferunt Graii Pheneum prope Cylleneum Siccare emulsa pingue palude solum;	110

Codd. et edit. V. 100. *extremo* in quibusdam Santenii; sed recte idem vindicat *extremo*. De confusione vocum *externus* et *extremus* praeter Brouckhusium ad Propert. II, 13, 40. quem laudavit Santenius, vide, quibus testimonium denunciat Drackenborch. ad Sil. Ital. IX, 209. V. 101. *fertur unde undique pubes* primus Raphelengios, ex Lipsii, ut potat Santenius, coniectura, quem secuti sunt alii; sed multorum Codd. auctoritate *amul undique* tuctur Santenius, quem vide, qui et alias corruptas lectiones recenset. *fertur lecta undique pubes* non male tentat Eldickius. V. 102. *deos* pro *focos* probat Vossius et Davisius ad Cic. Nat. Deor. II, 27. sed plorimi Codd. videntur pro *focos*. V. 103. *Neo* vitiose in tredecim Codd. Santenii; *Neu* in Commeliniano et Baluziano, quod ferri potest. V. 108. *depulerat* ingeniose Heinsius. V. 109. In plurimis Codd. sine aspiratione *Peneum* vel *Peneum* — errores libratorum in voce *Cylleneum* vide apud Sant. multi tamen libri MSS. genuinum lectionem *Cylleneum* servant. *Peneum* propter *amoenum* tentabat Parthenius, quem nonnulli secuti sunt. V. 110. *Siccari* in omnibus Codd. et

V. 100. *Detinet mixta*, vide de hac voce Observatt. Miscell. Tom. I, p. 15. — *extremo*, longe remoto, nisi de littore, quo frater Catulli sepultus fuit, (cf. supra Carm. LXV, 7.) cum Vulpio cogitare malis.

V. 102. *penetrales*, quis foci in interiore aedium parte erant. Eldickius cum hoc loco comparat Bionem Idyll. XV, 9. seqq. V. 107 — 112. *Coniugium* pro coniuge, ut apud Virgil. Aen. II, 579. Propert. III, 13. 20. et

passim. Sic *servitium* pro servo et *latrocinium* pro latrone apud Ciceronem. — *tanto te absorbens* etc. Sensus et nexus totius loci est hic: Amor enim tuus erga Protesilaum tam profundus fuit, quam profundum fuisse dicitur illud barathrum, quod ab Hercule olim in imo monte excisum agros prope urbem Pheneum aquis paludosis purgasse Graeci perhibent — Graphice igitur describit poeta, quem Graeci dicunt *βάρβος ἵππος*, iam videamus

Quod quondam caesis montis fodisse medullis
 Audit falsiparens Amphitryoniades:
 Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta

editt. pro quo olim iam *siccare* legendum esse suspicabar; barathrum enim non siccatur, sed siccata paludosa loca. vid. not. nunc video ex nota Santenii, idem in mentem venisse Schraderi Emendat. p. 17. non dubitavi autem apertum vitium tollere et lectionem, quam ipsa res flagitat, in testum recipere. Pro *pingue* idem Schraderus malebat *putre*. V. 111. *fodisse* perperam in Leidensi et uno Saibantis. V. 112. *Aulet* in omnibus fere MSS. et editionibus antiquioribus, quod explicant: *oudebat, ouusus est*. — *fodisse* autem in versu maiori pro *fodere* sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentit. *ouusus* esalibent editt. Gryph. Muret. et eliae. Equidem iuvenis adhuc, cum primum in hunc locum incidissem, iam tum pro *Audet* reponendam esse conieceram *audit*; quamvis hic verbi usus non satis poeta dignus mihi videbatur; sed nunc eo minus de huius emendationis necessitate dubito, cum eandem a tribus aliis, a Palmerio in Spicil. p. 716. ab Anonywo quodam in exemplari Gronoviano et

de singulis. *tanto te refer* eo, quod coniux ei vita et anima dulcior fuit. *barathrum* proprie de profundo illo apud Athenas loco subterraneo, in quem praecipitabatur scelerati; deinde de qualibet immensa voragine. — Opportune cum hac amoris in altam voragine detrudentis miseros descriptione comparat Vulpus Fragmentum Anacreontis, quod exstat apud Hephaest. p. 40. et in editt. Fischeri p. 263. *μῆκος — χυμῆρις ἔλαιον ἐν χυμῆρις*. — *Quale* sc. barathrum *Grati* *ferunt siccare* h. e. exsiccare, purgare, (non *siccari*, vide *Var. Lect.* nam sic scribi quoque debebat. *Quali pingue solum* (lutosum) *emulsa palude* (exhausta et derivata palude in barathrum) *Pheneum prope Cylleneum*. Erat *Pheneus* vel *Pheneus* prisca urbs Arcadiae (Homeri Ilias II, 605.) in monte Cyllene sita. — *Audit fertur* (vid. *Var. Lect.*) *falsiparens*, *ψευδάρης*, quia fulso Am-

phitronis proles habebatur Hercules, cum verus eius pater esset Iupiter. — Omnem rem illustrat locus Pansaniae in Arcadicis VIII, c. 14. qui tradit *Herculem Tirynte ab Eurystheo pulsus Pheneum se recepisse: cumque (Ubius amnis immodica eluvione Pheneaticum agrum obsidione teneret, fossam duxisse stadiorum LX. sub vicinis montes excurrentem, in quam paludes defluerent, Vulp.*

V. 113. *Stymphalia monstra*. De monstris illis volneribus, ab Hercule in Arcadia occisis, locus classicus est apud Pausaniam in Arcadicis lib. VIII, 22, e quo, quae huc praecipue spectant, adscribam: *ἔστι δὲ τῶ ἐδαρι ἐν Στυμφάδῳ κατὰ τὴν λίμνην ἑρμιόνης κατὰ τὴν ἑρμιόνης ἐν αὐτῷ γμαρῶν. ταύτης κατὰ τὴν ἐδαρὸς ἑρμιόνης ἡρακλῆς λίμνηται*. etc. cf. Santen. — *certa*, non aberrante a scopo. Sic passim *certus* de arcu, nervo, ictu, *hasta, dextra* etc.

CATUL. Carm.

O o

Perculit, imperio deterioris heri:
 Pluribus ut coeli tereretur ianua Divis, 115
 Hebe nec longa virginitate foret.
 Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo,
 Qui tunc indomitam ferre iugum docuit.

nuperrime a Santenio propositam videam; qua quidem in textum recepta consuleri latinitati, quae illam flagitat, malui, quam superstitione liberiorum erroribus adhaerere. V. 114. *perculit* in plurimis Codd. sic saepe apud Livium *perculi* et *perculi* commutarunt librarii. vid. *Drackenborch.* ad Livium Tom. IV, p. 949. V. 118. Mirum, quantum libri veteres in hoc versu variant. *Qui divum domitum* in plurimis codicibus apud Santenium. *Qui divum dominae* in Vaticano. *Qui tuum domitum* in septemdecim Codd. Sautenii et editione Rbeig. *Qui tuum domitum* in Codice Corv. et Lambin. et edit. Vicent. et Brix. *Qui tuum* in Bodleiano et Hamb. *Quique divum* in Commeliniano et Baluz. *Quique tuum domitum* in altero Sant. *Quin* in Leid. *Quod divum domitum* Ald. *Quod divum domitum* Scalig. et Rabeleang. explicant nimirum interpretes *divum* de Hercule, qui, ut Vulpus ex Athenaeo l. XIII, p. 603. docet: Eurysthei amore irrelitus atque ita domitus sit. *Qui te non domitum* exhibent Guarinus et Excerpta Rukkenii. *Quod domini domitum* in Variatibus Latini Latini. *Qui tunc te indomitum* in margine Cod. Dat. Haec igitur lectionis varietas incitavit emendandi studium; Franc. Pnceius quidem tentabat: *Qui dirum*: Achilles Statius: *Qui tantum indovitam*: Fraterius: *Qui nondum domitum*: Vossius: *Qui in vita indomitum*: Heinsius: *Qui te adeo dominum*: Anonymus quidam: (quem Dorvilium esse suspicatur Santenius) *Qui invitam dominam*: Solanderus: *Qui tauri indomitam*: Eldickius tandem totum versum sic refingit: *Qui vivam in domini te ire rogum docuit.* pro *docuit* in Medio-Ianensi est *decut* ex solemnibus librorum in his verbis aberratione. vid. *Burmans.* ad Ovid. *Metam.* III, 10, 48. et *Trist.* I, 6, 26. in Vossiano *domitum*, in Baluziano et Palatino *potuit.* nos dedimus lectionem, quae videbatur accommodatissima, a Corradiano propositam et in edit. Gotting.

V. 114. *deterioris heri*, Eurysthei, qui ab ipso Hercule apud Homerum *Odys.* XI, 620. dicitur *χείρονος* fuit. — De fatali necessitate, ex qua Hercules Eurysthei imperio subiectus fuit, lege *Hom. Il. XIX*, 98. seqq.
 V. 115. *Pluribus ut coeli etc.* ut ob facta praecleara in numerum deorum reciperetur, ut *intervenet* (*Horat. Od. IV*, 8, 30.) *optatis Iovis epulis.* — *ianua coeli* ut *limen* vel *limes coeli.* cf. supra ad *Carm. LXVI*, 59.
 V. 118. *Hebe nec longa virg. foret*, et cum Hebe, ne vetula virgo fieret, iniret coniugium; quo quidem ipso recepti inter deos herois vita designari solet. cf. *Virg. Ecl. IV*, v. ult. *Homer. Odys. XI*, 601, 2: — *ἄνθρωπε (Hercules) εἰ περ' ἀθανάτων θεῶν εἶσθαι, ἐν θελίξει, καὶ ἔχθ' ἀλλήλοισιν ἴθι.*

Nam neque tam carum confecto aetate parenti

Una caput seri gnata nepotis alit:

120

Qui, cum divitiis vix tandem inventus avitis

Nomen testatas intulit in tabulas,

Impia derisi gentilis gaudia tollens,

Suscitat a cano vulturium capite.

et Bipont. exhibitam. V. 121. *Qui cum in divitiis* male coniecit Scaliger. V. 122. *ceratas* vult Schraderus. *detulit* edidit Parthenius. V. 123. *Irrita* pro *impia* male praefert Heinsius. V. 124. *suscitat* ab perperam Scaliger. *capiti* ex Codd. et editionibus princip. revocavit Santeus, ut sit antiqua ablativi forma, in quam rem laudat ille Sanctii Minerv. I, 2, c. 7, p. 197.

V. 117-118. Sensus est: Imo profundus tuus amor, qui te tum adhuc indomitam (virum nondum expertam) maritali iugum ferre docuit, barathro illo adhuc fuit profundior. Sic, puto, egregie omnia cohaerent. Quantum pulveris in versu minori tam explicando quam emendando commotum sit, vide in *Var. Lect.* - *indomita*, innupta, intacta, *επιβίος ἀνδρός* Hom. Odys. VI, 109 et 228, cuius *cervix*, ut cum Horatio loquar, *nondum subacta* et *domita* est, *iugum ferunt* domitae, h. e. nuptae, virum passae. cf. Horat. Od. II, 5, 1. seqq. et ibi Interpretes.

V. 119. - 120. Venustissima mollissimi Laodamiae erga ingritum amoris comparatio! Vix quisquam enim molliori amoris sensu potest affici, quam senex capularis, cui, diu speratus divitiarum heres, dulcissimus nepos ab unica filia natus tandem obtigit. - Statim comparat eum Nostro Pind. Olymp. X, 102. seqq. *caput* inservit periphrasi ut passim. *nepotis seri*, *εὐχρηστ*

avo in extrema vitae aetate demum nati. *una gnata* unica filia. *alit* educat. *Cosamode* laudat Vulpus Hom. Il. IX, 478, 79: *Καίτοι γὰρ ἄν', ἄριστος ἀπὲρ ἐν κούρῃ φιλότις Μαιών, ἐπιβίον, ἐκλάθειν ἰεὺς ἀνδρῶν.*

V. 122. *testatas in tabulas*, in tabulatestamenti rite confirmati.

V. 123. *impia gaudia*, quae ex impia cupiditate alieni boni, cui quis inhiat, oriuntur. - *derisi* elusi, decepti. *gentilis*, oriundi ex gente eiusdem nominis. Sic apud Ciceroem Brut. 28. M. Pennus Bruti *gentilis* dicitur, quia uterque e Iuniiis. Disertius, qui sint *gentiles*, docet Cicero Top. 6. - *tollens* aufrens, irrita faciens.

V. 124. *Suscitat*, abigit, - *vulturium*, rapacem heredipetam. Sic passim *vulturium* do homine rapaci et alieni cupido apud optimos scriptores, v. c. Plauto *Trinumm.* I, 2, 63. *Tarpilucricupidum te vocant cives tui. Tum autem sunt alii, qui te vulturium vocant.* ubi cf. *Tarbmam.* - *cano capite* sc. avi sui.

Nec tantum niveo gavisata est ulla columbo 125
 Compar: quae multo dicitur improbius
 Oscula mordenti semper decerpere rostro;
 Quamquam praecipue multivola est mulier.
 Sed tu horum magnos vicisti sola furores,
 Ut semel es flavo conciliata viro: 130
 Aut nihil, aut paulo quoi tum concedere digna,

et ibi Perizon. n. 4. V. 125. pro *ulla* Vossius in libro suo scriptum invenerat *vulla*, unde fecit *pulla*, quia, ut ridicule addit, *pulla columba niveo coniuncta improbiora oscula decerpit, quam faciant eiusdem coloris columbae.* lectionem Vossii amplectitur et confirmat adeo eius interpretationem, exemplo male in hanc rem advocato ex Ovid. Her. XV, 37. Vulpius. V. 128. *Quantum praecipue* Venet. Ald. Gryph. Muret. *Quam quas* Vossius ex coniectura, accedente Marklaudo et Schradero, sed nostram lectionem tuetur optimorum Codd. auctoritas. vid. Sant. *multivola* pro ingenio suo offert Heinsius. V. 129. *Sed tu harum* Muretas, Rapheleng. *Sed tu olim iungens olim magnos* (τοὺς εὐλας μεγάλους) primus ex codice suo dedit Scaliger, sed in nullo codice apud Santenium comparat haec lectio, imo in plurimis deprehendit ille horum, quod dedimos, vel *horum*, quod aperte ex *tu* et *horum* confluit. *tu eorum* in Commeliniano. *Sed tu Chaonias* coniciebat Eldickius. V. 131. *paulum* in qui-

V. 125. *niveo albo*, vel in universum pulchro; est enim epitheton ornans. Vulpius cum Vossio suo arguitur. (vid. *Var. Lect.*) - *gavisata* est gaudere solet.

V. 126. *Compar* columba, coniux, *improbius* ardentius, cupidius. Sic *improbius amare* dicuntur *pauperes* apud Quintil. Decl. XV, sub fine.

V. 127. *Oscula mordenti semper dec. rostro.* hinc *columbatim osculari* de dulcissimo osculorum genere. Martialis XII, Epigr. 66, 7: *Amplexa collum, hastique tam longo Blandita, quam sunt nuptiae columbarum.* et libro XI, 105, 9: *Basia me capiunt blandas imitata columbas* hinc *columbari columbarum* more oscula decerpere apud Senec, Epist. 114. et sic *decer-*

pere pro *osculari* est apud Auctorem Copae v. 38: *Candida formosae decerpens ora puellae.*

V. 128. *multivola*, uno columbo vel marito non contenta. Sed fidelis Laodamia in uno suo Protesilao faciebat delicias. Ergo nec haec comparatio magnitudinem amoris Laodamiae satis exprimit.

V. 129. *Sed tu horum m.* etc. Imo tu sola horum maximum amorem superasti. *horum*, avi et columbae. *sola*, incomparabili plane amoris genere, praeter ceteris mulieribus omnibus.

V. 130. *flavo pulchro.* cf. supra ad Carm. LXIV, 58.

V. 131 - 132. Redit tandem poeta, unde digressus fuerat. Respondere igitur debet hic versus versui 73 et 74, sed, quam-

Lux mea se nostrum contulit in gremium.
 Quam circumcursans hinc illinc saepe Cupido
 Fulgebat crocina candidus in tunica.
 Quae tamen etsi uno non est contenta Catullo, 135
 Rara verecundae furta feremus herae:
 Ne nimium simus stultorum more molesti.

hisdem. tu pro tum in omnibus libris MSS. apud Sant. Eandem lectionem in libris suis invenit Vossius, nec temere illam reiiciendam putat. Sed quis hanc barbaram loquendi rationem tu contulit admittat et Catullo obrudat? tum recte iam in uno Cod. apud Stat. nunc in exemplari bibliothecae Leid. adscriptum invenit Santenius. V. 132. cum talit emendat Corradius, ut habeat, quo referatur tum. V. 133. Quae circumcursans in nonnullis Codd. apud Sant. circumversans in quibusdam apud eundem. hinc illuc in duodecim MSS. Santen. hinc atque hinc Vatic. hic illuc Leich. V. 134. crocinus in Vaticano et Gudiano, male ex sententia Santenii, cum crocinus forma sit prior. V. 135. tamenetai. de his particulis coniectim scribendis vide, quos laudat Santenius. V. 136. Rara verecunde furta

vis nullum Interpretem hic haesisse video, parum ille respondet ob omissam, quae desideratur, particulam sic; cohaerere enim debet oratio ita: ut olim flagrans amore in domum Prote-silaei venit Laodamia, sic meis quoque amplexibus se obtulit puella mea. Est igitur vel anacoluthon, vel versus rescribendus est ita: Sic nihil aut paulo quoniam concedere digna. Sic puella mea, digna, quae ei (Laodamiae) tum nihil aut parum certe cederet, in gremium meum se contulit. Formulam aut nihil aut paulo illustrat Dorville ad Charit. p. 581. (ed. Lips.) formula graeca est: ἄριστον ἢ τίς, ad quam abesse sane potest aut priori loco positum. Sed malo nunc post tam longam interiectam orationem agnoscere anacoluthon; nam alias versus minor corrigi quoque possit hoc modo: Lux mea sic nostrum se tulit in gremium.

V. 133. Quam circ. hinc illinc saepe Cup. Sic Venus apud Quint. Calabr. V, 71: Κίρκος ἰερίωνος, τὴν δὲ τῆρατος ἀμφιπορεύεται. Sic Anacreon pictorem Gratias puellae collum circumvolitantes exhibere iubet Od. XXVIII, 28. Statius comparat Horat. Od. I, 2, 34.

V. 134. Fulgebat candidus, enitebat divino suo splendore. — in crocina tunica. croceus vel crocinus color imitator aurum. — Totus versus mihi describere videtur Cupidinem aureum, de quo vide Heinsium ad Ovid. Amor. I, 2, 41.

V. 137. Ne nimium simus stult. more mol. Sic sententem Phaedriam apud Terent. Eunuch. Act. III, Sc. 2. v. 27. seqq. puellae commendat Parmeno: Atque haec qui misit, non sibi soli postulat Te vivere, et sua causa excludi ceteros. — Verum, ubi molestum non erit, ubi tu

Saepe etiam Iuno, maxima Coelicolùm,
 Coniugis in culpa flagravit quotidiana,
 Nöscens omnivoli plurima furta Iovis.
 Atqui nec Divis homines componier aequum est:

140

feremus heri profert Guarinus. V. 138. 139. Pro saepe malebat Schraderus Ipsa, vel totum locum ita refingendum putabat: Passa etiam Iuno, maxima Coelicolùm, Coniux in culpa flagrantem quotidiana, — flagrabat ex unico Corvini Codice, Vallieriani marg. et editt. Celpurn. et Parthen. recepit Santenius. flagrantem in plurimis Codd. et editt. Venet. et Rheg. flagrante Cod. Palatinus. flagrantis manus secunda Datiani. nostra lectio flagravit debetur Aldo et Baluziani MS. auctoritate confirmatur. Aliam difficultatem movet nova metri ratio in voce quotidiana, quam praeter Catullum nemo veterum secutus est; succurrere quidem plerique student scribendo: cottidiana, sed haud scio, an hoc modo res satis expedita sit, nam Codd. Catulli, teste Santenio, servant quotidiana, nisi totus hic locus corruptus sit, equidem in huius vocis ratione metrica Catullum licentius potius quam recte versatum esse, affirmare malim; difficultatem removere studebant fortiori remedio, quo indigere hic locus videbatur, Ekliekus et Santenius, ille proposita emendatione: Coniugis in culpa flagrante reconciliata, hic: Coniugis in culpa flagrante continet iram. V. 140. Omnivoli ignoscens coniectat Heinsius. V. 141. Atque in

voles, Ubi tempus erit, sat habet, si tum recipitur.

V. 139. *flagravit.* Etiam Iuno quotidiana fere coniugis furta experta est, et tamen *flagravit*, h. e. ardentem eum amavit, amore eius *flagravit*. Vult nimirum Iunonis exemplo ostendere, furta quoque in amore locum habere posse, nec amoris fructum ideo tolli. — Alii *flagravit* explicant: ira excanduit, graviter indignata est. Sed sic poeta in versu antecedenti non *Saepe etiam*, sed *Saepe quidem* scripsisset. Ferre nimirum in posterum Catullus volebat modesta puellae furta, nec amplius obtreccatione ei molestus esse, addiditque in suum quasi solatium: *Saepe etiam* etc. — Sed, ut fatear, integritatem huius loci,

qui nescio quid scabri et salebrosi habet, equidem praestare nolim. *Vulpus flagravit* exponit: infamia laboravit; sed hanc notionem sine addito nomine *infamia* vix habere potest verbum *flagrare*. vid. *Var. Lect.*

V. 140. *omnivoli* appetentis, quidquid est formosarum puellarum.

V. 141. *Atqui nec Divis* etc. non raro tamen a poeta, inprimis comicis, homines cum diis comparari solent. Sic Chaerea apud Terentium Eunuch. III, 5, 42. spectata tabula picta, *ubi incrat pictura haec, Iovem quo pacto Danaae misisse aunt quondani in gremium imbrem aureum*, subiicit haec: *At quom deum! qui templa coeli summa sonitu concutit. Ego homuncio*

Ingratum tremuli tolle parentis onus.
 Nec tamen illa mihi dextra deducta paterna
 Fragrantem Assyrio venit odore domum:
 Sed furtiva dedit mira munuscula nocte,   145
 Ipsius ex ipso demta viri gremio.
 Quare illud satis est, si nobis is datur unus,

nounullis Codd. *Atque nec o divis* in uno MS. Santenii; *Atq.* unus Mediol. *At quia* alter Dantianus cum Gudiano et Riccard. *At quae* duo Saibantis. *componere iustum vel fas* pro *aequum* male edebatur ante Calpurnium. V. 142. *queruli* pro *tremuli* tentabat Schraderus. Hunc versum, cum eius nexus cum vicinis esset obscurior, spurium putarunt Muretus et Brouckhusius, sed in Codd. apud Sant. et editt. antiquissimis nulla hic conspicitur litura. vid. not. V. 143. Vossius, cum in Mediolanensi inuenisset *vesta*, exculpit inde et edidit *Vesta*. V. 144. *Flagrantem* male in quibusdam. *Fragrans* in Commeliniano et Baluzisno. saepissime autem *flagrare* et *fragrare* permutata sunt. vide nos supra in *Var. Lect. Carm.* VI, 8. V. 145. Pro *mira* in quibusdam *nigra*, sed omnes MSS. Stat. et plurimi Codd. apud Santenium tenentur nostram lectionem. *prima* volebat Heinsius, *nova* Schraderus. V. 147. 148. In Codice Corvini, teste Santenio, legitur hoc distichon sic: *Quare illud*

hoc non facerem? cf. *Schraderum* ad Musaeum p. 151 - 3. et p. 358, 359.

V. 142. *Ingr. tr. tolle p. onus.* tollatur et absit omnis a me ingrata molestia, qualem tremuli et severi parentes puellis creare solent. vid. *Var. Lect.*

V. 143 - 144. *Nec tamen illa mihi* etc. Huc accedit, quod illa mihi non est uxor legitima. - *dextra deducta paterna.* Difficultatem movet haec loquendi ratio, quia non a patribus deducebantur sponsae ad mariti domum, sed a paranympis. Hinc Vulpis *deducere* pro *abducere* sumit; at Santenius respici putat ad ritum nuptiarum maxime solemnem, cum virgo in manum viri conveniebat, sive a patre de manu in manum

tradebatur, in quam rem laudat Terent. Andr. I, 5, 65. *Hanc mi in manum dat;* sed valde vereor, ut sic dicatur *deducere*. Tolles hanc difficultatem si, pro *paterna* mecum legeris *paternam*. - *Assyrio odore*, liquoribus odoratis et unguentis Syrorum, (v. Brouckhus. ad Tibull. I, 3, 7.) quibus die nuptiarum domus mariti permecebatur.

V. 145. *mira nocte*, mirum in modum libidini satisfaciante.

V. 146. *Ipsius ex ipso d. viri gremio*, surrepta ipsi viro legitimo.

V. 147 - 148. *Quare illud satis est* etc. Sensus: Itaque feliciter mecum actum esse puto, si vel unum diem, quo mecum

Quem lapide illa diem candidiore notat.
 Hoc tibi, quod potui, confectum carmine munus
 Pro multis, Manli, redditur officiis: 150
 Ne vestrum scabra tangat robigine nomen
 Haec atque illa dies, atque alia, atque alia.
 Huc addent Divi quam plurima, quae Themis olim
 Antiquis solita est munera ferre piis.
 Sitis felices et tu simul et tua vita, 155
 Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina:
 Et qui principio nobis te tradidit, a quo

satis est, si nobis id datur unis, Quod lapide illa dies candidiore notat. sed in nullo alio libro MS. apud Santenium haec lectio exstat. pro unis, quod plurimi libri scripti et excusi offerunt, recepimus cum Sentenio geouianam, ut nobis videtur, lectissimam unis, auctoritate MSS. Datii, duorum Mediolanensium, Palatin. Commeliniani. Lipsii, duorum Gudion. Riccardi. Excerpt. Anonym. satis confirmatam. ceteras corruptas lectiones, quas enotare piget, vide apud Sant. is datur unus edidit Scaliger in prima editione, quod placebat Lipsio. quis datur unus legit Dukerus. V. 149. quo potui Muretus. quem male Mediolanena. V. 151. Nec in quibusdam Codd. ex solemnibus confusionibus nostrum Muretus et bona pars MSS. V. 155. Felices satis et in uno Sauteuili. tua virtus Medicus quartus. V. 156. ipsi in Naniano. tota vox abest in sexdecim MSS. apud Santenium. ipse volebat Scaliger. Et domus, in qua nos lusimus, et domina correctum erat in Vallieriano. ipsi in qua lusimus in domina coniecit Schraderus. ipsa est in multis MSS. apud Sauteuili. V. 157 — 160. praecipue male in quibusdam apud Santenium. terram dedit in omnibus Codd. apud eundem, quod referunt Interpretes ad v. 67. dominam dedit primus supposuit Aldus, quem secuti sunt alii. teneram dedit coniecit Statius. te tradidit Scal. Ego dedi lectionem vulgatam te tradidit, quae certe nexum quemdam orationi conciliat, cum et aperte personas inter se distinguit. vid. not. a quo Sunt primo nobis sola auctoritate Codicis Corvini nititur. pro a quo in triginta MSS. et duabus

consuevit, dignum, qui albo lapillo insigniatur, habuerit.

V. 151. Vestrum nomen, quia Manlius, notante Vulpio, nomen est gentile, et ad plures ex eadem gente pertinet. — scabra robigine, Ovid. Epist. ex Ponto I, 1, 71: *Roditur ut scabra positum rubigine ferrum.*

V. 155. Sitis felices. vid. de hac formula Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 30.

V. 157. Et qui principio nobis te tradidit, et ille, qui primus amicitiam tuam mihi conciliavit, qui proxeneta fuit amicitiae tuae, cui omnem felicitatem meam acceptam refero. vid. Var. Lect.

Sunt primo nobis omnia nata bona :
 Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est,
 Lux mea; qua viva vivere dulce mihi est. 160

primis Venett. et Rhegiensi apud Santenium est *ausert*, quod tenent etiam nonnullae editt. recentiores. atque coniecit Parthenius. margu Codicis Leid. exhibet tres glossas *autore, augure, auspice*, quarum primam cum Vossio scripsit Vulpus. sed Lipsius inde volabat: *te tradedit auspex*. Wetsteuius denique tentabat: *Et qui principio nobis terram dedit ubertim A quo sunt primo.* versus minor in omnibus Codd. incipit *A quo sunt primo*; nisi quod dno Saibantis, Vallerianus et Medicus primus post *primo* addunt *iam*, haud dubie ad hiatus explendum; et sic duae Venett. et Rhegiensis; sed in Cod. Corvini a quo, ut iam notavimus, trahitur ad versum maiorem. *A quo primo sunt liber Scalligeri. pro nata* in Bodliano *nota.* pro *bona* in duobus et viginti MSS. apud Santen. secunda Veneta cum Rhegiensi *bono.* in uno Vossiano et Mediolanensi totus versus abest. In v. 159. pro *Et longe* Latinus Latinus *Sed longe.* pro *ipso* offert Cod. Dat. et Riccardianus *ipse*, et tres Saibantis, Medic. Vall. Corvini. et editt. ante Aldum *ipsa.* V. 160. est in Codice Datii et Riccardiano deest. Nobis olim totus locus mirum in modum impeditus hoc modo expediri fortasse et constitui posse videbatur, si pro *et tu* in v. 155 *ut tu* et in v. 157 *Det qui pro Et qui* legeretur, ultimum autem distichon antecedenti praeponebatur sic: *Sitis felices ut tu simul, et tua vita, Et domus ipsa, in qua lasimus; et domina; Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est, Lux mea, qua viva vivere mihi dulce est; Det, qui principio nobis terram dedit, a quo Sunt primo nobis omnia nata bona.* Sed nunc vix dubito, quin totum distichon v. 157 — 58 a sciolo quodam spectatum sit.

CARMEN LXIX.

AD RVFVM.

Rufo cuiquam, ne esset nescius, cur a feminis fugeretur, causam a tetro eius alarum odore repetitam petulanter exponit. — Cave hoc carmen ad M. Coelium Rufum, insignem iis temporibus oratorem, cum Achille Statio referas. cf. Vulp.

Noli admirari, quare tibi femina nulla,
 Rufe, velit tenerum supposuisse femur:

V. 2. *supposuisse femur*, e quendi ratio. cf. Ovid. Am. III, palæstra Veneris dedacta lo- 7, 10.

CATUL. Carm.

P p

Non ullam rarae labefactes munere vestis,
Aut pelluciduli deliciis lapidis.

Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur 5
Valle sub alarum trux habitare caper.

Hunc metuunt omnes, neque mirum; nam mala valde est
Bestia, nec quicum bella puella cubet.

Quare aut crudelem nasorum interfice pestem:

V. 3. *Nos illa rarae* vel *Nos illa arae* corrupto in MSS. Stat. *Non, si illam* in editionibus vulg., sed quamnam? *Non illam* Voss. Mihi unice vera visa est lectio *Non ullam*, quam, ut magis latinitati et versui

V. 3. *Non ullam* (vide Var. Lect. *rarae vestis*, intelligo vestem tenuissimam, bombycinam, neupae Coam aut Sericam. vid. *Heinsius* ad Ovid. Amor. I, 5, 13. cf. *Vulpius*. Erant autem eiusmodi vestes inter praecipuas, quae puellis offerri solebant, munera. Sic *Tibullus* II, 3, 51. seqq. *Ut mea luxuria Nemesi fluat, utque per urbem Incedat donis conspicienda meis Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa Texuit, auratas disposuitque vias.* ubi cf. *Heyne*. — *labefactes* in amorem tuum induens, capias. *labefactari* dicuntur, qui crebris vel precibus vel muneribus vel aliis artibus victi tandem alteri cedunt. Sic *Terent. Eunuen.* III, 3, 3: *Ita me video ab ea astute labefactarier.*

V. 4. *lapidis unionis, gemmae.* vid. *Brouckhus* ad *Tibull.* I, 9, 39. et *Dorville* ad *Chariton.* p. 531, 2. (edit. Lips.)

V. 5. *Laedit te quaedam mala fabula*, vocet tibi haec in re mala quaedam fama, malus quidam et foedus de te dispersus rumor. — *Achilles* *Statius* parum ad rem

comparat *Euripid. Hippol.* v. 1313. *Δάου ει μάθης.*

V. 6. *Valle sub alarum*, ornate et eleganter pro: sub cavis alis. *trux hab. c. caper* vel *hircus* (*Carm. seqq.* v. 1.) *τράγος*, ab huius animalis graveolentia dicitur teter ille odor, quem alae hominum exhalant. *Ovidio* obversatus *Noaster* videtur in *Arte Am.* III, 193: *Quam paene admonidi, ne trux caper iret in alas;* *Idem* *Arte Am.* I, 522: *Nec male odorati sit tristis anheliitus oris, Nec laedant nares virque paterque gregis.* cf. *Horat.* *Epod.* XII, 5. *Graecis* vocatur iste foetor *καυόσπον.* *Lue. DD. M.* I, sub fin. *καυόσπος ἀνθρώπων ἔστω τράγος.* ubi vid. *Brouckhus.* cf. *Pollux* II, 4 Sect. 77. Huc pertinet *Epigramma* *Luciani* LXXXIX, in *Analectis* *Vett.* *Poët. Grace. Brunekii* Tom. II, p. 336: *Ὅτι μύρον κέρει καὶ διαπραγμῆτις, ἀλλὰ καὶ κέρει τῶς ἀπραγμῆτις ἐνὶν κινεῖται τράγος.*

V. 9. *Quare aut crudelem etc.* tollendum cura hunc pestiferum nasorum odorem. *interfice* facete, quia intolerabilis iste odor caper et bestia vocatur.

Aut admirari desine, cur fugiunt.

10

antecedenti respondentem; ex ed. Gryph. (1537.) revocavi. *lubefactas* perperam in edit. Parthen. V. 10. *Aut te admirari desine cur fugiant*, coniecit Heinsius.

CARMEN LXX.

DE INCONSTANTIA FEMINEI AMORIS.

Mulierum levitatem et perfidiam, quam vulgo illae viris experire solent, (cf. supra ad Carm. LXIV, 143.) Lesbicae suae exemplo breviter et graphice adumbrat. cf. Tibull. III, 6, 47 seqq.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
 Quam mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
 Dicit; sed mulier cupido quod dicit amanti,
 In vento, et rapida scribere oportet aqua.

V. 4. pro *In vento* legendum censet Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 541. *In vino*, quam quidem lectionem iam a Gifanio in Ind. Lucret. p. 450. propositam confirmare studet loco Xenarchi *εὐτελέδου* apud Athenaeum I. X. p. 441. *Ὁμοίως δ' ἔχει γυναικὶς ἡς εὐτε γράφου* sed *In vento* mihi rem significantius exprimere videtur.

V. 1. *dicit. dicere* pro affirmare et asseverare aliquid vèro vultu passim. Sic Cicero Pro Rabirio Post. 12. *ut, quibus creditum non sit negantibus, iisdem credatur dicentibus?* et sic infra Carmine LXXII: *Dicebas quondam, solum te nosse Catullum.*

V. 2. *petat.* = *petere*, *αἰτεῖν*, proprie de precis. exempla utriusque linguae collegit Cerda ad Virg. Aen. VII, 52.

V. 3. *Dicit: sed mulier etc.* Muretus expressisse Catullum putat Epigramma Callimachi XXVI, 2, 3. sed hic locus fere est communis.

V. 4. *In vento, et rapida etc.* ubi eodem, quo scribitur, tempore, deletur et confunditur impressa littera. dixit haec *εὐτελέδου* cf. Erasmus in Chiliad. p. 149. Huc pertinet Epigramma Meleagri CIV, 5. (edit. Manf.) *Νῦν δ' ἰ μὲν ἔμαχ ἔγχετο ἰσ ἑδρεα ἄλκυ ἐπίρθευε.*

CARMEN LXXI.

AD VIRRONEM.

Argumentum huius carminis est paulo obscurius, nec satis, opinor, ad liquidum perducere potest, ex mea quidem sententia, ipsum Virronem ut hominem foedum et podagrosum poeta notare voluit, cuius aemulum ideo fortasse alarum vitium et podagra merito iam laborare ait, quod hominem, quem fugere debebat, aemulatus sit. Ad eundem Virronem pertinet fortasse infamia infra memorata Carn. LXXX, 7. — Sed Vulpius poetam cum Virrone in sinu gaudere putat, quod eius rivalis ob duo sibi contracta mala abominandus nunc redditus sit.

Si quoi, Virro, bono sacer alarum obstitit hircus,
 Aut si quem merito tarda podagra secat:
 Aemulus iste tuus, qui vostrum exercet amorem,

V. 1. *Si quoi iure bono primus edidit Aldus, quem nonnulli, qui eandem lectionem se reperisse testantur, secuti sunt. Scaliger veterem scripturam esse ait: Si qua, viro, bono sacerorum obstitit hircus, et sic quoque hic versus exaratus est in libris Vossii, in libr. MSS. quos laudat editor Cantabr. et ed. Rheg. Egregie igitur haec vetusta lectio favet lectioni, quam dedimus, vulgatae, a Parthenio iam exhibitae: Si quoi, Virro, bono sacer alarum; confluit enim sacer alarum in sacerorum, et pro Virro, quia nondam geminare solebant litteras, scribebatur viro. —*

V. 1-4. Sensus, ut mihi videtur, est fere hic: Si quis unquam, Virro, homo insipidus execrabili alarum odore merito infectus fuit, aut gravi podagrae dolore merito corripitur, sane aemulus tuus, qui eandem puellam tecum subagitat, mirum in modum utrumque malum merito a te nactus est. — bono insipido, stulto. sic saepe bonus ironice, imprimis a Comicis, poni solet. vid. Drackenborch ad Sil. Ital. II, 240. Vulpius cum Vossio

bono ridicule sumit pro adverbio, ut sit: commode, apte. — sacer abominandus, detestabilis. cf. supra ad Carm. XIV, 12. — alarum hircus vid. supra ad Carm. LXIX, 6. — obstitit obfuit, excitavit aliorum nauseam.

V. 2. *tarda* lepide ab effectu. *secat* pungit, lancinat; apposito de podagra.

V. 3. *Aemulus iste tuus* tam in amore quam in corporis tui vitium.

Mirifice est a te nactus utrumque malum.
 Nam quoties futuit, toties ulciscitur ambos: 5
 Illam affligit odore, ipse perit podagra.

Vossius quidem invenerat quoque hunc versum in Cod. Mediolanensi ita scriptum: *Si qua viro --- se --- obstitit hircus*, unde primum legendum fortasse suspicabatur: *Si quoi virosus*, sed deinde re diligentius pensitata lubenter in nostra lectione acquiescit. — *Si cui, Firro, homini sacer alarum* Gryph. Muretus. *Si, quoi, Firro, domos sacer alarum obsidet hircus* tentabat et satis lepide explicabat Iavus Meleager. — *capere alarum obstitit hircus* ingeniose, sed sine necessitate coniecit Heinsius in notis ad Cat. V. 4. *Mirifice est actu* Gryph. Muret. Stat. *mirificus est actu* volebat Muretus. *Mirificus est tactu* Turnebus. ac tu Vossius, cui adhaeret Vulp. sed nostram lectionem tenent Porthenius, Ald. et eandem, ut testatur editor Cantabr. offerunt Maffei liber MS. et tres edit. antiquiss.

V. 4. *Mirifice* mira quadam contagione, mirum in modum, libidinis exercitio hoc malum vel praeter modum. *a te* in tuo contubernio. V. 6. *ipse perit podagra*, quia

CARMEN LXXII.

AD LESBIAM.

Accusat perfidiam Lesbiae, quam, donec sanctis eius promissis fidem habuerit, non libidinoso tantum, sed etiam pio benevoloque animo amplexum esse testatur; nunc autem, perspecta eius perfidia, libidinem quidem mansisse, imo incensam magis esse obrectandi studio, sed pristinam pietatem et benevolentiam plano ex animo suo deletam et eradicatam esse libere fatetur.

Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,
 Lesbia; nec prae me velle tenere Iovem,

V. 1-2. Compara Carm. LXX, variaverit. — *prae me* me posthabito. *tenere* cf. supra ad Carm. LXIV, 28.

Dilexi tum te, non tantum ut volgus amicam,

Sed pater ut gnatos diligit et generos.

Nunc te cognovi. Quare, etsi impensius uror, 5

Multo mi tamen es vilior et levior.

Qui potis est? inquis. Quod amantem iniuria talis

Cogit amare magis, sed bene velle minus.

V. 6. *Multo ita tu nunc me* editio Veneta (1493); antique autem *me pro mihi* positum esse observat Ibi Parthenius. *Multo ita ne mi tu* primus impresserat Aldus. *Multo ita nec me tu vilior* in quibusdam editionibus. MSS. Stat. offerebant: *Multo ita me nec vilior*, vel *Multo ita nec me vilior*; sed hic deest vox monosyllaba, quam exigit metri ratio. — nostram lectionem plurimis iam probatam vulgavit Guarinus. V. 7. *Quis potis est vel qui potis es* in quibusdam. Statius tentabat: *Qui pote sic vel qui potis hoc*. — *Quam amantem* in omnibus MSS. Statii, unde ille primus volebat: *quae amantem*, deinde *quid amantem*. V. 8. Cogit Gryph. Muret. Vossius et alii. sed nostra lectio est in omnibus MSS. apud Stat. In edit. Gryph. (1537) cum hoc carmine coniungitur Epigramma Odi et amo LXXXV. At Achilles Statius putat, aut simul cum his, aut statim post hos, legendos esse versus ex Epigr. LXXV, 5. *Nunc est mens adducta usque ad finem*; et deinde illos: *Odi et amo*. In edd. Venett. hoc cum sequenti carmine coniunctim exhibitum est.

V. 3. *Dilexi tum te*, consulto dixit *dilexi*, h. e. non solum te amavi, sed etiam magni feci. *diligere* et *amare* proprie inter se differunt ita, ut illud dicatur de eo, qui alterum ob eius cognititas virtutes magnificat; hoc de eo, qui alterius forma, venustate etc. suaviter afficitur; *diligere* enim proficiscitur a iudicio, *amare* a sensu; possumus igitur aliquem *amare*, nec eundem tamen *diligere*, et vice versa; quam quidem horum verborum differentiam saepe secutus est Cicero.

V. 5. *te*, tuam perfidiam et levitatem.

V. 6. *levior* levioris pretii.

V. 7-8. *Quod amantem* — — *velle minus. iniuria*, εἴρη, offensio, perfidia. — *bene velle* diligere. In hanc sententiam Phaedria apud Terentium Eunuch. I, 1, 25; — *O indignum facinus, nunc ego et Illam scelestam esse, et me miserum sentio; Et taedet et amore ardeo.* et sic Claudianus Fescenn. v. 110: *Acoenditque magis, quae refugit, Venus*. Iluc pertinet quoque Epigramma Pauli Silent. XXV, in Analectis Vet. Poët. Gr. Brunckii Tom. III, p. 79. Ἵσως ἴσους ἴσοιο πάτερ ἰδὲ μῦθος ἀλάτοι. Ἵσως ἴσους ἴσους μῦθος ἴσους ἴσους.

CARMEN LXXIII.

IN INGRATVM.

Facta de perfidia cuiusdam experientia solemnem de ingratis hominibus querelam repetit. — Sunt, qui Alphenum Varum Iurisconsultum hoc epigrammate innui sibi persuadeant. cf. supra Carm. XXX.

Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,
 Aut aliquem fieri posse putare pium.
 Omnia sunt ingrata: nihil fecisse benigne est:
 Immo etiam taedet, taedet obestque magis:
 Ut mihi, quem nemo gravius nec acerbius urget, 5
 Quam modo qui me unum atque unicum amicum
 habuit.

V. 1. pro *quidquam* in nonnullis MSS. Statii *quisquam* et *quemquam*, unde ille legendum fortasse putabat *quisquis*. V. 2. pro *pium* Gryphi. Muret. et alii *tuum*. sic passim libri in *pius* et *tuus*, *meus* et *tuus* variant. vid. Heins. ad Ovid. Met. VII, 172. V. 3. *est* deest in MSS. Stat. edit. Venet. Crypt. et aliis. V. 4. *Imo etiam taedet, statque magisque magis* in omnibus fere MSS. Stat. et sic hunc versum nec sensus nec latinitatis ratione habita multae editt. vet. exhibent. in uno Stat. erat: *Stat magis atque magis*. Marcellinus emendabat: *Imo etiam taedet, et magis atque magis*. Guilielmus: *Nihil fecisse benigne Prodest; imo etiam taedet obestque magis*. Ex libro Bibl. Bodleianae editor Cantabrig. profert: *Prodest: sed taedet iam magis atque magis*. nostram lectionem veterum librorum auctoritate confirmavit Guarinus. et sic est in libris MSS. apud editorem Cantabr. cui accedunt Statius, Muretus, Vossius et alii. V. 5. *Vae mihi*, Scaliger, Vulpinus et alii.

V. 3. *Omnia sunt ingrata* etc. iam apud Homerum Odys. IV, 635: — *οὐδὲ τις ἐστὶ χάρις ἀνθρώποισιν ἐγγύθεν*. V. 5. *Ut mihi*, sc. obfuit *urget* vexat et persequitur.

CARMEN LXXIV.

IN GELLIUM.

Infame huius epigrammatis argumentum versatur in describendo adultero infamissimo, Gellio, quem eundem esse putant, qui a Cicerone in Oratione Pro Sextio perstringitur.

Gellius audierat, patruum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Hoc ne ipsi accideret, patruus perdepsit ipsam
 Uxorem, et patruum reddidit Harpocratem.
 Quod voluit, fecit: nam, quamvis inrumet ipsum 5
 Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

V. 3. *perdepsit* male in libris antiquis, ut recte docuit Scaliger.

V. 6. *Hunc patruum* ex uno Cod. protulit et probavit Statius.

V. 1. *patruum obiurgare*, proverbiali fere locutione nota est patruorum in fratrum liberos severitas. Horat. Sat. II, 3, 88. *Ne sis patruus mihi*, et Od III, 12, 3. *Patruae verbera linguae*. vide quos laudat *Ernesti* in Clave Cic. sub v. *patruus*.

V. 2. *Si quis delicias* etc. si quis vel dictis vel factis paulo liberius in re amatoria luderet.

V. 3. *perdepsit*. Qui notitiam huius verbi erucere cupit, adeat *Manut.* ad Cic. Epist. ad Div. IX, 22. p. 39. edit. Graev. et *Bochart. Hieroz.* I, p. 188.

V. 4. *patruum reddidit Harpocratem*, nimirum ut patruus, velut silentii deus Harpocrates, altum in hac re iam iuberet silentium, nec amplius obiurgando molestus esset. - Figura

Harpocratis, summa olim religione ab Aegyptis in templis Isidis et Serapidis inprimis culti, ita fere in monumentis veteribus expressa conspicitur, ut ad silentium indicandum unius digitorum ori admotus vel insertus sit. - Exstat peculiaris in hanc rem libellus, magna eruditionis copia conscriptus, *Gisb. Cuperi Harpocrates*, ubi praeter perantiquam imaginulam argentam singulari studio a Cупero explicitam, multae aliae eiusdem dei figurae exhibitae, et, quae ad historiam huius dei spectant, diligenter collecta et proposita sunt. Adde *Burmannum Sec.* ad Anthol. III, 88. T. I, p. 629, 30.

V. 5. *Quod voluit, fecit*, hoc modo impetravit, quod impetrare voluit.

CARMEN LXXV.

AD LESBIAM.

Quod in Carmine LXXII. de amore suo erga Lesbiam et de eius perfiditâ expresserat, idem in hoc carmine nova dictionis varietate et ornatu exprimit.

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
 Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
 Nulla fides ullo fuit unquam foedere tanta,
 Quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.
 Nunc est mens adducta tua, mea Lesbia, culpa, 5
 Atque ita se officio perdidit ipsa pio:
 Ut iam nec bene velle queam tibi, si optima fias,
 Nec desistere amare, omnia si facias.

Hos quatuor versiculos priores in antiq. Codd. post Epigramma LXXXVI collocatos huc revocavit Scaliger, quem, quia egregie illi cum quatuor posterioribus conepirant, plerique recentiorum secuti sunt. In primis Vulpus mirifice hoc nomine extollit acumen Scaligeri, et haec quatuor disticha vel ab ipso Catullo ita coniuncta et composita fuisse, vel certe poetam, si ab inferis excitetur, hanc industriam Scaligeri laudatorem existimat. — Et sane quatuor posteriores recte integri poemstii *ἀνεκσπάρτοι* haberi poterant. V. 4. *Quanta in amore tuo*, ut est pro *ipsius*, Gryph. Muret. et all. eed *tuo* est in omnibus MSS. Stat. V. 5. *Huic est mens adducta* Venett. Gryph. Muret. nostram lectionem ex Codd. suo produxit Scaliger, et sic Vossine, editor Cantabr. Vulp. Gotting. Bipont.

V. 2. *vere* ex intimo pectore.

V. 3. Num forte post *unquam*.
 excidit *in*?

V. 4. *ex parte mea*, quod ad me attinet, τ' *ἰσὺν πίστι*.

V. 5. *mens* pietas, benevolentia, *adducta* h. e. contracta, sed valde de lectione *adducta* dubito; mihi enim scripsisse potius Catullus videtur *abducta*, h. e. alienata, *avocata*. Sic *animus a corpore abductus* apud Cic. Tusc.

I, 31. de eo, qui non amplius iis, quae in sensus cadunt, turbatur et abripitur; et sic saepius *abducere* ad animum refertur; sexcenties autem *adducere* et *abducere* a librariis confusa sunt. vid. quos laudat Drackenborch ad Sil. Ital. X, 18. et ad Liv. Tom. IV, p. 92.

V. 6. *Atque ita se officio perd. ipsa pio*. Atque hoc modo ipsa se privavit pietatis, quam ei probabam, officio.

CATUL. *Garm.*

Q q

CARMEN LXXVI.

AD SE IPSVM.

Perspecto Lesbiae suae infido et ingrato animo reputat secum, quam ei praestiterat, pietatem, firmiterque in ea reputandum paratum sibi solatium esse videt. Deinde summopere animum suum impellere studet, ut longum, quem adhuc nutriverat, amorem, repente nunc deponat et eiiciat; quod quidem cum longe difficillimum esse probe intelligat, deorum ad hanc rem gnaviter pervincendam sibi expetit auxilium.

Si qua recordanti benefacta priora voluptas
 Est homini, quum se cogitat esse pium,
 Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
 Divum ad fallendos numine abusum homines:
 Multa parata manent in longa aetate, Catulle,   5
 Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
 Nam quaecumque homines bene quoiquam aut dicere
 possunt,
 Aut facere, haec a te dictaque factaque sunt;
 Omnia quae ingratae perierunt credita menti.
 Quare iam te cur amplius exrecies?   10
 Quin te animo obfirmas, teque istinc usque reducis,

V. 11. Mirum, quantum in hoc versu libri veteres discrepent. Statius

V. 1-6. Vulgaris, quam exornavit poeta, sententia est fere haec: Si verum est, homines pios, integros et bene de aliis meritos, magnam vitae anteaetate recordatione capere voluptatem, equidem senex olim capturus suam maximam, si, qualem me erga, perfidam et ingrati praebueram, recordatus fuero. — Ad vers. 5. commode laudatur a

Statius illud Pindaricum apud Platon. de Republ. I, p. 574. (ed. Francof.) *ἢ ἂν δαμνῶσιν αὐτῶν τὴν βίην διατρέχοντες, ἢ ἂν ἐκαστὸν ἀνεταλλοῦσιν χαρτερῆσσι ζυγοῖσιν ἰσότης, & μάστιγι θανάτου ἐπιέζουσιν γούρῳ καὶ βίῳ.*

V. 9. *perierunt credita* pro vulgari: frustra credita sive tributa sunt.

V. 11. *Quin te animo obfir-*

Et, Dis invitis, desinis esse miser?

Difficile est longum subito deponere amorem:

Difficile est: verum hoc qualibet efficias.

Una salus haec est, hoc est tibi pervincendum. 15

Hoc facies, sive id non pote, sive pote.

O Di, si vostrum est misereri, aut si quibus unquam

ex MSS. profert: *Qui tu animo affirmas, atque instinctoque reducis*, unde ille rescribendum putat: *Quin tu animum affirmas, atque istinc usque reducis*. Scaliger veterem scripturam esse ait: *Quin tu animo affirmas, atque instructoque reducis*, unde legendum suspicatur: *Quin tu animi* (satisque pro *animum*) *affirmas itaque, instructoque reducis*. Theodoro Morello placebat: *Quin tu animum obfirmas itaque, in gyrumque reducis*? Iano Melesagro: *Quin tu animum obfirmans instructum atque atque reducis*? h. e. celerissime retrahis. Vossio: *Quin tu animum affirmas, atque istinc te reducis*? editt. Guarini. et Gryph. offerant: *Quin te animo affirmas, teque instinctoque reducis*? Muretos: *Quin te animo affirmas, teque astringisque reducisque*. Sed iam haec ad nauseam usque satis. Nostram lectionem, haud certe incommodam, exhibent editt. Rapheleng. Graev. Cantabr. Gotting. Bipont. nisi quod *affirmas* (v. not.) pro *affirmans* dedimus; et sic in Sil. Ital. XII, 663. pro *affirmans* cum N. Heiosio legendum videtur *affirmans*. V. 14. *Verum hoc quod lubet efficias* Venett. V. 15. *Hoc*

mas. — *affirmare se* vel plenius *affirmare se animo* est in cauto consilio ita se confirmare, ut ab eo exsequendo nullo modo nos avocari patiamur. Exempla ex Plauto et Terentio allata vide apud Vulpium. adde Terent. Heecyr. III, 5, 4. Eodem modo dicitur *obdurare* supra Carm. VIII, 11. Imitatus est Nostrum, ut notat Vulpus, Ovid. Metam. IX, 744: *Quin animum firmas, teque ipsa recolligis*, Iphi: *Consiliique inopes et stultos excutis ignes usque in perpetuum, ut nunquam illam revisas*.

V. 12. *Dis invitis*, licet contra deorum voluntatem hoc a te suscipiatur consilium; nam Venus et Amor dii sunt *zēstēs*. nisi quis diis *invitis* explicare velit: *miserum te esse nolentibus*.

V. 13. *Diffic. est — amor*. Iano sententiam expressit Lotichius sic lib. I, Eleg. 2, 64. *Ponere difficile est, quae placere diu*.

V. 14. *Verum hoc q. eff.* Idem suadet Parmeno Phaedriae apud Terent. Eunuch, I, 1, 29. *Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas Minimo: si nequos paululo, at quanti queas: Et ne te afflictes*.

V. 15. *Una salus haec est* in amore nimirum funditus extirpando sita. *pervincendum* graviter pertendendum, perdolendum, ut loquitur Terentius.

V. 16. *Hoc — sive pote*, tentabis hoc certe, sive eveniat, ut id ab animo tuo impetres, sive non eveniat de usu *pote* et *pote* non eveniat de usu *pote* et *pote* in utroque genere vid. Muret. ad h. l.

Extrema iam ipsa in morte tulistis opem ;
 Me miserum adspicite, et si vitam puriter egi,   20
 Eripite hanc pestem perniciemque mihi,
 Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
 Expulit ex omni pectore laetitia.
 Non iam illud quaero, contra ut me diligat illa,
 Aut, quod non potis est, esse pudica velit:
 Ipse valere opto, et tetrum hunc deponere morbum.
 O Dî, reddite mi hoc pro pietate mea.   26

facito Vossius cum Vulpio. V. 18. *ipsam* Venet. V. 21. *Seu mihi subrepens imos ut corpore in artus* omnes libri MSS. Stat. uude ille tentat: *Hæc mihi subrepens imos in corporis artus.* Ianus Melænger volebat: *Hæc mihi! subrepens imos, ut torpor, in artus.* Vossii liber vetustus suppedibat: *Quae mihi subrepens imos velut anguis in artus, sed nemo non in hac lectione manum interpolatoris agnoscat.* nostram lectionem rett. Hierorum tam scriptorum quam exaratorum auctoritate mihi testatur editor Cantabr. V. 22. *Expulit ex omnes* parum feliciter coniecit Statius. *Pro laetitiis offerunt libri Voss. delicias.* V. 23. *contra me ut* MSS. Stat.

V. 19. *Me miserum ad sp. oculos, aures, vultum advertunt dii propitii, avertunt irati, inimici.* vid. Brouckhus. ad Tibull. III, 3, 28.

V. 21. *Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,* amoris enim venenum sicut torpor tacite et sensim sensimque per interiores ossium medullas serpit et dimanat,

V. 23. *contra vicissim, in istos contra diligere* redamare ἀντιπρῶ.

V. 25. *morbum* vid. supra ad Carm. XXXIX, 7.

V. 26. *reddite mi hoc pro pietate mea,* hoc beneficium tamquam mercedem pietati debitam mihi retribuite,

CARMEN LXXVII.

AD RVFVM.

Fallaciam Rufi, qui speciem amici prae se ferens puellam, ut suspicari licet, Catullo eripuerat, graviter accusat. - Num idem Rufus, cuius graveolentiam Noſter Carm. LXIX notavit, an insignis iis temporibus orator, M. Caelius vel potius Caecilius Rufus, uno die (teste Plinio Hist. Nat. VII, 44.) cum C. Licinio Calvo natus, intelligendus sit, nemo facile pro certo affirmare auit.

Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,
 Frustra? immo magno cum pretio atque malo:
 Siccine subrepsti mihi, atque, intestina perurens,
 Mi misero eripuisti omnia nostra bona?
 Eripuisti. Heu, heu, nostrae crudele venenum   5
 Vitae, heu, heu, nostrae pestis amicitiae!

V. 1. *cognite pro credite* in Gryph. et quibusdam veteribus. sed MSS. Stat. constanter servant *credite*, quod recte iam vindicatum est a Mureto; nam quae *cognoscimus*, sunt fere vera, at quae *credimus*, non raro falsa. *cognite amico* Ald. (an. 1515) V. 2. Hunc locum tacite Vossius ita constituit: *Siccine subrepsti; meque intestina perurens Mi misero eripuisti; omnia nostra bona Eripuisti.* V. 4. *Sic misero* Parthen. Gryph. Muret. V. 6. *pectus amicitiae* ex libris antiquis profert Vossius, ut sit vel ironice sumendum vel *olim a. quondam* subaudiendum; eandem lectionem exhibet edit. Parthenii; sed quis dubitet de vera lectione *pestis*, cum *venenum* praecesserit?

V. 2. *Frustra?* *Ἐκείνη* seu correctio, ut appellatur a rhetoribus hoc concitatius dicendi genus. Nam *οὐ* deinde, ut observat Muretus, proprie *frustra* esse dicuntur, quae neque commodam neque detrimentum afferunt. - *magno cum pretio*, h. e. dispendio, sic passim in malam partem *pretium et merces* apud Latinos, ut *μίσθῳ* apud Graecos. cf. Vulp. adde *Interpretes* ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 263.

CARMEN LXXVIII.

DE GALLO.

Indignabatur Catullus Gallo, quod ille delicias apud eius amicum facere ausus fuerat, et hac indignatione lacessitus, turpe eius, quod in foedo iungendo amore praestiterat, profert et differt ministerium.

Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux
Alterius, lepidus filius alterius.

Gallus homo est bellus: nam dulces iungit amores,
Cum puero, ut bello bella puella cubet.

Gallus homo est stultus, nec se videt esse maritum, 5
Qui patruus patrum monstret adulterium.

Sed nunc id doleo, quod purae impura puellae
Suavia coniunxit spurca saliva tua.

V. 5. Pro *stultus* iterum in editione Parthenii legitur *bellus*, haud dubie ex operarum errore. V. 7. *purae pura puellae* ex veteri scriptura reposuit Scaliger, et sic est in editione Parthen. V. 7-10. Hos quatuor versus

V. 3. *bellus* proprie, qui morum concinnitate, elegantia, urbanitate, comitate, blanditiis, vel quocumque obsequii genere placere studet, quo pertinet *belli hominis* descriptio, quam ex Martiale dedimus supra ad Carm. XXII, 9, sed Gallus in obsequii genere satis inhonesto nunc *bellus* dicitur. - *iungit* consociat, conciliat, coniungit, est proxima amorum. - *dulces* invidiose de foedo amoris genere.

V. 4. *Cum puero ut bello* etc. ut filius alterius fratris cum uxore patrum consuescat.

V. 5-6. Sensus: Idem Gallus est homo insipiens, qui, dum fratris filio viam ad adulterium cum patrum uxore committendum aperit, non cogitat, se quoque habere coniugem, quae a fratris filio constuprari possit.

V. 7-8. Nexus orationis est fere hic: Sed quamvis haec omnia nihil morer, tamen id nunc vel maxime mihi bilem movere debet, quod impuro tuo ore puram meam puellam deosculatus es. - *coniunxit* h. e. commiscuit spurca saliva tua suavia impura cum puris puellae suavis.

Verum id non impune feres: nam te omnia secla
Noscent, et, qui sis, fama loquetur anus. 10

Scaliger, eam eos dissimilis argumenti esse existimaret, inuitis libris omnibus ab hoc epigrammate diuisit et cum superiore coniunxit. De iisdem, an loco suo positi essent, iam dubitauerat Achilles Statius. Hinc facile ab ingenio suo impetrare potuit Corradinus de Allio, ut eos Carmini XCI. assueret. Sed Vulpus egregie eos cum hoc carmine cohaerere pulchre docuit. — pro *coniunxit* in versu 8. ex coniectura refinxit Scaliger *comminxit*, sed quis verbum inhonestius praefert honestiori? quise novam Catulli carminibus obscenitatem importare sustineat?

V. 10. *fama loquetur anus.* cf. supra ad Carmen LXVIII, 46.

CARMEN LXXIX.

IN LESBIUM.

Lesbium quemdam cum tanti faceret Lesbia, ut eum Catullo praefarendum putaret, pulcrum illum quidem inde haberi posse concedit, sed eundem, ut hominem spurcum et inspurrum haud obscure describit. — Muretus, qui sub Lesbiae nomine Clodiam intelligi debere iam supra ad Carm. LVIII probare studuit, per hunc quoque Lesbium intelligendum esse censet P. Clodium, huius Clodiae fratrem, qua et hanc et ceteras sorores constuprasset dicitur. In qua quidem suspitione ille eo magis confirmatur, quod additum sit nomen pulchri, quod ipsum Clodii cognomen fuerit, ita, ut poeta in ambiguitate vocis iocari voluisse videatur. — Multum quidem apud me valet Mureti in explicandis locis obscurioribus subtilitas et sagacitas, sed in hac re nolim cum eo in tenebris micare.

Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.

V. 1. Sunt, qui pro *Lesbius* in nonnullis libris *Gellius* reperiri scribant; at Scaliger in uno se deprehendisse *Caelius* affirmat. Sed omnes libri Statii et Vossii tuentur nostram lectionem, et sic est in editionibus

Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum,
Si tria notorum suavia repererit.

Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. V. 4. *natorum*, quod lepide Vossius de claris et nobilibus Romanis explicat, male in libris vett. recte igitur iam Scaliger revocavit: *notorum* — in nonnullis, v. g. in edit. Gryph. Muret. legitur *amatorum*, quod haud dubie ex *natorum* confictum est. *Si tria amatorum savia surpuerit* legit Heinsius in not. ad Catull.

V. 3-4. Sensus: sed tamen hic pulcher me cum tota familia mea tamquam pignus positum habeat et pro lubitu vendat, si quisquam eorum, qui cum norunt, vel tria oscula impuro eius ori (quod ianuere poeta videtur) impresserit. — *vendat* respicere poetam putat Muretus ad vete-

rem consuetudinem, qua interdum ob certa delicta totae familiae publice vendebantur. *notorum* — *noti* sunt familiares, quibus aliquis notus est, nos *Bekante*. Sic Livius III, 45. *Notos gratia eorum, turbam indignitas rei virgini conciliat*. alia exempla posuit Vulpius.

CARMEN LXXX.

AD GELLIVM.

Quaerit de causa mutati in Gelli labellis coloris, eamque a nefando, qua ille se contaminabat, libidinis genere repetit.

Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella
Hiberna fiant candidiora nive,
Mane domo cum exis, et cum te octava quiete
E molli longo suscitatur hora die?
Nescio quid certe est. An vere fama susurrat, 5

V. 4. *Et mollis nimis argute* corrigit Scaliger.

V. 3-4. *Mane domo cum exis* etc. Tam mane, quam post meridionem, *octava quiete* sub meridicem sive post prandium, ubi molliores meridiari solebant.

cf. supra Carmen XXXII, 3. *longo die* aestivo.

V. 5. *Nescio quid certe est*, est certe aliquid in causa, sed quid sit nescio. cf. quem laudat

Grandia te mediū tenta vorare viri?
Sic certe clamant Virronis rupta miselli
Ilia, et emulso labra notata sero.

V. 7. *Sic certe est Gryph. Muret. Si certe est Porth. Graev. Sed certè clamant in libro Scaligeri. Sic certe Scal. Voss. Vulp. Gotting. Bipont. quod, sublata tantum interpunctione, dedimus. pro Virronis in multis editionibus Victoris, in nonnullis Unatoris, inepte, ut iudicat Muretus. Farronis rupta Piselli ex ingenio Scaligeri. V. 8. Ilia, demulso Venet. Gryph. Muret. in MSS. Stat. erat: Ille te multo vel Illa te mulso, unde iam Pierius Valerianus et Gabriel Faërens recte fecerunt: Ilia, et emulso. Achilles Statius suspicabatur: Iliaque et mulso vel Iliaque et mulso.*

de hac formula Vulpus Virgil. Ecl. VIII, 107.

V. 6. *Grandia te - viri? te esse fellatorem. tenta mediū viri te mētia, tendere in obscenis. praeter Statium et Muretum aseat, cui volupe est, disertum*

nequitiarum interpretem Sciopium in Lusibus V, 5.

V. 7. *clamant, aperto testantur. clamare de rebus inanimatorum vid. supra ad Carm. VI, 7. - rupta ilia cf. supra ad Carm. XI, 20.*

CARMEN LXXXI.

AD IUVENTIVUM.

Miratur, quid sit, quod Iuuentius misere pallescentem quemdam hominem Pisaurensem dignum habuerit, quem ipsi et alii in amore praeponebant. - De gente Iuventia vide Vulpium supra ad Carm. XXIV.

Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,
Bellus homo, quem tu diligere inciperes:
Praeterquam iste tuus moribunda a sede Pisauri

V. 3. *Ianus Meleager, cum pro a sede membranae Palatin. haberent*

V. 1. *in tanto populo, in tanta populi frequentia.*

V. 2. *inciperes, in animum induceres, vel, quod Scaliger*

animadvertit, diligere inciperes pro diligeres.

V. 3. *moribunda a sede Pisauri. Fuit Pisaurum oppidum*

CATUL. Carm.

R r

Hospes, inaurata pallidior statua?
 Qui tibi nunc cordi est, quem tu praeponere nobis 5
 Audes. Ah! nescis, quod facinus facias.

*ad sede et Commelini ab, legendum censet ah! pro sede vero corrigi-
 sepe, explicans sepe moribundam de dentibus senio curiosis et cadaverosis;
 nimis argute! V. 6. At nescis Gryph. Muret. Graev. haud minus
 commode, puto, quam ah, quod exhibent editt. recentiores Cantabr.
 Voss. Vulp. Gotting. Bipont.*

Umbrinae maritimum, quod praeterlabitur fluvius cognomen-
 to Pisaurus; vocatur sedes moribunda haud dubie ob aëris, quod male affliciebantur incolae-
 rum corpora, vitium.
 V. 4. inaurata pallidior statua. tribuitur auro color pallidus, ὀχρῆς, χλωρῆς. cf. supra ad Carmen LXIV, 100.

CARMEN LXXXII.

AD QUINTIVM.

Quintium, sodalem suum, flectere studet precibus, ne, quod animo suo longe carissimum sit, (intellige puellam) sibi praeripiat. — Eleganter hoc epigramma expressit Ioann. Nicol. Goëtz Vermischte Gedichte Tom. II. p. 215.

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
 Aut aliud, si quid carius est oculis,
 Eripere ei noli, multo quod carius illi
 Est oculis, si quid carius est oculis.

V. 4. seu quid in omnibus editt. vet. et plurimis recentioribus; contra sensum et orationis nexum, nam si quid iam est multo carius oculis, qui, quaeque, adici potest seu quid carius est oculis; ut taceam, particulam seu non quid, sed quod in hoc orationis nexu postulare. Hinc recte Achilles Staius pro seu quid legendum suspicatus est: si quid, quem praeter Vossium et Vulpium neminem seculum esse mireris.

V. 1-2. Sensus: Si vis, mi Quinti, Catullum tibi aliquid acceptum referre, quod aeque atque oculos suos amet, vel plus adeo oculis suis, si quid plus oculis amari potest, noli etc. — Per Quintium intelligendum esse nobilissimum illum adolescentem Veronensem, cuius mentio fit infra Carmine C. suspicatur Vulpium.

V. 3. et monosyllabum per synaeresin; exempla congescit Staius.

CARMEN LXXXIIII.

IN MARITVM LESBIAE.

Videt stolidum Lesbiae maritum, qui, cum eius uxor Catullum conviciis coram ipso proscinderet et causam rixandi cum eo quaereret, impense de eius fide et castitate, quam inde colligebat, laetabatur. At Catullus, mulicrum indolem melius perspectam habens, longe aliter de hoc Lesbiae se gerendi more sentit ac iudicat. Conferendum omnino cum hoc Epigramma XCII.

Lesbia mi praesente viro mala plurima dicit:

Hoc illi fatuo maxima laetitia est.

Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,

Sana esset: quod nunc gannit et obloquitur,

Non solum meminit; sed, quae multo acrior est res, 5

Irata est: hoc est, uritur et loquitur.

V. 3. pro *Mule* in Patavino exemplari apud Statium *Nulle*, quod rectius videretur *Statio*, *Nallum* de stupido, nihil audiente et sentiente, interpretanti. V. 4. pro *Sana* in MSS. Statii *Sanna* vel *Sannia*, unde legendum fortasse opinatur *Sanna*, h. e. irrisio, quasi dicat: irrideri me amanteu ab ea pajarem, placeque contemni, si de me taceret. — *garrus* in edit. Parthen. Gryph. Muret. sed nemo non *si gannit* praefereat; et sic est in MSS. Statii. eodem modo in *garrit* et *gannit* variant libri apud Persium V, 95. V. 6. *uritur* et *coquitur* coniecit N. Heinsius, et

V. 1. *mala plurima dicit* convicia Tibull. I, 2, 11. *Et mala si qua tibi dixit dementia nostra.*

V. 3. 4. *Si nostri oblita taceret*, Si me negligeret, nec dignum, quocum loquatur, haberet, *Sana esset*, recte illa videri posset amoris furore libera; vel: neutiquam in illam eaderet amoris insania. Infra Carmine XCV: *Lesbia mi dicit semper*

male, nec tacet unquam *De me: Lesbiam me, dispeream, nisi amat. quod nunc, iam vero quod, si, gannit eam more riuigitur. obloquitur, oblatrat.*

V. 5. *Non solum meminit* hoc non solum probat, minime eam nostri oblitam esse, et nos negligere.

V. 6. *Irata est*, nam ira apud

sic legit iam Iustus Lipsius apud Ianum Donsam filium; sed quis hoc ferat ob versum primum et quartum?

amantes ferventissimi amoris est indicium; tritum et in vulgus notum est illud Terentianum: *Anantium irae, amoris inter-* *gratio est.* cf. Vulp. inprimis cum hoc loco comparandus est Propertius III, 8, 10 seqq. adde Plaut. Amphitr. III, 3, 60 seqq.

CARMEN LXXXIV.

DE ARRIO.

Arrium quemdam, qui mirifice sibi placebat vano et ridiculo verba nonnulla cum adspiratione pronuntiandi studio, festive in hoc epigrammate depictum aliorum risui exponit. - Cum idoneis argumentis, quis fuerit hic Arrius, evinci nequeat, alius aliam coniecturam sequitur. Achilles Staius quidem intelligit Q. Arrium, praetorem Siciliae designatum, qui exorto bello servili missus est contra Crixum et Spartacum, quorum illum profligavit, ab hoc victus est. vid. Liv. Epit. 96. of. Cic. Verr. II, 15, et IV, 20. - At Vulpus cogitat de C. Arrio, cuius mentionem iniicit Cic. in Attic. I, 14 et 15. - Quidni cogitare quoque possumus de illo Q. Arrio, Q. Arrii Praetoris Siciliae designati, (ut videtur Ernestio in Clave Cic. sub h. n.) filio, qui in honorem patris magnificum illud, ut auram populi captaret, dedit epulum, de quo Horatius Satyr. II, 3, 7. cf. Cic. Orat. in Vat. 12. - Sed quid interest, sciatur, quis fuerit hic Arrius, nec ne?

Chommuda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et hinsidias Arrius insidias:
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.

V. 2. Libri veteres apud Vossium non *Arrius*, sed *Aretius* habent, unde ille *Aretius* fortasse scribendum putat. V. 3. 4. Hoc distichon, nescio quo errore, in editione Parthenii post versum decimum: *Cum subito*

V. 4. *quantum poterat, quanto poterat spiritu vel oris hiatu.*

Credo sic mater, sic Liber avunculus eius, 5
 Sic maternus avus dixerit, atque avia.
 Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
 Audibant eadem haec leniter et leviter.
 Nec sibi postilla metuebant talia verba,
 Cum subito adfertur nuntius horribilis, 10
 Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
 Iam non Ionios esse, sed Hionios.

affertur etc. transpositum est. V. 5. sic Cimber avunculus eius Heinsius in notis ad Cat. V. 6. *dixerat* in edit. Parthenii, Gryph. Marcet. sed recte Scaliger reposuit ex veteri scriptura *dixerit*, et videtur illud vel male ex versu quarto repetitum, vel hoc ob vim modi potentialis non satis intellectum esse. vid. not. — Ianus Melesager male in hoc quoque disticho quaerit adspirationem, illudque sic legendum opinatur: *Credo sic Mather, sic Liber havunculus eii est, Sic mathernus havus dixerit, atque havia.* V. 7. *Hic misso* in MSS. Statii, qui iude tentat: *Hinc misso.*

V. 5. *Liber* haud dubie nomen viri proprium. Nam quod Passeratius existimat, *liberum* pro adiectivo sumendum esse, quo tacite Catullus innuere voluerit, Arrium non ex iustis nuptiis procreatum fuisse, utpote qui nec patrem nec patruum habuerit *liberum*, sed matrem et avunculum tantum, eorumque parentes; id anxie magis quaesitum quam probabile videtur.

V. 6. *dixerit* — *sic, credo, dixerit*, eleganter ex vi modi potentialis pro: *sic dixisse videtur*. Exemplum de hoc modi potentialis, quem vocant, usu, ponamus ex Liv. III, 47. *Quem*

decreto sermonem praetenderit, forsitan aliquem verum auctores antiqui tradiderint, pro: tradidisse videntur.

V. 7. *Hoc misso in Syriam*, haud dubie in munere quodam reipublicae causa suscepto. *requ. omnibus aures*, nullius amplius aures ingratisimo male affectatae adspirationis sono fatigabantur.

V. 8. *leniter et leviter* sine adspiratione.

V. 9. *postilla* h. e. postea; exempla dabunt Statius et Vulpus.

V. 10. *horribilis* nimirum auribus.

CARMEN LXXXV.

DE AMORE SVO.

Quaerenti fortasse, cur unam eandemque puellam tam amore quam odio persequatur, quid respondeat, se nescire, ait.

Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.
Nescio: sed fieri sentio et excrucior.

Hoc distichon in editione Guarini et Ald. II, hic praetermissum et epigrammati LXXII annexum est. vid. ibi Var. Lect.

V. 1. *Odi et amo* Terent. *rum puellae amabat, at eius mores detestabatur.* cf. Epigr. Eunuch. I, 1, 27. *Et taedet, et amore ardeo.* LXXII, 7, 8.

V. 2. *Nescio, formam nimi-*

CARMEN LXXXVI.

DE QUINTIA ET LESBIA.

Quintiae, quae vulgo habebatur formosa, formositatis quidem partes quasdam concedit, sed cum ei deesset venustas et festivitas, absolute formosam, qualis sola Lesbia sit, eam dici posse negat.

Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est. Hoc ego: sic singula confiteor.

V. 1. *Quintia* in vet. monumentis scribitur, teste Statio. V. 2. *haec ego sic* in plurimis editionibus vet. sed Scaliger *Hoc ego*; antiquam lectionem esse confirmat: et sic nunc exhibent editt. Cantabr. Voss. Vulp. Bipontia.

V. 1. *est, videtur, habetur.*

V. 2. *Recta, apta forma et*

Totum illud, formosa, nego; nam nulla venustas,
 Nulla in tam magno est corpore mica salis.
 Lesbia formosa est, quae cum pulcherrima tota est, 5
 Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

figura. cf. supra ad Carm. X, 20. hoc ego scil. sentio vel iudico. *singula*, quod ad singulas formositatis partes attinet.

V. 3. *Totum illud*, in quo censetur formositas, attinet. - *venustas* elegantia, natus lepor et festivitas, quae in dictis, factis, gestu et toto corporis habita spectatur: Graecis: *αἰσθητικὴ*, cui opponitur *ἠθικὴ*.

V. 4. *nulla in - mica salis*, quanta est, insula et plena ruris inficitiarumque est. *ἀνὴρ ἐπιεικὴς κείνητος* de stupido magni vastique corporis homine apud Theocritum Idyll. XV, 17. ubi vide *Valckenarium*.

V. 6. *Tum omnibus - Veneres*, omnes puellarum lepores ad se unam transtulit et inter se coniunxit.

CARMEN LXXXVII.

Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXV.

CARMEN LXXXVIII.

IN GELLIVM.

Flagitia, quibus se suosque polluebat Gellius, tanta esse ait, ut ne mari quidem possint abluī et expiari.

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore
 Prurit, et abiectis pervigilat tunicis?

V. 1. *Quid facit is*: Quid tibi statuendum videtur de eiusmodi hominis libidine, qui etc.

V. 2. *Prurit*, pruriendo libidinem exercet. cf. Lusus 25, 4. *abiectis reiectis, positis*.

Quid facit is, patruum qui non sinit esse maritum?

Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?

Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Tethys, 5

Non genitor Nympharum abluit Oceanus.

Nam nihil est quidquam sceleris, quo prodeat ultra:

Non si demisso se ipse voret capite.

V. 6. *Nec genitor* in MSS. Stat. sed gravius repetitur *Non. pro abluit* in edit. Gryph. Muret. Graev. et all. *abluit*; sed illud ex veteri scriptura deservunt Scaliger et Vossius; utrumque, puto, recte dicitur. V. 7. *quod prodeat ultra* Voss. Bipont. sed quo est in edit. Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. Graev. Vulp. Gotting.

V. 3. *patruum qui - maritum.* Iphigen. in Taur. 1193. *Σάλπιξ ἀνέστη πάντα τ' ἀποδείξεν ἐκείνῃ*, ubi vid. Barnes. et Musgrav. Locum Sophoclis Oedip. Tyr. v. 1251. comparavit iam Achilles Statius.

V. 5. *Suscipit scil. tantum*, quod ante *quantum* non raro omitti solet. cf. Liv. IX, 36. §. 2. et ibi Drackenborch. - *ultima Tethys*, totum mare, ad extremos usque fines, ut bene Stat.

V. 6. *Non genitor Nympharum abluit Oceanus*, hic aqua marina sive fluviali scelera apud veteres expiandi mos vel ex Cicerone notus est. Pro Roscio Amer. 26. *ne, cum delati* (paricidae) *essent in mare, ipsum polluerent, quo cetera, quae violata sunt, expiari putantur.* cf. ibi Hottomannum et Manutium et interpretes ad h. l. Laudat in banc rem illud Euripidis

ἀνέστη πάντα τ' ἀποδείξεν ἐκείνῃ, ubi vid. Barnes. et Musgrav. Locum Sophoclis Oedip. Tyr. v. 1251. comparavit iam Achilles Statius. - Dorville ad Chariton. p. 238. (ed. Lips.) Catullus ante oculos habuisse putat vetus epigramma, quod egitur in Analectis Vett. Poet. Graecor. Brunckii h. d. c. CCXL. Tom. III, p. 199. *ἀγλαῖς ἐς πέλαγος καθαρῶς, λίαν, δείμνοισι ἔρχου γὰρ ἴνυ κομραῖος νόμοτος ἠρώμεται. ὡς ἠρώμενος αἰνεῖται θεῶν λεβήτι. ἀνδρα δὲ φεύγει Οὐδ' ἄν εἰ πῶς εἴη νόμοτος ἠλακούς.*

V. 7. *Quo prodeat ultra*, quo progrediatur iste ulterius, quo magis contaminetur.

V. 8. *demisso, inclinato. voret* cf. Epigr. LXXX, 6.

CARMEN LXXXIX.

DE GELLIO.

Ne quis miretur, cur Gellius tenuis macerque sit, causam, unde ei contracta sit haec corporis macies et tenuitas, ex insano eius cum cognatis suis Veneris usu declarat.

Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater
 Tamque valens vivat, tamque venusta soror,
 Tamque bonus patruus, tamque omnia plena puellis
 Cognatis: quare is desinat esse macer?
 Qui ut nihil attingat, nisi quod fas tangere non est,
 Quantumvis quare sit macer, invenies.

V. 5. *attingit* legi iubet Scaliger; quod exhibent nunc editi. Voss. Götting. Bipont.

V. 1. *tenuis*. Statius de amantium macie laudat Lucret. IV, 1160: *λεπτή λεπτήν τε μὲν σὺν*, quum vivere non quit Prae macie; quoi, in cuius gratiam, ad cuius explendam libidinem. cf. supra ad Carmen LXI, 192. *bona*, obsequiosa, facilis; eodem sensu patruus dicitur *bonus* v. 3.

V. 2. *valens*, valido robustoque corpore ad palestram Veneris instructo, *vivat* exquisitius pro: sit.

V. 4. *quare is desinat esse macer?* cur non sit macer, qui necessario in eiusmodi cum cognatis suis consuetudine macer esse et manere debet?

V. 5. *ut cum nihil attingat* etc. nullam aliam nisi cognatam; observa in hoc versu leporem facete cum sale mixtum.

V. 6. *Quantumvis*, satis superque.

CARMEN XC.

IN GELLIUM.

*Nova ratione et novo sale nefandam Gellii cum matre libidinosa
perfricat. Magum enim aliquem, si vera sit impia Persarum
religio, ex hoc obsceno concubitu nasci oportere probat et
pronunciat.*

Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefando
Coniugio, et discat Persicum haruspicum.
Nam Magus ex matre et gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia religio,
Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos, 5
Omentum in flamma pingue liquefaciens.

Hoc Epigramma coniunctim cum superiore exhibetur in editionibus Partheuui, Gryph. et aliis; sed sponte apparet, separatim illud a poeta in Gellium compositum esse.

V. 4. *impia rel.* ex qua nimiram non solum matris cum filio concubitus, et in universum cognatorum commistiones licitae fuerunt, sed boni magi adeo, h. e. Persarum sacerdotes ex matre a filio compressa progigni debebant. Veterum de his incestis Persarum moribus testimonia vid. apud Vulpium. Inprimis ex utriusque linguae scriptoribus, quae huc spectant studiose collegit laudatus a Mureto *Caelius Rhodiginus Antiqu. Lect.* X, cap. 17. Huc pertinet quoque Euripides *Andromach.* v. 173. seqq. — Τσιούτου εἶναι τὸ βάρβαρον γένος. Πάσης τε θυγατρὶ, καὶ τε μητρὶ πέτρῳ

τα, Κίρη τ' ἀδελφῷ — — καὶ τῶν εἰδῶν ἱερῶν νόμων. ubi recte Scholiastes τούτου εἰσεπέσει δὲ.

V. 5. *accepto diis grato;* sic saepe *accepta munera;* nimis docte alii: a maioribus per manus quasi tradito.

V. 6. *Omentum in flamma pingue liquefaciens,* minutas nimirum mactatae victimae partes et in his omentum diis adolebant; vid. *Casaubon.* ad *Pers.* II, 47. p. 208. ex ipso autem omenti statu et situ multa coniectare solebant haruspices. vid. *Bochartum Hieroz.* III, p. 503. — Secunda syllaba in *liquefaciens* producitur. vid. *Stat.*

CARMEN XCI.

IN GELLIVM.

Ut crescat et cumuletur, quam versibus suis famae Gellii inurere stulet, ignominia, usque adeo cum scelestum esse ostendit, ut iste nulla facile re, nisi in qua aliquid sceleris sit, oblectari posse videatur. Quod quidem ipse praeter omnem opinionem in amore suo expertus fuerat. Nam quamvis probe noverat, eum pro indole sua ad quodvis designandum scelus paratum esse, tamen vel ideo puellam suam ab eius libidine tutam fore putaverat, quod illa nec mater, nec soror esset, in quarum concubitu unice sibi placere videbatur homo iste nequissimus. Sed fefellerat sua in hac re Catullum opinio; nam secus ac videbatur, satis causae fuit Gellio, quae ei cum Catullo intercedebat, amicitia, ut eius puellam ad libidinem sollicitaret; adeo in perpetrandis facinoribus superare iste solebat hominum expectationem! — Praeclarum est, ut recte iudicat Muretus, hoc epigramma et mirabili quodam artificio a poeta nostro compositum.

Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum
 In misero hoc nostro, hoc perduto amore fore:
 Quod te cognossem bene, constantemve putarem,
 Aut posse a turpi mentem inhibere probro:
 Sed quod nec matrem, nec germanam esse videbam 5

V. 2. hoc, quod cum vi ante perduto repetitur, male in nonnullis editionibus omissum, recte reposuit Statius. V. 3. Quin te Muret. Qui te Scaliger ex veteri scriptura. constantemve putarem haud posse etc. in plurimis libris tam scriptis quam editis; sed multo aptior et orationi convenientior mihi visa est nostra lectio, quam Statius in nonnullis libris MSS. invenit; et sic hic versus iam in edit. Gryph. (1537) leg. a tr. Eandem lectionem recepit Vulpius. V. 5. Sed neque quod in edit. Purth.

V. 3. perduto ob perfidiam V. 4. Aut scilicet, quod te putarem.

Hanc tibi, quouis me magnus edebat amor,
 Et quamvis tecum multo coniungerer usu,
 Non satis id causae credideram esse tibi.
 Tu satis id duxti: tantum tibi gaudium in omni
 Culpa est, in quacumque est aliquid sceleris. 10

Voss. Graev. et aliis; sed multo concinniozem orationem reddit postra lectio, a Guarino prolata, et a Statio aliisque probata. V. 9. *induxti pro induxisti* vitiose in edit. Parthenii et MSS. Stat.

V. 6. *quouis me magnus edebat amor*, sic supra Carm. XXXV, 15: *Ignes interiores edunt medullam*. ubi de hoc loquendi usu exempla collegit Murretus. vid. Stat. ad h. l.
 V. 8. *Non satis id causae*, non gravem turpemque satis causam.

CARMEN XCII.

DE LESBIA,

Mutuas inter se et Lesbiam rixas mutui amoris signum censet certissimum. — Eiusdem argumenti est Epigramma LXXXIII, quod confer.

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam
 De me: Lesbia me, dispeream, nisi amat.
 Quo signo? quasi non totidem mox deprecor illi

V. 2. *dispeream, me nisi Lesbia amat* in edit. plurimis; sed quem nos secuti sumus verborum ordinem, tam versus ultimus, quam omnes libri MSS. Stat. confirmant; mutatus ille in editionibus vet. verborum ordo hand dubie profectus est ab aliquo, qui vellet numerorum rhythmo consulere. V. 3. *Cui ego, quasi eadem* vitiose in libris MSS. et edit. Parthenii. Cui signo? quasi eadem Gryph. Murst. Quo signo? eadem totidem in

V. 3-4. Sensus est: Quærat forte aliquis, unde hoc colligam? quasi de eius in me amore illam reiiciam, et in hoc ipso rixarum genere ipse vel maxime

Assidue: verum dispeream, nisi amo.

aliis teste Mureto. *Quo signo qua sin totidem reperit Statius in veteri libro Gellii, apud quem (v. not.) locus noster legitur, unde ille coniebat: Quo signo? quasi anim, sed rectius ex qua sin ratione scripturae compendii habita refingas quasi non, et sic se reperisse in vetustis libris Gellii ait Scaliger, quem cum Vulpio et aliis recentioribus editoribus secuti sumus. Vossius ex Cod. Mediolanensi profert: Quo signo? quia sunt totidem mea (scil. maledicta) Deprecor illam Assidue: verum etc. Passeratius Assidua refert ad amo. — deprecor Valpius, nescio unde, sed fortass rectius.*

vim amoris sentiam. — *Deprecari* paulo insolentiore significatione cum casu tertio iam positum, Aulus Gellius (Noct. Att. VI, 6.) disputans contra aliquem, qui male hoc verbum ceperat, et frigidissimos inde hos Catulli versus iudicaverat, explicat: *detestari, execrari, depellere, abominari.* Quae qui-

dem Gellii explicatio nullo modo probari potuit Mureto. Sed Scaliger docte ostendit, *deprecari* proprie esse; precari, ne quid nobis accidat, adeoque, quae quis nobis imprecatus est, in eiusdem caput reicere et amoliri. Nec ego de Scaligeri interpretatione dubito, alias *deprecor* facile mutari posset in *imprecor*.

CARMEN XCIII.

IN CAESAREM.

Quam parum Noster Caesarem curet, haud dissimulanter hoc disticho indicat. — Carpit quidem hoc nomine Catullum Quinctilianus Institut. Orat. XI, 1. ubi scribit: « Negat se magni facere aliquis poetarum, utrum Caesar ater an albus homo sit, insania: verte, ut idem Caesar de illo dixerit, arrogantia est. » sed ipse bonus Quinctilianus nimium placere studebat Domitiano, eiusque auram hac ipsa fortasse poetae nostri cavillatione captabat.

Nil nimium studeo, Caesar, tibi velle placere,

V. 1. Pro Nil equidem ob vs. dat, ut saepe. cf. Heyne ad Tibull. 1, 2, 92.

Nec scire, utrum sis albus, an ater homo.

V. 2. In editione Parthenii corruptissime hic versus legitur ita: *Nec si orem, utrum sis salvus an ater homo.* Vossius in libris antiquis deprehenderit: *Nec si ore,* unde legendum fortasse alicui videri posse existimat: *Nescio ore utrum sis albus an ater homo.* sed nemo facile ad has metri rationes potest in ordinem redigere tentabit. Ipse Vossius legit: *Nescio utrum sis albus — Ne si orem* ed. Rheg. *Nec curbo utrum* in margine L. Heius. apud editorem Cantabrig. et sic placet *Rondano* Var. Lect. p. 126. *Nec scio te,* e libro membran. Commelini probat Meleager. — Coniungitur hoc distichon cum sequenti in edit. Parthen. Gryph. probante Scaligero. Sed non video, quomodo inter se conciliari queat insignis sententiarum dissimilitudo.

V. 2. *utrum sis albus an ater homo,* proverbialis locutio in contumacium eorum, quos nec novimus, nec eos nosse curamus. vid. Vulp. adde Cicer. Philipp. II, 16. et ibi *Interpres.*

CARMEN XCIV.

IN MENTVLAM.

Mentula moechatur: moechatur mentula certe.
Hoc est, quod dicunt: Ipsa olera olla legit.

V. 2. *ipsa olera olla facit dedit* ex aliis, ut ait, exemplaribus Vossius; sed cum nemo alius hanc lectionem commemoraverit, fluxisse eam virum doctum doctrinae ostentandae causa, facile tibi persuadeas; nam translatum ille putat ab ollis Graecorum, quae in Anthesteriis circumducebantur, in quas compertabantur omnis generis olera, quae tamen nemo degustaret; ut breviter dicam, Vossius Catullum existimat Mamurrum sub obscena imagine comparasse ollae, quae solo sacra faciat olera!!!

V. 1 - 2. *Mentula moechatur.* per Mentulam designari putant Mamurram, quod maxime probabile sit ex *Epigr. CXIV*, ubi v. 1. *Formianus saltus non falso, Mentula, dives Fertur* - natus est nimirum Mamurra Formiis; hinc *Formiana macula* supra Carm. LVII, 4. *Formianus decoctor* XLI, 4. Indidit autem poeta Mamurrae ad insignem eius libidinem insigniendam nomen *Mentulae*, in cuius signifi-

catione petulanter ludit. - *Ipsa olera olla legit* b. e. sponte quaerit mentula, quod eius naturae conveniens est. Dicta videtur haec proverbialis locutio de rebus, quae natura sua sibi conveniunt; ducta autem illa videtur Achilli Statio a fure quodam hortensi, qui manifesto in furto deprehensus culpam a se in ollam, qua olera exceperat, transtulerit.

CARMEN XCV.

DE SMYRNA CINNAE POETAÆ.

Smyrnam, h. e. poema Smyrna, inscriptum, in quo perpoliando atque exasciando Cinna, Catulli amicus, totos novem annos consumserat, etiam atque etiam commendat, illudque ut carmen aetatem laturum lateque per ora virum volitaturum prolixis et nullo negotio conscriptis Hortensii, Volusii et Antimachi carminibus longe anteposit.

S*myrna* mei Cinnae nonam post denique messem,
Quam coepta est, nonamque edita post hiemem:

V. 1. *Smyrna* rectius ex mente Vossii, ad librorum vetustatem, nummos et inscriptiones provocantis, scribitur; Graeci tamen scribunt Σμύρνα.

V. 1. *Smyrna mei Cinnae.* Honorificam eiusdem C. Helvii Cinnae mentionem facit Virgil. Eclog. IX, 35. ubi Servius: *Etiam Cinna poeta optimus fuit, qui scripsit Smyrnam, quem libellum decem eliminavit annis.* conf. Ovid. Trist. II, 435. Quinctil. Institut. Orat. X, 4. obscenrum tamen illud poema *Smyrnam* fuisse, credere nos iubet Martialis X, 21. hinc Lucius Crassitius Grammaticus, commentario luculento in *Smyrnam* edito, adeo inclaruit, ut Epigramma de eo scriberetur, quod exstat apud Suetonium in libro de Illust. Grammat. XVIII. — Quod ad argumentum huius Cinnae poematis attinet, Parthenius quidem illud in rebus praeclare

gestis Amazonis cuiusdam versatum esse existimat, sed probabilior sententia videtur eorum, qui fabulam incesti amoris *Myrrhae*, (quae aliis *Smyrna* dicitur) erga parentem suam *Cinyram* hoc carmine Cinnae complexum esse arbitrantur. vid. imprimis *Burmamnus* ad Ovid. Met. X, 298. *Mancker* ad Hygin. Fab. LVIII. et *Gifanii* Collect. in Lucret. sub v. *Smyrna*.

V. 2. *nonamque edita post hiemem.* Sic Panegyricus Isoeratis decem annis elaboratus dicitur Quinctil. Institut. Orat. X, 4. — Respexit huc fortasse Horatius Arte poet. 388: — — — *nonumque prematur in annum Membranis intus positis.* —

Millia cum interea quingenta Hortensius uno

* * *

Smyrna cavas Atacis penitus mittetur ad undas, 5

Smyrnam incana diu secula pervolüent.

At Volusi annales * * *

Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.

vide de scriptura huius vocis *Perheyk* ad Ant. Lib. p. 299. *** Hic deest versus minor in omnibus libr. MSS. quem Parthenius pro suo dicebatur edversus Catallum, popularem suum, studio, ita supplere studuit: *In pede stans fixo carmina ructat huans*. Idem pro *Millia* in versu maiori reposuit *Filia*. Sed Muretus et alii recte deprecati sunt hæc Parthenii officia. V. 5. *Smyrna cavas Atacis* vulgo recepta lectio; sed, ut observat Heinsius in not. ad Catull. nec fluvius est *Atrax*, nec prima syllaba in *Atacis* corripitur; optime igitur iam Livinius defendebat *Atacis*. — *Smyrna albus Atacis* in vet. Cod. Heins. apud editorem Cantabr. *Zmyrna cavas harathri* in libris vet. Vossii, unde ille reponit: * * *cavas harathri*, nam, ut addit, non tantum quartus huius Epigrammatis versiculus deest, sed etiam initium quieti; quem, ut ei succurrerent librarii aut intempestivi correctores, e sequenti versu cupplere conati sunt. V. 6. *Smyrna incana diu secula pervoluit* in plerisque MSS. Stat. unde ille primum tentat *pervoliet*, deinde vero in nostra lectione, quam ipsam in nonnullis libris invenerat, acquiescit; pro *incans* offerunt tamen eiusdem libri *cana*, quod Statio ob imitationem Martialis Lib. IX. Epigr. 80, 2. *Nec pateris, Caesar, secula cana mori* præferendum videtur; sed licet Martialis Nosstrum imitatus videatur, cum tamen in loco nostro *cana* pro *incana* legisse inde non sequitur. *** Huius quoque versus relique pars desideratur, ut Muretus et Statius testantur, in libris veteribus, nisi quod in MSS. Statii *Paduam* legitur; quæ vox aperte manum recitantiorem prodit. *Patavi morientur ad urbem* edit. Parthenii et aliae editioes veteres, quod placere sibi ait Muretus, modo veteris eiusdem libri testimonio niteretur. Scaliger in libro suo inveniebat: *Paduam portentur*, unde ille exculpebat: *apudam portentur ad ipsam*, ut *apud* sit piscicidus, quem muria conditum chartis ineptis amicire solebant. *Capnam morientur ad ipsam* coniciebat Passeratius. *Aluam morientur ad ipsam*

V. 3. *Hortensius*. Eodem nomine Lucilium sale satyrico perfricat Horatius Sat. I, 4, 9. seqq. — *Loca*, ubi Q. Hortensii, nobilissimi illius oratoris, carminum mentio fit, notavit Vulpus

V. 5. *cavas*, cf. supra ad Car-

men XVII, 4. *Atacis* fluvius Galliae Narbonensis.

V. 6. *incana* sena, remotissima.

V. 7. *Volusi annales*, cf. supra ad Carm. XXXVI, 1.

V. 8. *Et laxas - tunicas*, in-

Parva mei mihi sunt cordi monumenta * * *

At populus tumido gaudeat Antimacho.

10

proponit Vossius, quod probat et docte defendit Nic. Heinsius in notis ad Catall. *Adus* enim, ut ibi observat, est fluvius Galliae Cisalpinæ, qui ex Alpibus in Lacum Larinum se exonerat, ubi Volusius aut natus, aut certe fundum ac secessum habuisse videtur, ita, ut extremus Galliae fluvius cum extremo fluvio Italiae componatur. *Godium portentur ad ipsam* mirifice commendat Corradinus de Allio. * * * Ultima huius versus vox deest in MSS. testibus Moreto, Statio et Vossio, quam vario modo supplere studuerunt; alii legunt *laboris*, alii *sodalis*, alii *poetas*, alii *tribuni*. Equidem si veteris cuiusdam libri accederet auctoritas, eligerem eum Moreto *sodalis*.

servient, pro solito chartarum ineptarum usu, amiciendis et involvendis scombris. *laxas* innuit laxa et ampla carminum ineptorum volumina. *scomber* piscis marinus. Expressit Nostrum Martialis IV, 87, 8: *Nec scombris tunicas dabis molestas*.

V. 10. *tumido gaudeat Antimacho*. Scripsit Antimachus, poeta graecus, *Colophonius* (Ciceroni Brut. 51. et Ovid. Trist.

I, 6, 1. *Clarius*) magno volumine Thebaida, quod quidem poema tanto applausu a nonnullis exceptum fuit, ut secundas ei ab Homero partes deferre non dubitarent, vid. Brouckhus. ad Propert. I, 7, 3. alii tamen, qui rectius et acutius in his rebus vident, riserunt eum ut poetam inflatum et tumidum, qui, ut cum Horatio loquar, proicit ampullas et sesquipedalia verba, vid. Vossius.

CARMEN XCVI.

AD CALVVM DE QVINTILIA.

Tantum esse ait Calvi ob mortem Quintiliae suae dolorem atque desiderium, ut illa, si dolor viventium ad sensus mortuorum permanere queat, de hoc luculento, quod Calvus ediderit, amoris testimonio gavisura potius quam de praematura sua morte dolitura sit. — De Calvo, oratore et poeta nobilissimo, qui, ut ex Propertio II, 34, 89, apparet, huius ipsius Quintiliae mortem carmine deflevit, cf. supra ad Carm. XIII.

Si quidquam mutis gratum acceptumque sepulcris
 Accidere a nostro, Calve, dolore potest,
 Quo desiderio veteres renovamus amores,
 Atque olim amissas flemus amicitias:
 Certe non tanto mors immatura dolori est   5
 Quintiliae, quantum gaudet amore tuo.

V. 3. *Quom vel Cum desiderio* Gryph. Muret. Graev. et all. sed teste Scaligero veteres libri tam scripti quam editi servant *Quo*. V. 4. *Atque olim amissas male, puto, in edit. Parthenii, Gryph. Muret. et aliis; missae enim amicitiae sunt, quas diutius alere nolumus. Secutus igitur sum Vossium, qui e veteribus libris reposuit amissas, et sic est in aliquot MSS. Statii.*

V. 1. 2. *Si quidquam* etc. *Dubitatio, an sentiant, quae a vivis fiunt, mortui, saepius apud veteres est obvia. vid. Stat. et Vulpium. accidere mutis sepulcris, h. e. pervenire ad muta sepulera. Eleganter Nostrum imitatus est Lotichius lib. III, Eleg. 5, 15: Acceptum quodcumque potest, gratumque sepultis Accidere, caesequiis contigit omne tuis.*

V. 3. *Quo scil. dolore. desiderio propter eorum desiderium.*

V. 4. *olim amissas morte olim perditas. At Livineius ingeniose olim trahit ad amicitias et eodem modo dictum putat, ut a Virgilio ante matorum; a Terentio semper lenitas; a Propertio semper amicitia; a Valerio Flacco olim anni, et a Graecis et*

CARMEN XCVII.

IN AEMILIVM.

Os impurum et deforme Aemilii cuiusdam, qui stulta, quam de corporis sui venustate fovebat, opinione ductus, multas puellas sectari solebat, pectulante describit et exagitat.

Non, ita me Dii ament, quidquam referre putavi,
 Utrumne os an culum olfacerem Aemilio.
 Nil immundius hoc, nihiloque immundius illud;
 Verum etiam cultus mundior et melior:
 Nam sine dentibus est. Hoc dentes sesquipedales, 5
 Gingivas vero ploxemi habet veteris:

V. 2. *Utrum os* MSS. Statii; hiatus certe, qui ex hac lectione oritur, offendere adeo lectores in epigrammate Catulliano non debet. Sed teste Mureto *Utrumne* vera est veterum librorum scriptura. V. 3. In MSS. Statii duplici modo hic versus scribitur; primum: *Nihilo mundius hoc nobisque immundius illud*, deinde: *Mundius haec nihil est, nobisque immundius illud*. posterius probat Statius, modo haec in hoc mutetur; et sic est in editione Rheg. et Parthenii. *Nihil mundius hoc, nobisque immundius illud* Cod. Palatinus papyrac. illoc pro illud Commelinian. membran. *Nil immundius hoc, nihil est immundius illo* Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. Vulp. Nostram lectionem ex libris scriptis commendat Scaliger, quem secuti sunt Vossius, editor Cantabr. Corradinus de Allio, edit. Gotting. et Eipont. Totam distichon denique Vulpus ita constituit; *Nil immundius hoc, nihil ore immundius: illo Verum etiam cultus mundior et melior*. Quam bene, viderint doctiores. V. 5. *hic* in MSS. Statii. V. 6. *ploxemi* vel *ploxini* rectius scribi ostendit Vossius.

V. 1. *quidquam referre* aliquid discriminis interesse.

V. 2. *Utrumne os an culum*. Scaliger iam comparavit Epigramma Nicarchi XXIV, in *Analectis Vett. Poët. Gr.* Brunekii Tom. II, p. 355. *Τὸ εἶμα γόμφωτος τούτου, οὐδὲναι, σοὶ ἔστι, ἀλλὰ ἐσθλότερον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐστὶν.* *Aemilio* doctus pro Aemilii.

V. 6. *Gingivas vero ploxemi* etc. *gingivas* veteri ploximo similes, h. e. cariosas, excas. *ploxemus* est, Festo interprete, capsula vel capsus, (h. e. pars rhedae, ubi, qui vectantur, sedent) in cisio. Secundum Quinctilianum Institut. Orat. I, 5. invenit hanc vocem Catullus circa Padum. cf. *Salmas.* ad

Præterea rictum, qualem diffissus in aestu
 Meientis mulæ cunnus habere solet.
 Hic futuit multas, et se facit esse venustum,
 Et non pistrino traditur atque asiino? 10
 Quem si qua attingit, non illam posse putemus
 Aegroti culum lingere carnificis?

V. 7. *qualem defessus in aestum*, hæc est lectio omnium librorum MSS. et editi. vet. quam equidem nunquam concoquere potui; *cunnus* enim desiderat adiectum, quod non mulæ sed cunni formæ convenit; hinc olim iam anspicatus som, pro *defessus* legendum esse *diffissus*, et nunc video, idem iam Statio et Vossio in mentem venisse. *Cunnus diffissus* est diductus, qui graphice late diductum Aemilii rictum depingit. Non dubitavi igitur coniecturam in textum recipere, quæ loci sensui videbatur accommodatissima. Pro *in aestum*, quod per ἀρχαίμην pro *in aestu* explicant, dedi ad exemplum editi. Gryph. Muret. Henricpetr. Græc. *in aestu*; sensus igitur est: Aemilius præterea habet rictum, qualem rictus formam diductus cunnus mulæ, in aestu solis, ubi illa sudat et interquiescit, meientis habere solet.
 V. 12. Pro *aegroti* nomen proprium *Agroti* aut *Argoti* fuisse coniectat Statius.

Capitolin. Anton. Pium c. 12.
 At Vossius Celticam omnino vocem esse contendit, et de *aratro* explicat.

V. 7-8. vide *Var Lect.*

V. 9. *facit*, fingit. cf. supra ad Carm. X, 17.

V. 10. *asino*, versando molæ lapidi superiori, qui Græcis vocatur *ἄσιν*, *ἄσιν μύλων*. vid. Vossius.

V. 12. *Aegroti pallidi*, luridi.

CARMEN XCVIII.

AD VETTIVM.

Vetti, hominis *innulsi*, vaniloquentiam notat. — Lipsius in *Var.* Lect. c. 5. *proscindi* in hoc epigrammate putat illum *Vettium*, qui a *Caesare*, ut diceret, se interficere principes voluisse, invidiae inimicis *Caesarianis* faciendae causa, index in *Senatum* inductus, deinde mendacii convictus et ipse denique de vi reus factus dicitur. Rem narrat *Cicero* in *Ep. ad Att. II*, 24. cf. *Orat. Pro Sexto* c. 63. Lipsio adstipulatur *Torrentius* ad *Sueton. Caes.* c. 17.

In te, si in quemquam, dici pote, putide *Vetti*,
 Id quod verbosis dicitur et fatuis:
 Ista cum lingua, si usus veniat tibi, possis
 Culos et crepidas lingere carbatinas.
 Si nos omnino vis omnes perdere, *Vetti*, 5

V. 1. *Vetti* in MSS. Stat. at sic exhibent hoc nomen editt. *Gryph.* *Muret.* *Heuricpetr.* *Graev.* *Bipont.* *Vetti* edit. *Parthau.* Sed *Statius* ex antiquo marmore in hortis *Rodulfi Pii* Cardinalis *Corpensis*, scribendum omnino esse ostendit *Vetti*. Nec dubitamus, si *Vettius* ille intelligendus sit, de quo dicimus in *Argumento*. *Statius* iam secuti sunt *Vossius*, editor *Cantabrig.* *Vulp.* *Gottling.* V. 4. Pro *carbatinas* in edit. *Parthen.* *carpotinas.* *Gryph.* *carpatinas.* *Muretus* totum versum ad fidem, ut ait, veterum exemplarium ita scribi iubet: *Culos et trepidas lingere cercotipas.* per *cercotipas* intelligit obscenas partes viriles, ficto ex cauda et pinguitudine vocabulo; *trepidas* explicat versu illo *Parsii VI*, 72. *Cum morosa*

V. 1 - 2. *In te, si in quemquam* etc. In neminem magis quam in te, putide *Vetti*, cadit illud, quod occentari solet hominibus loquacibus et fatuis. *putidus* loquacitate molestus. vid. supra ad *Carm. XLII*, 11.

V. 3. *Ista tua tam immodica.*

V. 4. *crepidas carbatinas* genus rustici calceamenti, e crudo ac recenti corio confecti, vocati sic a *Caribus* populis. vide, quem laudat *Vossius*, *Pollucem Onomast. VII*, c. 22. §. 88. cf. *Mollium* et *Iungermannum* ad *Longi Pastoral.* p. 142. edit. *Bodén.*

Dicas: omnino quod cupis, efficies.

vugo singuliet inguine vena. — Sed nostrae lectionis integritatem defendit Politianus Miscell. c. 2. V. 6. pro *Dicas* Vossius ex libris suis refinxit *Hicax*, in editione Parthenii exhibetur *Dicas*.

V. 6. *Dicas*, loquere, linguam tuam exerce.

CARMEN XCIX.

AD IUVENTIVM.

Suaviter exponit dolorem, qui raptum ab ore Iuventii, a quo spernebatur, suaviolum secutus sit. — Ita venustum, inquit Muretus, hoc epigramma est, ut, ipsa si velit Venus, venustius eo efficere quidquam non queat.

Surripui tibi, dum ludis mellite Iuventi,
 Suaviolum dulci dulcius ambrosia.
 Verum id non impune tuli; namque amplius horam
 Suffixum in summa me meminisse esse cruce,
 Dum tibi me purgo, nec possum fletibus ullis   5
 Tantillum vestrae demere saeviliae.

V. 1. *ludis* in campo Martio pura, ubi armis exercebantur adolescentes Romani. *ludere* de hac iuvenili armorum exercitatione passim. Sic Cicero de Oratore II, 20. *Sed videant, quid velint; ad ludendumne, an ad pugnandum arma sint sumturi. Aliud enim pugna et acies, aliud ludus campusque noster desiderat.* et Barth. ad Rutil. I, 257.

V. 2. *Suaviolum d. dulcius ambrosia.* Nota est dulcissima dulcium osculorum descriptio

Horatiana Od. I, 13, 15. *Quae Venus quinta parte sui nectaris imbuit.*

V. 4. *Suffixum in summa cruce.* Tanto adfectum dolore, quanto affici solent suspensi in cruce. *summa* est epitheton ornans.

V. 6. *vestrae*, vobis omnibus, qui formosi estis, innatae, ut interpretatur Muretus; nisi vestrae simpliciter pro tuae accipiendum sit.

Nam simul id factum est, multis diluta labella

Guttis abstersisti omnibus articulis:

Ne quidquam nostro contractum ex ore maneret,

Tamquam comminctae spurca saliva lupae. 10

Praeterea infesto miserum me tradere amori

Non cessasti, omnique excruciare modo:

Ut mi ex ambrosio mutatum iam foret illud

Suaviolum tristi tristius helleboro.

Quam quoniam poenam misero proponis amori, 15

Non unquam posthac basia surripiam.

V. 8. *Abstersi* in libris vett. apud Statium, unde ille reposuit *abstersisti*, et sic est iam in editione prima Mureti: at Vossius dedit *absterati*, ut hiatus post hanc vocem relinquatur, cuius vitandi causa aliae editiones, ut Ald. Gryph. Henricpetr. *Abstersti guttis* praecedente iam edit. Parthenii, nisi quod ibi est *Abstersi*. V. 10. *comminctae* vel *commixtae* in edit. Parthen. Gryph. Muret. *coniunctae* in libris quibusdam apud Statium. Totus versus in Cod. Mediolanensi, ut testatur Vossius, legitur sic: *Tamquam committe spurca saliva guttae*. Unde Vossius: *Tamquam commictae spurca saliva guttae*; lectionem nostram *comminctae*, quam ipsam nonnulli libri Statii offerunt, defendit Scaliger. V. 13. *ambrosia* edit. Parthenii, Gryph. Henricpetr. Cantabrig. Graev. Bipont. sed multo convenientius *ambrosio*, quod est in MSS. Statii, editione Mureti et libris Vossii. V. 16. *Numquam iam posthac* edit. Parthen. Gryph. Muret. Graev.

V. 8. *omnibus articulis* digitorum. Muretus comparat Theocrit. Idyll. XXVII, 5. *Τὴ σφῆρα μὲν κλῖνον, καὶ ἀστερίον τὸ ἴδιον*.

V. 10. *Tamquam comminctae spurca saliva lupae*, tamquam esset saliva mea aequae

spurca, ac est meretricis recentis a coitu. *lupa* meretrix, unde *lupanar*.

V. 13. *ambrosio* scil. suaviolo.

V. 14. *tristius helleboro*, ex proverbio *καρπύρον ὀλιβίου*

CARMEN C.

DE COELIO ET QUINTIO.

Amores Coelii et Quintii, quorum alter filium, alter filiam eiusdem familiae Aufilenorum perditam amabat, commemorat, et Coelio inprimis, ob spectatam sibi eius amicitiam, amoris felicitatem apprecatur. — De Coelio vide supra ad Carmen LVIII, 1.

Coelius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,
 Flos Veronensium depereunt iuvenunt;
 Hic fratrem, ille sororem. Hoc est, quod dicitur, illud
 Fraternum vere dulce sodalitiū.
 Quoi faveam potius? Coeli, tibi: nam tua nobis 5
 Perspecta exigit hoc unica amicitia,
 Cum vesana meas torreret flamma medullas.
 Sis felix, Coeli, sis in amore potens.

V. 1. *Coelius et Coelius* promiscue in vetustis monumentis teste Statio; et sic promiscue quoque exhibetur hoc nomen in editionibus. — pro *Coelius* in libris Voss. *Gellius*. — pro *Aufilena* legendum fortasse putat Statius *Aufidena*, reclamante Vossio, qui *Aufilenorum* familiam satis notam olim Veronae fuisse ex duabus inscriptionibus istis repertis probat. V. 5. 6. *Nam tua nobis Perspecta exigitur* lectio vulgata; parum, opinor; istine. *Perfecta est igitur vel Perfecta atque exigitur* in MSS. Stat. *Iam tua nobis Perfecta est igitur* in libris Vossii, qui iam igitur pro iam tum explicat. Equidem iam olim pro *exigitur* legendum esse suspicabatur *exigit hoc*, quam quidem lectionem, cum sponte illa se commendat facilitate sua, et, ut nunc video, a Mureto iam exhibita sit, non dubitavi in textum recipere.

V. 2. *Flos* cf. supra ad Carm. LXIII, 64. *Veronensium* vox tetrasyllaba, vid. Voss. de Analog. II, c. 14.

V. 4. *Fraternum vere dulce sodalitiū*, ubi nimirum, dum alter fratrem, alter sororem amat, nullum plane locum habet obtretractio.

V. 7. *Cum vesana meas torreret* etc. Ipse igitur Catulli quoque amori antea favisse videtur.

V. 8. *potens fortunatas, votorum compos*. Sic supra Carm. VIII, 9. *impotens* de eo, qui a puella reiicitur.

CARMEN CL.

INFERIAE AD FRATRIS TUMVLVUM.

Iusta solvit fratris ad Rhoetum sepulti manibus, cf. supra ad Carmen LXV et LXVIII.

Multas per gentes et multa per aequora vectus
 Adveni has miseram, frater, ad inferias,
 Ut te postremo donarem munere mortis,
 Et mutum nequidquam alloquerer cinerem:
 Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum: 5
 Heu miser indigne frater adempte mihi.
 Nunc tamen interea prisco quae more parentum
 Tradita sunt tristes munera ad inferias,
 Accipe, fraterno multum manantia fletu:

V. 2. *Advenio* in libris MSS. et editionibus vett. sed Statius, quem cum Vulpio secuti sumus, correxit *adveni*, quis ad normam loquendi vix recte dicitur: *Advenio, ut te donarem*, nisi quis dicat, quod *Corsius* ad Sallust. Cat. c. 44. et *Ruhnkenius* ad Vellei. Patere. I, 9, 1. p. 32. moment, non esse omnia, praecipue apud poetas, ad leges grammaticas revocanda. V. 4. *mutam* in Achillis Maffei libro alteroque Patavino exemplari et libris scriptis Vossii, et sic supra Carm. LXVIII, 90. *acerba cinis*. V. 5. *te abstulit* hiante syllaba in omnibus MSS. apud Statium et libris vett. Vossii. V. 6. *Heu misero*, ad versum supra in Elegia ad Manl. v. 92. *Heu misero frater adempte mihi* maluerunt Vossius et alii: sed *miser* constanter tuentur libri veteres. *Haec tu interea* in Cod. Mediolanensi. *Haec tamen* tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig.

V. 3. *munera mortis*, munus mortis est, quod mortuis offertur, *μῆνος θανάτου*, Hom. Iliad. XVI, 675.

V. 4. *mutum cinerem*. Antipater Sidon. in Analectis Vett. Poëtt. Graec. Brunckii Epigr. XC, 8. Tom. II, p. 37: -- *κῆρι*

ἢ εἰς Σείδα, καὶ κατὰ δάκρυα ἔχει κῆρις.

V. 7. 8. *Varia*, quae per inferias inferri solebant manibus, munera recenset *Kirchmannus* de Funeribus Romanor. IV, c. 2. praecipua erant lac, vinum, mel, aqua, sanguis, flores.

CATUL. Carm.

V v

Atque in perpetuum, frater, have atque vale. 10

V. 10. *ave* sine aspiratione in editionibus plurimis; sed antiqui libri et lapides sistant hanc vocem in hac formula adspirantem.

V. 10. *Have atque vale*. sic *vale*. — ubi vid. *Cerda*. cf. *Aen.* ter corpus compositum affari III, 67. VI, 505. *Hom. Olyss.* solebant discedentes. *Virg. Aen.* IX, 65. adde *Kirchm.* de *Fu-* XI, 97: — *Salve aeternum mi-* ner. *Rom.* III, c. 9.
hi maxime Palla Aeternunque

CARMEN CII.

AD CORNELIVM.

Fidem de taciturnitate sua Cornelio cuidam facere studeo.

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
Quoius sit penitus nota fides animi;
Me unum esse invenies illorum iure sacratum,
Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.

V. 1. *tacite* in omnibus MSS. apud Statium, qui malebat: *Si quidquam tacitum*, nempe ἀρρητὸν, arcanum, tacendum; vel: *Si quidquam taciti*, quod vult quoque Heinsius in notis ad Catull. sed recte iam in editione Parthenii est *tacito*. V. 3. *Meque esse invenies* in MSS. Statii, membran. Scalgeri, edit. Parthen. et tribus antiquissimis editt. apud editorem Cantabrig. *Atque esse invenies* in aliis MSS. apud Statium, unde ille reponere tentabat vel: *Me, quem ipse adiures*, vel: *Aus, quem ipse adiures*, vel: *Me, quem ipse invenias*. Vossius corrigit. *Me aequo invenies*, parum, puto, ad orationem poeticam! secutus tamen eum est Vulpinus. Equidem mallet *Me quoque*, ut hiatus relinquatur, vel: *Me certe. Illo tibi iure sacratum* MSS. Italici apud Nic. Heius. manet tamen, quamcumque lectionem sequaris, dura et inconcinnus in hoc disticho oratio; sequi enim debebat: *et putabis*; interim delinuis lectionem, quam editt. Muret. Gryph. Henricpetr. et aliae exhibent. V. 4. *esse* abest in quibusdam libris vetustis apud Vossium, cui nec hiatus nec correpta ultima in *puta* displicet.

V. 1. *tacito*, qui secretum *tum*, eorum sacris initiatum. reticere potest.

V. 4. *Harpocratem*, cf. supra

V. 3. *illorum iure sacra-* ad Carm. LXXIV, 4.

CARMEN CIII.

AD SILONEM.

Silonem quemdam, qui puellae eiusdem copiam Catullo se facturum esse promississe, nec his promissis stetisse videtur, vel reddere accepta a se decem sestertia, vel ferocientem in hac ipsa perfidia animum, si leno esse velit, deponere iubet.

Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,
Deinde esto quamvis saevus et indomitus:
Aut, si te nummi delectant, desine, quaeso,
Leno esse, atque idem saevus et indomitus.

V. 1. *Pro decem* in uno MS. Statii tuo, unde Fäérnus fecerat duo. — in nonnullis Codd. Vossii *Syllo* vel *Sillo*. V. 3. *At, si te nummi* in Cod. Patavino. *Aut si te nummum* in nonnullis libb. MSS. apud Statium.

V. 2. *quamvis* h. e. quantumvis. exempla collegit Dukerus ad Liv. I, 51. Tom. II, p. 474. odit. Drackenb.

CARMEN CIV.

AD QVENDAM DE LESBIA.

Notat levitatem mendacis eiusdam, qui falsos de rixa, quae sit Catullo eum eius amica, rumores sparsisse videtur.

Credis, me potuisse meae maledicere vitae,
Ambobus mihi quae carior est oculis?

Nec potui; nec, si possem, tam perditae amarem:
Sed tu cum Tappone omnia monstra facis.

V. 4. *Sed tu cum caupone* editt. Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. hoc sensu, ut, quisquis ille fuerit, saepius in caupona versatus, cum ipso caupone perpolasse, et monstrosa cum illo mendacia fluxisse et sparsisse videatur. Sed nostra lectio *cum Tappone* est in omnibus MSS. Statii et in libro Maffei, et eandem ut veterem defendit Scaliger; mentionem *Valerii Tapponis* facit Livius XXXVII, 46. §. 11. ubi vid. *Drakenborch*. — *cum Tapone* in Zauchi exemplo; *in tripone* in Cod. Patavino, unde Statius legendum putabat: *Sed tu cum turpi ore*. Vossius in nonnullis libris sic scriptum invenit: *Sed tu cuncta pone*, in aliis: *Sed tuta pone*, unde scriptum olim fuisse coniectat: *Sed tua, Coponi, omnia; (vel criminis) nostra facis*. Vossii vestigia more suo legit Vulpius.

V. 3. *Non potui* scil. hoc a *Lect.*) *omnia monstra facis*,
me impetrare. quolibet prodigiosa fingis, *εὐερα*

V. 4. *cum Tappone* (vid. *Var.* *εἰπερδραγίς*, ut Scaliger explicat.

CARMEN CV.

IN MENTVLAM.

*Narrat de infelici Mentulae (de quo cf. supra ad Carmen XCIV.)
ad poeticae facultatis laudem contendendi conatu.*

Mentula conatur Pimplaeum scandere montem:
Musae furcillis praecipitem eiciunt.

V. 1. *scindere montem* solus Vossius in libris suis invenit, qui nescio in qua obscena significatione hoc verbum accipiendum esse docet.

V. 2. *furcillis eiciunt*. De hac *bin.* ad Ciceronem in Ep. ad Att.
proverbiali locutione vid. *Lam-* XV 1, 2. ubi est *furcilla extrudi*.

CARMEN CVI.

DE PVERO ET PRAECONE.

Formosum quemdam puerum a consuetudine cum praecone quodam revocaturus, quemlibet, qui eum cum praecone versari videat, ipsum per praeconem vendi velle, existimaturum esse ait. — Praecones apud Romanos in auctionibus munere, quo apud nos proclamatores, functos esse, satis notum est. — discupero sc. puerum.

Cum puero bello praeconem qui videt esse,
Quid credat, nisi se vendere discupere?

V. 1. pro bello in omnibus MSS. apud Statium Obelio, fortasse ut nomen pueri sit. V. 2. qui videt ipse in libro Maffei, pugnante pro hac lectione Vossio. Ingeniose Vulpus *vi ipse* mutat in *ipsum*, et refert ad *discupere*, qua mutatione omnis, quem sibi pepererunt interpretes, sublata est difficultas. Offerunt tamen omnes veteres libri tam scripti quam excusi esse.

CARMEN CVII.

AD LESBIAM.

Laeitiam, quam de reconciliato sibi Lesbiae animo percipit, eo maiorem esse ait, quo minus eam se percepturum esse speraverat.

Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et

V. 1. *Si quidquid* in MSS. Stalii, *Si quicquam cupido optantique* tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig. editio Parthenii, et aliae. pro *cupido* Vossius vult *cupide*, male! nam versus quartus nostrae lectionis veritatem vindicat. pro *obtigit* in Patavino *obtulit*, et in libris melioris aetate apud Vossium *contigit*. post unquam deest et in plurimis editioni-

V. 1. *proprie, ἰδίως, vere, vel maxime.*

Insuperanti, hoc est gratum, animo proprie :
 Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,
 Quod te restituis, Lesbia, mi cupido.
 Restituis cupido, atque insuperanti ipsa refers te 5
 Nobis. O lucem candidiore nota!

bus. Nos dedimus cum Vulpio lectionem; quae est in editione Gryph. V. 2. *Insuperanti* emendat Nic. Heinsius in notis ad Catull. et sane, nisi et post *unquam* ponitur, necessaria est haec emendatio. V. 3. Durius, inquit Statius, *si nobis quoque* quam Catullianae elegantiae convenit; proinde legendum forte putat: *nobisque hoc carius auro*. vide not. V. 6. *O mihi cara magis candidiore nota* in edit. Parthen. et aliis quibusdam vet. sed in MSS. Statii est: *Nobis o luce et lucem*. eiusdem lectionis vetustatem vindicat Scaliger. V. 7. 8. Tam varie hoc distichon legitur, ut veram a ficta lectione vix internoscas. Parthenius exhibet: *Quis me uno vivit felicior, aut magis est me Optandus vita, dicere quis poterit?* nec repudiata est haec lectio a Graev. Vossio, Vulpio et aliis. Sed indigna plane Catullo videtur mihi haec latinitas. — Sensus certe commodum fundit nostra lectio ex edit. Gryph. et Muret. transcripta. Nec male emendabat Douss P. *aut ista haec Optandam vitam dicere quis poterit?* Bene quoque ad sensum lectio editionis Cantabrigiensis: *aut magis nostra haec Optandam vitam dicere quis poterit?* Sed omnia recensens, quae pro suo quisque ingenio commentus est, nimis longum est.

V. 2. Vel aliqua inter hoc distichon et id, quod praecessit, desiderari, vel esse *ἀποδεχόμενον*, perperam statuit Vulpus; est enim orationis nexus iere hic: Si cui, quod maxime optaverat, praeter omnem spem et opinionem obtigit, id sane eius animo longe est gratissimum; quare mihi quoque id nunc longe est gratissimum, quod Lesbia mea, quam tanto ardore desideraveram, praeter omnem spem et opinionem sponte mecum rediit in gratiam. — Sed id in hoc versu me male habet, quod nulla copula adest, qua *gratum* et *carius auro* inter se nectuntur, puto igitur legendum hunc versum esse vel: *Quare hoc est gratum nobis, quin carius auro,*

vel *Quare hoc est gratum nobis, quoque, carior auro*, ut *carior* referatur ad *Lesbia* in versu minori. Sic Tibullus I, 8, 31: *Carior est auro iuvenis, cui laevia fulgent Ora, nec amplexus aspera barba terit.*

V. 5. *ipsa* sponte. cf. supra ad Carm. LXIII, 56. *refers te*, offers te reconciliatam, redis. Propert. I, 18, 11: *Sic mihi te referas levis* etc.

V. 6. *nobis iunge cum insuperanti* in versu maiori ex archaismo optimis scriptoribus frequentato. Sic Terentius Eunucho. IV, 3, 7. *absente nobis*. Plaut. Amphitr. II, 2, 194. *nobis praesente*. vid. Voss. de Analog. IV, c. 23. et Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 55.

CARMEN CIX.

AD LESBIAM.

Lesbia Catullo reconciliata iucundi perpetuique amoris fructum promiserat; quibus quidem promissis ut vere eventus respondeat, ex animo optat, et deos ad hanc datam sibi confirmandam fidem implorat.

Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem
 Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.
 Dî magni, facite, ut vere promittere possit;
 Atque id sincere dicat et ex animo,
 Ut liceat nobis tota producere vita 5
 Aeternum hoc sanctae foedus amicitiae.

V. 6. *tota perducere vita Aeternum* editi. Parthenii, Gryph. Moret. Henricpetr. Voss. Graev. et aliae; sed nostram lectionem tuentur omnes MSS. Statii. De errore librariorum in *perducere* et *producere* vid. Draakenborch, ad Liv. Tom. V, p. 265. et de saepius commutatis vocibus *aeternus* et *alternus* eundem ad Sil. Ital. XV, 229.

V. 1. *proponis* declaras, persuadere mihi studes. is, quo aliquid promitti debet.
 V. 3. *possit* insit ei animus continuare. V. 5. *producere* protrahere,

CARMEN CX.

AD AVFILENAM.

Aufilenam, quae, accepta in noctis promissae gratiam mercede, duxerat Catullum et eluserat, ut sordide et abiecte sentientem meretricem describit et insectatur.

Aufilena, bonae semper laudantur amicae:
 Accipiunt pretium, quae facere instituunt.
 Tu quod promisti mihi, quod mentita, inimica es,
 Quod nec das, et fers saepe, facis facinus.
 Aut facere ingenuae est, aut non promissae pudicae, 5
 Aufilena, fuit. Sed data corripere
 Fraudando, efficitur plus quam meretricis avarae,
 Quae sese toto corpore prostituit.

V. 3. *mihî et quod* in libris vett. Passeratii, unde ille legit et interpungit: *Tu quod promisti, mi et quod.* V. 4. *nec das, nec fers* vitiose in MSS. Statii. V. 7. *efficit et efficit* in MSS. Statii. *efficit* in libris scriptis Vossii, unde ille reposuit *efficit*; sed recte defendit Staius *efficitur*, quod exhibuit iam Parthenius, et sic est in edit. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Vulp. *Fraudando, est facinus* ingeniose, sed praeter necessitatem Tollius ad Auson. p. 270.

V. 1. *bonae, quae stant promissis, fidae, honestae.*

V. 2. *quae facere instituunt, h. è. eae, quae vere corporis sui copiam facturae sunt. facere* *ἔργα ποιεῖν*, vid. *Burmannum* ad Petron. e. IX. sic *ἔργον* et *ἔργον* apud Graecos. vid. *Bergler.* ad Alciph. III, Ep. 55. p. 413.

V. 3. *Iunge: Tu es inimica (haud bona amica) quod mentita es, id, quod mihi promisti h. e. noctem.*

V. 4. *das, intellige promissa Veneris munuscula. Sic dare passim in re Venerea. Lus, II, 3: Da mihi quod cupies frustra*

dare forsitan olim, Dum tenet obsessas invida barba genas. cf. Burmann. ad Ovid. Arte Am. I, 448. et sic *ἔργον* et *ἔργον* apud Graecos. *fers, aufers munnera.*

V. 5. *ingenuae, fidem, quam dedit, praestantis.*

V. 6. *data corripere, munera eripere, corrådere. - data pro donis passim. Ovid. Metam. VI, 463: - - nec non ingentibus ipsam sollicitare datis.*

V. 7. *efficitur, supple ex verso quarto facinus; nec infrequens est locutio efficere pro facere facinora.*

CARMEN CXL

AD AVFILENAM.

Aufilena, cum patruo consuescenti, nihil eiusmodi illicito et incesto amore turpius et detestabilius esse, ante oculos ponit. Expressit hoc carmen Ioann. Nic. Götz in Vermischte Gedichte Tom. III, p. 130.

Aufilena, viro contentas vivere solo,
 Nuptarum laus e laudibus eximiis.
 Sed quovis quamvis potius succumbere fas est,
 Quam matrem fratres efficere ex patruo.

V. 1. *contentam* in editt. Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliis. Sed Scaliger, qui in libro suo inveniebat: *contenta est*, uti est quoque in editione Rheg. fecit inde *contentas*, quod recte ab editoribus recentioribus receptum est. V. 2. *Nuptarum laus est laudibus eximiis* in MSS. Statii, editt. Parthen. Gryph. et aliis, unde Statius: *Nuptarum est laus e laudibus eximiis*; Scaliger: *Nuptarum laus e laud. ex.* quam lectionem omnes nunc exhibent editiones recentiores. Muretus siue indicio auctoritatis dedit: *Nuptarum una est e laud. exim.* V. 3. Vossius, cuius libri veteres soli habent: *Sed cuius potius*, supplet versum ita: *Sed cuius cuius potius*, nec deficit, qui hanc lectionem Vossianam proberet, Vulpus.

V. 1 - 4. *Sensus*: Ad eximias, *lium fiat ex patruo. - matrem Aufilena, quae nuptas mulieres fratres efficere ex patruo, h. e. ornant, virtutes, pertinet inprimis ea, ut solo marito contentae matrem fieri, et pueros ex patruo vivant - at, si omnino iis cum procreare, qui matri sint fratres alio libido exercenda sit, quaevis patrucles; nam patruorum sive cum quovis potius concumbat duorum fratrum filii vocari solent vel absolute fratres, vel necbit, quam ut mater patru- fratres patrucles.*

CARMEN CXII.

IN NASONEM.

Mirum, quantum hoc epigramma, quod a plurimis omnium in hoc poëta obscurissimum habitum, et a Mureto aliisque tamquam desperatum relictum est, interpretum ingenia exercuerit; quorum commenta omnia recensere nimis longum esset. — Mihi quidem poëta luisse videtur in multus, ita, ut ideo iam Nasonem multum vocaverit, quia multi homines libidinis causa cum eo versabantur; hoc fere sensu: Multorum hominum homo es, Naso, (h. e. multorum libidini inservis) nam multi homines tecum versantur, qui turpem in corpore tuo explent libidinem, iterum dico, Naso, multorum hominum homo es, et muliebria pateris.

Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui
Descendit: Naso, multus es et pathicus.

V. 1. *Multus homo es, Naso, neque tecum multus homo, sed Descendit, Naso, multus es et pathicus* edit. Parthenii, Muret. Henricpetr. Cantabr. Graev. *Multus homo (es, Naso, nam tecum multus homo) est qui Descendit? Naso, multus es et pathicus* vetus scriptura apud Scaligerum. *Multus homo es Naso: nec tecum multus homoque Descendit Naso multus es et Pathicus* in libris veteribus se reperisse testatur Melenger, qui intendit: *Multus homo es, Naso, nec tecum multus homo: est qui Te ascendit: Naso multus es et Pathicus; sed sapienter addit: "Quae sit mens epigrammatis, meum non est explicare.", Multus homo est, Naso, neque tecum multus homo qui Descendit* Vossius. *Multus homo est, Naso (nam tecum multus homo es) qui Descendit?* Vulpius. Nos dedimus lectionem Scaligeri, mutata tantum cum Daciero interpunctione, et sic exhibitum jam est hoc epigramma in edit. Gotting. et Bipont.

V. 2. *descendere* est verbum nequitiae.

CARMEN CXIII.

AD CINNAM.

De insigniter aucto adulterorum numero queritur.

Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant
 Moechi: illo facto Consule nunc iterum
 Manserunt duo: sed creverunt millia in unum
 Singula: foecundum semen adulterio.

V. 1. *solebant* pro *solebant* editt. Parth. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliae editt. vett. sed MSS. Statii et Scaligeri tuentur *solebant*.
 V. 2. *Moechalia*, at *facto* edit. Parthen. *Moechalia*, *facto* Gryph. Muret. Henricpetr. *Moechia*, *facto* MSS. Statii, unde illo reposuit: *Moechi: illo facto C. n. iterum*, quam ipsam lectionem cum Vulpio praetulimus. *Moechi, illi, ab facto* Scaliger, quem plures secuti sunt. *Moechilli, facto* edit. Graev. sed auctor huius lectionis est Turnebus. *Moechulei* Passerentius. *Caecilio facto* ex optimo exemplari produxit Vossius. V. 4. *Singulum* in Codice Patavino et libro Scaligeri, quod probat Scaliger, et allatis quibusdam exemplis docet, mediam vocalem recte in hac voce prisco more extrudi posse.

V. 1. 2. *solebant moechi*, subintelligunt: sectari mulieres, matronarum pudicitiam expugnare, vel aliquid hoc obscenius; — sed eiusmodi aposiopesis, qua honestatis castitatisque studio usi sunt Terentius, Virgilius et alii, parum mihi convenire videtur ingenio Catulli, qui res vel obscenissimas nomine suo insignire solet: puto igitur vel legendum esse *sedebant* (vid. *Var. Lect.*); quod apposite de

hominibus libidinosi dicitur, (cf. supra Carin. XXXVII, 6.) vel locum ita rescribendum esse: *C. P. p. d. C. solebant Moechari; at facto C. n. i. Manserunt duo — Consule primum Anno ab Urbe Condita DCLXXXIV. iterum DCXCIX.*

V. 3. 4. *sed creverunt — singula*, sed ita manserunt, ut singula millia in unum vel singulum succrescerent, h. e. ut ex duobus duo millia fierent.

CARMEN CXIV.

IN MENTVLAM.

Tantum abesse ait, ut Mentula locuples sit, qui vulgo ob pulcherrimi cuiusdam saltus Formiani possessionem dives habebatur, ut potius summa, ad quam nimis factis sumtibus redactus sit, laboret inopia. De Mentula vid. Var. Lect. ad v. 1,

Formiano saltu non falso Mentula dives
Fertur; qui quot res in se habet egregias!
Aucupia omne genus, pisces, prata, arva ferasque.

V. 1. *Firmanus salius* vel *salius* MSS. Statii. *Firmanus salius* in editione Partben. *Firmani saltus* Gryph. *Firmano saltu* Aldus, Musæus, Statius, Vossius, editur Cantabr. Gæv. Sed Scaliger, quia vet. Codd. non *Firmanu* sed *Firmanus* præ se ferunt, legendum omnino censet: *Formianus saltus*. Scaligeri sententiam cupide amplexus est Vulpus, nec ipse primum de eius probabilitate dubitabam. Sed nunc succurrunt rationes, quæ ab illa me discedere iubent. Quamvis enim facile concesserim, *saltum divitem* recte dici posse de eo, qui sit amplus at fructuosus, tamen huic explicationi aperte repugnat versus quintus, *dives*, nisi vim verbis inferre vis, ad Mentulam referri debet; additur enim: *dum omnia desint*, quod de saltu laudato valere nun potest. Deinde, cum hæc lectio et explicatio impulerit Scaligerum, ut *exasperat* in versu 4. et *egeat* in versu 6. contra omnium librorum auctoritatem mutaret in *exsuperas* et *ageas*, id eo magis hanc rationem mihi suspectam reddidit, quis poëta tam in sequenti, quam in antecedentibus epigrammatibus ad Mentulam, non nisi in tertia persona de Mentula loquitur. Dedi autem *Firmanu saltu*, quod iam Muretus in nonnullis libris invenerat. Nam, cum admodum probabile sit, *Mamurrum*, qui *Furmis* natus, et inde iam supra Carm. XLI, 4. *Formianus decoctor* dictus est, sub *Mentula* intelligendum esse, (cf. supra Carm. XCIV.) facile inde huius lectiois quoque probabilitas evincitur. *Formiano* per synæresin est vox trisyllaba. V. 2. *tot res omnes libri impressi ante Statium et Scaligerum, sed MSS. Stat. et libb. vet. Scaligeri suggerunt quot, quod melius sive admirationi inservit.* V. 3. *Aucupia, unne genus piscis* MSS. Stat. *Aucupium omne genus* edit.

V. 1. *Formiano saltu*, h. e. generis; exempla vide apud Vulpium, et plura in Thesuro Gesner. propter Formiani saltus possessionem. vid. *Var. Lect.*

V. 3. *omne genus* pro: omnis

Nequidquam: fructus sumtibus exsuperat.
 Quare concedo sit dives, dum omnia desint.
 Saltum laudemus, dum modo ipse eget.

Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. et aliae. V. 4. *Ne quidquam fructus* MSS. Stat. *Nec quioquam fructus Gryph. exsuperet* Voss. V. 6. *dum tamen ipse* in editt. plurimis, haud dubie hiatus vitandi causa. Sed in MSS. Statii omnibus *dum modo*, et sic est in editione Parthenii.

V. 4. *Nequidquam*, sed haec omnia minime ei sufficiunt: *fructus sumtibus exsuperat*, excedit modum in faciendis sumtibus ita, ut isti longe superent redditus.

CARMEN CXV.

IN MENTVLAM.

Similiter, ut in epigrammate antecedenti, Mentulae, hominis prodigi et impuri, speciosas ridet et sugillat divitias.

Mentula habet instar triginta iugera prati,
 Quadraginta arvi: cetera sunt maria.
 Cur non divitiis Croesum superare potis sit?
 Uno qui in saltu tot bona possideat;
 Prata, arva, ingentes silvas, saltusque paludesque, 5

Coniunctim hoc epigramma cum antecedenti exhibetur in editt. Parthen. et Gryph. V. 1. Pro *instar*, quod in omnibus libris veteribus, teste Statio, reperitur, alius aliam vocem substituendam putavit, Statius quidem *insti*, Scaliger *iuxta*, Passeratius *nostra*; in editione Mureti est *noster*. V. 2. *cetera sunt maria* in libro Zanchi. V. 4. *tot modo* in edit. Parthenii et nonnullis MSS. Stat. *tot moda* in aliis MSS. apud Statium et Scaligerum et in Cod. Patavino, quod probat Scaliger, et Vulpus tanquam compendio ab antiquis Latinis pronunciatum explicat pro *tot commoda*. Nos dandimus lectionem editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Genev. V. 5. et

V. 2. *cetera sunt maria*, h. e. infinita; nam *mare, Oceanus, flumen*, *et ceteris* passim de cuiusdam rei magnitudine et abundantia. vid. Scaliger ad h. l. et Dorville ad Charit. p. 636. (ed. Lips.) Ernesti ad Callimach. Hymn. in Apollin. v. 106. et

Usque ad Hyperboreos et mare ad Oceanum?
 Omnia magna haec sunt; tamen ipse est maximus ultor,
 Non homo, sed vere Mentula magna minax.

mare Oceanum recte ex iudicio Vulpii Codex Patavinus. V. 7. 8. Omnia magna haec sunt: tamen ut sint maxima, et ultra, Non homo, sed vere mentula magna nimis Gryph. Muret. Henricpetr. et alii. Omnia m. h. s. t. i. si maximus ultor N. h. s. vero m. m. minax MSS. Statii, quam lectionem mutato rō si in hic probat quoque Statius; et sic fere hoc distichon in editione Parthenii legitur, nisi quod est pro si et vere pro vero ibi excusum est. Nec dubitavimus hanc ipsam lectionem cum aliis sequi. — maximus lustrō legi iubet Scaliger, probante Vulpio, ut lustrō sit, qui sectatur metrices in lustris prostantes. — maximus, ulro Voss.

Cortius ad Sallust. Cat. XXIII, §. 3. nisi quis maria simpliciter de ingentibus stagnis et paludibus sumere malit.

V. 6. Usque ad Hyp. et mare ad Oceanum, h. e. latissime patentes.

V. 7. maximus ultor in libidine, qua urget et punit quasi feminas. Supra Carm. LXXI, 5. Nam quoties futuit, toties ulciscitur ambos.

V. 8. minax, libidinem minans.

CARMEN CXVI.

AD GELLIVM.

Gellium, cum illatas ille sibi contumeliosis Catulli carminibus iniurias remuneratum ivisset, placare Noster studuerat dono ei mittendis, quae ex Callimacho verterat, carminibus. Sed parum hac ratione apud eum effecerat. Acquiescit igitur in eo solatio, quod tela, a Gellio in ipsum coniecta, facilius vitari et retundi queant, quam quae ipse in illum coniecerit.

Saepe tibi studioso animo venanda requirens

V. 1. venante requiris Venet. Gryph. in libris Mureti desideratur vox extrema. requires MSS. Statii et editi. antiquissimae apud editorem Cau-

V. 1. 2. Iunge: Saepe requirens (mecum reputans), uti possem tibi mittere carmina *Buttae* (cf. supra ad Carm. LXV,

16.) studioso animo venanda, h. e. diligenter investiganda et excutienda.

Carmina uti possem mittere Balliadae.
 Quis te lenirem nobis, neu conarere
 Infestum telis icere, musca, caput :
 Hunc video mihi nunc frustra sumtum esse laborem, §
 Gelli, nec nostras hinc valuisse preces.
 Contra nos tela ista tua evitamus amictu :
 At fixus nostris tu dabi' supplicium.

tubrig. *venanda requires* reposuit Scaliger ex veteri scriptura *veniam dare quaeres*. V. 3. *Quae te lenirent* Parthenius. *Quis te lenirem nobis neu con.* Gryph. Muret. et sic omnes editi. recentiores, nisi quod recte post *lenirem* sublata est interpunctio. — *Qui te lenirem nobis* Statius. V. 4. Ex mira lectionum huius versus varietate selegimus eam, quae nobis commodissima videbatur, et in editionibus Parthen. Gryph. et all. exhibita est. *Tela infesta meum mittere in usque caput* defendit Muretus. *Telis infestans mi icere musca caput* legebat Statius, in cuius MS. exaratus fuit hic versiculus sic: *Telis infesta mic tenemusque caput.* Invere certe haec scriptura videtur lectioni Mureti. — *Telis infesto mi icere, musca, caput* refinxit ad veterem scripturam: *Telis infestum icere*, Scalliger, quæm plurimi recentiores secuti sunt. *Infesta in nostrum mittere tela caput* ex veteri libro laudat Vossius, et saepe, nisi turbatus verborum ordo aperta correctoris manu proderet, lubenter in hac lectione acquiesceremus. *Infestum telis icere mi usque caput* ex libris scriptis legi inbet N. Heinsius in not. ad Catull. Profecto in tanta varietate, quid verum sit, videre haud parum est difficile. V. 6. *huc valuisse* Venet. Muret. *Græv. hinc* est in editionibus Gryph. et aliis, et recentioribus omnibus. *evaluisse* una voce legendum esse censet Bondanus Var. Lect. p. 124. fortasse quoque: *hoc vel id valuisse*. V. 7. *Quare nos* Muretus, nescio unde. *evitabimus amica* meliorum librorum lectionem esse testatur Vossius, unde ille tentabat: *evitabimus hamis*: *At fixus nostris t. d. s.*

V. 4. *Musca* in contemptum, quia leviter tantum pungere potest muscarum aculeus. De proverbiali locutione *μύσας ἀγχις* vid. Stat.

V. 5. *laborem* vertendorum nimirum e Callimacho *καμίνου*.

V. 6. *hinc*, ad impetrandum id, quod speraveram, scil. ne amplius famam meam lacerares verborum contumeliis (vid. *Var. Lect.*).

V. 7. *amictu*. Romanorum consuetudinem, sinistra manu, pallio obvoluta, adversarium invadentium, et hoc modo impetum eius sustinentium, egregie illustrarunt Nic Heinsius ad Petron. c. 63 et Burmannus ad eundem c. 80, qui laudat Ferrarium de Re Vest. 1, c. 5. Iluc pertinet similis Græcorum pugnandi ratio, quam explanavit Cuperus Observ. I, c. 12.

FINIS.

Subiectis quibusdam, in graecam linguam a viris doctis translatis, Catulli carminibus, gratiam inire pulavimus apud eos, qui tam utilitatem quam voluptatem ex eiusmodi instituenda comparatione capere didicerunt. Dignus quoque, quem subiiciendum curaremus, visus nobis est Mureti Galliambus in Bacchum.

PHASELVS CATVLLI

TOTIDEM IAMBIS PVRIIS GRAECIS REDDITVS

A

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex eius Castig. in Catullum descriptus.

(CAPP. IV.)

Κέλκς ἐκείνος, ὃν θεῶσθ' ὀδοιπόροι,
 Τρέχειν νεῶν μὲν εὐχεται θοώτερος,
 Σκάφους ὀπισθεν ὑστερεῖν δὲ μηδενὸς
 Δρομηλατουῦντος, εἴτε μιν χρεῶν ἐλαῶν
 Πλάττῃσιν, εἴτε λαίφροσ' ἐπτερωμένοις.
 Τόδ' οὐτέ φησιν ἀντιρεῖν ἀν' Ἀδρίου
 Νεώρι οὐτε Κυκλάδας περιῤῥύτους.
 ῥόδον κλυτὴν, δυσήμερόν τε Θρηκίαν,

CATVL. Carin.

Υ γ

Προποντίδ' ἀγρίων τε ποντίαν ἄλα,
 ἣν οὐτος ὕψιστον κέλεος πάροιθεν ἔν
 Πίτυος τινεξίφυλλος, ἢ Κυτωρίω
 Πέγῳ Θίμ' ὠρσεν εὐλάλω θρόον φόβη,
 Κύτωρι πυξόδενδρ' Ἀμάσρι ποντικῆ;
 Τάδ' εἰδέναί σ' ἅπαντα νῦν τε καὶ πάλα
 Λέγῳι κέλεος ἄν. εὐθύς ἐκ γενεθλίων
 Τεῖσι φησιν ἐν νάπαις πιφυκέναι,
 Τεοῖσι κλυσ' ἐν οἴδμασι νίαν πλάτην,
 Κλύδωσι δ' ἔνθεν ἐν πολυῤῥόθοις ἐὸν
 Ποριῦσ' ἀνακτα, λαιὸς εἴτε δεξιὸς
 Ὅρωρεν οὖρος. εἴτ' ἄρμα πόμπιμον
 Ἐτενε πλεσιλαιφίς ἀρμίνου πόδε.
 Ἐπακτίοισι δ' οὐποτ' ἐξιτήρια
 Θεοῖσιν κῦξενθ' ὡς ἀπ' ἐσχάτης ἀλὸς
 Ἀφῖκτο τήνδ' ἐ λιμνίαν ἐς ἠόνα.
 Τὰ μὲν πάροιθε. νῦν δ' ἐπιμπέλου σχολῆς
 Τέλος λέλογχε. σοὶ δ' ἐκεῖτ' ἀνιμίμος
 Διὸς τε κοῦρι, καὶ Διωσκόρου κάσι.

CATVLLI PRIAPEVM

TOTIDEM IAMBIS PVRIIS GRAECIS REDDITVM

A

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex Catulli editione Iani Dousae Lugd. Bat. 1592. p. 263 descriptam.

(CATH. XX.)

Ἐγὼ τέχνημα φαυλοτίκτονος χ'ρὸς,
 Ἐγὼ δὲ φιτρὸς ἀζελῆς, ὄδοιπόρος,
 Ἰδοῦ τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀριστερᾶς,
 Ἐπαυλιῶν ἀνδρῶν ὄρχασι τ' ἐπισκοπῶ
 Πίνιτις, ἐκ δὲ φυρὸς ἀρπιγᾶς τρίπω,
 Ἐμοὶ μὲν ἦρ ἄρρηγ' ἀνθιμῶν πλόκ' ε,
 Ἐμοὶ δὲ πυρτόφλοιος ἄσυχυς θέρμη,
 Ὀπωριῶν τε λαρὸς ἀμπίλου βότρυς
 Κακῶν τε χεῖματ' ὠμὸν ὄμφακ' ε σέφος.
 Χίμαιρ' ἰμοῖσιν ἱξάλος νομεύμασι
 Πόλιν δ' ἀμολγᾶς οὐθατ' εὐγλαγῆ φέρμη.
 Ἐμῶν ἄπ' ἀμνὸς εὐθαλῆς ἐπαύλειον
 Δόμονδε βριθυκέρματον χεῖρ' εἰσάγη
 Ἰέρινα πόρτις αἰνομήτορος βοῶς

Χέει πρόναος αιματοφαγὸς λίβος
 Θεοῖσι. τόνδε τὸν θεὸν σέβου ξένη,
 Χέρας δὲ χωρὶς ἴσχε; σοὶ τόδε ἀσφαλές.
 Ἔταιμος ἀσκέπαρον αἰκία πέος.
 Λέγοις θέλοιμ' ἄν, ἀλλ' ἰδοὺ προσέρχεται
 Ἄγρακος αὐτός. ἔτ' ἀποσπαδὲς τόδε
 Πέος τυλωτὸν ὄπλον ἐντρέπυ χερί.

CATVLLI EPITHALAMIVM

SEV

CARMEN NVPTIALE

A

Q. SEPT. FLORENTE CHRISTIANO

GRÆCIS VERSIBVS EXPRESSVM.

Ex Catull. edit. Iani Douese p. 265.

(CARM. LXII.)

Σοῦσθε νέοι, ὁ γὰρ ἔσπερος ἔρχεται, ἔσπερος ἦδη
 Οὐρενόθεν τριπόθητα μόλις δὴν φάει τέλλαι,
 Ἐρῆ ἀνασῆναι, λιπαρὰς λιπυῖν τε θαλείας.
 Περθένης ἐρφεῖται, ὑμναίου δ' ἔφετ' αἰοιδῆ.

Ἵμᾶν ὦ ὑμένααι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμένααι.

Ἄθρηϊτ' ἠϊθέους φιλοπάρθυνα, ἀντί' ἐγρεσθε;
 Πανταχόσ' οἰταίας φαίνει ὀρηκφόρος αὐγάς,
 Καὶ νύ τοι οὐχ ὀρέας ὡς ὠκείας ἐξεθόρησαν,
 Οὐκ ἐκῆ, τούς γὰρ νικᾶν θέμις αἰεσιῦντι.

Ἵμᾶν ὦ ὑμένααι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμένααι.

Ἄμῖν μὲν κείτται οὐκ εὐχερίς, ἥλικας, ἀθλοῦ
 Σκέπτεσθ' ὡς δίζηντ' ἄγαμοι πεπονημένα κούραι.

Οὐχὶ μάτην μελετῶσιν, ἔχουσι τι ἀξιόμνησον.

Ἄμμεις δ' ὄτ' αὖτις φρένας τ' ἐμερίσσαμεν ἄλλουδ' ἄλλη.

Οὐκ ἀμὴ δ' οὖν νίκη, ἐπεὶ φιλεῖ ἥγε μεριμνᾶν

Τῶ νῦν ὑμιτέρου ἵνας συμβάλλετε θυμοῦ.

Ἀρξομέναις οὐδ' ἤδη πρέπει ἄμμεις ἐπισθαι.

Ἵμᾶν ὦ ὑμένααι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμένααι.

Ἔσπερε ποῖσ' ἔχει σέο φῶς νηλέερον αἴθρη
 Δεινοῦ ἐπωλενίν κούρη τινὰ μητρὸς ἀπροσπᾶν,
 Μητρὸς ἀπ' ἀγκαλίδων ἀφελεῖν κούρη αἰκουσαν.

Παρθινίην δὲ ποθεύντι νενίη ἐγγυαλίζιν;

Περθομένης ἐχθροὶ τί πλέον ῥέζουσι πόλλος;

Ἵμᾶν ὦ ὑμένααι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμένααι.

Ἔσπερε, τίς σέο τερπνοτέρη φέρετ' οὐράνόθι φλόξ;

Εἰ κυρώων τελέεις μνηστῆρ τάγε γαμβρὸς ὑπέσα,

Τῶν τάμον οἱ παισὶ, τάμον ὄρκια πικρὰ τοκῆς,

Ἐμπεδα δ' οὐ θῆκαν πρὶν σὸν σέλας ἥδε πεφᾶσθαι.

Εὐκτότερον τί θεοὶ δοῖεν κ' εὐδαίμονος ὄρας;

Ἵμάν ᾧ ὑμέναιε, ὑμᾶν ἔλθ' ᾧ ὑμέναιε.
 Ἐσπίρος ἐξ ἡμίων γε μίαν ἔχει αὐτὸς ἀπούρας

* * *

Σὺ γὰρ ἐπιρχομένου αἶν φρύκτωρος ἀέπρε,
 Νυκτὶ δὲ φᾶρς ἄ. σοι, ἀτὰρ σύ γε τῷς δ' ἐπιχέκων
 Ἐσπέρα εἴτ' ἄλλως ὀνομασθεὶς χεῖρας ἔβλαπες.
 Ἀλλὰ φίλον πλασοῖς σὲ γόοις νύμφαισιν ἐλέγχων,
 Εἰ τίςδ' ἐλέγχουσιν τὸ φρισὶν ποθείουσι λαθραίας;

Ἵμάν ᾧ ὑμέναιε, ὑμᾶν ἔλθ' ᾧ ὑμέναιε.

Ἐκκριτον ὡς ἄνθος φύειτ' ἐν φραδμῶδεϊ κήπῳ
 Θρίμμασιν ἄφρασον, πᾶσιν δ' ἀφλασον ἀρότρους,
 Τὸ ζέφυρος θέλγει, θεὸς ἐμπειδοῖ, ὄμβρος αἶξι,
 Πολλὰς παρθενικαῖς, πολλοῖς ζῆλωτὸν ἐφήβας·
 Ἀλλ' ὅταν ἄβρος ὄνυξ κάλλους ἐμόλυτον ἀμέρσας
 Οὐδὲ νέους τούτου πόθος ἔκειτο οὐδὲ κορίστας,
 Παρθένος ὡς ἀφθαρτος εἰὼς μένει, ἔπλετο φίλη.
 Εἰ δὲ μεινομένου σῶφρον πῆσι σώματος ἄνθος,
 Οὐ πασὶν τερπνὴ μένει, οὐ χαρίεσσα κόρησι.

Ἵμάν ᾧ ὑμέναιε, ὑμᾶν, ἔλθ' ᾧ ὑμέναιε.

Ὡς περ φυομένη ἀργῶ μόνη ἀμπελος ἀγρῶ
 Οὐ ποτ' ἀναλδαίνουσα τρίφει μελιθήδεα βότρυς,
 Ἄλλομίνη δὲ ποσὶν βάρος ἀσθενὴς ὕπτιον ἔρπον
 Ἀκροτάτων μέλλει θιγέμεν ῥίζησι κορύμβων,
 Οὐδ' ἀροτρίς ταύτην οὐδ' ἀρ' βόις ἰσκήσαντο·
 Εἰ δὲ τυχὸν κείνη πτελέγς φιλότιτι μίγηται,

Πολλὰ τὴν δὲ βόει, πολλοὶ δ' ἤσκησαν ἀροτριῆς.
 Ὡς κόρη ἄχρῃς ἄφικτος, ἔχει τότε γῆρας ἄεργον.
 Ὅππῃμος δ' ἄρα συζυγίης τύχην ὤρις ἴσις,
 Ἄνδρὶ τε τερπνοτέρῃ πέλα καὶ πατρὶ μῖον ἀπιχθίς.

Ἵμᾶν ὦ ὑμῖναι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμῖναι.

Μήποτε δ' οὖν τοίφω, γλυκερὸν θάλας, ἀνδρὶ μάχοιο.
 Οὐ θέμις ἐςὶ μύχισθαι, ὅτφ γενέτης πόρην αὐτός,
 Αὐτὸς σὺν μητρὶ, γενέτης σοῖς χρέω σε πιθίσθαι.
 Οὐ μὲν ὅλη σεῦ παρθενίη, μέρως ἐςὶ τοκήων,
 Καὶ γενέτης τὸ τρίτον, καὶ τὸ τρίτον ἢ γενέτιρα,
 Μοῦνος ἔχεις τὸ τρίτον, μὴ βούλει δυσσὶ μάχισθαι,
 Τοὶ γαμερῶ ἰὰ δισσὰ μέρη σὺν δῶκαν ἰέδνοικ.

Ἵμᾶν ὦ ὑμῖναι, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμῖναι.

CARMEN AD ORTALVM

GRÆCÆ REDDITVM

Λ

BONAVENTVRA VVLCANIO.

Ex edit. Ieni Dousae p. 168.

(CARM. LXVI.)

Κᾶν με δινικέσιν μελεδήμασιν ἄλγος ἰάπτων
 Νοσφίζει πινυτῶν, Ὀρταλε, παρθενικῶν,

Κοῦ δύνεται μουσῶν γλυκερὸν γάνος ἐκταμιεύειν

Θυμὸς ἐμὸς, τόσσοις ἄλγησι κυματίας,
 "Ὅττι κασιγνήτοιο ἐμοῦ συζηρώτατα λήθης
 Ὀχρὸν λευγαλέως νάματ' ἐκλυζε πόδα.
 Ὅν ῥ' ὑπὸ ῥηθραίων ψάμαθος ῥηγμῖνι καλύπτει,
 Ἄρτι μαλ' ἐκ φαίων ἄμμ' ἀφανιζόμενον

* * *

Οὐκίτ' ἀδελφεὶ σ' ἐγὼ φίλτερε τῶ δὲ βίῳ
 Ζῶντ' αὖθις βλέψω; αἰὲν μὲν ἐγὼ σε φιλήσω,
 Σόντε μόρον γορίοις κλαύσομ' αἰεὶ μέλεισιν
 Οἷαπερ ἐν πυκνοῖς πιτάλοισιν Δαυλιάς ἀδει
 Οἰχομένου Ἰτύλου πότμον ὀδυρομένν.
 Αὐτὰρ ἄμωις τάδε σοι τόσσοις ἐνὶ κήδεσι πέμπω,
 Ὄρταλ', ἔπη σελίδων ἔκκριτα Βαττιάδου,
 Ὡς σίο φοιταλείαις οὐκ ἂν μεταμάνιον αὔραις
 Στῆθος ἐμὸν λέξης μῦθον ὑπεκφυγέιναι.
 Ὡς ὅτε κρυπταδίως πεμφθὲν ποτὲ μῆλον ἑρασσοῦ
 Ἄγνης ἐκ κόλπων προὔτρεχε παρθενικῆς.
 Τοῦθ' ἀπαλῶ ὅτι κρύψι πέπλω ἀμνήμων ἐούση
 (Μητρὸς ὅτ' ἐρχομένης ἀνθοῦ) ὑπεξέπεισε
 Διλαίη' τὸ δὲ ῥίμφα καταφερὲς εἰληθεῖται,
 Τὴν δὲ κατηφείη κοκκοπάρρον ἔχει.

ELEGIA

DE

COMA BERENICES,

REDDITA EX LATINA ET VETERE CATVLLI

METAPHRASI

GRAECAE AC SVAE LINGVAE

AB

ANTONIO MARIA SALVINI FLORENTINO

Ex edit. Callimachi ed. Ernesti p. 610 descripta.

(CARM. LXVI.)

Ὅς μεγάλου διὰ πάντ' ἐθείασσατο φάει κόσμου
Ὅς τ' ἄστρον δυσμὰς εὔρι καὶ ἀντολάας,
Κρύπτεται ὡς φλογερὸν φάος ὀξείος ἡλίου,
Ὅς τε ἄριζομένοις δῆνι ἐγέντο χρόνους,
Ὅς ὑπὸ τοῦ λάτμου σκοπελοῦς κατέβαλλε λαθραίως
Οὐρανόφιν Μῆνην Ἰμερος ἐκκαλέσας.
Τῆδε Κόρων μὲ ἔβλεψεν ἐν ἠέρι τὸν Βερονίκης
Βόσρυχον, ὃν κίνη πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς
Τὴν σάφα λάμπουσαν, ἣν πολλαῖς ἦδε θείων
Χερσὶν ἀειρομέναις νύξαι ἀπαρξομένη,
Ὅππότ' Ἀναξ γαῖαν ἐρατοῖς τε, νίοις δ' ὕμναίαις
Πορθήσων γαῖαν ἵκετ' εἰς Ἀσσυρίαν;
Νυκτερινοῦ φορέων ἵχνη χαρίεντα κυδοιμοῦ
Σκύλα αὐτός καθελὼν ἠδέα παρθενίης.
CATUL. Carm. Z. z

Ἄκουσα, πρὸς τοῦ πρὸς τε τῆς κεφαλῆς,
 Εἰς κενὸν εἰ ἄρχιζέ τις, ἀξια δέξειτ' ἀποινα.
 Ἀλλὰ σιδήρω τις φήσαιν ἴσον ἔχειν;
 Κεῖνο ὄρος σκιδναῖθ' ὧ τῆς Φθιωτίδος αἰκῆς
 Παμμέγ' ἐποχεῖτο ἀγλαὸν ὄν τε γένος.
 Ὡς Μῆδοι παρὰν τ' ὄρει βιάσαντο θάλασσαν,
 Καὶ δὲ Ἄθω πλεῦσιν βάρβαρος ἠΐθεος.
 Τί θρηξὴν πλέον ἔς, εἰ εἶκεν ταῦτα σιδήρω;
 Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβον πᾶν ἀπόλοιτο γένος.
 Γείοθιν ἀντέλλον τε κακὸν φυτὸν ἄμμιν ἔφην,
 Ἥδ' εἰ σιδήρειν ἐξεμάλαξε βίην.
 Κλαῖον ἐμοῦ μόρον οἰχομένης κόμαι αὐθις ἀδελφῆ
 Καὶ τότε μουνουγινοῦς Μέμνηκος Αἰθίοπος
 Ἄϊρ' ἐλαύνοντος πρόφθ' ὀξείσιν οἶον ἐριτωῖς
 Ἄρτινός πετόεις Χλωρίδος ἵππος ὀδόν
 Αὐτὸς ἀν' αἰθιρίας ἀφελὼν ἐμὲ πρόσπιπτετ' αὔρας,
 Καὶ ἱερῶ Κύπριδος κόλπῳ ἀτίθηνεν ἐμὲ.
 Αὐτὴ ἔχει Ζεφυρίτις ἐὼν θειράποντ' ἐφίσις,
 Ἥγε Καναθείους ναῖε φίλ' αἰγιμαλοῦς,
 Δαιδαλέα μὴ μούνης ἐν οὐρανόιο κελεύθῳ
 Τῶν Ἀριαδνείων χρύσεος ἐκ κροτάφων
 Ὁ σέφανος πηγῶν, ἴδε λάμπομεν ἄμμις ἔτι δὴ
 Τὰ σκῦλα ξανθῆς ἱερά τῆς κορυφῆς.
 Ὑγρῶν ἐκ δακρύων τεμένη πρὸς θεῖα θεά με
 Ἐν τῷς πρῆσβυτέροις ἀσέρα θῆκε νέον.

Παρθένου ἢ χαλεποῖο θίγουσα τὰ φῶτα λείπτος
 Νύμφη καλλισοῖ σύν τε Λυκαονία
 Εἰς δυσμὴν τρίπομαι, δειλοῦ προάγω τε βοώττω,
 Ὅς μόλις ὀφείβαν δύνει εἰς Ὀκεανόν.
 Ἀλλά με νυκτὶ θεῶν βαρὲ ἴχνη κακκρύπτουσιν
 Ἄοι τᾶ πολιά νυκτὶ ὀφειλομένη.
 Ταῦτ' ἐγὼ εἰ λαλέω, Ῥαμνουσιὰς ἴλαθι κούρη,
 Οὐ γὰρ ἀλάθειαν κρύβομαι οὐδὲν ἐγώ.
 Οὐκ, εἰ οὐρανὸν ἐχθρὸν ἔχωμαι, ἐτήτυμα εἶπασ'
 Ἐνθετα ἐν θυμῷ μὴ λέγω ἀτρεκέως
 Οὐχ οὕτως χαίρω τούτοις, ὡς δυσχερὲς ἄμμιν
 Στῆναι ἀπὸ δεσποτικῆς αἰθρίας κορυφῆς,
 Ἡ ἄμ' ἐγὼ, ὅτε παρθένος ἦν πάντισσιν ἄμοιρος,
 Σύν γ' αὐτᾶ μύρων χίλια πόλλ' ἔπιον.
 Νῦν γ' ὑμῆς ἐρατῷ ζευξεν φάει πύκη,
 Ἄνδρασι μὴ φαίνουσι οὐθατα γυμνά φίλοις,
 Σώματα μὴ πρότερον ὀμοθυμαδὸν ἀνδρασι δῶτε,
 Πρὶν γ' ἡμῖν ὁ ὄνυξ δῶρ' ἐρίτρα χεῖοι,
 Ἡμέτερός γε ὄνυξ τῶν ἀγνῶν θηλυτέρων.
 Ἄλλ' ἢ εἰ μοιχείᾳ ἐξέδωκεν μιᾶν
 Κούφη ταῦτα κόνις πίσι εὐθὺς δῶρα ἄδωρα,
 Καίπερ ἀπὸ μιᾶν δῶρά τιν' οὐκ ἐθέλω.
 Ἐμετέρα θ' ὁμόνοια, ἔρακ τε νάισιν εἰς αἶν
 Ἐδραε εὐσεβίων αἶς μέλον ἐστὶ γάμων,
 Σὺ δὲ ἀνασσα βλέπεις ἄσρων ὅτε φάει, ἀναιμον

Ἰρῶς ἰλάσκεις φάσι τὴν Κύπριδα
 Οὐκ εὐχαῖς ᾧ ἄνασσα μόνον σαῖς εἰπέ τεὰν με,
 Ἄλλὰ τεὰν δάροις ποίει ἀπειροῖσι.
 Δίηνα τι μὲ ἐπέχει, δεσποίνης εἴθε γηνοίμην,
 Κ' Ἀρκετοῦρος λάμπει ἐγγυον Ἡργόνης,

MURETI

GALLIAMBVS IN BACCHVM.

Ex editione Muret. Venetiis opera P. Manutii

1554.

IMITATIO CARM. LXIII.

Hedera comam revinctus Bromium patrem cano
 Bromium, Euhyum, Lyaeum, puerum, femorigenam,
 Ope cuius alma vitis nova munera peperit,
 Nova munera, apta curas animis procul agere.
 Pater o, pater bicornis, trieterice, cryphie,
 Eleleu, giganticida, tibi cymbala quatinus,
 Tibi spargimus capillum, tibi carmina canimus,
 Tibi verticem rotamus, tibi per iuga gradimur.
 Nemora ipsa mota nostris tibi cantibus ululant,
 Evoo, dator quietis, placidi dator animi,
 Ubicumque tu moraris, bona ibi Venus habitat,

Habitant tenelli Amores, iocus et lepor habitat,
Fidiumque, cornuumque strepitu omnia resonant,
Alacres vigent choreae. Mala tristitia procul
Inamabilesque eurae rapido pede fugiunt.
Date pocula huc ministri, plenos date calices,
Avida ut liquore dio mihi pectora repleam.
Scelus esset ore sicco sacra mystica facere.
Vah, vah, pater lychnita, quibus ignibus agitor?
Mihī mille iam ante ocellos nova lumina radiant.
Viden' ut nemus citato procul impete rapitur?
Humus ut tremens frequenti salit acta tripudio?
Novus unde clangor aures modo cornuum ferit?
Procul, o procul profani: deus ecce, deus adest
Maculosa terga lyncum, et tygrum celeripedum
Tenero domans flagello, posito premens iugo.
Rubicundus hunc magister, Satyrique capripedes
Agili gradu insequuntur, thiasusque mulierum,
Evoe pater, frementum, metuende Bassareu,
Ter o et quater beatum tua qui orgia sequitur,
Thyrsum inquiete dextra quatiens hedericomum.
Simul atque pulchra Cadmi te filia peperit,
Peperit, sed ante tempus, Iovis igne saucia,
Pater ipse te alligatum, proprio in femore tulit,
Mala ne noverca coelo te praecipitem ageret.
Dedit inde te fovendum nymphis nemorivagis,
Iuga quae per alta Nysae propero pede volitant.
Quae ubicumque tu puellus loca dexter adieras,
Ubicumque sessitaras, nova germine tenero

Feriebat arbor auras redimita pampinis :
Ubicumque lusitarras, nova flumina temeti
Placido viam secabant fluitantia sonitu.
Quid iam Indiam subactam tibi maxime memorem ?
Quid Penthei aut Lycurgi scelerata facinora ,
Nova quidue monstra Etrusco natitantia pelago ?
Tua per trophaea eunti neque enim modu' fuerit.
Tibi Tmolus, et Cythaeron, tibi Nysa subdita est;
Tua Musici, et poëtae unanimes sacra celebrant ;
Tuo eis liquore tactis simul ac capita calent ,
Numeris repente fuis subito omnia resonant.
Sine te nihil venustum est, nihil est hilarificum.
Tu animis acerba fessis curarum onera abigis,
Adimis pudorem ineptum, secreta patefacis ,
Ineunda pellis omnes ad proelia Veneris.
Obitis, quiete molli, quibus obtegis oculos.
Agedum pater, agedum rex, agedum aetheris decus ,
Ades usque, nosque clemens oculo aspice placido.

INDICES.

CATUL. *Carm.*

A a a

INDEX PRIMVS

IN

CATVLLI CONTEXTVM.

A.

- A** cano capite 68, 124. dolore 95, 2. gremio 3, 8. sctu uvidulam 66, 63. limine mortis 68, 4. luce purpurea refulgent undae 64, 276. populo pudice conserues mihi puerum 15, 6. sede Pisauri hospes 81, 3. te metuo 15, 9. vertice 64, 351. virgine parua 66, 26. et al.
- Ab** oris patriis auetam 64, 132.
- Abduco**: abducta moecha 68, 103.
- Abco**: abit dies 61, 79. passim abiit sonitus labellis 63, 74. abite 14, 21. hinc 27, 5. abire foras 32, 6.
- Abhorreo**: abhorret tantum 22, 11.
- Abiegnis**: palmis verrentes aequora 64, 7.
- Abicio**: abiicie eleuaque 24, 9. abiectis tunicis 88, 2.
- Abitum**: post horum 64, 279.
- Abiungo**: abiunctac comae 60, 51.
- Abluo**: abluu Oceanus scelera 88, 6.
- Abrumpo**: abruptum barathrum 68, 108. abrupto coniugio *ibid.* 84.
- Abcondo**: abscondis non amorem 61, 205.
- Absorbeo**: absorbens te aestus amoris 68, 107.
- Abstergo**: abstersti labella 99, 8.
- Abstineo**: abstine 61, 143. abstincte hinc rapinas 19, 9.
- Absum**: abero foro, patria 63, 59. abesse non longo tempore 68, 85. abire me discrucior 66, 76.
- Absumo**: absumens lumina in fletus 64, 243. absumti Ilyli 65, 4.
- Abutor**: absum se esse numine diuam 76, 4.
- Accido**: accideret ne hoc ipsi 74, 3. accidere potest gratum a nostro dolore 96, 2.
- Accipio**: accipiunt pretium 110. 2. accipe munera 101, 9. oraculum 64, 326. queis merser fluctibus 68, 13. accipiat cogitationes 35, 6. coniux diua 64, 374. acciperent cum lacti diuum aris spumantibus 64, 374. acceptum sepulcris 96, 1. acceptum reddilumque votum 36, 16. accepto carmine 90, 5.

- Accolo*: accolluere vitem nulli agricolae et iuveni 62, 53.
- Accubo*: accubans in toro 61, 171.
- Acer*: acres morsus 2, 4. acrior ignis 45, 15. multo res 83, 1.
- Acerbus*: acerba cinis virum et virtutum omnium Troia 68, 90. acerbo casu oppressus *ibid.* 1. acerbius 73, 5.
- Acerua*: acervis corporum caesis 64, 360.
- Acies*: aciem (oculi) dirigere 63, 56. protenderet 64, 127.
- Acind*: ebriosa ebriosioris 27, 4.
- Acquiesco*: acquiescimus lecto 31, 10. acquiescat ardor 2, 8.
- Acutus*: acuta silice 63, 5. acutis ululationibus *ibid.* 24.
- Ad Anstri flatus* opposita vilula 26, 1. coelum vocare 6, 17. dominam pipilabat passer 3, 10. latus haeres 21, 6. lecticam 10, 16. quam communes exerceremus amores 68, 69. usque 4, 24. *passim.*
- Addo*: addebat quemdam 67, 45, addiderat captam Asiam Aegypti finibus 66, 36. addebat huc divi quam plurima munera 68, 153. adde huc 55, 27.
- Adduco*: adducta mens mea est 75, 5.
- Adeo*, adii ultima loca littoris 63, 87. opaca loca 63, 3. Idam chorus 63, 30. adibit te 8, 16. adeat cubile 61, 183. adirem omnia latibula 63, 54.
- Adeo*: adverb. 63, 25. *passim.*
- Adf.* vid. *Aff.*
- Adg.* vid. *Agg.*
- Adhortor*: adhortans sese 63, 85.
- Adimo*: ademit luctus munera 68, 31. adcutum fratri lu-
- men 68, 93. ademte mihi frater *ibid.* 20, et 92.
- Adipiscor*: adepta es connubium regium 66, 27. est par connubium 62, 57.
- Aditus*: aditum ferat huc 61, 43. ferens *ibid.* 26.
- Adiuvo*: teque taumque caput 66, 40. adiuravit inaniter caput tuum *ibid.* 41.
- Adiuvo*: adiuuato, ne quis etc. 32, 4.
- Admiror*: admirans ait haec 53, 4. admirans monstrum 64, 15. admirari desine cur 69, 10. quare *ibid.* 1.
- Admoveo*: admoveere manus; *carmine post* 14, v. 3.
- Adn.* vid. *Ann.*
- Adolesco*: adolescens 63, 63. adulta lacte ubera 20, 11.
- Adorior*: adorta est canere 63, 11.
- Adspicio*: adspexi 51, 7. adspiciam post haec te numquam 65, 11. adspice ut vir tibi accubans imineat 61, 171. adspicite ut inuptae requirunt 62, 12. dii me miserum 76, 19.
- Adspiro*: adspirans levius aura 68, 64.
- Adsulitantis*: ponticuli crura 17, 2.
- Adsum*: ades 62, 5. *passim.* adest 62, 77. 62, 1, 64, 286. Thetidi et Peleo concordia 64, 337. adeste 4, 1.
- Advenio* ad inferias 101, 2. advenit Chiron 64, 280. pater divum *ibid.* 300. dies 61, 37. domum Laodamia 68, 73. adveniet fausto cum sidere 64, 329. tibi Hesperus *ibid.* 328.
- Advento*: adventate huc 64, 195.
- Adventus*: adventu matris 65, 22. tuo 62, 33.

- Adversus*: te sedens 51, 3. adversas procurrare in undas 64, 128.
- Adulter*: vorax 57, 8.
- Adulterd* in malâ vir deditus est 61, 102.
- Adulterium*: adulterio impuro 66, 84. adulterium malum 67, 36, patruî 78, 6. adulterio foccundum semen 113, 4.
- Advocatus*: tibi non bene deus 40, 3.
- Advolo*: advolat equus ales 66, 55.
- Aegroti* carnificis culum lingere 97, 12.
- Aemulus* iste tuns 71, 3.
- Aequo*: aequabat opus deus 64, 316. aequata omnia pumice 22, 8.
- Aequalis*: aequales 62, 11 et 32.
- Aequæ*, 101, 3. ac 22, 16.
- Aequinoctialis* coeli furor 46, 2.
- Aequor*: ponti truculentum 64, 179, ventosum *ibid.* 12. aequora multa 101, 1.
- Aequoreae*: Nereides 64, 15.
- Aequus*: aequum est 62, 60. 68, 141.
- Aër*: aëra impellens nutantibus pennis 66, 53.
- Aërius*: aërii montis 68, 57. montis cacumen 64, 240. aërio gyro 66, 6. aëria cunpressu 64, 291. aërii venti 64, 142. aërias nebulas 30, 10.
- Aestimatione* me movet linteum 12, 12.
- Aestimo*: aestimemus unius assis 5, 3.
- Aestuo*: aestues insolenter 25, 12. aestuante animo 63, 47.
- Aestuusus*: aestuosi Iovis oraculum 7, 5. aestuosae Nicaeae 46, 5.
- Aestus*: amoris 68, 108. gravis *ibid.* 62. pelagi vastos 64, 127.
- Aetas*: fugiens saeculis obliviscentibus 68, 43. florida *ibid.* 16. mea carpitur *ibid.* 30. nulla 64, 322. prospera *ibid.* 238. nec ulla oblitteret *ibid.* 238. aetate confecto parenti 68, 119. longa 76, 5.
- Aeternus*: aeternum laborem 64, 311. aeternum foelus amicitiae 109, 6.
- Aether*: aethera lustravit album 63, 40.
- Aeterius*: aeterias per auras me tollens 66, 55.
- Aevum*: omne 1, 6.
- Affero*: attulit letum fratri 68, 92. attuleris si tecum bonam coenam 13, 3. et 6. affertur nuncius 84, 10.
- Affligo*: affligit eam odore 71, 6.
- Agellubum*: hunc, quem vides etc. 20, 3.
- Ager*: uber 46, 5. agros exustos 68, 62.
- Aggere* excelso 64, 364.
- Agito*: agitant sacra ululatibus 63, 24.
- Agnosco*: agnoscam gaudia 64, 238.
- Agnus* pinguis 20, 12.
- Agro* maximas grates 44, 17. agit gratias maximas 49, 5. te precipitem in iambos 40, 2. quod egi iamiam dolet 63, 73. vitam 76, 19. egit Liber Thydas 64, 392. age 61, 26. etc. agedum 63, 78. age incitatos et rabidos 63, 93. agite 61, 38. etc. si quid ages 32, 9. ageret cum aetas ver iu-cuudum 68, 16. agitur praec-eps malum 64, 23.
- Agricola*: agricolae tecta 34, 19. multi 62, 55. nulli *ibid.* 53.
- Ah* 21, 11. 61, 46. miserâ 64, 71. te miserum 15, 17. magis ah magis 61, 46.
- Aio*: ait fuisse celerrimus 4, 2. ait haec 53, 4. etc.

- Alacris*: alacres furebant mente lymphata 64, 255.
- Albicantis* littoris loca 63, 87.
- Albulus* columbus 29, 9.
- Albus* an ater homo 93, 2. alba parthenice 51, 194. alba aethera 63, 45.
- Aleo* 29, 2. *passim*.
- Ales* equus 66, 54. alite cum bona 61, 20. alites oscinantes 25, 5. alitibus praeda dabor 64, 152.
- Alga*: ex algâ 64, 60. vacua *ibid.* 168.
- Algida* loca 63, 70.
- Alienus*: aliena terra 68, 100. aliena loca 63, 14.
- Aliquis* 67, 37. aliquem 73, 2. aliquid non bene factura 67, 13. aliquid esse solchat putare meas nugae 1, 4. sceleris 91, 10. aliquid re 22, 19.
- Aliunde* ne petatum eat 61, 153.
- Alius*: alia atque alia dies 68, 152. alia ex parte 64, 252. luce 64, 16. alio mentes alio divisimus aures 61, 15. alios periculorum casus 23, 11. aliis in annis 21, 3. 24, 3. 49, 3. pro multis officiis redditur tibi hoc munus. *Alis* (pro *alius*) 66, 28. *alid* (pro *aliud*) 29, 16.
- Alloquor*: alloquar? 65, 9. alloquerer mutum cinerem 101, 4. allocuta est patriam 63, 49.
- Allocutio*: allocutionis parum quid lubet 38, 7. allocutione solatus es *ibid.* 5.
- Alludo*: alludebant fluctus salis omnia 64, 67.
- Aluo*: alluit unda pedem 65, 6.
- Alnus* supernata securi 17, 18.
- Alo*: alit nata caput nepotis 68, 120. alebat amor tuus nostra gaudia 68, 24 et 96. lectulus virginem in complexu matris 64, 88.
- Alter*: 19, 7 et 9. altera urbana 57, 4. hiems 68, 82. alterius 78, 2. altera mille basia 5, 8 et 9.
- Altus* amor 68, 117. alto Oceano 66, 68. altis Phrygiae columnibus 63, 71. altior amor barathro 68, 117. altiore voce 43, 18 et al.
- Amaraci* suaveolentis floribus 61, 7.
- Amarus*: amariores calices 27, 2. *Amaritiem* dulcem quae miscet curis 68, 18.
- Ambo* erudituli 57, 7. ambos ulciscitur 71, 5. ambas manus 35, 10. ambobus oculis 103, 2.
- Ambrosia* dulci 99, 2. — ambrosio vertice 64, 310.
- Ambulatione* Magni 55, 6.
- Ameus*: ameuati caeca furore 64, 197.
- Amicio*: amictum lana collum 64, 311. amicta nive loca 73, 70.
- Amicitia*: unica 100, 6. amicitiae nostrae pestis 77, 6. sanctae 108, 6. amicitias amissas 93, 4.
- Amictus* fluitantis 64, 68. amictu levi *ibid.* 64, suo *ibid.* 267.
- Amiculus*: amicali dulcis nil miseret 30, 2.
- Amicus*: amica decoctoris Formiani 41, 4. 43, 5. amici sui meique, 36, 6. amicum tibi me ducis 68, 9. unum atque unicum 73, 6. amicam dilexi 72, 3. amice credite mihi! 77, 1. amico fido 101, 1. amicae bonae laudantur 110, 1. amicos convocate 41, 6. nobiles 28, 13. amicis e meis omnibus 9, 1. amicis abera 63, 59.
- Amitto*: amisit castam florem

- 62, 46. amittere 64, 150. *Anceps*: ancipite ferro 64, 370.
 amisso viro 68, 80. amissum *Angiportis* et quadrivii 58, 4.
 Thesca 64, 246. amissas ami-
 citias 96, 4.
Annis urifer 29, 20. annium
 sonantium 34, 12.
Anno te perdit 45, 3. amant
 mutuis animis et amantur *ibid.*
 20. amabat plus oculis suis
 3, 5. amare meos amores vo-
 luisti 40, 8. magis sed bene
 velle minus 72, 8. amans
 nullum vere 11, 19. amarem
 ni te plus oculis 14, 1. per-
 dite 104, 3. amari te sineres
 ab illo 24, 6. amata nobis 8,
 5. amata tantum, quantum
 amabitur nulla 37, 12. ama-
 tam se vere 75, 1. ament
 me dii 97, 1. -- amabo (in-
 teriect.) 32, 1.
Amor 45, 8 et 17. *Cupido*. amor
 altus 68, 117. assiduus 66,
 88. dulcis 66, 66. magnus 90
 6. nullus 64, 335. amoris
 aestus 68, 107. fructus 55,
 19. amori infesto 98, 11.
 misero *ibid.* 15. amorem avi-
 dum 68, 83. bonum 61, 205.
 desertum 61, 130. dulcem
 64, 120. incundum 109, 1.
 longum 76, 13. perpetuum
 109, 1. amore coniugis 68,
 73. incensus 64, 254. coeco
 66, 25. fido 64, 182. flex-
 animo *ibid.* 330. impotente 35,
 12. ingrato 76, 6. misero 91,
 2. perdit *ibid.* amores 6, 16.
 15, 1. communes 68, 69.
 furtivos 7, 8. meros 13, 9.
 v. not. tales 64, 335. vete-
 res 96, 3. animi optatos 64, 373.
Amplector: amplectitur mari
 orbem Oceanus 64, 30.
Amplifce vestis decorata figuris
 64, 265.
Amplius horam 99, 3. amplius
 loti 39, 21. *Anceps*: ancipite ferro 64, 370.
Angiportis et quadrivii 58, 4.
Anguineus: anguineo redimita
 capillo 64, 193.
Angustus: angusta cum moe-
 nis malis vexarentur 64, 80.
Angustans iter 64, 360.
Anhelans Atys 63, 31.
Anilitas cana 61, 162.
Anima dulcis coniugium 68,
 106. animam tradere 30, 7.
Animus cupiens 64, 145. rabie
 carens 63, 57. animi amores
 64, 372. curas 2, 10. deli-
 cias 68, 26. fides 101, 2. fu-
 ror 63, 38. mens 65, 4. egens
 Atys 63, 31. vagus Atys *ibid.*
 4. animum rapidum 63, 85.
 supinum 17, 25. animo ae-
 stuante 63, 47. effluisse dicta
 64, 18. non satis ingenio 68,
 38. studioso 114, 1. toto 64,
 70. animis mutuis 45, 20.
Annales Volusi 36, 1 et 20, 93.
 7.
Anne 40, 5 et al.
Anno: annuit defendere 64,
 230. omnia omnibus 61, 163.
 numine 64, 204.
Annus: anno toto 23, 20. an-
 nos omnes te amare paratos
 45, 4. annis in aliis 21, 3.
 et al.
Annuus: annum iter 34, 18.
 annua sacra 64, 389.
Anser: anseris medullula mol-
 lior 25, 2.
Ante omnes mihi me carior
 ipso 68, 159. adv. 66, 51 et
 al.
Antea 4, 10. et al. saep.
Antemnae deponant vestem fu-
 nestam 64, 234.
Antiquus: antiquis piis manera
 ferre 68, 154. 66, 64.
Antistans ex omnibus amicis
 9, 2.
Anus charta 68, 46. 78, 10.

- Auxius*: anxia Ariadne 64, 203. mater *ibid.* 380. mens 68, 8. lumina 64, 243.
- Aper* memori vagus 63, 72.
- Aperio*: aperire domum 67, 40. apertos Syros 26, 12.
- Apisci* praegestit animus 64, 145.
- Appareo*: apparet 64, 168. et al.
- Appeto*: coenas sumtuosas 44, 9. appetenti dare digitum 2, 3.
- Applico*: applicans collum 9, 8.
- Approbationem* dextram sternuit 45, 9. et 18.
- Approbo*: approbet laus genus 61, 227.
- Aptus*: apta clava dextrae 20, 21. aptis sarcinulis 28, 2.
- Apud* me 13, 1. 68, 33. nivem ut forem 63, 53.
- Aqua* rabida 70, 4.
- Ara*: aram sanguine linit hirculus 19, 15. aris lacti spumantibus 64, 394.
- Arauca*: sublimis 68, 49. aranearum plenus est sacculus 13, 8.
- Araucoso* situ mollior 25, 2.
- Araucus* 23, 2.
- Aratrum*: aratro nullo 62, 40. praetereante 11, 24. aratris desertis 64, 42.
- Arbitrium*: arbitrio populari 108, 1.
- Arbor*: arboris umbram 64, 41. arborem implicat hedera 61, 35. arbores adsitas 61, 107.
- Arca* 23, 1. arcam 24, 10. *passim*.
- Arceo* furis malas manus 20, 5.
- Ardens*: ardenti iuveni 62, 23. ardente corde 64, 124. sub sole 64, 355.
- Ardeo*: ardet ignis in medullis 45, 16.
- Ardor* 62, 29. *de Hespero*. grativus 2, 8.
- Arena*: arenâ solâ 64, 57. arenâe Libyssae 7, 3.
- Argentum*: argenteo fulgente splendent sedes 64, 44.
- Arguo*: arguet perfidiae nullâ actas 64, 323. argutâ soled constitit 68, 72.
- Argutatio* lecti 6, 11.
- Aridulis* labellis haerebant lanæ morsa 64, 317.
- Aridus*: arida populus 20, 2. quercus 19, 3. aridum si quid magis est 23, 13. arida pumice 1, 2. aridis aristas 48, 5.
- Armatus*: armatas hominum catervas 64, 397.
- Ars*: arte mira 64, 51. rustica 20, 1.
- Articulis* omnibus 99, 8.
- Artus*: artus niveos 64, 304. et 364. sub artus flamma dimanant 51, 9. imos 76, 21.
- Arvum*: arvi 114, 2. arvo nudo 62, 49. arva flaventia 64, 354.
- Arundinosam* Caidum quae colis 36, 13.
- Arx*: arce summa 64, 242. arcis in summis urbibus *ibid.* 8.
- As*: assis non facis 42, 13. unius aestimemus 5, 3. asse venditare 33, 8.
- Asinus*: asino pistrino traditor 97, 10.
- Aspera* herba 19, 8.
- Aspernar*: aspernata est Pelea Diana 64, 302.
- Aspicio* vid. *Adspicio*.
- Asservo*: asservanda puella diligentius 17, 16.
- Assiduus* amor 66, 88. assidua diligentia 19, 7. assiduo dolore 65, 1. fletu 68, 55. munere 61, 234. assiduus fletus 64, 243. assiduis luctibus 64, 71. assidue 45, 4. 90, 4. et al.
- Ater* an albus homo 93, 2. Lanuvius 39, 12.
- Atque* alia atque alia dies 68,

152. *atque illud praeceps agitar* 65, 23.
- At* 8, 14, 16, 21. certe 65, 11. dii memincent 30, 11. et al.
- Attenuo*: attenuat falx arboris umbram 64, 41.
- Attero*: attritus pulvinus 6, 10.
- Attingo*: quem si qua attingit 97, 11. simul ac attingit poemata 22, 15. attingam 33, 13. attigerit prior 67, 20.
- Attrahis* pedibus 15, 8.
- Attribuo*: attributus est error suus cuique 22, 20.
- Aucto*: auctet te Iuppiter bona ope 67, 2.
- Auctor*: auctore a quo sunt nata omnia bona 68, 157.
- Aucupia* omne genus 113, 3.
- Audacter* committe 55, 16 et al.
- Audax*, cave sis 50, 18 et al.
- Audeo*: andes illum praepone nobis 81, 6. audet 68, 112. ausit comparier 61. *passim*. ausurum me non putas inrumare 37, 7. ausus es explicare 1, 3. ausi sunt decurrere vada salsa 64, 6.
- Audio*: audibant eadem haec leniter et leviter 84, 8. audi divi illam saepe loquentem 67, 41. audierat Gellius patrum obiurgare solere 74, 1. audite meas querelas 64, 195. audiens se citatier 61, 41. desertum domini amorem *ibid.* 129. audicroue unquam tua facta loquentem? 66, 9. audiam te narrantem loca, facta etc. 9, 6. audias nostra verba 61, 98.
- Aufero*: abstulit hoc studium fraterna mors 68, 19. fortuna mihi 101, 5. Hesperus unam e nobis 62, 32. abstulistis tam bellum passerem 3, 15.
- Augeo*: augens decus virtutibus 64, 323. auctus rex novo hymenaeo 66, 11. aucte taedis felicibus 64, 25. auctae aurae nullis sensibus 64, 155.
- Aura*: foecunda Favoni 64, 283. secunda 68, 64. venia 64, 90. sive dextra vocaret 4, 20. aurae auctae nullis sensibus 64, 155. mulceat florem 62, 41. auris ignaris 64, 164. lenibus *ibid.* 84. Zephyri iucundis 46, 3.
- Auratam* pellicem avertere 64, 5.
- Aureolus*: aureolum quam ferunt fuisse puellae malum 2, 12. aureolos pedes 61, 167.
- Aureus*: aurea corona 66, 60. aurei oris sol 63, 33. aureas comas quatiant faces 61, 99.
- Auris*: aure captat cupida uaritus 61, 55. aures fors invidit quaestibus nostris 64, 170. ad geminas referens nova nuntia 63, 75. omnibus requierant 84, 7. tintillant sonitu 51, 11. auribus digna res 56, 2.
- Auriculam* quae mihi non esse speraret 67, 44.
- Aurifer* amnis Tagus 29, 20.
- Aurora*: aurora exoriente 64, 272. *passim*.
- Aurum*: auri fulgore expalluit 64, 100. auro carius 106, 3. fulgente splendent sedes 64, 87.
- Ausulto*: auscultare populum 67, 39.
- Auspiciatus*: auspicantiorem Venerem quis vidit? 45, 26.
- Auspicium*: auspicio bono 45, 19. et al.
- Auster*: Austri ad flatus opposita villula 26, 1.
- Autumo*: autumant te Funde esse Tiburtem 44, 2.
- Auxilium* 64, 180. tale 68, 66.
- Avarus*: avarae meretricis 110, 7.

- Avectam* me ab oris patris li-
quisti 64, 132.
Avello: avellere natam com-
plexu matris 62, 21, 22.
Averto: avertere mentem deo-
rum 64, 407. avertere Col-
chis pellem auratam *ibid.* 5.
Avet mens vagari 46, 7.
Avia materna dixerit atque avus
84, 6.
Avidus: avido volturio 108, 4.
avidum amorem saturasset
una atque altera hyems 68, 83.
Avitus: avita 25, 8. avitis di-
vitiis 68, 121.
Avunculus eius liber 84, 5.
Avus maternus 84, 6.
- B.
- acchor*: bacchantis Evoc effi-
gies 64, 61. bacchantes Evoc
ibid. 256.
Balneariorum furum optime
33, 1.
Barathrum: barathri ad undas 95,
5. abruptum in barathrum
68, 108. barathro altior amor
68, 117.
Barba opaca 37, 19.
Barbarus: barbara iuventus 66,
45, tibia 64, 265.
Barbatus hireculus 19, 16.
Basium: basia mille 5, 7.
multa 7, 9. surripiam 99,
16. basiorum multa millia 16,
12, tantum 5, 13.
Basiationes quot satis sint? 7, 1.
Basio: basiare basia 7, 9. oculo-
los 48, 2. basiabis quem? 8,
18. basiem usque ad millia
trecenta 48, 3.
Beatus est cum poema scribit
22, 16. sat est! 23, 27, beata
villula 19, 4. domus 61, 157.
beati bonique hanc anatis
omnes! 37, 14. nuntii 9, 5.
beatas urbes 51, 15, beata
commoda 23, 24. dona 68,
14. - bestiores homines qui
ullos vidit? 45, 25. beatorum
hominum 9, 10. beatus quid
me est 9, 11. curis solutus
quid est 31, 7.
Beate sit tibi 23, 15.
Bellum: belli in certamine 64,
395. bello longinquo 64,
346. bello nullus se illi con-
fert heros *ibid.* 344. bella
magna pugnata 37, 13.
Bellus Suffenus 22, 9. homo
24, 7. 78, 3. 81, 2. bella cui
videberis 8, 16. puella 69, 8,
78, 4. bello huic nec servus
est nec arca 24, 8. bellum
passerem 3, 15. bellam te
esse narrat provincia 43, 6.
bello pede 43, 2. puero 78,
4. 106, 1. bella omnia 3, 14.
Bene suam norat 3, 7. me in-
rumasti 28, 9. ac beate sit tibi
23, 15. coenabis 13, 1 et 7.
dicere quoidam 76, 7. facere
quoidam *ibid.* 8. valetis 23,
7. velle 72, 8. 75, 7. vivete
61, 233. uter 10, 32.
Benefacta priora recordanti si
qua est voluptas 76, 1.
Benigne fecisse 73, 3. servisse
67, 3.
Bestia mala 69, 8.
Beti tenera languidior sieula
67, 21.
Bibo: bibi multa millia nugen-
torum 66, 78. bibat pulvis
irrita mala dona 66, 85. bi-
bisse 39, 21.
Bigae nivene citaeque 55, 26.
Bimuli pueri instar 17, 13.
Bombos raucisonos efflabant cor-
nua 64, 264.
Bonus pons 17, 5. bonae ami-
cae 109, 1. bonum quem fa-
cit barba 37, 19. bonum fa-

- cinus 66, 27. bonc Egnati 39,
 9. bono auspicio 45, 19. cum
 omine 61, 166. bono (adver-
 bialiter) 71, 1. bona alite 61,
 19. non bona dicta 11, 16.
 et al. saepissime. *melior* et
 mundior eunus 97, 4. me-
 liore. de nota 68, 28. — *opti-
 mus* omnium patronus 49, 7.
optima si fias 75, 7. *optime*
 furnum 33, 1. Veranni 28, 3.
optimo dierum 14, 15. *optima*
 matre 61, 228.
Brachiolum teres 61, 181.
Brachium: brachio valente 20,
 20. brachia levia 64, 332.
 66, 10. brachia quatientem
 quercum 64, 105.
Brevis lux 5, 5. breve tempus
 63, 57. brevi liberos date 61,
 211.
Bustum teres, coacervatum ag-
 gere excelso 64, 364.
Buxifer Cytore 4, 13.
- C.
- Cachinnus*: cachinno tuo 56,
 2. cachinni plangore resonat
 leni 64, 274. cachinnorum
 quidquid est domi 31, 14.
 cachinnis omnibus 13, 5.
Caco: cacas decies in anuo 23,
 20. caecata charta 36, 1 et 20.
Cacumen aërium montis 64,
 241. cacumine tuo 4, 16.
Cado: cadit pinus prona 64,
 109. cecidit amor velut flos
 11, 22.
Caecus: caeca furore amenti 64,
 109. caeco amore 67, 25.
 caeca caligine 64, 208. nocte
 68, 44.
Caedes: caedis Androgeoneae
 poenas persolvere 64, 77.
 caede fraterna *ibid.* 181. per-
 mista tepefaciet lumina *ibid.*
 361. Polyxenia madescent se-
 pulcra *ibid.* 369.
Caedo: caede terga caudâ 63,
 81. cecidi 56, 7. caesis cor-
 porum acervis 64, 360. mon-
 tis medullis 68, 111.
Caelum vid. Coelum.
Caerulus: caerula aquora ver-
 rentes palmis abieguis 64, 7.
Caeruleus: caeruleo ponto crea-
 ta 36, 11.
Caesariem e vertice Bereniceo
 vidit Conon 66, 8.
Caesio leoni obvius 45, 7.
Calamus: calamo curvo canit
 tibicen Phryx 63, 22.
Calathisci virgati custodibant
 vellera lanae 64, 320.
Calix: calices amariore inge-
 mi 27, 2.
Caligo: caligine caeca mentem
 consitus Theseus 64, 207.
Campus: campum clausum 68,
 67. campo minore 55, 3.
 campi Phrygii 46, 4. cam-
 pos Bithynos 51, 6.
Candeo: candet ebur solis 64,
 45. candentis lanae vellera
ibid. 319. candenti gurgite
 64, 14.
Candidus: Cupido 68, 133. can-
 dida diva mea 68, 70. puella
 35, 8. mihi est Quintia 86, 1.
 candida Tyro 64, 309. caudi-
 do pede lecti 61, 115. candidi
 soles 8, 3 et 18. caudidos den-
 tes 39, 1. candida vela 64, 235.
 vestigia *ib.* 162. — candidiore
 lapide 68, 148. nota 107, 6.
 candidiora nive labella 80, 2.
Canis: canis ferreo ore expri-
 mamus ruborem 42, 17. can-
 nes vorant intestina 108, 6.
Canitiem terrâ atque infuso pul-
 vere foedans 64, 224.
Cano: canit tibicen calamo 63,
 22. canent quod visere par
 est 62, 9. canam carmina 65,

12. canamus Dianam 34, 4.
Cantus: cantu horribili stridebat tibia 64, 265. cantus veridicos *ibid.* 307.
Canus: cana anilitas 61, 162. senectus 108, 1. canae Tethyi 66, 70. cano gurgite 64, 18. capite 68, 124. canos crines 64, 351.
Capella coruipes 19, 16. 20, 10.
Caper trux 69, 6.
Capillatis Celtiberiae cuniculosae 37, 17.
Canillus: capillo anguineo redimita frons 64, 193, cuniculi mollior 25, 1.
Capis: capis quod cupis 61, 204. capiunt somnum 63, 36. cepit manibus tympanum 63, 8. capere commodi nil potest 61, 63. cape flammeum *ibid.* 8. captam Asiam 66, 36. capta urbe 62, 24.
Caprimulgus rursus videtur 22, 10.
Capsula una ex multis me sequitur 68, 36.
Cepoto: captat te aure cupida maritus 61, 55.
Caput carum nepotis 68, 120. pusillum 54, 1. unctius 10, 11. tuum adiuro 66, 40. ire per caput pedesque 17, 9. cano capite 68, 120. dcmissio 88, 8. capita 64, 256. vi iaciunt 63, 23.
Carbasus Hibera 64, 227.
Carbatinas lingere crepidas 98, 4.
Carchesia lucida splendent 64, 236 *passim*.
Carco: carcat terra sacris tuis 61, 71. carens est animus labie 63, 57.
Carrex: caricis manipulis tectam villulam 19, 2.
Carina: carinae inflexae texta pinea 64, 10. carinam cecidit *ibid.* 250.
Carmen: carmine accepto 89, 5. confectum munus 68, 149. divino 64, 322. dulci 68, 7. primo 64, 116. carmina Battidae expressa 65, 16 venanda studioso animo 116, 2. moesta 65, 12. nuptialia 61, 13.
Carpo: carpunt 62, 37. carpabant manus laborem 64, 311. carpere te lubet ficto questu 62, 36. carpitur aetas 68, 35. carptus unguis flos 62, 43.
Carus: cara suis virgo 62, 45. carum caput nepotis 68, 120. nescio quid 2, 6. cari fratris 66, 22. caro corpore 66, 32. cara gnati figura 64, 81. caros nepotes *ibid.* 381. caris Athenis *ibid.* 81. — curior mihi me ipso lux mea 68, 159. carior oculis 104, 2. carius auro 107, 3. oculis 82, 2.
Castus: lectulus 64, 87. casto cubili 66, 84. castum esse deceat pium poetam 14, 5. florem 62, 46. castam puellam *ibid.* 23. castum et intelligellum 15, 4. casto e gremio 65, 20. in gremio 66, 56. castas domos 64, 385.
Casus: casu acerbo oppressus 68, 1. novissimo 60, 4. pari 28, 12. casus alios periculorum 23, 11. dubios 64, 216.
Catagraphos Thynos mihi remitte 25, 7.
Catend membra restrictus 64, 297.
Caterva: catervas hominum armatas adhortata est 64, 397.
Catulus: catuli Gallicani ororidantem 42, 9.
Caula: cauda caede terga 63, 81.
Causa: causae id satis credideram 91, 8.
Caveo: cave despuas 50, 19. ne neges 61, 152. sis audax 50,

18. caveto laedere 50, 21. *Ceteri*: cetera sunt maria 115, 2. membra 108, 6. ceteros
- Cavus*: cavā in palude 17, 4. cava cymbala recrepant 63, hircos 37, 5. ceteris ostucosior oris 18, 4.
29. cava quatiens terga tauri 63, 10. cavas harathri ad *Cru* 64, 240. *passim*.
- undae 95, 5. cavis cistis 64, 260. *Charta* anus 68, 46. cacata 36, 1 et 20. chartae regiae 22, 6. chartis tribus 1, 6.
- Cedo*: cessi de tuo vertice 66, 39. cedat mente mora 63, 19. cedant cum ferro talia 66, 47. sidera *ibid.* 4. cedentem carinam 64, 250. me ad templa deūm 66, 63. Thesea 64, 53. *Chommoda* 84, 1. *vitiosa pronuntiatio*.
- Celebro*: celebrabant orgia 64, 260. celebrare taedas iugales Thetidis *ibid.* 303. celebranda Tempe choreis *ibid.* 288. *Chorea*: choreis celebranda doctis 64, 288.
- Celer*: celeris vestigia cervae 64, 342. celeri cum classe *ibid.* 53. rate 63, 1. Celerrimus navium 4, 2. *Chorea*: choreis celebranda doctis 64, 288. *Chorus* citus 63, 30. *passim*.
- Celero*: celerare citatis tripudiis 63, 26. *Cibis* 50, 9.
- Celo*: celans crudelia consilia dulci forma 64, 175. *Cieo*: ciebant tinnitus aere 64, 263. ciere ad sese viros 68, 88. cientem singultus ore 64, 131.
- Centum* basia 5, 7. centum secunda *ibid.* 8. currus 64, 390. *Cinex* 23, 2.
- Cerno*: cernit se desertam in sola arena 64, 57. cernitis 62 6. crevi amittere 64, 150. *Cinaedus*: cinaede Thalle 25, 1. fili Vibenii 32, 3. Furi 16, 2. Romule 29, 5 et 10. cinaedis improbis 57, 1 et 10. cinaediorum ut decuit 10, 24.
- Certamen*: certamine letifero belli 64, 395. vago cursus *ibid.* 341. *Cingo*: cingunt sylvae 64, 287. cinge tempora floribus 61, 6. cingentibus undis 64, 185.
- Certatim* ex urbe ruentes 64, 393. *Cinis* acerba virūm et virtutum omnium Troia 68, 90. in cinerem quum solvent a vertice crines 64, 351. cinerem mutum 101, 4. cineres cognatos 68, 98.
- Certe* 10, 14. 30, 7. 62, 8. et al. saep. *Circum* 64, 293.
- Certus*: certa sagitta 68, 113. certis temporibus 66, 4. *Circumcursans* eam Cupido 68, 133.
- Cerva* sylvicultrix 63, 72. cervae celeris vestigia 64, 342. *Circumdo*: circumdare collum hesterno filo 64, 378.
- Cervix*: cervice torosa quate iubarū rutilam 63, 83. *Circumsilio*: circumsilientis modo huc modo illic 3, 9.
- Cesso*: non cessasti me tradere amori 99, 12. cessarent tabescere lumina 68, 56. *Circumsisto*: circumsistite eam 42, 20.
- Citata*: citatis erroribus *ibid.* 18. tripudiis *ibid.* 26. *Circus*: in circo 55, 4.
- Cito*: citatier se audiens 61, 42. citata Atys 63, 8. citato pede *ibid.* 2. citatis erroribus *ibid.* 18. tripudiis *ibid.* 26.

- Citus*: chorus 63, 30. somnus *ibid.* 42. cita puppi 64, 6. citae higræ 55, 26.
- Clamo*: clamat cubile nequidquam tacitum 6, 7. clamant ad me omnes 67, 14. ilia victoris 80, 7.
- Clarisonus*: clarisona voce pellicentes vellera 64, 321.
- Clarus*: clara progenies Thiae 66, 44. clarum diem 61, 83. claro lumine 64, 403. clarus Asiae urbes 46, 6. clara facta 64, 349.
- Classis*: classe cum celeri 64, 53. classi pro classe 64, 212.
- Claudo*: claudite ostia 61, 231. clausam campum 68, 67. clauso ore 55, 18.
- Claustra* ianuae pandite 61, 76.
- Clava* dexterae apta 20, 21.
- Clemens*: clementi flamine pulsæ undae 64, 273.
- Clementia* nulla tibi fuit praesto 64, 137.
- Clienti* isti dii dent mala multa 14, 6.
- Coacervatum* bustum excelso agere 64, 364.
- Codicillus*: codicillos redde 42, 11 et 12.
- Coelebs*: coeclibe in lecto desertum 68, 6.
- Coelestis*: coelesti reddita coetui 66, 37. coelesti in lumine *ibid.* 7. coelestem fidem 64, 191. rector *ibid.* 205. coelestes heros 68, 76.
- Coelicolae* praesentes 64, 387. coelicolam maxima luno 68, 138. coelicolis non placent facta impia 30, 4.
- Coelites* ita me iuvent 61, 49. coelitam voluntas 11, 13. quem magis colent homines 61, 48.
- Coelum*: coeli ianua 68, 115. lunae 66, 59. coelo adve-
- nit 64, 300. ad coelum vocare lepido versu 6, 17.
- Coena*: coenam bonam atque magnam 13, 4. rapere de rogo 59, 3. coenas suuvtuosas duni appeto 44, 9.
- Coeno*: coenabis bene 13, 1 et 7.
- Coenum*: coeno gravi 17, 25.
- Coero*: coeunt Pharsaliam 64, 37.
- Coepti*: coepit pubes decedere 64, 269. coeperunt Parcae edere cantus *ibid.* 307. coeperat Troia ciere ad se viros 68, 88. coepta est Smyrna Ciunae 95, 2.
- Coetus*: coetui coelesti reddita 66, 37. mortali se ostendero 64, 386. laetanti *ibid.* 33. coetus dulces 46, 8.
- Cogo*: cogit iniuria amantem magis amare 72, 8. cogor proterre querelas 64, 197. dimittere hunc *ibid.* 216. coacta Laodamia 68, 81. coactam Cecropiam dapem Minotauro dare iuvenes 64, 76.
- Cogitationes* accipiat 35, 5.
- Cogito*: cogitat se esse pium 76, 2.
- Cognosco*: cognoram te magnanimum 66, 26. cognossem te bene 91, 3. cognitum habere 67, 31. cognitae bene feminae viris 61, 187. cognitissima haec tibi esse ait Phaeclus 4, 14.
- Cohors* inanis 28, 1. vaga 63, 25. cohorti 10, 10. cohortem pili faceret 10, 13.
- Colligo*: colligo omnia venena 14, 19.
- Collis*: collis Heliconii 61, 1. colles nostros simul ac invisent lumina 64, 233.
- Colloco*: colloca me ales equus in gremio Veneris 66, 56. collocata puellulam 61, 188. collocare in collo 10, 23.

- Colluceo**: collucent pocula mentis 64, 45.
- Collum** applicans 9, 8. circumdare hesieruo filo 64, 378. dimittere 68, 81. collo robusto 64, 333. in collo sibi collocare 10, 23. collo iniicere manus 34, 9. colla mollescunt iuvenis 64, 38.
- Colo**: colis Ancona etc. 36, 14. colit nemo rura 64, 38. colunt me domini huius tugurii 19, 5. colunt quem magis coelitum 61, 48. colens Idalium Venus *ibid.* 17. colam loca Idae? 63, 70.
- Color**: colores distinctos educit verna aura 64, 90.
- Coloro**: colorat aquora Nilus 11, 7.
- Columbus** albulus 29, 9. columbo niveo 68, 125.
- Column** Thessaliae 64, 26. columnibus altis Phrygiae *ibid.* 71.
- Colus**: colum lana anictum retinebat laeva 64, 312.
- Coma** regia 66, 93. comâ loquente 4, 12. comae sorores abiunctae 66, 51. comas aureas 61, 99. splendidas *ibid.* 78.
- Comatus**: comata Gallia 29, 3. sylvâ 4, 11.
- Comedo**: comesse possunt vel silicem 23, 4. comesset ducentis aut trecentis 29, 15.
- Comes**: comites Catulli 11, 1. Pisonis 28, 1. mihi 63, 15. comitum coetus 26, 8. comitibus cecinit mulier 63, 11 et 27.
- Cominus** et late obvia frangens 64, 109.
- Comitato** tympano Alys 63, 32.
- Commemoro**: commemorem plura? 64, 117.
- Commendo** tibi me 15, 1.
- Commiscet**: lupae spurca saliva 99, 10.
- Committo**: committe audacter 55, 16. committite animos vestros 62, 17. commissum si quidquam est ab amico 102, 1.
- Commodo**: commoda 10, 26 (*ultimâ corruptâ*)
- Commodum**: commodi nil potest capere Venus 61, 65. commoda si vellet dicere, chommoda dicebat 84, 1. beata 23, 24. mea 68, 21.
- Communis**: commune sepulcrum Troia 68, 89. communes amores *ibid.* 69.
- Compar** nulla tantum gavisus est niveo columbo 68, 125.
- Comparo**: comparasti ad lecticam homines 10, 15. comparatur tecum Lesbia 43, 7. comparari quis ausit huic deo 61, 65. *passim.*
- Compello**: compellabo vos carmine 64, 24.
- Comperio**: comperit ortus atque abitus stellarum 66, 2.
- Complexor**: complectens corpus quereus 64, 308. complexa tenet trecentos 11, 18. complexa tenebat pulvinar vestis 64, 267. complexum 64, 214.
- Complexus**: complexum con-sanguineae et matris 64, 118. in tuum implicabitur 61, 109. complexu matris avellere natam 62, 21. molli matris 64, 88.
- Compono**: componier homines divis non aequum est 68, 141. compositum prope cineres conguatos *ibid.* 98.
- Comprocor**: comproceer celestium fidem 64, 191.
- Comprendo**: comprehendis Hesperem, eosdem 62, 35.
- Comprobo**: comprobet fama bona 61, 62.
- Concedo**, sit dives 114, 5. concessit amores ipse deum ge-

- nitor 64, 27. ducere neptem *ibid.* 29. concedere illi nihil digna lux mea 68, 131.
- Conchylli* roseo fuce lincta purpura 64, 49.
- Concilio*: conciliata es viro 68, 130.
- Concino*: concinit Daulias carmina 65, 13. concinite in modum 61, 123. concinens carmina nuptialia *ibid.* 12.
- Concipio*: concepit pectore flammam 64, 92. conceptum *ibid.* 155.
- Conclamo*: conclamate altiore voce 42, 18.
- Concoquo*: concoquitis pulchre 23, 8.
- Concordia* incolat sedes vestras 66, 87. qualis adest Peleo 64, 337.
- Concredo*: concrederet gnatum ventis 64, 213.
- Concubinus* 61, 130. concubine iners *ibid.* 132 et 137. *passim.*
- Concutio*: concussit sidera mundus 64, 206.
- Condo*: condita corde memori mandata 64, 231. condita pectoris 66, 74.
- Confero*: contulit se in nostrum gremium lux mea 68, 132. conferet nemo se illi bello 64, 344.
- Confestim* adest Peneos 64, 286.
- Conficio*: confecto aetate parenti 68, 119. confectum dolore 65, 1. confectum carmine manus 68, 143.
- Confiteor* singula 86, 2.
- Conformo*: conformata securi quereus 19, 3.
- Confutuo*: confutere quidquid est poellarum 37, 5.
- Conigeram* sudanti corpore pinum eruit Eurus 64, 106.
- Coningator* boni amoris 61, 45.
- Coniugium* dulcius vita atque anima 68, 107. regium adeptas 66, 28. coniugio abrupto 68, 84.
- Coniungo*: coniunxit amor annantes 64, 336. suavia impura puellae purae saliva tua 78, 8. coniungite amores animi 64, 373. coniungere tecum somnos *ibid.* 332. coniungens pinea carinae texta *ibid.* 10. coniuncta ulmo vitis est 62, 54. coniungerer tecum multo usum 91, 7.
- Coniur* adveniet 64, 330. accipiat Divam *ibid.* 374. discedens *ibid.* 123. lepidissima 78, 1. coniugis amore 64, 182. 68, 73. in culpa *ibid.* 133. novi 61, 32. 68, 81. coniuge dulci 66, 33. liguea parentis 23, 6. sancta 64, 299. tali 62, 59. coniuges boni 61, 234. coniugibus unanims 66, 80.
- Connubium*: connubium par adeptas est 62, 57. connubia nostra 64, 158. desponsa 62, 27. laeta 64, 141.
- Conor*: conatur scandere montem 105, 1. uen conarere icere caput 116, 3.
- Conqueror* auris ignaris 64, 164.
- Consanguineae* complexum linquens 64, 118.
- Conseclero*: conseclrasse domum dicitur 67, 24.
- Conscendo*: conscendere montes praeruptos 64, 126.
- Conscius* rubor manat ore tristi 65, 24.
- Conscribissent* flagella inusta narces mollicellas 25, 11.
- Conscribo*: conscriptum lacrymis epistolium 68, 2.
- Consecro* tibi hunc locum 18, 1.
- Consideo*: consedit istie 37, 14.
- Consequor*: consequitur post hunc Prometheus 64, 293.

- Conseruo*: conserues puerum pudice 15, 5. *Continuu*: continuo ut die periret 14, 14. continuas novem futationes nobis parces 32, 8.
- Consilium*: consilium mentis flectere 64, 137. consilia crudelia *ibid.* 176.
- Consitus* mentem caligine 64, 208.
- Consolor*: consoler memet 64, 182.
- Conspicio*: conspexit hunc virgo 64, 86. lintea *ibid.* 243. procurrere centam currus *ibid.* 390.
- Constans*: constantem 91, 3. constanti mente 64, 209. et 239.
- Consterno*, consternens veste cubile 64, 163.
- Constituo*: constitit se diva mea in solea arguta 68, 72.
- Constructuo*: constructæ sunt mensæ multiplici dape 64, 305.
- Consul*: consule facto iterum Pompeio 113, 2. Pompeio *ibid.* 1.
- Consulatus*: per consulatum peierat Vatinius 52, 3.
- Consurgo*: consurgite, iuvenes 62, 1. contra *ibid.* 6.
- Contego*: contexta pectus amictu 64, 64.
- Contemno*: contentam haberes 60, 5.
- Contendo*: contendunt quovis pignore 44, 4. contendere contra 64, 101.
- Contentus*: contenta non est uno Catullo 68, 135. contentas viro solo nuptas 111, 1.
- Contexo*: contextit amores tales nulla domus 64, 335. contexta late laxavit circum sedes *ibid.* 293.
- Continenter* sedetis 37, 6.
- Contingo*: contingit radice summum flagellum 62, 52. contingens lumina Virginis et Leonis 66, 65. contingi se patiuntur lumine 64, 409.
- Contorquero*: contorquens flamina turbo 64, 107.
- Contra*: 13, 9. 64, 101. 116, 7. ut me diligit illa 76, 23. consurgite, iuvenes 62, 6.
- Contraho*: contractum quicquam ex ore nostro 99, 9.
- Contremo*: contremuerunt horrida aequora 64, 205.
- Contubernales* 37, 1.
- Contundo*: contusus nullo aratro flos 62, 40.
- Conturbo*: conturbabimus basia 5, 11.
- Convellio*: convellit glebam vomere taurus 64, 40.
- Convenio*: convenit pulchre cinaedis 57, 1. et 10. convenerat esse otiosos 50, 3.
- Conventus*: conventa domus frequenter tota Thessalia 64, 32.
- Conviva* Sestianus 44, 10.
- Convivium*: convivia lauta facitis 47, 5.
- Convoco*: convocate amicos 41, 6.
- Copia* magna scriptorum non est apud me 68, 33. si qua foret *ibid.* 40 non utriusque petiti facta est *ibid.* 39. copiam dederit solvere vincla Neptunia 64, 367.
- Cor* inde saturata est 48, 4. in corde gerens furores 64, 45. ardentem corde furentem *ibid.* 124. sero 60, 5. immiti 64, 94. languenti *ibid.* 99. memori *ibid.* 231. solerti *ibid.* 295. cordi est, non est 44, 3. tibi hospes 81, 5. cordi sunt mihi parva monumenta 95, 9. non fuerant nostra conubia 64, 158.

- Cornipes* capella 19, 16.
Cornu: cornu sicciora corpora 23, 12. cornua iactantem 64, 111. cillabant *ibid.* 264.
Corolla picta 19, 10. 20, 6. corollis indistinctis 64, 284. floridis redimita erat domus 63, 66.
Corona aurea 66, 61. in corona *populi oratorem circumstantis* 53, 1.
Corpus: 64, 81. tenermu 62, 51. tremulum 64, 308. truncum *ibid.* 371. evirastis 63, 17. corpore caro 66, 32. dimito 64, 110. fesso *ibid.* 189. nudato *ibid.* 17. polluto 62, 46. toto 64, 66. 110, 8. sudanti 64, 106. corporum accervis *ibid.* 360. corpora sicciora cornu 23, 12 tradite coniugibus 66, 80.
Corripio: corripere data fraudando 110, 6.
Corruo: corruerit me quo in genere 68, 52.
Corvus: voret gutture oculos 108, 5.
Creatrix mea, patria 63, 50.
Credo sic mater eius dixerit 84, 5. 2, 8. crede luci 55, 16. credideram non satis id esse causae 91, 8. credat nulla femina viro 64, 143. credite amice mihi 77, 1. credita ventis dicta 65, 17. omnia ingratae menti 76, 9.
Crepidus: crepidus lingere carbatinas 98, 4.
Cresco: creverunt millia in unum singulum 113, 3. crescente vento 64, 275.
Creo: creat ora flores 64, 282. creata ponto Venus 36, 11.
Crimen: crimina Vatiniiana cum explicasset Calvus 53, 3.
Crinis: crines quid facient 66, 47. canos 64, 351. criuibus effusis *ibid.* 392.
Crocinus: crocinâ tunica fulgebant 68, 134.
Crudelis: crudelis mentis consilium 64, 136. crudelium nasorum pestem interfice 69, 9. crudelium venenum vitae nostrae 77, 5. crudeli peste 64, 76. crudelia consilia *ibid.* 175. — crudelior ignis 62, 20. crudelius *ibid.* 24.
Cruor: cruorem plum desiderat ara 68, 79.
Crus: crura ponticuli veteris 17, 3. semilauta 54, 2.
Cruce parata 20, 18. cruce in summa suffixum me esse memini 99, 4.
Cubiculum ubi mihi esset linquendum 63, 67.
Cubile 51, 114. adeant viri *ibid.* 183. tuum 64, 163 nati violasse dicitur pater 67, 23. orbum 66, 21. tacitum 6, 7. cubili casto 66, 83. deserto 68, 29. cubilia omnium perambulabit 29, 8.
Cucurbita: cucurbitae pallentes 19, 13.
Culus purior salillo 29, 19. mundior et purior ore 97, 4. culum lingere 97, 12. olfacere *ibid.* 2. culo voracior 33, 4. culos lingere 98, 4.
Culpa mea non est 67, 10. tua est *ibid.* 14. culpam in tantum impulerit 15, 15. culpa quotidiana 68, 139. illius 11, 22. omni 91, 10. tua 75, 5.
Cultor collis Heliconii 61, 1.
Cultrix: cultricem montibus Idri relinquens 64, 301.
Cum bona alite 61, 19. lingua ista 98, 3. longa poena 40, 8. quibus ille fecit adulterium 67, 36. suis moechis vivat valeatque 11, 17. *passim* al.
Cum, tum 86, 5, 6.

- Cunctus*: cuncto pectore 64, 92. cunctis divis 66, 33. cuncta 64, 142. loca 63, 82. mandata 64, 208.
- Cuniculi* capillo mollior 25, 1.
- Cuniculosae* Celtiberiae fili 37, 18.
- Cannus* mulae defissus 97, 8.
- Cupidus*: cupidae mentis 64, 147. cupido ananti 70, 3. marito 64, 375. mi 106, 4. et 5. lumine 64, 86. cupido-que optantique 107, 1. cupida aure 61, 54. de mente 64, 399. cupidam duminam coniugis novi 61, 32.
- Cupide* 63, 2. 64, 268.
- Cupio*: cupis 17, 1. 21, 4. 61, 204. 98, 6. cupit 63, 56, 80. cupiunt 64, 261. cupisti animo tuo 15, 3. cupiens videre lucem 50, 12.
- Cur*: 14, 5. cur fugiunt, desine admirari 69, 10. cur non 33, 5. nihil esse cur 10, 11. *passim*.
- Cura* exedit medullas 66, 23. sevocat me a doctis virginibus 65, 1. curae est 41, 5. curam quam dedit mihi Amathusia 68, 51. curarum magnis undis 64, 62. curas multiplices 64, 251. tristes 2, 10. curis miscet amaritiam dulcem 68, 18. solutis quid beatius? 31, 7.
- Curiosi* quae pernumerare non possunt 7, 11.
- Curo*: curant nihil pericuria 64, 148. curans vicem mitrae *ibid.* 69.
- Curro*: curram ad scrinia 14, 18. currite fusi 64, 327. et *infr. passim*.
- Currus*: currum fecit volitantem flammae 64, 9. currus centum 64, 390.
- Cursus*: cursus certamine 64, 34. cursum ventorum require 55, 28. cursu menstruo 34, 17.
- Curulis*: curuli sella sedit 52, 2.
- Curvus*: curvo calamo 63, 22. curvis rastris 64, 39. litto-ribus *ibid.* 74.
- Cuspis*: cuspidē teclā quatiebatur thyrsos 64, 257.
- Custodia* vigilat 62, 33.
- Custodio*: custodibant calathisci vellera 64, 320.
- Custos* ille Cretum 55, 23.
- Cymbalum*: cymbala cava re-crepant 63, 29. cymbalūm vox sonat *ibid.* 21.

D.

- Dape* multiplici exstructae mensae 64, 305. dapem dare Minotaurō *ibid.* 79.
- De die* 47, 6. de me non ta-ect 92, 2. de meliore nota 68, 28.
- Dea* quae dulcem curis miscet amaritiam 68, 18. vehemens Nemesis 50, 21. deae loca opaca 63, 3. deae diique dent mala vobis 29, 14. deae Hamadriades 61, 23. et *al.*
- Debeo*: debere oculos si vis tibi Catullum 82, 1.
- Decedo*: decedere divis coepit 64, 263.
- Decem* millia sestertium 41, 2. versuum 22, 4. sestertia 103, 1.
- Decerpo*: decerpere oscula mordenti rostru 68, 127. decerpens dens 64, 316.
- Decet* esse castum 16, 5. non, sine liberis esse 61, 212. ce-lerare citatis tripudiis 63, 26. decebit respondere 62, 18.
- Decies* caecus in anno 23, 20.

- Declaro* : declarant prae se gaudia voltu 64, 34.
Declino : declinavit lumina ex illo 64, 91.
Decoctoris Formiani amica 41, 4, 43, 5.
Decoro : decorata figuris vestis 64, 266.
Decurro : decurrere vada salsa ausi sunt 64, 6.
Decursus : decursu prono praecipus agitur 65, 23.
Decus eximium 64, 324. inuptarum *ibid.* 78. olei 63, 64.
Dedico consecroque tibi lucum 18, 1. dedicat se tibi 4, 26.
Dedo : dedis in manus puellulam iuveni 61, 59. dedit se adulterio 66, 84. dedatur nupta marito 64, 375. deditus in adultera 61, 102.
Deduco : deducens fila dextrâ 64, 313. deducta puella dextrâ paternâ 68, 143.
Defendo : defendere nostras sedes 64, 229.
Defero : detulerat te actus amoris in barathrum 68, 108. deferrem ultro *ibid.* 40. deferri ad Serapim 10, 27.
Defessus omnibus medullis 55, 30. defessa labore membra 50, 14.
Deflecto : deflectens corpus prono pondere 62, 51.
Defloruit flos carptus tenui ungui 62, 43.
Defricio : defricare dentem 39, 19. *defricatus* urina dens 37, 20.
Defututa tota puella anne sana est? 41, 1.
Dego : degeret Paris otia libera 68, 104.
Dehinc quid faciant homines 30, 6.
Dein : 5, 8, 10. etc. deinde 5, 7, 9, 19, 21, 103, 2.
Delabor : delapsa omnia e corpore toto 64, 66.
Delecto : delectant si te nummi 103, 3.
Delicatus : delicata capella 20, 10. delicatos scribens versiculos 50, 3. - delicatior tennellulo haedo puella 17, 15.
Deliciae inelegantes, illepidae 6, 2. mense 32, 2. mense puellae 2, 1, 3, 4. delicias animi fugavi 68, 26. dicere 6, 1. si quis diceret aut faceret 74, 2. deliciis lapidis pelluciduli 69, 4.
Demens fugit in memora fera 63, 89.
Demo : demere tantillum saevitiae 99, 6. demta ex ipsius viri gremio puella 68, 146.
Demetio : demetit arva flaventia cultor 64, 355.
Demitto : demisso capite 88, 8.
Demonstro : demonstres, ubi sint tenebrae tuae 55, 2.
Dens decerpens 64, 316. defricatus urina 37, 20. expositior 39, 20. dentem defricare 39, 19. dente Indo politum pulvinar 64, 48. dentes comesse possunt silicem 23, 4. lavit pariter 39, 14. candidos habet *ibid.* 1. sesquipedales 97, 5.
Densus : densi populi iter 68, 60. densis ramorum umbris 65, 13. densas aristas prosterrens cultor 64, 354. - densior seges aristas aridis 48, 5.
Dentatus Lanuvinus 39, 12.
Deperdit flevit in filiâ 64, 119.
Deperco : deperit illum amore impotente 35, 12. depercut Coelius Aufilenum et Quintus Aufilenam 100, 2.
Depono : deposivit mater Latoniam 34, 8. deponere longum amorem difficile est 76,

13. morbum *ibid.* 25 depo-
nant antemnae vestem 64,
234.
- Depracor* 44, 18. totidem illi
92, 3.
- Deprendo*: deprendi populum
puellae, trusantem 56, 5. de-
presa navis in mari 25, 13.
- Derelinquo*: derelinquere ani-
mum in gravi coeno 17, 25.
- Derisi* gentilis gaudia impia
tollens 68, 123.
- Descendo*: descendit qui homo
112, 2.
- Desero*: deseris me miserum
in malis 30, 5. deseruisse
focos penetrales 68, 102. fi-
dem in dominium veterem
67, 8. deserta *Berenice* de-
sertum amorem 61, 129. de-
sertum in lecto coelibe 68,
6. deserta in sola arena 64,
57. deserto cubili 68, 29.
littore 64, 133. nomine 68,
50. deserta sunt omnia 64,
187. desertis aratri *ibid.* 42.
- Desiderium*: desiderio renova-
mus veteres amores 96, 3.
meo nitenti 2, 5.
- Desidero*: desideret ara cruo-
rem pium 68, 79. desiderato
lecto 31, 10.
- Desino*: desinis esse miser 76,
12. desine admirari 69, 10.
bene velle mereri 73, 1. dum
licet pudico 21, 12. esse le-
no 103, 3. flere 61, 86.
precari 23, 27. desinas in-
eptire 8, 1. desinat esse ma-
cer 89, 40. desissem vibrare
iambos 36, 5.
- Desisto*: desistit lugere paren-
tes 64, 401. desistere amare
75, 8.
- Despicio*: despexit Thetis hy-
menaeos 64, 20.
- Desponsa* tua connubia firmes
62, 27.
- Despuo*: despuas precos cave
50, 19.
- Desum*: desunt dum omnia 114.
5. dessem in tempore supre-
mo 64, 151.
- Deterioris* heri imperio 68, 114.
- Detineo*: detinet terra aliena
sepultum Troia 68, 100.
- Deus* quis est magis petendus
61, 46. tibi non bene advo-
catus 40, 3. tantus 66, 31.
deo 61, 64. deo par 51, 1.
tardipedi 36, 7. deum me sa-
lutant 19, 5. hunc deum ve-
reberis victor 20, 16. dii
magni 14, 12. 53, 5. 109, 3.
deoque 28, 14. favent 13,
2. deorum mentem avertere
64, 407. ad aures rokerens
nuntia nova 63, 75. multis
66, 9. deum genus 64, 23.
ministra 63, 68. templa 66,
63. di 96, 1. diis invitis 78,
12. littoralibus 4, 22.
- Devincio*: devinctam lumina
somnia 64, 122.
- Devoco*: devocet ut amor Tri-
viam gyro aërio 86, 6.
- Devolveo*: devolvit sibi pondera
63, 5. devolutum ex igne
panem 59, 4.
- Devoro*: devoratis omnia bella
3, 14. devorare patrimonia
29, 23.
- Devevo*: devotae flavi verticis
exuviae 66, 62. devota peri-
iuria 64, 135.
- Dextera* aura 4, 19. fila dedu-
cens 64, 313. dextrae apta
clava 20, 21. dextram gra-
vem aere remittit donum
20, 13. dextram sternuit ap-
probationem 45, 9 et 18.
dextra paternâ 68, 143. in-
quinatiore 33, 3.
- Dicax* homo 22, 2.
- Dico* 15, 6. 16, 10. dicit ste-
tisse in cacumine 4, 16. se

- cognitum hoc habere 67, 31. mi mala plurima 83, 1. mi male 92, 1. mulier mea, se nulli nubere malle quam mihi 70, 1. dicunt servisse Balbo 67, 3. quod 94, 2. dicebas quondam 72, 1. dicebat 84, 1. dixit ut hoc 45, 8. 17. diximus quos 67, 43. dixeram me hoc habere 10, 28. dixerat hinsidias 84, 4. die nobis 6, 16. 55, 15. agedum nobis 67, 7. dicite in modum 61, 39. multis millibus 68, 45. dicam vobis 68, 45. quid 80, 1. dicas velim Caecilio 35, 2. dicat ex animo 103, 4. diceret si quis delicias 74, 2. dixerit maternus avus 84, 6. hic aliquis 67, 37. dicere bene quouquam 76, 7. delicias 6, 3. aliquem nomine 67, 45. se amatam vere 75, 1. uno verbo 67, 15. dixisse moestam querelis 64, 130. dicentem nomine 67, 43. diceris 61, 141. quous esse? 8, 17. dicitur illic natum esse 10, 15. dicuntur nasse per undas 64, 2. dicta es Luna 34, 16. puerperis Iuno Lucina *ibid.* 14. dicta nihil metuere 64, 148. credita ventis 65, 17. non bona 11, 16. factaque 30, 9.
- Dies** haec atque illa, atque alia atque alia 68, 152. par 61, 38. abit 61, 79, 84, 94, 109, 119, 199. diem quem notat lapide 68, 148. clarum 61, 89. de die facite convivium 47, 6. die hesterno 50, 1. hilari 61, 11. longo 80, 4. media 61, 118. optimo dierum, Saturnalibus 14, 15. in dies et horas 38, 3. diebus festis 64, 389. paucis 13, 2.
- Difficilis**: difficile est longum deponere amorem 70, 13.
- Diffusus** in aestu mulae cunnus 97, 7.
- Diffundo**: diffunditur unda Hellesponto rapido 64, 359.
- Diffutata** vostra mentula 29, 14.
- Digitus**: digitum primum dare adpetenti passeri 2, 3. inquamare 23, 23. digitis longis 43, 3. supinis 64, 314. teneris 63, 10.
- Dignus**: digna concedere illi nihil lux mea 68, 131. digna ferat 66, 41. dignam auribus et tuo cachinno rem 56, 2.
- Dignor**: dignantur visere tales coetus 64, 408.
- Digredior**: digressus a primo carmine quid plura commorem? 64, 116.
- Dilacero**: dilaceranda feris dabor 64, 152.
- Diligentia**: diligentia colens assidua 19, 7.
- Diligentius** asserenda nigerrimis uvis 17, 16.
- Diligo**: diligit quid scorti 6, 5. diligit quatos 72, 4. dilexi te *ibid.* 3. diligit me contra 76, 23. diligere 81, 2.
- Diluta** labella multis guttis 99, 7.
- Dimano**: dimanat tenuis flamma sub artus 51, 10.
- Dimitto**: dimittere collum coniugis 68, 81. quem cogor in dubios casus 64, 216.
- Dirus**: dira ferens stipendia 64, 173.
- Dirigo**: dirigere aciem oculorum 63, 56. directa plumbo membrana 22, 8.
- Discedo**: discedebant ad se quisque 64, 278. discedens *ibid.* 134. discedens coniux *ibid.* 125.

- Discerno*: discernens aequor ponti dividit 64, 179.
- Descerpo*: descerpuat irrita venti aërii 64, 142. discernant si me sidera 66, 73.
- Discidium* flebile fratris cari lucti 66, 22.
- Disco*: disceat puer sitire 21, 11.
- Discors*: discordis puellae se cubitu moesta mater 64, 380.
- Discrucior* me abfore a dominae vertice 66, 76.
- Discupio*: discupere nisi se vendere, quid credat? 106, 2.
- Disertus* leporum puer ac facetiarum 12, 9. disertum salapatium 53, 5. — disertissime Romuli nepotum 49, 1.
- Disperco*: dispereunt labores tui 14, 11. dispeream nisi amo 92, 4. nisi Lesbia me auat *ibid.* 2.
- Dispicio*: dispexit lumina mundi 66, 1.
- Displico*: displicere omnia tibi vellem 54, 4.
- Dissolvo* pristina vota novo munere 66, 38.
- Distinguo*: distinctos colores aura verna educit 64, 90.
- Diu* ligatam solvat zonam 2, 13. satis lusisti nucibus 61, 132. et al.
- Divello*: divolvo e iuvenco raptabant membra 64, 258.
- Dives* negligensque Priapus 19, 20. saltus 114, 1 et 5. divitis domini 61, 92.
- Divido*: dividit aequor ponti truentinum 64, 179. divisimus alio mentes alio aures 62, 15.
- Divinus*: divino carmine suserunt fata 64, 322. omine carmina cecinere Parcae *ibid.* 384.
- Divitiae*: divitias, malleam, disses isti 24, 5. divitis Croesum superare 115, 3. avertis 68, 121.
- Divus*: diva mea candida 68, 70. retinens arces 64, 8. divae cohors vaga 63, 25. moenia 64, 212. pulvinar *ibid.* 47. divum acciperent aris *ibid.* 394. divum accipiat coniux *ibid.* 374. Venerem 66, 89. divi addent plurima 68, 53. me iuverint 66, 18. divum genitor 64, 27. pater *ibid.* 299, 388. vestigia 66, 69. numine neglecto 64, 134. numine abusum ad fallendos homines 76, 4. divis ovare 36, 10. promittens munuscula 64, 103. componier homines non aequum 68, 141. cunctis 66, 33. pluribus 68, 115. divos superare, si fas est 51, 2. veneretur carmine 90, 5. penates 64, 405.
- Do*: das quod facinus 118, 4. dat tibi munus 14, 9. dedisti promissa 64, 139. dedit coenas 54, 9. dominam 68, 68. etc. dederunt parentes iura sua 62, 65. dabo unguentum 13, 11. dabis supplicium 114, 8. dabunt scombris tunicas 105, 8. da mi basia 5, 7. munus 17, 7. date liberos 61, 12. dent dii mala multa 14, 6. dii deaeque mala multa 28, 15. dederit fors copiam Achivis 64, 367. nili curam Amathusia 68, 51. dedisses delicias 24, 4. dare finibus praesides terra non queat 61, 72. dapem 64, 79. digitum 2, 3. liberos 61, 67. dedisse mandata 64, 214. daturam scripta deo 36, 7. datur quid 62, 30. si dies nobis unus 68, 147. data est pars patri 62, 63. sit lingua

- volturio 106, 4. dabor praeda dilaceranda feris alitibusque 64, 152.
- Docco**: docuit me regina 66, 19. ferre inguin 68, 118. docta est Laodania 68, 80. doctis chartis 1, 7. virginibus 65, 2.
- Dolco** id, quod 78, 7. 21, 10. dolebis 8, 14. dolentibus puerperis 34, 13.
- Dolor**: doloris solatiolum 2, 7. dolori tanto est mors 96, 5. dolorem meum 50, 17. dolore a nostro 96, 2. assiduo 65, 1.
- Dolos**: dolos veneni timetis 23, 10.
- Domina** montium 34, 9. Didymi 63, 91. dominae Dindymeneae *ibid.* 13. a vertice 66, 76. dominam ad solam pipitabat 3, 10. cupidam novi coniugis 61, 31. Diudymi 35, 14.
- Dominus**: domini 19, 5. amorem desertum 61, 129. hortulum 19, 18. divitis hortulo 61, 92. limine 67, 38. domino huic uno serviamus 45, 14. dominum veterem 67, 8. dominos 63, 51.
- Domo**: domito corpore saevum prostravit Theseus 64, 110.
- Domus** tua 18, 2. nulla 61, 66. 64, 335. ipsa 68, 156. et Roma sedes mihi est *ibid.* 34. permulsa odore 64, 285. potens et beata 61, 156. redimita corollis 63, 66. splendida 64, 46. tota *ibid.* domus recta paterna *ibid.* 247. domi manes 32, 7. quidquid est cacinorum 31, 14. donum dominam voca 61, 31. Cybelles tetigere 63, 35. frequentat conventu Thessalia 64, 32. aperire 67, 40. dedit nobis 68, 68. miseram conscelerasse 67, 24. ad Phrygiam Cybelles 63, 20. Protesilaeam inceptam frustra 68, 74. remittit dextram aere gravem 20, 13. venistine 9, 3. domo profectos 46, 10, 2. mea remota memora 63, 58. procul a mea sit furor *ibid.* 92. etc. domos Cranonis relinquunt 64, 36. castas invisero solebant *ibid.* 385.
- Dono** quoi libellum 1, 1. donarunt quod Veneres puellae meae 13, 12. donare puellam iuveni 62, 23. donarem te munere postremo 101, 3.
- Donum**: dona ferunt 64, 34. beata 68, 14. mala 66, 85. silvestria 64, 280.
- Dormio**: dormienda est nox perpetua 5, 6. dormientis pueri in patris ulna 17, 13.
- Dos**: qui cum dote sua iura simul genero dederunt 62, 65.
- Dubius**: dubios in casus quem dimittere cogor 64, 216.
- Dubito** quin 106, 3. non dubitas me fallere 30, 3. ne dubita nobis dicere 67, 18.
- Ducenti** 37, 7. ducentos intrumare sessores *ibid.* 8. 26, 4.
- Ducenties** ut mentula diffutata vostra comesset 23, 15.
- Duco**: ducis me tibi amicum 68, 9. ducebat quo puella 8, 4. ducti satis id 91, 9. duxerat me visum ad suos amores 10, 2. ducas perditum quod vides perisse 8, 2. ducere potuisti in sedes 64, 160. neptem suam concessit Tethys *ibid.* 29. ducentes subtemina fusi 64, 328. et infra saepius.
- Dulcis** amor 66, 6. 68, 24. amor

tus 68, 96. Ipsithilla 32, 1.
uva 20, 8. dulcis amicum nil
miseret 30, 2. pueri ocellos
ebrios 45, 11. dulcem ama-
ritiem miscet curis 68, 18.
amorem praeoptarit 64, 120.
dulce rideat ad patrem 61,
219, ridentem 51, 5. dulce
levamen 68, 61. sodaliti-
um fraternum 100, 4. dulci am-
brosia 99, 2. carmine 68, 7.
coniuge 66, 33. forma 64,
175. viro 67, 1. vita 64, 157.
dulces amores 78, 3. coniu-
tum coetus 46, 8. Musarum
focis 65, 3. dulcia signa
64, 210. vestigia rixae noctur-
nae 66, 13. dulcius ambrosia
saviolum 99, 2. vita atque
anima coniugium 68, 106.
Dum cara suis est 62, 45. h.
e. *quam diu*. al. saepius.
Dumosa: dumosa herba 19, 8.
Duo moechi 113, 1 et 3. duae
sinistrae Pisonis 47, 1. duo-
bus pugnare noli 62, 64.
Duplex Amathusia 68, 51.
Durities: duritiem ferri 66, 50.
Durus: duro frigore 20, 9. du-
ra mente 60, 3. dura sola
lustravit 63, 40. duros lum-
bos movere 16, 11. — durius
faba et lapillis 23, 2.
Dux per opaca nemora 63, 32.
ante Booten 66, 67. bonae
Veneris 61, 44. ducem se-
quantur pede proprio 63,
34. duce me *ibid.* 15.

E.

E laudibus eximii laus 111, 2.
nimio labore 63, 36. nobis
unam 62, 32. *et al.*
Ebriosus: ebriosa acina 27, 4.
— ebriosioris Posthoniae
ibid.

CATUL. *Carm.*

Ebrius: ebrios oculos 45, 11.
Ebur candet solis 64, 45.
Ecce ego populus tuor agellu-
lum hunc 20, 2. at pol ecce
ibid. 19.
Ecquis: ecquid scis? 88, 4.
ecquidnam lucelli 28, 6.
Edo: edunt medullam ignea
35, 15. edebat me amor
magnus 91, 6.
Edo: edidit sibilum sylvia 4,
12. ede 55, 15. i. e. *dic.*
edere cantus coeperunt Par-
cae 64, 307. edita Smyrna
Cinnae 95, 2.
Educo: educat imber florem
62, 41. mitem uvam vitis
62, 50. educata uva sub um-
bra pampinea 19, 14.
Educo: educit aura verna co-
lores 64, 90.
Effero: extulit se ardo 62, 29.
Efficio: effecit plusquam ve-
retriciis avarae 110, 7. effi-
cies quod cupis 98, 6. effi-
lice me tuam esse largis
muneribus 66, 92. efficias
hoc qualubet 76, 14. efficere
fratres ex patruo 111, 4.
Effigies saxea 64, 61.
Efflo: efflabant cornua bombos
64, 264.
Effluo: effluxisse ex animo di-
cta ne putes 65, 18.
Effodio: effusus oculos vorat
guttore corvus 108, 5.
Egelidus: egelidos tepores re-
fert ver 46, 1.
Egeo: egeat ipse 114, 6. egeus
animi Atys 63, 31.
Ego quid feci 14, 4. haec po-
pulus 20, 1. egone 63, 58,
68 *et al. saepissime.*
Egredior: egredientem e flexi-
bus labyrinthis, 64, 114.
egressus e littoribus Piraei
ibid. 74.
Egregius: egregium parentem

D d d

- narras 67, 29. egregias res in se habet 114, 2. virtutes 64, 349.
- Egres-us* patet 64, 185.
- Eheu!* quid faciant 30, 6.
- Eiicio*: eiiciunt praecipitem furcillis Musae 105, 2.
- Electus*: electos iuvenes 64, 78. electissima pessimi poetæ scripta 36, 6.
- Elegans*: elegante lingua 43, 4. elegantem morbum non habet 59, 8. quid elegantius et suavius est 13, 10.
- Elevo*: eleva haec et abice 24, 9.
- Eluo*: eluentur maculae 57, 5.
- Emergo*: emersere e gurgite feri vultus 64, 14.
- Emorior*: emori quid moraris? 52, 1 et 4.
- Emulgeo*: emulsa palude 68, 110. emulso scro 80, 8.
- En* tibi domus ut potens 61, 156. *et al.*
- Enim*: est enim puer disertus leporum 12, 8. *et al.*
- Eniteo*: enitens myrtus 61, 21.
- Eo*: it per iter tenebricosum 3, 11. itis in exilium 33, 6. iverat vastatum fines Assyrios 66, 12. agedum, il 63, 78. ite, concinite in modum 61, 123 *et al.* simul 63, 13, 19. eat petiti aliunde 61, 153. eat supinus pons 17, 4. isset postquam illuc 84, 11. miles ad muros Iliacos Protesilaus 68, 86. ire 61, 83. praecipitem 17, 9. euntem revocat puella 35, 9.
- Ephebus* 63, 63.
- Epistolium* conscriptum lacrymis 68, 2.
- Equidem* non dubito 108, 3.
- Equus* ales Arsinoës Cloridos 66, 54.
- Eripio*: eripit virtus tua te mihi 64, 219. hoc mihi sensus omnes 51, 6. eripui te versantem in medio leti gurgite 64, 150. eripuisti omnia nostra bona 77, 4 et 5. eripite mihi hanc pestem 76, 20. eripere noli quod carius est oculis 82, 3. ereptum est coniugium 68, 106. ereptum nostris ex oculis 65, 8. ereptis sensibus mens excedit 66, 25.
- Erro*: errans hedera implicat arborem 61, 35. — Errabunda vestigia regens lilo 64, 113.
- Error* attributus suis cuique 22, 20. recti inobservabilis 64, 115. erroribus citatis 63, 18.
- Erudituli* ambo 57, 7.
- Eruo*: eruit turbo indomitus pinum conigeram 64, 108.
- Esurio*: esurire discet puer meus 21, 10.
- Esuritio*: esuritione sicciora corpora cornu 23, 14. esuritionum pater 21, 1.
- Etiam*: hanc etiam aram linit hircus 19, 15. *et al.* etiam atque etiam 63, 61.
- Etsi* me cura sevocat a doctis virginibus 65, 1. *et al.*
- Everto*: eversus mons est 66, 43.
- Eviro*: evirastis corpus 63, 17.
- Evito*: evitamus anictu tela tua 116, 7.
- Evo*: evantes Thyadas egit Liber 64, 392.
- Evoë* bacchantis effigies 64, 62. evoë bacchantes evoë *ibid.* 256.
- Evolvo*: evolvam (*tetrasyllab.*) condita veri pectoris 66, 74.
- Ex* ambrosio mutatum saviolum 99, 13. animo dicat 109, 4. Ariadnaeis temporibus co-

- rona 66, 60. eo tempore 35, 14. viri gremio demta 68, 146. multis una capsula *ibid.* 36. oculis erectum 65, 8. parte 62, 62. te pendebat 64, 69. tua libidine 17, 5. versiculis meis putatis me parum pudicum.
- Exagito*: exagitans corde furores 64, 94.
- Exardeo*: exarsit tota imis medullis 64, 93.
- Excellus*: excelso aggere conervatum bustum 64, 364.
- Excerpo*: excerpta Battiadae carmina 65, 16.
- Excido*: excidit mens sensibus creptis 66, 25.
- Excico*: excita somno 64, 56. excitum Atym somnus fugit 63, 42. excitus hilari die 61, 11.
- Excipio*: lunc unum 15, 13. excipit eum sinu Dea 63, 43. excipiet bustum niveos artus 64, 365.
- Excito*: excitat fletum orator 39, 3. excitare rixam 40, 4. veternum 17, 24.
- Excrucio*: cur amplius te excrucies 76, 10. excruciare me omni modo non cessasti 99, 12. excrucior 85, 2.
- Excutio*: excutitur malum sub veste locatum 65, 22.
- Exedo*: exedit cura medullas 66, 23.
- Exeo*: exis cum mane domo 80, 3.
- Exerceo*: exercet amorem 71, 3. exercete inventam 61, 225. exerceremus anores 68, 69.
- Exfutuo*: exfututa latera cur pandas? 6, 13.
- Exigo*: exigit hoc amicitia perfecta nobis 100, 6.
- Eximius*: eximium decus 64, 324. eximius laudibus 111, 2. - *eximie* (*adv.*) aucte tædis felicibus 64, 25.
- Exorior*: exoriente Aurora 64, 272.
- Expalleo*: expalluit magis fulgore auri 64, 100.
- Expatro*: expatratum parum 29, 17.
- Expeditio*: expedit hoc tibi 20, 17. expeditis sarcinulis 28, 2.
- Expello*: expuli pectore malam tussim 44, 7. expulit ex omni pectore lactitias 76, 22.
- Expensum*: equidnam lucelli patet in tabulis? 28, 7.
- Experior*: experiris omnia 21, 6.
- Expers* terroris Achilles 64, 339. unguentis omnibus comma 66, 77. expertem sanguinis Venerem 66, 91.
- Expeto*: expeteris quod castum 15, 4.
- Expleo*: exples tecta frugibus 34, 20. expleta est pubes Thessala spectando 64, 269.
- Explico*: explicasset cum Calvus Vatiniiana crimina 53, 3. explicare omne ævum 1, 6.
- Expolitus*: expolitum pumice libellum 1, 2. expolitior dens 39, 20.
- Exposco*: exposcam a divis iustam multam 64, 190. exposceus supplicium *ibid.* 203.
- Exprimo*: exprimamus ruborem 42, 17.
- Expromo*: expromam querelas mente 64, 223. expromere foetus Musarum 65, 4.
- Exseco*: exsecta lingua sit data avido vulturio 108, 4.
- Exsequor*: exsequatæ sectam meam 63, 15.
- Exsiliium* malasque in oras itis 33, 5.
- Exsilio*: exsilnere ignes Oetaci

- perniciter non temere 62, 8 et 9.
- Exsolvo*: exsolvere poenas caedis 64, 77.
- Exspecto*: exspecta hendecasyllabos trecentos 12, 11. exspectata lumina 62, 2.
- Exspiro*: expirans suaves odores lectulus 64, 87. expirantis pectoris iras frons praeporat *ibid.* 194.
- Exspuo*: exspuit conceptum mare 64, 155.
- Extinguo*: extinctos parentes destitit lugere 64, 401.
- Exsto*: exstantes e cano gurgite Nymphas viderunt mortales oculi 64, 18. exstantia in filo morsa lanca 64, 318.
- Exsul*: exsules velot 63, 14.
- Exsulto*: exsultas otio 51, 14.
- Exsupero*: exsuperat fructus sumtibus 114, 4.
- Extenuo*: extenuata gerens vestigia poenae 64, 296.
- Externo*: externavit eam assiduis luctibus 64, 71. externata malo *ibid.* 165.
- Extollo*: extollit se vitis 62, 50.
- Extremus*: extremae in fine senectae 64, 217. extrema in morte 76, 18. extremo solo 68, 100. tempore 64, 169. extremos in Indos penetrabit 11, 2. extremis medullis proferre querelas 64, 196. querelis moestam dixisse *ibid.* 130.
- Exturbo*: exturbata radicitus quercus aut pinus 64, 108.
- Eruro*: exustos agros gravis aestus huiuscat 68, 62.
- Eruviae* flavi verticis devotae 66, 62. exuviis de virginis gesserat rixam *ibid.* 14.
- F.
- Faba* durius est id, quod cascas 23, 21.
- Fabrico*: fabricata populus arte rustica 20, 1.
- Fabula* mala te laedit 69, 5.
- Facetiae*: facetiarum disertus puer 12, 9. facetiis tuis incensus 50, 8.
- Facilis* palma 62, 11. facile noscitur ab omnibus 61, 222. facillimum et minimum quod est 38, 4.
- Facinus* bonum oblita es 66, 27. facis 110, 4. quod facias, nescis 81, 6.
- Facio*: facis assis 42, 13. facinus 110, 4. cum Tappone omnia monstra 104, 4. facit 88, 1, 3. bonum barba opaca 37, 19. delicias libidinesque 45, 24. impetum 63, 89. pili uni 17, 17. se esse venustum 197, 9. versus plurimos 22, 3. facitis convivia 47, 6. feci quid ego 14, 4. poema 50, 16. fecit 64, 9. quod voluit 74, 5. adulterium 67, 36. faciet ut te poeniteat 30, 12. facient quid crines? 66, 47. face (pro fac.) loca retinent 63, 82. votum acceptum 36, 16. ut 63, 78, 79. facito ut 64, 231. facite, haec charta loquatur 68, 46. ut vere promittere possit 103, 3. faciam quare id 85, 1. ni facias 6, 14. facinus 81, 6. finem 21, 13. si omnia 75, 8. faciat opus aranea 68, 50. quid ianua isto populo? 67, 12. faciant 13, 14. 30, 6. 62, 24. facerem me unum beatiorem 10, 17. faceres 21, 9. faceret pili 10, 13. si quis delicias 74, 2. fecerimus multa millia 5, 10. fa-

- cere 68, 38. 110, 5. bene
 quoiquam 76, 8. ut quis
 sentiat 67, 16. quae insti-
 tuunt 110, 2. fecisse benigne
 73, 3. sit mentula clava apta
 dexteræ 20, 21. ut 22, 5.
 hoc, quod 68, 34. fiebant ibi
 tam multa iocosa 8, 6. fiam
 coma regia 66, 93. fias si opti-
 ma 75, 7. fiat tibi pons ex
 libidine tua 17, 5. fiant la-
 bella candidiora nive 80, 2.
 facta es marita, o ianua 67,
 6. facta copia non est 18, 59.
 fieri posse aliquem pium 73,
 2. sentio 85, 2. factum me
 puta Harpocratem 102, 4.
 factio iterum consule Pompeio
 113, 2. facta vota 4, 23.
- Factum**, *verbo* male 3, 16. non
 bene 67, 13. facti poenitent
 30, 12. facta narrantem 9, 7.
 clara 64, 349. impia 23, 10.
 sua 63, 45. tua 65, 9. virum
 64, 192. factaque dictaque
 30, 9. factis 66, 37. saevis
 64, 203.
- Fagus**: fagos altas tulit radi-
 citus 64, 290.
- Fallax**: fallaci excita somno
 64, 56. tibi *ibid.* 151. falla-
 cum hominum impia facta
 30, 4.
- Fallo**: fallere me non dubitas
 30, 3. fallimur idem omnes
 22, 18. ad tallendos homi-
 nes abusum numine divum
 76, 4.
- Falsiparens** Amphitryonides
 68, 12.
- Falsus**: falsum est 67, 20. pucr-
 perium 67, 48. false soda-
 libus 30, 1. falsis lacrimulis
 66, 16. falso 114, 1.
- Falx** frondatorum 64, 41.
- Fama** anus 78, 10. bona 61,
 62, unica *ibid.* 230. susur-
 rat 80, 5.
- Fames** et scabies Memmi 47,
 2. famem tulistis 28, 5.
- Famula** fuit semper 63, 90.
 Cybeles *ibid.* 68.
- Fanulor**: famularer tibi iucun-
 do labore 64, 161.
- Famulus**: famulum suum eo
 legorat 66, 57.
- Farcio**: fartis estis verpa 28, 13.
- Fas** est 51, 2. succumbere
 quovis 111, 3. non est tan-
 gere 88, 5.
- Fascino**: fascinare basia 7, 12.
- Fastus**: fastu in tanto te ne-
 gas 55, 14.
- Fatum**: fati mali hominum 15,
 17. fato immitti 64, 246. fata
 Ityli gemens 65, 14. mea 66,
 51. talia 64, 322. sequuntur
ibid. 327.
- Fateor**: fatehuntur matres 64,
 350. fateri hoc pudet 6, 5.
- Fatuus**: fatuo illi hoc maxima
 laetitia est 83, 2. fatuis et
 verbosis 98, 2.
- Faustus**: fausto cum sidere ad-
 veniet coniux 64, 330.
- Faveo**: favent si tibi dii 13, 2.
 faveam quoi potius? 100, 5.
- Fax**: facces quatiunt comas 61,
 77.
- Febriculosus**: febriculosi scorti
 quid diligis 6, 4.
- Felix** in amore sis 100, 8. fe-
 lici foedere accipiat coniux
 Divam 64, 374. hora 62,
 30. felices sitis 68, 155. fe-
 licia carmina Pelei 64, 383.
 felicibus taedis aucte *ibid.*
 25. - felicior quis me vivit
 107, 7.
- Fello**: fellat Rufa Rufulum
 59, 1.
- Femella**: femellas omnes pren-
 di 55, 7.
- Femina** nulla credat viro 64,
 143. 69, 1. pulchrior 61, 88.
 feminae bonae 61, 187.

- Femur tenerum supposuisse viro* 69, 2.
- Fera*: ferarum gelida stabula 63, 53. feras in se habet saltus 114, 3. feris alitibusque praeda dabor 64, 152.
- Fero*: fers quod promisti 110, 4. fert insulas Neptunus 31, 3. ferunt dona 64, 34. campi flores 64, 281. Graii 68, 109. tuli id non impune 99, 3. tulit Chiron flores 64, 284. fugos altas Peneus *ibid.* 289. timores *ibid.* 99. tulistis frigora et famem 28, 5. salum rapidum 63, 16. opem 76, 18. pedem 14, 22. feres haec? 29, 5, 10. non impune 78, 9. feret quaecumque voluntas coelitum 11, 3. vos semita ipsa 19, 21. feremus furta herae 68, 136. ferat frigus Sextio 44, 20. aditum 61, 43. digna 66, 41. reditum 63, 79. ferre ventos dicta irrita sinis 30, 10. te, Hercules labos est 45, 13. signa Fortunae secundae 64, 222. iugum 68, 118. munera piis *ibid.* 154. tulisse herum 4, 19. ferens munera 19, 9. stipendia tauro 64, 173. aditum 61, 26. fertur 62, 20. dives saltus 114, 2. incensus amore 64, 19. pubes Graeca deseruisse focos 68, 101. habitare tibi caper sub valle alarum 69, 5. tradita nobis virgo 67, 19. ferar Pegasus volatu 55, 24. in memora 63, 58. esse famula Cybeles *ibid.* 68. feraris deseruisse fidem 67, 7.
- Ferreus*: ferream soleam derelinquit mula in voragine tenaci 17, 26. ferreo canis ore 42, 17.
- Ferrugo*: ferrugine Hiberna obscura carbasus 64, 227.
- Ferrum*: ferri venas et duritiem fingere 66, 50. ferro qui postulet se esse parcam? *ibid.* 42. cum talia cedant *ibid.* 47. ancipiti 64, 370. infesto *ibid.* 356.
- Fervidus*: fervida virtus 64, 218. fervido sole 20, 7.
- Ferus* leo incitat rapidum animum 63, 85. fero iuveni dedis puellulam 61, 56. ferum mare lustravit 63, 40. fera rabie carens animus 63, 57. fera in nemora fugit 63, 89. feri vultus 64, 14.
- Fessus*: fesso a corpore secedent sensus 64, 189. fessi labore 31, 9. fessis Achivis 64, 367.
- Festus*: festis diebus 64, 389. luminibus 66, 90.
- Fides* dea 30, 11. nota 102, 2. nulla 75, 3. fidem coelestium comprecet 64, 191. sanctam violasse 76, 3. habeant quoi homines? 30, 6. fide in Dianae sumus 34, 1.
- Fidelis* Acme 45, 23. fideles sermones viri esse nulla speret femina 64, 144.
- Fidus*: fidum te mihi sperabam 91, 1. fido amico 102, 1. amore 64, 182.
- Figo*: fixus telis 116, 8. fixa corona foret 66, 61.
- Figura*: figurae genus 63, 62. figura cara gnati saturata lumina 64, 221. figuris priscis hominum variata vestis 64, 50. talibus *ibid.* 266.
- Filia* linquens genitoris voltum 64, 117.
- Filius* 19, 6. 33, 4. lepidus 78, 2. filii pii ad rogam lugetur 39, 4. filii et pater cinaede 33, 2, 8. Celiberiae 37, 18.
- Filum*: filo besterno collum circumdare 64, 378. tenui regens vestigia *ibid.* 113. levi

- ibid.* 318. fila dedacens dextera *ibid.* 313.
- Fingo*: fingere duritiem ferri 66, 50. ficto questu 62, 36. si fingar custos Cretum 55, 23.
- Finio*: finito tempore 64, 31.
- Finis*: finem facias 21, 23 sine extremæ senectæ 64, 217. fines ad Aetæos nasse *ibid.* 3. Assyrios vastatum iverat 66, 12. fruibus dare præsidēs 61, 73. Ægypti Asiam adiiiceret 66, 36.
- Fio* vid. *Facio*.
- Firmo*: firmat sol florem 62, 41. firmes desponsa connubia flamma tua *ibid.* 27.
- Flagellum* summum in vite 62, 82. flagella inusta conscribissent nates 25, 11.
- Flagitium*: flagitia sua loquentem sæpe audiui 67, 42.
- Flagito*: flagitabam te 55, 9.
- Flagro*: flagrabat mens amore 67, 25. flagravit Iuno in culpa quotidiana coniugis 68, 130. flagrans amore coniugis Laodamia 68, 73. flagrantia lumina 64, 91.
- Flamen*: flamine contorquens robur turbo 64, 107. clementi pulsæ undæ *ibid.* 273. levi *ibid.* 9. ventorum pulsæ nubes *ibid.* 240.
- Flamma* tenuis dimonat sub artus 51, 10. vesana 100, 7. uritur 61, 178. flammam concepit pectore 64, 92. flammâ, Hesperè, tuâ firmes connubia 62, 27. in flamma liquefaciens omentum 90, 6.
- Flammatus*: flammati Phaëtonis sorore 64, 292.
- Flammeum* cape 61, 8. videor venire *ibid.* 122.
- Flammeus*: nitor Solis 66, 3. flamma vestigia cervæ prævertat 64, 342.
- Flatus*: flata matutino Zephyrus incitat undas 64, 270. ad flatus Anstri aut Favoni opposita villula 26, 2.
- Flaveo*: flaventia arva 64, 355.
- Flavus* Mela 67, 33. flavi verticis exuviae 66, 62. flavo hospite 64, 98. vertice *ibid.* 63. viro 68, 130.
- Flebilis*: flebile discidium fratris luxti 66, 22.
- Flecto*: flexerunt sedibus artus 64, 304. flectere consilium mentis *ibid.* 136.
- Fleo*: flet quod ire necesse sit 61, 83. mater orba unicum filium 39, 5. fletus amicitias amissas 96, 4. flere desine 61, 86. flendo rubent ocelli 3, 18.
- Fletus*: fletum orator excitat 39, 3. fletu assiduo lumina tabescere 68, 55. fletus in assiduos absmens lumina 64, 243. fletibus ulnis 97, 5.
- Flexanimus*: flexanimo amore perfundet coniux mentem 64, 331.
- Flexus*: flexibus labyrinthis egredientem 64, 114.
- Floreo*: florens Iacchus 64, 252.
- Floridulus*: floridulo ore nitens uxor 61, 193.
- Floridus*: florida aetas 68, 16. floridam puellulam dedis iuveni 61, 56. florido vere picta corolla 19, 10. floridis corollis redimita domus 63, 66. ramulis myrtus 61, 21.
- Flos* hyacinthinus 61, 93. ignotus pecori 62, 40. secretus in hortis *ibid.* 39. gymnasii 63, 64. prati 11, 20. Veronensium iuvenum 103, 2. florem castamamissit 62, 46. flore novercæ in nuptæ 64, 403. viridissimo 17, 14. flores quotcumque ferunt campi 64, 281. floribus auraci cinge tempora 61, 6.

- Flosculus* Iuventiorum 24, 1.
Fluctuo: fluctuat meus malis 65, 4 magnis undis curarum 64, 62.
Fluctus: fluctus salis alludebant 64, 67. ad Phasidos nasse dicuntur *ibid.* 3. Ionios 84, 11. fluctibus fortunae queis merser 68, 13. qualibus iactastis puellulam 64, 98.
Fluentisonus: fluentisono litore prospectans 64, 52.
Fluito: fluitantis amictus vicem non curans 64, 68.
Flumen: luminis propter undas 64, 282. flumine molli 67, 33. flumina alta permixta caede 64, 362. Enrotæ *ibid.* 89.
Focus: focus penetrales pubes graeca deseruisse fertur 68, 102.
Fodio: fodisse solum audet Amphitryoniades 68, 111.
Focundus: foecunda Favoni aura parit flores 64, 283. foecundum adulterio semen 113, 4.
Focdo: foedans canitiem pulvere infuso 64, 224.
Focdus aeternum amicitiae 109, 6. foedere felici accipiat coniux Divam 64, 374. tali *ibid.* 336. ullo 75, 3. 76, 3.
Foctus Musarum dulces ex promere 65, 3.
For: fari haec liceat 66, 71. fanda omnia, permixta malo furore 64, 406.
Foras abire liceat 32, 6.
Foris: forem rasilem subi 61, 168.
Foris, ubi tibi paratum est scortum 15, 12.
Forma: forma dulci celans crudelia consilia 64, 175.
Formo: formabat lila dextera digitis supinis 64, 314.
Formosus: formosa est multis Quinctia 86, 1. Lesbia *ibid.* 5. FORMOSA totum illud *ibid.* 3.
Fors, dederit copiam 64, 367. saeva *ibid.* 170 — forte (adv.) si non molestum est 55, 1.
Fortasse requiris, quare etc. 85, 1.
Fortis: forti pectore notus 64, 340. fortior alius non nudit 66, 28.
Fortuna te mihi abstulit 101, 5. mea te mihi eripit 64, 218. fortunae secundae signa ferre 64, 222. fluctibus merser 68, 13. fortuna casusque oppressus iniquo 68, 1.
Forum: e foro Varrus me otiosum duxerat 10, 2. a foro abero? 63, 60.
Fossa: in fossa Liguri velut alnus iacet 17, 19
Fossor aut caprimulgus 22, 10.
Foveo: fovetis hunc 29, 22.
Fragro: fragrans sertis cubile 6, 8. fragrantem odore domum venit 68, 144.
Frango: fregisti morieus commoda mea 68, 21. frangens obvia late et cominus pinus 64, 109. fractum pedem grabati 10, 22.
Frater amabilior vita 65, 10. adente mihi 68, 20, 92. ad tuas inferias venio 101, 2. miser *ibid.* 6. moriens fregisti commoda nostra 68, 21. fratris cari discidium luxti 66, 22. fratri crede 12, 7. misero lumen adentum 68, 93. nostro Troia letum adtulit *ibid.* 91. fratrem hic deperit 100, 3. fratres perire manu frateruo sanguine 64, 404. habet Gallus 78, 2. efficeret ex patruo matrem 111, 4. ad unanimos venistine 9, 4. fratribus a pileatis nona pila 37, 2.

- Fraterqus*: fraterna mors abstulit mihi totum studium 68, 19. fraternum vere dulce sodalium 100, 4. fraterno fletu manantia munera 101, 9. sanguine fratres perfudere manus 64, 400. fraterna cæde respersum iuvenem secuta *ibid.* 181.
- Fraudo*: fraudando corripere data 110, 7.
- Fremo*: fremit Atys 63, 86.
- Fremitus*: fremitu mugiente fac cuncta loca retonent 63, 82.
- Frequens* tussis me quassavit 44, 13. frequentes ianuse mihi erant 63, 65.
- Frequentio*: frequentat domum tota Thessalia 64, 32. frequentant Pharsalia tecta *ibid.* 37.
- Fretum*: freta per impotentia herum tulisse dicit Phæelus 4, 18.
- Frico*: frices si manibus, quod cacas 23, 22.
- Frigero*: frigerans lymphæ 61, 30.
- Frigidulus*: frigidulos singultus ore nudo cientem 64, 131.
- Frigidus*: frigida gravedo me quassavit 44, 13. membra tepescit deserto cubili 68, 29.
- Frigus* ferat Sextio tussim 44, 20. frigore sicca corpora 23, 14. frigora talistis 28, 5.
- Fron dator*: frondatorum salix 64, 41.
- Fron dosus*: frondosam Idaliam quæ regis 64, 96.
- Frons*: fronde molli velatum vestibulum 64, 294.
- Frons* redimita capillo anguineo 64, 194. frontem tabernæ scribum scipionibus 37, 10.
- Fructus*: fructus exsuperat summitibus 114, 4. omnes amoris prociçies 55, 19.
- Fruges*: frugibus bonis tecta explet 34, 20.
- Frustra* ac nequicquam credite amice! 77, 1. *et al. sæpp.*
- Frustror*: frustrantur gaudia falsis lacrimulis 66, 16. frustraretur egredientem error 64, 115.
- Fucus*: fucò roseo conchyli lincta purpura 64, 49.
- Fuga*: fugæ ratio nulla 64, 186.
- Fugio*: fugit puella sinu meo 37, 11. me ratio 10, 29. te 12, 4. quæ fugit, ne sectare 8, 10. ille in memora fera 63, 89. 64, 183. fugiunt femine 69, 10. fugi in tuum sinum 44, 14. fugere imperia 63, 80. fugiens ætas 68, 43. iuvenis 64, 58. somnus 53, 42.
- Fugo*: fugavi studia de mente 68, 25. fugarunt iustitiam de mente 64, 399.
- Fulgeo*: fulgebat Cupido in crocina tunica 68, 134. fulcere tibi candidi dies 8, 3 et 8. fulgeremus nos quoque 66, 61. fulgentem clare caesariem *ibid.* 9. plantam innixa in limine 68, 71. fulgenti in templo 64, 388. auro atque argento splendent sedes *ibid.* 44.
- Fulgero*: fulgeret Oarion 66, 94.
- Fulgor*: fulgore auri quantum expalluit 64, 100.
- Funditus* concepit flammam 64, 93.
- Fundo*: fundunt lacrimulas 66, 17. fuderunt fata carmine 64, 322. fudisse voces ex ino pectore *ibid.* 125.
- Funesto*: funestat tali mente sequæ suosque Thescus 64, 201.
- Funestus*: funesta domus 64,

246. funestam vestem depo-
nant antennae *ibid.* 234
- Funis** : funem ut religasset in
Cretam 64, 174.
- Funus** : funere gnatorum saepe
fatebantur matres 64, 350.
funera uati optavit genitor
64, 402. funera ne funera
ibid. 83.
- Fur** : furis arceo manus 20, 5.
fures latent nocte 62, 34.
furum balneariorum optiue
33, 1.
- Furcilla** : furcillis Musae eii-
ciunt praecipitem 105, 2.
- Furibundus** : furibunda Atys
63, 31. latibula ferarum *ibid.*
54.
- Furor** coeli acquinocialis 46,
2. omnis tuus procul sit a
me 63, 92. rabidus aniui
ibid. 88. vecors 15, 14. fu-
roris ictu 63, 79. furore
amenti caeca 64, 197. malo
permixta omnia *ibid.* 406.
furores corde exagitans 64,
94. indomitos corde gerens
ibid. 54. magnos vicisti 68,
129. furoribus 63, 78.
- Furtim** amor Triviam relegans
sub Latina saxa 66, 5.
- Furtivus** : furtiva voce illam
audivi loquentem 67, 41. fur-
tivo munere missum malum
65, 19. furtivos aures vi-
dent 7, 8.
- Furtum** : furta tua talento mu-
tari velit 12, 7. plurima Io-
vis noscens 68, 140. rara
herae fereamus *ibid.* 138.
- Fusus** : fustum libratum versa-
bat tereti turbine 64, 315.
fusi, discentes subtemina, cur-
rite *ibid.* 327 et *infr.*
- Futuo** : futuit hic multas 97, 9.
Futations novem continuas no-
bis pares 32, 8.
- G.
- Gannio** : gannit et obloquitur
Lesbia 83, 4.
- Gaulco** : gaudet Venus loquela
verbosa 55, 20. domus 64,
46. Quinctilia amore tuo 96,
6. in se 22, 17. gaude hero
31, 12. gaudete *ibid.* 13 gau-
deat populus Antimacho 95,
10. gaudia 61, 119. gavisus
Paris abducta moecha 68,
103. gavisus est compar niveo
columbo 68, 125. gaudens
laetanti pectore 64, 221.
- Gaudium** tantum in culpa tibi
est 91, 9. gaudia impia tol-
lens 68, 123. multa tibi ma-
nent 76, 6. parentum fru-
strantur lacrimulis 66, 16.
perierunt 68, 23. quanta ve-
niunt hero! 61, 117. mi-
sces curis 64, 95. lacta mento
agnoscam *ibid.* 237.
- Gaza** : gaza regali splendida do-
mus 64, 46.
- Gelidus** : gelida ferarum sta-
bula 63, 53.
- Gemellus** : gemelle Castor et ge-
melle Castoris 4, 27. genuelli
utrique 57, 6.
- Geminus** : gemina nocte tegun-
tur lumina 51, 11. geminas
ad deorum aures nuntia re-
ferens 63, 71
- Gemo** : gemuit non vera 66, 18.
gemeus Daulias fata Ilyli 65,
14.
- Gener et socer** 29, 25. genero
parentes dederunt iura 62,
65. generos pater diligit 72, 4.
- Genetrix** mea patria 63, 50.
- Genialis** : geniale pulvinar 64,
47.
- Genitor** divum 64, 27. Nym-
pharum Oceanus 87, 6. op-
tavit funera gnati 64, 402.
genitoris vultum liuqueus li-

- lia 64, 117. genitoribus abero? 63, 59.
- Gens**: gentem Romuli Anciquo ope sospitas 34, 24. gente tua tota 79, 2, 3. gentes per multas vectus 101, 1.
- Gentilis** derisi inopia gaudia tollens 98, 123.
- Genus** omne Chalybum pereat 66, 48. figurae quod est? 65, 62. genus approbat laus a bona matre 61, 227. nostrum defendere annuit 64, 229. omne aucupia saltus in se habet 114, 3. deum 64, 23. Uraniae 61, 2. genere quo me corruerit 68, 52.
- Gero**: geritis quid rerum 28, 4. gesserat rixam 66, 14. gereus in corde furores 64, 54. soccum pede 61, 2. vestigia poenae 64, 296.
- Germanus**: germanum amittere crevi 84, 150. germanam tibi esse videbam 91, 5.
- Gestio**: gestis nimium otio 51, 14.
- Gigno**: quoniam leaena te genuit? 64, 154. gignatur oportet Magus 90, 3.
- Gingiva**: gingivam russam defricare 39, 19. gingivas loxeni veteris habet 97, 6.
- Glaber**: glabris a tuis male abstinere diceris 61, 142.
- Glaucus**: glauca oliva 20, 9.
- Gleba**: glebam convellit taurus 64, 40.
- Glubo**: glubit Lesbia nepotes Remi 58, 5.
- Gnatus** ut veneretur carmine divos 90, 5. gnati figura saturata lumina patris 64, 220. in gremium se minxerit pater 67, 30. gnatum ventis concrederet Aegeus *ibid.* 213. gnate *ibid.* 216. unice, iu- eundior longa vita *ibid.* 215. ex gnato et matre gignatur Magus 90, 3. in gnata flo- vit mater, 64 119. gnatorum in funere saepe futebuntur matres *ibid.* 350. gnatos ut pater diligit 72, 4. *et al. saep.*
- Grabatus**: grabati veteris pedem in collo sibi collocare 10, 22.
- Gradior**: gradietur trans Alpes 11, 9.
- Grandis**: grandia tenta viri medii 80, 6.
- Grates** maximas ago, 44, 16.
- Gratia**: gratias maximas agit Catullus 49, 4.
- Gratus**: gratum acceptumve 96, 1. hoc est animo proprie 107, 2. est mihi 2, 11. 68, 10. 107, 3. grata loca 66, 58.
- Gravedo**: frigida me quassavit 44, 13. gravedinem et tus- sim ferat Sextio frigus *ibid.* 119.
- Gravis** aestus hiulcat agros 68, 62. ardor acquiescat 2, 8. gravem aere dexteram remis- sit domum 20, 13. grave ca- nit Phryx thibicen 63, 23. gra- vi in cocuo animum dere- linquere 17, 25. graves rui- nas non timetis 23, 9.
- Gremium**: in gremium gnati minxerit pater 67, 30. in nostrum lux mea se contulit 68, 132. a gremio illius nun- quam se movebat passer 3, 5. in gremio tenens Aemem 45, 2. *et al.*
- Gurges**: e gurgite candenti emersere vultus 64, 14. cano *ibid.* 18. lato *ibid.* 178. Le- thaeo 65, 5.
- Gutta**: guttis multis diluta la- bella 99, 8.
- Guttur**: gutture atro corvus voret oculos 108, 5.
- Gymnasium**: gymnasii flos 63, 62. gymnasis abero? *ibid.* 60.
- Gyrus**: gyro aërio Trivium amor devocet 66, 6.

H.

Habeo : habes quicquid boni malique 6, 15. salire paratum 17, 2. habet nec servum nec arcam 24, 10. dentes candidos Eguatius 39, 1. morbum *ibid.* 7. iugera prati Mentula 115, 1. fratres Gallus 78, 1. in se res egregias saltus 114, 2. habetis corpora sicciora cornu 23, 13. habent salem ac leporem 16, 7. memorabile quod sit 62, 13. habebat quod uncti Gallia 29, 4. habuit me unum atque unicum amicum 73, 6. habebis manum sorsum 20, 17. habe tibi quicquid libelli est 1, 8. habeant fidem quoi? 10, 6. haberes vocem supplicii contentam 60, 5. quomodo se haberet 10, 7. habuerim quod genus figurae? 63, 62. habere quod dixeram 10, 28, 29, 3. 97, 8. cognitum dicit 67, 31. palam 25, 8.

Habito : habitare fertur caper valle sub alarum 69, 6.

Haedus : haedo tencitulo pulchrior puella 17, 15.

Haereo : haeres ad latus 21, 6. haerebant lanca morsa labelis 64, 317.

Haruspicium Persicum discat 90, 2.

Haud tergo, sed forti pectore hostibus notus 64, 340. *et al.*

Have atque vale 101, 10.

Hedera tenax implicat arborum 61, 34.

Hederigeræ Menades vi iaciunt capita 63, 23.

Hei misero frater adente mibi 68, 92, 93.

Helleborum : helleboro tristicius saviolum 99, 14.

Helluor : helluatus est an parum 29, 17.

Hendecasyllabi adeste 42, 1. hendecasyllabos expecta trecentos 12, 10.

Hera 63, 92. Tritonis rapidi 64, 39f. heræ veruccundæ feramus furta 68, 136.

Herba duuosa asperaque 19, 7.

Heres tertius Pelopis 64, 347.

Heri atque hodie 61, 137.

Herifugæ famuli relinquere dominos solent 63, 51.

Heros quisquam 64, 344. heroes, deam genus *ibid.* 23. heroum virtutes indicat mira arte *ibid.* 51.

Herus : heri deterioris imperio 68, 114. pauperis hortellum tuor 20, 4. herum tulisse per freta impotentia 4, 19. heros coelestes hostia pacificasset 68, 76. heris iuvis *ibid.* 78.

Hesternus : hesterno die 50, 1. filo collum circumdare 64, 378.

Heu! miser adente mibi frater 101, 6.

Hibernus : hiberna nive candidiora labella 80, 2.

Hic et illic 6, 9. hic (*pro nunc*) 67, 37. - *pro tum* 10, 24.

Hicnis una atque altera rursus veniens 68, 82. hiemem post nonam edita Sinyrna 95, 2.

Hilaris : hilari die exitus 81, 11.

Hilaro : hilarate heræ animum 63, 18.

Hinc illuc circumcursus Cupido 68, 136. valuisse precēs 116, 6. *et al.*

Hinsidias pro *Insidias* 84, 2. et 4. (*corrupta pronuntiatio*)

Hirculus barbatus 19, 16.

Hircus sacer alarum 71, 1. hircos putare ceteros 373 5.

- Hiulco:** hiulcat aestus agros 68, 62.
- Hodie** atque heri 61, 137.
- Homo** albus an ater 93, 2. bellus 24, 7, 78, 3, 81, 2. dicax 22, 2. insulsissimus 17, 2. longus 67, 47, multus 112, 1. stultus 78, 5. venustus, urbanus 22, 2. homini recordanti si qua est voluptas 76, 2. homines quid dehinc faciant 30, 6. *et al.* hominum beatorum quantum est 9, 10. fallacum facta impia 30, 4. venustiorum quantum est 3, 2. amores 7, 8. catervas hortata est 64, 397. gaudia qui miscet curis 64, 95. priscis figuris variata vestibus *ibid.* 50. homines ad lecticam comparasti 10, 16. ad fallendos Divam numine abusum 76, 4. octo rectos parare non possem 10, 20. ullos quis vidit? 45, 25.
- Honor:** honoribus pro quibus haec Priapo praestare necesse est 19, 17.
- Hora** octava te suscitavit e molli quiete 80, 4. hora felici a Divis optatus quid datur? 62, 30. postrema 64, 191. horam amplius 93, 3. in horas et dies magis male est 38, 3.
- Horreo:** horrebas praecipua parentis 64, 159. horrebis ad movere manus *carn. post* 14, v. 3.
- Horribilis** nuntius 84, 10. horribilem libellum misti 14, 12. ventum 26, 5. horribili cantu stridebat tibia 64, 265. horribiles Britannos viscus 11, 11.
- Horridus:** horridam Thraciam negare negat Phaeclus 4, 8. horrida aequora contremuerunt 64, 205.
- Horrifico:** horrificans mare Zephyrus 64, 271.
- Hortor:** hortata est catervas armatas Rhamnusia virgo 64, 397.
- Hortulus:** hortulo in vario styce solet flos hyacinthinus 61, 92. hortulum tuor 20, 4. tueri 19, 18.
- Hortus:** hortis in septis ut flos nascitur 62, 39.
- Hospes** hic malus 64, 176. iste tuus a sede Pisauri 81, 4. hospitis officium me odisse neu putes 118, 12. hospite in flavo suspirantem 64, 98. hospites 4, 1.
- Hostia** pacificasset coelestes heros 68, 76.
- Hostis:** hostem laevam pecoris stimulaus 63, 77. hostes quid faciant crudelius 62, 24. hostibus haud tergo notus 64, 340.
- Huc** adde 55, 27. addeat divi quam plurima 68, 155. huc et huc errans hedera 61, 54. huc huc adventate 64, 195. *et al. saepp.*
- Humanus:** humanos hymenaeos non despexit Thetis 64, 20.
- Humilis** vinea purgatur rastris curvis 64, 39.
- Humor:** humore roscido nutriunt Hamadryades ramulos 61, 25.
- Humus:** humum pelle pedibus 61, 14.
- Hyacinthinus** flos 61, 93.
- Hymenaeus:** hymenaeo novo auctus 66, 11. hymenaeos optatos sperare 64, 141. humanos non despexit Thetis *ibid.* 20.

I.

- Iaceo** pransus 32, 10. iacet alnus 17, 19. numerus arenae 7, 4. iacebant lectulo membra 50, 15. iacere noetes non viduas 6, 6.
- Iacio** : iaciunt capita vi Maenades 63, 23. iccit sese praecipitem e vertice scopulorum 64, 245.
- Iacto** : iactastis fluetibus incensam puellam 64, 97. iactantem cornua ventis 64, 111. iactatis in turbine nautis 63, 63.
- Iam** te nil miseret amiculi tui 30, 2. *et al.*
- Iambus** : iambis immerentibus irascere 54, 6. in meos iambos quae mens te agit praecipitem? 40, 2. truces vibrare 36, 5.
- Ianua** iucunda viro 67, 3. coeli 68, 115. ianuae claustra pandite 61, 76. ianuae frequentes mihi erant 63, 65.
- Ibi** (*pro tunc*) somnus fugit Alyn excitum 63, 42. *et al.*
- Ico** : icere caput telis 116, 4.
- Ictus** : ietu furoris 63, 79.
- Idem** comprehendis eodum 62, 34. omnes fallimur 22, 18. *et al.*
- Identidem** omnium ilia rumpens 11, 19. te spectat et audit 51, 3.
- Iciunus** : iciuna ara desideret eruorem pium 68, 79.
- Igitur** iure vincemur 62, 16. *et al.*
- Ignarus** : ignaro nato se substernens mater 64, 404. ignaris auris nequidquam conqueror *ibid.* 164.
- Ignis** 23, 2. ardet in medullis 45, 16. crudelior 62, 20. iucundior *ibid.* 26. venite in ignem 36, 18. ex igne devolutum panem prosequens Rufa 59, 4. ignes edunt medullam 35, 15. Oetaeos ostendit Noctifer 62, 7.
- Ignosco** tibi 35, 16. ignosees igitur 68, 31.
- Ignotus** flos pecori 62, 40. ignota ne sint incommoda 68, 11.
- Ile** : ilia omnium rumpens puella 11, 20. rupta Virronis 80, 8.
- Ille** bellus et urbanus Saffenus 22, 9. *et al.*
- Illepidus** : illepidum scortillum 10, 4. votum 36, 17. illepidae deliciae 6, 2.
- Illic** carpitur aetas mea 68, 35. *et al.*
- Illic** modo huc modo circumsilicus passer 3, 9. *et al.*
- Imaginosus** : non rogare solet qualis sit haec imaginosum 41, 8. (*locus corruptus*)
- Imber** eduent florem 62, 41. imbre tristi madent genae 68, 56.
- Imbuo** : imbuo rudem Amphitriten cursu 64, 11. imbuo palmulas in aequore 4, 17. imbuta est tellus scelere 64, 398.
- Immaturus** : immatura mors doli est 96, 5.
- Immemor** Alphene 30, 1. iuvenis 64, 58. immemori mento *ibid.* 249. pectore discedus coniu *ibid.* 123.
- Immerens** : immerenti nili venter dedit tussim 44, 8. immerentibus iambis irascere 54, 7.
- Imminuo** : imminuat tibi totus vir 61, 173.
- Immitis** : immitte pectus, 64, 138. immiti corde exagitans furores *ibid.* 94. futo eredeus Thesea *ibid.* 246.

Immo magno cum pretio mihi credite amice 77, 2. *et al.*

Immundus: immundius nil hoc est 97, 3.

Impello: impulerit te furor in tantam culpam 13, 15. impellens aëria pennis ales equus 66, 53.

Impensius uror 72, 5.

Imperator unice 29 12 *et* 24, 24, 7.

Imperium: imperio deterioris heri 68, 114. imperia mea qui fugere cupit 63, 80.

Impetum: impetum facit 63, 89. trabis natantis praeterire 4, 3.

Impius; impia mater 64, 404. *seqq.* mens 67, 25. religio Persarum 90, 4. impia facta 23, 10. 30, 4. gaudia 68, 123. tantum impiorum 14, 7.

Implico: implicat vitis arbores 61, 107. hedera arborem *ibid.* 35. iuplicabitur in complexum *ibid.* 108.

Imploro: implorata prece Pollicis et Castoris 68, 65.

Impotens 8, 9. impotenti amore deprecit illum 35, 11. impotentia freta 4, 18.

Imprimo: impressae resident maculae 57, 5.

Improbis: improbis cinaedis pulchre convenit 57, 1 *et* 10. — improbius multo 68, 126.

Impudicus 29, 2, 6, 11.

Impune id non feres 78, 9. id non tuli 99, 3.

Impurus: impuro adulterio se dedit 66, 84. impura suavia 78, 7. impuris moribus 108, 2.

Imulda oricilla mollior 25, 2.

Inus: imo pectore fuisse voces 64, 125 *et* 198. imos in artus subrepens pestis 76,

21. imis medullis exarsit flamma 64, 93.

In (cum casu ablat.) adultera deditus 61, 101. aestu diffissus cunnus 97, 7. amore 100, 8. coelesti lumine 66, 7. collo collocare 10, 23. corde gerens furores 64, 54. corona 53, 1. crocua tunica fulgebat Cupido 68, 134. culpa quotidiana coniugis flagravit Iuno 68, 139. flamma 90, 6. funere gnatorum 64, 350. hospite suspirantem 64, 98. ioco atque vino 12, 2. longa aetate 76, 5. lumine coeli 66, 59. matris complexu 64, 88. nomine Manlii opus facit aranea 68, 50. novissimo casu 60, 4. prono pollice torquens fila 64, 314. qua re Manlius iuverit 68, 41. quibus sermonibus 10, 6. quo genere me corruerit 68, 52. se habet res egregias 114, 2. Septimio facit delicias 45, 23. sinu tenere 2, 2. sudore levamen 68, 61. tantis mœroribus 65, 15. tanto populo 81, 1. tempore longo 66, 35. tergo est 22, 21. thalamo tibi uxor est 61, 192. tuto 31, 6. vento et aqua scribere 70, 4. vita 68, 24, 96. ullo foedere 76, 3.

In (cum casu accus.) Cretam religasset funem 64, 174. dies et horas 38, 3. dominum veterem descruisse fidem 67, 8. fletus absumens lumina 64, 243. Indos extremos penetravit 11, 2. manus dedit 61, 56. modum dicite *ibid.* 38. concinite *ibid.* 123. pedem utrumque 4, 21. perpetuum 101, 10. in te dici pote 98, 1. testatas tabulas nomen intulit 68, 122. unum

- millia singula creverunt 113, 3.
- Inambulatio* lecti 6, 11.
- Inanis* cohors 28, 1.
- Inaniter* si quis adiuravit 66, 41.
- Inauratus*: inauratâ pallidior statua 81, 4.
- Incandesco*: incanduit spumis unda 64, 13.
- Incensus*: incausa secula 95, 6.
- Incedo*: incidere turpe, minime ac moleste 40, 8.
- Incedium*: incendia non timetis 23, 9. mentis 64, 226.
- Incendo*: incensus amore 64, 19 et 254. tuo lepore facetiisq; 50, 8. incensam mente puellam 64, 97.
- Inchoo*: inchoata magna mater Caecilio 35, 18. inchoatam Diodymi dominam 35, 13.
- Incido*: incidisset in utrumque pedem Iuppiter 4, 21. mala provincia 10, 19. incidere nobis sermones varii 10, 5.
- Incingo*: incingebant sese serpentibus 64, 259. incinxerat purpureâ orâ *ibid.* 309.
- Incipio*: incipient dicere 62, 18. inciperes diligere 81, 2. inceptam frustra domum 68, 75.
- Incito*: incitat animum 63, 85. Zephyrus undas 64, 271. incitare morsus solet 2, 4. quod prurrit 16, 9. incitatus age dios 63, 93.
- Incola* Itoni 64, 228.
- Incolo*: incolat vestras sedes amor 66, 88.
- Incolumis*: incolumem te visam 9, 6.
- Incommodum*: incommoda mea ne tibi sint ignota 68, 11. secli 14, 23.
- Incresco*: increbescunt undae magis 64, 275.
- Incultus*: inculta senescit virgo 62, 56.
- Incurvo*: incurvans remos gurgite 64, 183.
- Inde* suspendam lintea 64, 225. et al.
- Indico*: indicat vestis virtutes 64, 51. indicet pudicitiam matris 61, 225.
- Indidem* 61, 214.
- Indignus*: indignum est 37, 15. ab indignis nulla praemia peto 66, 86.
- Indigne* frater adente mihi 101, 6.
- Indistinctis* corollis plexos flores tulit 64, 184.
- Indomitus*: furore 50, 11. et saevus 103, 2 et 4. turbo 64, 107. indomita iuventa 63, 33. indomito tauro 64, 173. indomitam docuit ferre iugum 68, 118. indomitos furores 64, 54.
- Induco*: induceus in amorem 30, 8.
- Inelegantes* deliciae 6, 2.
- Ineptiae*: ineptiarum quid facias 6, 14. mearum lectores *carm. post.* 14, v. 1.
- Ineptio*: ineptire desinas 8, 1.
- Ineptus*: inepte 12, 4. 25, 8. inepto risu nulla res ineptior 39, 16. inepta erura ponticuli 17, 2.
- Iners*: concubine 61, 131. natus 67, 26.
- Infectus*: infecta lintea 64, 225.
- Infelix*: infelice Troia sepultum 68, 99. infelicibus liguis ustulanda scripta 36, 8.
- Inferiae*: inferias miseris 101, 2. tristes *ibid.* 8.
- Infero*: intulit homini lites puerperium falsum 67, 47. nomen in tabulas 68, 122. quo se diva mea *ibid.* 71. inferitur robigo aratri 64, 42.

- Infestus*: infesto amori 99, 11.
mi 116, 4. ferro 64, 356, pene
15, 10. infestis dictis 66, 73.
- Infictiæ*: infictiarum pleni
annales 36, 19.
- Inficetus*: inficetum seculum
43, 8. inficeto rure inficetior
22, 14.
- Infimus*: infima inguinum parte
60, 2.
- Infirmus*: infirmo motu 64,
306. infirmis palmis *ibid.* 352.
- Infecto*: infectentes capita 64,
256. inflexæ tecta carinæ
ibid. 10.
- Inflato*: inflati veli lintea 64, 244.
- Infundo*: infuso pulvere foedans
cauitem 64, 224.
- Ingenero*: ingenerari indidem
deceat 61, 215.
- Ingens*: ingentes sylvas in saltu
possidet 115, 5. *et al.*
- Ingenuus* pudor 61, 81. inge-
nuæ est facere 110, 5. inge-
nuo non satis animo 68, 38.
- Ingero*: inger calices 27, 2.
- Ingratus*: ingratae credita men-
ti 76, 9. ingratum onus
tolle 68, 142. ingrato amore
ibid. 6. non ingrata manus-
cula divis promittens 64, 103.
sunt omnia 73, 3.
- Ingredior*: ingressus tecta pa-
terna 64, 247.
- Inguen*: inguinum infima parte
60, 2.
- Inhibeo*: inhibere mentem a
probro 91, 4.
- Inicio*: iniiciens collo manus
ambas 35, 10. iniectâ terrâ
64, 153.
- Inimicus*: inimica bonorum lin-
gua 108, 3. est 110, 3.
- Iniquus*: iniquus! 30, 7.
- Initium*: initia matris Cybelles
63, 9.
- Ininria* talis cogit amare magis
72, 7.
- Iniustus*: iniusti regis tecta 64, 75.
- Innitor*: innixa plantam in li-
mine 68, 72.
- Innuptus*: innuptæ flore no-
vercæ 64, 403. innuptæ!
62, 6, 12. innuptarum decus
64, 78.
- Inobservabilis* tecti error 64, 115.
- Inops* cogor proferre querelas
64, 197.
- Inquam* 10, 18. *et al.* inquis
20, 19 *etc.*
- Inquinatus*: inquinatiore dextra
33, 3.
- Inquino*: inquinare digitum 23,
23.
- Inr.* vid. *Irr.*
- Inscius* inscius noscitur 61, 222.
- Insidiæ*: insidias 84, 2. in-
strumentem te tangam 21, 7.
insidiis lacessas caput 15, 16.
- Insipio*: insipiens seculum 43, 8.
- Insisto*: institit quaerere venas
ferri 66, 50.
- Insolenter* aestus 25, 12.
- Inspersans*: insperanti nobis te
restituisti 107, 5. obtigit *ibid.* 2.
- Instar* prati iugera 115, 1. pueri
bimuli 17, 12.
- Instituto*: instituunt quæ facere
110, 2.
- Insto*: institit quaerere venas
ferri 66, 50.
- Instruo*: instrumentem insidias
21, 7.
- Insula* nullo tecto 64, 184.
insulâ ultimâ Occidentis fuisti
29, 13. insularum ocellæ 31,
1. insulas Cycladas 4, 7.
- Insulsus*: insulsa male vivis 10,
33. insulsi 37, 6. insulsi-
mus homo 17, 12.
- Insulto*: insultans nimis fortuna
64, 169.
- Intactus*: intacta virgo 62, 45 *et* 56.
- Integellus*: integellum conserves
puerum 15, 4.
- Integer*: integri pueri 34, 2.

- integrae virgines 61, 36.
Inter oraculum Iovis aestuosi
 2, 5. sepulcra nota 68, 97.
 nos amorem 109, 2. *et al.*
Interea volete 14, 21. *et al.*
Intereo: intereat senectus 108, 2.
Interficio: interfice nasorum
 pestem 69, 9.
Interior: interiorum medullam
 ignes edunt 35, 15.
Interitus: interitum cuius 68, 25.
Intestinum: intestina perurens
 77, 3. vorent canes 108, 6.
Intinus: intimo pectore uritur
 flamma 61, 177.
Intorqueo: intorti rudentes 64,
 235.
Inuro: inusta flagella 25, 21.
Invenio: invenies me aequae
 illorum ius sacratum 102, 3.
 quare sit macer 83, 6. in-
 ventus nepos divitiis avitis
 68, 121.
Invenustus: invenusta res 12,
 5 invenustum scortillum 10,
 4. votum 36, 17.
Invictus: invicto numine 64, 204.
Invideo: invidit fors aures nostris
 questibus 64, 170.
Inviso te lactus 31, 4. invisent
 lumina colles 64, 233. invi-
 sere domos *ibid.* 385. invi-
 sente viro praelia 66, 20.
Invisus: invisus est parenti puella
 62, 58.
Invitus: invita cessi de tuo ver-
 tice 66, 33, 40. invito mihi
 64, 219. invitam nec rogabit
 8, 13. invitis diis 76, 12.
 heris 68, 78.
Invoco: invocat te suis 61, 52.
Involto: involasti pallium meum
 26, 6.
Io Hymen Hymenae io 61,
 124. *saep.*
Iocor: iocaris una 21, 5. iocari
 nescio quid carum 2, 6.
Iocosus: iocosa res 56, 4. io-
 cosam rem *ibid.* 1. iocose
 36, 10. iocosa illa fiebant 8,
 6.
Iocus: iocum me esse putat
 42, 3. per iocum atque vi-
 num 50, 6. in ioco atque
 vino 12, 2.
Ipse qui sit nescit 17, 22. *etc.*
Ira: iras pectoris frons prae-
 portat 64, 194.
Irascor tibi 38, 6. irata est Les-
 bia 83, 6. irascere iambis
 meis 54, 6.
Irredivivus pons 17, 3.
Irrigo: irrigat Aganippe spe-
 cus Aonios 61, 29.
Irritus: irrita cuncta discernunt
 venti 64, 142. dictaque fa-
 ctaque ventos ferre 30, 10.
 dona 66, 85. promissa 64, 59.
Irrumatio: irrumatione te tan-
 gam 21, 8.
Irrumator praetor 10, 12.
Irrumo: irrumasti me 28, 10.
 irrumabo vos *carm. post* 14,
 v. 4. 16, 1, 14. irrumet pa-
 truum 74, 5. irrumare ses-
 sores ducentes 37, 8. irru-
 matus 21, 13.
Is sibi paravit 10, 30. *etc.*
Iste aemulus tuus 71, 3. *etc.*
Istic consedit 37, 14.
Istinc te reducis 76, 11.
Ita me iuvent Coelites 61,
 196. *et al.*
Itaque ut sensit membra esse
 relicta 63, 6, 35.
Item vos, virgines, dicite in
 modum 61, 36.
Iter annum metiens Diana 34,
 18. per medium populi transit
 68, 60. tenebricosum 3, 11.
 Scamandri 64, 360.
Iterum conclamate 42, 18. *et*
al.
Iuba: iubam rutilam quate 63,
 83.
Iubeo: iubet lex 27, 3. iubebas

- tradere animam 30, 7. sperare 64, 140. iusseris si hoc 32, 4. iube veniam ad te 32, 3. iubeto *ibid.* 9.
- Iucundus**: iucunda puella 62, 47. viro et parenti ianua 67, 1. iucundum amorem proponis 103, 1. fratri lumen ademtum 68, 93. os suavia-bor 9, 9. ver 68, 16. iucunde! 50, 16. incundo labore 64, 161. odore *ibid.* 285. incenda munera 66, 82. iucundis Zephyri auris 46, 3. - iucundior gnate vita 64, 215. ignis 62, 26. iucundissime Calve 14, 2.
- Iudex**: iudicem ad Phrygium venit Venus 61, 19.
- Iugales**: iugales taedas celebrare 64, 303.
- Iugerum**: iugera triginta habet 115, 1.
- Iugo**: iugandum Pelea Thetidi sensit pater 64, 21.
- Iugum**: iugi onus vitans iuvenca 63, 33. iugum ferre 68, 118. iugo in Cytorio 4, 11. iuga iuncta 63, 76.
- Iunceus**: iunceo vimine tectam villulam 10, 2.
- Iungo**: iungit amores Gallus 78, 3. iunxit taeda coninges 66, 79. iunxere 62, 29. iungier parcens stirpe nequit 61, 68. iunctos ventos 55, 29. iuncta inga 63, 76. lumina 66, 66.
- Iurare**: iurare nil metuunt 64, 146. iuranti viro nulla femina credat *ibid.* 143.
- Iuro**: iure vincemur 62, 16. illorum sacramentum me invenies 102, 3. iura petitis 66, 83. sua dederunt genero parentes 62, 65.
- Iustificus**: iustificam mentem decorum avertere 64, 407.
- Iustitia**: iustitiam omnes fugarunt de mente 64, 399.
- Iustus**: iustam multam exposcam a Divis 64, 190.
- Iuvenca**: indomita vitans iugi onus 63, 33.
- Iuvenco**: iuvenco divulso membra raptabant 64, 258. iuvenco multi accollere 62, 55. nulli *ibid.* 53. iuvenco colla mollescent 64, 38.
- Iuvenis**: immemor 64, 58. iuveni mandata dedisse *ibid.* 214. ardenti donare puellam 62, 23. fero tradis puellam 61, 56. iuvenem fraternam caede respersum 64, 181. iuvenes 19, 1: 62, 1, 6. lecti 64, 4. electos dare Minotauro *ibid.* 78. iuvenum Veronensium flos 100, 2.
- Iuventa**: iuventam valentem exerceat 61, 235.
- Iuventus**: barbara 66, 45.
- Iuvo**: iuvent me dii 61, 196. iuvaret cibus 50, 9. iuverit te bona Venus 61, 203. in qua re 68, 42. iuverit me dii 66, 18.

L.

- Labellum**: labello semihante 61, 220. tacito 64, 104. labella diluta multis guttis 99, 7. rosea 80, 1. labellis aridulis 64, 317. roseis 63, 74.
- Labefacto**: labefactes illam munere 69, 3.
- Labo**: labantes oculos 63, 37.
- Laboriosus**: laboriosis chartis 1, 7.
- Laboro**: laborat scire 67, 17. laborent tota mente 62, 14.
- Labos**: Herculei 55, 13. laborem aeternum 64, 311. frustra suntum esse 116, 5. la-

- bore defessa membra 50, 14.
 e ninnio 63, 36. iucundo 64,
 161. peregrino 31, 9. labo-
 ribus tantis 31, 11.
- Labrum*: labra notata emulso
 sero 80, 8.
- Labyrintheus*: labyrinthis fle-
 xibus 64, 114.
- Lacesso*: lacessas insidiis 15,
 16.
- Lacrimae*: lacrimis Simonideis
 38, 8.
- Lacrimo*: lacrimantibus oculis
 63, 48.
- Lacrimula*: lacrimulis falsis 66,
 16.
- Lacteoſus*: lacteoſae puellae 55,
 17.
- Lacus*: lacus totius 17, 10. lac-
 cum limpido 4, 24. lacus
 undae Lydiae 31, 13.
- Laedo*: laedit te mala fabula
 69, 5.
- Laetitia* maxima hoc est illi
 83, 2.
- Lactor*: laetanti coetu 64, 33.
 pectore 64, 221.
- Laetus*: laeta luce 64, 326.
 mente *ibid.*, 237. laeta con-
 nubia *ibid.*, 141.
- Laevus*: laevia brachia 64, 333,
 66, 10.
- Laevus*: laeva siue dextera vo-
 caret aura 4, 19, 20. laevum
 pecoris hostem 63, 77.
- Lana*: lanae candentis 64, 319.
 lana molli *ibid.*, 312.
- Lancinatus*: lancinata paterna
 sunt boua 29, 18.
- Laneus*: laneum latuscule 25,
 10. lanea morsa 64, 317.
- Languidulus*: languidulos som-
 nos 64, 332.
- Languidus*: languido paene 25,
 3. languida lumina 64, 219.
 languidior sicula beta 67,
 21.
- Languo*: languenti cordo 64,
 99.
- Languesco*: languescunt lumina
 morte *ibid.*, 188.
- Languor*: languore labantes ocu-
 los 63, 37. languoribus mul-
 tis 55, 31.
- Lapillus*: lapillis durius 23,
 21.
- Lapis*: lapidis pelluciduli 68,
 4. lapide candidiore *ibid.*,
 148. muscoso *ibid.*, 58.
- Lar*: larem nostrum 31, 9.
- Largus*: larga manu 19, 9.
 largis muneribus 66, 92.
- Laserpicifer*: laserpiciferus Cy-
 renia 7, 4.
- Lassus*: lasso viatori 68, 61.
- Late* contexta locavit 64, 293.
- Latibulum*: latibula omnia 63,
 54.
- Latro*: latrans Scylla 60, 2.
- Latus*: latera exfututa 6, 13.
- Latuscule*: latuscule lanca 25,
 10.
- Laurus*: laurus proceras 64,
 290.
- Laus* approbet genus 62, 227.
 nuptiarum e laudibus eximiis
 111, 2. laudis praemia 64,
 102. laude multa 64, 112.
 laudibus eximiis 111, 2.
- Lavo*: lavit dentes puriter 39,
 14.
- Lautus*: lauta convivia 47, 5.
- Laxus*: laxas tunicas 95, 8.
- Lector*: lectores ineptiarum
car. post 14, 2.
- Lectulus* castus 64, 88. lectulo
 in uno 10, 7.
- Lectum*: lecti pede candido 61,
 115. tremuli 6, 10. lecto
 coelibe 68, 6. desiderato 31,
 10. toto 50, 11.
- Lectus*: lecti iuvenes 64, 4.
- Lego*: legarat eo famulum 66,
 57.

- Lego*: legit olera ipsa olla 94, 2.
Lenio: lenirem te nobis 116, 3.
Lenis: leni plangore 64, 274. lenibus auris 64, 84. lenius aspirans aura 68, 64.
Leniter haec audibant 84, 8.
Lentus: lenta vitis 61, 105. lentos remos 64, 183.
Leo: leoni caesio 45, 7.
Lepidus filius 78, 2. lepidum novum libellam 1, 1. lepido versu 6, 17. lepidissima coniux 78, 2.
Lepor: lepore tuo incensus 50, 7. lepores mei Ipsithilla 32, 2.
Letifer: letifero certamine 64, 395.
Letum: leti turbine medio 64, 149. letum miserabile 68, 91.
Levamen dulce 68, 61.
Levis pulvis 66, 85. vir 61, 101. leve tympanum 63, 29. levi amictu 64, 64. filo 64, 318. flamine 64, 9. leve pedum 34, 3. tympanum 63, 8. levi nave 64, 84.
Leviter bucc audibant 82, 8.
Levo: levare curas 2, 10.
Lex Posthumiae magistrae 27, 3.
Libellus: libelli quidquid hoc 1, 8. libellum horribilem 14, 12. lepidum novum 1, 1. sacrum 14, 12. libellis omnibus 55, 4.
Liber: librum malum 44, 21. libri novi 22, 6.
Liber avunculus 84, 5. ut potiretur 64, 403. libera otia 68, 103.
Liberalitas sinistra 29, 16.
Liberi: liberos date 61, 212. dare 61, 67.
Libo: libet onyx mihi munera 66, 82.
Libido cupidae mentis 64, 147. libidine ex tua 17, 5. libidines facit 45, 24.
Librarius: librarium scrinia 14, 17.
Libro: libratum fustum 64, 315.
Licet obseres palatum 55, 21. venias 61, 191.
Ligneus: lignea coniuge 23, 6.
Lignum: lignis infelicibus 36, 8.
Ligo: ligatam zonam 2, 13.
Limen: liminis tabellam 32, 5. limine domini 67, 38. mortis 68, 4. trito 68, 71. limina tepida 63, 65. thalami 66, 17.
Limnes: limite lato 68, 67.
Limpidus: limpidum lacum 4, 24.
Lingo: lingere culos et crepidas carbatinas 98, 4. culum 97, 12.
Lingua honorum inimica 108, 4. mala 7, 12. torpet 51, 9. lingua cum ista 98, 3. nec nimis elegante 43, 4. linguis trepidantibus 68, 28.
Linio: linit aram sanguine 19, 16.
Linguo: linquens promissa irrita procellae 64, 53. Tempo 64, 288. voltum genitoris 64, 117. linquentem moenia *ibid.* 213. linquendum est cubiculum 63, 67.
Linteum: linteo valare 4, 5. linteum infecta 64, 225. vela *ibid.* 244.
Liquefacio: liquefaciens omentum in mamma 90, 6.
Liqueo: liquentibus stagnis 31, 2.
Liquidus: liquida mente 63, 46. liquidas undas 64, 2. liquidis lymphis *ibid.* 262.

- Iis*: lites magnas 67, 47.
Litoralīs: litoralibus diis 4, 22.
Litus Adriatici 4, 7. Larium 35, 4. litoris albicantis 63, 87. litore deserto 64, 133. fluentisono *ibid.* 52. Rhoeteo 65, 7. litora Gnosia 64, 172. spumosa *ibid.* 121. litoribus Canopaeis 66, 58. curvis 64, 74.
Lividus: lividissima vorago 17, 11.
Locus: loca algida nive amicta 63, 70. aliena *ibid.* 14, 68, 100. cuncta 63, 82. Hiberum 9, 7. litoris ultima 63, 87. opaca silvis redimita 63, 3.
Loco: locavit late contexta 64, 293. locatum sub veste malum 65, 21.
Locutio Fescennina procax 61, 127.
Longinquus: longinquo bello 64, 346.
Longus homo 67, 47. longa est mihi Quintia 86, 1. longum amorem 76, 13. longo die 80, 4. tempore 66, 35. 68, 85. longa aetate 76, 5. poena 40, 8. virginitate 68, 116. vita 64, 215. longis digitis 43, 3. noctibus 68, 83.
Longe a domo profectos 46, 10. ante omnes 68, 159. plurimos versus 22, 3. resonante unda 11, 3.
Loquela verbosa 55, 20.
Loquor: loquetur fama 78, 10. loquatur haec charta 68, 40. loquerer tecum 50, 13. loquentem sua flagitia 67, 41. tua facta 65, 9. loquente comina 4, 12. locuturum se esse mirifice sperabat 84, 3.
Lorum: lora castra 22, 7.
Lotium: lotii amplius bibisse 39, 21.
Lubet focari 2, 6. *et al. saepe.*
Lucellum: lucelli equidnam petet 28, 6. lucello relicto datum 28, 8.
Luceo: lucet qui iucundior ignit coelo? 62, 26.
Luctor: luctantes papillas 64, 65.
Luctus ademit munera 68, 31. lucta fraterna mors abstulit studium 68, 19. luctum vanescere ne patimini 64, 199, 247. luctibus assiduis 64, 71.
Lucus: lucum dedico consecroque 18, 1.
Ludicrum sibi nutriunt 61, 24.
Ludo: dum ludis 93, 1. ludebat numero 50, 5. lusi multa 86, 17. lusisti nuncibus 61, 133. lusimus satis *ibid.* 232. multum 50, 2. ludite 61, 211. ludere 2, 2, 9. 17, 1, 17.
Ludus: ludi multa millia 61, 210.
Lugeo: lugebant comae mea facta 66, 52. luxti cubile orbum 66, 21. lugete Veneres, Cupidinesque 2, 1. lugere extinctos parentes 64, 401. lugetur 39, 5.
Lumbus: lumbos duos 16, 17.
Lumen iucundum 68, 93. lumine coeli 66, 59. claro 64, 409. cupido *ibid.* 86. in coelesti 66, 7. notbo 34, 16. optato 66, 79. lumina expectata 62, 2. omnia mundi 66, 1. Solis 64, 272. Virginis et Leonis 66, 66. lumina anxia 64, 243. flagrantia 64, 92. languida *ibid.* 220. moesta 68, 55. luminibus festis 66, 90.
Lupa: lupae comminctae spurca saliva 93, 10.
Lupular 42, 13.
Lupus: lupi vorant membra 108, 6.

Luteus: lutenm papaver 19, 12.
61, 195. soecum 61, 10. luteae violae 19, 12.

Lutum: in lutum praecipitem ire 17, 9. o lutum! 42, 13.

Lux brevis 5, 5. mea 68, 132, 160. luci committe, crede 55, 16. lucem candidiore nota 107, 6. luce alia 64, 16. laeta *ibid.* 325. orienti *ibid.* 377. purpurea *ibid.* 274. laces optatae *ibid.* 31.

Lympha frigerans 61, 29. Malia 68, 54. lymphae vini pernicios 27, 5. lymphis liquidis 64, 162.

Lymphatus: lymphata mente 64, 255.

M.

Macer Gellius 89, 4, 6.

Macula: maculae pares residet 57, 3.

Maculo: maculans sanguine sola terrae 63, 7.

Madesio: madescit caede sepulcrum 64, 369.

Madeo: madere imbre tristi genae non cessant 68, 56.

Magis atque magis notescat 68, 48. *et al.*

Magistrac Posthumiae lex 27, 3.

Magnanimus: magnanimum

Minoa 64, 85. magnanimam te cognoram 66, 26. magnanimos Remi nepotes 58, 5.

Magnus amor 91, 6. numerus arcnae 7, 3. magna scriptorum copia 68, 33. dea Cybelle 63, 91. mater 35, 18.

Mentala 115, 8. progenies Iovis 34, 6. magni Caesaris 11, 10. mundi 66, 1. magnam coenam 13, 3. magno cum pretio 77, 2. in

mari 25, 12. magni dii 14, 12. *passim*. magna bella 37, 13. omnia 115, 7. magnos furores 68, 129. magnas lites 67, 47. magnis curarum undis 64, 62. montibus *ibid.* 281. virtutibus *ibid.* 324, 358. - *maior* ignis 45, 15, - *maximus* ultor 115, 7. maxima coelicolum Iuno 68. 138. lactitia 83, 2. maximi Iovis 34, 5. risus 17, 7. maximum montem 66, 43. maximas grates 44, 16. gratias 49, 4. - *maxime* profunda vorago 17, 11.

Male est 14, 10. 38, 1, 2. mi dicit Lesbia 92, 1. *et al.*

Maledico: maledicere me meam vitae credis? 104, 1.

Malignus: maligna mente 68, 37. maligno voto 67, 5. - maligne fuit 10, 18.

Malum utrumque nactus est 71, 4. malum (interiect.) 29, 22. malo externata 64, 165.

mala multa dii dent 14, 6. 28, 14. plurima dicit 83, 1. malis me deseris 30, 5. moenia vexarentur 64, 80. tantis fluctuat mens 65, 4.

Malum aureolum 2, 12. missum 65, 19. mala suaveolentia 19, 13.

Malus aliquis 5, 12. hic hospes 64, 175. mala bestia 69, 7. fabula *ibid.* 5. lingua 7, 12. mens 15, 14. 40, 1. provincia 10, 19. pituita nasi 23, 17. mali fati 15, 17. et boni quicquid habes 6, 15. malum librum 44, 21. pedem 14, 22. malum tussim pectore expuli 44, 7. malum adulterium 67, 36. malo cum pretio 77, 2. furore 64, 406. malae tenebrae 3, 13. malis furis manus 20, 5. oras 33,

5. rapinas 19, 19. mala dona 66, 85. malis pueris 15, 10.
- Malus**: mala vago suspendam lintea 64, 225.
- Mandatum**: mandata cordi memori condita 64, 231. cuncta *ibid.* 209. talia *ibid.* 214.
- Mane cum domo exis** 80, 3. *et al.*
- Manco**: manet fama Telemacho 61, 229. intacta virgo 62, 45, 56. iucunda *ibid.* 47. tibi vita 8, 15. manent gaudia parata 76, 5. manserunt duo 113, 3. mane 10, 27. maneat domi 32, 7. maneat peregrine 1, 10. maneret 99, 9.
- Manipulus**: (s. manipulus) manipulis caricis tectam villulam 19, 2.
- Mano**: manat rubor ore 65, 24. manabunt rivi sanguine 64, 345. manans unda 65, 6. manantia fletu munera 101, 9.
- Mantica**: manticae quod in tergo est 22, 21.
- Manus**: manum sorsum habebis 20, 17. manu quate tectam 61, 14. iuga religat 63, 84. tristi 66, 80. larga 19, 9. sinistra 12, 1. manus carpebant laborem 64, 311. admove *et*, 2 post 14. ambas 35, 9. malas furis 20, 5. teneras 61, 218. tollens 53, 4. manibus niveis 63, 8. leras fricesque 23, 22.
- Mare** exspuit conceptum 64, 155. ferum 63, 40. novum 66, 45. Oceanum 115, 6. placidum 64, 270. mari novissimo 4, 25. amplectitur orbem Oceanus 64, 30. in magno 25, 13. vasto 31, 3. maria sunt cetera 115, 2. alta 63. 1. vasta *ibid.* 48.
- Marinas**: marinas Nymphas viderunt oculi mortales 64, 16.
- Maritus** novus 61, 55. marita facta es, o Ianua 67, 6. marito ista non licent 61, 147. cupido 64, 375. ulmo 62, 54. maritum 78, 5. esse non sinit patrum 88, 3. marite 61, 191, 196. unguentate *ibid.* 142. maritis 64, 329.
- Marmor**: marmora pelagi 63, 88.
- Mas**: marem male me putatis 16, 13.
- Mater** deposivit Latoniam 34, 7. anxia 64, 380. bona *ibid.* 23, 83, 1. impia 64, 404. moesta *ibid.* 380. orba 39, 5. matris adventu 65, 22. complexu 64, 88. complexum *ibid.* 118. *et al.* matri tertia pars data 62, 63. matrem norat puella 3, 7. *et al.* matre mugiente 20, 14. bona 61, 226. optima *ibid.* 229. matres 64, 350. *et al.* saepiss.
- Maternus** avus 84, 6.
- Maturus**: maturo tempore 62, 57.
- Matutinus**: matutino flatu 64, 270.
- Medicus**: medicos convocare 41, 6.
- Meditor**: meditantur non frustra 62, 13. meditata requirunt innuptae *ibid.* 12.
- Medius**: medii viri tenta 80, 6. mediam tunicam 67, 22. medium Athon 66, 46. iter 68, 60. medio turbine leti 64, 149. media die 61, 118. mediis sedibus 64, 48. nandis *ibid.* 167.
- Medulla**: medullam interiorem edunt ignes 35, 15. medullas moestas exedit cura 66, 23. torreret flamina 100, 7. medullis extremis 64, 196.

- mollibus 45, 16. omnibus 55, 30. totis 64, 93. montis caesis 68, 111.
- Medullula* anseris mollior 25, 2.
- Mercurule* 38, 2. *et al.*
- Meio*: minxit quod quisque 39, 18. miuxerit in gremium nati parens 67, 30. incientis mulae cunnus 97, 8.
- Mellitus* passer 3, 6. mellite Iuveni 99, 1. mellitos oculos basium 48, 1.
- Membrana* directa plumbo 22, 7.
- Membrum*: membra labore defessa 50, 14. frigida tepescit 68, 29. semimortua iacebant 50, 15. sine viro relicta scnsit 63, 6. membra e iuueno raptabant 64, 257.
- Memini* me suffixum esse in cruce 99, 4. meminit 83, 5. Fides 30, 11. meminerunt *ibid.*
- Memor*: memori corde condita mandata 64, 231.
- Memorabilis*: memorabile quod sit, habent 63, 13.
- Mendax*: mendaci ventre falsum puerperium 67, 48.
- Mens* excedit sensibus creptis 66, 25. anxia 68, 8. impia 67, 25. mala 15, 14. 40, 1. praetrepidans 46, 7. mens animi 65, 4. onus reponit 31, 8. mentis cupidae libido 64, 147. crudelis consilium *ibid.* 136. iucundia *ibid.* 226. menti ingratae credita 76, 9. mentem amore revinciens 61, 33. iustificam deorum avertere 64, 406. *passim*. mente cedat mora 63, 19. constanti 64, 209, 238. de cupida *ibid.* 399. dura 60, 3. inmemori 64, 249. lacta *ibid.* 237. liquida 63, 37. lymphata 64, 255. ma-
- ligna* 63, 37. obstinata 8, 11. tacita 62, 37. taetra 60, 3. tota 62, 14. *et al.* mentes alio, aures alio divisimus 62, 15.
- Mensa*: mensae constructae dape 64, 305. mensas pingues linquere 62, 3. mensis collucet pocula 64, 45.
- Menstruus*: menstruo cursu meliens iter anuum 34, 17.
- Mentior*: mentita es, quod promisti 110, 3.
- Mentula* fit apta clava dexterarum 20, 21. crux 20, 18. diffutata 29, 14. magna minax 115, 8. mentulas solis vobis esse putatis? 37, 3.
- Meretor*: mereri bene velle de quoquam desine 73, 1.
- Meretrix*: meretricis avarae 110, 7.
- Mergo*: mergitur Oceano Bootes 66, 58.
- Meridior*: meridiatum ad te veniam 32, 3.
- Merito* si quem podagra secat 71, 2.
- Merso*: merser fluctibus fortunae 68, 13.
- Merus* Thyonianus 27, 7. meros amores accipies 13, 9.
- Messis*: messem post nonam Smyrna edita 95, 1.
- Metior*: metiens cursu menstruo iter anuum 34, 18.
- Metuo* a te 15, 9. metuunt nunc omnes 69, 7. nil iurare 64, 146. metuebant talia verba 84, 9. metuere nihil dicta 64, 148.
- Mica* salis nulla in tam magno corpore 86, 4.
- Mico*: micantia sidera 64, 206. micantium siderum numerum 61, 207.
- Migro*: migrate ad severos 27, 7.

- Miles* Protesilaus 68, 86.
Mille basia da 5, 7. *et al.* mil-
 lia decem me puella popo-
 scit 41, 2. Iudi 61, 210. *et al.*
Millies cum puella revocat 35,
 8.
Mimice et moleste ridentem vi-
 detis 42, 8.
Minax Cybello 63, 84. magna
 mentula 115, 8. minacis
 Adriatici littus 4, 6.
Minimum et facillimum est 38,
 4.
Minister Falerni 27, 1. mini-
 stra deum 63, 68.
Minutus: minuta navis de-
 presa in magno mari 25, 12.
Mirifice explicasset Calvus cri-
 mina 53, 2. a te nactus est
 utrumque malum 71, 4. lo-
 cutum se esse sperabat 84, 3.
Miror: miratur se ipse 22, 17.
Mirus: non mirum 23, 7. *et*
al. mira arte 64, 51. nocte
 68, 145. pietate parentem
 narras 67, 29.
Misceo: misces gaudia curis
 64, 95. miscet dea curis
 dulcem amaritiam 68, 18.
Miscelus Septimius 45, 21. mi-
 selli Victoris illa rupta 80,
 7. misellae illi edunt medul-
 lam ignes 35, 14. miscelle
 passer 3, 16. Ravide 40, 1.
Miser ego 63, 51. esse desi-
 nis 76, 12. anime 63, 61.
 Catulle 8, 1. frater 101, 6.
 misera mater 64, 119. mi-
 serum est 68, 30. misero
 amori hanc proponis poenam
 99, 15. fratri 68, 93. *et al.*
sacpp.
Miserabilis: miserabile letum
 68, 91.
Misere exagitans immitti corde
 furores 64, 94.
Misereor: misereri si vestrum
 est 76, 17. *Miseret* te nil dulcis tui ami-
 culi 30, 2.
Miseriter allocuta est patriam
 63, 49.
Mitescio: mitescere immite pec-
 tus 64, 138.
Mitis: mitem uyam educat vi-
 tis 62, 50.
Mitra: mitrac vicem curans 64,
 68. mitram subtilem retineus
 vertice *ibid.* 63.
Mitto tibi carmina 65, 15. mit-
 tis epistolum 68, 2. misti
 libellum 14, 14. misit qui tibi
 tantum impiorum *ibid.* 7.
 miserunt muneri 12, 15. mit-
 tam te lactanti pectore 64,
 221. mittet sperare nepotes
ibid. 381. mitte brachiolum
 teres 61, 181. mittere car-
 mina 116, 2. pronum de
 ponte 17, 23. mittens virum
 66, 29. mittetur Smyrna ad
 undas Atacis 95, 5. missum
 malum 65, 19. misso hoc in
 Syriam 84, 7. missas voces
 audire 64, 166.
Modo hoc modo illuc circum-
 siliens passer 3, 9. *etc.*
Modus vobis mutandus est 42,
 22. in modum dicite 61, 38.
 concinite *ibid.* 123. modo
 omni exeruciare 99, 12.
Moecha putida 42, 11, 19, 20.
 turpis *ibid.* 3. moechâ ab-
 ductâ 68, 103.
Moechor: moechatur mentula
 94, 1.
Moechus: moechi duo 113, 2.
 semitarii 37, 16. moechis
 cum suis vivat valeatque 11,
 17.
Moenia Novi Comi 35, 4. au-
 gusta 64, 80. divae *ibid.* 212.
 Larissaea *ibid.* 36. Troica
ibid. 346.
Moeror: moeroribus in tantis
 65, 15.

- Moestus**: moesta 64, 249, 66, 29. mater *ibid.* 380. moesto parenti *ibid.* 210. pectore profudit voces *ibid.* 202. moestâ voce 63, 49. moestam extremis querelis 64, 130. moestas medullas exedit cura 66, 23. moestis ocellis 64, 60. moesta carmina 65, 12. lumina 68, 55. — moestius lacrimis Simonideis 38, 8.
- Molestus**: molesta vivis 10, 33. molestum est 55, 1. otium tibi est 51, 13. molesti nimirum simus 68, 137. moeste incedere 42, 8.
- Mollesco**: mollescunt colla iuvenis 64, 38.
- Mollicellus**: mollicellas nates flagella conscribent 25, 10.
- Molliculus**: molliculi versiculi 16, 4, 8.
- Mollis** spica 19, 11. molli complexu 64, 88. flumine 67, 33. fronde 64, 294. lana *ibid.* 312. pede 68, 70. quiete 63, 38, 44. 80, 4. somno 68, 5. veste 65, 21. mollia lanae vellera 64, 319. tegmina surae *ibid.* 129. mollibus medullis ardet ignis 45, 16. — mollior cuniculi capillo 25, 1.
- Moneo**: monendus es mihi 39, 9.
- Mons** eversus 66, 43. montis aërii vertice 68, 57. nivei cacumen 64, 241. medullis 68, 111. montem Pimpleum 105, 1. montium domina 34, 9. montes Idomenios 64, 178. praeruptos *ibid.* 126. montibus Idri *ibid.* 301. Libysinis 60, 1. magnis 64, 282.
- Monstro**: monstret qui adulterium patruï 78, 6.
- Monstrum** 64, 15. saevum *ibid.* 101. monstra stymphalia 68, 113.
- Monumentum**: monumenta parva 95, 9. Caesaris magni 11, 10.
- Mora** tarda mente cedit 63, 19.
- Morbosus**: morborum pariter 57, 6.
- Morbus**: morbum tætrum 76, 25. neque elegantem neque urbanum 39, 7.
- Mordeo**: mordebis labella 8, 18. mordenti rostro 68, 27.
- Moribundus**: moribunda a sede Pisauri 81, 3.
- Morior**: mortuus est passer 3, 3. notescat 68, 48. mortua non tumulabor 64, 153. moriens frater 68, 21.
- Moror**: moraris 61, 79. 84, 94. emori 52, 1, 4. morari euntem rogat 35, 10.
- Mors** fraterna 68, 19. immatura 96, 5. mortis limine 68, 4. morti dedita praeda 64, 363. mortem oppeteres *ibid.* 102. morte *ibid.* 188. extrema 76, 18. paterna 64, 248. tua 65, 12.
- Morsa** lanæ haerebant labellis 64, 317.
- Morsus** aëres incitare solet passer 2, 4.
- Mortalis** quisquam 64, 168. mortali cœtu *ibid.* 386. mortales oculi *ibid.* 17.
- Mos** ut est tuus 9, 8. more prisco 101, 7. stultorum 68, 137. moribus impuris 108, 2.
- Motus**: motu infirmo quatiētes corpora 64, 305.
- Movéo**: movet aestimatione 12, 12. movebat sese a gremio illius 3, 8. moveto eum 15, 11. movere lumbos 16, 11. movens tremulum tempus anilitas 61, 161. movetur nihîl 42, 21.

- Muccus* a te abest 23, 17.
Mugilis: mugiles eum percur-
 rent 15, 19.
Mugio: mugienti fremitu 63,
 82. mugiente matre 20, 14.
*Muladere*linquit soleam ferream
 in voragine 17, 26. mulsæ
 meientis cunnus 97, 8.
Mulco: mulcent auræ florem
 62, 41.
Mulier de via 25, 5. mea 70,
 1. multivola 68, 128. notha
 63, 27. nulla 75, 1.
Multa: multum iustam exposcam
 64, 190.
Multiplcx: multiplice dape con-
 structæ mensæ 64, 305.
 multiplices curas *ibid.* 251.
Multo: multantes facta virum
 poenâ 64, 192.
Multo acrior res 83, 5. *et al.*
Multum lusimus 50, 2. *et al.*
Multus es et pathicus 112, 2.
 homo *ibid.* 1. multo usu 91,
 7. multo laude 64, 112. multi
 agricolæ 62, 55. iuveni *ibid.*
 pueri *ibid.* 42. multæ puel-
 læ *ibid.* multas futuit 97, 9.
 per gentes vectus 101, 1.
 querelas 64, 223. multa æ-
 quora 101, 1. basia 7, 9.
 gaudia 76, 5. mala 14, 6.
 28, 14. millia basiorum 16,
 12. ludi 61, 210. myrrhæ 66,
 78. sidera 7, 7. iocosa fiebant
 8, 6. satis lusi 68, 17. multis
 pro officiis 68, 150. deorum
 66, 9. guttis 99, 7. languori-
 bus 55, 31. millibus 68, 45.
 querelis 66, 19. - *plus* oculis
 meis 14, 1. suis 3, 5. uno
 sacculo 1, 10. plura quid com-
 memorem? 64, 116. millia
 22, 4. pluribus divis 68, 115.
 - *plurimus*: plurimum 45, 5.
 plurimos versus faciit 22, 3.
 plurima mala 83, 1. furta
 Iovis 68, 140.
Malus: mule, nihil sentis 83, 3.
Mundities: munditiem ad mun-
 diorem adde, quod etc. 23,
 18.
Mundus concussit sidera 64, 206.
 mundi magni lumina 66, 1.
Mundus: mundior et melior
 culus 97, 4. mundiorem mun-
 ditiem 23, 18.
Municeps: municipem ire in
 lutum volo 17, 18.
Munus confectum carminæ 68,
 149. maximi risus 17, 7. no-
 vum ac repertum 14, 9. suum
 61, 43. muneri miserunt 12,
 15. munere assiduo 61, 234.
 furtivo 65, 19. isto 14, 2.
 novo 66, 38. postremo mortis
 101, 3. vestis 69, 3. munera
 tibi non tribuo 68, 32. iu-
 cunda 66, 82. Musarum et
 Veneris 68, 10. parva 19, 9.
 quæ tradita sunt ad inferias
 101, 8. quam plurima 68,
 154. muneribus largis 66, 92.
Munusculum: munuscula furtiva
 68, 145. non ingrata 64,
 103.
Murrhæ: murrhæ multa millia
 66, 78.
Murus: muros ad Hiacos isset
 miles 68, 86.
Musca 116, 4.
Muscosus: muscoso lapide 68,
 58.
Muto: mutat (*pr. mutatur*) Suf-
 fenus 22, 11. mutavit te quis
 deus? 66, 31. mutari talento
 furta velit 12, 8. mutata ianua
 67, 7. mutatum saviolum ex
 ambrosio 99, 13. mutato no-
 mine 62, 35. mutanda est
 ratio modusque 42, 22.
Mutus: mutum cinerem allo-
 querer 101, 4. muta omnia
 64, 186. mutis sepuleris 96,
 1.
Mutuus: mutua reddens 50, 6.

- mutis animis amant 45, 20.
Myrtus Asia enitens floridis ramulis 61, 22. *myrtus* quales progignunt Eurotae flumina 64, 83.
- N.
- Nam* mellitus erat passer 3, 6. namque solebas putare aliquid esse nugas meas 1, 3. *et al. saepp.*
- Nanciscor*: nactus est utrumque malum 71, 4.
- Narro*: narras egregium parentem 67, 29. narrat Brixia de Posthumio *ibid.* 35. provincia ten' esse bellam? 43, 6. narrantem loca, facta, nationes 9, 7.
- Nascor*: nascitur flos secretus 62, 39. vitis vidua *ibid.* 49. nascuntur querelae ab imo pectore 64, 198. nata sunt omnia bona 68, 158. nascetur vobis Achilles *ibid.* 339. nascatur Magus 90, 1. - *natus* destitit lugere parentes 64, 401. iners 67, 26. nati cubile 67, 23. nato 64, 325. natum 10, 15. natam avellere complexu matris 62, 21. nati nimis optato tempore 64, 22. natis *ibid.* 299.
- Nasus*: nasi mala pituita 23, 17. naso nec minimo puella 43, 1. turpieulo 41, 3. nasorum pestem interfice 60, 9. nasum totum ut te dii faciant 13, 14.
- Nates* mollicellas flagella conscribillent 25, 10. pilosas non potes venditare 33, 7.
- Natio*: nationes Hiberum 9, 7.
- Nato*: natantes trabis impetum praeterire 4, 3.
- Naufragus*: naufragum aequo-
 ris undis eiectum sublevem 68, 3.
- Navis* minuta 25, 13. nave levi nitens 64, 84. navium celerrimus 4, 2.
- Navita* perdidit 64, 174.
- Nauta*: nautis turbine iactatis 68, 63.
- Ne* dubita dicere 67, 18. pugna 62, 59. remorare 61, 200. ne sciamus 5, 11. *et al.*
- Nebula*: nebulas aërias dicta inrita ferre sinis 30, 10.
- Nec* a gremio illius se movchat passer 3, 8. *et al. saepp.*
- Necesse* est parere parentibus 62, 61. amem 12, 16. haec praestare 19, 17. nihil est 16, 6. sit ire 61, 83.
- Nequicquam* tacitum cubile 6, 7. *et al.*
- Nefandus*: nefando scelere 64, 338. nefanda omnia avertere *ibid.* 406.
- Nefarius*: nefaria scripta 44, 18.
- Nefas* Troia 68, 89.
- Ne-funera* funera 64, 83. vid. not. ad h. l.
- Negligo*: negligis haec 30, 5. negligit te Venus 61, 199. negligens Priapus 19, 20. negligentem esse licet 10, 34. negligentiorum lintea tol- lis 12, 3. neglecto numine divum 64, 134.
- Nego* illud totum 86, 3. negas te 55, 14. negat negare 4, 6. se reddituram pugillaria 42, 4. negant redire 3, 12. neges quae vir petet 61, 152. neget nubes pueris *ibid.* 128.
- Nemo* rura colit 64, 38. *et al.* nemone homo bellus 81, 1.
- Nemorivagus* aper 63, 72.
- Nemus* Phrygium 63, 2. in ne- mora ferar *ibid.* 58. demens fugit *ibid.* 83. ad Idae tetuli

- pedem *ibid.* 52. opaca *ibid.* 32. Phrygia *ibid.* 20.
- Nepos:** nepotis seri caput 68, 120. nepotes caros sperare 64, 381. Remi 58, 5. nepotum Romuli disertissime 49, 1.
- Neptis:** neptem suam ducere 64, 29.
- Neque** mirum 69, 7, et al. *saep.*
- Nequeo** tribuere munera 68, 32. nequeunt movere lumbos 16, 11. nequisse praeterire impetum trabis 4, 4.
- Nervosius** illud unde foret 67, 27.
- Nescio** quare id faciam 85, 2. quem risi 53, 1. quid carum 2, 6. quid certe est 80, 5. scorti 6, 4. nescis quod facinus facias 81, 6. nescit id 17, 22.
- Neu** lubeat abire 32, 6, et al. *saep.*
- Ni** pro Nisi: ni sint 6, 2. et al.
- Niger:** nigro turbine iactatis nautis 68, 63. nigris ocellis 43, 2. nigerrimis uvis 17, 16.
- Nihil** audit 17, 21. et al. *saep.*
- Nihilominus** pulcher es 61, 197.
- Nimirum** idem omnes fallimur 22, 18. et al.
- Nimis** elegante lingua 43, 4. et al. *saep.*
- Nimius:** nimio e labore 63, 36. odio *ibid.* 17. nimium gestis otio 51, 14. simus molesti 68, 137. nil nimium studes 93, 1.
- Nisi** impudicus 29, 2. et al.
- Niteo:** nitens ore floridulo 61, 193. nitenti desiderio meo 2, 5.
- Nitor** Solis flammeus 66, 3.
- Nitor:** nitar quali spe? 64, 177. nitens nave levi *ibid.* 84.
- Niveus:** nivei montis caenum 64, 241. niveo columbo 68, 125. pede gerens soecum 61, 9. niveae bigae Rhesi 55, 26. vittae 64, 310. niveos arcus flexerunt sedibus *ibid.* 304. virginis excipiet bustum *ibid.* 365. niveis manibus cepit tympanum 63, 8.
- Nix:** apud nivem et stabula ferarum forem 63, 53. nive amicta loca 63, 70. hiberna candidiora labella 80, 2.
- No:** navit iuventus barbara per medium Athon 66, 46. nasse per undas 64, 2. nantes undae a luce refulgent *ibid.* 276.
- Nobilis:** nobilem Rhodum 4, 8. nobiles amicos pete 28, 13.
- Nocturnus:** nocturnae rixae vestigia 66, 13.
- Nolo** dicere nomine 67, 45. nolebat puella 8, 7. noli admirari 69, 1. et al. nolite pati 64, 199. nolim statuas 68, 37. nollem te renidere 39, 15.
- Nomen** vetus 61, 214. vostrum tangat dies robigine 68, 151. intulit nepos in tabulas *ibid.* 122. nomine deserto *ibid.* 50. eo 29, 12. et 24. quocumque placet 34, 22. dicere nolo 67, 46. dicentem *ibid.* 43.
- Nondum** spreta pietate 64, 387.
- Nonus:** nona pila a pileatis fratribus 37, 2. nonam post messem 95, 1. post hiemem *ibid.* 1.
- Noscito:** noscitur facile ab omnibus 61, 233.
- Nosco:** nosti isthaec 67, 37. probe 22, 1. norat dominam passer 3, 6. noscent te omnia

- saecla 78, 10. nosse te sohum
 Catullum dicebas 72, 1. nos-
 scens Iuno furta Iovis 68,
 140.
- Noster* venuste 13, 6. nostri
 miserescere vellet pectus?
 94, 138. nostrum caput in-
 sidia lacessas 15, 16. *et al.*
- Nota*: nota candidiore lucem!
 107, 6. de meliore quisque
 68, 28.
- Notesco*: notescat mortuus 68,
 48.
- Noto*: notat diem lapide can-
 didiore 68, 148. notata labra
 sero emulso 80, 8.
- Nothus*: notha mulier 63, 27.
 notho lumine dicta es Luna
 34, 15.
- Notus* hostibus forti pectore
 64, 340. nota fides animi
 102, 2. notae sunt rapinae
 33, 7. nota sepulcra 68, 97.
 notorum tria suavia 79, 4.
- Novem* futationes continuas pa-
 res 32, 8.
- Noverca* 23, 3. novercae in-
 nuptae flore 64, 403.
- Novus* maritus 61, 54. novi
 coniugis *ibid.* 32. dimittere
 collum 68, 81. nova nupta
 prodeas 61, 80. *et seq. saepp.*
 novum libellum quoi dono?
 1, 1. mare 66, 45. munus
 14, 8. sidus 66, 64. novo hy-
 menaeo auctus 66, 11. munere
 vota dissolvo *ibid.* 38. viro
 invisente *ibid.* 20. novi libri
 22, 6. umbilici *ibid.* 7. novis
 nuptis 66, 15. novissimo in
 casu 60, 4. a mare 4, 24.
- Nox* tacet 7, 7. perpetua dor-
 mienda est 5, 6. noctis umbras
 pepulit Sol 63, 41. nocte
 nulla rogaberis 8, 15. latent
 fures 62, 34. caeca 68, 44.
 mira *ibid.* 145. gemina te-
 guntur lumina 51, 12. vaga
 61, 118. noctes non viduas
 6, 6. noctibus in longis 68,
 83.
- Nubes* pulsae ventorum flamine
 64, 240.
- Nubo*: nubit virgo bona cum
 alite 61, 20. nulli nubere
 malle quam mihi dicit 70, 1.
- Nudo*: nudantes papillas 66, 81.
- Nudatus*: nudatae surae teg-
 mina 64, 129. nudato cor-
 pore *ibid.* 17.
- Nudus*: nudum sinum reducens
 55, 11. nudo arvo nascitur
 vitis 62, 49.
- Nugae*: nugae meas aliquid esse
 putare solebas 1, 4.
- Nullus* mi erat 10, 21. amor 64,
 336. nulla aetas 64, 323. *et*
al. saep. nulli nubere malle
 dixit mulier 70, 1. nullum
 amans vere 11, 19. nulla
 aratro contusus flos 62, 40.
 nulli pueri *ibid.* 44. *et al.*
 nullae puellae *ibid.* nullis sen-
 sibus auctae 64, 165.
- Num* te lacteolae tenent puellae
 55, 17. te leaena procreavit
 60, 1.
- Numen*: numine divam neglecto
 64, 134. 76, 4. invicto rector
 annuit 64, 204.
- Numero*: numerare multa mil-
 lia Indii 61, 209.
- Numerus* magnus arenae 7, 3.
 numerum siderum subducit
 61, 208. numero modo hoc
 modo illoc ludebat 50, 5.
- Nummus*: nummi si te delectant
 103, 3.
- Nunc* passer it per iter tenebrico-
 sum 3, 11. *et al. saep. nunc*
 pro at 39, 17.
- Nunquam* vitis mitem educat
 uvam 62, 50.
- Nuntio*: nuntiate dicta puellae
 11, 25. nuntiantur si mihi
 vera 35, 11.

- Nuntium*: nuntia nova ad aures deorum referens 63, 74.
Nuntius horribilis adfertur subito 84, 10. nuntii beati 9, 5.
Nuper 64, 217.
Nupta cave ne neques quae vir petet 61, 151. nova prodeas *ibid.* 80. *seqq. saepp.* puella 17, 14. o nuptac 66, 87. nuptiarum laus 111, 2. estne nuptis novis Venus? 66, 15.
Nuptialis: nuptialia carmina concinens voce 61, 12.
Nuto: nutantibus pennis aëra impellens 66, 53.
Nutrio: nutriunt myrtus deae roscido humore 61, 25. nutrivit locum villulamque palustrem 19, 4.
Nutrix illam orienti luce non revisens 64, 377. nutricum tenus exstantes egurgite cano *ibid.* 18.
Nux: neu nuces pueris neget 61, 128. *et seq. saepp.* nucibus satis diu lusisti *ibid.* 133.
- O.
- O Veneres Cupidinesque*, lugete 3, 1. *et al. saepp.*
Obduro: obdurat iam Catullus 8, 12. obdura destinatus *ibid.* 11, 19.
Obesus Etruscus 39, 11.
Obitus stellarum comperit 66, 2.
Obiurgo: obiurgare patrum 74, 1.
Oblecto: oblectant Musae dulci carmine 68, 8.
Obliero: oblieret nulla aetas maudata 64, 232.
Obliviscor: si tu oblitus es 30, 11. oblita es bonum facinus 66, 27. obliviscentibus oculis 68, 43. oblita nostri Leshia 83, 3. oblitae miserae sub veste 65, 21. oblitio pectore cuncta demisit 64, 208.
Obloquor: obloquitur et gannit 83, 4.
Obscoenus: obscoena Troia terra aliena sepultum detinet 68, 99.
Obscuro: obscuretur nitor Solis 66, 3.
Obscurus: obscura ferrugine carbasus 64, 227. obscura orgia celebrabant *ibid.* 260.
Obsero: obseres palatum 55, 21. obseret liminis tabellam 32, 5.
Obsideo: obsidens Troica moenia 64, 346.
Obstisto: obstitit si bono cuidam hircus alarum 71, 1.
Obstinatus: obstinatamente perfer, 8, 11.
Obtero: obterit tellus ereptum ex oculis 65, 8.
Obtingo: obtingit si unquam cupido optantique quidquam 107, 1.
Obvius: veniam Leoni 45, 7. obviam cominus laterale frangens robur 64, 10.
Occasus: in occasum vertor 66, 67.
Occido: occidit lux brevis 5, 5. occidere soles et redire solent 5, 4. occidentis in ultima insula faisti 29, 13.
Occupatus: occupati in re sua 15, 8.
Ocellus: ocelle cave despues 50, 19. peninsularum, insularumque Sirmio 31, 2. ocelli turgiduli 3, 18. ocellis moestis 64, 60. nigris 43, 2. ocellos tegetet somnus quiete 50, 10. ebrios pueri 45, 11.
Octavus: octava hora te su-

- scitat e molli quiete 80, 3.
 Octo homines rectos parare 10, 20.
Oculus: oculi mortales videre Nymphas 64, 17. oculos suaviabor 9, 9. effossos voret cortex 108, 5. labantes 63, 37. mellitos 48, 1. si tibi vis debere Catullum 82, 1. oculis plus amabat 3, 5. *et al.* lacrimantibus visens maria vasta 63, 48. radiantibus Sol lustravit aethera *ibid.* 39. ambobus quae mihi carior est 104, 2. si quid carius est 82, 2, 4.
Odi et amo 85, 1. odissem te odio Vatiniiano 14, 3. odisse hospitis officium 68, 12.
Odium: odio estne Venus novis nuptis? 66, 15. nimio Veneris evirastis corpus 63, 17. Vatiniiano te odissem 14, 3.
Odor: odore illum affligit 71, 6. Assyrio fragrantem domum 68, 144. iucando permulsa domus 64, 285. odores suaves exspirans *ibid.* 87.
Offero: obtulit se ales equus 66, 64. obtulerat luctum Minoidi 64, 249.
Officium hospitis odisse 68, 12. officio pio se perdidit 75, 6. officiis pro multis munus redditur 68, 150. quantis iuverit *ibid.* 42.
Offirmo: offirmas te animo 76, 11.
Oleum: olei decus eram 63, 64.
Olfacio: olfacies unguentum 13, 13. olfacerem os 97, 2.
Olim 64, 76. *et al. saepp.*
Olive glauca 20, 9. olivam Deliam 34, 5.
Olivum: olivo Syrio fragrans 6, 8.
Olla ipsa legit olera 94, 2.
Olus: olera legit olla ipsa 94, 2.
Omen: omine cum bono 61, 66. divino Parcae cecincere carmina 64, 384.
Omentum pingue in flamma liquefaciens 90, 6.
Omnino si nos vis perdere 98, 5. quod cupis efficies *ibid.* 6.
Omnipotens Iuppiter 64, 171.
Omnis furor sit procul a domo 63, 92. omne aevum explicare 1, 6. *et al.* in omni culpa est gaudium 91, 10. *et al.* omnes unius aestimemus assis 5, 3. *et al. saep.* omnia gaudia perierunt 67, 23. *et al.* omnium ilia rumpens 11, 19. *et al.* omnes annos amare paratus sum 45, 4. *et al.* omnia bella devoratis 3, 14. omnibus e meis amicis anti-stans 9, 1. *et al.*
Omnivolus: omnivoli foveis furta noscens Iuno 68, 140.
Onus mens reponit 31, 8. ingratum parentis tolle 68, 142. iugi vitans iuvenca 63, 33.
Oryx munerera mihi libet 66, 82. vester *ibid.* 83.
Opacus: opaca barba hunc facit bonum 37, 19. opaca loca redimita silva 63, 3. per nemora dux *ibid.* 32.
Opera: opera tua ocelli meae puellae rubent 3, 17.
Operio: operit sopor oculos 63, 37. operire domum 67, 40.
Opis Emathiae tutamen 64, 325. opem tulistis 76, 18. ope bona sospites gentem 34, 24.
Oportet scribere in vento 70, 4. gignatur Magus 90, 3.

- Oppeto*: oppeteret mortem aut praemia laudis 64, 102.
- Oppido* pusillum caput 54, 1.
- Oppleo*: oppletur regia coctu 64, 33.
- Oppono*: opposita villula ad Austri flatus 26, 2.
- Opprimo*: oppressus casu acerbo 68, 1.
- Opprobrium*: opprobria Romuli Remique 28, 15.
- Opto* ipse valere 76, 25. optas notus esse 40, 6. optavit genitor funera gnati 64, 402. corpus proicere Theseus *ibid.* 82. optavere illum nullae puellae 62, 44. optanti si quidquam obligit 107, 1. optes pellem avertere 64, 5. optato lumine 66, 79. tempore nati heroës 64, 22. optatae laces advenere *ibid.* 31. optatos amores animi coniungite *ibid.* 373. hymenaeos *ibid.* 141. optata maritis portus Hesperus *ibid.* 329. optandum quid magis hac vita? 107, 8. optatus quid datur a Diis? 62, 30.
- Opulentus*: opulenta regia 64, 43.
- Opus* aequabat dens 64, 316. faciat aranea 68, 50. foret volare 4, 5.
- Ora* Hellespontia te colit 18, 3. Thessala creat flores 64, 282. ora purpurea incinxerat vestem *ibid.* 309. oras in malas cur non itis? 33, 5. in oris maximum montem 66, 43. ceteris ostreosior Hellespontia 18, 4. patris aVectam liquisti 64, 132.
- Oraculum* Iovis aestuosi 7, 5. veridicum accipe 64, 327.
- Oratio*: orationem plenam veneni legit 44, 11.
- Orator* excitat fletum 39, 3.
- Orbis*: orbem totum Oceanus amplectitur 64, 30.
- Orbus*: orba mater flet filium unicum 39, 5. orbem cubile 66, 21.
- Orgia* obscura celebrabant 64, 260. frustra cupiunt audire profani *ibid.* 261.
- Oricilla* imula mollior 25, 2.
- Origo*: origine ex ultima 4, 15.
- Orior*: orienti luce 64, 377. orto sulc linquendum cubiculum 63, 67.
- Oro*: oramus, cave, despuas, ocelle 50, 19. demones ubi sint tenebrae 58, 1.
- Ortus* obitusque stellarum comperit 66, 2.
- Os* utrumque an culum olfaciorem 97, 2. iucundum suaviahor 9, 9. oris aurci Sol 63, 39. ore pudicitiam matris indicoct 61, 225. catuli Gallicani 42, 9. clauso 55, 18. ferreo canis 42, 7. floridulo 61, 193. purpureo 45, 12. sicco 43, 3. tristi 65, 24. udo 64, 131. in ora vulgi pervenias 40, 5.
- Oscito*: oscitantes aves mulier ostendit 25, 5.
- Osculatio*: osculationis seges 48, 6.
- Osculum*: oscula decerpere nostro mordenti 68, 127.
- Ostendo*: ostendit mulier aves oscitantes 25, 5. se sospitem visere portuni 64, 211. ostendere se mortali cocta *ibid.* 386.
- Ostento*: ostentant omnia lectum 64, 187.
- Ostium*: ostia claudite virgines 61, 231.
- Ostreosus*: ostreosior ceteris oris Hellespontia ora 18, 14.

Otiosus: otiosum me Varrus duxerat 10, 2. otiosi multum lusinus 50, 1.
Otium perdidit reges 51, 15. tibi molestum est *ibid.* 13. otio exultas *ibid.* 14. me recuravi 44, 15.
Ovile: ex ovilibus pinguis agnus 20, 12.

P.

Pacifico: pacificasset hostia coelestes heros 68, 76.
Paco: pacato in thalamo 68, 104.
Paedico: paedicabo vos * * post 14, 4. 16, 1, 14. paedicare cupis amores meos 21, 4.
Palaestra abero? 63, 60.
Palam capis, quod cupis 61, 203. habere 25, 8.
Palatum obseres 55, 21.
Palimpsestus: in palimpsesto relata scripta 22, 5.
Palteo: palentes cucurbitae 19, 13.
Pallidulus: pallidulum pedem alluit unda 65, 6.
Pallidus: pallidior inauratâ statuâ 84, 4.
Pallium remitte meum 25, 6. pertundo 32, 11.
Palma non facilis 62, 11. palmis abiectis verrentes aequora 64, 7. infirmis variabunt pectora *ibid.* 352. proceris plangebant tympana *ibid.* 262.
Palmula: palmulas imbuisse in aequore 4, 17. palmulis volare *ibid.* 4.
Pallor: palans sonitus 63, 74.
Palus: paludis putidae vorago 17, 10. palude eniula 63, 110. in cavâ 17, 4. paludes possideat 115, 5.
Paluster: palustrem villulam nutrivit 19, 1.
Pampineus: pampinea sub umbra educata uva 19, 14.
Pampinus: pampino virente 20, 8.
Pando: pandunt oraclum veridicum 64, 326. pandito claustra ianuae 61, 76. pandas cur latera exfulata: 6, 13. (nisi malis a *pandare* vid. not. ad h. l.)
Pango: quod pepigere viri pepigerunt ante parentes 62, 28.
Panis: panem devolutum ex igne prosequens 59, 4.
Papaver luteum 19, 12. 61, 195.
Papilla: papillas tradite 66, 81. lactantes 64, 65. papillis roseis 55, 12. teneris 61, 105.
Papyrus: papyre, dicas velim Caecilio 25, 2.
Par dies 61, 38. deo 51, 1. connubium 62, 57. est visere *ibid.* 9.
Parco: parcuit nihil promittere 64, 146.
Parens 61, 57. tremulus *ibid.* 51. parentis prisci praeccepta 64, 159. tremuli tolle onus 68, 142. parenti aetate confecto *ibid.* 119. moesto 64, 210. parentem egregium naras 67, 29. parente cum tuo pulchre tibi est 23, 5. parentum est ex parte virginitas 62, 62. gaudia 66, 15. prisco more 101, 7. parentes extinctos 64, 401. *et al.*
Pareo: parere parentibus necesse est 62, 61.
Pario: parit flores aura Favoni 64, 283.
Pariter tecum soror aspernata Pelea 64, 302. morboasi 57, 6.

- Paro**: parat deus excitare rixam 40, 4. paravit is sibi 10, 30. pares oobis novem futuiooes 32, 7. paret coniungere somnos 64, 332. paratus sum amare 45, 4. parata est palma 62, 11. - parata crux 20, 18. paratoni foris erit 15, 12. habes salire 17, 2. parati tentare omnia 11, 14. parata manent gaudia 76, 5.
- Pars** virginitatis patri data 62, 63. horum 64, 257. *et al.* mei ego 63, 69. parte ex sua 17, 18. ex alia 64, 252. infimā inguinum 60, 2. *et al.*
- Parthenice** alba 61, 149.
- Parum** pudicum me putatis 16, 4. *et al.*
- Parvulus** Torquatus 61, 216.
- Parvus**: parvi putare 23, 25. parvā a virgine 66, 26. parva monumcota 95, 9. muoera 19, 9.
- Pascor**: pastus UMBER 39, 11.
- Pascuum** seu *Pascua*: in pascuis delicata capella 20, 10.
- Passer** deliciae. puella meae 2, 1. 3, 4. miselle *ibid.* 16. passerem bellum abstulistis tenebrae *ibid.* 15. *et al.*
- Passim** furebant alacres 64, 255. *et al.*
- Patefacio**: patefecit clausum caupum Manlius 68, 67.
- Patco**: patet egressus 64, 185. expositum in tabulis 28, 6. patente portā 15, 18.
- Pater** divōm 64, 299. esuritionum 21, 1. tugurii 19, 6. patris in olivā 17, 13. rapioae 33, 6. patri sit similis Torquatus 61, 221. ad patrem dulce rideat filiolus *ibid.* 219. *et al. saep.*
- Paternus**: paternā dextrā 68, 143. morte funesta domus 64, 247. paternā booa 23, 18.
- Pathicus** Naso 112, 2. pathico Mamurrae et Caesari pulchro convcnit 57, 2.
- Patior**: patioutur nec cootingi lumine 64, 409. patere tua verbera 63, 81. pati quis potest 29, 1. si potestis 24, 5. oolite 64, 198.
- Patria** ubi te positam rear 63, 55. creatrix et genetrix mea *ibid.* 50. patriam adlocutio est *ibid.* 49. patria abero? *ibid.* 59.
- Patrimonium**: patrimooia uncta devorare 29, 23.
- Patrius**: patriis ab oris avecta m me liquisti 64, 132.
- Patronus** optimus omoium 49, 7. patrona Virgo 1, 9.
- Patrius** hoous 89, 3. moostret patruī 78, 6. non verbum facit 74, 6. patruī uxorem perdespuit Gellius 74, 3. adulterium 78, 6. patruum non sioit esse maritum 88, 3. ex patruo matrem efficere fratres 111, 4. *et al.*
- Paucus**: pauca dicta oontiate puellae 11, 15. paucis diebus 13, 2.
- Paulo** ante 66, 51. *et al.*
- Paulum** istos mihi commoda 10, 25. adlocutionis 38, 7.
- Pauper**: pauperis beri hortulum tuor 20, 4. tugurii pater 19, 6.
- Peccatum** meum non ulta es 44, 17.
- Pecco**: peccatum a me quidquam nemo dicere potest 67, 11.
- Pectus** immite 64, 138. velatum amictu *ibid.* 64. pectoris condita 66, 74. iras praeporat frous 64, 199. pectore ex-

- puli tussim 44, 7. recoluit facta 63, 45. cuncto 64, 92. ex omni expulit laetitia 76, 22. forti 64, 340. immemori *ibid.* 123. imo *ibid.* 125, 198. intimo 61, 177. laetanti 64, 221. moesto *ibid.* 202. oblito *ibid.* 208. toto *ibid.* 69, 66, 24. pectora putrida 64, 352.
- Pecus**: pecoris hostem stimulan Cybele 93, 77. pecori ignotus flos 62, 40. pecora vaga 63, 13.
- Peditum** leve et subtile 54, 3.
- Peicro**: peicrat Vatinius per consulatum 52, 3.
- Pelagus**: pelagi aestus 64, 127. marmora 63, 88. truculenta *ibid.* 16. undis cingentibus 64, 185.
- Pellis**: pellem aurataam Colchia avertere 64, 5.
- Pello**: pellit vada remis 64, 58. pelle humum pedibus 61, 14. pellentes vellera Parcae 64, 328. pepulit Sol noctis umbras 63, 41. pubae ventorum flamine nubes 64, 240. clementi flamine undae *ibid.* 273.
- Pelluceo**: pellucens rivus 68, 57.
- Pellucidulus**: pelluciduli lapidis deliciis 69, 4.
- Pendeo**: pendebat ex te tota mente 64, 70. pendens e verticibus praeruptis Prometheus *ibid.* 298. sicula 67, 21.
- Penetralis**: penetrales focos deseruisse 68, 102.
- Penetro**: penetrabit in Indos 11, 2.
- Penis**: pene senis languido mollior 25, 3. infesto pueris 15, 9.
- Penite** magis uritur flamma 61, 178.
- Penitus** tota mente laborent 62, 14. exedit cura medullas 66, 23. *et al.*
- Penna**: pennis mutantibus impellens aera equus ales 66, 53.
- Pennipes** Perseus 55, 25.
- Per** freta impotentia herum tulisse dicit 4, 18. etc.
- Peraeque** hic et hic attritus pulvinus 6, 9.
- Perambulo**: perambulabit omnium cubilia 29, 8.
- Percello**: perculit Amphitryoniades monstra Stymphalia 68, 114. percussae virginis artus 64, 365.
- Percurro**: percurrit Mela flumine Brixium 67, 33. percurrent eum raphani 15, 19.
- Perdepro**: perdepsit Gellius patru uxorem 74, 3.
- Perdite** amarem 104, 3. amo 45, 3.
- Perditus**: perdita tota mente ex te pendebat 64, 70, 177. perditum ducas quod perisse vides 8, 2. perdito auro 91, 2. perditus quid esse potest 42, 14.
- Perdo**: perdidit se ipsa mens 75, 6. urbes otium 51, 16. perdidistis omnia 29, 25. perdeseres cur me male 14, 5. perdere si nos vis 98, 5.
- Peredo**: peresens essem languoribus 55, 31.
- Peregrinus**: peregrino labore fessi 31, 8.
- Perennis**: perenne manent plus uno seculo 1, 10.
- Perco**: perit podagra 71, 6. perierunt gaudia nostra 68, 23, 95. omnia 76, 9. percat omne genus Chalybum 66, 48. periret Saturnalibus, optimo dierum 14, 14. perire plurimum 45, 5. pe-

- risse quod vides perditum ducas 8, 2.
- Perfero*: perfer obstinatâ mente 8, 11.
- Perfidia*: perfidiae nulla aetas carmen 64, 323.
- Perfidus* navita 64, 174. perfide 30, 3. Theseu 64, 132.
- Perfundo*: perfundat mentem amore 64, 331. perfudere manus sanguine *ibid.* 400.
- Pergo*: perge, ne remorare 61, 200. linquero *ibid.* 27.
- Perhibeo*: perhibent etc. 64, 76, 124.
- Periculum* tibi non est 61, 87. periculorum, casus 23, 11.
- Periurium*: periuria nihil curant 64, 148.
- Periurus*: periuri Pelopis heres tertius 64, 347.
- Permisco*: permixta caede tepescit flumina 64, 361. malo furore omnia fanda *ibid.* 406.
- Permulceo*: permulcens vestigia lymphis 64, 162. permulsa domus floribus *ibid.* 285.
- Pernicies* vini lymphae 27, 6. perniciem eripite mihi 76, 20.
- Perniciter* exsiluere ignes 62, 8.
- Pernix*: pernici puellae gratum malum 2, 11.
- Pernumerare* basia nequeant curiosi 7, 11.
- Perpetior*: non perpetitur Venus eum requiescere somno 68, 6.
- Perpetuus*: perpetua nox est dormienda 5, 6. perpetuum amorem fore proponis 109, 2. in perpetuum vale 101, 10.
- Persaepe* victor certamine cursus 64, 341.
- Perscriptum*: perscripta millia illi esse puta 22, 5.
- Persequor*: persequamur eam 42, 6. persequens probra turpia vir 61, 103.
- Persolvo*: persolvit poenam Prometheus 64, 298.
- Perspicio*: perspiceres dolorem meum 50, 17. perspecta tua = amicitia exigit 100, 6.
- Pertundo* tunicam palliumque 32, 11.
- Pervenio*: pervenias in ora vulgi 40, 5.
- Pervigilo*: pervigilat abiectis tunicis 88, 2. pervigilet meus anxia 68, 8.
- Pervolvo*: pervolient Smyrnaea incana secula 95, 6.
- Peruro*: perurcus intestina misero 77, 3.
- Pes*: pedem malum inde tullistis 14, 22. pallidulum alluit unda 65, 6. inde reflexit 64, 112. tetuli 63, 52. grabati in collo collocare 10, 22. in utrumque incidisset Iuppiter 4, 21. pede bello 43, 2. citato 63, 2. candido lecti 61, 115. molli 68, 70. niveo 61, 10. propecaute 63, 30. vago *ibid.* 86. 64, 278. pedes aureolos transfer limbu 61, 167. *et al.* pedibus pelle humum 61, 14. attractis 15, 18.
- Pestilens*: o pestilentem ventum! 26, 5.
- Pestilentia*: pestilentiae plenam orationem legit 44, 12.
- Pestis* amicitiae 77, 6. pestem crudelem nasorum interfice 63, 9. perniciemque eripite mihi 76, 20. peste crudeli 64, 76.
- Petitor*: in petitozem Antium legit orationem 44, 11.
- Peto* nulla praesentia 66, 86.

- veniam 15, 2. petebat prospectum ex arce 64, 242. petet quae vir, ne neget 61, 152. petam montes Idomenios? 64, 178. petas dona 68, 14. petat si ipse Iuppiter 70, 2. pete nobiles amicos 28, 13. petentes loca aliena 63, 14. petiti copia facta est 68, 39. petendus quis deus magis amantibus? 61, 47.
- Pietas*: pro pietate reddite hoc 76, 26. mirā parentem narras 67, 29. spretā 64, 387.
- Piger* sopor operit languore oculos 63, 37.
- Pignus*: pignore quovis contendunt 44, 4.
- Pila nova* a pileatis fratribus 37, 2.
- Pileatus*: a pileatis fratribus pila nova 37, 2.
- Pilosus*: pilosis his dico 17, 10. pilosas nates venditare 33, 7.
- Pilus*: pili non faceret cohortem 10, 13. pili uni (antiquum pr. unius) facit 17, 17.
- Pinus*: pinam taedam manu quate 61, 15. pinua texta 64, 10.
- Pingo*: picta corolla 19, 10. 20, 6.
- Pinguis* agnus 20, 12. pingue ornamentum 90, 6. solum 68, 110. pingues mensas linguere 62, 3.
- Pinus*: pinum conigeram eruit turbo 64, 106. pinus Peliaco vertice prognatae *ibid.* 1.
- Pipilo*: pipilabat passer ad solam domuiam 3, 10.
- Piscis*: pisces saltus Formianus in se habet 114, 3.
- Pistrino*: pistrino et asino traditur 97, 10.
- Pituita* mala nasi 23, 17.
- Pius*: pii filii ad rogam lugetur 39, 4. pium cruorem desideret ara 68, 79. poetam decet esse castum 16, 5. pium fieri 73, 2. se esse cogitat 76, 2. pio officio mens se perdidit 75, 6. piis antiquis munera ferre 68, 154.
- Placco*: placet quocumque nomine, sis sancta 34, 21. non placent facta impia Coelicolis 30, 4. placeam ita Coecilio 67, 9. placeat nil tam valde 68, 77. placere tibi velle non studeo 93, 1.
- Placidus*: placidum mare 64, 270.
- Placo*: placabis Venerem festis luminibus 66, 90.
- Plango*: plangebant tympana palmis 64, 262.
- Plangor*: plangore leni resonant cachinni undarum 64, 274.
- Planta*: plantam fulgentem in limine iunixa 68, 71.
- Platanus*: platano nutanti 64, 291.
- Platea*: in platea modo huc modo illuc praetereunt 15, 7.
- Plecto*: plexos coronis flores tulit 64, 284.
- Plenus* araneorum sacculus 13, 8. pleni ruris annales 36, 19. pleham veneni orationem legit 44, 12. plena omnia puellis cognatis 89, 3.
- Ploxenum*: ploxeni veteris gingivas habet os 97, 6.
- Plumbum*: plumbo directa membrana 22, 8.
- Plumipes*: plumipedes volatilesque 55, 27.
- Poculum*: pocula collocant mensis 64, 45.
- Podagra* tarda secat 71, 2. podagra perit *ibid.* 6.
- Poema* feci 50, 16. scribit 22,

- 16. poëmata attigit *ibid.* 15.
Pœna: poenae veteris vestigia 64, 296. poenam proponis 99, 15. poenam longam 40, 8. vindice 64, 192. poenas exsolvere *ibid.* 77. reposcat 50, 20.
Pœnitet quod egi 63, 73. poeniteat te facti 30, 12.
Pœtia omnium pessimam 49, 5, 6. poetae pessimi scripta 36, 6. poetae tenero dicas 35, 1. poëtam piam decet esse castum 16, 5. poetae pessimi 14, 23. poëtis tot cur me perderes *ibid.* 5.
Pol: at pol ecce! 20, 19.
Polio: politum pulvinae dente Indo 64, 48.
Pollex: pollice in prono torquens fuscum 64, 314.
Pollicor: pollicita es non sine sanguine taurino 66, 34. est Berenice *ibid.* 10.
Polluo: polluto corpore amisit puella florem castum 62, 46.
Pondus: pondere prono deflectens corpus vitis 62, 51. pondera illa devolvit silice acuta 63, 5.
Pono: posuit me diva novum sidus in antiquis 66, 64. ponitur mihi corolla 19, 10, 20, 6. positam nbi te rear, patria? 63, 55.
Pons bonus 17, 5. ponte longo ludere *ibid.* 1. de tuo *ibid.* 8. mittere primum volo *ibid.* 23.
Ponticulus: ponticuli adsultantius crura 17, 3.
Pontus: ponto caeruleo creata 36, 11.
Poplex: poplite submisso proiicit victima corpus 64, 371.
Populus arida 20, 2.
Populus gaudent Antimacho 95, 10. populi arbitrio 108, 1. densi per medium iter transit 68, 60. populo notae sunt rapinae 33, 7. isti 67, 12. populum auscultare *ibid.* 39. populo in tanto 81, 1.
Porrigo: porrigens manus Torquatus 61, 218. porrecto sene 67, 6.
Porro amare 45, 3. dicite 68, 45.
Porta patente 15, 18.
Porto: portas domum perieris 64, 135. portat capella ubera lacte adulta in urbem 20, 11. portans dona Chiron 64, 280. optata maritis Hesperus *ibid.* 329. rex vestigiarum nocturnae 66, 13. portarentur funera Cretam 64, 83.
Portus: portum misere 64, 211.
Poseo: poposcit puella me decem millia 41, 2.
Possideo: possideat tot in uno saltu 115, 4.
Possum non reticere 68, 41. potes venditare 33, 8. potest quis hoc videre? 29, 1. potestis si pati 42, 5. possunt soles occidere et redire 5, 4. poterat quantum 84, 4. potui conficere carmen 68, 149. potuisti me ducere 64, 160. potuit res flectere consilium mentis *ibid.* 136. poterit nutrix collum circumdare filo *ibid.* 378. possis videre 22, 20. possit malus invidere 5, 12. possint pernumerare basia 7, 12. possem parare homines 10, 20. posset tacere 6, 3. posset collocare 10, 23. posse fieri aliquem pius ne putes 73, 2. potuisse me maledicere vitae credis? 104, 1. etc.
Post (adv.) nulla actas arguet

- carmen perfidiae 64, 323.
et al.
- Post* (præpos.) novam hiemem edita Smyrna 95, 2. *et al.*
- Posthac* qui iuvenes erunt 24, 3.
- Postmodo* te poeniteat facti 30, 12.
- Postquam* tactus est flos aratro 11, 23. *et al.*
- Postremus*: postremâ horâ comprecper fidem coelestium 64, 191. postremo mortis munere te donarem 101, 3.
- Postulo*: postulet se esse parem ferro 66, 42.
- Potens* domus 61, 156. Trivia 34, 15. in amore 100, 8.
- Potior*: poteretur flore novercae 64, 403.
- Potis* mens expromere foetus Musarum 65, 3. *et al.* pote quisquam dicere 67, 11. est 42, 16. *et al.*
- Potius* quoi faveam? 100, 5. potius quam 64, 82.
- Prae* me Iovem tenere velle negabas 72, 2. prae se declarant gaudia vultu 64, 34.
- Præceps* volutus rivus 68, 95. agitur malum 65, 23. præcipitem quae mens te agit in iambos meos? 40, 2. eiciant Musæ 105, 2. ire in lutum 17, 9. se eiecit e vertice 64, 245.
- Præceptum*: præcepta sacra 64, 159.
- Præcipue* te colit, Priape, Hellepontus 18, 3. multivola mulier 68, 128.
- Præco*: præconem qui videt esse cum bello puero 101, 1.
- Præda* alitibus dabor 64, 153. Pontica 29, 19. reddita morti 64, 363.
- Prædico*: prædicet dens, te amplius loti bibisse 39, 21.
- Prægestio*: prægestit animus aliquid apisci 64, 145.
- Præmium*: præmia laudis opteteret 64, 102. nulla peto ab indignis 66, 86. talia reddis 64, 157.
- Præopto*: præoptarit amorem Theseus 64, 120.
- Præpono*: præponere eum nobis audes 82, 5. præposuit vos Priapus Fabullo 47, 3.
- Præporto*: præportat frons iras pectoris 64, 194.
- Prærumpto*: præruptos montes conscendere 64, 126. præruptis verticibus pendens Prometheus *ibid.* 298.
- Præsens* Rhamnusia virgo 64, 297. præsentem viro 83, 1. præsentem coeliclae 64, 385.
- Præsertim* quibus esset inrumator Praetor 10, 12.
- Præses*: præses dare finibus 61, 72.
- Præsto* fuit clementia 64, 137.
- Præsto*: præstare omnia Priapo necesse est 19, 18.
- Praeter* omnes 37, 17.
- Praeterea* litus et insula nullo tecto sola 64, 184. *et al.*
- Praetereo*: prætereunt modo huc modo illuc 15, 8. præterire impetum trabis 4, 4. prætereunte aratro tactus flos 11, 23.
- Praeterquam* 81, 3.
- Prætextatus*: prætextate 61, 182.
- Praetor* inrumator 10, 13. prætorem meum secutus 28, 9. prætoribus nihil esse cur etc. 10, 10.
- Praetrepido*: prætrepidans mens 46, 7.
- Prævalco*: prævalet nil ista tacere 6, 12.

- Praeverto*: praevertet vestigia
cervae 64, 342.
- Pransus*: iaceo 32, 10.
- Pratum*: prati iugera 115, 1.
ultimi flos 11, 22. prata in
se habet saltus 114, 3.
- Precor*: precari sestertia centum
desine 23, 26.
- Premo*: premunt me vestigia
divum 66, 69.
- Preudo*: preudi femellas omnes
55, 7.
- Pretium* accipiunt 110, 2. pre-
tio cum magno et malo cre-
dite amice 77, 2.
- Prex*. *Preces*: prece Pollucis
implicata 68, 65. preces
cave despues 50, 18. nostras
valuissie video 116, 6.
- Primaevus*: primaevi natī fu-
nera 64, 402.
- Primitus*. *Primitu* vere ponitur
mili corolla 19, 11.
- Primores* Argivorum viros ad
se ciebat Troia 68, 87.
- Primum* tum se cernit deser-
tam Ariadne 64, 56. *et al.*
- Primum*: prima Argo imbuit
Amphitriten cursu 64, 11.
primum digitum adpetenti
passeri dare? 2, 3. primo ab
illo omnia bona nata 68,
158. a carmine digressus 64,
116. tempore *ibid.* 171. prima
bona paterna lancinata sunt
29, 18.
- Princeps* Chiron advenit 64,
279.
- Principium*: principio 66, 49,
68, 157.
- Prior* illam non attigerat 67,
20. priora beneficia 76, 1.
- Priscus*: prisci parculis prae-
cepta 64, 153. prisco more
101, 7. priscis hominum
liguris variata vestis 64, 50.
- Pristinus*: pristina vota 66, 38.
- Prius* haec fuere 4, 25. *et al.*
- Pro* dulci vita reddis praemia
64, 157. pietate mea 76,
26. puella solvite votum 36,
2. *et al.*
- Probus*: proba et pudica 42,
24. - *probe* nostri 22, 1.
- Probrum*: probro turpi 91, 4.
probra turpia 61, 103.
- Procax* locutio Fescennina 61,
126.
- Procedo*: procedunt undae 64,
274.
- Procella* turbida rapacior 25,
4. procellae ventosae 64,
59.
- Procerus*: proceras laurus tu-
lit 64, 290. proceris palmae
plangebant tympana *ibid.*
262.
- Proclivus*: proclivas undas in-
citat Zephyrus 64, 271.
- Procreo*: procreavit num te
leaeua? 60, 3.
- Procul* prospicit 64, 61. re-
fulgent *ibid.* 276. *et al.*
- Procurro*: procurrit malum e
gremio virginis 65, 20. pro-
currere in uudas 64, 128.
currus conspexit *ibid.* 390.
- Prodeo*: prodeat ultra 88, 7.
prodeas, nova nupta 61, 80.
etc.
- Prodo*: prodere me non dubi-
tas 30, 3. prodita 64, 190.
- Produco*: producere foedus totā
vitā 109, 5.
- Proelium*: proelia torva 66, 20.
- Profanus*: profani frustra cu-
piunt audire orgia 64, 261.
- Profero*: proferre querelas ex-
tremis medullis 64, 196.
- Proficio*: proficimus nil 42,
21. proficere si quid potestis
ibid. 23.
- Proficiscor*: profecti ab auspi-
cio bono 45, 19. profectos
a domo vice variae reportant
46, 10.

- Profors*: profantes Parcae 64, 383.
- Profundo*: profundit sanguinem 20, 15. profudit voces pectore 64, 202.
- Profundus*: profunda vorago 17, 11.
- Progenies clara Phthiae* 66, 44. magna Iovis 34, 6.
- Progigno*: progignunt myrtos Eurotae flumina 64, 89.
- Prognatus*: prognatae pinus 64, 1.
- Proh!* 86, 33.
- Proiicio*: proiicies fructus amoris 55, 19. proiiciet corpus 64, 371. proiicere corpus *ibid.* 82.
- Proin viator vereberis hunc deum* 20, 16.
- Promitto*: promisti mihi 110, 3. promittere nihil parcunt 64, 146. possit 109, 3. promisso 110, 5. promittens munuscula divi 64, 104.
- Promissum*: promissa irrita 64, 59. dedisti *ibid.* 139.
- Pronus*: prona cadit pinus 64, 109. pronum mittere 17, 23. prona de valle volutus rivus 68, 59. prono decursu agitur malum 66, 23. pollice 64, 314. pondere 62, 51. vomere 64, 40.
- Prope vicinus* 19, 20. *et al.*
- Propero*: properare novum mare 66, 45. properans pubes Graeca 68, 101. properante pede 63, 30.
- Properus*: propero pede sequantur 63, 34.
- Propinquus*: propinqui 41, 5.
- Propono*: proponis amorem perpetuum fore 109, 1. poenam 99, 15.
- Proprie gratum hoc est animo* 107, 2.
- Propter fluminis undas* 64, 282.
- Proscindo*: proscidit aequor carina 64, 12.
- Prosequor*: prosequens panem 59, 4.
- Prosilio*: prosilit rivus e lapide 68, 58. virgo 65, 22.
- Prospecto*: prospectans Ariadue litore 64, 52.
- Prospectus*: prospectum petebat ex arce 64, 242.
- Prosper s. Prosperus*: prospera aetas 64, 238.
- Prospicio*: prospicit procul 64, 61.
- Prosterno*: prostravit saevum Theseus 64, 110. prosternet corpora ferro *ibid.* 356. prosternens messor aristas *ibid.* 254.
- Prostituo*: prostituit se toto corpore meretrix 110, 8.
- Prosum*: profuisset aere Bythina 10, 8.
- Protendo*: protenderet aciem oculorum 64, 127. proteudens brachia 66, 10.
- Provincia mala* 10, 19. narrate esse bellam 43, 6.
- Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion* 66, 94.
- Prurio*: prurit cum matre et sorore 88, 2. pruriat 16, 9.
- Pubes Graeca* 68, 101. Thessala 64, 268. pubis Argivae robora *ibid.* 4.
- Pudenter excipio* 15, 13.
- Pudeo*: pudet fateri 6, 5. pudentem veniam peto 15, 2.
- Pudice conserves puerum* 15, 5.
- Pudicitia*: pudicitiam indicet ore 61, 224.
- Pudicus*: pudica et proba 42, 24. 76, 24. pudico dum licet 21, 12. pudicae est non promisse 110, 5. pudicum parum me putatis 16, 4. pudici parum versiculi *ibid.* 8.
- Pudor ingenuus* 61, 81.

- Pocula* bella 63, 8, 78, 4. candida 35, 8. delicatior haedo 17, 15. doctior Sapphicâ Musa 35, 16. pessima 36, 9. viridissimo flore 17, 14. *et al.* puellae discordis secubitu 64, 380. meae ocelli 3, 17. passer 2, 1. 3, 3, 4. puellae purae impura coniunxit suavia 78, 7. pernici gratum malum 2, 11. *et al.* puellam castam donare iuveni 62, 23. mente inceusam iactastis 64, 97. puellâ candidâ 13, 4. puellae lacteolae 55, 17. multae 62, 42. nullae *ibid.* 44. pessimae 55, 10. puellarum quidquid est 37, 4. puellis cara virgo 62, 47. cognatis 89, 3.
- Puellula*: puellulae mitte brachiolum 61, 82. puellulam collocare *ibid.* 188. floridam dedis iuveni *ibid.* 57. puellarum socii rivaes 57, 9.
- Puer* disertus leporum 12, 9. minister Falcrui 27, 1. sancte 64, 95. *et al.* pueri bimuli instar 17, 12. dulcis 45, 11. puerum conserves pudice 15, 5. puero bello 78, 4. 106. 1. pueri integri 34, 2, 3. multi 62, 42. nulli *ibid.* 44. *et al.* pueris non dico 16, 10. non neget nuces 61, 128. bonis malisque 15, 10. *et al.*
- Puerpera*: puerperis dolentibus dicta Lucina Iuno 34, 14.
- Puerperium* falsum 62, 48.
- Pugillare* et *Pugillar*: pugillaria vestra 42, 5.
- Pugno*: ne pugna, virgo, cum coniuge 62, 59. pugnare non aequum est *ibid.* 60. duobus *ibid.* 64. pugnata bella 37, 13.
- Pulcher* es 61, 198. est Lesbios 79, 1. hic *ibid.* 3. - pulchrior femina 61, 88. pulcherrima Laodamia 68, 105. Neptunine 64, 28. tota est Lesbia 86, 5.
- Pulchre* concoquitis 23, 8. convenit 57, 1, 10. tibi est 23, 5.
- Pulvinar* geniale 64, 47. complexa vestis velabat amictu *ibid.* 267.
- Pulvinus* attritus 6, 9.
- Pulvis* levis bibat dona 66, 85. pulvis pr. *pulveris* numerum subdudat 61, 206. (vid. Var. Lect.) pulvere infuso foedare canitiem 64, 224.
- Pumex*: pumice arida expoliturum libellum 1, 2. omnia aequata 22, 8.
- Puppis*: puppi cita decurrere vada salsa 64, 6. puppes Ceroptiae *ibid.* 172.
- Pupula* ipsa cupit 63, 56.
- Pupulus*: pupulum trasantem puellae deprendi 56, 5.
- Purgo* me tibi 39, 5. purgatur vinea rastris 64, 39.
- Puriter* egi vitam 76, 19. lavit dentes 39, 14.
- Purpura* tincta fuso Conchyli 64, 49.
- Purpureus*: purpureâ luce 64, 276. orâ vestem incinxerat *ibid.* 309. veste consterneus cubile *ibid.* 163. purpureo ore 45, 12.
- Purus*: pura vestis 68, 15. purae puellae coniunxit suavia impura 78, 7. purior salillo culus 23, 19.
- Pusillus*: pusillum caput 54, 1. pusilli moechi 37, 16.
- Putidus*: putida moecha 42, 11, 12. etc. putidae paludis vorago 17, 10. putide Vetti 98, 1.
- Puto* 15, 13. 22, 4. putas hoc salsum esse 12, 4. putat io-

- cum me esse 42, 3. putatis me male marem 16, 13. parum puldicum *ibid.* 3. putavi quidquam referre 97, 1. ne putes dicta ex animo effluxisse 65, 18. me odisse hospitis officium 68, 12. putemus quid hoc esse? 22, 12. 97, 11. putarem te constantem 91, 3. puta me factum Harpocratem 102, 4. putare solebas 1, 4. 37, 5. 73, 2. parvi 23, 25. putandum non satis hoc est 42, 15.
- Putridus*: putrida pectora 64, 352.
- Q.
- Qua* Nilus colorat aequora 11, 17. *et al.*
- Quacumque* aliquid reperitur 67, 13. *et al.*
- Quadragesima* arvi iugera 115, 2.
- Quadrivium*: in quadrivis glubit Lesbia Remi nepotis 58, 4.
- Quaerito*: quaeritando te pereus essem 55, 32.
- Quaero* non illud 76, 23. quaeris quot basia sint satis? 7, 1. quaerit nemo 67, 17. quaeritis quae sit? 42, 7. quaerunt vocationes 47, 7. quaesivimus te in campo minore 55, 3. quaerens te, Ariadne, Iacchus 64, 254. quaerere ferri venas 66, 49. quaerendum undae etc. 67, 27.
- Quaeso*, comoda mihi istos 10, 25. desine 103, 3.
- Qualis* concordia 64, 337. fama 61, 227. sit 41, 8. rivus prosilit 68, 57. Venus 61, 17. qualem rictum mulae cunus habet 97, 7. luctum 64, 248. quale ferunt Graii soluta siccare 68, 103. quali flatu 64, 270. mente *ibid.* 200. spe nitar *ibid.* 177. quales myrtos progignit Eurotas *ibid.* 89. qualia carmina 65, 13. qualibus fluctibus 64, 97.
- Qualiscunque*: quaecumque hoc libelli est 1, 9.
- Quam* magnus numerus arenae 7, 3. *et al.*
- Quamprimum* 64, 237.
- Quamquam* me premunt vestigia Divum 66, 69.
- Quamvis* puella euntem millies revocet 35, 8. sordida res (pr. *valde, admodum*) 12, 5. *et al.*
- Quando*: si quando dicere vellet 84, 1.
- Quandoquidem* patris rapinae sunt notae populæ 33, 6. *et al.*
- Quanto* optimus omnium patronus 49, 7.
- Quantum* - tantum 37, 12. *et al.*
- Quantumvis* invenies, quare sit macer 89, 6.
- Quantus*: quantum est hominum beatiorum 9, 10. venustiorum 3, 2. poterat 84, 4. sceleris suscipiat 88, 4. video 28. 11. quanta gaudia veniunt hero 61, 117. quantos timores tulit corde 64, 99. quantis officiis iuverit 68, 42.
- Quare* habe tibi, quicquid hoc libelli est 1, 8. *et al.*
- Quasi* omnia tuta forent 30, 8. *et al.*
- Quasso*: quassavit me tussis 44, 14.
- Quatio*: quatiunt faces comas 61, 78, 93. quaticabant thyrsos 64, 257. quate iubam 63, 83. taedam 61, 15. quaticens terga tauri 63, 10. quaticentem brachia quercum

- eruit turbo 64, 105. quantientes corpora Parcae *ibid.* 306.
- Quo:** quit nulla domus liberos dare sine te 61, 66. queunt nec audire nec reddere voces 64, 166. queam nec bene velle tibi 75, 7. queat terra praesides dare finibus 61, 72, 73.
- Quercus arida** 19, 3. completens corpus 64, 308, quercum quantientem brachia eruit turbo *ibid.* 106.
- Querela:** querelas audite 64, 195. multas expromam *ibid.* 223. querelis extremis *ibid.* 130. multis 66, 19.
- Queror:** querendum est etiam atque etiam 63, 61.
- Questus:** questu ficto carpere 62, 36. questibus invidit Fors aures 64, 170.
- Qui sis,** fama loquetur 78, 10. *etc.*
- Quicumque:** quocumque nomine placet 34, 21.
- Quidam:** quendam praeterea addebat 67, 45. *et al.*
- Quidem:** et quidem omnes pusilli 37, 15.
- Quies:** quiete in molli abit furor animi 63, 38, 80, 3. recondita senet phaselus 4, 26. ocellos tegetet somnus 50, 10.
- Quilibet,** qui puriter lavit dentes 39, 14. *etc.*
- Quin** animum offirmas 76, 11. *et al.*
- Quindecim** millia 26, 4.
- Quingenta** millia 95, 3.
- Quis** tantus deus? 66, 31. *et al.* quid ad me? 10, 31. *et al.*
- Quisquam** caput unctius referret 10, 11. *et al.*
- Quisque:** quod quisque minxit 39, 18. *et al.*
- Quisquis** de meliore nota 68, 28.
- Quisvis** sentiat et videat 67, 16.
- Quo** me relicram 64, 177. *et al.*
- Quomodo** se haberet 10, 7.
- Quondam** tibi fulsere soles candidi 8, 3. *et al.*
- Quoniam** capis quod cupis 61, 203. *et al.*
- Quoque:** tu quoque noli 8, 9.
- Quot** estis 42, 1. *et al.*
- Quotannis** magis besta esset 19, 4.
- Quoties** futuit, toties *etc.* 71, 5.

R.

- Rabidus** furor 63, 38. rabidos alios age *ibid.* 93.
- Rabies:** rabie fera carens animus 63, 57. furenti *ibid.* 4. rapida *ibid.* 44.
- Radicitus** exturbata pinus 64, 108. fagos tulit *ibid.* 289.
- Radio:** radiantibus oculis Sol lustravit aethera 63, 39.
- Radix:** radice couingit vitis flagellum 62, 52.
- Ramulus:** ramulis floridis enitens myrtus 61, 22.
- Ramus:** ramorum sub umbris concinit Daulias 65, 13.
- Rapax:** rapacior procella turbida 25, 4.
- Rapidus:** rapidi solis nitor 66, 3. Tritonis hera 64, 396. rapidum auimum incitat 63, 85. salum tulistis *ibid.* 16. rapido Hellesponto 64, 359. rapida aqua scribere 70, 4. rabie 63, 44. rapidae Gallae *ibid.* 34.
- Rapina:** rapinae patris notae sunt populo 33, 6. rapinas malas abstinete 19, 19.
- Rapio:** rapis ad virum virginem 61, 3. rapere coenam de rogo 59, 3.

- Rapto*: raptabant membra e iuvenco 64, 258.
- Raptus*: raptu Helenae 68, 87.
- Rarus*: rarac vestis munere la-be actes illam 63, 3. rara furta feremus herae 68, 136.
- Rasilis*: rasilem subi forem 61, 168.
- Ratio*: mutanda est 42, 22. fugae nulla 64, 186. me fugit 10, 29.
- Ratis vecta ad litora* 64, 121.
- rate celeri vectus* Atys 63, 1.
- Raucisonus*: raucisonos bombos cllabant cornua 64, 264.
- Reboo*: reboant tympana 63, 21.
- Recedo*: recessit regia opulenta 64, 43.
- Recens*: recente sanguine terram maculans 63, 7.
- Receptio*: recepit Theseus luctum 64, 243, recepto (antiq. pr. *receptero*) nefaria Sexti scripta 44, 19.
- Recolit*: recoluit pectore facta Atys 63, 45.
- Reconditus*: reconditâ quiete senet phaselus 4, 25. reconditorum saltuum domina 34, 11.
- Recoquo*: recocto seni omnia displicere vellem 44, 5.
- Recordor*: recordanti homini priora benefacta 76, 1.
- Recrepo*: recrepant cymbala 63, 29.
- Rector caelestium annuit* 64, 204.
- Rectus*: recte est mihi Quintia 86, 2. recto stipite proceras laurus tulit 64, 290. rectos homines parare 10, 20.
- Recumbo*: recumbat pons in palude 17, 4.
- Recuro*: recuravi me 44, 15.
- Reddo*: reddis praemia 64, 157. reddidit Gellius patrum Harpocratem 74, 4. redde, moecha, codicillos 42, 11. *et al.* reddite mi hoc, dii 76, 26. reddere voces 64, 166. reddens mutna 50, 6. redditur munus 68, 150. reddita coetu caelesti 66, 37. praeda morti 64, 363. redditum votum 36, 16. reddite mi gnate 64, 217.
- Redeo*: redire quemquam negant 3, 12. soles possunt 5, 4.
- Redimio*: redimita capillo frons 64, 143. corollis domus 63, 66. redimita silvis loca *ibid.* 3.
- Reditus*: redditum ferat in nemora 63, 79. tetulit ad valda *ibid.* 47. tetulisset 66, 35.
- Reduco*: reducis te istinc 76, 11. reducens sinum nudum 55, 11.
- Redux*: reducem te sistet aetas 64, 238.
- Refero datum lucello* 28, 8. refers te nobis 107, 5. refert ver tepores 46, 1. referam quo me? 64, 177. referret quisquam caput unctius 10, 11. referre quicquam non putavi 97, 1. referens nova nuntia 63, 75. - relata in palimpsesto scripta 22, 6.
- Reficio*: refectus ago tibi gratias 44, 16.
- Reflagito*: reflagitemus eam 42, 6. reflagitate eam *ibid.* 10.
- Reflecto*: reflexit pedem 64, 112. reflectens caput Acmie 45, 10.
- Refringo*: refringit virgulta pede 63, 86.
- Refulgeo*: refulgent procul undae 64, 276.
- Regalis*: regali gazâ gaudet domus 64, 46.
- Regia oppletur coeta* 64, 33. opulenta *ibid.* 44.
- Regina* 66, 33, 83. mea me ducuit *ibid.* 19.

- Regius*: regia coma 66, 93. virgo 64, 87. regiae chartae 22, 6. regia tecta vestibuli 64, 277.
- Reglutino*: reglutina ab unguibus 25, 9.
- Rego*: regis quae Golgos 64, 96. regens vestigia filo 64, 113.
- Reiicio*: reiecta veste tradite papillas 66, 81.
- Relego*: relegans Triviam sub saxa 66, 5.
- Religio* impia Persarum 90, 4.
- Religo*: religat iuga Cybele 63, 84. religasset funem navita 64, 174.
- Relinquo*: reliqui patrem 64, 180. reliquit me solam Thesius *ibid.* 200. relinquens moenia Novi Comi 35, 3. patriam 63, 51. 64, 300.
- Remigium*: remigio torta unda 64, 13.
- Remitto*: remittit agnus gravem aere dextram 20, 13. remitte pallium mihi 25, 6, 9. linteum 12, 11.
- Remoror*: remoratus es non diu 61, 201. ne remorare *ibid.* 200.
- Removeo*: remota sit herba a sacello 19, 8. remota a mea domo 63, 58.
- Remugio*: remugit tympanum 63, 28.
- Remuneror*: remunerabor te supplicii 14, 20.
- Remus*: remos lentos gurgite incurvans 64, 183. remis pellit vada *ibid.* 58.
- Renideo*: renidet Egnatius 39, 2, 4, 6, 7. renidere te nolum *ibid.* 50.
- Renovo*: renovamus veteres amores 96, 3.
- Reor*: rear ubi te, patria, possitam? 63, 55.
- Repente* ut mihi visum est 10, 3. *et al.*
- Reperio*: repererit si suavia 70, 4. reperitur quacumque aliquid 67, 13. reperta est fides 75, 4. repertum munus 14, 8.
- Repono*: reponit mens onus 31, 8.
- Reporto*: reportant diversae profectos variae viae 46, 10.
- Reposco*: repositat Nemesis pocnas 50, 20.
- Requiesco*: requiescant omnibus aures 84, 7. requiescet hospes in aedibus nostris 64, 176. requiescere molli somno 68, 5.
- Requiro*: requiris, quae id faciam 85, 1. requirunt tacitâ mente 62, 37. require nec te 8, 13. require ventorum cursum 55, 28. requirant secum meditata 62, 12. requirens, uti possem nuttere carmina 116, 1.
- Res* nulla ineptior inepto risu 36, 16. multo acrior 83, 5. ridicula et iocosa 56, 4. nullane potuit flectere consilium 64, 136. re in sua occupati 15, 8. aliqua 22, 19. hac *ibid.* 13. in qua 68, 41. rerum quid geritis? 28, 4. res egregias soltus habet 114, 2. rebus his laetor 66, 25.
- Resideo*: resident maculae 57, 5. residebant vertice vittae 64, 310.
- Resolvo*: resolvens iuga Cybele 63, 76.
- Resono*: resonant undae 64, 274. resonante undâ 11, 3.
- Respecto*: respectet amorem meum 11, 21.
- Respergo*: respergas dextram sanguine 64, 230. respersum

- Æneide* fraterna iuvenem *ibid.* 181.
- Respondeo*: respondi id quod erat. 10, 9. respondere decebit 62, 18.
- Restituo*: restituis te mihi 107, 4. restituum naufragum a mortis limine 68, 4. restitutus si easem 36, 4.
- Restituor* Tethyi canae 66, 7.
- Restringo*: restrictus membra silici 64, 297.
- Reticeo*: reticere non possum 68, 41.
- Retineo*: retinebat læva colam 64, 312. retineas arces Diva 64, 8. vertice mitram Ariadne *ibid.* 63. retinentem natam avellere matris complexu 62, 22.
- Retono*: retonent loca fremitu 63, 82.
- Retraho*: retrahis te 30, 9.
- Revello*: revulsa brachio mentula 20, 20.
- Revertor*: revertens sæpe Hesperus 62, 34.
- Revincio*: revinciens mentem amore 61, 33.
- Reviso*: revisens in templo pater Divum 64, 388.
- Revoco*: revocet euntem puella 35, 9.
- Reus*: rei ad subsellium venturi est 39, 2.
- Rex* novo auctus hymenæo 66, 11. regis iniusti tecta 64, 75. reges perdidit otium 51, 15.
- Rhaphanus*: raphani et mugiles percurrent eum 15, 19.
- Rictus*: rictum habet talem, qualem etc. 97, 7.
- Rideo*: risi nescio quem 53, 1. risit domus odore 64, 285. ride Cato 56, 3. ridete quidquid est cachinnorum 31, 14. rideat Torquatus ad patrem 61, 219. ridentem ore catuli Gallicani 42, 9.
- Ridiculus*: ridicula res 56, 4. o ridiculam rem *ibid.* 1.
- Rigidus*: rigida mea hunc cecidi 56, 7.
- Risus* maximi munus 17, 7. risu inepto nulla res ineptior 39, 16.
- Rite* carpebant manus laborem 64, 311.
- Rivalis*: rivales socij puellularum 57, 9.
- Rivus* pelluceus 68, 57. rivi Phrygii manabunt sanguine 64, 345.
- Rixa*: rixæ nocturnæ vestigia 66, 13. rixam vecordem excitare 40, 4.
- Robigo* squalida 64, 42. robiginæ scabra tangat ætas nomen 68, 151.
- Robur* eruit turbo indomitus 64, 107. robora pubis Argivæ *ibid.* 4.
- Robustus*: robusto collo substernens brachia 64, 333.
- Rogo*: rogabis deos 13, 13. rogabit invitam 8, 13. rogare solet morari 35, 10. rogare solet puella 41, 7. rogaberis nulla nocte 8, 14.
- Rogus*: ad rogum filii lugetur 39, 4. de rogo coenani ruperere 59, 3.
- Rosculus*: rosco humore nutriunt deæ myrtum 61, 24.
- Roseus*: roseo conchylii faco tincta purpura 64, 49. rosea labella 80, 1. roseis labellis abiit sonitus 63, 74. papillis 55, 12.
- Rostrum*: rostro mordenti oscula decerpere 68, 127. proscidit æquor navis 64, 12.
- Rubeo*: rubent ocelli flendo 3, 18. rubens arista 20, 7. vna 19, 14.

- Ruber*: rubra lora 22, 7. supercilia 67, 46.
Rubor conscius 65, 24. ruborem exprimamus ore canis ferro 42, 16.
Rudens: rudentes intorti sustollant vela 64, 235.
Budis: rudem Amphitriten imhuit cursu Argo 64, 11.
Ruina: ruinas graves non timetis 23, 9.
Rumor: rumores senum severiorum 5, 2.
Rumpo: rumpens ilia omnium 11, 20. rupta ilia 80, 7.
Ruo: ruentes Delphi ex urbe 64, 303.
Rupes Trinacria 68, 53. rupis Thespiæ specus 61, 28. sub rupe sola 64, 154.
Rursus reditum tetulit 63, 47.
Rursus altera hiems 68, 82. et al.
Rus: ruris pleni annales 36, 19. rure inficeto 22, 14. rura colit nemo 64, 38.
Russus: russam gingivam defricare 39, 19.
Rusticus: rustice Vetti 54, 2. rusticâ arte 20, 1. securi conformata quercus 19, 3. tecta 34, 19.
Rutilus: rutilam quate iubam 63, 83.
- S:
- Sacculus* plenus aramearum 13, 8.
Sacellum: sacello a meo sit remota herba 19, 8.
Sacer alarum hircus 71, 1. sacrum libellum 14, 12. sepulcrum 7, 6. sacro sanguine 68, 75.
Sacro: sacratum illorum iure me invenies 102, 3. sacro Iovis templo 55, 5.
Sacrum: sacra annua 64, 389.
sancta agitant 63, 24. suscipiantur 17, 6. sacris tuis quae careat 61, 71.
Saepe vidistis eam rapere coenam 53, 2. etc.
Saevitia: saevitiae nostrae tantillum demere nequeo 99, 6.
Saevus esto et indomitus 103, 2. saeva Fors 64, 163. saevi Borene flatus 26, 3. Leonis lumina 66, 66. saevum prostravit Theseus 64, 110. monstrum *ibid.* 101. saeva praecpta *ibid.* 159. saevis factis *ibid.* 203.
Sagitta certa percultit monstra Stymphalia 68, 113.
Sagittifer: sagittiferos in Parthos penetrabit 11, 6.
Sal: salis mica 86, 4. fluctus 64, 67. trenuli undas *ibid.* 128. salem ac leporem habent 16, 7. non sine sale coenam attuleris 13, 5.
Salaputium disertum 53, 5.
Salax taberna 37, 1.
Salillum: salillo purior culus 23, 19.
Salio: salire paratum habes 17, 2.
Saliva a te abest 23, 16. spurca 78, 8. 99, 10.
Salsus: salsum hoc esse putas? 12, 4. salse 14, 16. salsa vada 64, 6.
Saltem nunc committite animos 62, 17.
Saltus: saltum ludemus 114, 6. saltu Formiano dives *ibid.* 1. saltu in uno 115, 4. saltuum reconditorum domina 34, 11. saltus possideat 115, 5.
Salum rapidum tulistis 63, 16.
Salus una haec est 76, 15.
Saluto: salutant me deum 19, 5.
Salveo: salve ianua 67, 2. Sirmio 31, 12. salvete herois! 64, 23.

- Sanctus**: sancta sis nomine quocumque placet 34, 22. Venus 68, 5. sancti Itoni incolae 64, 228. sanctae amicitiae foedus 109, 6. Veneri 36, 3. sanctam fidem violasse 76, 3. sanctum Idalium quae colis 36, 12. sancte puer 64, 95. sancta coniuge *ibid.* 299. sancta sacra 63, 24. sanctis Divis decedere 64, 269.
- Sane** non illepidum scortillum 10, 4. 43, 4.
- Sanguis**: sanguinem profundit 20, 15. sanguine linit hirculus aram 19, 15. fraterno perfudere manus 64, 400. recente maculans terram 63, 7. sacro 68, 75. tauri respergas dextram 64, 230. taurino 66, 34. Teucro 64, 345.
- Sanus**: sana non est puella 41, 7. esset 83, 4.
- Sapio**: nec sapit instar pueri 17, 12. si sapiet 35, 7.
- Sarcinula**: sarcinulis aptis et expeditis 28, 2.
- Sat** es beatus 23, 27.
- Satio**: satiata est libido 64, 147.
- Satis** lusimus 61, 232. *et al. saepp.*
- Satur** si id faceres 21, 9. per-tundo tunicam 32, 10. saturum cor 48, 4.
- Saturo**: saturasset hiems amorem 68, 83. saturata lumina figurâ gnati 64, 220.
- Saucius**: sauciaolvebat animo curas 64, 251.
- Saxeus**: saxea effigies 64, 61.
- Saxum**: saxa Latmia 66, 5.
- Scaber**: scabra robigine tangat aetas nomen 68, 151.
- Scabies** famesque Memmi 47, 2.
- Scando**: scandere montem Pim-plaenam 105, 7.
- Scelero**: scelerare divos penates 64, 405.
- Scelustus**: scelesta puella 8, 15. sceleste 15, 15.
- Scelus**: sceleris aliquid 91, 10. quantum suscipiat 88, 4. quaequam *ibid.* 7. scelere nefando imbuta tellus 64, 398.
- Scilicet** ad Catullum misti libellum 14, 13.
- Scio**: scis ecquid? 88, 4. scit praedam Fagus 29, 20. scimus haec tibi cognita 61, 146. scitis quam curam mihi dederit 68, 52. scibant Parcae *ibid.* 85. sciat tantum esse basiorum 5, 13. ne sciamus *ibid.* 11. non scire studeo 93, 2. nec laborat 67, 17.
- Scipio**: scipionibus frontem tabernae scribam 37, 10.
- Scomber**: scombris dabunt tunicas Volusi annales 95, 8.
- Scopulus**: seopulorum e vertice 64, 245.
- Scortillum** non illepidum 10, 3.
- Scortum**: scorti febriculosi nescio quid 6, 5.
- Scribo**: scribis turpe esse Catullo 68, 27. scribit poema 22, 19. scribam scipionibus frontem tabernae 37, 10. scribere in vento et aqua 70, 4. scribens versiculos 50, 4.
- Serinium**: serinia librariorum 14, 18.
- Scriptum**: scripta pessimi poetae 36, 7. nevaria 44, 18. scriptorum copia 68, 33. veterum *ibid.* 7.
- Scurra** qui modo videbatur 22, 12.
- Secedo**: secedent sensus a corpore 64, 189.
- Secerno**: secretus flos, 62, 83.

- Seculum* iuspiens et inficetam 43, 8. secli inuicimoda 14, 23. seculo plus uno mausat 1, 10. secula iuena 95, 6. omnia te noscent 78, 9. seclorum tempore nimis optato 64, 22. seclis obliuiscutibus 68, 43.
- Seco*: secat si quem merito podagra 71, 2.
- Secuta*: sectam meam executae 63, 15.
- Sector*: nec sectare quae fugit 8, 10.
- Secubitur*: seeubitu puellae moesta mater 64, 381.
- Secubo*: secubare a papillis 61, 105.
- Secundus* Juppiter 4, 21. secunda aura 68, 64. secundae fortunae signa ferre 64, 222.
- Secundus*: secunda praeda Poutica 29, 19. secunda centum basia 5, 8.
- Securis*: securi supernata alnus 17, 19. rusticâ fabricata quercus 19, 3.
- Sed* tamen 65, 15. *et al.*
- Sedeo*: sedet in sella curuli Nonius 52, 2. sedetis continueuter 37, 6. sedens aduersus 51, 3.
- Sedes* Roma mihi est 68, 35. sede Pisauri moribunda 81, 3. sedes splendent auro 64, 43. sedes ad superbas venit *ibid.* 85. vestras incolat amor 66, 88. *et al.* sedibus in mediis 64, 48. flexerunt artus *ibid.* 304. requiesset hospes *ibid.* 176.
- Seget* osculationis 48, 6.
- Sella* curuli sedet Nonius 52, 2.
- Semel* eum occidit lux 5, 5.
- Semen* adulterio foecundum 113, 4. semine sterili natus 67, 26.
- Semihians*: semibiaute labella rideat puer 61, 220.
- Semilautus*: semilauta crura 54, 2.
- Semimortuus*: semimortua membra 50, 15.
- Semirasus*: semiraso ab ustore tunderetur 59, 5.
- Semita* vos feret 19, 21.
- Semitarius*: semitarii moechi 37, 16.
- Semper* ferens munera 19, 9. etc.
- Senecta*: senectae extremae fine 64, 217.
- Senectus* cana Comini 108, 1.
- Seneco*: senet quiete phaselus 4, 26.
- Senesco*: senescit virgo inculta 62, 56.
- Senex* tenuit sedes 67, 4. senis pene languido 25, 3. seni recocto 54, 5. seue porrecto 67, 6. senum severiorum rumores 5, 2. senibus bene cognitae feminae 61, 186.
- Sensus* saequent a corpore 64, 189. omnes mihi eripit 51, 6. sensibus nullis auctae aurae 64, 165. ereptis mens excidi 66, 25.
- Sentio* fieri 85, 2. seutis nihil 83, 3. sensit membra sine viro relicta 63, 1. Pelea Thetidi iugandum 64, 21. seutiat et videat 67, 16. seuticus omnia 17, 20.
- Sepelio*: sepulta tota domus tecum est 68, 22, 94. sepulcrum Troia detinet aliena terra *ibid.* 99.
- Septemgeminus* Nilus 11, 7.
- Septus*: septis hortis nascitur flos 62, 39.
- Sepulcrum*: in sepulcretis eam vidistis 59, 2.
- Sepulcrum* commune Asiae Europaeque Troia 68, 83, 84.

- crum Batti 7, 6. sepulera alta 64, 369. nota 68, 97. sepulcris mutis 96, 1.
- Sequor*: sequitur me capsula 68, 36. sequuntur Gallae pede proprio 63, 34. sequimini ad domum Cybelles *ibid.* 19. secutus praetorem meum 28, 7. secuta iuvenem 64, 101.
- Serenus*: sereno vultu eas vidi 55, 8.
- Sermo*: sermones varii incidere 10, 6. fideles viri esse non speret femina 64, 144.
- Sero* (adverb.) vix mergitur Oceano Bootes 66, 68.
- Sero*: serens in pectore curas 64, 72.
- Serpens*: serpentibus tortis se incingebant 64, 259.
- Sertum*: sertis fragrans eabile 6, 8.
- Serum*: sero emulso notata labra 80, 8.
- Serus*: seri nepotis caput 68, 120.
- Serva* famularer labore iucundo 64, 161.
- Servio*: serviat quo tibicine domus 61, 158. serviamus huic uno domino 45, 14. servire Thalassia lubet 61, 134. servisse benigne 67, 3. voto maligno *ibid.* 5.
- Servus* non ei est 23, 1. 24, 5, 8. servum non habet *ibid.* 10.
- Sesquipedales* dentes habet 97, 5.
- Sessor*: sessorum ducentos iurmare 37, 8.
- Sestertia* decem redde 103, 1. centum precari desine 23, 26.
- Severas*: ad severos migrato 27, 6 — severiorum senum rumores 5, 2.
- Sevoco*: sevocat me cura a doctis virginibus 65, 2.
- Sibilus*: sibilum edidit silva 4, 12.
- Sic tibi* pons fiat ex libidino 17, 5. etc. siccinne me liquisti? 64, 132.
- Sicco*: siccarum solum pingue 63, 110.
- Siccus*: non sicco ore puella 43, 3. — sicciora cornu corpora 23, 12.
- Sicula* pendens 67, 21.
- Sicut* ipsa, tecum luderem 2, 9.
- Sidus* novum 66, 64. sidere cum fausto adveniet 64, 330. sidera cedunt certis temporibus 66, 4. etc. micantia 64, 206. multa 7, 7. siderum micantium numerum 61, 207.
- Signum*: signo quo? 92, 3. signa fortunae secundae 64, 222. dulcia *ibid.* 210.
- Silesco*: silescit furor coeli 46, 3.
- Silix*: silici restrictus membra 64, 297. silices comesse dentes possunt 23, 4. silice acuta devolvit pondera 63, 5.
- Silva* comata 4, 11. qua tua est 18, 2. silvae superimpedentes 64, 287. silvarum virrentium domina 34, 10. silvas ingentes possident 115, 5. silvis redimita loca 63, 3.
- Silvestris*: silvestria dona portans Chiron 64, 280.
- Silicultrix* corva 63, 72.
- Sinilis* sit patri Torquatus 61, 221.
- Simul* parati omnia tentare 11, 14. et al.
- Sincere* id dicat 109, 4.
- Sine* arte 20, 18. Cerere 63, 36. viro membra relicta 63, 6. et al.
- Singultus* frigidulas ore cicre 64, 131.

- Singulus*: singula confiteor 86,
2. millia in unum creverunt
113, 4.
- Sinister*: sinistra liberalitas 29,
16. populus 20, 3. sinistram
sternuit adprobationem 45,
9, 17. sinistrâ manu 12, 1.
sinistræ duæ Pisonis 47, 1.
- Sino*: sinis ventos ferre irrita
dicta 30, 10. sinit non esse
patrum maritum 88, 3. lu-
dere puellam 17, 17. sinam
nec te ferre signa fortunæ
64, 222. sinat si quis me ba-
siare 48, 2.
- Sinus*: in sinum tuum fugi 44,
14. nudum reducens 55, 11.
Ponticum negare hoc negat
4, 9. sinu tenere passerem 2,
2. meo fugit puella 37, 11.
exceptit 63, 43. sinus solvunt
virgines 61, 53.
- Sisto*: sistet te reducem aetas
64, 238.
- Sitio*: sitire puer discet 21, 11.
- Situs*: situ araneoso mollior
25, 3.
- Soccus*: soccum luteum gerens
pede 61, 10.
- Socer* generque 29, 25.
- Socius*: socii rivalet puellula-
rum 57, 9.
- Sodalis* meus Cinna 10, 29. so-
dalis mei mnemosynon 12,
23. sodali meo dicas 35, 1.
sodales mei 47, 6.
- Sodalitium* fratrum dulce
100, 4.
- Sodes* redde mihi sestertia 103, 1.
- Sol* firmat florem 62, 41. oris
aurei 63, 39. solis nitor 66,
3. vagi lumina 64, 272. solc
magis aridum 23, 14. fervi-
do rubens arista 20, 7. orto
linquendum cubiculum 63,
67. sub ardenti 64, 355. so-
les occidere et redire pos-
sunt 5, 4. candidi 8, 3, 8.
- Solatiolum* doloris 2, 7.
- Solea*: soleam ferream dere-
linquit mula 17, 26.
- Soleo*: soles sestertia precari 23,
26. palam habere 25, 8. ope-
rire donum 67, 40. solet
passer incitare morsus 2, 4.
habere cunnus rictum 97, 8.
solent famuli relinquere do-
minos 63, 52. solebas putare
1, 3. solebant coelicolæ se
ostendere 64, 387. duo moe-
chi 113, 1. solita es 34, 27.
est Themis 68, 154. solere
obiurgare patrum 74, 1, so-
litam esse Cecropiani 64, 70.
- Solers*: solerti corde 64, 295.
- Solium*: solis candet ebur 64,
45.
- Sollicitus*: sollicitæ toto pectore
66, 24.
- Solum*: (adverb.) non solum
hoc cognitum habere dicit
67, 31. etc.
- Solum* pingue 68, 110. solo ex-
tremo detinet eum terra
aliena *ibid.* 100. sola dura
63, 40. terræ maculans san-
guine *ibid.* 7.
- Solus* obivus veniam leoni 45,
6. sola tertia pars tua est 62,
64. vicisti furores 68, 129.
nullo tecto insula 64, 184.
solum te, Phoebe, reliu-
quens *ibid.* 300. Catullum te
nosse dicebas 72, 1. solam
ad dominam pipilabat passer
3, 10. me reliquit Theseus
64, 200. cum ancillis loquen-
tem 67, 42. solo viro con-
tentas vivere 111, 1. sold
arçnâ desertam se cernit 64,
57. sub rupe *ibid.* 154. sola
haec tibi cognita scimus 61,
147. solis vobis mentulas
esse putatis? 37, 3.
- Solvo*: solvit zonam ligatam
malum 2, 13. solvunt sinus

- zonulâ 61, 53. solvent crines in cinerem 64, 351. solvite votum 36, 2. solvere vincla 64, 368. zonam virginicam 67, 28. — solutis curis quid beatius? 31, 7.
- Somnus* regeret quiete ocellos 50, 10. somnum capiunt 63, 36. somno fallaci excita 64, 56. molli 68, 5. tristi 64, 122.
- Sonipes*: sonipedibus vegetis pepulit Sol umbras 63, 41.
- Sonitus*: palas 63, 74. sonitu tintinnant aures 51, 10.
- Sono*: sonat vox cymbalâ 63, 21: sonantum annium domina 34, 12.
- Sopor* piger operit oculos 63, 37.
- Sordeo*: sordebant tibi villuli 61, 136.
- Sordidus*: sordida res, 12, 5.
- Soror*: aspernata est pelea 64, 302. valens et venusta 89, 2. sororem deperit. Quinctius 100, 8. cum sorore pruritus 88, 1. Phœtonis 64, 292. sorores comae 66, 51. pandunt oraclum 64, 326.
- Sorsum* manum habebis 20, 17.
- Sospes*: sospitem ostendit se visere portum 64, 211.
- Sospito*: sospites gentem bona ope 34, 24.
- Spatium* vitæ omne 63, 90.
- Specto*: spectat te dulce ridcentem 51, 4. spectando expleta est pubes 64, 268.
- Speculæ* Cyenæe supposita Brixia 67, 32.
- Specus* Aonios linquere 61, 28.
- Sperno*: spernere noli commoda hæc 23, 25. — sprete pietate 64, 387.
- Spero*: sperabam te mihi fidum 91, 1. sperabat mirifice se locutum 84, 3. sperem patris auxilium 64, 180. speret aul-
- la femina *ibid.* 144. speraret nec linguam mi esse 67, 44. sperare inbebas 64, 140. nepotes *ibid.* 381.
- Spes* nulla 64, 186. *spe* qualinitat? *ibid.* 177.
- Spica* mollis virens 19, 11.
- Spinosas* curas ærens in pectere 64, 72.
- Splendeo*: splendent auro sedes 64, 44.
- Splendidus*: splendida donus 64, 46. splendidas comas quantiunt faces 61, 78.
- Sponsus*: sponsi furtivo munere 65, 19.
- Spuma*: spumis incanduit unda 64, 13.
- Spumo*: spumantibus undis exspuit mare 64, 155. æquoris eiectum 68, 3.
- Spumosos*: spumosa ad litora vecta ratis 64, 121.
- Spurcata* impuris moribus senectus 108, 2.
- Spurcus*: spurca saliva 78, 8. lupæ cominctæ 99, 10.
- Squalido* robigo infectur aratris 64, 42.
- Stabula* gelida ferarum 63, 53.
- Stadium*: stadio abero? 63, 60.
- Stagnis* liquentibus 31, 2.
- Statim* iubeto 32, 9.
- Statua* inanrata pallidior 81, 4.
- Statuo*: status nolim 68, 37.
- Stellarum* ortus atque obitus comperit 66, 2.
- Sterilis* vir 63, 69. sterili semine natus 67, 26.
- Sternuo*: sternuit dextram adprobationem 45, 9, 18.
- Stimulo*: stimulans leonem Cybelle 63, 77. stimulatus rabie Atys *ibid.* 4.
- Stipendia* dira ferens tauro 64, 173.
- Stipes*: stipite recto laurus 64, 290.

- Stirps*: stirpe iungier non potest parens 61, 68.
- Sto*: stare solet flos in divitis hortulo 61, 93. stetisse in cacumine dicit 4, 16.
- Stolidus*: stolidum veterum excitare 17, 24.
- Strideo*: stridebat tibia horribili cantu 64, 265.
- Strophium*: strophio tereti vincita papillas 64, 65.
- Studeo* tibi velle placere 93, 1.
- Studiosus*: studioso animo requirens 116, 1.
- Studium* hoc totum abseidit mors 68, 19. illius tegat nocte aetas *ibid.* 44. studia haec de mente fugavi *ibid.* 26.
- Stultus* homo 78, 5. stultorum mors molesti 68, 137.
- Stupor* iste meus nil videt 17, 21.
- Suaveolens*: suaveolentis amaraci floribus 61, 7. suaveolentia mala 19, 13.
- Suaviolum* dulceis ambrosia 99, 2. tristius helleboro *ibid.* 14.
- Suavior*: suaviabor oculos 9, 9. suaviata ocellos pueri Acaë 45, 12.
- Suavis*: suaves odores expirans lectulus 64, 87. - suavis elegantiusve 13, 10.
- Suavium*: suavia impura 78, 8. tria notorum 79, 4.
- Sub artus* flamma dimanat 51, 9: lumina Solis 64, 272. Sole ardeuti *ibid.* 355. valle alarum 69, 6. umbris ramorum 65, 13. etc.
- Subduco*: subducat numerum siderum 61, 8.
- Subeo*: subi forem rasilem 61, 168.
- Subito* deponere amorem 76, 13, etc.
- Sublevo*: sublevat se ex parte sua 17, 18. sublevea naufragum, 68, 4.
- Sublimis* aranea, 68, 49.
- Submitto*: submisso poplite proiciet corpus 64, 171.
- Subrepto*: subrepti ml 77, 3. subreptus in artus pestis 76, 21.
- Subsellium* rei 39, 3.
- Substerno*: substernens brachia collo 64, 333. se mater gnato *ibid.* 404.
- Substernem*: substernina ducentes fusi 64, 328. etc.
- Subter* litore Rhoeteo 65, 7.
- Subtilis*: subtile et leve pedatum 54, 3. subtilem mitram retinens vertice 64, 63.
- Suburbanus*: suburbanâ villâ libenter fui 44, 6.
- Succumbo*: succumbens victima ferro 64, 370. succumbere cuius potius fas est 111, 3.
- Sudarium* Setabum 25, 7. sudaria Setaba 12, 14.
- Sudo*: sudanti cortice pinum eruit turbo 64, 106.
- Sudor* a te abest 23, 16. in sudore lasso viatori levamen rivus 68, 61.
- Suesco*: suevit ibi volitare cohors Divae 63, 25.
- Suffigo*: suffixa tigillo ianua 67, 39. suffixum in cruce 99, 4.
- Summus*: summum flagellum 62, 52. summo in Tauro 64, 105. vertice Parnassi *ibid.* 391. summâ ex arce *ibid.* 242. in cruce suffixum 99, 4. summis urbibus 64, 8.
- Sumo*: sumite inde 19, 21. summum frustra esse laborem video 116, 5.
- Sumtuose* convivium facitis 47, 5.
- Sumtuosus*: sumtuosas coenas appello 44, 9.
- Sumtus*: sumtibus fructus exsuperat 114, 4.
- Super* alta maria vectus Atys 36, 1. et al.

Super (adverb.) est nil ml 51, 7. satis superque 7, 2.
Superbus ille et superfluens 29, 7. superbus ad sedes venit 64, 85.
Supercilia rubra tollat 67, 46.
Superfluens ille et superbus 29, 7.
Superimpedentes silvac cingunt Tempe 64, 287.
Supernata securi alnus 17, 19.
Supero: superare Croesum divitiis 115, 3. Divos 51, 2.
Superus: superi Iovis templo 55, 5.
Superveho: supervehitur montem progenies Phthiae 66, 44.
Supinus est ponticulus 17, 4. pertundo tunicam 32, 10. supinum animum derelinquere 17, 25. me intrasti 28, 9. supinis digitis formabat fila 64, 315.
Supplex: supplicis vocem contentam haberes? 60, 4.
Supplicium exposcens 64, 203. dabis 116, 8. supplicis te remunerabor 14, 20.
Suppono: supponisse femur 63, 2. supposita Cyneae speculae Brixia 67, 32.
Supremus: supremo in tempore 64, 151.
Sura: surae nudatae tegmina 64, 129.
Surgo: surgere iam tempus est 62, 3.
Surripio: surripui tibi snavio-lum 99, 1. surripuit Lesbia omnes Veneres 86, 6. surripiam basia 99, 16.
Suscipio: suscipit tantum sceleris 88, 5. suscipiat quantum sceleris? 88, 4. suscipitur temere 68, 78. suscipiantur sacra 17, 6.
Suscito: suscitatur vulturium a eano capite 63, 124 te e

quiete hora octava 80, 4
Suspendo: suspendit vota tacito labello 64, 104. suspendam lintea malo *ibid.* 225.
Suspicio ut, Sulla tibi dat hoc munus 14, 8.
Suspiro: suspirantem in hospite virginem 64, 98.
Sustollo: sustulit se sicula 64, 22. sustollant rudentes vela 64, 235. sustolleus signa dulcis *ibid.* 210.
Susurro: susurrat fama 80, 5.
Suus cuique attributus est error 22, 20. etc.

T.

Tabella: tabellam liminis ne quis obseret 32, 5. tabellis in meis multum lusimus 50, 2.
Taberna salax 37, 1. tabernam totius frontem scribam scipionibus *ibid.* 10. tabernam Hadriae, Dyrrachium 36, 15.
Tabesco: tabescere lumina fletu assiduo 68, 55.
Tabula: tabulas in testatas nomen intulit 68, 122. tabulis equidnam lucelli expansionem patet? 28, 6.
Taceo: tacet nox 7, 7. Lesbia de me 92, 1. tacebitis 19, 15. taceat locutio Fescennina 61, 126. tacerem, si id taceres 21, 9. taceret si nostri oblita 83, 3. tacere non posses 6, 3. nihil valet *ibid.* 12.
Tacitus: tacitum cubile 6, 7. tacito si quidquam commissum est 102, 1. tacita mente requirunt 62, 37. tacito labello suspendit vota 64, 104.
Taeda vos unxit 66, 79. taedam pinem quate 61, 15. taedas ingales celebrare 64, 303 taedis felicibus aucte *ibid.* 25.

- Taedet* obestque magis 73, 4.
Talentum: talento mutari velit furta 12, 7.
Talis iste meus stupor 17, 21. flos hyaeinthius 61, 91 iniuria 72, 7. tale auxilium 68, 66. talem luctum recepit Theseus 64, 249. tali coniuge 62, 59. foedere 64, 336. tales amores *ibid.* 335. eocetus *ibid.* 408. talia cedant ferro 66, 47. carmina 64, 383. futa *ibid.* 322. funera *ibid.* 82. mandata *ibid.* 214. praemia *ibid.* 157. verba 84, 9. talibus figuris decorata vestis 64, 266.
Tam bene norat puellam passer, 3, 7. etc.
Tamen nec servum habet 24, 10. etc.
Tandem vix tollit lumina Vesper 61, 2. etc.
Tango: tetigit pede nemus 63, 2. tetigere domum Cybelles Gallae *ibid.* 35. tangam te inrumatione 21, 8. tangat dies nomen robigine 86, 151. tetigissent litora puppes 64, 172. tangere quod fas est 89, 5. - tactus aratro flos 11, 24.
Tantillum saevitiae demere 99, 6.
Tantum abhorret ac mutat 22, 11. *et al.*
Tantundem omnia sentiens quam 17, 20.
Tantus deus 66, 31. tanta fuit nulla fides quanta 75, 3 tantum - quantum 37, 12. *et al.* gaudium 91, 9. basiorum 3, 13. impiorum 14, 7. tanto pessimum poeta 49, 6. dolori non est mors 96, 5. tantam in culpam impulerit 15, 15. tanto in fastu 55, 14. populo 81, 1. vortice 68, 107. tantis laboribus 31, 11. malis fluctuat meus 65, 4. moeroribus *ibid.* 15.
Tarde polsae undae 64, 273.
Tardipes: tardipedi deo scripta daturam 36, 7.
Tardo: tardat ingenuus pudor puellam 61, 81.
Tardus: tarda mora 63, 19. podagra 71, 2. tardum ante Booten 66, 67.
Taurinus: taurino cum sanguine pollicita es 66, 34.
Taurus convellit vomere glebam 64, 40. tauri sanguine *ibid.* 230. terga cava 63, 10. tauro indomito 64, 173.
Tectum: tecti inobservabilis error 64, 115. tecto nullo sola insula *ibid.* 184. tecta Cortynia *ibid.* 75. tecta domus funesta *ibid.* 247. Pharsalia *ibid.* 37. regia vestibuli *ibid.* 277. rustica 34, 20.
Tegmen: tegmina mollia suras 64, 129.
Tego: tegit pulvinar purpura 64, 43. tegam non vera ullo timore 66, 72. tegat actas illius studium nocte 51, 11. tegeter somnus ocellos quiete 50, 10. teguntur lumina nocte 51, 11. tectam vimine villulam 19, 2. tecta euspide thyrsos quatiebant 64, 257.
Tela: telam tenuem texens aranea 68, 49.
Tellus contremuit 64, 205. imbuta est scelere *ibid.* 398. Troica 65, 7.
Telum: tela ista tua evitamus 116, 7. telis icere exapat *ibid.* 4.
Temere non exsiluere ignes 62, 9. suscipiatur 68, 78.
Tempestas: tempestate illa 64, 73. qua 66, 11.

- Templum* : templo fulgente 64, 388. Iovis sacro 55, 5, templa deum 20, 15. 66, 63.
- Tempus* breve 63, 57. est surgere 62, 3. tremulum 61, 162. tempore extremo 64, 169. finito *ibid.* 31. longo 66, 35, 68. 85. maturo 62, 57. optato 64, 22. primo *ibid.* 171. quo 35, 13. *et al.* supremo 64, 151. tempora cinge floribus 61, 6. temporibus Ariadnaeis 66, 6. certis cedant sidera *ibidem* 6.
- Tenax* hedera implicat arborem 61, 34. tenaci voragine 17, 26.
- Tenebrae* malae 3, 13. tuae ubi sint, demonstres 55, 2.
- Tenebricosum* per iter it passer 3, 11.
- Tenellulus* : tenellulo haedo delicatior puella 17, 15.
- Teneo* : tenes linguam clauso ore 55, 18. tenet complexa moechos 11, 18. tenent te puellae 55, 17. tenebat mandata mente 64, 209. tenuit te Thetis 64, 28. senex ipse sedes 67, 4. tenere in sinu 2, 2. Iovem 72, 2. tenens in gremio puellam 45, 2. tenentem mandata mente 64, 233.
- Tener* vaccula 20, 14. tenero poëtae dicas 35, 1. tenerum Atyu vidit 63, 88. teneram virgineam rapis ad vivum 61, 3. tenerum corpus deflectens vitis 62, 51. femur supposuisse 63, 2. teneram aristam virens spica 19, 11. betam languidior sicula 67, 21. teneras manus porrigens 61, 218. teneris digitis quatens 63, 10. papillis a tuis secubare volet 61, 105.
- Tenta* grandia medii viri 80, 6.
- Tento* : tentare omnia parati 11, 14.
- Tenuis* flamma 51, 9. est Gellius 83, 1. tenuem telam texens aranea 68, 49. tenui filo regens vestigia 64, 113. ungui carptus flos 62, 43. tenues tinnitus acre ciebant 64, 263.
- Tenus* nutricum exstantes e gurgite Nymphae 64, 18.
- Tepefacio* : tepefecit membra frigida 68, 23. tepefaciet flumina caede 64, 361.
- Tepidus* : tepidi Favoni aura 64, 283. tepida limina 63, 65.
- Tepores* egelidos refert ver 46, 1.
- Teres* brachiolum 61, 181. bultum 64, 304. tereti aere ciebat tinnitus *ibid.* 263. strophio vincta papillas *ibid.* 65. turhuie versabat fusum *ibid.* 315.
- Tergum* : in tergo quod nauticae est 22, 21. haud tergo hostibus notus 64, 340. terga caede cauda 63, 81. taura cava *ibid.* 10.
- Tero* : tristi lumina manu 66, 30. teras quod si manibus 23, 22. tereretur caeli ianna divis 68, 115. trito limine plantam innixa 68, 71. — tritius si quid hac re 22, 13.
- Terra* queat dare finibus praesides 61, 73. aliena 68, 100. terrae sola maculans sanguine 63, 7. terram qui nubis dedit 68, 157. terram cauteam focdans 64, 224. procurrere *ibid.* 390. sub terram quaerere venas 66, 49. Celtiberiam 33, 17. iniectam tunulabor 64, 153.
- Terror* : terroris expertus Achilles 64, 333.
- Tertius* heres Pelopis 64, 347. tertia pars virginittatis 62, 63. praeda 29, 19.

- Testis* erit praeda 64, 363. unda Scamandri *ibid.* 358.
- Testor*: testatas in tabulas nomen intulit 68, 122.
- Teter*: tetrum hunc morbum deponere 76, 25. tetrá meute te procreavit Scylla 60, 3.
- Tezo*: texens telam aranea 68, 49.
- Textum*: texta pinea coniungens carinae 64, 10.
- Thalamus*: thalami intra limina 66, 17. in thalamo uxor est 61, 192. pacato otia degeret 68, 104.
- Thiasus* ululat linguis trepidantibus 63, 28. thiaso cum Satyrorum 64, 263.
- Thyrus*: thyrsus tectá cuspide 64, 257.
- Tibia* barbara stridebat horribili cantu 64, 265.
- Tibicen* Phryx grave canit calamo 63, 22. tibicine quo seruiat domus 61, 158.
- Tigillum*: tigillo suffixa ianua 67, 33.
- Timeo*: timetis nihil 23, 8. hunc Galli et Britanni 29, 21.
- Timor*: timore non ullo vera tegam 66, 72. timores quantos corde tulit 64, 99.
- Tingo*: tincta conchyli fuco purpura 64, 69.
- Tinnitus* tenuce aere ciebant 64, 263.
- Tinnulus*: tinnula voce coneiuens carmina 61, 13.
- Tintino*: tintinant anres sonitu 51, 11.
- Tollo*: tollis lintea negligentiorum 12, 3. tollit lumina Vesper 62, 2. tolle onus ingratum parentis 68, 142. tollite laces 61, 121. tollat supercilia 67, 46. tollens manus 53, 4. me ales equus 66, 55. nepos gaudia impia 68, 123.
- Tondeo*: tondet os tuum cinerarius 61, 259.
- Torosus*: torosá cervice quate iubam 63, 83.
- Torpeo*: torpet lingua 51, 9.
- Torpor* subrepens in artus inos 76, 21.
- Torqueo*: torquens fila dextera 64, 314. — torta remigio unda *ibid.* 13. tortis serpentibus se incingebant *ibid.* 259.
- Torreo*: torreret flamma medullas 100, 7. tostá in India 45, 6.
- Torus*: toro in Tyrio accubans vir 61, 172.
- Torvus*: torva proelia inuisente viro 66, 20.
- Tot freta* impotentia 4, 18. etc.
- Totidem* mox deprecor illi 92, 3.
- Toties* ulciseitur ambos 71, 5.
- Totus* immineat tibi vir 61, 173. tota defututa puella 41, 1. domus 64, 46. Thessalia *ibid.* 32. virginitas 62, 62. tota pulcherrima Lesbia 86, 5. totum hoc studium 68, 19. totius lacus vorago 17, 10. tabernae frontem scribam scipionibus 37, 9. totum nasum te faciant dii 13, 14. orbem amplectitur Oceanus 64, 30. toto animo *ibid.* 70. in anno 23, 20. corpore 64, 66. lecto 50, 11. pectore ex te pendebat 64, 64. totá cum gente 79, 2. de mente fugavi delicias 68, 25. ex urbe ruentes 64, 393. istá trabe inrumasti 28, 10. vitá producere foedus amicitiae 109, 5.
- Trabs*: trabis natantis impetrum praeterire 4, 3. trabe istá tuá inrumasti 28, 10.

- Trado** : tradidit quoi pater puellam 62, 60. tradite munera 66, 81. tradere amori infesto 99, 11. animam 30, 7. traditur pistrino et asino 97, 10. tradita quoi nunc sum 67, 4. nobis virgo *ibid.* 19. est mihi vestia pura 68, 15. sunt munera ad inferias 101, 8.
- Transeo** : transit rivus per medium iter 68, 60.
- Transgredior** : transgredietur Alpes 11, 9.
- Transfero** : transfer limen pedes 11, 166.
- Trecenti** : trecentos hendecasyllabos expecta 12, 10. moechos tenet 11, 18. trecentis millibus antistans 9, 2. trecenta ad millia basiem 48, 3.
- Trecentibus comasset** 29, 15.
- Tremebundus** : tremebunda adorta est canere 63, 11.
- Tremulus** parens 61, 51. tremuli lecti argutatio 6, 10. salis in undas procurrere 64, 128. parentis onus tolle 68, 142. tremulum corpus 64, 308. tempus 61, 161. tremula patris ulna 17, 13.
- Trepido** : trepidantem Somnum recepit Pasithea 63, 43. trepidantibus linguis ululat thiasus *ibid.* 28.
- Tres** : tria notorum suavia repererit 79, 4. tribus chartis explicare aevum 1, 6
- Tribuo** tibi baeo munera 68, 32.
- Triginta** iugera prati 115, 1.
- Tripidium** : tripidiis citatis celerare decet 63, 26.
- Tristis** : tristem conscendere montes 64, 126. tristi helleboro tristius snaviolum 99, 14. imbre madere genae 68, 56. ore manat rubor 65, 24. somno devinctam lumina 64, 122. tristes animi curas levare 2, 10. ad inferias tradita munera 101, 8. — tristius helleboro suaviolum 99, 14.
- Trivium** : in triviis quaerunt vocationes 47, 7.
- Truculentus** : truculentum aequor ponti 64, 179. truculenta pelagi 63, 16.
- Truncus** : truncum corpus proiciet 64. 371.
- Truso** : trusantem puellae pupulum deprendi 56, 6.
- Trux** caper 63, 6. trucem Ponticum sinum negare negat 4, 9. truces iambos vibrare 36, 5.
- Tuba** : tubam cepit manibus niveis 63, 9.
- Tucor** : tuctur cedentem Thesea Ariadna 64, 53. tueri hortulum necesse est 19, 18. tuens sidera regina 68, 89.
- Tugurium** : tuguri pauperis pater 19, 6.
- Tuis** : ut mihi sum visum est 10, 3. etc.
- Tumidus** : tumido Antimacho gaudeat populus 95, 10.
- Tumulo** : tumulabor terrâ iniecta 64, 153.
- Tunc** qui me vocat 44, 21. etc.
- Tundo** : tunditur litus unda 11, 4. tunderetur ab ustore seminiraso 59, 5.
- Tunica** : tunicam pertundo 32, 11. ad mediam se sustulit sicala 67, 22. tunica crociua candidus fulgebat 68, 134. tunicas laxas dabunt scoutbris Volusi annales 95, 8. tunicis abiectis pervigilat 88, 2.
- Tuor** (i. q. *tucor*) villulam hortulumque 20, 5.
- Turbidus** : turbida procella rapacior 25, 4.
- Turbo** indomitus 64, 107. tur-

- bine nigro 68, 63. tereti versabat fusum 64, 315. medio leti versantem *ibid.* 149.
- Turgidulus** : turgiduli ocelli rubent flendo 3, 18.
- Turpiculus** : turpiculo naso puella 4, 3.
- Turpis** moecha 42, 3. turpe esse Catullo 68, 27. non est *ibid.* 30. incedere 42, 8. turpi a probro mentem inhibere 91, 4. turpia probra 61, 103.
- Turpiter** iniusta flagella 25, 11.
- Tussis** frequens quassavit me 44, 13. tussim non mihi ferat *ibid.* 19. malam pectore expuli *ibid.* 7.
- Tutamen** opis Emathiae 64, 325.
- Tutus** : in tuto te videre 31, 6. tuta omnia forent 3, 8.
- Tympanum** leve cepit manibus 63, 8, 9. tympano comitata Atys *ibid.* 32. tympana plangebant palmis 64, 262. reboant 63, 21.
- U.**
- Uber** : (subst.) ubera lacte adulta 20, 11.
- Uber** (adi.) ager 46, 5.
- Ubertim** lacrimulas fundunt 66, 17.
- Ubi** sis futurus 55, 15. *et al.*
- Ubi**cumque est, renidet Egnatius 39, 6.
- Ubique** foret Atys 63, 46.
- Udus** : udo ore singultus cientem 64, 131.
- Ulciscor** : ulciscitar ambos 71, 5. ulta non es peccatum 44, 17.
- Ullus** : ulla aetas obliteret mandata 64, 232. compar gavisus est columbo 68, 125. ullius trabis impetum praeterire 4, 3. ullo foedere 75, 3. 76, 3. timore non vera tegam 66, 72. ullos homines beatiores vidit 45, 25. ullis fletibus 99, 5.
- Ulmus** : ulmo marito coniuncta vitis 62, 54.
- Ulna** patris tremulâ dormientis pueri 17, 3.
- Ultimus** : ultima Britannia 29, 4. Thetys 88, 5. ultimi prati flos 11, 23. ultimus ex origine 4, 15. in Occidentis insula 29, 13. ultimos Britannos visens 11, 11.
- Ultra** prodeat scelus 88, 7.
- Ultero** ego deferrem 68, 40.
- Ululatus** : ululatus acutis agitant sacra 63, 24.
- Ululo** : ululat thiasus trepidantibus linguis 63, 28.
- Umbilicus** : umbilici novi 22, 7.
- Umbra** : umbram arboris attenuat falx 64, 21. umbrâ sub pampinea educata uva 13, 14. umbras per aetherias advolat 66, 55. noctis pepulit 63, 41. umbris sub densis concinit Dauias 65, 13.
- Umquam** nec idem est beatus 22, 15. *et al.*
- Unda** iocaris 21, 5. *et al.*
- Unanimus** : unanimos ad fratres venisti 9, 4. unanimis non post coniugibus 66, 80. sodalibus false 30, 1.
- Unda** alluit pedem 65, 6. Scamandri 64, 358. torta romigio *ibid.* 13. undâ Eoâ tunditur litus 11, 4. undae Lydiae lacus 31, 13. undas in adversas salis procurrere 64, 128. propter fluminis *ibid.* 282. per liquidas Neptunî nasse *ibid.* 2. proclivis incitat Zephyrus *ibid.* 271. undis in mediis versatur 64, 168. magnis curarum fluctuat

- ibid.* 62. pelagi cingentibus
ibid. 185. spumantibus *ibid.*
 155, 68, 3.
- Unde* negant redire quemquam
 3, 12. etc.
- Undique* quot omnes estis 42,
 2. et al.
- Ungo*: uncti quod habebat Gal-
 lia 29, 4. uncta patrimonia
 devorare *ibid.* 23. — unctius
 caput referret 10, 11.
- Unguento*: unguentate marite
 61, 142.
- Unguentum* dabo 13, 11. un-
 guentis expers coma 66, 78.
- Unguis*: ungui tenui carptus
 flos 62, 43. unguibus a tuis
 reglutina 23, 9.
- Unicus*: unica amicitia 100, 6.
 fama 61, 228. unicam ami-
 cum me habuit 73, 6. flet
 filium mater 39, 5. unice
 gnate 64, 215. imperator 29,
 12. etc.
- Unigena* Memnonis ales equus
 66, 53. unigenam Phoechi re-
 linquens 64, 301.
- Unus* caprimulgus 22, 10. Ita-
 lorum 1, 5. una atque altera
 hiems 68, 82. ex multis capsu-
 la *ibid.* 36. nox perpetua dor-
 mienda est 5, 6. salus haec
 est 76, 15. unius assis aesti-
 memus 5, 3. unni (pr. *unius*)
 pili facit 17, 17. uno huic
 domino serviamus 45, 14.
 unum hunc excipio 15, 13.
 atque unicum amicum ha-
 buit 73, 6. beatorum me
 facerem 10, 17. unum quod
 est pro tantis laboribus 31,
 11. in unam millia creverunt
 113, 3. unam acmen mavult
 Septimius 44, 21. e nobis
 abstulit 62, 32. amavit 58,
 2. uno plus seculo maneat 1,
 10. Catullo non contenta est
 68, 135. in lectula 57, 7.
- me quis felicior vivit? 107,
 7. saltu tot bona possideat
 115, 5. Septimio facit deli-
 cias 45, 23. verbo dicere
 67, 15.
- Urbanus* ille Suffenus 22, 9.
 homo *ibid.* 2. si esses 37, 104.
 urbana Caesaris macula 57,
 4. urbonum morbum habet
 39, 8.
- Urbs*: urbis Dardaniae vincula
 solvere 64, 368. in urbem
 portat capella ubera 20, 11.
 urbe captâ 62, 24. ex totâ
 ruentes 64, 333. urbes bea-
 tas perdidit otium 51, 16.
 ad claras Asiae volemus 46,
 6. urbibus in suis 18, 3. in
 summis 64, 8.
- Urgeo*: urget nemo gravius et
 acerbius quam etc. 73, 5.
- Urind* Hiberâ defricatus deus
 37, 20.
- Uro*: uror impensius 72, 5. uri-
 tur et loquitur 83, 6. flama
 in pectore intimo 61, 177.
- Urticâ* me recuravi 44, 15.
- Usquam* quasi sit nulla 17, 20.
- Usque* pipilabat passer ad do-
 minam 3, 10. et al.
- Usquedum* in sinum tuum fugi
 44, 14. etc.
- Usquequaque* renidet Egnatius
 39, 2. et 15.
- Ustor*: ustore ab semiraso tun-
 deretur 57, 5.
- Ustulo*: ustulanda scripta lignis
 infelicibus 86, 8.
- Usus* si veniat 98, 3.
- Uterque* Neptanus 31, 3. no-
 strâ 50, 4. utriusque petiti
 eopia facta est 68, 39. utrum-
 que in pedem incidisset Iup-
 piter 4, 20. malum nactus
 est 71, 4. utriusque gemelli
 57, 6. utrisque maculae pa-
 res *ibid.* 3.

Utinam ne puppes tetigissent litora 64, 171. etc.
Utor bene 10, 32. uteris non belle manu sinistra 12, 2.
Utpote quae fallaci excita somno 64, 56 etc.
Utrum sit, an non sit, nescit 17, 22.
Uva dulcis 20, 8. rubens 19, 14. uvam mitem educat vitis 62, 50. uvis nigerrimis diligentius asservanda 17, 16.
Uvidulus: uvidulam a fletu me posuit 66, 64.
Uxor Meneni 59, 2. in thalamo est tibi 61, 192. uxorem patrum perdepuit Gellius 74, 3.

V.

Vaccula tener profundit sanguinem 20, 14.
Vacus: vacua in algâ non quisquam apparet 64, 168.
Vado: vadit fremit Atys 63, 86. vaga *ibid.* 31.
Vadam: ad vada reditum tetulit 63, 47. vada pellit remis 64, 58. lassa puppi decurrere *ibid.* 5.
Vagor: vagari mens aevet 46, 7.
Vagur animi Atys 63, 4. Liber 64, 391. vaga cohors 63, 25. vadit Atys *ibid.* 31. vagi solis lumina 64, 272. vago certamine cursus victor *ibid.* 341. malo suspendam lintea *ibid.* 325. pedem refringit virgulta 63, 86. discedebat 64, 278. vagâ nocte 61, 117. vaga pectora 63, 13. vagis ventis credita dicta 65, 17.
Valde: nil mihi tam valde placeat 68, 77. etc.
Valeo: valetis bene 23, 7. vale

puella 8, 13. in perpetuum 101, 10. valete hinc interea 14, 21. dulces comitum coetus 46, 9. valeat cum moechis puella 11, 17. valere ipse opto 76, 25. valens soror 83, 2. valentem iuventam exerceat 61, 234. valente brachio 20, 20.
Vallis: valle de pronu volutus rivus, 68, 59. sub alarum habitat caper 63, 6.
Vanesco: vanescere luctum nolite pati 64, 199.
Vanus: vanis ventis lactantem cornua prostravit 64, 111.
Vappa cum isto satis famem tulistis? 28, 5.
Vario: variabunt pectora palmis 64, 352. variata figuris vestis *ibid.* 50.
Varius: vario in divitis hortulo 61, 91. coeli lumine 66, 59. varii sermones incidere nobis 10, 6. variae viae reportant profectos 46, 10.
Vasto: vastabat moecia Troica 64, 347. vastatam lines Assyrios iverat 66, 12.
Vastus: vasta Charybdis 64, 156. vasto mari 31, 3. vasta maria 63, 48. vastos in pelagi aestus aciem protenderet 64, 127.
Vecors furor 15, 14. recordem rixam excitare 40, 4.
Vegetus: vegetis sonipedibus pepulit Sol umbras 63, 41.
Vehemens est Dea 50, 21.
Veho: vectus per aequora 101, 1. rete super maria 63, 1. vecta ratis ad litora 64, 121.
Vellus: vellera mollia lanae custodibant calathisci 64, 320.
Velo: velabat pulvinar amictu vestis 64, 267. velatum fron-

- de vestibulum *ibid.* 294.
 amictu pectus *ibid.* 64.
Velum: veli inflati lintea 64,
 244. vela candida *ibid.* 235.
Vclut prati ultimi flos 11, 22.
et al.
Vena: venas ferri sub terra
 quaerere 66, 49.
Vendito: venditare asse nates
 33, 8.
Vendo: vendat cum gente Ca-
 tullum 79, 3. vendere se
 106, 2.
Venenum vitae crudele 77, 5,
 veneni dolos 23, 10. plenam
 orationem legit 44, 12. ve-
 nena omnia colligam 14, 19.
Veneror: veneretur Divos car-
 minc 90, 5.
Venia: veniam pudentem peto
 15, 2.
Venio: venis iam 61, 202. ven-
 nit aura secunda 68, 64. do-
 minm puella *ibid.* 144. villi-
 cus 20, 20. venimus ut luc
 10, 5. fessi ad larem 31, 9.
 veniunt hero gaudia 61, 116.
 venisti domum 19, 3, 5. ve-
 nere optatae lucas 64, 32.
 veniam obvius leoni 45, 7.
 veniet iam virgo 62, 4. veni
 huc laetus 61, 9. venite in
 iguam 36, 18. veniam iole,
 ad te meridiatum 32, 3. ven-
 nias, licet, marite 61, 191.
 veniat Veronam 35, 3. si
 usus 98, 3. veniret ad hunc
 lacum 4, 23. venissent an-
 nua sacra 64, 389. venire
 flammeeum video 61, 122. ven-
 nieus rursus hiems 68, 82,
 venientem ab Oceano diem
 viderit 61, 90. ventum est
 ad rei subsellium 39, 2.
Venor: venanda carmina stu-
 dioso animo 116, 1.
Venter dedit tussiam 44, 8. ven-
 tre mendaci falsum puerpo-
 rium 67, 48.
Ventito: ventitabas, quo puella
 ducebat 8, 4.
Ventosus: ventosum aequor 64,
 12. ventosae procellae lin-
 quens promissa *ibid.* 59.
Ventus: ventum horribilem I
 26, 5. in vento scribere 70.
 4. crescente 64, 275. vesu-
 nicente 25, 13. venti aërii 64,
 142. ventorum cursum re-
 quire 25, 28. flamine pulsae
 nubes 64, 240. ventis con-
 crederet gnatum *ibid.* 213.
 vagis credita dicta 65, 17.
 vanis iactantem cornua 64,
 111. ventos dicta inrita ferre
 sinis 30, 10.
Venustas nulla in tam magno
 corpore est 86, 3.
Venuste est inchoata magna
 Caecilio mater 35, 17.
Venustus homo 22, 2. venusta
 Sirmio 31, 12. soror 89, 2.
 venustum se esse facit 97, 9.
 venuste noster 13, 6. — ve-
 nustiorum hominum quan-
 tum est 3, 2.
Ver refert tepores 46, 1. iucun-
 dum ager florida aetas 68,
 16. vere ponitur mihi co-
 rolla 20, 6. florido ponitur
 mihi corolla 19, 10.
Verber: verbera tua patere 63,
 81.
Verbosus: verbosa loquela gau-
 det Venus 55, 20 verbosus
 quod dicitur 98, 2.
Verbum non faciet 74, 6. verbo
 uno dicere 67, 15. verba no-
 stra audias 61, 98. quae lo-
 centa es! 66, 29. talia mctue-
 bant 84, 9.
Vere candidi tibi falsere dies
 8, 8. *et al.*
Verecundus: verecundae herae
 rara feremus furta 68, 136.

- Vereor*: vereris crura ponti-
culi 17, 2. veremur nihil
istos 15, 6. verita non est
scelerare penates 64, 405.
vereberis hunc Deum 20, 16.
- Veridicus*: veridicum oraculum
pandunt sorores 64, 327.
veridicos cantus edebant Par-
cae *ibid.* 307.
- Vernus*: verna aura educit co-
lores distinctos 64, 90.
- Vero*: tum vero facito 64, 231.
et al.
- Verpā* nihilo minore farti estis
28, 12.
- Verpus* ille Priapus 47, 4.
- Verro*: verrentes aequora pal-
mis abiignis 64, 7.
- Versiculus*: versiculos nihil ne-
cesse est 16, 6. delicatos
scribens 50, 4. versiculis ex
meis nūc parum pudicum pu-
tatis 16, 3.
- Verso*: versabat turbine fusum
64, 315.
- Versor*: versatur in nūdis me-
diis 64, 167. versarer toto
lecto 50, 12. versantem me-
dio in leti turbine eripui
64, 149.
- Vernus*: versa lepido ad coe-
lum vocare 6, 17. versus
longe plurimos facit 22, 3.
- Vertex*: verticis flavi exuviae
66, 62. a vertice solvent
crines 64, 351. de tuo cessi
66, 39. e Bereniceo caesa-
riem vidit *ibid.* 8. dominae
abfore *ibid.* 76. flavo reti-
nens mitram 64, 63. mon-
tis pellucos rivus 68, 57.
e Pelii advenit Chiron 64,
279. Peliaco prognatae pi-
nus 64, 1. scopulorum se
praecipitem iecit *ibid.* 245.
summo Parnassi *ibid.* 391.
verticibus praeruptis *ibid.*
298.
- Verto*: vertor in occasum 66,
67.
- Verum* nescio, quid scorti di-
ligis 6, 4. *et al.*
- Verus*: vera si est religio Per-
sorum 90, 4. vera si nūn-
tiantur 35, 11. non gemunt
66, 18. non tegam. *ibid.* 72.
— sive verius Tiburs sis
44, 5.
- Vesano*: vesaniente vento de-
pressa navis 25, 13.
- Vesanus*: vesana flamma tor-
reret medullas 100, 7. ve-
sano Catullo satis superque
est 7, 10.
- Vestibulum* velatum fronde 64,
294. vestibuli regia tecta
ibid. 277.
- Vestigium*: vestigia candida
permulcens lymphis 64, 162.
divum me premunt 66, 69.
dulcia rixae nocturnae *ibid.*
13. errabunda regens filo
64, 113. flammae cervae
praevertet cursu *ibid.* 342.
veteris poenae extennata
ibid. 296.
- Vestis* decorata figuris 64, 266.
pura 68, 15. variata figuris
64, 50. vestis rarae munere
labefactes illam 69, 3. vestem
funestam deponant antennae
64, 234. veste sub molli lo-
catum malum 65, 21. pur-
purea consternens cubile 64,
163. reiecta tradite papillas
66, 81.
- Veternum* stolidum excitare
17, 24.
- Vetulus*: vetuli Falerni mini-
ster 27, 1.
- Vetus* nomen 61, 213. veteris
Batti sepulcrum 7, 6. grabati
pedem in collo collocare 10,
22. ploxemi gingivas habet
97, 6. poenae vestigia 64,
296. veterem in dominum

- fidem deseruisse 67, 8. veteres amores renovamus 96, 3. veterum scriptorum carmine Musae oblectant 68, 7.
- Vexo*: vexarentur malis moenia 64, 8.
- Via*: viam vorabit 35, 7. de via mulier 25, 5. viae variae reportant diverse profectos 46, 10.
- Viator* hunc Deum verberis 20, 2, 16: viatori lasso dulce levamen rivus 68, 61.
- Vibro*: vibrare iambos truces 36, 5.
- Vicinus* Priapus dives est 19, 20.
- Vicis*: vicem mitrac non carans 64, 69.
- Victima* succumbens ferro 64, 370.
- Victor* certamine cursus 64, 341.
- Victoria* amat curam 62, 16.
- Video*: quantum video 28, 11. laborem frustra sumtum 116, 5. vides quem tuto 20, 3. quod perisse 8, 2. vident ut faces quatiunt comas 61, 77, 98. videt nil stupor meus 17, 21. non se esse maritum 78, 5. qui praekonem cum bello puero 106, 1. non videmus manticam in tergo 22, 21. videtis quem hospites 4, 1. quam turpe incidere 42, 7. vident sidera furtivos amores 7, 8. videbam non hanc tibi esse matrem 91, 5. vidi eas voltu sereno 55, 8. vidit quis beatiores? 45, 25. liquidâ mente Atys 63, 46. puella se vovere Divis 36, 9. vidistis rapere coenam de rogo 59, 3. viderunt Nymphas mortales 64, 16. videbis haec? 29, 5. videat quisvis 67, 16. viderit venientem ab Oceano diem 61, 90. videre lucem 50, 12. quemcumque in re quadam Suffenum 22, 19. quis hoc potest 29, 1. te iu tuto 31, 6. videor venire flammum 61, 122. videtur Suffenus rursus fossor 22, 11. ille par deo 51, 1. videbatur modo scurra 22, 13. videberis quoi bella? 8, 16. — visum ut tum repente mihi est 10, 3.
- Viduus*: vidua vitis 62, 49. viduas noctes 6, 6.
- Vigeo*: vigeant mandata memori corde condita 64, 232.
- Vigilo*: vigilat custodia 62, 33.
- Vili*: vilior es mihi et levior 27, 6.
- Villa* suburbanâ tuâ libenter fui 44, 7.
- Villulus* venit 20, 19.
- Villula* ad Austri flatus opposita 26, 1. villulam pauperis heri tuor 20, 4. palustreum nutrivit 19, 1.
- Vimen*: vimine iunceo tectant villulam tuor 19, 2.
- Vinctio*: vincta strophio papillas 64, 65.
- Vinco*: vicisti sola magnos furores 68, 12. vincemur igitur iure 62, 16.
- Vinculum*: vincla urbis Dardaniae 64, 368.
- Vindex*: vindice poenâ multantes facta 64, 192.
- Vinea* humilis purgatur rastris 64, 39. vineam tueri 19, 18.
- Vinum*: vini perniciēs lymphae 27, 6. per vinum reddens mutua 50, 6. in vino non belle uteris sinistra 12, 2. non sine vino coena 13, 5.
- Violae* luteae mihi sunt 19, 12.
- Violo*: violasse cubile nati 67, 23. fidem sanctam 76, 3.
- Vir* levis 61, 102. sterilis 63,

69. tuus quae petet, ne ne-
ges 61, 152. toro tibi accu-
bans *ibid.* 172. prior illam
attigerat 67, 20. viri beata
domus 61, 157. cubile ade-
ant *ibid.* 183. sermones fi-
deles esse nulla speret 64,
144. ipsius ex gremio demta
68, 146. viro cara puella
62, 58. dulci iucunda ianna
61, 1. flavo conciliata 68,
130. iuranti nulla femina
credat 64, 143. ad virum
rapis virginem 61, 3. mit-
tens 66, 29. sine viro re-
licta membra 63, 6. amisso
68, 80. novo invisente proe-
lia 66, 20. praesente 83, 1.
solo contentas vivere 111,
1. viri quod pepigere 62,
28. virum facta 64, 192. et
virtutum cinis Troia 68,
90. viros primores Argi-
vorum ad se ciebat Troia
ibid. 88.
- Virco*: vireret vestibulum fron-
de velatum 64, 294. vireas
spica 19, 11. virente pam-
pino dulcis uva 20, 8. vi-
rentium silvarum domina
34, 10.
- Virgatus*: virgati calathisci 64,
320.
- Virgineus*: virgineam sonam
solvere 67, 28. virgineis de
exuviis gesserat rixam 66,
14.
- Virginitas* tota non tua est 62,
62. virginitate longa foret
Hebe 68, 116.
- Virgo* bona 61, 20. patrona 1,
9. regia 64, 86. Rhamnusia
ibid. 336, 66, 71. 68, 77. iam
veniet 62, 4. dum intacta,
cara suis est *ibid.* 45 *et al.*
virginis e gremio procurrit
malum 65, 20. percussae ar-
tus 64, 365. virginem tene-
- ram rapis ad viros 61, 4.
virgine a parva cognoram 66,
26. virgines solvunt sinus
61, 53. claudite ostia *ibid.*
231. integrae *ibid.* 37. vir-
ginibus a doctis sevocat mo-
cura 65, 2.
- Virgultum*: virgulta refringit
pede 63, 86.
- Viridantia* Tempe linques Pe-
neus 64, 286.
- Viridis* Idae loca colam? 63,
70. viridem ad Idam citus
adit chorus *ibid.* 30. viri-
dissimo flore puella 17, 14.
Virtus fervida 64, 218. vir-
tutum omnium cinis Troia
68, 90. virtutes egregias sa-
tebuntur matres 64, 349. he-
rorum indicat vestis *ibid.* 51.
virtutibus magis augens 64,
324. testis erit Scamander
ibid. 358.
- Vis*: vi iaciunt capita Maena-
des 63, 23.
- Viso*: visit quae 64, 55. visam
te incolumem 9, 6. visere
coctus tales 64, 408. non se
credit *ibid.* 55. portum *ibid.*
211. quod par est 62, 9. vi-
sens monumenta Caesaris 11,
10. maria vasta 63, 48. vi-
sum ad suos amores me du-
xerat 10, 2.
- Vita* quae tibi manet? 8, 15.
mea 45, 13. 109, 1. tua et
tu sitis felices 68, 155. vitae
spatium 63, 90. venenum
crudele 77, 6. vitae meae
maledicere 104, 1. vitam
agam 63, 71. egi puriter 76,
19. vitâ hâc quid magis op-
tandum 107, 8. pro dulci
talâ reddis praemia? 64,
155. longa iucundior gnate
ibid. 215. totâ producere foe-
dus 109, 5. vitâ dulcius con-

- iugium 68, 106. frater amabilior 65, 10.
- Vitis* lenta 61, 107. vidua nascitur in nudo arvo 62, 49.
- Vito*: vitans onus iugi iuvenca 63, 33.
- Vitta*: vittae niveae residebant vertice 64, 310.
- Vivo*: vivis molesta 10, 33. vivit quis me felicior? 107, 7. vivimus Romae 68, 34. vive nec miser 8, 10. vivite bene 61, 233. vivat cui soror tam valens 89, 2. valeatque 11, 17. vivamus atque amemus 5, 1. vivere abrupto coniugio 68, 84. hac vivā dulce est *ibid.* 160. contentas viro solo 111, 1.
- Vivus*: vivā quā vivere dulce est 68, 160.
- Vix* tandem tollit lumina *Vesper* 62, 2. *et al.*
- Vocationes* quaerunt sodales mei 47, 7.
- Voco*: vocat me *Sextius* 44, 21. vocat dominam domum 61, 31. vocaret anra laeva sive dextera 4, 20. vocare ad coelum versu 6, 17.
- Volatilis*: volatiles huc adde 55, 27.
- Volatus*: volatu *Pegaseo* ferar 55, 24.
- Volito*: volitabat *Iacchus* 64, 252. volitare suavit vaga cohors 63, 25. volitantem flamine cursum facit 64, 9.
- Volo*: volens ad *Asiae* claras urbes 46, 6. volare sive palmulis sive linteo 4, 5.
- Volo* te ad coelum vocare 6, 17. accipiat cogitationes 35, 5. rideat 61, 216. si vis 55, 21. nos perdere 98, 5. vult non iam illa 8, 9. numerare millia ludi 61, 209. volumus scire 67, 18. volunt non longe abesse 66, 32. volebas quae tu 8, 7. voluisti amare 40, 8. quod voluit, fecit 74, 5. vellet non seculare vir a te 61, 104. velim potē 20, 19. dicas *Caecilio* 35, 2. velit supponisse scmur 69, 2. esse pudica 76, 24. vellem omnia tibi displicere 54, 4. velles dicere 6, 3. vellet intescere pectus 64, 138. velle nec *Iovem* praes me tenere 72, 2. bene mereri desine 73, 1. placere nil studeo 93, 1. bene queam tibi 75, 7. voleute te 61, 64, 69, 74.
- Volt*: vid. *Fult*:
- Voluntas* coelitem feret 11, 13.
- Voluptas* si qua est recordanti 76, 1.
- Volvo*:olvebat animo curas 64, 251. volutus rivus de pronā valle 68, 59.
- Vomer*: vomere promo convellit taurus glebam 64, 40.
- Vorago* lacus limpidissima 17, 11. voragine tenaci mula derelinquit solcam *ibid.* 26.
- Vorax* et alio 29, 2, 6. es *ibid.* 11. voraciore culo est filius 33, 4.
- Voro*: vorabit viam 35, 7. vorare tenta viri 80, 6.
- Vortex*: vortice amoris tanto te absorbens aestus 68, 107.
- Votum* redditum et acceptum 36, 10. solveite *ibid.* 2. voto maligno servisse ferunt 67, 5. vota suspendit tacito labe 64, 104. facta 4, 22. pristina 66, 38.
- Voveo*: vorit dataram scripta *Vulcano* 36, 4. vovere iocose *Divis* *ibid.* 10.
- Vox* cymbalū sonat 63, 21. vocem supplicis contentam haberes 60, 4. voce promis-

- sa dedisti 64, 139. altiore
conclamate 42, 18. clariso-
nâ pellentes vellera 64, 321.
furtivâ loquentem audivi
67, 41. moestâ adlocuta pa-
triam 63, 49. tinnulâ con-
cinens carmina 61, 13. vo-
ces profudit pectore 64, 202.
clarisonas fudisse e pectore
ibid. 125. missas audire *ibid.*
166.
- Vulgus*: non, ut vulgus, te
dilexi 72, 3. vulgi in ora
pervenias 40, 5.
- Vulturium* suscitât nepos a ca-
no capite 68, 124. vulturio
avido sit data lingua exsecto
108, 4.
- Vultus*: vultus feri Nereides
64, 14. vultum genitoris lin-
quens filia 64, 117. vultu
declarant gaudia *ibid.* 34.
sereno eas vidi 55, 8.

Z.

- Zona*: zonam diu ligatam sol-
vit malum 2, 13. virginem
solvere 67, 28.
- Zonula* solvant virgines sinus
61, 63.

INDEX

NOMINVM PROPRIORVM.

A.

- Aeme* (puella Septimio amata)
de ea 45.
- Achilles*, expers terroris 64,
339.
- Achivi*, fessi 64, 367.
- Adria* (pro mari adriatico) 36,
15.
- Adriaticum*, adriatici minacis
litus 4, 6.
- Aetacaeus*, aetacae fines 64, 3.
- Aegeus* (Thesei pater) 64, 213.
- Aegyptus* 66, 36.
- Aemilius* (homo impurus, ad
quem 97).
- Aethiops*, Memnon 66, 52.
- Aganippe* (fons Musis sacer),
frigerans, 61, 30.
- Alpes* altae 11, 9.
- Alphenus* vid. *Varus*.
- Anaestris* (urbs Paphlagoniae)
Pontica 4, 13.
- Amathus* (urbs Cypri) 36, 14.
- Amathusia* (Venus) duplex 68,
31.
- Amor* 45, 8.
- Amphitrite*, rudis 64, 11.
- Amphitryoniades* (Hercules)
falsiparens 68, 112.
- Ancon* (urbs in agro Piceno)
36, 13.
- Androgeus* (androgeus, Mi-
nois filius) androgea cae-
des 64, 77.
- Antimachus*, (poeta graecus)
tumidus 95, 10.
- Antius* (C. Restio actor) 44, 11.
- Aonius* specus 61, 28.
- Apeliota* (ventus) 26, 3.
- Aquinus* (malus poeta) 14, 18.
- Araber* molles, 11, 5.
- Argivi* 68, 87.
- Argivus*, argiva pubes, 64, 4.
- Ariadne* 64, 54.
- Ariadneus*, Ariadnea tempora
66, 60.
- Arrius* (homo insulsus, de quo
84.)
- Arsinoë*, (Ptolemaei uxor, sub
nomine Chloridis ab Aegy-
ptiis culta) 66, 54.
- Asia* capta 66, 36.
- Asius* (Asia palus Lydiae) Asia
myrthus 61, 22.
- Asinius* (homo furax ironico
Marrucinus dictus 12, 1. ad
eum 12.)
- Assyrius* odor 68, 144. Assyrii
fines 66, 12.
- Atax* (fluvius Galliae Narbo-
nensis) 95, 5.
- Athenae* carae 64, 81.
- Athos*, (mons Macedoniae) 66,
46.
- Atys*, de quo 63.
- Aufilena* (meretrix) ad quam
110, 111.
- Aufilena* (puella formosa 100,
1.)
- Aufilenus* (eius frater) 100, 2.
- Aurunculia*, 61, 86. vide *Iulia*.

B.

- Balbus*, 67, 3.
Battiades (Callimachus) 65, 16, 66, 2.
Battus (heros Cirenensis) vetus 7, 6.
Berenice, (Ptolemaei uxor) de eius coma 66.
Bereniceus vertex 56, 8.
Bithyni 31, 5.
Bithynia, 10, 7.
Bononiensis Rufa 59.
Bootes tardus 66, 67.
Boreas saevus 26, 3.
Britanni, ultimi et horribiles 11, 12.
Brittania ultima 29, 4, Brittaniae 29, 21.
Brixia mater amata Veronae 67, 34.

C.

- Caecilius* (amicus Catulli) ad quem 35.
Caesar (C. Julius) magnus 11, 10. ad eum 29, 54, 93.
Carsius (malus poeta) 14, 18.
Callisto, virgo Lycaoniae 66, 66.
Calvus (C. Licinius, amicus Catulli) iucundissimus 14, 2. salaputium disertum 53, 5. ad eum 14, et 50 et 96.
Camerius (amicus Catulli) ad quem 55.
Canopeus (Canopus urbs Aegypti) Canopœa littora 66, 58.
Castor gemellus 4, 27.
Cato (amicus Catulli) ad quem 56.
Catullus miser 8, 1. vesanus 7, 10.
Cecropius (Cecrops rex Athenarum) Cecropiae dapes 64, 79. puppes 64, 172.

- Celtiberia* (regio Hispaniae) canniculosa 37, 18.
Celtiberius, celtiberia terra 39, 17.
Ceres 63, 36.
Chalibes 66, 48.
Charybdis vasta 64, 156.
Chiron 66, 280.
Cicero (M. Tullius) disertissimus 49, 2.
Cinna (C. Helvius, amicus Catulli) de quo 45, ad quem 113.
Cnidus (urbs Cariae) arundinosa 36, 13.
Coelius (M. Rufus, amicus Catulli) ad quem 58, et 100.
Colchi 64, 5.
Colonia (urbs incerti situs) de qua 17.
Cominius (homo pravus) ad eum 108.
Conon (astronomus clarus) 66, 7.
Cornelius (Nepos) cui Catullus librum suum dicat 1, et forsan 102.
Cornificius (amicus Catulli) ad quem 38.
Cranon, (oppidum Thessaliae) 64, 36.
Creta 64, 82. Cretum custos (Talus Gigas) 55, 23.
Croesus 115, 3.
Cupido 68, 133.
Cupidines 3, 1, 13, 12.
Cybele 63, 9.
Cyclades 4, 7.
Cycnaeus, cycnaea specula 67, 32. ubi vide sis annotationes.
Cylleneus (Cyllene, mons Arcadiae) Cilleneum Pheneum 68, 109.
Cyrenae (urbs Africae nobilis) Inscriciferæ 7, 4.
Cytorius, cytorium iugum 4, 11.
Cyturus (mons Paphlagoniae) buxifer 4, 13.

D.

- Dardanius* (Dardanus Troiae conditor) Dardania urbs 64, 368.
Daulias (Philomela, apud nostrum Progne) 65, 14.
Delius (Delus insularum Cycladum media) Delia oliva 34, 14.
Delphi 64, 393.
Dia (alias Naxos) 64, 52.
Diana, ad quam 34.
Dindymenus, Dindymena domina (Cybelle) 63, 13.
Dione (pro Venere noster usurpat) 56, 6.
Durrachium (urbs Macedoniae) Adriae taberna 36, 15.

E.

- Egnatius* (homo ineptus) in quem 39.
Emathius (Emathia vetus Thesaliae nomen) Emathia ops 64, 325.
Eous, Eoa unda (oceanus orientalis) 11, 3.
Erycina (Venus, a monte Eryce) ferens curas 64, 72.
Erythreus (Erythros regio Africae) Erythreus pulvis 61, 6.
Etruscus obesus 39, 11.
Eumenides 64, 193.
Eurotas (Laconicae fluvius) 64, 89.

F.

- Fabullus* (amicus Catulli) ad quem 13, et 28.
Falernium (nobile vinum) vetulum 27, 1.
Favonius (ventus) 26, 2. tepidus 64, 283.
Fides 30, 11.

CATVL. Carm.

- Flavius* (amicus Catulli) ad quem 6.
Formianus (Mamurra Formis oriundus) decoctor 41, 4. 43, 5.
Formianus (Formiae urbs Latii) Formiana macula 57, 4.
Formianus saltus 114, 1.
Fortuna secunda 64, 222.

G.

- Gallae* 63, 12.
Gallia Comata, 29, 3. Galliae 29, 21.
Gallicanus canis 42, 9.
Gallus (homo libidinosus) de quo 78.
Gellius (focidus homo) in quem 74, 80, 88, 90, 91, et 116.
Gnosius (Gnosus urbs Cretae, Gnosia littora 64, 172.
Golgius (urbs Cypri) 36, 14.
Gortynius (Gortynia metropolis Cretae) Gortynia lecta 64, 75.
Graccus, Graeca pubes 68, 102.

H.

- Hamadryades deae* 61, 23.
Harpocrates (Silentii deus) 74, 4. 102, 4.
Hebe 68, 116.
Helena 68, 87.
Heliconaeus collis 61, 1.
Hellespontius, Hellespontia ora 18, 4.
Hellespontus rapidus 64, 359.
Hercules 55, 13.
Heroës deam genus 64, 23.
Hesperus 62, 20.
Hiberi (gens Hispaniae) 9, 6.
Hiberus, Hibera carbasus 64, 27. praeda 29, 20.
Hibera urina 37, 20.
Hircani (Asiae populi) 11, 5.

N n n

- Hortalus* (amicus Catulli) ad quem 65.
Hydrochoos (signum Zodiaci) 66, 94.
Hymen et Hymenaeus 61, 4. seq. novus 66, 11.
- I.
- Iacchus florens* 64, 252.
Ida (mons Phrygiae) viridis 63, 30.
Idalium (nemus in Cypro) sanctum 36, 12.
Idrus (mons Cariae) 64, 301.
Iliacus, Iliaci muri 68, 86.
Indi extremi 11, 2.
India tosta 45, 6.
Indus dens 64, 48.
Ionius, Ionii fluctus 84, 11.
Ipsithilla (amica Catulli) ad quam 32. dulcis *ibid.* 1.
Itali, 1, 5.
Itone (opp. Thessal.) sanctum 64, 228.
Itylus (filius Terei) absumtus 65, 44.
Italia (iupta Manlio) in cuius nuptias 61.
Iuno maxima coelicolam 68, 138. *Lucina* (*Diana*) 34, 13.
Iuppiter aestuosus 7, 5. magnus 34, 6. omnipotens 64, 171. omnivolus 68, 140. secundus 4, 20. superus 55, 5.
Iuuentius (Iuvenis pulcher) ad quem 48, 24. 81, et 99. melilitus 99, 1.
- L.
- Ladas* (cursor in Olympiis) 55, 25.
Lampsacum (urbs ad Hellespontum) 18, 2.
Lanuvium (*Lanuvium* urbs Latii, ater atque dentatus 39, 12.
Laodania, amore flagrans coniugis 68, 74. pulcherrima *ibid.* 105.
Larissaeus (*Larissa* urbs Thessaliae) *Larissae* moenia 14, 36.
Larius (*Lar lacus* in Orobitis) *Larium* littus 35, 4.
Latmius (*Latmus* mous Cariae) *Latmia* saxa 64, 5.
Latonia (*Diana*) 34, 5.
Leo (sidus) saevus 66, 65.
Lesbia (amica Catulli) ad eam 5, 7, 51, 72, 75, 92, 107, 109.
Lesbius (forsan Clodius, homo certe impurus) de quo 73.
Lethaeus gurgis 65, 5.
Liber (avunculus Arrii) 84, 5.
Libo (homo foedus) 54, 15.
Libyssinus, *Libyssinae* montes 60, 1.
Libyssus, *Libyssa* arena 7, 3.
Licinius vide *Calvus*.
Ligurius 17, 19.
Lucina Iuno (*Diana*) 34, 13.
Luna 34, 16.
Lybia 45, 6.
Lycaonius (*Lycaon* rex Arcadiae) *Lycaonia* virgo (*Callisto*) 66, 66.
Lydius, *Lydia* unda (*Lacus Benaeus*) 31, 13.
- M.
- Maenades* bederigerae 63, 23.
Maenas 63, 69.
Magnus (Cn. Pompeius) 55, 6.
Magus 90, 1.
Malius, *Malia* lymphæ (fons in *Thermopylis*) 68, 54.
Mamurra (amicus Caesaris, homo impurus) 29, 3. patricius 57, 2.
Manlius (*Aulus Torquatus*) in cuius nuptias 61. confectum.
Marrucini (*populi Italiae*) 12, 1.
Mavors 64, 395.
Medi 66, 45.

- Mela* (fluvius prope Brixiam) flavus 67, 33.
Memmius (C. Gemellus, homo nequam) 29, 9.
Memnon, Aethiops 66, 52.
Menenius 59, 2.
Mentula (nomen fictum, sub quo Mamurram exagitat Catullus) de eo 94, 95, 114, 115.
Minois (Ariadne) 64, 60 et 248.
Minos (rex Cretae) magnanimus 64, 85.
Minotaurus (monstrum a Pasiphaë genitum) 64, 79.
Mnemonides (Musae) 64, 288.
Musa Sapphica 35, 17.
Musae 64, 3.
- N.
- Naso* (homo impurus) ad quem 112.
Nemesis 50, 20.
Neptunine, (Thetis) pulcherrima 64, 28.
Neptunius, Neptunia vincla (Muri Troiae a Neptuno exstructae) 64, 368.
Neptunus uterque 31, 3.
Nereides aequoreae 64, 15.
Nicaea (urbs Bithyniae) aestuosa 46, 5.
Nilus septemgeminus 11, 8.
Nonius Struma (homo pravus) 52, 2.
Novum Comum (Urbs in Insurbria) 35, 8.
Nymphae marinae 64, 17.
Nysigena (Nysa urbs Indiae) Nysigenae Sileni 64, 253.
- O.
- Oarion* (Orion sidus) 66, 94.
- Oceanus* altus 66, 68. Nympharum genitor 88, 6.
Oetaeus (Oeta Mons Thessaliae) Oetaei ignes 62, 7. Oetaeae Thermopylae 68, 54.
Olympus (Mons Thessaliae, pro coelo usurpat Catullus) 62, 1.
Otho (homo illepidus) 54, 1.
- P.
- Parcae* 64, 307.
Paris 68, 103.
Parnassus (Mons in Phocide) 64, 391.
Parthi sagittiferi 11, 6.
Pasithea (Gratiarum una) 63, 43.
Pegasus volatus 55, 24.
Peleus Thessaliae columen 64, 26.
Pelias (Pelion mons Thessaliae) vertex 64, 1.
Pelion 64, 279.
Pelops periturus 64, 347.
Penelopeus (Penelope uxor Ulixci) Telemachus 61, 229.
Peneos (Thessaliae fluvius) 64, 286.
Perseus pennipes 55, 25.
Persicus, Persicum haruspicium 90, 2.
Phaëton flammatus 64, 292.
Pharsalia (regio Thessaliae) 64, 36.
Pharsalius, Pharsalia tecta 64, 36.
Phasis (fluvius Colchidis) 64, 3.
Pheneum (urbs Arcadiae) Cyleneum 68, 109.
Phrygius iudex (Paris) Phrygia domus 63, 20. Phrygium nemus 63, 2. Phrygii campi 46, 4. rivi 64, 345.
Phryx tibicen 63, 22.
Phthioticus (Phthiotis regio Thessaliae) Phthiotica Tempe 64, 35.

- Pimplaeus* (Pimpla fons Boeotiae) mous 105, 1.
Piraeus (Athenarum portus) 64, 74.
Pisaurum (oppidum Umbriae) 81, 3.
Piso (L. Calpurnius) 28, 1.
Pollio (Asinius) 12, 6.
Polyxenius (Polixena Priami filia) Polixenia caedes 64, 369.
Ponticus (Pontus regio Asiae) sinus trux 4, 9. Pontica praecida 29, 19.
Porcius (homo pravus) ad quem 47.
Posthumia (mulier vinolenta) 27, 3.
Posthumus 67, 35.
Priapus 18. Verpus (Piso) 47, 4.
Prometheus sollerti corde 64, 295.
Propontis 4, 9.
Protesilaëus (Protesilaus dux Graecus Troiano bello) Protesilaëa domus 64, 74.
- Q.
- Quintia* (puella formosa, sed insulsa) de qua 86.
Quintilia (Calvi amica) 96, 6.
Quintius (sodalis Catulli) ad quem 82.
- R.
- Ravidus* (Catulli rivalis, ad quem 40.) miscellus *ibid.*
Remus 23, 15.
Rhamnusia virgo (Nemesis a Rhamunte pago) 64, 396, 66, 71, 58, 77.
Rhenum gallicum 11, 11.
Rhesus (rex Thraciae) 55, 26.
Rhodus nobilis 4, 8.
Rhoeteus (Rhoeteum promontorium in Troade) Rhoetea littora 65, 7.
Roma 68, 34.
Romulus 28, 15. cinaedus (Caesar) 29, 5, 10.
Rufa (femina iufimi pretii) Bononiensis 59, 1.
Rufulus 53, 1.
Rufus (homo foedus) ad quem 69.
Rufus (falsus amicus) ad quem 77.
- S.
- Sabinus* (Italiae populus) 39, 10.
Sabinus, Sabinum fundum 44, 1.
Sacae (populi Seythiae proximi) 11, 6.
Saetibus (Saetahum urbs Hispaniae) Saetaba sodaria 12, 14, 25, 9.
Salisubuli (Salii Martis sacerdotes) 17, 6.
Sapphicus (Sappho poetria) Sapphica Musa 35, 16.
Saturnalia optimus dierum 14, 15.
Satyri Nysigenae 64, 251.
Scamandrus (fluvius in Troade) 64, 358.
Scylla latrans 60, 2. vorax 64, 156.
Scyros (insula in Aegaeo mari) 64, 35.
Septimius 45, 1.
Scrapis 10, 26.
Sextianus conviva 44, 10.
Sextius (homo insulsus) 44, 20.
Sileni Nysigenae 64, 253.
Silo (leuo) ad eum 103.
Simonideus (Simonides, philosophus) Simonideae lacrimae 39, 8.

Sirmio (peninsula in lacu Benaëo) venusta 31, 12.
Smyrna (Ginnae poema) 95, 5.
Socration ad quem 47.
Sol 63, 39.
Somnus 63, 42.
Struma Nonius 52, 2.
Suffenus (malus poeta) 14, 19.
Sulla (Corn. Epicadus, libertus) 14, 9.
Syriae 45, 22.
Syrius, Syrium olivum 6, 8.
Syri aperti 36, 12.
Syrtis 64, 156.
Stymphalius (Stymphalus palus Arcadiae) Stymphalia monstra 68, 113.

T.

Tagus (Lusitaniae fluvius) aurifer 29, 20.
Tappo (homo pathicus) 104, 4.
Telemachus (filius Ulissis) Pencilopeus 61, 229.
Tempe (regio Pelasgidis) Plithiotica 64, 35, viridautia *ibid.* 286.
Thetys cana 66, 70, ultima 88, 5.
Trucrus sanguis 64, 345.
Thalassius (Hymen) 61, 134.
Thallus (homo libidinosus) ad quem 25. cinaedus *ibid.*
Themis 68, 153.
Thermopylae Oetaeae 68, 54.
Theseus 64, 53.
Thespius (Thespie urbs Boeotiae) Thespie rupes (Helicon) 61, 27.
Thessalia 64, 26.
Thessalus, Thessala pubes 64, 288.
Thetis Neptuine 64, 28.
Thia (Solis mater) 66, 44.
Thiasus 64, 253.
Thracia horrida 4, 8.
Thyades evantes 64, 392.
Thynia (Asiae regio) 31, 5.

Thynus, Thynicatographi 25, 7.
Thyonianus (Thyone Bacchi mater) merus 27, 7.
Tiburis (Italiae populus) 39, 10.
Tiburis fœdus 44, 1.
Torquatus v. Manlius.
Transpadanus 39, 13.
Trivia (Diana) 66, 5. potens 34, 15.
Trinacrius, Trinacria Sicilia, Trinacria rupes (Actna) 68, 53.
Triton (lacus Thraciae) rapidus 64, 396.
Troia infelix 68, 99. nefas 68, 89. obscena 68, 99.
Troinguae 64, 356.
Troius, Troia tellus 65, 7.
Tyro (filia Salmonci) 64, 309.

U.

Umbra (populus Italiae) pastus 39, 11.
Urania (Musa) 61, 2.

V.

Varrus (Alphenus Varus) 10, 1. ad 9, 22 et 30.
Vatinianus, Vatinianum odium 14, 3. Vatiniana crimina 53, 2.
Vatinus (homo fatuus) 52, 3.
Veneres 3, 1.
Venus bona 61, 44. ponto creata 36, 11. sanguinis expers 66, 90. sancta 68, 5.
Verrannius (amicus Catulli) ad quem 9, et 28. optimus 28, 3.
Verona (urbs Galliae Togatae) 35, 3.
Verranniolus 47, 3. vide *Verrannius*.
Vesper 62, 1.
Vettius (L., homo putidus) 54, 2 ad eum 98.

470 INDEX NOMINVM PROPRIORVM.

Vibeni (homines nequam)
ad eos 33.

Virro (libidinosus homuncio,
ad quem 71.) miscellus 80, 7.

Volturnus (malus poëta) de quo
36.

Z.

Zephyritis (Arsinoë a marito

Zephyro) 66, 57.

Zephyrus 46, 3.

INDEX IN ANNOTATIONES

ET

VARIETATEM LECTIONIS.

A.

- A** pro Ah a librariis scriptum. V. L. 61, 46.
 Abducere et adducere permittantur A. 75, 5.
 Abesse et abisse perm. V. L. 68, 85.
 Abire pro obire dicunt Romani. V. L. 66, 2.
 Ac et ad perm. V. L. 61, 31.
 Adspicere et accipere perm. V. L. 68, 13.
 Adulterii poena A. 15, 18.
 Aedes et sedes perm. V. L. 64, 48.
 Aeternus et alternus perm. V. L. 109, 6.
 Alis pr. alins, alid pr. alind A. 66, 28.
 Alter — ille pr. alter — alter A. 57, 4.
 Amaraeus A. 61, 7.
 Amastris A. 4, 13.
 Amathusia (Venus) cur duplex? A. 68, 51.
 Amor impotens quid? A. 35, 12.
 Amoris declarandi formulæ ab oculis petita A. 3, 5.
 Amphitryoniades cur falsiparens A. 68, 112. Phencum paludibus liberat. *ibid.*
 Aucon A. 36, 13.
 Androgeus, ci. fabula A. 64, 77.
 Augustus et augustus perm. V. L. 64, 80.
 Animae defunctorum Oceanum transituræ creditæ V. L. 66, 63.
 Antinachus Thebaida scripsit A. 95, 10.
 Antius (C. Restio) A. 44, 11.
 Anus adiective A. 9, 4. et A. 68, 46.
 Aquâ marinâ scelera expiantur A. 88, 6.
 Arabes cur molles? A. 11, 5.
 Arborea ducunt familiam A. 4, 15. genus iactant A. 64, 1. infelices A. 36, 8. his tribuitur vox A. 4, 12.
 Arsinoë sub Chloridis nomine ab Aegyptiis culta A. 66, 54. unde Zephyritis dicta sit? A. 66, 57.
 Asia palus A. 61, 22.
 Asinius Pollio A. 12, 6.
 Atalanta, duae fuerunt eiusdem nominis A. 2, 11.
 Athos mons A. 66, 44.
 Atqui et atque perm. V. L. 66, 25.
 Atyis, eius fabula A. 63. *argum.*
 Aurelius A. 11, 1.

- Comparatio amoris coniugalis cum vite arbori inbaccante A. 61, 106. frigescentis cum flore succiso A. 11, 21. flammæ rutilantis cum crinibus A. 61, 76. Magni numeri cum aristas A. 48, 5. puellæ cum hoedis A. 17, 15. myrto A. 61, 21. Venere A. 61, 98. cum uvis A. 17, 16.
- Componi, verbum in re funebri usitatum A. 68, 98.
- Concubinus nuptiæ iusso tondetur A. 61, 138.
- Consecutio temporum neglecta A. 64, 126.
- Conturbare de decoctoribus dicitur A. 5, 11.
- Cornu aduncum Phrygiæ tibiæ iunctum A. 64, 264.
- Corpus pro pectus a librariis substitutum V. L. 64, 221.
- Corruere active pro prosternere dicitur V. L. 68, 52.
- Crederet et tradere perm. A. 67, 9.
- Crepidæ carbatinae A. 98, 4.
- Cybelle A. 63. *argum*.
- Cynea arx A. 67, 32.
- Cyrene A. 7, 4.
- Cyturus A. 4, 13.
- D.
- Danlias Progne unde sic dicta A. 65, 14. dissensus in eius fabula *ibid*.
- De die pro multa adhuc die A. 47, 6.
- De et Di in verbis compositis sæpissime perm. V. L. 64, 208.
- Dedere A. 61, 59.
- Deprecor casui tertio iungitur A. 103, 3.
- Deprendi A. 56. 5.
- Desiderium puella dicitur A. 2, 5.
- Despuendi omen malum mos A. 50, 19.
- Destinatus A. 8, 19.
- Diana cur *siparis* et *ipensis* dicta? A. 34, 9. Trivia A. 34, 13. ei tribuitur aura frugum A. 34, 17. Sancta mater *teretis* et *ediacæ* dicta A. 34, 21.
- Dii littorales qui A. 4, 22.
- Diligere et amare quomodo differant A. 72, 4.
- Dindymus A. 63, 2.
- Dixerit pro dixisse videtur A. 84, 6.
- Dispicere A. 66, 1.
- Dissidium et discidium quomodo differant V. L. 66, 22.
- Dominae vocantur puellæ et uxores A. 61, 31.
- Ducere et dicere perm. V. L. 68, 8. ducebat et dicebat V. L. 8, 4.
- Dum, et cum perm. V. L. 64, 389.
- Durrachium A. 36, 15.
- E.
- Eoa unda A. 11, 3.
- Epithalamium quid? A. 61. *pag.* 178.
- Es et est perm. A. 67, 6.
- Etrusci unde obesi A. 39, 11.
- Expromere et exponere perm. V. L. 65, 3.
- Externus et extremus perm. V. L. 68, 100.
- F.
- Faces in pompa nuptiali prælatæ A. 61, 15.
- Facta et fata perm. V. L. 65, 9.
- Fescennina A. 61, 126.
- Fides dea A. 30, 11.
- Flagitare cum duobus casibus quartis A. 55, 8.

CATUL. *Carm.*

O O O

Flagrare et fragrare perm. V.

L. 68, 144.

Flammeum A. 61, 8.

Flos de iuvenili aetate A. 17,

14 A. 24, 1.

Fors et sors perm. V. L. 64,

367.

Fucus et succus perm. V. L.

64, 49.

Furiosorum cura a propinquis

suscipienda A. 41, 5.

Furius A. 11, 1.

G.

Galli feminino genere indu-

cuntur A. 63, 12.

Gallia comata A. 29, 3.

Gallianbicum metrum A. 63,

pag. 229.

Genae sletu tumidae A. 3, 18.

Gentiles qui? A. 18, 123.

Genus pro filius A. 61, 2.

Golgus A. 36, 14.

H.

H. positionem efficit A. 62, 4.

64, 20.

Harpocrates, eius fabula A. 74,

4.

Hecates coena in triviis ad di-

ripendam proposita A. 47, 7.

Hellespontus ostreis abundans

A. 18, 4.

Hiberi A. 9, 6.

Hippomenes, ei nupsit Atalanta

A. 2, 11.

Hircani A. 11, 5.

Horatii lectio vetus defensa A.

19, 4.

Horatio vetus lectio adserta V.

L. 66, 55.

Hostia *εφεστιαστος* A. 68, 76.

Hostias maioribus tantum diis

immolare licebat A. 19, 15.

Hymni in Appollinem et Dia-

nam a pueris et puellis de-

cantati A. 34, *argum.*

I.

Iam et tam perm. V. L. 68, 77.

Idalium A. 36, 16.

Idomenae duae A. 64, 178.

Idrus A. 64, 301.

In superfluum A. 55, 14.

Incessus meretricum turpis A.

42, 8.

Inchoare A. 35, 13.

Indomitus dicitur de feminis

intactis A. 58, 118.

Infinitivus gerundii loco sub-

stantivo iungitur A. 62, 3.

Insto inservit paraphrasi A. 66,

50.

Invietus et invitus perm. V. L.

64, 204.

Ipsulae V. L. 17, 6.

Ira ad mare translata A. 4, 9.

Irredivivus pro irreparabilis A.

17, 3.

Itone A. 64, 228.

Itylus A. 65, 14.

Iunctus et vinetus perm. V. L.

61, 68.

Iuppiter unde *εἰσως* A. 4, 20.

L.

Labans et labens perm. V. L.

63, 37.

Labor A. 31, 11.

Ladas A. 55, 25.

Lampsacum A. 18, 2.

Languor labans quid? V. L.

63, 37.

Lanuvinus A. 39, 12.

Laodamia, eius fibula A. 68, 74.

Larissa A. 64, 36.

Laserpicium A. 7, 4.

Latra usu Veneris exhausta A.

6, 13.

Levis et lenis perm. V. L. 64,

318.

Libelli pro tabernis librariis A.

55, 4.

- Libido in bonam partem A. 17, 5.
 Librorum partes et ornamenta A. 22, 5.
 Librorum praedectio ante editionem A. 44, 21.
 Liguri fossa A. 18, 19.
 Linen tangere malum omen A. 61, 166.
 Livius explicatus A. 30, 2, 31, 7.
 Lucina A. 34, 13.
 Ludi in Iovis honorem A. 64, 388.
 Lumen et limen perm. V. L. 64, 272. A. 66, 7.
 Lunae amor in Endymionem A. 66, 5.
 Luteum et lacteum perm. V. L. 19, 11.
 Luteus quid? A. 61, 194. color laetitiae index 61, 10.
 Lympha et Nympha perm. V. L. 61, 29.
- M.
- Maculae animi in vita contracta post mortem quoque conspicendae A. 57, 3.
 Maenades pro Gallis A. 63, 23.
 Magi ex concubitu matris cum filio procreandi A. 90, 4.
 Magistri convivii A. 27, 3.
 Malia lympba A. 68, 54.
 Malum gratum puellis ab amatoribus manusculum A. 65, 19.
 Mane, imper. ultima correpta V. L. 10, 24.
 Manceo cum casu tertio A. 8, 15.
 Manlius (Aulus Torquatus) A. 61 pag. 177.
 Mare pro abundantia rei cuiusdam A. 115, 2.
 Marrucinatorum fides A. 12, 1.
 Meubranae publicandorum librorum laevigantur A. 1, 2.
 Memmius (C. Gemellus), eius nequitia A. 10, 12.
 Mihi superfluum A. 24, 4.
 Millia facere A. 5, 10.
 Minerva cur *gauranensis*? A. 45, 7. cur patrona virgo? A. 50, 8. *calchys* A. 64, 8.
 Minos cur iniustus A. 64, 75.
 Minotaurus, in eo depingendo et describendo variant numeri et auctores A. 64, 73.
 Modus adversarium invadendi A. 116, 7.
 Morbus pro vitio A. 33, 7.
 Mos mortuos ianua versus collocandi A. 67, 6.
 Mucus et pituita quomodo differant A. 23, 17.
 Mugiles A. 15, 19.
 Munera Saturnalibus oblata A. 14, 4.
 Musae omnes fere sobolem produxere A. 61, 2.
 Mutare et mulctare perm. V. L. 12, 8.
 Myrtus Asia A. 61, 22.
- N.
- Nam et enim, non verisimile ea verba permutata esse V. L. 10, 26.
 Natorum cum parte similitudo maternae castitatis specimen A. 61, 121.
 Ne et nec perm. V. L. 64, 83, 68, 43.
 Nefas adiective dicitur A. 58, 88.
 Nemesis A. 50, 20.
 Neptunus duplex A. 31, 3.
 Nilus A. 11, 4.
 Nomina deorum pro eorum templis A. 10, 26.
 Non — sed pro non modo — sed etiam A. 41, 20.
 Novum Comum A. 30, 3.

- Nox et vox perm. V. L. 63, 21.
 Nuces iactandi mos A. 61, 128.
 Numen et nomen perm. V. L. 64, 134. 66, 7. numen et lumen *ibid.* numen et munus *ibid.*
 Nunc et non perm. A. 66, 21.
 Nuptae corollis cinctae A. 61, 6.
 Nutare de arboribus cunctis, non tantum conigeris V. L. 64, 289.
- O.
- Obscenus pro detestabilis A. 68, 99.
 Oculi nigri pars pulchritudinis A. 43, 2. ebrii A. 45, 11. tumidi fletu A. 3, 18. eorum osculatio intimi amoris signum A. 9, 7.
 Offirmare se A. 76, 11.
 Olim adiectivo arcte iungitur A. 96, 4.
 Omentum diis adoletum A. 90, 6.
 Onyx vasculum interdum significat A. 66, 83.
 Oraculum Iovis Hammonis A. 7, 5.
 Orcus omnia bella devorat A. 3, 14.
 Orgia unde sic dicta A. 64, 260.
 Oris et aris perm. V. L. 64, 132.
- P.
- Pallii usus in coenis A. 25, 6.
 Parthi A. 11, 6.
 Pedes lavare mulieres viris solebant A. 64, 162.
 Pegasus A. 55, 24.
 Peliasus vertex A. 64, 1.
 Perculi et pertuli perm. V. L. 68, 114.
 Perducere et producere perm. V. L. 109, 6.
 Persei alata talaria A. 55, 25.
 Pes exiguus pars pulchritudinis A. 43, 2.
 Pes in navigiis quid? A. 4, 21.
 Pctitor A. 44, 11.
 Phaedri locus explic. A. 54, 5.
 Phaselus A. 4, 1.
 Philoxenus Dionysii carminibus excruciat A. 44, argum.
 Pila cuilibet tabernae apposita A. 37, 2.
 Pisaura sedes moribunda cur? A. 81, 3.
 Piso (Cn. vel L. Calpurn.) A. 28, 1.
 Platanus in deliciis habita A. 64, 291.
 Plauti locus explic. A. 55, 6.
 Ploxemus A. 97, 6.
 Plusquamperfectum et Imperfectum iunguntur A. 66, 55.
 Poetae impii A. 14, 7.
 Polyxena A. 64, 369.
 Pompeius simpliciter Magnus vocatur A. 55, 6. ei. theatrum *ibid.*
 Pontica Caesaris praeda A. 29, 19.
 Ponticus sinus A. 4, 9.
 Pontus ob materiam navibus aedificandis aptam celebrata A. 4, 10.
 Posthumia A. 27, 3.
 Potens et impotens in amore A. 8, 9.
 Praepositiones neglectae V. L. 37, 10.
 Praetextati nuptam domum deducentes A. 61, 81.
 Prendere quid? A. 55, 7.
 Pretium pro dispendio A. 77, 2.
 Priapus navigationis praeses A. 17, 2.
 Pro et prae perm. V. L. 63, 383.
 Propontis A. 4, 9.
 Pueri, ita viri iuvenesque vocantur A. 12, 9.
 Pugilares A. 42, 5.

Q.

- Quamvis pro valde, admodum
A. 12, 5, pro quantumvis A.
103, 2.
Que — que pro tam — quam
A. 57, 2.
Qui pro quo V. L. 62, 20.
Quid et quod perm.
Quisquis pro quisque A. 58, 28.
Quotidianus prim. prodncitur
V. L. 68, 39.
Quam et quam perm. V. L.
66, 23.

R.

- Recoctus senis A. 54, 5.
Reddere pro dare A. 66, 37.
Rhamnusia virgo A. 66, 71.
Rhesi equi.
Rhodus A. 4, 8.
Romulus A. 29, 5.

S.

- Sacae A. 11, 6.
Suetabis A. 12, 14.
Salaputium A. 53, 5.
Salinum a veteribus purissime
conservatum A. 23, 19.
Salisubuli A. 17, 6.
Sallustius emendatus V. L. 29,
2.
Saltatio pompa nuptiali instituta
A. 61, 14.
Saturnalia A. 14, 15.
Scelerati a feris potissimum peti
creduntur A. 45, 7.
Scyllae duae fuere, quarum
p̄d̄m confunduntur A. 60, 2.
Scyros A. 54, 35.
Sed et et perm. V. L. 66, 22.
Sedere in malam partem V. L.
66, 22.
Sensit et sanxit perm. V. L.
64, 21.
Sempidis templum A. 10, 25.

- Sestiana dicta A. 64, 10.
Sidera supra montes orientia
et occidentia A. 62, 7.
Sileni Nysigenae A. 64, 253.
Sinistrae usus in furando A.
12, 1.
Sirmio A. 31, 1.
Smyrna poema Cinnæ, eius
argumentum A. 95, 1.
Solea mulierum A. 68, 72. So-
leae equorum ungulis non
clavis adfixæ, sed tantum
alligatae A. 17, 26.
Sperare pro timere A. 64, 140.
Sponsae iuvitæ raptæ A. 61, 3.
Sternulamenta omina fausta et
infausta A. 45, 8.
Struma Nonius A. 52, 2.
Symphalia monstra A. 68, 113.
Suetonii locus expl. A. 29. *ar-*
gum.
Sulla (Corn. Epicadus) A. 14,
9.
Syri A. 36, 12.

T.

- Tacitus et clamare de rebus
inanimatis A. 6, 7.
Tamen post voces etsi vel quam-
quam omitti solet A. 66, 75.
Tempe unde Phthiotica A. 64,
35.
Tempus (pars capitis) singulari
numero A. 61, 162.
Tener feminino genere V. L.
20, 14.
Terentius explic. A. 23, 5.
Terra corporibus defunctorum
iniicienda A. 64, 153.
Texere de navibus A. 64, 10.
Thallus A. 25. *argum.*
Theocriti locus expl. A. 11, 21.
Thetis num lubens nupta sit
Peleo A. 64, 20. Thetis et
Tethys quomodo differant A.
66, 20.
Thracia A. 4, 8.

Thyonianus cur Bacchus dictus

A. 27, 6.

Tibullus emend. et expl. A. 59,
3.

Tiburtinus ager A. 44, 1.

Tortus et totus perm. V. L.
64, 13.Trinacria unde Sicilia A. 68,
53.

Tuba pro tibia A. 63, 9.

Tum et cum perm. V. L. 64,
19 - 20.Tunc et nunc perm. V. L. 66,
24.

U.

Ululare de querentibus pariter
ac de gaudentibus dicitur
A. 63, 24.Unanimus et unanimis, exani-
mus et exanimis, inermis et
inermis saepe perm. V. L.
10, 4.Unguentis lectali innngi soliti
A. 6, 8. corum usus in con-
viviis A. 13, 10.Unus et imus perm. V. L. 61,
171. Unus pro totus plane is
qui esse debet V. L. 61, 171.
A. 22, 10. cf. Cicero de Leg.
1, 2.

Uria V. L. 36, 12.

Urina dentes defricant Celti-
beri A. 39. *argum.* et 18,

Ustor 59, 5.

Ut et ad perm. A. 66, 21. V.
L. 68, 84.

V.

Varrus A. 10, 1.

Vatinius A. 52, 3. omnium
bonorum in eum odium A.
14, 3.

Velle abundat A. 64, 138.

Veneres Cupidinesque cur ad
exequias citentur? A. 3, 2.Venti compar. cum equis equi-
tantes et alati finguntur A.
66, 54.Venus Appia V. L. 36, 12. *επι-
τυχεῖς* et *ἀνεμεῖος θυγάτρις* A.
36, 11. ad eius aram sangui-
nem fundere nefas habitum
A. 66, 91. eius tactu omnia
fiunt immortalia A. 66, 56.

Venustas A. 87, 3.

Versiculi a librariis ob repe-
titionem verbi omisi V. L.
49, 6.Vestes raræ mneri puellis da-
tae A. 69, 3.Vexare et versari perm. V. L.
64, 80.Vibennii A. 23. *argum.*Victus et vinctus perm. V. L.
64, 125.Vinciendi notio ad amorem tran-
slata A. 61, 33.Virgilius expl. et emend. A. 66,
54. eiusd. locus expl. 50, 6.
66, 54. Virgilio vetus lectio
adseritur A. 37, 1.

Visere ad aliquem A. 10, 1.

Volusii annales A. 36, 1.

Z.

Zonam quam ob causam virgi-
nes gerant A. 2, 13. soluta
61, 53.

INDEX CATVLLIANVS

SECYNDVM INITIA CARMINVM

DIGESTVS.

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
A men Septimius, suos amores,	XLV	109
Adeste, hendecasyllabi, quot estis	XLII	102
Alphene immemor atque unaniuis false sodalibus,	XXX	76
Amabo mea dulcis Ipsithilla,	XXXII	79
Annales Volusi, cacata charta,	XXXVI	88
Ann̄ sana illa puella defutura	XLI	100
Aufilena, bonae semper laudantur amicae:	CX	345
Aufilena, viro contentas vivere solo,	CXI	346
Aureli, pater esuritionum,	XXI	59
Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,	CIII	339
Bononiensis Rufa Rufulum fellat,	LIX	137
Commoda dicebat, si quando commoda vellet	LXXXIV	316
Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo,	XXV	64
Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,	LVIII	136
Coelius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,	C	336
Coenabis bene, mi Fabulle, apud me	XIII	35
Collis o Heliconei	LXI	142
Commendo tibi me ac meos amores,	XV	40
Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant	CXIII	348
Credis, me potuisse meae maledicere vitae,	CIV	339
Cum puero bello praekonem qui videt esse,	CVI	341
Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,	LXXXIII	303
Dianae sumus in fide	XXXIV	83
Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,	LXXII	301
Disertissimae Romuli nepotina	XLIX	116
Egnatius, quod candidos habet dentes,	XXXIX	96
Ego haec, ego arte fabricata rustica,	XX	52
Etsi me assiduo confectum cura dolore	LXV	249

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Fluvi, delicias tuas Catullo,	VI	15
Formiano saltu non falso Mentula dives	CXIV	349
Furi et Aureli, comites Catulli,	XI	29
Furi, quoi neque servus est, neque arca,	XXIII	60
Furi, villula nostra non ad Austri	XXVI	67
Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux	LXXXVIII	310
Gellius audierat, patrum obiurgare solere,	LXXIV	304
Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater	LXXXIX	321
Hesterno, Licini, die otiosi	L	117
Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,	XIX	50
Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,	XVIII	48
Iam ver egelidos refert tepores,	XLVI	112
Ille mihi par esse Deo videtur,	LI	121
In te, si in quemquam, dici pote, putide Vetti;	XCVIII	333
Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem	CIX	344
Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam	XCII	324
Lesbia mi presente viro mala plurima dicit:	LXXXIII	315
Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,	LXXIX	311
Lugete, o Veneres Cupidinesque,	III	7
Male est, Cornifici, tuo Catullo;	XXXVIII	94
Marrucine Asini, manu sinistra	XII	32
Mellitos oculos tuos, Iuventi,	XLVIII	115
Mentula conatur Pimplæum scandere montem:	CV	340
Mentula habet instar triginta iugera prati,	CXV	350
Mentula moebatur: moebatur mentula certe.	XCIV	326
Minister vetuli puer, Falerni,	XXVII	68
Miser Catulle, desinas ineptire,	VIII	19
Multas per gentes et multa per aequora vectus	CI	337
Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui	CXII	347
Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefando	XC	322
Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,	LXXXI	313
Ni te plus oculis meis auarum,	XIV	37

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Nil nimium studeo, Caesar, tibi velle placere,	XCIII	325
Noli admirari, quare tibi femina nulla,	LXIX	297
Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum	XCI	323
Non, ita me Dii ament, quidquam referre putavi,	XCVII	331
Nulla potest mulier tantum se dicere amatam	LXXV	305
Nulli se dicit mulier mea ambere malle,	LXX	299
Num te leaena montibus Libyissinis,	LX	139
O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,	XVII	43
O dulci iucunda viro, iucunda parenti,	LXVII	263
O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,	XLIV	106
O Furum optime balneariorum,	XXXIII	81
O rem ridiculam, Cato, et iocosam,	LVI	133
O qui flosculus es Iuventiorum,	XXIV	62
Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.	LXXXV	318
Omnia qui magni dispexit lumina mundi,	LXVI	254
Oramus, si forte non molestum est,	LV	127
Othonis caput oppido pusillum,	LIV	125
Paedicabo ego vos et irrumabo,	XVI	42
Passer, deliciae meae puellae,	II	5
Phaselus ille, quem videtis, hospites,	IV	10
Pellicae quondam prognatae vertice pinus	LXIV	197
Peninsularum, Sirmio, insularumque	XXXI	77
Pisonis comites, cohors inanis,	XXVIII	69
Poetae tenero, meo sodali,	XXXV	86
Porci et Socraton, duae sinistrae	XLVII	113
Pulchre convenit improbis cinacdis	LVII	134
Quaenam te mala mens, miselle Ravide,	XL	99
Quaeris, quot mihi basiationes	VII	18
Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella	LXXX	312
Quid est, Catulle, quid moraris emori?	LII	123
Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore	LXXXVIII	319
Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,	LXXXII	314
Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,	LXXXVI	318
Quis hoc potest videre, quis potest pati,	XXIX	72
Quoi dono lepidum novum libellum	I	3
Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,	LXVIII	276
Risi nescio quem modo in corona,	LIII	124
Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,	LXXVII	309

CATUL. *Carm.*

P P P

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Saepe tibi studioso animo venanda requirens	CXVI	351
Salax taberna vosque contubernales,	XXXVII	91
Salve, nec minimo puella naso,	XLIII	104
Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus	CVIII	343
Si qua recordanti benefacta priora voluptas	LXXVI	306
Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et	CVII	341
Si quidquam mutis gratum acceptumque sepulcris	XCVI	330
Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,	CII	338
Si quoi, Virro, bono sacer alarum obstitit hircus,	LXXI	300
<i>Smyrna</i> mei Cinnæ nonam post denique messem,	XCV	327
Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,	XXII	57
Super alta vectus Atys celeri rate maria,	LXIII	177
Surripui tibi, dum ludis mellite Iuveni,	XCIX	334
Varrus me meus ad suos amores	X	23
Veranni, omnibus e meis amicis	IX	22
Vesper adest, Iuvenes, consurgite, vesper Olympo	LXII	167
Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,	V	14

INDEX EORVM,

QVAE IN HOC VOLVMIKNE CONTINENTVR.

	<i>Pag.</i>	
T ypographus Taurinensis L.	III	
Præfatio Frid. Guil. Doering	IX	
Index editionum Catulli in sex ætates digestus	XV	
Ætas I. Natalis	<i>ibid.</i>	
---- II. Aldina	XIX	
---- III. Muretina	XXII	
---- IV. Scaligeriana	XXIV	
---- V. Vossio-Brouckbousiana	XXVIII	
---- VI. Vulpiana	XXXI	
Versiones et Metaphrases	XXXIV	
C. Valerii Catulli vita ex editione Vulpiana	XXXVII	
Nonnulla veterum Scriptorum de C. Valerio Catullo testimonia a Vulpio collecta	XLV	
Vulpii diatribe de metris Catulli	LIII	
CARMEN I. Ad Cornelium Nepotem	3	
---- II. -- passerem Lesbiam	4	
---- III. Luctus in morte passeris	7	
---- IV. Dedicatio Phaselii	9	
---- V. Ad Lesbiam	13	
---- VI. -- Flavium	15	
---- VII. -- Lesbiam	18	
---- VIII. -- se ipsum	19	
---- IX. -- Verunium	22	
---- X. De Varri scorto	23	
---- XI. Ad Furium et Aurelium	29	
---- XII. -- Asinium	32	
---- XIII. -- Fabullum	35	
---- XIV. -- Calvum Licinium	36	

CARMEN		Pag.
XV.	Ad Aurelium	40
XVI.	-- Aurelium et Furium	42
XVII.	-- Colonia	43
XVIII.	-- hortorum Deum	48
XIX.	Hortorum Deus	49
XX.	-----	52
XXI.	Ad Aurelium	55
XXII.	-- Varrum	57
XXIII.	-- Furium	60
XXIV.	-- Iuventium pnerum	62
XXV.	-- Thallum	64
XXVI.	-- Furium	66
XXVII.	-- pocillatorem pnerum	68
XXVIII.	-- Verannium et Fabullum	69
XXIX.	In Caesarem	71
XXX.	Ad Alphenum	75
XXXI.	-- Sirmionem peninsulam	77
XXXII.	-- Ipsithillam	79
XXXIII.	In Yibennios	81
XXXIV.	Ad Dianam	82
XXXV.	Caecilium invitat	85
XXXVI.	In Annales Volusii	88
XXXVII.	Ad contubernales	91
XXXVIII.	-- Cornificium	94
XXXIX.	-- Egnatium	96
XL.	-- Ravidum	99
XLI.	In amicam Formiani	100
XLII.	-- quamdam	102
XLIII.	-- amicam Formiani	104
XLIV.	Ad Fundum	105
XLV.	De Acme et Septimio	108
XLVI.	Ad se ipsum de adventu veris	112
XLVII.	-- Porcium et Socratonem	113
XLVIII.	-- Iuventium	115
XLIX.	-- M. T. Cicronem	116
L.	-- Licinium	117
LI.	-- Lesbiam	119
LII.	-- sc ipsum de Struma et Vatinio	123
LIII.	De quodam et Calvo	124
LIV.	Ad Caesarem	125
LV.	-- Camerium	127

CARMEN		Pag.	
—	LVI.	Ad Catonem	133
—	LVII.	-- Manurram et Caesarem	134
—	LVIII.	-- Coelium de Lesbia	136
—	LIX.	De Rufa et Rufulo	137
—	LX.	Accusat perfidiam duri amici cuiusdam	139
—	LXI.	In nuptias Iuliae et Manlii	140
—	LXII.	Carmen nuptiale	163
—	LXIII.	De Aty	174
—	LXIV.	Epithalamium Pelei et Thetidos	197
—	LXV.	Ad Hortalum	249
—	LXVI.	De Coma Berenices	253
—	LXVII.	Ad Ianuam moechae cuiusdam	268
—	LXVIII.	-- Manlium	274
—	LXIX.	-- Rufum	297
—	LXX.	De inconstantia feminei amoris	299
—	LXXI.	Ad Virronem	300
—	LXXII.	-- Lesbiam	301
—	LXXIII.	In ingratum	303
—	LXXIV.	-- Gellium	304
—	LXXV.	Ad Lesbiam	305
—	LXXVI.	-- se ipsum	306
—	LXXVII.	-- Rufum	309
—	LXXVIII.	De Gallo	310
—	LXXIX.	In Lesbiam	311
—	LXXX.	Ad Gellium	312
—	LXXXI.	-- Iuventium	313
—	LXXXII.	-- Quintium	314
—	LXXXIII.	In maritum Lesbiae	315
—	LXXXIV.	<u>De Arrio . . . . .</u>	316
—	LXXXV.	<u>-- amore suo . . . . .</u>	318
—	LXXXVI.	-- Quintia et Lesbia	<i>ibid.</i>
—	LXXXVII.	(<i>Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXXV.</i>)	319
—	LXXXVIII.	In Gellium	<i>ibid.</i>
—	LXXXIX.	De Gellio	321
—	XC.	In Gellium	322
—	XCI.	—	323
—	XCI.	<u>De Lesbia . . . . .</u>	324
—	XCI.	<u>In Caesarem . . . . .</u>	325
—	XCIV.	<u>-- Mentulam . . . . .</u>	326
—	XCIV.	<u>De Smyrna Cinnae poetae . . . . .</u>	327

CARMEN XCVL.	Ad Calvum de Quintilia	Pag.	330
----- XCVII.	In Aemilium		331
----- XCVIII.	Ad Vettium		333
----- XCIX.	-- Juventium		334
----- C.	De Coelio et Quintio		336
----- CI.	Inferiae ad fratris tumulum		337
----- CII.	Ad Cornelium		338
----- CIII.	-- Silonem		339
----- CIV.	-- quendam de Lesbia		<i>ibid.</i>
----- CV.	In Mentulam		340
----- CVI.	De puero et praecone		341
----- CVII.	Ad Lesbiam		<i>ibid.</i>
----- CVIII.	In Cominium		344
----- CIX.	Ad Lesbiam		344
----- CX.	-- Aufilenam		345
----- CXI.			349
----- CXII.	In Nasonem		347
----- CXIII.	Ad Cinnam		348
----- CXIV.	In Mentulam		349
----- CXV.			350
----- CXVI.	Ad Gellium		351
Phaselus Catulli totidem iambis puris graecis redditus			
a Iosepho Scaligero			353
Catulli Priapeum totidem iambis puris graecis redditum ab eodem			355
Catulli epithalamium, seu Carmen nuptiale a Q. Sept. Florente Christiano graecis versibus expressum.			356
Carmen ad Ortalum graece redditum a Bonaventura Vulcanio			359
Elegia de Coma Berenices, reddita ex latina et vetere Catulli metaphrasi, graecae ac suae linguae ab Antonio Maria Salvini Florentino			361
Mureti Galliambus in Baechum			365
Index primus in Catulli contextum			371
nominum propriorum			463
in annotationes et varietatem lectionis			471
Catullianus secundum initia carminum digestus			479

FINIS.

57C065

Facultate obținută

